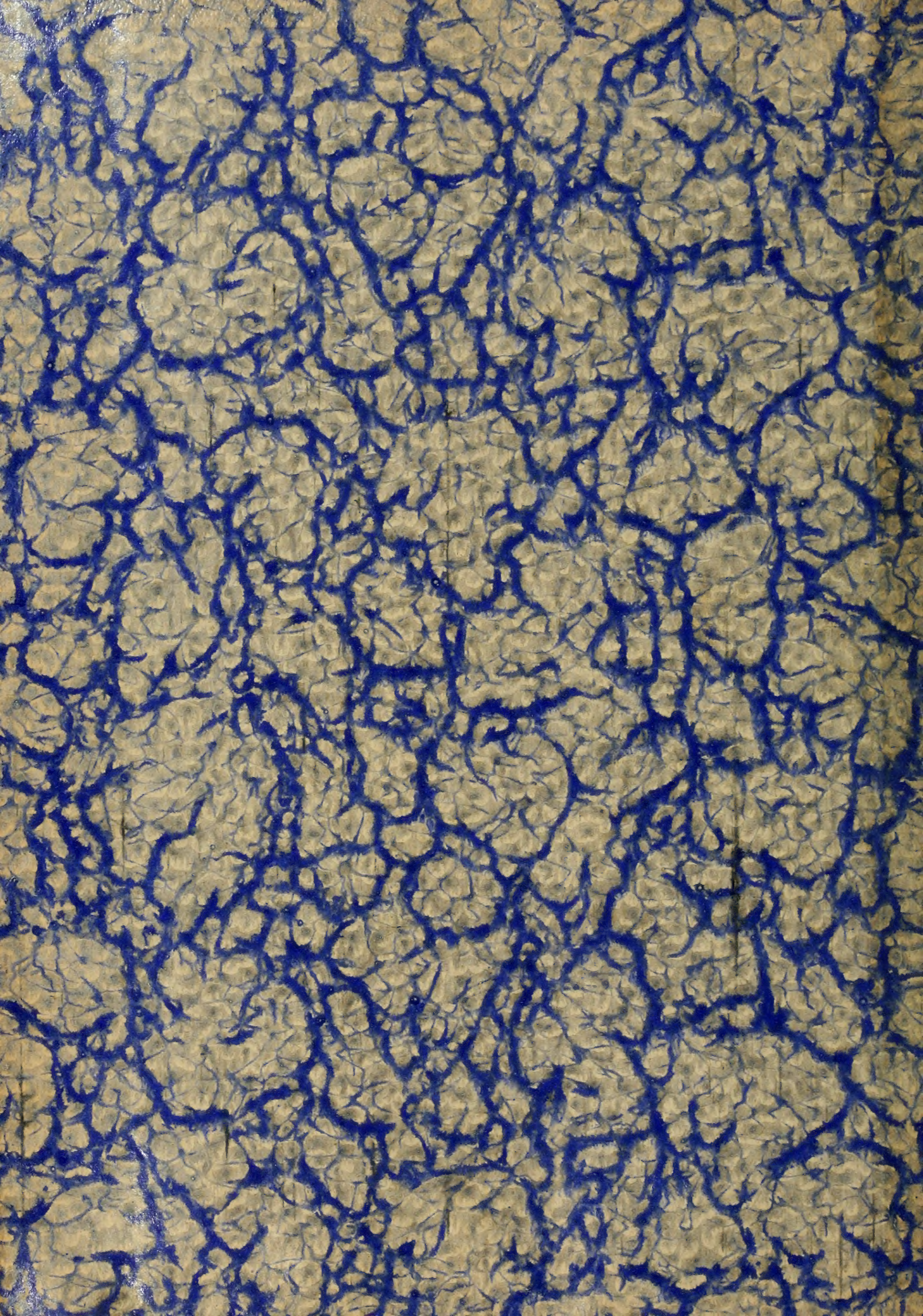

بيان الحق رساله‌سنك ايكنجى جلدينه مخصوص فهرستدر

ادبیات

انتقادات و متفرقات

برنجی سنه | بیان الحق | عدد — ۲۷

پازارایرتسی — فی ۱٤ ربیع‌الاول سنه ۳۲۷ وفی ۲۳ مارت سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز : فاتح مجیز درسعاملرندن شهری احمد

سر محرر : فاتح مجیز درسعاملرندن مصطفی صبری

مدیر مسئول : معمار زاده محمد علی

مندرجات

نسخه‌سی ۱ پاره‌در

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز .

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت

[illegible] مطبعه‌سی — [illegible]

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی فنی هفتەلق غزتەدر.

بسم الله الرحمن الرحیم

جهان سراپا وادیٔ غی وضلال ایچنده پویان ایکن اوصرەده جبهۂ پاك آمنەده لمعان ایدن نورجلیل نبوت شهرربیع الاولك اون ایکنجی کیجەسی اولان لیلهٔ مسعودەده ــ که بودفعه جمعه ایرتسی کیجەسنه تصادف ایتمشدر ــ صاحب حقیقیسی اولان مفخر موجودات علیه اکمل التحیاة افندمز حضرتلرینه انتقال واوراده قرار ایله انسانلرك مابه الاحتیاجی اولان مشعل نجات اویانمشیدی. بوشب فرخنده فال ، هرفرد اسلام ایچون احیاسی واجب اولان لیالیٔ مسعودەنك اکملیدر . خالق عظیم الشان بومحبوب کزینه امت خاق ایتدیکی بز عاجزلرك کناهنی عفو ایله مظهر شفاعت بیورسون آمین .

میزان حقده پك آغیر معنالری توزین ایله مأمور اولان علما . زمان، زمان مسالك سائره میاننده دنیانك مقدر اولان الك جلی احسانینه احترام وانك ظلوم آلامنی اقتحام ایله نه آلایش ظاهری یەفریفته ونەدە اکدار دنیویه یه زمین اولمدی . خدا ؛ بونلری عدل وایقان ایله تکریم ایتدی. پیغمبر؛ وارث نور بعثت وتبلیغ اولەرق تحسین وامتنه توصیه ایلدی . علمانك حوزهٔ تعلیم وارشادنده عقلاً وعملاً امته برضرر کوسترمك مستحیلدر. آنك ایچون محاسننی تعداد ایله دکل ، بلکه ذکر ایله لطف الالهی تجلیل ایدرز . (بیان الحق) اومسعود قوه فیض انورك خسران [illegible] وبیانی اولمقله بوجمعیت علمیۂ اسلامیه مدیون شکراندر. غزتەمزك، دور سعید حریتك زمننـ[illegible] سعد اقترانده برنجی جلدینه بدأ اولنمشیدی . ایشته مولد عمیم الاحسانك شو آن فیض آورنده ایکنجی جلدینه مباشرت ایدیشی رسالەمز بیان الحق برفال خیر عدا اولنمشدر . مسالکمزینه حق وعدالت ، مقصدمز نفعاً للناس وسع قدرت نسبتنده قوام دین مبین اسلامیته عرض خدمتدر. ﴿ومن الله التوفیق﴾

اجتهاد

انسان نه غريب مخلوقدركه قوانين خلقتی دائما كندی تصوراتنه تطبيق آرزوسنده بولنور. انسان، كنديسنی حيوانات سائره‌دن تميز ايدن جوهر نورانیٔ عقلك تخطيط ايتديكی دائرهٔ اعتدال وحكمتدن خروج ايله وهم وخيالك پيشكاه هوا وهوسنه ارائه ايلديكی فيفای آزادكیٔ جهل وضلالده پويان اولمق اخص آمالی بولنديغندن محاكات فكريه‌يه افتقار ايلمكی كنديسنه برذل اعتبار ايلر.

حتی بوسوء اعتياده قاپيلان بعض كوته بينلر اندركه كائناتی تصوراتنه تابع برسراب اعتقاد ايلديكندن جوهريت وعرضيت، ماديت ومجرديت والحاصل بتون خواص وجود ظن وتخمينك صور تمثيليه‌سندن بشقه برشی دكلدر. حكمنی اعطاده تردد ايتمز.

انسان هانكی مسلكده اولورسه اولسون ايلريله‌مك ايچون توفيق الٓهی‌يه محتاجدر. توفيق، اسبابی مسبباتنه موافق قيلمقدن عبارت اولسنه كوره اونسز هيچ برشيئك حصولپذير اوله‌ميه‌جغی آشكاردر.

جناب حق دين مبين اسلامی تأييد ايچون اسلامك هرصنفنده مليونلرجه موفق ذوات خلق بيورمشدركه تأييدات الٓهيه‌سيله پرور شياب كمال اولان اوذوات عاليه اسلاميتك تعالیٔ شانندن بشقه برشيله اشتغال ايتميه‌رك اعمار مقدره‌سنی متخذلری اولان مسلكده ترقی ايلمكه صرف ايتمشلر واخلافه نمونه نمای كمال اولمغی، حسن خدمت ايلمكی كنديلری ايچون اك بيوك برافتخارلق، اك مهم بروظيفه تلقی ايلمشلردر. بوبختياران ملت اسلاميه‌نك اك كزيده‌سی، اك علويسی فن جليل فقهی تدوين وتهذيب ايدن مجتهدين عظام حضراتيدركه قيمتشناسان انسانيت اوذوات فاضله‌نك مزايای عاليه‌سنی تقديردن دائما اظهار عجز ايده‌كلمشدر.

فی‌الحقيقه اعزاز دين مبيندن غيری برغايه، رضای شريف الٓهيی تحصيلدن بشقه بر مقصد اولمديغی حالده دنيانك، حياتك بتون آلام طاقتفرساسنی اقتحام، اضطرابات جانكدازينی درسينه والتزام ايليه‌رك عمرينی، وجودينی استنباط احكامه صرف ايله فقه كبی بر دريای حقيقت ميدانه كتيرمك صورتيله انسانيته خدمت ايتمكدن بيوك نه فضيلت اولور؟

واحيفا كه اسلام صكره‌لری بوكنجينهٔ حكمتی بحق تقدير ايده‌مز اولدی. ظلم واستبداده مغلوب ومحكوم اوله‌رق فقه كبی بردستور عدالتی حسن تطبيق واجرايه موفق اوله‌مدی. علوم وفنون سائره كبی فقه‌شريف‌ده عادتا منسوخ حكمنه كيرمكه باشلادی. ارباب اجتهادك فقدانندن بشقه مجتهدينك استنباط ايلديكی احكامی اكلايه‌رق حوادثه تطبيق ايده‌جك اهليتلی ذواته بيله ندرت كلدی. بردرجه‌ده‌كه بوكون رضی كبی، ابن‌هشام كبی برنحوی، سكاكی، زمخشری كبی برمتخصص بلاغت، ابن نجيم كبی برفقيه، براصولی موجود دكل ايكن دعوای اجتهاده قيام ايدنلرك عددی حس اولنه‌جق درجه‌ده چوغالمقده‌دركه تأسف ايتمه‌مك الدن كلمز. بو دعوالر، بوخود پسندلكلر هپ اهليتسزلكدن، مقام اجتهادك، حتی افتانك بيوكلكنی، اهميتنی تقدير ايده‌مه‌مكدن نشأت ايدييور. هيچ اجتهاد نه‌ديمك اولديغی، ارباب اجتهادك اقوال محكمه‌سی حقيله ادراك اولنه‌بيلسه بويله خايبده ادا ادعالرده بولنلورمی؟..

اجتهادك ايكی ركن ركينی اولان تفسير وحديثی زمانمزده نفسنده جمع ايدن كيمه‌دركه دعوای زوراجتهادده پابرجای قيام اولمق جرأتنده بولنه‌بيلسون؟.

كتب تفسيرك ظاهرينی — اوده قوت حواشيله — بردرجه‌يه قدر حل ايلمكله، شروحه مراجعتله برايكی حديثك متنی سطحی اوله‌رق اكلايه‌بيلمكله انسان مجتهد اولسه بوكون ملت اسلاميه حقيقةً بختيار اولوردی. امام ابی يوسف رضی‌الله عنهك يالكز منسوخ اوله‌رق

یکرمی بیك حدیث محفوظی بولندیغنی فقهـا تصریح ایدوب طوریبور. اوحالده تصـل اولیورده ازبرنده یکرمی حدیث دکل یکرمی مسئلهٔ فقهیه اولمیانلر اجتهاد دعواسنده بولنیور. واقعا بعض اصولیون متن قرآنك حفظی شرائط اجتهاددن دکلدر دیمشلر اوحالده اجتهاد ایچون حفظ حدیثه پك چوق احتیاج یوق ایســهده کثرت محفوظـاتك حصول ملکه یه پك بیوك تأثیری اولدیغیده قابل انکار دکلدر. چونکه مجتهد اودرکه: مصرده اوتوز جلد اوزرینه‌دردست طبع اولان مبسوط کبی براثرمهمی زندان ابتلاده کوشه‌نشین اضطراب ایکن عن ظهرالقلب علی طریق الاملاء تألیفه مقتدر اولور.

اجتهادك امکان ذاتیسنی کیمســه انکار ایتمز. فقط امکانك وجود اقتضا ایلمدیکنی‌ده تصدیق ایتمیان برعاقل یوقدر. بناءً علیه برملتك متعدد اصنافی انقراض حالنده بولنور ایکن ارتق اوملتده اجتهاد کبی برامرخطیرك عهده‌سندن کله‌جك ذواتك وجودی تصور اولنه‌بیلیرمی؟ بوکـون اجتهاده اقتداری اولان ذواتك موجودیتنی ادعا، مجتهدین دورنده‌کی هرصنف ایچنده بولنان ارباب لیـاقتك موجودیتنی ادعا دیمکدر. چونکه تحریر ابن همام‌ده بیان ایدیلدیکی وجهله شرائط اجتهاددن بری‌ده احاطهٔ مسائل فقهیه اولمسنه کوره مجتهد دیمك مسائل فقهیه‌یی محیط دیمك اوله‌جغندن فقه کبی برعلم کلی‌یی احاطه وســائر شرائط اجتهادی جمع ایتمش برذاتك وجودینه احتمال ویریلنجه علم جزئیده مثلا: نحوده برصـاحب ملکه‌نك موجودیتی اولویتده قالیر. بوایســه خلاف محسوسدر.

انسداد باب اجتهاد اویله توهم ایدلدیکی کبی بعض متفقهینك خیلخانه‌سنده وجود بولمش برافسانه دکل بلکه ابن همام کبی برچوق مشایخ حنفیه، غزالی کبی، قفال کبی محققین شافعیه طرفندن منصوص برمسئله‌در.

ذاتا عصرنـ. ارباب اجتهـاددن جـواز خلوی بین‌الاصولیین متفق علیهدر. بعض حنابله، هرزمان ایچون مجتهده لزوم کوســترمشلرسه‌ده سرد ایتدکلری ادله مزیف اولمغله خلاف مذکـور اهمیتدن عاریدر. قدما، زمانلرنده ارباب اجتهادك وجودینه بناءً اجتهادی قضاده شرط اوله‌رق اعتبار ایتدکلرندن علم قاضی اونلره کوره مدارحکم اوله‌بیلیرسه‌ده جمهورمتأخرین اجتهادی شرائط قضادن عد ایتمدکلرندن علم قاضی مدار حکم دکلدر. نته‌کیم مســئله جامع الفصـولین کبی معتبرات فقهیه‌ده عنعنه‌سیله‌مسطوردر. [۱] بناءً علی ذالك وجود اجتهاده علم قاضینك مدار حکم اولمسیله استدلال مصادره‌دن خالی دکلدر.

« تبدل زمان ایله تجدد وتنوع حوادث متلازمان اولدقلرندن بوکون اجتهـاده لزوم قوی واردر. » دینلره ملازمهٔ مذکوره‌یی سرد واتیان اثبـات مدعا خصوصنده قنـاعت بخش وجدان اوله‌مدیغندن کتب موجودهٔ فقهیه‌یه مراجعتله حلی ممکن اولمیان برحادثه ارائه ایتملرینی تکلیف ایله اکتفا ایده‌رز.

انســان نوشنیده شیلری طویدقچه فقهای عظـام

---

[۱] بوراده‌کی علمی معنای اعمه حمل ایلمك مجازاته، ارخای عنانه مبنیدر. یوقســه کتب فقهیه‌ده بیـان ایدلدیکی وجهله حاکمك علمیله مقصود حسی‌در. بناءً علیه مستعمل فیه معنای اخص اولدیغندن تقریب، تام اولمـامقله معـارضهٔ مذکوره‌یه احتیاج یوقدر. فی خزانة الاکمل: رأی القاضی رجـلا یقذف محصنة اویغصب اویقتل رجلا اویجرحه اویطلق اویعتق اویبیع ثم رفع الیه فانه یقضی فیـه بعلمه وکذلك فی حقوق النـاس وهو مصدق فیما زعم انه رآه اواقر عنده وان قامت علیه البینة بخلاف الحدود فانه لایعمل الا بالبینة الخ وفی جامع الفصـولین: ولو علم القاضی ان فلانا غصبه من زید واودعـه ذا الید اخـذه من یده ودفعه الی زید بخلاف مالوعلم ایداع فلان لاغصبه من زید ثم ان محمدا رضی الله تعالی اعتبر علم القاضی هنا حتی قال: لو علم القاضی ان فلانا غصبه من زید یأخذه ویدفعه الی زید وهذا روایة الاصول. وروی ابن سماعة عنه ان القاضی لایقضی بعلمه قال: وینبغی ان یفتی به فی غیر کتاب القاضی لمعنی ظاهر فی اکثر قضاة الزمان اصلح الله تعالی شأنی وشأنهم ح.

حضراتنك دقت انظارينه حيران اولماق ممكن دكل . باقسه‌كز آ ! (المنار) صاحبي كبي عادي برغزته‌جي چيقيور . ويرديكي مظلم، ماجنانه فتوالرده فوغرافدن آيت سجده‌يي استماع ايدن سامعه سجده‌نك وجوبندن بحث ايديور . بيلميوركه : انتشار وشهوته مقارن اوله‌رق قادينك فرجنه نظر، حرمت مصاهره‌يي ايجاب ايتديكي حالده آيينه‌ده‌كي تمثال منطقنه نظر ايجاب ايتمز. بيلميوركه : امام آيت سجده‌يي تلاوت ايلسه مقتدي‌يه سجده واجب اولور ، حالبوكه مقتدي آيت سجده‌يي تلفظ ايلمكله امامه وجوب سجده ترتب ايتمز ؛ بيلميوركه : آيت سجده‌يي تلفظ ايدن قارئك صوتي سجده‌يي ايجاب ايتديكي حالده صوت معكوس، صداسي ايجاب ايتميور . چونكه : بتون احكام شرعيه مثاله دكل عينه ترتب ايدر ؛ چونكه : مقتدي محجور اولديغندن تصرفي نافذ اولماز .

عجبا ! فوغرافدن ايشيديلن صوت ، برمصوتك صوتي حاوي اولان تموجات هوائيه‌نك تضييقيله ابره‌نك تخطيط ايتديكي حفيراتدن خروج ايدن هواي مضيقدن نشأت ايلديكي حالده وجوب مذكوري ايجاب ايديورده صدا نه‌دن ايجاب ايتميور ؟!!

احتمالكه مجتهد افندي (المجتهد يخطى ويصيب) قضيه‌سنك جزء اولنك تمثال مشخصي اولديغندن بر جواب معقوله تصدي ايده‌مز . احتمالكه : مجتهد جديد برغزته‌جي ، برشاعر اولديغندن ترتيب ايتديكي اقيسه‌نك مقدمات خياليه‌دن تألف ايلديكني ايلري سوره‌رك اعتذار ايلر. چونكه : احسن الشعرا كذبه ؛ چونكه الدائمكه شاعر سوزي البته يالاندر .

ايش بوقدرله قالسه ينه ايي ! فقط وقتاكه بوعصر ترقيده فقه شريفي اكمال نواقصيله (!) يار واغيارك انظار حيرت واستحساناتي جالب بردرجهٔ تكمله ايصال ايچون اجتهاده (!) برچيغير اچيله‌رق اورته‌يه برفرع قوندي. ارباب اقتدار وفضيلته ، توسيع دائرهٔ موفقيته ابراز سعي وغيرت بروظيفهٔ متحتمهٔ حميت اوله‌جغندن اصل معدومدن استنباط اولنان فرع معهوده برفرع دها علاوه ايدلدي ! — ولا ثالث لهما انشاءاه — فنوغرافك شهادتي عندالشرع الانور شايان قبول اولديغي (!) مسئله‌سي تفريع اولندي . [١]

ادلهٔ استنباطك ظن افاده ايده‌جكي هرنه قدر بين العلماء معروف ومشهور ايسه‌ده مبناى مظنونيتك براصل موجوده مبتني اولديغي، عدمك هويتي اولمديغندن اصل معدومدن استحصال فرع ايچون ترتيب ادله‌يه احتياج بولنمديغي نظردقته آلنه‌رق شهادت مذكوره‌نك قبولنده اصلا تردد جائز اولمايه‌جغي‌ده توصيه واتيان ايدلدي، حالبوكه وضع اولنه‌جق قوانينك مخالف شرع شريف اولميه‌جغي كمال اهميتله بيان وتأمين ايدلمشيدي! عجبا ! بوتأمينات نه‌دن درحال فراموش اولنيويردي؟ حيرت !!

مجتهدين عصر يقيناً آكلاسونلركه : غير رشيدك ، اسيرك ، اعمانك انسان ، عاقل اولدقلري حالده شها- دتلريني — محض عدالتندن — اصغا بيورميان شريعت غرايه درت ال ايله صاريلان مسلمانلر، شريعت غرانك جامد ، محجور ، برآلت عمانك شهادتني هيچ بروجهله اصغا بيورميه‌جغني يقيناً بيلدكلرندن شهادت مذكوره‌نك مقبول اوله‌بيله‌جكي كبي موادي ناطق اولان قوانين عدالتك (!) مملكتده وجوده كلمه‌سندن استعاذه ايلر . وباعث خرابئ دين وملت بولنان اجراآتي تقديراً احالهٔ خامهٔ مسامحه ايدن ذواته الهام حقيقت بيورمسني جناب مسبب الاسبابدن استرحام ايلرم . (والسلام على من اتبع الهدى) ، (ان زدتم زدنا)

م ٠ ح

[١] فرع ثانيده صاحب منارك ايديسه ده مؤخرا مجتهدينه اسناد اولنميه‌رق ايراد ايدلديكندن توارده حمل ايله بروجه بالا ادارهٔ كلام مناسب كورولمشدر .

« دیانتدن تجرد، مدنیتدنده تباعددر »

شان انسانیتی هردرلو شوائب وعوارضدن منزه بولندیرمق ، سفیهانه ، سفیلانه تمایلاته سد چکوب حسنیات نجیبه‌نك بالقوه وبالفعل انتسابی وسائلنه مستمراً چالیشمق قدر کزین انسانیتی تقدیر ایلیان معالیشناسان ارباب عقول ایچون پك مهم ومبارك بر وظیفه‌در .

معنای رعنای انسانیت او درجه واسع وبووسعت مفهومه کوره انسانیتمندانه توجه ایدن وظائفده اورتبه شامل الجهاتدرکه بوساحهٔ فسیحهٔ مشکلده حقیله احراز کمال وابراز مافی‌الافعال عمومیته دکل حتی اکثریته بیله نصیب اولمیان نعم عظیمه‌دندر . کرام ناس ، شراره نسبتله قلیلدر .

اقوال ایله افعال هروقت هرخصوصده یکدیکرینه موافق اولسه ، قولی فعلی ، فعلی قولی ایله چوق دفعه معارض ومباین اولانلرده بولنمسه ایدی لسانلردن ، قلملردن — متمادیاً ومبذولاً — صادر وافکار عامه اوزرنده تأثیراتی ظاهر اولان بی حساب کلمات وبیاناتك تأثیرات جدیه وغیرت وحمیت صحیحه محصولی اوله بیلمسنه قناعت ایله مطمئنانه وامید پرورانه انتظارلرده بولنمغه برمانع تصور اولنه‌مز ایدی . واقعا « قوله باق قائلنه قیلمه نظر » بودر ایشته روش اهل عبر » دقیقه سی‌ده برقول صادق وبو نکته‌یی دربیش ملاحظه وتقدیر ایده‌بیلن ارباب ایقانك قولی فعلنی ، فعلی قولنی مصدق اوله‌رق بونلره قارشی اویولده بر اندیشه وارد اوله‌مز . شوقدرکه خواصدن عوامه قدر کافهٔ ناسی آشنای رموز وغموض عد ایتمکده محالی تمکن حکمنه قویمق دیمك اوله‌جغی ایچون اویله هر لساندن صدور ایدن سامعه فریب الفاظه باقوب‌ده قائلنك صمیمیت واخلاصنه قائل اولمق ، خصوصا دعوای حمیتده ، فقط فعلا دکل قولاً اقامهٔ بینات مسابقه‌سنه قالقیشلدیغی صره‌لرده — غفلتله مترافق برساده دللك اولور . حال بوکه انسانیتده‌کی بهره‌ومزیت یالکز قولده قالمامق آثار وفعلیاتیله ابراز واثبات اولنمق لازمدر .

مسلمدرکه اعمال اولسون ، اقوال اولسون مطلقا برمقصد ونیته مستنددر . قصد ونیته استنادی اولمیان قول وفعل هزل وهذیاندن معدوددر .

ینه معلومدرکه : قصدنده ونیتده خالص ویا فاسد اولمقدن خالی دکلدر . بنابرین هرقولدن قائلنك مقصد ونیتنی استخراجه چالشمق ، نتایج وتأثیراتی ملاحظه ایلمه‌دن هرایشیدیلان سوزه تاپیلمامق حزم وبصیرت مقتضیاتندندر .

شو عالم کون وفساده نه‌لر اولمامشدر ونه‌لر اولمق احتمالی یوقدر . نیجه متنبیلر ، متمهدیلر بیله جرأتیاب ظهور اولمش واختلاف وتفاوت استعداد وقابلیت سببیله بانلرینه آز چوق برجماعت جمع ایدرك — ولوموقت بیله اولسه — سوزلرینی اسماع وبرخیلی ساده دللری اقناع ایده‌بیلمشلردر .

ترقیات مدنیه ادراك وافکارجه‌ده استلزام تعالی ایلدیکی ایچون زمان حاضرده اویله متنبیلره ، متمهدیلره قولاق آصه‌جق ، خیاله‌وجود ویره‌جك کیمسه بولنه‌مزده دینیله‌مز . چونکه ترقیات مدنیه فی‌الحقیقه افکار وادراکه تعالی بخش وسعت اولمش ایسه‌ده طرز حیات ومعیشتجه‌ده — ینه ترقیات مدنیه نامنه — برچوق تغیرات وتکلفاته‌ده وسیله نمای ایقاع اولدیغی ایچون فسق وفسادك بالکلیه زوال وانحطاطی شویله طورسون بالعکس دها ابلیسانه دها خرد فریبانه احوال سیئه رونما اولمشدر .

شوراسی‌ده حق الانصاف اعتراف اولنمق لازمدرکه : مدنیت حاضره خصوصیله سمت غربدن طلوع ایلیان برطاقم افکار وآمال مدنیه معالیٔ اخلاقیه مساهله‌کار اولمقدن بسبتون واریسته کوریلمز .

انظار دقت واعتبار ، عمق ولبه معطوف اولمقدن

زياده قشر وسطحه تعلق ايدوب قالمقدن قورتلمامقده‌در. اكمال رفاهيت ناس ايچنده وجوده كتيريلان آثار و تأسيسات نافعه‌نك لطف حاجت بر اندازانه‌سنه مقابل، ديكر جهتدن معنويت بشريه‌يي دوچار خجل وفتور ايليان نيجه احتراصات و اسرافات پياپي ظهورك قهر وتضييق طاقت شكنانه‌سي سطحك لبه تفوق وغلبه‌سني اظهار ايدوب طورمقده‌در . انسانيته سعادت بخش اوله‌جق مدنيت حقيقيه ، يالكز جهات ماديه‌نك استكمالندن عبارت دكل فقط معنويت بشريه‌نك ادامه وتقويه‌سني‌ده متكفل اولمق ضروريدر .

حياته مقابل ممات نصل محقق ايسه ماديانه معادل معنويات ، دنيايه مقابل عقباده اوله‌جه ثابتدركه بو حقيقت معينه دساتير اوليه‌سي ميانده حيز قبول بوله‌ميان مدنيتك — ولولهٔ ظاهريه‌سي نه‌رتبه شعشعه‌دار اولور ايسه اولسون — سلامت وسعادت انسانيه‌يي من كل الوجوه تأمينه متكافي عد اولنه‌ماه‌سي برامر بديهيدر .

احوال بشريه‌نك كنه واعماقنه قدر نفوذ ايتمك ، خبايا و نكات نهفته‌يي كشف و استدلال ايلمك شانندن بولنان انظار خرده شكاف حكمت اك مترقي و مدني مملكتلرده‌ده حالا مدنيت و حتي حقوق ادميت نامنه جريان ايدن وحكم وقوتي غلغلهٔ آلايش ايله‌ستر اولنان نيجه حالات غريبه تيقن ايلمكده‌دركه معنويت بشريه‌يي تهديد وتضييق ايله تمايلات روحيه‌جه مدار غدر واعتساف اولمقدن آزاده صاييله‌ماز.

بالخاصه نظر حكمت وانتباهه آلنمق ايجاب ايدركه وسائط ماديه ووسائل صوريه احتياجات بشريه‌يي تسهيل ومنافع وفوائد حياتيه‌يي تيسير ايتمكله برابر تقاضاى بهيميتدن منبعث تمايلات وحركات خسيسه‌يي كلياً ازاله‌يه مساعد اوله‌مامقده‌در . شخصاً ومنفرداً ايقاع اولنان اعتسافاتدن قطع نظر هيئت اجتماعيه وبر دولت معظمهٔ مدنيه نامنه بيله — منفعت خصوصيه الجا آتنه تبعيت ايله — حقوق اخرك — محضا قوتسزلكنه بناءً — پك بي رحمانه پايمال ايدلمسندن احتراز اولنمور . منفعت وقوتك حق وحقيقته تفوق وغلبه‌سي داعيه‌سندن فراغت ايديله‌ميور . حالبوكه بشريت مكرمه‌يه شايان اولان مدنيت حقيقيه — بيابان كرد وحشت اولان بهائم كبي قوينك ضعيفي بلع و امحا ايامسني دكل — قويسيله ضعيفله ، جريسيله جبينله حق وعدلك بين العموم سريان وانتشارني تأمين ايده‌بيلان مدنيتدر .

شو مدنيت مبجله‌نك تأسسي ايسه دنيا كبي عقبانك، صوريات كبي معنوياتك‌ده موجوديتي اعتقادينك رسوخكير ايقان اولمسنه وابسته‌در . ظلوم وجهول وصفي‌ده خصائص فطريه‌سي جمله‌سندن بولنان انسانلر مخافة اللهدن ازاده ومحيطنجه بر قوت واستطاعتي حائز اولور ايسه القاآت نفسانيه‌سندن بشقه برشي دوشونه‌مز ، تصديسندن كري طوره‌جغي برحال قالمز . بنابراين حسيات دينيه‌يي تقويه‌دن دور اولان مدنيت — نه درجه مشعشع اولور ايسه اولسون بشريت ايچون سعادت وسلامت دائمه حصوله كتيره‌مز .

وجود بارينك وقدرت قاهرهٔ الهيه‌نك — بونجه شئون وآثار كوناكون ايچنده — قبول وتصديقنه جزم وايقان حاصل ايده‌ميان دماغلرك خود سرانه ومتبرطمانه اقوالي وخصوصيله على الاكثر اقواله اويميان احوالي نصل اولورده بشريتي سبيل رشد وسداده هدايت ايده‌بيلير . معنويت بشريه‌يي قبولدن امتناع ايتمك ، انسانيتي بهيميت دركه‌سنده كورمك ديمكدر . حالبوكه انسانيت متدينه حيوانات اهليه ايچون‌ده برحق محفوظ ومعين تلقي ايلمكده‌در . ايشته يالكز بين البشر دكل حتي بهائم اهليه‌يه قارشي‌ده مراعات حقوق انجق حسيات معنويه‌نك ومخافة اللهك ثمرهٔ هدايت بخشاسيدركه مدنيت حقيقيهٔ انسانيه‌نك ديانته استنادي وجودني اثبات ايلر.

متدين اولميانلر، هيچ بر وقت حقيله متمدن عد اولنه‌مازلر.

مدنيتی كنديلرينه خاص فرض ايليان نيجه كيمسه‌لر كوريليوركه نظرلری آنجق صور واشكاله منعطف اولوب قالمقده‌در. طرز تلبس ورفتار ايله، برطاقم اوضاع واطوار ايله مدنيتك حصوله قائل اولان بو قبيل سطحی نظرلرك اقوالیله افعالی مقايسه اولنمق لازمدر. سوزلری حالرينی مناقض، حالری قاللرينی مكذبدر. ايشك فناسی ايچلرنده صورت حقدن كوريننلر، خلقك كوزينی بوياياانلرده بولنمسيدر. ابليس كبی بر آنده بيك رنكه كيروب چيقان، عباداللهی اضلال ايله ذوقياب اولان شو فساد پيشه‌لره قارشی دائما متيقظ بولنمق، وضع وطورلرندن مقصد حقيقيلرينی استدلاله چاليشمق اقتضا ايدر.

حقيقی بر انصاف ايله ملاحظه اولنور ايسه جزم وتسليم ايدلمك مقرردركه صورت ظاهره‌سی نظرلری تسرير وتلطيف ايدن بر طاقم حالات، چوق دفعه وجدانلری تعذيب ومعنويت بشريه‌يی تخريب شائبه‌سيله ملوثدر. انسانيت متدينه بويله تلونات خرد فريبانه‌يی قطعياً رد ايدر. صفوت وصميميت كامله ايله روحك اعتلاسنی جسم وجسدك‌ده حسن محافظه‌سنی تأمين ايلركه مدنيت حقيقيه‌ده انجق بوجهتله تجلی ايده‌بيلير. ايشته ماديا‌تيله، معنوياتيله بشريتك حضور وسلامتنجه داعیٔ اشكال اولان مدنيتلر مدنيت صحيحه عد اولنه‌مز.

لطف ظاهريسی، قهر وتضييق معنويسنه ــ نسبت قبول ايتمه‌جك درجه‌لرده ــ دون اولان مدنيتلری ــ محضا سفاهت وتمايلات هوا پرستانه‌يه خدمتی جهتيله ــ علی‌الاطلاق ترويج غيرتنده بولنانلر، خلقی شويوزدن اضلاله چاليشانلر زمانمزه كوره متنبيلر متمهديلر مثابه‌سنده‌دركه عباد اللهی مدنيته اماله پرده‌سی آلتنده حسيات دينيه‌دن تجريده سعی ايدرلر. محقق بيلنمليدركه: ديانتدن تجرد مدنيتدن‌ده تباعدی استلزام ايدر.

بزه كلنجه: اكر مدنيتك آثار فاخره‌سی بوكون لايقيله ظاهر اوله‌ميور ايسه بونك اسبابنی — مدنيتدن محروميتمزده دكل — ديانتده‌كی اهمال وتكاسلمزده ارامق ايجاب ايدر. زيرا شودين عالی ظهوريله برابر انوار مدنيتی اقطار عالمه نشر ايتدی. فيفانور دوحشت وضلال بولنان نيجه اقوام قبول ديانتله روشن‌دل ونظر اوله‌رق دعائم مدنيتی وضع وشرافت انسانيه‌يی قولاً وفعلاً ابراز واثبات ايلديلر.

ای روااميدركه بز حق موروثمز اولان شو نعمت عظمانك قدرينی اكلاميوب ويا اساسندن نسيان ايدوب‌ده بيوايه قاله‌لم.

هرشيدن اول بوكون بزه فرض اولان بروظيفه‌ده اون اوچ عصرلق بر انسانيت متدينه ومتمدنه‌نك اولاد پاك نهادانی بولنديغمزی بروفاق تام واتحاد مالاكلام ايله بر واعباره تسليم ايتديرمكدر. بونك ايچون‌ده شعاره پاك اسلامدن اولان خلوص نيتی هرشيئه تقديم ايله اغراض فاسده ومنافسات وآمال كاسده‌دن كلياً فراغت وياالكز سلامت وسعادت مليه‌يه حصر انديشه ودقت ايلمك، زيغ وضلال ايله آلوده اولان خودسرانه افكار واقوالك ماهيت حقيقيه‌لرينی تدقيق وتحقيق ايدرك رواج وانتشارلرينی برعزم سلامتجويانه ايله منع وزجر ايتمك لازمدر. شولازمه‌يه رعايتله ايجابات وترقيات عصريه‌نك — من‌الاول مظهر اولديغمز — مدنيت حقيقيه ايله منافاتی دكل بالتمام موافقتی بولنديغی عكس ذهابده بولنانلرده اكلاتمليدر.

والحاصل مدنيت حقيقيه‌نك تكمل وتعاليسی‌ده آثار فعليه‌سيله ــ ينه مهدظهوری اولان ــ شرقده كورنمليدر. بوكون ولهرس عقول اولان غرب ــ برآنیٔ قريبده ــ شرقك اشراقات فيضا فيضنه حيران قالمليدر. بومقصد

مقدس نخبهٔ امل اتخاذ وفرداً فردا اعتقاد پاك وصحيح ايله وخلوص وقوت قلب ايله جهد وجهاده اغاز ايديلنجه توفيقات الٓهيهيه مظهريت ميسر اولور .

يوقسه چيقماز كريوەلرده رفتار ، ضلالت وغوايتده اصرار . خسران وهزيمت اسبابنى استحضار ايلر .

ابن الامين :

احمد توفيق

لامصيبة اعظم من الجهل

جهالك مصائبندن بحث ايتمك — معرفتك فوائدينى ايضاح ايتمك كبى — معلومى اعلام قبيلندندر .

اما بو بلاى خانمانسوزك آثار فجيعه‌سى — معرفتك نتيجهٔ نافعه‌سى كبى — انظار عامه‌ده تعين ايتديكى حالده معرفتدن روكردان . جهله شتابان اولان اقوامك اوغراديغى دواهئ نامتناهى ، دائما افصاح و اثبات ايدلمليدركه مليونلرله نفوسى بر دست بى امانه محكوم ، نشيمن هماىى آشيان بوم ايدن او جلاد دجال مشربك وجودينى امحا ايده‌بيله‌جك اسبابه توسل اولنسون .

براهين قاطعه ايله ثابتدركه جمعيت بشريه ايچون (جهل) دن بيوك مصيبت تصور اولنه‌ماز . بواويله برمصيبت عظمادركه حكمى دنيا وعقبايه شاملدر .

(هردرلو حقايقك معرض تماشاسى) اولان تاريخك صفحات سخيفهٔ اخيره‌سى انظار عبرتمزه عرض ايديبوركه : زمين شوكته سايه صالان بهادرلرى — كندى ظل زائلندن اوركيده‌جك درجه‌ده — هراسان ايدن جهلدر .

شعشعهٔ شهامتيله كائناته لرزه رسان اولان ملتلرى « ضربت عليهم الذلة والمسكنة » مآلنه ماصدق ايدن جهلدر .

آباء واجدادى بربرندن متنفر ، بربرندن متضرر ايدن جهلدر .

(ام امتى) اولادينك زير پاى تحقيرنده كريان وپريشان ايدن جهلدر .

جهلدركه سوء اخلاق كبى بر ولد غير مشروع توليد ايدرده — سرتاج مخلوقات اولان — ابناى بشرى بر منفعت خسيسه اوغورنده تملقات كلبانه ، وتبصبصات غشاشانه ايله آياقلر التنده سورينديرر . صكرده‌ده لاشهٔ كلاب كبى كرداب عدمه آتار .

سايهٔ معرفتده مكارم اخلاق تحصيل ايده‌بيلنلر — سائقهٔ سوء اخلاق ايله انسانيتى بهيميت دركه‌سنه تنزيل ايدن — اشخاص ذو ذنبك ذنبنى قولاً وفعلاً منع ايتمزلرسه سيل هلاك — خس وخاشاك كبى — آنلرى‌ده كوتوره‌جكى يره كوتورر ، اصل شايان دقت اولان نقطه‌ده بودر ..

بنابرين كائناتده تأمين هستى ايتمك ايسته‌ينلر ، اول باول جهلك ازاله‌سنه بذل مجهود ايتمليدرلركه سوء اخلاقك ظهور وانتشاريله مصيبت منتظره‌رونما اولمسون .

ارباب فكر و نظره مجهول دكلدركه جهل ايله ادامهٔ حياته دامن درميان غيرت اولانلر

« ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها »
« ان السفينة لا تجرى على اليبس »

فحواسنجه آقندى يه كوره‌ك ، فورطنه‌يه اتك چكمش اولورلر .

جهل ، بر مار پرنقش ونكاره بكزركه ناظرينى كنديته جذب ايدر ، نفس لوامه ايسه دائما حال انجذابده بولنور .

انجذابك توليد ايده‌جكى نتايج وخيمه‌يى عقلك پيش نظر انتباهنه آنجق معرفت عرض ايده‌بيلير .

عاقل اودركه نفسك تمايلات خبيثه‌سندن انبعاث ايده‌جك حالات مهلكه‌يى تقدير ايله ظهورندن اول محاسنه چاليشير .

نفسنه عصيان ايدنلر ، كائناتى كنديلرينه منقاد ايدرلر .

نفسه عصیان — معرفتك زادهٔ فضیلتی اولان — حسن اخلاق ایله رهین امکاندر .

هردرلو سعادت، معرفتدن نشأت ایدر. اس‌الاساس سعادت اولان حریتك معنای حقیقیسی معرفتدر . زیرا — ترجمهٔ حال دنیا ؛ تعبیر آخرله ترجمان ماضی اولان — تاریخ ، شهود صادقه، وثائق معتبره ایله اثبات ایدیورکه هرزمین وزمانده معرفت حریتی، جهل اسری ایجاب ایتمشدر .

بعیده گیتمك نه‌لازم ، بزی اولا نفسمزه . ثانیاً بعض نفوس منحوسه‌یه اسیر و

« ای وای کجا مجال تدبیر »
« یك گردن وصدهزار زنجیر »

نوحه‌سیله مأیوس تدبیر ایدن نه ایدی ؟

بر اژدر هزار سر کبی وجودیمزه صاریلان جهل ایله — بشکیده‌کی چوجقلرمزدن یوزیاشنده‌کی دده‌لرمزه وارنجه‌یه قدر عموم افرادمزه فرمانبر اولان — سوء اخلاق دکلیدی ؟

مؤسس مدنیت، حامیٔ حریت اولان دین مقدسمزك احکام فیاضانه‌سندن استناره ایده‌میه‌جك مرتبه‌ده عیون انتباهمز، ژنکدار اولمش ایسه اطرافمزده‌کی ملل ونحلدن عبرت آلوبده — حقیقتده روح‌الحیاة اطلاقنه لایق اولان — حریت شخصیه ووجدانیه‌مزه مالك اوله‌بیلمك ایچون هرشیدن اول ازالهٔ جهله صرف مساعی ایتسیدك نه (مجال تدبیر) دن محروم اولوردق ، نه‌ده (گردنمزه صدهزار زنجیر) طاقاردق .

ظهور غیرتاه ایله استحصال ایدیلن ادارهٔ مشروطه‌یی ابدیاً محافظه ، حیات معنویه‌مزی ادامه ایده بیلمك ایچون بوکونده یگانه تدبیرمز — دشمن جان وایمانمز اولان — جهلك امحاسنه ، معرفتك احیاسنه ، معرفت سایه‌سنده مکارم اخلاقك انتشارینه چالیشمقدن عبارتدر.

نفس لوامه‌لرینك هوسات لئیمه‌سنه ، ابلیس خبیثك القاآت مفسده‌سنه اتباع ایله — بروادیٔ خطرانگیزده — جستجوی مطلب ایدن تبهکاران، علم‌الیقین بیلملیدرلرکه مکارم اخلاق ، آنجق متمم مکارم اخلاق صلی‌الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك اثر مقدسلرینی تعقیب ایله تحصیل ایدیله بیلیر .

طریق هدی ، شاهراه مصطفادر ..

ای اخوان دین ، ماضیمز پك مظلم ، پك مؤلمدر . بوندن صکره اغراض فاسده‌دن تجرد ایله — سایهٔ دین مبینده — منور ، روح پرور بر استقبال تهیئه وتأمین ایتمکه — متحداً متمادیاً — چالیشه‌لم .

غیرت بزدن ، توفیق حقدندر .

ابن‌الامین
محمود کمال

دین اسلامده هدف مناقشه اولان مسائلدن

« طلاق »

مابعد

برقاچ سنه اول اقدام غزته‌سی عالم اسلام سرلوحه‌سی آلتنده ترویج دین اسلام مقصدیله بر مقاله نشر ایتمش ، دها طوغریسی اسلامیتك اوروپاجه معروف برمروجی لسانندن صادر اولان بر نطق کمال تقدیرات ایله نقل ایلمش ایدی . لکن مقاله‌نك یاخود نطقك مندرجاتی بکا پك غریب کلمشیدی .. دنیلیوردی‌که :

« دین اسلامده قادینلرك ارککلردن دون بر مرتبه‌ده بولنمسنه دائر برفکر باطل یوقدر » .

حال بوکه دین اسلامك بویله هم یالان همده یاکلش مدایحدن مستغنی اولدیغنی اخطار ایتمك وجائبدندر . هم یالان همده یاکلش تعبیرلرمز مبالغه‌یه حمل اولنمسون؛ چونکه اوجمله ده یوق دنیلن شی وار وباطل دنیلان شی‌ده حقدر . هم اودرجه‌ده حقدرکه یوقاریده اثبات

ایتـدیکمز وجهـله بونی اوروپالیلرده ولو ضمناً فقط
قطعیا قبول ایتمشلردر . یعنی قادینلرك مکتسبات علمیه‌
لرینی تحدید ایتمشلردر . شمدی عجبا احکام اسلامیه‌دن
اولان برحقیقتی هم ده عقـل و حکمتـه موافقتی نزد
اولی‌الابصارده تسلیم اولنمقده باشلاندیغی برزمانده تکذیب
ایتمکدن مقصـد نه اوله‌بیـلیر ؟ دین اسـلامی مدافعه
وظیفه‌سنه اهلیتی اولمیان بعض انسـانلرك صلاحیتلری
خارجنده اوه‌صره بونك کبی بعض حقایق اسلامیه‌یی انکاره
قالقیشـدقلری کوریلیورکه بو حال اهـل و اربابنـك
سکوتندن زیاده مضر وشایان تأسفدر . چونکه احکام
اسلامیه‌یی تحریف وطرف مخالفك رأینه تقریب واماله
صورتیله ترویج ایلمك ، معناده دین اسلامی دکل طرف
مخالفك رأیی ترویج ایتمـك اوله‌جغی جهتله بو حرکت
مسلمانلق ایچون برخدمت دکل اهانت عد اولنمغه‌سزادر.
بناءً علیـه اویولده‌کی همتکاران ایشته بو درلو جمله‌لرله
اوروپا ارباب دقتنی، حکماسنی مجلوب واسلام علماسنی
ممنـون اوله‌جق قدر سـاده‌دل فرض ایدییورلرسـه
یاکلیورلر . دین اسلامده کذب وتصنع پك مذمومدر.
بناءً علیه اوروپالیلرك بومسئله کبی دکلده حقیقةً غـیر
معقول ظن ایتدکلری برشیئی احکام اسـلامیه احتوا
ایتسه ینه بونی صاقلامق، انکار ایتمك اسلامیت حقنده
داعیٔ شبهه اولور . معرفت حقیقتی اعـتراف وحقیقتی
اثبات ایتمکدر برده ذاتاً اوروپالیلرك قواعد اسلامیه‌مز
حقنده‌کی اطلاعاتی بویله غیر موثوق منابعدن، غزته‌لردن
غزته‌جی قلمندن چیقمه آثاردن یاخودده اشـخاصدن
مقتبس اولدیغنه مبنی اکثریتـله اصلنه مطابق دکلدر .
بنـاءً علیه اونلر ایچـون اسلامیتك تقدیر علویتی بو
خصوصده انجق عینیعنده معلومات پیدا ایتملریله‌قابلدر.
یعنی بز محضـا اونلرك احکام دینیـه‌مزی طوغریجـه
اوکرنملرینی آرزو ایده‌رز . چونکه بونك طوغریسندن
ایسی اوله‌ماز .

مقالهٔ مذکوره‌نك جملهٔ غرائبندن یاخـود غریب
جمله‌لرندن بریده شـو ایدی : « اسلامیتده قادینلرده
طلاقی طلب ایتمك حقنه مالکدرلر .

پك ایی . شمدی بوندن نه‌چیقار ؟ اونی طلب ایتمك
حقنه مالکدرلر لکن هرطلب اسعاف ایدیلیرمی ؟ ایشته
بوبرسوزدرکه نه‌یاکلیشدر، نه‌ده‌طوغریدر. الك طوغریسی
بوبرتغلیط وتشویشدن بشقه برشی دکلدر . اکر اسلام
قادینلری ار ککلرینی تطلیق ایده‌بیلیرلر دیمك ایسـه
بوحال دین اسلامده بولنمدیغی کبی بونکله ادیان سـائره
اصحابنده‌ده یارانیلماز . چونکه بواصول طلاق اونلرده‌ده
غریب کلیر. ینه درین دوشونیلورسه بوفقرده‌ده برنجی
فقره‌یه نظیره اوله‌رق ار ککلرك حق طلاقی، مالکیتی
حقنده‌کی قانون اسلامی نامنه برتستر مغلوبیت کستراته
اوله‌جقدر. حال بوکه اوقانونك اس‌الاساس ثبوتی اولان
تفوق رجال بحثی عون حقله بروجه بالا اثبات ایدلدکدن
صکره ارتق بویله ایهاملی تسـترلره، تبریلره احتیـاجمز
یوقدر. ایشته اسلامیتده طلاقی ارککلر ایقاع ایده‌بیلیرلر.
چونکه رجالك حق تفوقی ، حق آمریتی بونکله اتمـام
ایدیلیر . چونکه برآمر تحت اداره‌سـنده بولنـان
برکیمسه‌نك علاقه‌سنی قطع ایده‌بیلمك صلاحیتنه مالك
اولمزسه عاجز عد اولنور .

برقادینك ایسـتدیکی زمان نفسنی تطلیقه مأذون
اولمق اوزره عقد ازدواج ایده‌بیلمسی حقنده برمسئلهٔ
فقهیه واردرکه بومسئله « ایشته تمام، اسلامیتده‌کی اصول
طلاق اوزرینه درمیان ایدیلن شـکایات باصـدیرلمش
اولدی » طرزنده شـادان برنفس اطمئنان ایله تلقی
اولنمقدن زیاده محتاج توجیه مسائلدن عد اولنمغه لایقدر.
چونکه بوتلقی حق طلاقی رجاله بخش ایتمکده‌کی محاسن
حکمیه‌دن هنوز ذاهل بولنمق کبی برنقصـان ادراکه الجا
آتندر. براصول طلاقمز حقنده شـکایاتك انقطاعیله
قناعت ایده‌میز . تقدیرات‌عظیمه بکلرز . شکایاتك برچارهٔ

تسویه بولنمق صورتیله باصدیرلمسنه سوینمکده عجله ایدنلر وقتیله اوشکایاته کوش قبول اوزاتمقده‌ده عجله ایدنلر، محاکمهٔ عقلیه‌یه لزوم کورمیئلردر. ایشته بوچارهٔ تسویه الک زیاده بزم ایشیمزه یارامق لازم کلدیکی حالده بز بونکله متسلی اولمغه‌قالقیشمه‌یز. چونکه قادینلرك حق طلاقه مالکیتی عقل وحکمت مقتضی ایسه اسلامیت کبی بوحقی اونلره طوغریدن‌طوغری‌یه ویرمیوب آیریجه برطریق تقریبی بولمغه احتیاج کوسترن‌بردین مؤاخذه‌دن قورتلامامق لازم کلیر.

سالف‌الذکر مسئلهٔ فقیه‌نك توجیهی‌ایسه‌بروجه آتیدر: زوجه‌نك ایقاع طلاقه مالکیتی ینه زوجك کندیسنه بخش ایتمسیله حاصل اولدیغندن مسئله دین اسلامده‌کی تفضیل رجال قانونی ایله متوافقدر. زیرا امرطلاقك بعدالنکاح زوجه‌یه تفویض ایدلمسی ینه بوحقك زوج طرفندن برنوع استعمالی دیمك اولدیغی کبی تفویض مذکورك حین نکاحده اجراسی دخی بوقبیلدن خارج دکلدر. وحد ذاتنده ارککلر ایچون حائز اولدقلری صلاحیتدن‌قادینلره دخی‌ویره‌بیلملری‌ایکنجی برصلاحیت تشکیل ایدر.

شمدی طلاقك صورت اسلامیه‌سنی عقل وحکمت وتوافق مصلحت نقطهٔ نظرندن صور محتملهٔ سائره ایله موازنه ایده‌جکز.

صور سائره شونلردر:

١ طلاقك قادین طرفندن ایقاع واجراسی.

٢ قادین ایله ارککك بوحقده اشتراکی.

٣ بوحقه ایکیسنکده مالك اولمامسی.

ایشته اولا بوصورتلردن برنجیسنك نه‌قدر غریب، نه قدر غیر معقول اولدیغی ظاهردر. بوغرابته یعنی بوکا دائر بزده کولدیریجی حکایه‌لر واردر. مثلا زوج ایله زوجه سنین وفیره یکدیکرندن ممنونیتله امرارحیات ایتمکده‌ایکن برکون‌زوجك‌بیوك‌برتلاش[تلاشی] وترددله کویا فی مابعد قادینلرك ارککلری بوشایه‌بیله جکارینه دائر افشا آتده بولنمسی اوزرینه زوجه طرفندن «بونده تلاش ایده‌جك نه‌وار؟ بوقدر وقتدن بری برباصندیغه باش قونولمش برلکده یشامشز. بومدتده سزی کوجندیردیکم زمانلرده اولمشدر. اویله‌ایکن هیچ بروقتده سز بندن افتراق ارزو ایتمه‌مشسکزده بن سزه قارشی نصل بویله برتشبثده بولنه‌بیلورم؟» جوابیله تأمینات وتطمیناته چالیشدقدن صکره آره‌سی چوق کچمه‌دن، دها ایرتسی کونی هیچدن برسببله شمدی اغزمدن بر لاف چیقار» طرزنده تهدیداته قیام ایدرك الك نهایت زوجك حله یاپیلمسی ایله انتاج لطیفه ایلین حکایه مشهوردرکه بوصورت طلاقك ایشته بویله‌جه غریب کورونمسی، کولنج نتیجه‌لر ویره‌سی بونك مقابل تامی اولمق اوزره اسلامیتده مرعی اولان اصول طلاقك معقولیتنی تأیید ایتمکده‌در.

کله‌لم امر طلاقك زوج ایله زوجه‌دن هر ایکیسنك رأییله حصوله کلمسندن عبارت اولان ایکنجی طریقه:

طرفینك‌موافقتیله‌انعقاد ایدن‌نکاحك رفع وازاله‌سی به اوصورتله زوج ایله زوجه بیننده بالتراضی قرارلشدیریلمق مناسب اوله‌جغی ورأی واحدك کفایتنه نسبتله ایکی رأیه احتیاج حاصل اولمق وقوعات طلاقیه‌یی تقلیل ایده‌جکی ملاحظه‌سنه نظراً بوصورت شایان تصویب کبی کورونیورسه‌ده بونده اولا زوجك حق حاکمیتی اخلال اولنمق محذوری واردر. اما نکاحك بدایت عقدنده زوجك هرهانکی برقادین اوزرنده حق حاکمیتی تقرر وتعین ایدنجیه قدر ایکنجی بر رأیك مشارکت وانضمامنه احتیاج ضروری اولوب اوندن صکره سنده ارتق مالك اولدیغی حق حاکمیتك محافظه‌سنه برمانع بولنمدیغی حالده حق مذکورك اخلال واضاعه ایدلمسی جائز اولماز.

ثانیاً بواصوله نظراً وقوعات طلاقیه‌نك قلت پیدا

ایتمسی‌ده وهلهٔ اولاده ظن اولنـدیغی کبی طوغری دکلدر . چونکه برکامله ناقصی قاریشـدیرمق هیـچ بر وقتده کاملی حال استقلالنده براقمق وزمام کاری تمامیله اوکا تودیع واحاله ایلمك قدر موافق نتیجه‌لر ویره‌مز . ایشته بورادده عقلی ، فکری ، تجربه‌سی ، مکانت ومعلوماتی دها زیاده اولمق لازم‌کلن وطلاقك عهدهٔ رویت وکفایتنه تفویض اولنمسی ایله برابر نزد خداده ابغض المباحات اولدیغی وذواقین وذواقاتك سزاوار لعنت اولدقلری بیـانات شرعیه ایله کندیسـنجه معلوم اولان ومعلوماتنه دها زیاده برجدیت ومتانتله توفیق حرکت ایده‌بیلن رجاله شو امر مهمك بتون مسئولیتی تحمیل اولندیغی زمان وظیفه‌سنی نه قدر بیوك بربصیرت ومبـالات ایله تقدیر واداره ایده‌جکی مأمول بولنمسـنه مقابل بووظیفه‌نك ، بومسئولیتك برقسمی قادینه عائد اولدیغی صورتده شو حال . وقوع طلاقی تصعیب ایتمك شویله طورسون قادینك اوفاق برسائقهٔ عصبیتله وفضله اوله‌رق حق طلاقه اشتراکنك بخش ایله‌دیکی حس غرور ایله هیـچ یوقدن ایجـاد ایده‌جکی خیرچینلقلری متعاقب طلاقدن حصهٔ صـلاحیتی ایقاعه قدر ایلریله‌مسی زوجکده موازنه‌سنی بوزار ، یاریلانمش اولان بوطریق تهورك جریانـنه اونی‌ده قاپدیرر . ذاتاً بتون مسئولیتك ، عهده‌سنده بولنمامسی کنـدیسنی از چوق مساحه‌یه حاضر لامشدر .

شو تفصیلات اثناسـنده طلاقك اوزون اوزادی افتراق فعلی حصولنه توقف ایتمیوب برجفت سوزدن عبارت اولدیغنی اونوتمامالیدرکه بوده شریعت اسلامیه‌نك انسـانلر حقنده اغزلرندن چیقان کلماته قیمت واهمیت ویرمسی وسوز دنیلن خصیصهٔ بشریه‌نك برمعنای معتبری برتأثیری اولمق اقتضا ایتمسی حکمتنه مستنددر .

مابعدی وار

مصطفی صبری

استبداد ، دین

[مابعد]

محررین افرنج ، استبداد دینی ایله استبداد سیاسی بینده‌کی مشاکلتی شویولده تصویر ایدییورلر :

تعالیم دینیـه ، کتب سماویه هیئت بشریه‌یی کنـه وحقیقتنی ادراکدن عقولك عاجز بولندیغی برقوهٔ عظیمهٔ هائله‌یه قارشی احتساسات خشیتکارانه پرورده ایتمکلکه دعـوت ایده‌رك ، حال زندکانیـده هر درلو مصیبته ، بعد الممات ایسه مدید یاخود مخلد بر عذاب الیمه کرفتار اولمق وعید شـدیدیله اویله لرزه‌ناك ایلرکه بتون قوای مدرکهٔ بشر ، بو تهدید هائل قارشیسنده عادتا کندندن کچر ، تلقی ایلدیکی اوهام وخیالاته بلافکر ونظر کندادهٔ تسلیم اولور .

صوکره .. بو تعـالیم دینیه ؛ بشری او قورقونج دوزخلردن تخلیص ایتمکلکه ذریعه اوله‌جق بر طـاقم فوز ونجات قاپولری آچار ، بوابواب منجیه‌نك حاجبلکی وظیفه‌سنی هیئت بشریه‌دن بر قسم مخصـوص درعهده ایتمشدر . دخولیه‌سی ذلت غی وضلالی اعتراف ایتمکله برابر دربانلرك مدار تعیشی اوله‌جـق بر مبلغ معینك بیت المالدن منتظما کندیلرینه ویرلمسی خصـوصنی تحت تکافله آلمق ویاخود ثمن غفران اولمق اوزره معین بر مقدار جزیهٔ احترام تقدیم ایلمك صورتلرندن بریله قلباً ، قالباً ایفای تعظیم ایتمکدر . بوحاجبلردن بعضلری بوبابده اوقدر ایلری کیدرلرکه دکل اشـباحی ، ارواحی‌ده فدیهٔ نجات ورسم مرور اخذ ایتمدکلری مدتجه الاهنه ملاقاتدن منع ایدرلر .

سیاست آشـنالری استبدادده حرکات متحکمانه‌لرینی بوقبیل اسـاس اوزرینه قورارلر . کویا بشر ، حریت شخصیه‌سنه غیرمالك ؛ حیات اجتماعیه‌دن نصیبلری آنجق حفظ نوعدن عبارت برحیوان بی ادراك درکه‌سنده اولوب مجرد کندیلرینك آمال مستبدانه‌سنی اجرایه خادم اولمق

اوزره یارادیلمش بربندهٔ کردندادهٔ انقیاد ایمشجه‌سنه طوته‌رق عظمت مطلقه‌دن نمونه‌نما اولان تعالیٔ شخصی، پایهٔ رفیع حسیلریله ترهیب وتنکیل وایستدکلری کبی قهر وتذلیل ایدرلر.

استبدادین بیننده‌کی شو مشاکلت ... مبنی ونتایج اعتباریله ــ فرانسه کبی ــ فقط فرانسه خارج اولدیغی حالده ــ ممالک متمدنه‌ده کویا بنای استبدادی ترصین ایتمك اوزره مستعمل ایکی ید معاونه، روسیه کبی مطلق العنان بر حکومت ایله تمشیت امور جمهور ایدن ممالکده ایسه زواللی انسانلرك حر. بی کناه دفاتر امورینه تسجیل ظلم وتحکم ایتمکده وظیفهٔ مشترك بولنان قلم وقرطاس درلر.

حتی شو مشاکلت قوتی، سواد اعظم عوامی معبود بی انداد ایله جبابرهٔ استبداد آره‌سنده‌مو جودیت التباس تصور ایتمك وادیٔ خطرناکنه قدر سوروکلر کوتورور. هر ایکی قوت صاحبلری ... مستحق اولمق. حرکات و ... متعالی بولنمق جهتیله ساحهٔ ادراکی توسع وتنور ایتمه‌مش بولنان اذهان عوام حقیقت التباسی قبول ایتمسه بیله ظلام جهل وتردد ایچنده بوکالوب قالمش اولدیغندن نفسنده مراقبهٔ مستبدین ایچون هیچ برحق وصلاحیت تصور ایتمز. تعبیر آخرله کتلهٔ معظمهٔ عوام، معبود حقیقیلریله متجبرینی پك چوق صفات وحالاتده، اسماده مشترك بولور. مثلا (فعال مطلق) ایله « حاکم بامره ». (لایسئل عما یفعل) ایله « غیر مسئول » (منعم) ایله (ولی النعم) ، (جل شانه) ایله « جلیل الشان» بیلارینی تفریق ایده‌مز. اللهه تعظیمی کبی جبابره‌یه‌ده حاشا تعظیم ایدر. ایشته بوحال، امم سابقهٔ منحطه‌ده ظهور ایدن بعض مستبدینك ــ اذهان رعیه‌نك استعدادی نسبتنده ــ دعوای الوهیته قیامنی تسهیله مدار اولمشدر. حتی بوخصوصده «هیچ برمستبد سیاسی یوقدرکه آنك ایچون یا بر اللهه اشتراك ایده‌جك صفت قدسیه اتخاذ ویاخود آکا (حاشا) الله ایله علاقه‌دار برمقام اعطا اولنمش ــ بولنمسون» قضیه‌سی تأییدمدعی ایتمك اوزره سویلنمشدر.

نه حاجت! ارباب دیندن برقسم مخصوصك مستبدینه مماشات، حتی اسم الهی ایله ظلم واعتسافلرنی تیسیر ایتمك اوزره معاونت ایتدکلری‌ده انکار اولنه‌مازیا.

ابنای قسطنطینك بین الرعایا نشر دینی تأیید ایتمك خصوصنده‌کی قیاملری. اسپانیه حکمدارلرندن ایکنجی فلیپك، انکلیز حکمدارلرندن سکزنجی هانری‌نك حتی انکیزیسیون مجلسلری تشکیلیله انتصار دینه مبادرتلری کبی برخیلی حکمدارانك تشبثات وواقعه‌لری هپ دین، یاخود اهل دیندن استعانه ایدرك عباداللهه کیف مایشاؤن ظلم وتحکم ایتملرینی تسهیل مقصدینه مبتنی ایدی.

... کلام بوایکی قوهٔ استبدادیه یکدیکرینك لازم وملزومی منزله‌سنده بولندیغندن برماتده هانکیسی بولورسه دیکرینی‌ده یانته چکر کتیرر. بری صلاحه یوز طوترسه دیکری‌ده کندی ... ایدر. بوبابده ایراد اولنه‌جق شواهد مقنعه‌نك هپسی‌ده شو حقیقتی تبیین ایتمکده ایدیورکه دین، هیئت بشریه اوزرنده سیاستدن دها زیاده حائز تأثیردر. قاتولیکلر عندنده پروتستانلغك حریت سیاسیه‌دن دها زیاده امور سیاسیه‌یی اصلاح ایتمسی بوحقیقتك برحجت ساطعه‌سیدر. مدققین سیاست شناسانك نتیجهٔ تدقیقاتی‌ده ذاتاً بومرکزده‌درکه دین، سیاست قول قوله، یك آهنك مشی وحرکت ایدرلر، امور سیاسیه‌یی اصلاح ایتمك ایچون اصلاح دیندن باشلامق موافق مصلحت وحکمتدر.

[مابعدی وار]

حسین حازم

سیاست شرعیه

١٩

سیغورطه — تعریفی — اقسامی — بدایت تشکلی — اجرتلی ، متقابل سیغورطه‌لر — سیغورطه عقود شرعیه‌دن برینه داخلمیدر ؟ سیغورطه‌یه برنوع عقد مضاربه‌دینیله‌بیلورمی؟

انسان عائله‌سنك سعادت حالی ایچون انواع محن ومشاق ایچنده مبارزهٔ حیاتده بولنور . بو طبیعیدر . ذاتاً مدار انتعاش اوله‌جق وسائله تشبث هرفرد ایچون لازمدر. واقعا بیوك کوچك هرکس حتی بتون شئونات عالم برکون اولوبده منقلب فنا اوله‌جق ایسه‌ده بوجهتی دوشونوبده اختیار عزلت ایله لباس عطالته بورونمك دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌جه تجویز ایدلماز . ایشته انسانلر مساعیٔ مشروعه‌لری سایه‌سنده ارزاق مقدره‌لرینی تدارك ودرجهٔ کسبلرینه کوره‌ده اموال واملاکه صاحب اولورلر. بشریتك حیاتنه محبتی جبلی اولدیغی کبی اموال واملاکنه‌ده محبتی واردر. شوقدرکه بومحبت دین ودیانته فائق اوله‌ماز . پك چوق مستبدلری ، تعدادی غیرقابل قارونلری بیلیرزکه ، آلایش دنیویه‌یه فریفته اوله‌رق حق نه‌در حقوق نه‌در طانیمه‌رق ادخار اموال ایلدکلری حالده نتیجه‌سنده ذلیل وخسران قالمشلردر. حتی بعضلری کشکول بدست اوله‌رق کیسهٔ حمیت‌بیله آووچ آچمشلردر. آنك ایچون مساعیٔ بشریه بر طریق مشروع تعقیب ایتملیدرکه او سایه‌ده الده ایدیله‌جك اموالدن برحصهٔ فیض التماع ایتسون . مادامکه بو محنتخانهٔ عالمده هرشی فانیدر . اعمال خیریه‌یه نصب انظار دقت ایدرك ابذال مساعیده بولنملیدرکه ابقای نیك نام ایدلمش اولسون .

مثلا مکتب ، وخسته‌خانه وامثالی مؤسسات خیریه وجوده کتیرمك، وجوه بره وصیت کبی دنیاده ذکر جمیله آخرتده اجر جزیله نائلیت حیات بشریه‌نك نتیجهٔ مسعودیتیدر . بو ایسه ثروتله اولور . تهی دست اولمق بونلره مانعدر . شوقدرکه فقرای صابرینکده مقاماتی عالیدر .

بناءً علیه بیکارجه مشقتك دست بی امانی آلتنده قزانیله‌رق تأسیس ایدیلان برآشیانه بعضاً اولورکه بر دقیقه‌ده محو اولور . مثلا بر حریق خانمانسوز بر دقیقه ایچنده دکل بر آشیانه‌یی قوجه بر معموره‌یی شوره‌زاره چویرر . پك چوق عائله‌لری سوقاقلر اورته‌سنده الی بوکرنده براقیر. پك بیوك اصحاب ثروتی بیله محتاج اعانه قیلار . ایشته حریق بو قدر مدهش برآفت بودرجه بیوك برفلاکتدر. طبیعی الوقوع اولان شوحاللره قارشو هیئت اجتماعیه‌جه تأمین املاك مسئله‌سی نظر اعتنایه آلنمش وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق سیغورطه قضیه‌سی میدانه چیقمشدر . هیئت اجتماعیه‌جه بونده منافع کوریله‌رك دائره‌سی حیاته ، حیواناته قدر توسیع ایدلمش وبوصورتله حیات سیغورطه‌سی حیوانات سیغورطه‌سی ناملریله برچوق شعبه‌لر تشکیل ایلمشدر. کرچه عقلاً سیغورطه‌نك منافعی درکار ایسه‌ده بو معامله ؛ منفعت شخصیه‌سنی منافع عمومیه‌نك خللدار اولمسنده آرایان ودهشتلی برصورتده حرص منفعتجویانه‌یه مغلوب اولان ارباب دنائت ایچون عادتا اکتساب ثروت کبی تلقی ایدلمشدر . بوسببله یوز لیرا دکرنده بولنان بر مالی اشیای مستعار ایله بیك لیرا قیمتنده کوستره‌رك سیغورطه قومپانیه‌سنك ضمانی تحتنه وضع ایدوبده بالآخره سیغورطه بدلندن استفاده مقصدیله قونداق وضعیله خانه‌یی احراق وبو یوزدن برچوق عائله‌لرك پریشانیتنه سببیت ویرمك هرآن کورلمکده‌در . واقعا قانون جزانك ١٦٣ نجی ماده‌سنده تلف نفس وقوع بولمدیغی تقدیرده مؤبد کورك ، تلف نفسك وقوعی تقدیرنده اعدام جزاسی ویرمك کبی واضع قانون ؛ ازهر جهت شایستهٔ ملعنت اولان بوقبیل ادانی‌یی تربیه‌دن امتناع ایتمه‌مش ایسه‌ده اکثریا فعل احراقك بویله بر مقصد ـ

دنائتکاری‌یه منعطف اولدیغنك اثباتی متعذر قالمقده وبوصورتله صرف سیغورطه یوزندن مادی برطاقم فنالقلر ظهور ایتمکده بولندیغی انکار اولنه‌بیلیورمی ؟ بعضاده ساخته برطاقم قومپانیالر طرفندن افراد ملت طولاندیریله‌رق متضرر بولنمقده‌در. مع مافیه سیغورطه‌نك هیئت اجتماعیه‌یه تأمین ایلدیکی منفعت مضرتیله تقابل ایتدیریله‌جك اولورسه خسارات مادیه ظن ایتمه‌مکه منفعتنك مادوننده بولنسون ؟ بوسببه بناءً عثمانلی جزا قانوننك مذکور ماده‌سنده تعیین ایدیلان جزا تکثیر ایدلمه‌ملی آغیر کورلمه‌مایدر . چونکه بز عقل ووجدانی میزان اتخاذ ایده‌جك اولور ایسه‌ك کوریرزکه برشخصك ولوکه کندی متصرف بولندیغی خانه‌سنی احراق ایتمسنده قانونك شدت کوسترمسی حریقك مبانیٔ سائره‌یه دخی سرایتیله آخره ایراث مضرت ایتمسی وبویوزدن برچوق عائله‌لرك پریشانیسنه سببیت ویرمسی حکمتنه مستند اولدیغنده شبهه یوقدر . بناءً علیه بوکبی ایقاع جنایته مستعد سفهایی منع ایچون متخذ شو ترهیبات قانونیه چوق دکلدر . احراق ایدیلان خانه درونده تلف نفسك وقوعی تقدیرنده اعدام ویرلمسنده « عمد » نه دیمك اولدیغنی آکلامه‌مش اولدیغنی دفعاتله بالمناسبه سویلدیکم واضع قانونك بوماده‌سنده‌کی « عمداً » قیدی تلف نفسه‌ده تشمیل اولنور .

فقط بزم سیاست شرعیه‌مزده احراق بالنار ذاتاً قصده دالدر . بوسببله شرعده دخی قصاص لازم کلور . [۱]

بومادهٔ قانونیه‌ده محتاج تنقید کوردیکم بعض نقاطی مقالات سائره‌یه ترك ایله اصل مقاله‌مزه زمین اتخاذ ایلدیکمز سیغورطه‌نك عقودات شرعیه‌دن برینه داخل اولوب اوله‌میه‌جغنی تدقیق وتجارت بحریه قانوننك بعض موادیله شریعتمزی مقایسه ایتمك ایستیورز . یالکز

[۱] وان احرقه بالنار فعلیه القصاص الخ جوهره

بونکله قالمیه‌جغز. قارئلرمك وبالخاصه محترم مبعوثلرمزدن برچوق اخوان کرامك کوستردیکی آثار توجه واصراره مبنی، دها حقوق جزائیه‌یه دائر یازه‌جغم کبی توفیقات الٰهیه‌یه مستنداً باشلادیغم بومقاله‌یی حقوق دول وحقوق اداره ، مالیه ، تجارت بریه وسائره کبی بحثلره‌ده تشمیل ایتدیره‌رك بونلری احکام شرعیه‌مزله اولچه‌جکم. تاکه دنیانك تضییقات دینیه . انواع اعتسافات آلتنده ازلدیکی برزمانده ظهور ایدرك بتون جمعیات بشریه حقنده وضع ایتدیکی قواعد حقانیتله اوروپاسنی . آمریقاسنی‌دکل ، بتون جهان انسانیتی ازاله‌سی غیر قابل امتنانه مدیون ایدن شریعت اسلامیه‌نك احکام عادله‌سی سیکمغز . سطحی بین نظرلرنده‌دخی تعین وجهت حقوقیه‌نك شرقده‌کی فیوضات لامعه‌سی غربه یلتنانلر نزدنده دخی تظاهر ایتسون .

بزده سیغورطه آجنته‌سی ابتدا ساقزده صوکره درسعادتده تشکل ایتمش فقط مرکزلری ممالك اجنبیه‌ده بولنمسی ونظامات داخلیه‌لری دولتجه غیر معلوم اولمسی حسبیله بونوع حصه‌لی قوماندیت وآنونیم شرکتلری علیهنده اقامهٔ دعوی مسئله‌سی مشکل برنك آلمشدر . چونکه اصل اقامتکاهلری ممالك اجنبیه‌ده اولمسی حسبیله تحدث ایده‌جك منازعاتکده اوراده فصل ورؤیتی ضروری کورلمکله برچوق اضاعهٔ حقوقی بادی اوله‌کلمش وبوحاله نهایت ویرلك اوزره ۳۰۳ تاریخلرنده برنظامنامه نشر ایدیله‌رك بعض تقیدات وضعیله محاذیر مسروده‌نك رفعنه توسل اولنمشدر .

سیغورطه اساساً ایتالیانجه برکلمه اولوب فرانسزلر assurance دیرلرکه . بوبرآدمك مالنی مبلغ معین مقابلنده قومپانیانك ضمانی آلتنه وضع ایتمسیدر . احکام قانونیه‌جه سیغورطه اجرتی ومتقابل اولمق اوزره ایکی‌یه انقسام ایدر . برکیمسه معین برشیٔ بدل معلوم مقابلنده

سیغورطه ایتدیرر و برضرر وقوعنده قومپانیا تضمینی درعهده ایدرسه بوکا « اجرتلی سیغورطه » دینیلورکه تجارت بحریه‌قانوننده موضوع بحث‌اولان‌سیغورطه‌بودر.

اما ایکی کیمسه‌نك منفرداً تحت تصرفلرنده بولنان امواله ضرر ترتب ایتدیکنده استفاده‌لری نسبتنده ضرر واقعك تضمینی تعهد ایدرلرسه بوکا حقوقیون « متقابل سیغورطه » دیرلر. دیمك اولورکه اولکی صورتده عاقدیندن بری سیغورطه‌جی دیکری سیغورطه ایتدیرن ومتقابل سیغورطه‌ده، عاقدین هم سیغورطه‌جی هم سیغورطه ایتدیرندر.

بناءً علیه بر آدم برمبلغ‌معین‌مقابلنده‌مالنی‌سیغورطه‌یه وضع ایدوبده مال مذکورحریقك دندان لهیبه معروض قالوب برکتلهٔ رماد حالنی آلدیغی تقدیرده عاقدین بیننده مقرر مبلغك اعطاسی لازمکلیرمی؟ وضمان مقابلی‌اوله‌رق قومپانیا طرفندە تأدیه ایدیلان مبلغی اخذ حلال‌اولورمی اولمازمی؟ ایشته بوجهتك حلی ایچون اول امرده عقد سیغورطه‌نك نه کبی عقودات شرعیه‌دن اوله‌جغنی تدقیق لازمدر.

معلومدرکه برمالك تضمینی یابطریق‌الکفاله اولور ویاخود تعدی واتلاف طریقلریله اولور.

عقد کفالتله اولان تضمینات بومسئله‌یه قابل تطبیق دکلدر، چونکه کفالتده مکفول بهك دین صحیح اولمسی لازمدر، دین صحیح، ادا وابرادن باشقه بروجهله ساقط اولمیان دیندر.

یاخود بنفسها عین‌مضمون‌اولملیدرکه، هلاك اولدیغی تقدیرده مثلیاتدن ایسه مثلی قیمیاتدن ایسه‌قیمتی‌لازمکلور. مغصوب، بدل خلع، دم عمددن صلح بدلی کبی.

بناءً علیه قومپانیا ایله وقوع بولان عقد، بر عقد کفالت دکلدر. چونکه سیغورطه‌ده قومپانیانك ضمانی تحتنه قونیلان مال صاحبنك یدندن چیقمدیغی کبی تسلیمی‌ده واجب اولماز. بوصورتده‌ده قومپانیایه ضمان لازم کلمز. زیرا متصرفنك یدی او مالدن زائل اولمامش وکیف مایشاء تصرف ایتمشدر. بوصورتده سیغورطه قومپانیاسنك کفالتی شرعاً ضمان کفالت دکلدر.

تعدی واتلاف طریقلریله اولان ضمانه کلنجه؛ « فمن اعتدی علیکم فاعتدوا علیه بمثل مااعتدی علیکم » آیت کریمه‌سنده‌کی مثلدن مراد، مثلیاتده صورةً ومعناً وقیمیاتده یالکز معنا مثلدر. بوتضمینات ایسه متعدی ایله متلفه لازمکلور. مثلا مال مغصوب، غاصب یدنده هلاك اولورسه قیمیاتدن ایسه قیمتی مثلیاتدن ایسه مثلنی مغصوب منه ویرمك لازمدر. حالبوکه سیغورطه قومپانیه‌سی نه‌غاصبدر نه‌ده متلفدر. مال متلفده قومپانیانك جزئی بردخلی اوفاق برتعرضی بیله یوقدر. بلکه مال یاصاحبنك تعدیسی ویاخود نتیجهٔ قضااوله‌رق تلف اولمشدر. اکر سیغورطه‌لی اولان برمال قصداً احراق ایدلمش ویاخود برخصومته مبنی آخر برشخص طرفندن احراق اولنمق کبی تعدی نتیجه‌سی ایسه ضمان متعدی‌یه متلفه لازمکلور. زیرا سیغورطه‌یه قونیلان مال، صاحبنك یدنده اولمغله قومپانیانك النه کچمه‌مش برمال ایچون قومپانیه‌یه ضمان تحمیل ایدیله‌مز. قومپانیانك التزام عقدی، لازم اولمیان برشیٔ درعهده‌ایتمك قبیلندندر. وجوب ضمانی مقتضی سبب مفقوددر. کرچه عقد وارسه‌ده عقد واقع وجوب ضمانده سبب اولمغه صالح دکلدر. بعض کیمسه‌لر سیغورطه‌یی عقد مضاربه‌یه تشبیه ایتمشلر ایسه‌ده بوده احکام فقهیه‌یه عدم وقوف سیئه‌سندن باشقه برشیئه حمل اولنه‌ماز. چونکه عقد مضاربه‌ده مال، رب‌المال جانبندن وعمل مضاربدن اولوب برلحده بینلرنده اتخاذ ایتدکلری‌شرطه کوره‌در. بوصورتده صاحب مالك قومپانیایه برموجب مقاوله ویردیکی پاره‌یی سرمایه وحریق وقوعنده قومپانیانك اطفای حریق وتخلیص مال خصوصنده‌کی

غیرتی، عملی عدیله بز عقد مضاربه تلقی ایتمك طوغری اولهماز . چونکه تهلکه وقوعنده قومپانیانك عملی کندی منفعتنه مستندر . احد عاقدینه نفعی اولان عقد ایسه شرعاً فاسددر . خصوصا سیغورطه ، بخت وطالعه مستند بر عقددر . دیمك اولورکه سیغورطه عقدی ، عقودات مذکورهدن برینه داخل دکلدر . بوصورتده سیغورطه عقدی ایچون برچاره یوقمیدر ؟

مابعدی وار

تمییز جزا کتبهسندن

ابن حازم فرید

دیانتك مدنیته لزومی

[٢٦ نجی نسخهدن مابعد]

برنجیسی ارباب تجربهدر . بونلر کرك نفسنده وکرك غیرلرنده وقوعبولان افعال نتایجنی برر برر دکل نوع نوع تدقیق ومعاینه ایدرلر . یعنی وقوعبولان بر فعل نتیجهسنی ذهنلرنجه بالموازنه انك انواعندن اولان هر درلو افعالی اونتیجهیه قیاس ایله هرحق ووظیفهیه واشیا وافعالك حسن وقیمتنه حکم ایدرلر .

ایکنجیسی ارباب استشاره واسترشاددر. بونلر هر کسك آراوافکارینی تفحص واستشعار وهربرینی تدقیق واستکناه ایله برر نتیجه وحکم چیقاردیرلر .

اوچنجیسی ارباب معارفدر . بونلر علوم مدونهنی کثرت مطالعه وتدقیق ایله حق ووظیفهنی وایوبی ، کوتوبی تعیین ایدرلر .

دردنجیسی ارباب فنوندر . فنونك کافهسی بدیهیات عقلیه اوزرینه مؤسس اولدیغیچون اصحابنك کثرت اشتغال ایله قوهٔ فکریهلرینه تمییز محاسن ملکهسی کلور.

بشنجیسی ارباب دیانتدر . ادیانك اکثرنده احکام وعباداتك هپ وجه معقول حکمت اوزرینه مبنی وحق ووظیفه وکافهٔ اشیا وافعالك حسن وقبحی متبین بولنمسنه بناءً انسان دین طرفندن ایدیلان بیانات وتعریفاته تطبیق ایله تمییز محاسن ایدر .

اشبو وسائل خمسهیه مراجعتله او علملری تحصیل وبناءً علیه حقوق ووظائفنی ونهکبی افعالك مخل حقوق اولدیغنی وبونلردن موجب مسئولیت ومجازات اولانلرینی واولمیانلرینی تعیین وموجبنجهده تطبیق اعمال وحرکات ایدهبیلنلر افراد انسانیه میاننده اقل قلیل اولوب اکثر ناس بونلردن عاجز وقاصردر .

بناءً علیه عموم افراد وجمعیات ایچون بوبابده برقانون تنظیمی ایجاب ایدر . بویله برقانونی وضع وتنظیم وافراد وجمعیات اوزرینه تطبیق ایتمك ایچون نه یاپمق لازم کلور ؟..

ناسك اکثرینك بویله برقانون تنظیمنه دکل کندی افعال وحرکاتنی تطبیق ایچون برخط معقول تدارکندن عاجز اولدیغنی ویالکز بر قسم قلیلك بو بابده بعض وسائله مراجعتله تعیین حقائقه بردرجهیه قدر موفق اولهبیلهجکلری بالاده بیان ایدلمش ایدی .

شمدی بو وسائله آیری آیری مراجعتله قانون مطلوبك تنظیمی امکاننی تحقیق ایدهلم. اولامرده وسائل مذکورهدن تجربهیه توسل ایدهلم .

زمان ومکانك تبدل وتخالفیله عادات واخلاقك تغیر ایتمسنه وبناءً علیه احکام قانونیهنكده تبدیلی لازم کلمسنه بناءً حکومتجه برکره هرطرف اهالیسنك مزاج وعادتلری نظر اعتباره آلنهرق اوزون بر زمان طرفندن آکلاشیلهبیلهجك درجهده برنظام وضع واعلاننه ابتدار اولنور .

کوریلیورکه هر برمادهنك تطبیقات واجرا آتندهسنهلرجه تجربهلر وایستاتستیقلرله اوقانونك برچوق یاکلشلقلری پك بطی برصورتده تظاهر ایتمش . اوچ بش سنهده بر ماده تعدیل ویا تبدیل اولنه اولنه اوتوز قرق سنهده

اوقانون بتون بتون باشقه‌لاشمش . حالبوكه اهالينك اطوار وعاداتی‌ده تغير ايتمش . شمدی اومملكتده بشقه بر قانون تنظيمی لزومی حس اولنور . يكيدن ياپيلان قانونلر دخی كذلك بيك درلو تحريفات وتغييراته اوغرايه‌رق هيچ برزمان ملكده موافق قانون بولنه‌ماديغی ايچون اوحكومتده قانون يوق ديمسی‌ده جائز حكمنه كيرر .

ايشته تجربه نفس الامرده لازم ومهم بروسيله‌ء علم ايكن يالكز تجربه‌يه استناد ويالكز تجربه‌يی مأخذ اتخاذ ايله قانونك مكملاً تنظيمی ممكن اوله‌ميور . وسائل مذكوره‌دن علوم وفنون كه مجموعی معارف ديمكدر. شمدی بونك كفايتنی تدقيق ايده‌لم : معارف پك واسع وپك جامع بروسيله‌ء مهمه‌در. چونكه معارف يالكز اوعصرك علوم وفنوننده عبارت برشی اولميوب قرون اول بشريتده انسانلرك تجارب وحياتندن صوابلری خطالرندن تمييز وتفريق اولنه‌رق قرن ثانی‌يه دور ايديلن نتيجه وقرن ثانيده مدورات مذكوره ايله اوعصر ايچنده حاصل اولان واردات فكريه وعمليه‌دن الانسان خلاصه، وهلم جرا صوك عصرده تظاهر وتمييز ايدن زبده ديمكدركه مبدأ خلقت انسانيه‌دن شمدی‌يه قدر كافهٔ ذوی العقولك افكار ومطالعاتی ومحسوساتی ومدركاتی وتجارب وتحقيقاتی مشتمل ومحتويدر . بووجهله معارف، افراد بشريه وهيئات اجتماعيه ايچون پك پارلاق بربدرقهٔ تكملدر . فقط ينه باشلو باشنه تجربه واستشاره واحكام دينيه‌دن استعانه ايتمكسزين انسانلرك كافهٔ احتياجاتی واسباب استراحتنی كافل برقانون اولمق اوزره كافيميدر ؟ خير! بوقدر احتوا ايله برابر معارف باشلو باشنه هراحتياجی تأمينه كافی دكلدر. چونكه برزمانلر بديهيات عقليه صره‌سنه كچه‌رك حتی برخيلی فنونه اساس اتخاذ اولنمش اولان پك چوق قواعد فنيه‌نك بيله بالاخره عكسی اثبات ايدلمكده اولديغی اربابنجه مسلمدر .

سوزلری مبنای معارفك برر ركن قبولی طلب ايتمش اولان حكماءدن بعضلری مثلا حسنات خلقيه‌يی (حظ) وبعضلری (تصنع) در ديمشلردر .

حالبوكه مثلا طبيب حاذق طرفندن اكلی منع اولنان برشیء تناول ايدن مريض بوندن محظوظ اولديغی حالده اوشيئك اكلی مريض حقنده حسنه دكل بلكه سيئه‌در .

ايكنجی ذهابه كوره‌ده برمالی صورت غيرمشروعه‌ده الده ايدن كمسه انكله متقلی اولديغی حالده مال مذكوری اخذی اوكيمسه حقنده كذلك حسنه اولميوب سيئه‌در .

بعضلری ثروت عموميه‌نك افراد ملت ميانده سيان وموازن برحالده بولنمسنی التزام ايله سعی ايله عطالتی نتيجه‌ده توحيد وبعضلری صورت اقتصادی اختيار ايله ثروت عموميه‌دن همان اشخاص معدوده‌يی مستفيد ايلمك ايستيورلر .

بعضلری بالرضا زنايی موجب جزا اولميان جرائم وجدانيه‌دن عد ايده‌رك زوجك عقد ايله ثابت اولان حق انحصارينی اخلال ايتمكدن بشقه مولودات غير مشروعه‌يی صحابت وحمايت پدردن دور وبناءً عليه ابنای بشری نشو ونمای تكثردن مهجور ايتمك قصد ايدرلر . دها ايلری واره‌رق افعال واشياده حسن وقبحك برامر اعتباری اولديغنه وحقيقتده حسن وقبح بولنمديغنه ذاهب اولانلرده واردر .

حكيم مشهور ژان ژاق روسو تربيهٔ بشريه‌يه لزوم اولمديغنی اثباته قالقيشمشدر .

شمدی برده وسيلهٔ مشورته مراجعت ايده‌لم. مشورت دها بليغ ودها محتوی بر منهاج هدايتدر . مشورته سالك اولان برآدم مستشار انتخابنده اصابت ايدرسه يعنی تجربه ديده ارباب علم ومعرفتله استشاره ايدر ايسه وسائل خمسه‌دن تجربه ومعارف وفنون قسملرينه‌ده مراجعت ايتمش ورهبرلكده جمله‌سنی اوكنه دوشورمش اولور .

هیئات اجتماعیه و دولتلرجه دخی بویله‌در . طریق
مشورتی التزام ایدن هردولت نائل ترقیات اوله‌کلمشدر .

اکثر دولتلر طرفندن قبول اولنان اصول
مشورت موجبنجه تشکیل اولنان الک اوفاجق قریه‌لر
هیئات اختیاریه‌سندن بدأ ایله نواحی وولایات مجالس
ومحاکمی وبونلرک الک بیوکاری اولان مجلس مبعوثانلر
وپارلامنتولر اکثریت اتفاقیه اوزرینه مؤسس مجالسک
مقرراتی هپ آراء موجوده‌نک اکثریتی ایله متحد
اولمسنه نظراً حق وحقیقتک بو آراء غالبه میاننده
ظهوری اغلب احتمالدر . فقط اشبو طریق استشاره
دخی بوقدر مکملیتی ایله برابر انکشاف حقیقته خادم
مستقلمیدر ؟ وسائل سائره‌یه احتیاجدن مستغنیمیدر ؟
شایان تأمل وتدقیقدر . چونکه اول امرده بو مجلسلری
تشکیل ایدن ذوات عمومک دکل ، اکثریتک انتخابیله
منصوب اولدیغی کبی متشکل برمجلسده صادر اولان
برقراره دخی ینه او مجلس اعضاسنک یالکز اکثریتی
طرفندن صادر اوله‌رق هرایکی صورتده‌ده اقلیت تشکیل
ایدن میلیونلرجه افراد ویوزلرجه اعضانک رأیلری
انضمام ایده‌میور . حالبوکه حق وحقیقتک او آراء
قلیله میاننده بولنمسی ممکن وپك چوق کره واقعدر .

مابعدی وار

مصطفی نقی

قوصوه‌ده واقع فیروز بك جمعیتی

یاخود

اهالیء عمومیه‌نک حسیات شریعتپرورانه‌سی

[مابعد]

ضدده عودت ایدملم . فیروز بکه وصولمزده
شمندوفردن ایندك . وفقط ترن کلدکجه اطراف جبال
وقراده بارنمقده اولان فرقه‌لردن بعض کمسه‌لر وپوسته‌لر
استاسیونه کلدیکندن مرکز پك غلبه‌لق اولیوردی .
بوازدحامه بزده طوتلدق . نره‌یه کیده‌جکمزی بیله‌میه‌رك
بربریمزی غائب ایتمیه‌لم دیه یکدیکریمزه باقنوب طورور
ایکن پرشتنه‌لی شعبان پاشانك برادری بکر بك کلدی .
دلالتیله بردائره‌یه کیتدك . بودائره ایسه میر مومی الیهك
بیوك برادری پرشتنه مفتیسنك دائره‌سی ایمش .

مشارالیه ایله تشرف ایتدك . یاننده اشراف ورؤسادن
برخیلی ذوات بولنیوردی . یارم ساعت قدر تنفس
ایتدك . بورنیم خوش آمدی‌یی متعاقب خفیف بر
حسبحالدن صکره قالقاندلن اشرافه مخصوص تهیه
بیوریلن برخانه‌یه بزی نقل ایتدیلر .

بزه تخصیص ایدیلن بوخانه موقعاً شایان تماشا بر
منظره‌یی محتوی ایدی . انسان او مناظر بدیعه‌یه امالهٔ
نکاه ایده‌جك اولورسه الواح طبیعتله مزین اولان
او فضای نامتناهینك خالقنه قارشو بلا اختیار :

« اذا جاء القضا ضاق الفضا »

نشیده‌سنی موافق حقیقت بولورایسه‌ده احوال عمومیه‌نك
جریان ناهموارندن قورکتوردکجه ، افکاره حدت کلدکجه
نرودیمقه نهرینك جریان دهشت آوری بزی رعشه‌دار
تألم قیلیوردی . الحاصل هر وجهله استراحتمزی تأمین
ایدن بوخانه‌ده اشراف ورؤسا خوش آمدی‌یه کلدیلر
کیتدیلر. بزده بالمقابله اعادهٔ زیارتلر یاپدق‌دها بکله‌نیر
بعض اشراف ورؤسا وار ایدی اوچ درت کون آنلره
انتظار اولندی . فقط بو آره‌ده سلامت وطن، سعادت
ملتك استکمال اسبابی خصوصلری متفرق برصورتده
تذکر اولنیوردی . اشراف ورؤسا یکدیکریله
کوریشوب بربرینی ارشاد واقناعه سعی ایلیوردی. کیمی
آچق کیمی قپالیق بومقصد مقدسه دائر اککنه بوینه
تعاطیء افکار ایلیوردی . کرچه جمله‌نك مقصدی بر
ایدی. سلامت وطن، سعادت ملت، اعادهٔ شوکت ومکنت
وتعالیء دین ودولت ایدی . عموم عین هدفی تعقیب

ايديیوردى . آنجق بو بيوك مقصدك استكمال اسبابنى طرق مختلفه‌دن اجتهاد ايتديكندن اهالى احساسات متقابله ، افكار متباينه اوزره بولنيوردى . وبوجهتله جمعيت طوردن طوره، رنكدن رنكه‌كچه‌رك بيوك‌بيوك تهلكه ومخاطره‌لر كچيرييوردى . بركت ويرسون رؤسا آره‌سنده مذاكره كمال درجه‌ده محاكمه واعتدال سكون وقار دائره‌سنده ايدى :

هردرلو مخاطره‌يه رغماً جريان ايدن تعريضات ومعارضاتى زمان وزمينك عدم مساعده‌سى جهتيله يازاميه‌جغم . خلاصه مذاكرات اك بيوك برحكيمه غبطه بخش اوله‌جق ، حيرت ويره‌جك بر دائرۀ درايت ونزاكت داخلنده دوام ايدييوردى. يوقسه آكلاشمق وجمعيتى معقول برقرار ايله نتيجه‌لنديرمك قابل اولورمى ايدى ؟

بونك ايچون رؤسا ايله آكلاشمق وافكارينى آلمق مراقم اولمشدى . بنابرين برقاچنك برآره‌يه كتيريلوبده خصوصى قونوشمق ايچون رؤسانك بنامندن لومالى اسلام سپاهى‌يه مراجعت ايتدك وبو امله دخى بو واسطه ايله موفق اوله‌رق بروجه زير آره‌مزده برمحاوره جريان ايتدى .

اى ارقداشلر ! اول باول بنى دين ودولت وملت صادق اولديغمى ايچكزدن بيلوب شهادت ايدن وار ايسه جدى محبته كيريشه‌لم. يوقسه يالكز بركوريشوب طانيشديغمزله قالهلم ديدم . برايكيسى بيليرز ، امينز ديدى . برايكيسيده بوافندى كيمدر ديه سؤال ايتدى. هويتم بيلديرلنجه اوت ايشتمشز ديدى . اعتمادمز بركالدر . ذاتاً كوريشمك آرزو ايدييوردق . جناب حقه حمد اولسون يوز يوزه كتوردى . بيوريكز ايستديككز كبى بزمله كوريشه‌بيليرسكز. بزدن امين اول ديه‌جكارينى قبول ايده‌جكمزه شمديدن تأمينات ويره‌مز ايسه‌كده بزدن هروجه‌ايله امين‌كز. فكريكزى سربست سويليكز ديديلر .

س — ياهو بوجمعيتكزه سبب نه ايدى بزدن بره بويله برهيجان ايله طوپلانمكزه بادى نه اولدى .

ج — فيرزوبكه برساعت قدربعد مسافه‌ده سرايشته نامنده بركوى واردر . براجنبى بوكوى اهاليسندن برحريفدن اورمانلق برمحل استيجار ايتدى . اوزمانى واتكنده‌كى آچيقلق ودوزلكى تميزلمكه باشلادى . بر ايكى واغون تخته وكرسته كتيردى . اوسته‌لر قويدى . برطاقم اخشاب وفقط عجائب بنالر قوردى . بركونده يديبوز قدر صنداليه وشودر بودر برخيلى اشيا جلب ايتدى . حتى آلديغمز معلوماته كوره اواغوزده‌يديبوز فرانسز التونى قدر برپاره‌صرف ايتمش بزدخى هيچ تلاش كوسترميه‌رك ايشك تحققنه‌دوشدك . اوت اوستريا تبعه‌سنه ومكاتب اجنبيه شاكردانته برتياترو يابلمش آرتق اوته‌دن برودن طاشينوب طوپلانه‌جق كوچوك بيوك اركك وقادين اجنبى خلق تياترو اوينادوب تنزه وتفرج ايده‌جكمش. تياتروجيلر اسكوبده حاضرلنمش ترن مخصوص استيجار ايدلمش ايش اولمش بيتمش . بو حاله ممنوناً پرشتنه متصرفى فيروز بك استاسيونى اوكنده اجنبيلرله پياسه ياپيورايدى. تياترودن كنديته حصۀ سفاهت دوشورمك ايچون اجنبيلره تربيه ومدنيتى كوسترمكه چاليشيور ايدى. ايشته بوجهتلر تحقيقاتمز نتيجه‌سندن اكلاشيلوبرنجه اطرافه خبرلر عكس ايتدى .

بونك اوزرينه چفتى ، چبوغنى ، اوراغنى ، خرمانى ترك ايله سلاحنه صاريلان تياترونك ايجابنه باقمق اوزره بورايه بريكدى . اجتماع ايدن اهاليدن بشيوز كشى قدرتره‌نى استقبال ايتمك ايچون خط اوزرنده‌كى اورخانيه‌يه طوغرى كيتدى قالانمزده تياترو محلنه كيتدك.

س — اى شمدى تياترو نه اولدى .

ج — تياترويى اه ويردى آلدى . بويله برجوابه

قارشو بز طورغوننق کوسترنجه‌دیکری یتقدق پارچه‌لادق یقدق دیدی. صکره اورمننق محانی انجبار ایدن حریفی مملکتدن طرد ایتدك. دیرکن وطنمزه بویله غائله‌لر آچان اودرایتلی تربیه‌لی متصرفی دفع ایتدك.

س — یاهو بوتیاترویی ذهنکزده نه‌قدر بیوتدیرمشسکز. بوکا نه‌قدر شدتله طاورانمشسکز. نه‌دن بودرجه اهمیت ویردیکز.

[مابعدی وار]

ماسترمقیمی

رجب جودی

ادبیات

مشاهیر شعرای حاضره‌دن حافظ عثمان الموصلی حضرتلرینك رساله‌مزك جلد ثانیسنه مبادرتمز حقنده مرتجلاً انشاد بیوردقلری منظومهٔ تاریخیه‌در :

بیان الحق ـ اوراق　　جلت اقمار عرفان
الی تحریرها الاقبال　　عند الانس والجان
تخط الدین والدنیا　　بخط واضح اجلی
وذو الانصاف مرآه　　لها فی عین یقظان
فصبری عز عن صبری　　وفی تحریره بشری
به یستر شد العانی　　الی خیر واحسان
سیاسته بتخبیر　　وتحریر وتقریر
کشمس لم تکن تخفی　　علی بصر وعمیان
فهذا سفره وافی　　لدینا شاهد عدل
هواه کل ذی عقل　　وعرفان وایقان
فهل یستطیع انسان　　یرد الحمد عن حمدی
ودور مدیره تجلی　　به اکواب وجدان
بتمکین واذعان　　قرأنا جزئه الابدی
وفی ثانیه نرجوا ان　　نری مستعظم الشان
واذ بالروم شمناه　　کبرق لاح ارخنا
بیان الحق جائکم　　اطائیب جلده الثانی

١٣٢٥

متفرقه

حسب الوظیفه

دوللو مسئله‌سی مناسبتیله وطرفینك حسیات دیانتکاریلرینه اعتماداً نشر اولنان بیانسامه‌مزك بالخاصه عادل بك طرفندن حسن تلقی اولنه‌رق متعدد غزته‌لرده اعلان ایلدیکی جوابنامه اداره‌خانه‌مزه‌ده کوندرلمشدر. بالطبع حاصلی تحصیل اولمامق ایچون بیان الحقده نشرینه حاجت قالمامش ایسه‌ده اساس هرنه اولورسه اولسون

موما اليهك احكام شريعت اسلاميه‌يه درحال اظهار
انقياد ايدرك مملكتمزده برسوء مثال اولمقدن توقى ايتمك
بابنده ادا ايلدكلرى وظيفهٔ اسلاميتك حصه‌مزه دوشن
تقديرينى بالايفا (انا لا يضيع اجر المحسنين) حكم جليلى
موجبنجه خلوص نيتلريله متناسب اوله‌جق اجر ومثوبات
اخرويه‌سنك مزداد بيورلمسى دعاسنى ترتيل ايلرز .

شوراى امت غزته‌سندن نقلاً ١٦٢ نومرولى
نسخه‌سنده ، درامه معارف انجمننك استاسيون جاده ـ
سى مدخلنده حوضلر باغچه‌سنى معارفه دور ايله موسيو
قارلو نامنده جاب ايديلان بر بغچوان واسطه‌سيله
تنظيمنه مباشرت ايدلديكنه دائر يازيلان فقره‌يه عائد
آلديغمز بر ورقه‌ده محل مذكورك محمود ثابت بك
مدرسه‌سى سرسوخته بوابلغنه مشروطه وقف اولديغى
وثائق شرعيه ايله مثبت اولوب مشروط لهى مندرس
اولميان بروقفك شرط واقفه مخالف اوله‌رق بو وجهله
تغييرى جهتى احكام شرعيه‌يه مخالف بولنديغندن درامه
محكمهٔ شرعيه‌سنك نظر دقتى جلب ايدلمكده‌در .
صاحب ورقه‌نك سويلديكى صحيح ايسه مشروط
لهى منقرض اولمامش بروقفى دكل محلى انجمنى معارف
نظارتى بيله كنديسنه مال ايتمك صورتيله شرط واقفى
تغييره صلاحيتدار اوله‌ميه‌جغندن مقام عائديتك نظر
دقتى جاب ايله حسيات معنويه‌يه طوقنه‌جق بو كبى
حالاره ميدان ويرلمه‌مسنى اخطار ايلرز .

ارناوود دين قرداشلريمزك برقسمى حريتدن صكره
بريكلات اوراق اوزره اولا لسانلرينك حروف عربيه‌ايله
ايله يازيلمسندن كوچلكندن بحثله لاتين حروفاتيله
تحريرى جهتنى التزام حتى بعض تشبثاته دخى
تمايل ايلدكلرى مع التاسف مسموعمز اولمشدر . دها
واقفانه مذاكره ايله حقيقته وقوف پيدا ايلملرينى
ارباب عرفانه خالصانه اخطار ايدرز . زيرا بو تشبثله
نه كريوه‌يه طوغرى كيدلديكى اوفاق بر ملاحظه ايله
آكلاشيله‌بيلور .

مورود ورقه

پايتختمز ومنبع فيضمز بولنان درعليه‌ده «دار المعلمين»
مكتبى كه : شاكردانك همان يوزده طقسان بشى مسلمان
وبو مقدارك ده يتمش وبلكه سكسانى ده صارقلى طلبهٔ علوم
تشكيل ايتمكده‌در . اشبو مكتب فيض مكسب عاليده
علوم دينيه درسلرينك پروغراملردن قالديرلمسيله اتهام
ايديلن دور منحوس استبداده اويله نمازى وقتنك
تنفسى برساعت مقدار ممتد اولوب بو اثناده «اذان محمدى»
اوقونور وجماعتله اداى صلات ايديلير وحسب التكاسل
جابجا نمازدن امتناع ايدنلر اولنه‌بيله معاونلر طرفندن تضييق
وتكدير ايديله‌رك اداى صلاته مجبور طوتيلور ايدى .
وبو مكتبه امثالاً عمومى وخصوصى سائر مكاتب
اعداديه ورشديه وحتى ابتدائيه‌لرده بيله اجتماعات وكمال
شوق ومحبتله ايفاى وجيبه اولنمقده ايكن اعلان مشروطيتى
متعاقب اشبو دائرهٔ فاخره‌نك اك برنجى درجه‌ده اجراآت
وفعاليتى (؟) صلات ظهرك تعطيلى وهر تنفس زمانى
اونبش دقيقه‌يه تنزيل ايله قاعدهٔ تغليبه توفيقاً آراده
زوالى اويله وقتى تنفسنك ده بو قدرجق برزمانه انحصار
وتابعيتيله آبدست ونمازه مساعده اولنمامسى وحالبوكه
دمنكى معروضاتم وجهله مكاتب سائره‌نك منشأ ونمونهٔ
امثالى وتكميل هيئت تدريسيه وخدمه‌سى منتسبين
علميه‌دن ودائرهٔ جليلهٔ معارفك پك يقيننده بولنمقلغى
حسبيله‌ده آيريجه برشرفى حائز بولنان بويله برمكتبده
علائم ايماندن اولان نمازك لغو ايدلمسى كيت كيده

اخلاقك فسادنه بادی اولەجنی درکار بولندیغندن بو کبی فنالغه میدان ویرلمەمك اوزره حقیقت حالك بو مرکزده اولدیغی دها اطرافلیجه تحقیق بیورەرق بر آن اول منعیله پروغرامه اویله نمازینی جماعتله ادا ایدەجك قدر زمانك ادخالی خصوصنده مرجع عائدینك نظر دقتنی جلب ایلمکزی اسلامیت نامنه رجا ایدرم .

فاتح بحر سیاه اياق قورشونلی

مدرسەسنده درسعام

عشاقی بکر صدقی

بیان الحق

معارف نظارتنك اهمیتله نظر دقتنی جلب ایدرز .

سرسری نظامنامەسی

سرسری نظامنامەسنه ادخال اولنوب هیئت عمومیهٔ مبعوثانده اکثریتله حسن قبوله مظهر اولان ضرب جزاسی استانبول مطبوعاتنك خوشنه کیتمیور. کیمی ضربك آغیر بر جزا اولدیغندن بحثله علیهنده ادارهٔ کلام ایدرکن کیمی‌ده سرسریلرك طباق الك خاطرنواز بر تسلیتکاریدر، اونلر بوخصوصده صاحب رسوخدر. دیەرك ضربك خفتندن وحتی حلاوتندن بحث ایلیور. بوکبی تناقضلر، مجلس مبعوثانده ضرب علیهنده سویلنن سوزلرده‌ده کورلمش ایدی. متناقض ایکی فکردن همان هانکیسنه اولورسه اولسون جواب ویرمکدن ایسه بونلرك بربرینه جواب اولدیغنی سویلەمك دها کسدیرمه برطریق الزام تشکیل ایدر. مجلس مبعوثانده سرسریلرك دردست اولنمسنه اعتراض ایدنلرده بولنمش ایدی. موش مبعوثی الیاس سامی افندی ایسه مجلسك بعض اعضاسنده کوریلن شو افراط مرحمته قارشو نا متوقع اولەرق ابذال ایدیلن مرحمتظلمدر. طرزنده نه کوزل مدافعەده بولنمش ایدی. شمدی بزم خاطرمزەده برشی کلیور. سرسریلری مادامکه دوکمك ویاخود توقیف ایتمك ایستەمیورز ؛ بونلره معاش ویرەلم (؟) حاضر بونلر نظامنامەنك دردنجی مادەسی موجبنجه جواز استخدام قراری آلمشلردر. حال بوکه حکومت نه جواز استخدام قرارینی استحصال ایتمەمش بولنان برطاقم رجال سابقەیه معاش ویروب طوریور. لطیفەیی برطرف ایدەلم ، جناب سعدی آتیده‌کی کلماتیله ضربك حسن تأثیرینی تصدیق ایدیور :

توداني كه سعدی صفا ازچه يافت
نه صحرا نور دونه دريا شتافت
بخردی بخور داز بزرکی قفا
چنين يافت اندر بزرکی صفا

اخطار

غزتەمزك برنجی جلدینك تمام اولمسنه مبنی آبونه بدلنی کوندرمەین قارئین کرامزدن حسابلرینك قپادلمسنی رجا ایدرز .

محمد علی

بکر افندی مطبعەسی — درسعادت : وزیرخان

بازارایرتسی -- فی ۲۱ ربیع الاول سنه ۳۲۷ وفی ۳۰ مارت سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :	سر محرر :	مدیر مسئول :
فاتح مجیز درسعاملرندن	فاتح مجیز درسعاملرندن	مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده:
شهری احمد رامز	مصطفی صبری	محمد علی

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله‌برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماممسی رجا اولنور .

درسعادت
بکر افندی مطبعه‌سی — وزیرخان

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی فنی هفته‌لق غزته‌در.

انصاف

انسانیته شرفبخش اولان خصائص عالیه میاننده « انصاف » برمزیت کران قدردرکه انکله انصاف ایدنلر مطلقا حائز عز وحضور اولورلر.

بو خصیصهٔ مبارکه‌نك عظم قدر وشاننه « نصف الدین » وصفیله تعریف بیورلمسیده بر برهان جلالت نشاندر.

حقیقت، خاصهٔ مبجلهٔ انصاف، کمالات انسانیه‌جه بر مؤثر ذی قوتدرکه دائما موفقیت و سلامته وسیله نمای وصولدر.

بشریت خاصهٔ انصاف سائقه‌سیدرکه معارج عالیه‌یه صاعد ومزالق خسران وخذلاندن متباعد اوله بیلمشدر. چونکه بو حلیهٔ پاکیزه‌نك تجلیسی ــ انجق ــ برچوق خصائص برکزیده‌نك وجود وتعینیله قابلدر. دها طوغریسی انصاف، مزیات عالیه ایله انصاف ایدنلری اخیاره میسر برسعادت عظمادر.

انصافدن تجرد ، غدر وعناد ایله تمرد دیمکدرکه : بوکبی معندین ومتمردینك حق و حقیقتی اقبال وقبول ایله معالیٔ بشریه‌یی اکتسابنه امکان تصور اولنه‌ماز .

حق وحقیقت تعیین وقبول ومنهاج مستقیم انصافه دخول ایدلمز ایسه کردن انقیاد پنچهٔ عنود عناده دوشر. اوحالده‌ده امور خیریه ومعقوله‌یه میل وانجذاب قالماز. نفس وهوا ارائهٔ آثار تقاضا ایدر . کلمهٔ حق استطلاع دکل استماع بیله اولنماز .

انصاف بر میزان صحیح العیاردرکه ماهیت اقوال وافعال انکله تعیین اولنور . قیمت وقوتی آنکله بیلنیر. نیك وبد ، خطا وصواب موازنهٔ انصاف ایله تمیز اولنور.

منصف اوله بیلمك ایچون کندی نفسندن حساب آلمغه ممکندر. کندی قولی، فعلی خارج از حساب طوتمق ویا برطاقم تأویلات ایله ستر خطایه اوغراشمق انصافلیدن براقمقدر. کندی نفسیله محاسبه‌یه کیریشه‌میانلر کندندن بشقه‌لرینك اوزینی سوزینی محاسبه و موازنه‌یه

نصل صلاحيتدار اولور . بو صلاحيت فرض اولنسه بيله اوموازنه صالح وصحيح اوله‌ماز . دائرهٔ انصافه ادخال ايديله‌من .

انصاف تمايلات روحيه ومحاكات فكريه‌جه، دائماً نقطهٔ حق واعتداله سائق اولور . دائما عذر وخطايي اخطار ايدر .

هركسك كندي نفسي هركسدن زياده كنديسنه يقين وماهيت حقيقيه‌سي هركسدن زياده كنديجه معلوم ايكن حسنات ، سيئات هرنه ايسه استنباطه مقتدر اوله‌ماز ايسه — اخرك فعل وقولندن استخراج ايده‌بيلمه‌سي بسبتون محالدر . فارق نيك وبد اولوبده آخره نسبتله بوني اعتراف ، فقط نفسنه اضافتله انكار ايلمك بالطبع انصافدن معدود اوله‌ماز . والحاصل منصف اولمق الك اول مقتضيات انصافي كندي نفسنده تطبيق ايلمكه متوقفدر .

دينيله‌بيليركه حلهٔ انصاف خواص بشريه‌نك ناظمي حكمنده‌در . حسيات وتمايلاتجه ، قوليات وفعلياتجه مدار منفرد تميزيدر .

اهل انصاف اوكيمسه‌دركه : ولو منفعتنه مغاير اولسه بيله تسليم حقدن بروجهله ابا ايتمز . منصف اوكيمسه‌دركه : ولو معارض ومخاصمي بيله اولسه هيچ بر شخصك مزيت وقيمتني انكاره قالقشمز . فكر وامل مخصوصني ترويج ايتديرمك غيرتيله بشقه‌لريني اتهامه اوغراشمز .

انصاف اودركه : احوال عموميه‌نك طرز جريانته نظر ايله تأمين منفعت ذاتيه سوداسندن فراغت ونفع وصلاح عام ايچون هرفداكارلغه مسارعتده تردد اولنماز .

انصاف بودركه : بر بر اثار تشتت وتفرق عكس مخوف ومظلميله افاقي برغريو كوستركن — سربازانه خودانديشانه ولوله‌لر ايقاعيله — سلامت افكار واذهان بسبتون اخلاله تصدي اولنه‌ماز .

انصاف شودركه : حسن ايفاسنه نفسنده قدرت واستطاعت تحقق ايتميان هيچ برامر، خصوصاً عموميه عائد هيچ برمصلحت درعهده وبيله‌رك بيلميه‌رك عباد الله متضرر ورنجيده ايدلمز . يانه آمر نه‌ده مأمور اولمديغي هيچ بر وظيفه‌وصلاحيت تصوري قابل بولنمديغي حالده — حميت وغيرت سترهٔ سنه بوريونوب‌ده — خلق اضلال وافساده ساعي اولانلره نه‌دنيله‌بيلر . انصافميدر اوحالكه شوامت مرحومه‌نك سعادت وسلامتي اختلاف ونفاق ايله دكل ، ائتلاف ووفاق تام ايله ممكن الحصول اولديغي بينات قويه ايله مبرهن ايكن — اختلاف امتده‌كي رحمت — محمل معلومندن چيقاريلوب هر بحث ومسئله‌يه عطف وغريب غريب تفسيرات ايله اكلايان اكلاميان اختلاف ومخالفته سوق اولنسون . انصافه نصل صيغديريله‌بيليركه برمسئله وياحادثه‌نك حقيقت وماهيتي — لايقيله دكل — سطحيجه بيله استكناه اولنمامش ايكن — بيلنمدن نصل غريب حسلره ارزولره تبعيتله — تنقيدنده واعطاي حكمده تردد اولنماسون . باخصوص عقلاً نقلاً عرفاً وعادةً محرز وهرصورتله تخطيدن منزه اولان اغراضه تعرضده بر بأس ملاحظه والقاآت نفسانيه‌يه غلبه ايديله‌مسون . انصاف تحقق ايتسه اظهار حق نامنه سفسطه‌لر مغلطه‌لر ترتيب ايله حقوق غيرك امحاسي ممكن مي اولور ، قدر كران ناموسك استخفافنه جرأتمي اولنه‌بيلر . جرأت ايدنلر جمعيت ارهسنده بريرمي بوله‌بيلير .

انصاف حكمران اولسه : معناً مادةً خطر وضرري محقق بولنان حالاتده اصراره ، بشقه‌لريني‌ده اوكريوه‌يه اماله ايله اضراره نصل قالقيشيلر . قناعت وجدانيه — برغرض وامل خسيسه فدا ايله — بشقه‌لرينك باهر البطلان فكرينه ترجمان اتخاذمي اولنور . هله ظاهر ومتبين حقيقتلرك تغييري صنعت عظيمه‌سنه نه‌جسارتله تصدي ايديلير .

انصاف ، انصافكه : نورظلمت ، ظلمت نور عد اولنماسن . شرق غربده، غربده شرقده كورلمسون . خيرشر ، شرخير ايله هم حال قياس ايدلمسون . جهل

[illegible] برافلماسون . موهوماته وجود ویرمیوب ده موجوداتدن اعراض اولنماسون . عجز قوت فرص اولنوبده [illegible] مهالك ومخاطره دوشولمسون .

[illegible] محرومیت . موزب غفلت وضلالتدر ــ [illegible] اولنورسه بو دعوای مثبت نجه اثر [illegible] ــ [illegible] ــ خصوصا انقلاب حاضرك ظهورندن بری [illegible] حدثت ووقوع ــ ارباب ايقان وانصاف [illegible] وسیله بخش ایتمشدر .

واقعات وحدثاتدن عبرت بدیر اولمیانلر . ادراك انصافدن بعیدی بولنمیانلردرکه شو عالمده کیرودارده انلر ایچون فوز و فلاحه مظهریت پك متعسردر . غفلت على الاكثر اهل وعطالته مألوف کیمسه‌لرده عارض اولور که عطالته خلافده شبهه‌سز خارج انصافدر .

انصافدن محروم ومظالم ومساوی کریوه‌لرنده پویان اولانلرــ [illegible] اوغرادقلری سوء عواقب و خسران [illegible] عبرت و [illegible] انصافدن [illegible] قالمیلیکه : ادوار سالفه‌دن قنغی [illegible] کورن . حتی هر ساعت بك چوق مثاللر [illegible] اولور .

انصافدن محرومیت [illegible] احوال [illegible] ردیئه‌نك رواجنی دعوت ایدر . [illegible]

[illegible] بالكانلرده [illegible] انصافی [illegible]

[illegible] ضروری [illegible] .

[illegible] مکرمه مطلقا [illegible] انصاف اهلی [illegible] اولملیدر . چونکه انسانیته سرفخش اولان اوصاف [illegible] انصاف [illegible] .

ایمانك ایسه انصاف شعار پاك مخصوصیدر .

انصاف ایمانی جالب . ایمانده انی آمردر . ایمانی اولمیانلرده بعضا انصافدن اثر کوروله بیلیر . مؤمنلر دائما وهر حالده منصفدر متورعدر . حقدن هراساندر . حقوق غیره تخطیدن پك زیاده مجتنبدر .

رب العالمین . جمله‌نك . خصوصا عباداللهی شاهراه رشد وسداده ایصال ایله وظیفه‌دار اولانلرك ایمان وانصافنی افزون و مهاجمه‌نزیغ وضلالدن مصون بیورسون .

ابن الامین

احمد توفیق

سیاست شرعیه

۳۰

اجانبك حقوق مدنیه‌دن استفاده‌سی — اجانب حقنده شرعك کوستردیکی آثار مهماننوازی — اجانبك کندی مملکتلرنده مالارینی رضالریله اخذك حلال اولدیغی —متأخرین علمانك بیاناتنه نظرا عقد سیغورطه‌نك درت صورتله تدقیق— شرعك محل عقدی نظر اعتباره آلدیغی — سفائن استیجاریله امتعه حموله‌نك سیغورطه‌سی — وبعض اعتراضاتك حلی .

بر دولت تبعه‌سنك نائل اولدیغی حقوق وامتیازه [illegible]

[illegible]

[illegible] استفاده ایدرسه‌ده حقوق سیاسیه‌یه نائل اوله‌مز . [illegible] سیاست شرعیه‌رده دخی مسئله بومرکزده‌در . اجنبی [illegible] و [illegible] برای راحت ممالك عثمانیه‌ده [illegible] اسلام شرعده « مستأمن » دینور [illegible]

[illegible] روی [illegible] و اظهار رأفت کوستریلرك حقوقلرینه تجاوز ایدلمه‌سی کبی آثار مهماننوازی شریعت اسلامیه‌نك جمله محاسنندن اولمغله شریعتك درجه مزیت وعلو مقامی اثباته کافیدر .

حضرت عمر رضی الله عنه کبی مجسم عدالت اولان محترم برخلیفه‌نك قدس شریفی ضبط و تسخیریله ید عدالتنه کچیردکدنصکره اجانب حقنده کوسـتردیکی مساعدات واعطا بیوردیغی امتیازات دین مبین محمـدینك نه کبی قواعد حقانیته مبتنی اولدیغنی یار دکل اغیار نظرنده بیله اثبات ایدر . فقط اساس « قاپیتولاسیون » عد ایدیلان بو امتیازات اکر سلاطین عثمانیه طرفندن سوء استعمالاته اوغرادلمسه ایدی بوکون جمله‌مزك رفعی چاره‌سنی دوشو- ندیکمز « قاپیتولاسیون » حال حاضرنده بولنه‌مازدی . بعض سبکمغزلرك بو بابده خلیفهٔ مشارالیهه عطف قباحتلرینی هر بر علل واعذاریله کندیلرینه رد و بز بویله بر ظندن بیله خلیفهٔ مشارالیهی تنزیه ایدرز .

عهود دولیه‌یه واقف اولانلر خلیفهٔ مشارالیهه عطف مسئله‌دن زیاده سـلاطین عثمانیه‌نك پك لزومسز اولان تشمیلات واقعه‌لرینی نظره آله‌رق توجیه اتهاماتك هانکی نقطه‌یه منعطف اوله‌جغنی براز دوشونسه‌لر دها زیاده اظهار حقانیتده بولنمش اولورلر .

بناءً علیه مسافرت طریقیله ممالك عثمانیه‌ده بولنان مستأمنلرك حکمی عینیله تبعه‌دن اولان ذمیلر کبیدر . بوکا بناءً مسافرت طریقیله ممالك اجنبیه‌ده بولنان بر مسلم اوراده بر اجنبینك مالنی رضاسیله اخذ ایدرسه او مال حلالدر . ولوکه ربا وقمار طریقیله اولسون [۱] چونکه بونلرك مالنی اخـذك حرام اولمسی کندیلرینـه غدر وخیانت ایدلدیکی تقدیرده‌در . اما رضاسیله اخذده بأس یوقدر . نه طریقله اخذ ایدرسه ایتسون . دار اسـلام محل اجرای احکام شرعیه بولندیغندن بر مسلم مستأمنله عقودات شرعیه‌ده بولنه‌ماز . ینه بر مسـلم ایچون دار اسلامده اولمیان بر مستأمندن برشیء اخذی جائز دکلدر .

ظن ایدرمکه شرعك بو خصوصده نظر اعتباره آلدیغی شی عقدلردن تولد ایده‌جك اختلافاتده اضاعهٔ حقوقه میدان ویرمه‌مکدر . دیمك اولورکه شرع محل عقد قانونی یعنی احکام شرعیه‌یی نظر اعتباره آلیور . تطبیق قوانینده، حاکمیت ملیه وشخصیه نظریه‌لری وعقود ومقاولاتك محل عقد قانوننه توفیق ایدیلوب ایدلمیه‌جکی مسئله‌لری حقوق خصوصیهٔ دوله واقف اولنلرجه معلوم بولندیغندن نظریات شرعیه‌یی تعریضده بر ذوق حس ایدن سیوری قفالیلر بو بابده کندیلرنده بر صلاحیت کوره‌میه‌جکلردر . متبوعلری قانوننه توفیقاً اجانبك یاپدقلری عقود ومقاولاتك منسوب اولدقلری اجنبی محکمه‌سـنه تابع اولمسی مستند عهد اولمقله برابر کندیلرنجه ناصل بر شرف عد اولنیورایسه « دار اسلامك محل اجرای احکام شرعیه » بولنمسی حقنده‌کی بیانات شرعیه‌یی پارلاق بر استقبال ایله تقدیر وقبولده تردد بیله ایتمه‌یز . بن دیکر بر مقاله‌ده بو بحثلری مستقل اوله‌رق یازه‌جغمدن شمدیلك تفصیلدن صرف نظر ایده‌جکم .

عقد سیغورطه ، عقودات شرعیه‌دن برینـه قابل توفیق اولمدیغی وبو بابده‌کی تضمینات ، ضمانات شرعیه‌دن بولنمدیغی مقدما عرض ایدلمشیدی. متأخرین علمانك الك کزیده‌لرندن بعضیسنك احکام عمومیهٔ فقهیه‌یه استناداً درمیان ایتدکاری مطالعه‌یه کوره سیغورطه عقدینی برقاچ صورته آیرمق اقتضا ایدییور .

اولا : عقد ممالك عثمانیه‌ده وقوعبولور . وتضمینات قومپانیه طرفندن ینه ممالك عثمانیه‌ده تأدیه اولنورسـه بو جائز دکلدر . مع مافیه سیغورطه ایتدیرن بدل تضمینی قومپانیادن اخذ ایدرسه مأخوذه مالك اولورسه‌ده فقط طیب اولماز .

ثانیاً : عقد، ممالك اجنبیه‌ده واقع اولور وسیغورطه ایدیلان مالك هـلاکی تقدیرنده بدل سـیغورطه ممالك اجنبیه‌ده اخذ اولنورسه بو جائزدر . چونکه اجنبینك

[۱] بخلاف المسلم المستأمن فی دار الحرب فانه له اخذ مالهم برضاهم ولو بربا او قمار لان مالهم مباح لنا الا ان الغدر حرام الخ (رد المحتار) .

کندی مملکتلرنده مالاری رضاسیله اخذ اولنور .

ثالثاً : عقد ممالك اجنبیه‌ده وقوع بولور . پاره ممالك عثمانیه‌ده اخذ اولنورسه بوده جائز دکلدر . چونکه دار اسلامده مال مستأمنی اخذ ایتمك طیب دکلدر . مکرکه شرعاً مستأمنه اعطاسی لازم کلان بر دین اولسون. حالبوکه بدل سیغورطه فاسد عقدده بناء قومپانیایه اعطاسی لازم کلز . یالکز بو قسمده ایکی صورت واردرکه آتیده بیان ایده‌جکم .

رابعاً : عقد ممالك عثمانیه‌ده وقوع بولور . فقط سیغورطه ایدیلان مال مستهلك بدلی ممالك اجنبیه‌ده اخذ اولنورسه بوده شق ثالث کبیدر . چونکه . عقد عقود فاسده‌دندر . شمدی براز تفصیل ایده‌یم . تجار برسفینه استیجار ایدوبده اجرت معلومه مقابلنده تسلیم ایلدیکی معلوم المقدار مالك محافظه‌سی ایچون مرکزی ممالك اجنبیه‌ده اولوب سواحل عثمانیه‌ده اذن سلطانی ایله آجنته‌سی بولنان سیغورطه‌جی‌یه مبلغ معین مقابلنده مال مذکوری سیغورطه ایتدیروبده اثنای سفرده سفینه‌نك باتمسی ویا غرق اولمسی ویاخود قورصانان طرفندن اخذ ونهب ایدلمسی صورتیله تلف اولسه مال مستهلکك بدلی مال مستأمندن اخذ تجار ایچونده حلال اولمیور. چونکه بو، التزام مالایلزم قبیلندندر. مقام اعتراضده دینله‌بیلورکه، مودع ودیعه‌نك محافظه‌سی ایچون اجرت اخذ ایدرسه ودیعه هلاك اولدیغی تقدیرده ضمان لازم کلیور ؟ اوت ! فی الحقیقه ممکن التحرز بر سببدن طولایی ضمانك لزومی مجله‌نك « ۷۷۷ » نجی ماده‌سی صراحتندن ایسه‌ده سیغورطه مسئله‌سی بو قبیلدن دکلدر . زیرا بونده سیغورطه ایدیلان مال سیغورطه‌جینك یدنده اولمیوب بلکه سفینه‌نك قپودانینه تسلیم ایدلمشدر . اما سیغورطه‌جی سفینه‌نك صاحبی ایسه امتعه‌نك حفظ وحملی ایچون اخذ اجرت ایلمش اولمغله اجیر مشترك اولمش اولور . مودع ایله اجیر مشترکدن هربری ایسه موت وغرق وحریق کبی احترازی ممکن اولمیان خصوصاتدن دولایی ضامن اولمیه‌جقلری کرك مجله‌نك وکرك کتب فقهیه‌نك صراحتلری اقتضاسندندر. دینیله‌بیلورکه . برکیمسه دیکرینه شو یولدن کیدیکز . طریق امیندر دیوبده او آدمده ارائه ایدیلان طریقدن کیدرکن اثنای راهده مالی اخذ ایدلسه اویولك امین بولندیغنی بیان ایدن کیمسه‌یه ضمان لازم کلز . فقط « اکر مالك اخذ اولنورسه بن ضامنم » دیسه اوزمان ضامن اولور . چونکه بو صورتده ضمانی درعهده ایتمشدر . قاعدهٔ فقهیه‌یه نظراً غرور معاوضه ضمننده اولور ویاخود غار صفت سلامتی ضامن بولنورسه مغرور غاره مراجعته صلاحیتداردر. شوقدرکه نزدنده غارك خطره عالم اولمسی لازمدر. مثلا برکیمسه دکرمنه طحن ایچون بغدای کتیروبده دکرمنجی ، ماکنه‌نك بغدای القا ایدیله‌جك یرینی کوستروب شورایه قوی دیوبده بغدای صاحبی ذخیره‌سنی اورایه بوشالتدیغنده او محل دلیك اولوبده ذخیره دکرمنی تدویر ایدن صویه قاریشوب تلف اولسه دکرمنجی ویاخود فابریقه‌جی القا ایچون امر ایتدیکی محلك دلیك اولدیغنه عالم ایسه ضمان لازم کلور . چونکه مال صاحبنی تغریر ایتمشدر. اما دکرمنجی خطره عالم اولمدیغی حالده مال صاحبی بومخاطره‌یی بیلوبده القا ایتمش ایسه کندی مالنی اختیاریله اضاعه ایتمش اولور .

حالبوکه سیغورطه‌جی سفینه‌نك غرق اولوب اولمیه‌جغنی بیلمدیکندن تجارك تغریرینی قصد ایتمه‌مشدرکه حتی ضمانله محکوم ایدلسون .

اما تجارك ممالك اجنبیه‌ده شریکی وارسه مثلا درسعادتدن ذکی افندی اسمنده برتجار مارسیلیا قومپانیاسی مراکب بحریه‌سندن برینه ۵۰۰ توچی زیتون یاغی تحمیل ایدوبده مارسلیاده بولنان شریکنه کوندره‌جکنی اولجه اشعار ایلمسی اوزرینه شریکی مارسلیاده مال

محمولی كوندريلان تحميليه سندی موجبنجه سيغورطه ايتديروب اثنـای سير وسفرده سفينه غرق اولدقده شريك مومیاليه سيغورطه‌جی‌يه مراجعتله مال مستهلك بدلنی سيغورطه‌جيدن طلب واخذ ايدوبده استانبولده شريكی اولان واصل امتعه‌يی سفينه‌يه تحميل ايدن ذكی افندی‌يه ارسال ايتسه بوبدلك اخذی ذكی افندی ايچون حلالدر . هرنه‌قدر عقد فاسد ايسه‌ده سيغورطه ممالك اجنبيه‌ده ايكی اجنبی بيننده وقوع بولمش وقومپانيادن اخذ ايديلان بدل سيغورطه بالرضا شريك تجارت اولان ذكی افندی‌يه كوندرلمش اولمقله اخذنده مانع متصور دكلدر .

اكر تاجر ذكی افندی مارسلياده بولنوبده عقد سيغورطه اوراده وقوع بولور فقط بدل سيغورطه‌يی درسعادتده اخذ ايدرسه او زمان دقت اولنه‌جق جهت واردر . اكر ذكی افندی ايله سيغورطه‌جی بيننده بوخصوصده منازعه وارسه ذكی افندی ايچون بدل سيغورطه تحت حكمه آلنه‌ماز. فقط بينلرنده خصومت اولميوبده مستأمنك وكيلی اولان آجنته بدل سيغورطه‌يی ذكی افندی‌يه اعطا ايدرسه بونك اخذی‌ده حلالدر . چونكه مارسلياده‌كی عقدك حكمی اولميوب مال بالرضا آلنمش ديمكدر .

فقط عقد، درسعادتده واقع اولوبده بدل سيغورطه فرانسه‌ده آلنمش ايسه محل عقده نظراً عقد فاسد اولمقله ولوكه سيغورطه بدلنك اخذی رضايه مبتنی اولسه بيله بواخذ طيب اولميور . [٢] [٣]

[٢] رسالهٔ اجوبهٔ محققه عن اسئلهٔ مفرقه لابن عابدين صحيفه ١٧٧-١٧٩

[٣] در مختار جلد ٣ صحيفه ٣٤٤ مابعدی وار

تمييز جزا ضبط كتبه‌سندن

ابن حازم فريد

استبداد، دين

[مابعد]

نظريهٔ مذكوره‌يه توفيق حركت ايده‌رك طبـاع حكمدارانده مركوز بولنان بيشهٔ استبدادی استيصال ايتمك خصوصنده الك اوكجه چيغير آچان ، يونان حكماسی اولمشدر . شويله‌كه :

حكمای يونانيه ، استبداد اجزای طينتنه سريان ايتمش اولان حكمدارلرينه سياست اداره‌ده اشتراك آرانی قبول ايتديره‌بيلمك ايچون ، آثوريلرك اوته‌دنبری حرزجان ايدينديكلری « الوهيتده اشتراك » عقيده‌سنی مصريونك اساطيرينه ممزوج اوله‌رق احيا ايله‌بو اعتقادی ناسه تلقين ايتمك كبی برحيله استعمالنه مراجعت ايتمشلردر.

احداث و تلقين ايلدكلری بومذهب جديد حكمنجه مثلا عدالت ، حرب ، امور بحريه‌يه نظارت وسائره كبی مدبرات ومقدرات كائناتدن هربری (حاشا) آيری ، آيری برر آله مدبره توزيع وتخصيص ايديلمش وهر خصوصده حق نظارت ، ياخود بين الآلهه اختلاف وقوعی تقديرنده حق ترجيح يالكز الله الآلهه‌يه انحصار ايتمشدر .

فلاسفهٔ يونان حائز اولدقلری طلاقت لسان وسحر بيانلريله بوعقيدهٔ محدثه‌يی اذهان عامه‌ده ايستدكلری كبی يرلشديردكدن صوكره آرتق جباره‌يی بولندقلری مقام انفراد و استبداددن ايندیرمك ادارهٔ ارضكده عين ادارهٔ سما كبی مشترك الآرا واسطاسيله اجرا اولنمق خصوصلرنی مطالبه‌يه خلق قولای قولای سوق ايده بيلمشلردر .

لكن حكمای يونانيه‌نك تثبيت حريت ، قلع استبداد فكريله قوردقلری شو دولاب تشريك واضلال حدذاتنده باطل اولمسيله برابر منفعت ملحوظه‌سنه نسبةً بيوك هم‌ده پك بيوك نتايج مضره توليد ايتمشدر .

بين الخلق بوعقيدهٔ تشريكك انتشاری اوزرينه

پك واسع بر مقیاسده خصائص الوهیتدن برشی ادعا ایتمك قاپوسی آچیلمش ، برخیلی شعوذه‌کارلر ، پاپالر لایخطیلك ، مقدسیت تصرف روحانی کی صفات الهیه ایله اتصافلرینی آثار واقعهٔ فعلیه‌لریله خلقه کوسترمك دعواسنه قیام ایتمشلردر .

بو اعتقاد سقیم اویله بر سرعت خاطفانه ایله دائرهٔ انتشارینی توسیع ایتمشدرکه پك آز زمان ظرفنده اعوان استبداد یریر سرنمای ظهور اولمش ، قوجه بر جیش عرمرم حالنی آلمشدر . حالبوکه مقدما بویله بر دعوای عظیمه‌یه جرأت ایتمك جباره‌دن ! ماعدا کیمك حدی ایدی ! !

§

قارئین کرام :

محررین افرنجك علی الاطلاق تعالیم دینیه حقنده سرد ایلدکاری افکار وملاحظاتی بر اثر سیاسیدن بالاقتباس اردلرینه بعض مطالعات مخصوصه سرپیشده‌رك قسماً وضع انظار ایلدم . بر آزده بز بوواديده اسلوب خطابته قریب برطرز بیان اختیار ایده‌رك اجالهٔ خامه ایده‌جکز :

ای فلسفه فروشان غرب : انصاف ایدکز ! کتب سماویه‌نك امر ایتدیکی تعالیم دینیه یا بومیدر ؟ تورات ، انشراح ونظامی وضع . عقیدهٔ تشریکی قلع ایتدیمی ؟ اما بعض ملوك بنی اسرائیل اساس توحیدی قبول ایتمامش ده نظام هیئت اجتماعیه‌یی افساد ایتمش . بوندن شان توراتك نقیصه دائر اولمسیمی لازمکلیر ؟

کذلك انجیل ؛ حضور وحلمی تلقین ، ناموس توحیدی تأیید ایتدیمی ؟

لکن انجیلك مبلغین اولینی امم مترقیه‌دن اول نصرانیتی قبوله مبادرت ایدن اقوام منحطه‌یه (ابوت ، بنوت) وصفنك — اسلامیتده قدر مسئله‌سی کبی — عقلك نتیجهٔ استکناه اوله‌رق دکل‌ده بلکه تسلیم طریقیله قبول ایتمسی لازم کلن برمعنای مجازیدن کنایة وارد اولدیغنی تفهیم ایده‌مه‌مشلرده اقوام مذکوره ، بعض جباره حقنده (ابناءالله) دیه اوتدنبری جایکیر اولان بر اعتقاد قدیمی پیش نظره آله‌رق حضرت عیسی (ع م) حقنده‌ده بوندن دون بروصفی لایق کوره‌مه‌مش و (بنوت) صفت مجازیه‌سنی توالد حقیقی معناسنه حمل ایله وادیٔ تشریك وتثلیثده پویان اولوب قالمشلردر . بوندن قدر بلنداتجیلیه نه ضرر . هم اخیراً قوهٔ قانونیه‌نك بخش ایتدیکی فیض انتباه سایه‌سنده بوحقیقتی ادراك ایدنلر (پروتستانلر) اصل احکام انجیلیه‌یه رجوع ایده‌رك مقدسیت ، لایخطیلك درجه‌لرینه قدر چیقارده‌قلری پاپالره ، کاهنلره قارشی علی الاکثر — ناهموار بر درجه‌ده یاپیلان — تعظیماتی ترك ایتمشلردر .

یاحضرت ، قرآن عزم وحکمتی تبلیغ ، بتیان عقیدهٔ تشریکی بالکلیه هدم واستیصال ایده‌رك دیموقراط [۱] ، اریستو قراط [۲] اصوللری بیننده متوسط بر حریت سیاسیه قواعدینی تحکیم ، توحید باری عقیدهٔ منجیاسنی نشر وتبلیغ بیورمدیمی ؟

بوکون قرآن حکیمك عدالت ، رأفت ، مساوات مطلقه‌کبی دعائم رصینه‌اوزرینه قوردیغی بنیان حکومتك ، بالخاصه خلفای راشدین حضراتنك عهد سعادتلرینه مصادف دورهٔ اجلالنك برمثلنی دهاینی البشر دکل ، حتی اخلاف مسلمین بیننده بیله — عمر ابن عبدالعزیز ، المهتدی العباسی ، نورالدین الشهید کبی بعض اعاظم حلفا شاذ اولدقلری حالده — اتیان خصوصنده زمانده ابراز سماحت ایتمه‌مشدر .

عالمده بختیاری وسعادتك بودرجهٔ عال العالی‌هانکی ملته ، هانکی قومه ، هانکی اخلافه میسر اولمشدرکه سایهٔ عدل وامانده‌دمکذار اولدیغی حکومت ملتی بر پدرك توأم بولنان

[۱] ادارهٔ عمومیه .

[۲] شورای اعیان .

ایکی چوجغنه بر والده‌نك اغوش شفقت وحضانه‌سنده
بویوتدیکی نهال عمر کزیننه قارشی ایفـا ایتمسی طبیعی
بوانسـان نیم ناز ونیازه غرق ایده‌رك طرز معیشـت
مشترکه‌یی ، رابطهٔ هیئت اجتماعیه‌یی ، عواطف اخوتی
تماماً احضار وتأمین ایلمشدر .

مابعدی وار

حسین حازم

دین اسلامده هدف مناقشه اولان مسائلدن

« طلاق »

مابعد

شوراسنی‌ده اونوتمیالم که صلاحیت طلاق یدمشیتنه
تودیع اولنان زوج بوحقه بادهوا اوله‌رق محضا رجحان
فطرتله نائل اولمامشـدر . دین اسـلامده زوج ، التی
صیجاق صودن صغوق صویه صوقغه ، حتی کندیسنه
بربارداق صو ویرمکه ، برفنجان قهوه پیشیرمکه ، وحتی
چوجغنی امزیرمکه ؛ باباسنك خانه‌سـندن کلیرکن برحبه
کتیرمکه ، مجبور اولمیان [۱] زوجه‌سنی تحت نکاحنده
بولندیغی مدتده انفـاق واعاشه‌یه بورجلو اولدیغی کبی
بعدالطلاقده بروقت بسـله‌مك ومهر نامیله برمبلغ‌ده
ویرمکه مکلفدرکه بوصورتله قادینـك زوج آخره
کیـدنجه‌یه قدر [که بوده دیکر ارککار ایچـون متعدد
زوجه‌لری اولمق وحسب‌الایجـاب اسکیسنی براقوب
یکیسنی آلمق امکانیله پك کچیکمز] ایچه مدت معیشتی
تحت تأمینه آلنمش واحتیاجاتنه قارشیلق تدارك اولنمشدر .
دیمك ایسته‌رم که اسلام‌قادینلرینك برطاقم هوائیلکلردن ،
سربستلکلردن اجتنابه محکوم اولملرینه مقابل خانه‌لری
داخلنده بونلر قدر دوشـونجه‌سز ، غائله‌سز ، اسـباب
معیشت واسـتراحتلری تهیئه ایدیلمش قادینلر اوله‌ماز .
بونلر حقنده‌صوك درجه‌ابذال لطف وشفقت والتزام عدالت
ایدلمسی ایچون اسان شرع ایله وصایای اکیده واردر .
حتی بوقدر مصارف ووظائف آره‌سنده تعدد زوجات
مسئله‌سندن استفاده ایتمك هرزوجك کاری دکلدر . [۲]
صوکره ، بعض اعذار واسباب مشروعه‌یه مبنی زوجی
طرفندن تطلیق اولنمق اوزره قادینك محکمه‌یه‌مراجعتی‌ده
مثمر اولور .

نسوانك بعدالطلاق منت عدتلرینی تشکیل ایدن
زمانك انقضاسی وبعضارینك حمل ادعالری حقنده اونلرك
سرائر خصوصیه‌سنی تجسسدن وقایهٔ برمعاملهٔ احترامیه
اولمق اوزره کندی قول مجردلری مسموع اولمق یوزندن
ارککاره تحمیل اولنـان مصـارف مدنی اوزاندقجه
اوزاتمق امکاننك ایدئ نسوانه ویریلمسی سببیله محاکمه
دوشن قاری قوجه دعوالرنده قادینلرمزك نائل اولدیغی
امتیازدن شکایت ایتدکلرینه چوق کره تصادف اولنان
بعض عوام مسلمین ایله نسوان اسلامی مغدور کورن
مستأنثین یکدیکرلریله کوروشـونلرده هرایکی طرف
تعدیل فکر ایلسونلر .

یوقاریده تعداد ایتدیکمز اوچ صـورت طلاقدن
اوچنجیسنه‌کانجه زوج وزوجه‌نك بدایةً کندی‌رأیلریله
حصوله کلن رابطهٔ نکاحی عندالایجاب قطع وازاله‌دن
عاجز قالملری وعمره سورن شورفاقت مجبوریه‌نك عذاب
جانکـدازیله قبری جنت وموتی جانه‌منت بیلملری ،
ویاخود نعمت فراقه نائل اوله‌بیلمك امیدیله کیم بیلیر

[۱] سویله دیکمز شیلر مقتضیات حقیقیهٔ شرعیه‌دن عبارت
اولوب بونك خارجنده زوجه طرفندن‌سوق نزاکت وانسانیتله
بالرضا واقع اولان خدمات یاخود عاداته مستند بعض الجاآت
مقام اعتراضده قبول اولنه‌ماز .

[۲] لکن بی لزوم برطاقم اعتیادات وتکلفات مدنیه‌یه تبعا
ویاخود سـائقهٔ الفت وسـفاهتله برزوجه‌یی اداره واعاشه‌دن
عجز کوسترن برچوق کیمسه‌لرك شرعی واقتصادی برمعیشتله
صرفها اوچ زوجه‌یی اداره اده‌بیله‌جکی‌ده نظر دقتدن دور
طوتملیدر .

قاچ دفعه‌محکمه‌لرده یالان، کرچك بر برینه‌قارشی اسنادات ناموسشکنانه‌ده‌بولنه‌رق، برعائله‌نك اسرار واجبة‌الاستتارینی اورته‌یه صاچه‌رق، بالخصوص قادینده ایل ایچنه چیقاجق حال و بلکه امید استقبال براقامغه میدان ویریلمسی عقل ایرر شیلردن دکلدر، دین اسلامده ایسه زوج برای افتراق زوجه‌سنك قبایح وفضایحنی هیچ بر کیمسه نزدنده اثبات وتشهیره مجبور اولمدیغی ایچون اوکبی سرائر احوال ایکیسنك آره‌سنده قالیر. حتی حال غضبده ایقاع طلاقك شریعت اسلامیه‌ده مکروه عد ایدیلمسی و [الطلاق مرتان فامساك بمعروف اوتسریح باحسان] نظم جلیلنده مفسرینك بیان بیوردقلری وجهله بعدالافتراق قادینك قلبی [illegible] اولمسی ینه‌سرائر مذکوره‌نك محفوظ قالسنه‌یردم‌ایده‌جك حکمیات عالیه‌دندر.

صوکره. وحدت زوجه اصولنك، بالخاصه ارککارله کندیسنی آله‌جق بکارزوج بوله‌میان ویاخود متأهل ارککه عائد میل خصوصیسی بولنان قادینلری فحشه سوق ایده‌بیله‌جکی کبی یکدیکرینی سومین ویا بالآخره استثقال ایدن زوجین اره‌سنده حصول طلاقك اوقدر متعسر اولمسی فحش ایچون برسائق دیکردر. دین مبین اسلامده بولنان امکان تعدد وتجدد ایسه انسانلرك دائرهٔ مشروعه داخلنده تسویهٔ احتیاج ایده‌بیلملرینی تأمین ایلدیکی جهتله فواحش ومنکراته قارشی برضمان تحفظ برفسحتکاه استغنادر.

بومقامده اونوتیلمامسی واجب اولان شیلردن بریده مذکور تعدد ایله تجددك فیض تناسله اولان خدمت عظیمه‌لریدر. برایکی سنه مقدم فرانسز غزته‌لری فرانسه‌ده حس اولنان، تناقص نفوس حقنده‌کی شکایاتی تکرار ایتدکدن صوکره کثرت تناسلك، باشلیجه اصول ازدواج وافتراقی قولایلاشدیرمغه متوقف اولدیغنی یازییورلردی که ایشته بوندن دها صریح براعتراف حقیقت اوله‌ماز.

طلاق بحثی مناسبتیله عدت حقنده‌کی احکام شرعیه‌مزك متضمن اولدیغی حکم عقلیه‌دن‌ده برنبذه بحث ایده‌جکز عدتدن مقصود استبراء رحم اولدیغی حالده حره ایله جاریه‌نك عدتلری یکدیکرینه مساوی اولمامسنك سبب وحکمتی نه‌دن عبارت اولدیغنه دائر اداره‌خانه‌مزه وارد اولان سؤالك جوابی‌ده بورادن اکلاشیله‌جقدر.

اولا شونی عرض ایده‌لم که عدتدن مقصود یالکز استبراء رحم اولمیوب بلکه استبراء رحم، عدتده کوزه‌تیلن مقاصددن بریدر، انك ایچوندرکه زوجی ارتحال ایدن زوجه، غیر موطوئه اولسه دخی درت آی اون کونلك برمدت عدتله محکومدر. کذلك اکر عدتدن مقصود، مجرد استبراء رحم اولسه‌یدی بونك ایچون حیضهٔ واحده کفایت ایدر وعدت مختلف نوعلره انقسام ایتمزدی، شو حالده عدتك استبراء رحمدن ماعدا برطاقم اسبابی دها واردرکه اونلرده رابطهٔ نکاحه بر اهمیت مخصوصه ویرمك وزوج مطلق ایچون طلاق رجعیلرده ندامت وعودت امکانی بولنغه وسعتلیجه بر میدان براقق اوزره مدت رجعتی تمدید ایلمك وعدتی تشکیل ایدن زمان ظرفنده زوجه‌یه. تجمل وتزییندن توقی ایلمسی مناسنه اولان ولسان فقهده (احداد) نامی ایله یاد ایدیلن برنوع مجبوریت ومحکومیتله زوجك الم فقدانی احساس ایتك وبوصورتله نسوانی، ارککارینه درت ال ایله صاریلمق وطلاق وقوعنی ایجاب ایدن اسباب منافرتدن احترازه سوق ایلمك وزوجك نکاحندن چیقدقدن صوکره ینه برمدت دها زوجنك نفقه وسکناسنی تحت تأمینه آلمق کبی شیلردن عبارتدر، ایشته ربقهٔ سابقه‌نك حرمتی ونوعاما براز دها ادامه‌یادندن عبارت اولان عدتده برطاقم حقوق کوزه تیلمکده‌در.

اونلردن بريسى حق اللهدركه رجال ايله نسوانك مناسبتنى
استباحهيه واسطه اولان برعقد شرعينك شاننه احتراما
برآنده تماميله انحلال ايدهميهرك بعض آثارينك برمدت
پايدار اولمسى ايله حاصل اولور. ايكنجيسى زوج اولان
حقيدركه اوده شايد طلاقه ندامت ايدرسه رجعت ايچون
كنديسنه برزمان بولهبيلمسى وزوجهسنك بروقت دها
تحت نكاحنده ايمش كبى سربست قالمقدن محروم ايديلهرك
بوصورتله طلاقك آجيسنى حس ايتمسى واسطهسيله
معاودتدن صكره طلاقك تكررينه وبلكه عدتده كى شو
احوال مزعجهيى دوشونهرك هيچ طلاق وقوعبولمدن
وقوعنه ميدان ويرمهمهنك چارهسنه باقمسى لازم كلهجك
صورتده كنديسنه ارتباط وانقيادى امرينك تأييدى
ايله حاصلدر.

اوچنجيسى زوجهنك حقيدركه اوده اومدتده نفقه
وسكنايه استحقاق ايله برابر زوجندن ممنون اولديغى
صورتده اسباب معاودتنه توسل ايچون زمان بولهبيلمسندن
وسعادت زائلهنك رجوعى اميدينك امتدادندن عبارتدر.

دردنجيسى زوج اولان وزوج ثانينك وثبوت نسبنده
ياكلشلق اولمامسى مطلوب اولان ولدك اوچنك بردن
حقى اولمق اوزره استبراء رحم كيفيتيدر. جاريهده
نكاحدن بشقه برواسطهٔ استباحه موجود اولديغندن
اونك نكاحنك شاننه عائد اولان حق احترام، حرهنك
نكاحى درجهسنده اولهميهجغى كبى جاريهنك حرهيه نسبتله
نقصان شرفى كنديسنده زوجنه قارشو نشوز واستغنا
تصورينه قسماً مانع اولهجغى جهتله حال عدتده اوزوجه
برمدت زوجك الم فقدانى كنديسنه حس ايتديرمك
واسطهسيله حال نكاحده زوجيله خوش كچنمامسى احتمالنه
قارشو برنوع تهديدوضعنه اودرجهده لزوم يوقدر. صكره،
زوج مفارقى طرفندن نفقه وسكنايه استحقاقى برآز
ايركن منقطع اولان جاريهنك وظيفهٔ انفاق واسكانى
افنديسنه انتقال ايدهجكندن حقنك بوجهتده كوريلان
نقصانى ايچون اسباب تلافى مهيا برحالده بولنور. حالبوكه
حرهنك مالى وباقاجق كيمسهسى بولنمامق احتمالنه مبنى
احتياطاً انفاق واعاشهسى بالنسبه دها اوزون برمدتله زوج
مطلقنه تحميل ايدلمشدر. الحاصل عدتده كوزهديلان
حقوق اربعهٔ مذكورهدن اوچ اولكيلر جاريهنك عدتنده
ناقص اولديغندن حرهنك عدتنه نسبتله بونك مدتى
تنصيف ايدلمش اوليور.

ينه عدتده معتبر اولان حقوق اقتضاسندندركه عدت
طلاق اوچ حيض وآيسه ايچون اوچ حيض مدتنه معادل
اولمق اوزره اوچ آى ايكن عدة الوفاة درت آى اون
كونه ابلاغ ايديلمشدر، بونك سببى ايسه زوجندن اولوم
ايله آيريلان زوجه ايچون وظيفهٔ (احداد) ك دها زياده
براهميت كسب ايتمسى وزوجك اولهجكنه يقين برزمانده كى
حال ضعفيله وقوع بولان القاحك اثرى براز كيچ ظاهر
اولمسى احتمالى كبى مصالحدن عبارتدر. درت آى اون كون ايسه
قرق كون نطفه وقرق كون علقه وقرق كون مضغه
حالنده بولنان وبومنوال اوزره درت آيده اوچ دورهٔ
ترقى كچيرن جنينه دورهٔ رابعهسنده نفخ روح ايديلهجكندن
اون كونده حيات وحركت مدتى اولهرق تقدير ايدلمشدركه
اكر حمل وارسه بومدتده مطلقا بللى اولمسى لازم كلهجكدر

زفافدن اول زوجى وفات ايدن زوجهده حمل احتمالى
اولمديغى حالده اونكده عين عدته تابع اولمسى ايسه موت
ايله نهايت بولان ونهايت بولمقله تقرر ايدن عقدنكاحه
عائد مجرد برراسمهٔ حرمت قبيلندن اولديغى كبى اشبو
حريم نكاحده زوجك حق احدادى وزوجهنك حق
نفقهسى كبى حقوق متقابلهيه رعايتله ده آثار نكاح احيا
ايدلمشدر. قبل الزفاف زوجك موتيله نهايت بولان
نكاحه تاملانمش نظريله باقلديغى شونكله ده ثابتدركه
زوجه بوصورتده ده تام مهر آلير. حال بوكه قبل الزفاف
طلاق ايله مفارقت واقع اولسهيدى نصف مهر آلهجقدى.
خاتمهٔ مقال اولهرق شونى ده عرض ايدهلم كه دين

اسلامده طلاق؛ رجاله بخش اولنمش بر صلاحيت اولمقله برابر رابطهٔ نكاحك قرآن كريمده (ميثاق غليظ) تعبير بيورلديغى وجهله نه درجه‌لرده مطلوب الدوام بر امر مهم اولديغنه دائر لازم كلان تلميحات اكسده دريغ بيورلمامشدر . برنجى طلاق وقوع بولدقدن صكره عدتى تشكيل ايدن مدتده زوج وزوجه ايچون ايچندن چيقمش اولدقلرى سعادت عائله‌نك قدرينى تقدير و تأمل واسباب معاودته توسل ايچون امكان بولملريله فرقتدن صكره قيمتى برقات دها آرتان وصلت اولكى معاشرت و آميزشلرينه يكى برقوت علاوه ايده بيله‌جكى كبى شو مساعدهٔ انتباه آورك ايكنجى طلاق ايله بردفعه دها تكررندن صكره اوچنجيسنك ايقاعنه ده جسارت اولنورسه نعمت نكاحك بوسفر بوسبتون الدن چيقمش اوله‌جغى وشايد برنجى وايكنجى دفعه‌ده تمكين و بصيرتى محافظه ايده‌مين زوجك عقلى باشنه كله‌رك لايق اولديغى كربوئندامته دوشمسى اوچنجى طلاقك مابعدينه قدر كجيكيرسه بودفعه كنديسنه برمهل رجوع اولميه‌رق صرف بر معاملهٔ زاجره اولمق اوزره ينه بر عدت مدتى بكله‌مك وبعد الانقضا زوجه ديكر بر زوجك تحت نكاحنه كيرمك و بو نكاح، قادينى ايلك زوجنه اعاده ايچون برتدبير محلل، بر آلت مواضعه برواسطهٔ انتقال اولميه‌رق عادتا بللى باشلى بر نكاح مقصود حالنده بولنمق اوزره تحليل فكرينه قارشو زوج اول ايله زوج ثانيدن عبارت بولنان محلل ومحلل له‌يه لسان شارعله لعنت ايدلمك وبوصورتله عادتا زوج اولك وقتيله تزوجى طرزنده برمقصد معاشرتله تزوج ايدن زوج ثانيدن خلاف مقصد برتصادفه منوط اولان وبينه درجات مشروعه‌سنه تابع بولنان مفارقت وقوعندن صكره ده لازم كلن عدت مدتلرينى كچيرمكه مجبور اولدقدن صكره نهايت اولجه بيانجى الى سورولمه‌مش اولان زوجه‌سنى؛ بوسفر بشقه برارككه برلشمش اولمق صفتنى اكتساب ايلديكى حالده دائرهٔ محرميته قبول واستفاده ايده بيلمك كبى مشكلات حسابات برانداز انه زوجك حق طلاقده‌كى صلاحيت واستقلالنه قارشى وضع ايديله‌رك بوصلاحيتى سوء استعماله ممكن اولديغى قدر محل براقلمامشدر . زوج اكر زوجه‌سيله حقيقة كچينمك نيتنده ايسه طلاقدن صكره معروض قاله‌جغى بوقدر احوال مشكله‌يى كوزينك اوكنه كتيره‌رك نكاح كبى بر امر مقدسله آرتق قولاى قولاى اوينايه‌ماز. يوق؛ زوجه‌سيله كچينمكى قطعياً امكان خارجنده كورييورسه بويله آدمى مطلقا كچينمك مجبوريتنده بولندرمق كنديسنك منفعتى شويله طورسون قادينك منفعتنه بيله موافق اولمز .

مصطفى صبرى

ديانتك مدنيته لزومى

[مابعد]

قرون اولیده افراد اهاليدن رأى طوپلانسيدى ايچلرنده يونان افلاطون وارسطو كبى دهاة نادره‌نك رأيلرى اقليتده وبلكه ندرتده قاله‌جق ايدوكى پك قوى تسليم ايديلور ، اوحال بوزمانلرده‌ده جاريدر . جاهلدن بيله صواب صدورى امكانى شويله طورسون كوشه وبوجاقلرده كندوسنى تشهير وفكرينى تنفيذ ايده‌مامش ذوات فاضله واردركه حسابى يوق. شمدى بوفضلانك رأى وجوابلرى عدداً اقليتده قاله‌رق تشكيل اكثريت ايدنلرك اراء خاطئه‌لرينك مغلوبى اوله‌جغى طبيعيدر.

حق مشورتك صرف ارباب علوم ومعارفه حصرى حالنده دخى بونلرك رأيلرنده اتفاق تام ممكن اوله‌ميوب مثلا كيمى ثروت عموميه‌نك لزوم توازنندن بحثله زنكينك مالنى زوكورده تقسيم ايتمك ايستر كيمى مسلك اقتصادى اختيار ايله الكانك هپ پاره‌لرينى برقاچ قاصه‌يه جمع ايتمك ديلر كيمى كويا تشويق مسائى ايچون آچلقدن جان چكيشديرمسنه سيرجى اوله‌يى تجويز وكيمى ده ابذال

شـفقتله بركلبه بيكلرجه ليرالره هبه ووصيت ايدلمه‌يي تحسين ايدرلر .

معمافيه انسانلر اره‌سنده مساوات كامله وحريت مطلقه بولنمسنه اســتناد ايدن هرشخصك حق انتخـاب وبيان رأينه تعرض اولنه‌ميه‌جغنه بناءً بوبابده مراتب عقولك ادنى درجه‌سنده بولنان آدملر بيله حائز انتخاب اوله‌رق بوميدانده آت اويناتمق ايسترو هرقفادن برسس كله‌رك برايشك ايولكي ويا كوتولكي كسديريله‌مز حقيقت مليونلرجه افكار وآرانك تموجات مخالفه‌سى اره‌سنده صـارصيلوب طورور حق وناحقك هركســه قناعت وجدانيه ويره‌جك درجه‌ده معين ومعلوم اولمسى وبو صورتله برقانون مكمل تنظيمى نره‌ده قالدى وسائل خمسهٔ مذكوره‌دن برده ديانته مراجعت ايدهلم .

ديانت انســانلره وجدانلرى ايچنده برمعلم حقيقت اولديغندن بونك طرفندن تعليم اولنـان حق ووظيفه وحسن وقبح وخير وشر وصواب وخطا هرنه‌دنيلورسه اويله‌جه جزم واعتقاد ايديله‌جكى شبهه‌سزدر .

ديانتك ديكر وسائل اربعهٔ علميه يعنى تجربه وعلوم وفنون واســتشاره‌يه ايكى جهت رجحانى دها واردركه بك مهمدر آنلرده حريت ومساواتك تمامئ محفوظيتيدر. چونكه مثلا تجربه ايله ثابت اولان برحقيقت ايچـون افراد ملتك عمومى طرفندن يكان يكان تجربه‌لر ايديله‌رك هركسه قناعت وجدانيه حاصل اولمق امكانى اولمايوب يالكز قانون تنظيمنه مأمور اولانلر طرفنــدن ايديلن تجـارب ايله اكلاشلمش اوله‌جغى وشــو حالده آخرك تجربه‌سيله ثابت اولديغى روايت اولنان برحقيقت ديكرلرينك اتبـاع ايتملرى صــورتيله آنلرك هم حريت وهمده مساواتلرى اخلال ايدلمش بوله‌جغى آشكاردر علم وفنون ايله تعين ايدن برحقيقتده دخى اوجهته عالم واوفنه واقف اولميانلرك عالم وواقف اولانلره اتباع ضرورتى صورتيله كذلك حريت ومساواتلرينه خلل كلير استشاره صورتنده دخى بالاده بيان اولنديغى اوزره حق انتخاب ورأيلرينك اقليتده قالمسى جهتيله حكمسز قالان برچوق ذواتك ينه حريت ومســاواتلرى تماماً كوزه‌دلـمامش اولور . چونكه اقليتده قالان رأيلرينك خطـا اولديغى تسـليم ايدلسه بيله هركس وجداناً كندى رأينى تحسين ايده‌جكى جهتله وجدانك خلافنه اولان رأينك كندى اوزرينه نافذ اولمسى البته حريت ومساوات حقنى تماميتدن تنزيل ايدر .

فضـائل ذاتيه دخى مدار ترجيح اوله‌ماز . چونكه برآدمك عقل وفطـانتى وعلم ومعرفتى انجق كنـدى نفسنك تربيه وتجليسنى موجب اولوب آخرينه تجـاوز ايده‌مز برآدم نه‌قدر عاقل وفاضل وديكر انسانده نه‌قدر جاهل اولورسه اولسون هرايكيسى‌ده انســان اولديغى وبناءً عليه حقوقده مساواتى لازم كلديكى ايچون برينك آخرى اوزرينه تحكمى هركســك بربرينه داعيهٔ تفوقى موجب اوله‌رق قاعدهٔ مساواتى رخنه‌دار ايدر .

بناءً عليه انسانلره عالم انسانيتك خارج وفوقندن برحاكم اولمسى لازم كلور . انسانلر عموماً حردر. بنى نوعندن برينك بار حاكميتى آلتنه كيررســه حق حريتى امحا وبرنوع اسارت آلتنه القا ايدلمش اولور.

اماديانته كلنجه بويله دكلدر . چونكه متدين اولان هرذات ديانتى مقتضـاسى كندوســنه هركيم طرفندن نه صورتله برشى تبليغ اولنسه بونى وجداناً قبول ايدر . وبرقانونك واضعى كندوسى كبى برانسان اولميوب كندوسنك وجميع نـاسـك خالقى اولان ذات اقدس الهى اولديغنى بيلديكندن احكام دينيه‌دن اخذ ايديلن برقانون احكامنى كندوسنه تبليغ ويا مقتضاسنى اجرا ايدن برپادشـاه ويا برعبدحبش دخى اولسه آنلرك اساساً بردخلى اولميه‌جغنى وكندوســنه حقيقتده حاكم عالم بشريتك فوقندن وضع وانزال بيوريلان برقانون الهى اولديغى جهتله كيمسه‌نك نه حريتنه ونه‌ده مســاواتنه بر خلل تصور اولنه‌ماز . حق ووظيفه‌نك وحسن وقبحك وهرشيده اولان هر

درلو اوصاف وكيفياتك يعنى مرعى الاجرا اولەجق قانونك كافهٔ مواد ومندرجاتنك خالق كائنات جل ذكره طرف سبحانيسندن وضع وتعيين بيورلمش اولديغنى بيلديكى جهتله آرتق هيچ بر درلو شك وارتيابه محل قالماز . مع مافيه قانون تنظيمى ايچون ديانته توسل اولنديغى صورتده دخى وسائل سائرەيه يعنى تجربه وعلوم وفنون واستشارەيه مراجعتدن تماماً استغنا اولەماز . گرچه تجربه وعلوم وفنون واستشارەيه توسل دخى ديانتك جملهٔ احكامندن اولديغندن ديانته توسل ايدن ذات ويا بر دولت تجربه وعلوم وفنون واستشارەيەده توسل ايتمش اولەجغى جهتله آيروجه بونلره توسله لزوم گوسترلمسى زائد گبى گورينور. ساده دائرهٔ ديانت پك واسع اولوب مختلف ومتشعب اجتهادات واقوال آرەسنده هانگيلرينه تطبيق حركات ايدلك اقتضا ايدەجگى موجب تأمل اولديغندن هيئت اجتماعيەنك مادةً دخى اوج اعلاى ترقياته وصولى ايچون زمان ومكانه مناسب احكام استخراجى تجربەيه وارباب ايله مشورته وآن بآن ترقى ايدن علوم وفنونه تطبيقه توقف ايدر .

بناءً عليه بر ذاتك ويا بر هيئت اجتماعيه ويا بر دولتك طريق حيات وترقيسنك وسائل خمسهٔ مذكورەنك يعنى تجربه وعلوم وفنون ومشورت وديانتك مجموعنه وتعبير آخرله بونلرك جملەسنى جامع ومشتمل اولان يالگز ديانته سالك اولمسيله حاصل اولەبيلور .

شو قدر كه بر هيئت اجتماعيه ويا بر دولت افرادى اديان مختلفەيه منسوب اولديغى حالده بونلردن هانگيسنك ديانتى معتبر طوتيلەجغنده اختلاف ايديلورسه بو حالده انسانلر ميانندە حق ووظيفەيى وافعال واشيادەكى حسن وقبحى تماماً ايضاح وتعريف وتجربه وفنون ومشورت احكامنى ده مكملاً محتوى اولان دين قنغيسى ايسه آنك شايان تطبيق اولەجغى وارستهٔ ايضاحدر .

بوندن بشقه او هيئت اجتماعيەنك اكثر نفوسى او دين اربابندن اولديغى واو هيئت اجتماعيەنك دين رسميسى او دين بولنديغى حالده بو كيفيتلرده فضلەجه اسباب ترجيح اولمش اولور .

بو حالده اديان سائره اربابنك ادعا ايدەجكلرى حقوق حريت ومساواتىده ديندن صرف نظرله قانون تنظيمنه مأخذ اتخاذينه صلاحيتلرى عموم ذوى العقول طرفندن مسلم اولان وسائل اربعهٔ مذكوره ايله يعنى تجربه وعلوم وفنون ومشورتله تأمين ايدلمش اولور.

آرتق قانون مطلوب ومكملى بولدق فرض وتقدير ايدەجگزده اوقانون احكامنه افراد جمعيتدن هركسك رعايت واطاعت ايلمسى اسبابنى تحرى وتدقيق ايليه- جگز . بونك اس الاساسى اخلاقدر . اخلاق افراط وتفريط ورطەلرندن استخلاص ايله طريق اعتدالده روانما اولورسه بشريت همان ملكيت درجەسنده ابراز علويت ومكمليت ايدر . حالبوكه انسان شهوت وغضب گبى ايكى قوهٔ متضادەنك خلقةً مجمعى اولوب بو ايكى زنجير جلبنك برى جلب منفعتى ايچون شخص آخرك حقوقنه تجاوز ومداخلەيه وديگرىده بشقه برشخصك تجاوزاتنه قارشو مدافعەيه طوغرى چكمزك ايكى قوهٔ متضاده آرەسنده قالان بيچاره انسان يانى باشلرى برر وادئ عميق هلاك وخسران اولان بو جذباته مقاومتله برخط اعتدال استقامتده سير وحركت ايدەبيلمسى عوالم ملك وملكوتى دوچار عجز وحيرت ايدن بر قدرتدر . اخلاق عموميه حد اعتدالده اولسه نەكيمسه كيمسەنك حقوقنه تجاوز ونەده كيمسه كيمسەيه قارشو اولان وظيفەسنده قصور ايدر ، نەنزاع اولور نەده جدال. حكومتلرك ، دولتلرك تشكيلنه قواء ضبطيه وعسكريەنك تأسيسنه لزوم قالماز . نەچاره كه خلقت وجبلت بشريه بوكا مساعد دگلدر .

اعتدال اخلاق انسانلر آرەسنده اندر نوادر

اولوب همان كافه‌سی يا افراط ويا تفريط جهتلرينه مائلدر .

شو قدركه انسانلر حسنات وسيئاته استعداده بردرجه‌ده اولمايوب اعداد نفوس نسبتنده متفاوتدر .

عالم بشريتده اخلاق پك رعنا برميزاندر . بر شخصك ، برقومك ، برملتك . بردولتك درجهٔ فضيلت وسعادتنه آنجق اخلاقی مقياس اوله‌بيلور .

اخلاقك كرك افراد وكرك جمعيات آره‌سنده حد اعتدالده بولنمسی نه درجه‌ده باعث ترقی ومدنيت ايسه فساد اخلاقده اونسبتده مخرب عالم انسانيتدر .

بناءً عليه برملتك كافهٔ اسباب صلاح وسعادتنی تأمين ايچون اخلاق عموميه‌نك تهذيبی لازمدر .

تهذيب اخلاق ايچون باشلوجه ايكی طريق واردر .

برنجيسی : متخلقدن محاسن خلقيه وقواعد حقوقيه‌يه يعنی قانونه منافی بر حال صدورندن اول آنك نفسنی وروحنی تربيه وتزكيه ايتمكدر .

ايكنجيسی : برجرم اخلاقی صدورندن صكره سندوسندن تكررينه ميدان ويرمامك وآخرينه عبرت مؤثره اولمق اوزره برمعاملهٔ انتباهيه وجزائيه اجرا ايلمكدر . برنجی قسم يعنی نفسی وروحی تزكيه‌نك بر قاچ وسائلی واردركه : برنجی وسيله‌سی محاسن ومساویٔ خلقيه‌يی قطعياً وبلا شبهه بيلمكدر . چونكه اخلاقك ايوسنی كوتوسنی بيلمينجه نفسی فناسندن منع وايوسنه سوق ممكن اولماز . اسباب علم ايسه بالاده تفصيل اولنمش وبالموازنه ديانت جمله‌سندن اقوی بولنمش ايدی . ينه تكرار ايدرزكه ديانت افعال واشيانك حقيقتی قلب وجدانه ، اعماق قلوبه يازار . آنك صدوره يازديغی سطور ابدياً زائل اولماز .

[مابعدی وار]

مصطفی نقی

اتفاق

(يا ايها الذين امنوا اتقوا الله حق تقاته ولاتموتن الا وانتم مسلمون ؛ واعتصموا بحبل الله جميعاً ولاتفرقوا الايه)

اشبو آيت جليله‌نك مآل منيفی ای ايمان ايله متصف اولان ذوات ستوده صفات اعمال وافعالكزده شرع شريفه موافق برصورتده كمال اهميت وفوق العاده عزيمت واتقا ايله جناب حقه ايفای وظيفهٔ عبوديت وانجق مسلم ومؤمن اولديغكز حالده انتقال دار بقا ايديكز . باعث نجات وسلامتكز وموجب مسعوديت دارين اولان شريعت احمديه‌يه مجتمعاً اعتصام ايديكز . فرقه‌لر تحدثنه تشبث ايتميكز يعنی اتفاق ايديكز ديمكدر . امور معلومه‌دندركه موافق حق اولان مذاهب اربعهٔ اهل سنت اصلده بردر . بعض مسائل فرعيه‌ده تعارض اجتهادی واردر . بربرينی قطعياً ضلالته نسبت ايتمزلر وبينلرنده بغض وعداوت يوقدر . دين مبينده ايكی طريق واردر . بری عزيمت وديكری رخصتدر . مذاهب اربعهٔ ناجيه‌دن بعضيلری مسائل شرعيه‌ده عزيمت واتقايی ترجيح وبعضيلريده رخصت واهونيت طرفنی اختيار ايتمشلردر . بومساعدهٔ دينيه حقمزده عين رحمت وموجب يسر وسهولتدر . حكمت مذكوره‌يه مبنی دهان نور افشان نبويدن (اختلاف امتی رحمة) حديث شريفی شرفريز سنوح وصدور بيورلمشدر . اختلاف مذكورك رحمت اولديغنده شبهه يوقدر . آيت كريمهٔ مذكوره ايله متقدم آيات كريمه‌نك سبب نزولی مدينهٔ منوره اهاليسندن ويهودی طائفه‌سندن شاس بن قيس نام كيمسه‌نك مسلمينه عداوت شديده وايقاظات وفره‌سندن ناشی بين المسلمين القای فساد وايقاع فتنه مقصديله اوس وخزرج قبيله‌لرينی يكديكری عليهنده بولنديرمق ايچون وارقوتيله چاليشر زمان جاهليتده ايكی قبيله بيننده يكرمی سنه قدر تمادی ايدن محاربات وعداوتی بيان ايلر . حالبوكه بومحاربات وخيمه ومقاتلات خونريزانه ، شرف اسلام

ايله مشرف اولمه‌لريله زائل اولمش ايدی . مرقوم شاس
بوعداوت مذكورهٔ زائله‌يی ايقاظ و نائرهٔ فسادی ايقاد
ايچون انصار كرام آره‌سنه القای فتنه‌يه مباشرت ايتمسيله
اصحاب انصار رضی الله عنهم حضراتی بربرينه سل سيف
ايتمكه رمق قالديغی سمع اقدس رسول عليه السلامه
وصولنده اجرای نصح وپند ايله عداوت متحصله‌يی
رفع وازاله ايلركن مبلغ وحی مبين جبريل امين حضرتلری
آيات جليلهٔ سالفه‌يی انزال [واعتصموا بحبل الله جميعاً
ولاتفرقوا] امر ربانی ونهی الهيسنی تبليغ ايلدی .
اشبو آيات كريمه‌دن استنباط اولنديغنه كوره مقاصد
مشروعهٔ دينيه ودنيويه‌يه نائليتمز مجتمعاً حبل متين
شريعته اعتصام وتفرقه‌دن اجتناب ايله حصول‌پذير
اوله‌جغی محققات مبرهنه‌دندر .

روی فسيح زمينده نشر انوار اسلام ايله شرقاً غرباً
شمالاً وجنوباً واقع اولان فتوحات هپ اتفاق واتحاد
ايله حاصل اولمشدر . صفوف حربيه‌ده [كانهم بنيان
مرصوص] سرينه مظهر اولان اقوام اسلاميه وعساكر
موحده بتون اتفاقات رصينه ايله نائل اقصای مرام
اولمشلردر . جهانی لرزناك ايدن حكومات معظمه وظالمه
نفاق وشقاق ظلم وتفرقه ايله محو ومندرس اولدقلری
تواريخ شناسان نزدلرنده معلوم ومجزومدر . بر اردويی
رئيس واركان وافراد متينه وقوماندان دخی اركان حرب
هيئتيله استشاره ايدرك (متوكلاً علی الله) ايفای وظيفهٔ
مقدسه‌يه شروع ايدرسه نائل فتح وظفر اوله‌جقلری مبشردر .
ادارهٔ مشروطه تحتنده‌كی بر مملكتده بولنان اهالی وحكمدار
واركان حربيه مثابه‌سنده اولان مجلس مبعوثان ووكلای
امت يكدل ويكجهت اوله‌رق سعی وغيرت ايدرسه مملكته
توجه ايدن غوائل خارجيه وداخليه‌يه عنايت يزدانی ايله چاره
ساز اولورلر . لله الحمد والمنه مجلس مبعوثانمز يكوجود اوله‌رق
منافع ملك وملته توافرشان وشوكته‌وار قوتيله چالشدقلری
مشهود باصرهٔ ابتهاجمزدر . حميت وغيرتلرينه امنيتمز
بركمالدر . مجلسك اعضای كرامی عالملر وفاضللر قوانين
شرعيه ونظاميه‌يه وقوف تام صاحبلری حميتپرورلردن
متشكل اولديغندن بين الاهالی فرقه‌لر منازعاتی مشاتماتی
ايله تخديش اذهانلرندن احتراز ايتمككمز وجيبهٔ
ذمتمزدر . سالف الذكر ادلهٔ عقليه وتاريخيه ايله مبرهن
اولان اتحاد واتفاقك لزومی ضروری وتأسيسی مشرو-
طيتمزك ابتدای حالنده اشد لزومی بديهی ايكن واسفاكه
بين الاهالی بر طاقم فرقه‌لرك تشكلی بوفرقه‌لرده
يكديكرينك محوينه قدر يوريه‌رك تلعيناتنه قدر وارمه‌لری
هزار صد هزار شايان تأسف وتلهفدر . بر حريقك
اطفاسنه سعی وغريقك استخلاصنه غيرت ايدن بر جماعت
يكديكرينه مجادله ومشاتمهٔ ملاعنه‌يه قيام ايدرسه نه
او حريق منطفی اولور نه‌ده او غريق استخلاص اولنور .
ولايتمزده‌كی احوال نامرضيه روم ايلی ولايتنده‌كی
اجنبی تحريكاتی محقق واهاليمز دخی سرمست صهبای
حريت اولوب حريتك معناسنی حالا اكلاميه‌رق مغاير
اخلاق وآداب بيكلرجه غوائل موجوددر .

[لتفتحن القسطنطينية فلنعم الامير اميرها ولنعم الجيش
هذا الجيش] ما صدقنه مظهر اولان فاتح سلطان محمد خان حضرتلری
استانبول شهرينی فتح ايدركن اكابر محليهٔ روحانيه‌نك
تشريفات غوغاسی ايتدكلری كبی نم طرفم ايلرو كچسون
وسنك طرفك باتسون صورتنده نزاع جاه ومنصب وصنداليه
جداللری نه اشنع بر حالتدر . نه يمان بر ضلالتدر . وقتيله
لسان عثمانی‌يی تدريس ايتديكم اجنبی سفارتلره منسوب
خيرخواه دولت عثمانی بر مأمور سياسی شمديكی حالده
اشبو فرقهٔ مجادله‌لری حكومت عثمانيه‌يه بيوك ضررلری
موجب اوله‌جغی ودلائل قويه وبراهين ايله بيان
وبو مجادله‌يی تقبيح ايتديكه فكر سياستنه حيران اولدم
وبو بابده‌كی فكر صائبنی تصديق ايتدم . بر سفينهٔ جسيمه
بحر محيط بيكرانده فورطنه‌يه كرفتار اولسه وسفينه‌نك
اطرافنده دشمنلر وقورصانلرده اولسه اوكمينك

برنجی وایکنجی قپودانلری وطائفه‌لری متحد ویکدل اولمازسه سفینهٔ مذکوره‌نك حالی نه‌یه منجر اولور .

لله‌الحمد والمنه حریت مغصوبه‌مز اعاده اولندی . معنوی اردومز اولان علمای اعلام وجسمانی اردومز نور دیده‌مز عساکر ظفر مآثر عثمانیه‌مز ایلروده وبتون ملت علما وعساکر ایله فکراً متحد اولدقلرندن مشروطیتمزی غائب ایده‌میه‌جکمز محققدر . سفینهٔ حکومتمزی مرسای سلامته ربط ایتمکه چالشمق لازم ایکن فرقه‌لرك یکدیکریله اوغراشمسی قطعیاً جائز اوله‌مز ونتایج وخیمه تولد ایده‌جکنده شبهه یوقدر . غوائل حاضره مندفع وعمران بلاد وآسایش عباد حاصل اولدقدنصکره [بارقهٔ حقیقت مصادمهٔ افکاردن چیقار] قاعده‌سنه امتثالاً آداب وتربیه دائره‌سنده مباحثات ایچون فرقه‌لر تأسس ایتسون فقط بوفرقه‌لر بربرینی محو وتخریب ایله اوغراشمسون ملك وملته مضرت ایراثندن توقی ایتسونلر .

بالاده مذکور آیت جلیله‌نك مابعدی اولان (فألف بین قلوبهم فأصبحتم بنعمته اخواناً) فحوای فوائد احتواسنجه محررین مقتدرهٔ عثمانیه وباخصوص جمعیت علمیه اعضای کرامی‌که مشروطیتمزك وعدالتك آسسنه حسن خدمتلری نصح وپندلری عموم اسلامیان وعثمانیانك مسلّم کرده‌سیدر . اهالی اره‌سنده متحدث فرقه‌لرك تألیف قلوبنه دائر نصایح مؤثره خصوصنده بذل همت ایتملرینی سلامت وطن نامنه رجا ونیاز ایلر واسترحامك قبولنی امید ایدرم .

مکتب سلطانی صنوف عالیه معلملرندن

رفعت

قوصوه‌ده وقوع فیروز بك جمعیتی

یاخود

اهالئ عمومیه‌نك حسیات شریعتپرورانه‌سی

[مابعد]

تحته‌دن صارلمش برکلبه‌نك، کل کچ بر اکلنجه‌نك نه تأثیراتی اوله‌بیلور .

ج — اوت ، بز بوتیاترویی برقاچ جهتدن وطن وملته دین ودولته پك مضر کوردك .

س — نه‌کبی جهتلرجه هانکی برینی سویله‌یه‌لم ، بونك کوکلزدن حس اولنان فنالقلری، عقلمز وفکرمزله دوشینیلان مضرتلری اکلاته‌جق برلسانه مالك دکلز.

اولا بوتیاترونك ایلك کورونشی جسم نزار وطن وملتده برچیباندر . فقط کیت کیده وطن وملتی محو واهلاکه مؤدی برقانغران حالنی الەجق استعدادنی حائز برچیباندر بزبونك شرعا حکمی ندر ونتیجه کلیر بیلمیز. فقط اکلاتمق ایسته‌دیکمز شوجهت برچوق تجربه‌لرله ماتی استقبالدن بسبتون مأیوس ایدن هیچ برامید براقمیان بر نتیجه کوره‌نکلر ایله قناعت کتیردیکمز بر حقیقتدر.

بویله‌شیلر دها یکی باش ویره‌جکی وقت داورانوبده رفع وازاله‌سی اسبابنه توسل اولنورسه وجوده یرلشمدن تمامیله سرایت ایتمدن دفعی چاره‌سنه باقیلیرسه انجق انلردن سلامت بولنور. وشرلرندن خلاص اولنه‌بیلور. ایشته بونك ایچون بز بوتیاترویی ذهنمزده بیوتدك . اهمیت ویره‌رك اویله شدت ایله حمله ایتدك. بزی بویوزدن تجهیل ایتدکلرینی یابانی دیدکلرینی ایشیدیورز. فقط جهالت کیمده اولدیغی تبین ایده‌جکی برکونك کله‌جکنی یقینا بیلدیکمز ایچون پك اوقدر الدیرمیورز . نه الچاق نه‌اذعانمز ، ادراکسز انسانلر صانیورلرکه بز اوکبی هوسات نفسانیه، سوقیات شهوانیه‌دن چاقمیورز . وای کدی سفیهلر وای. بز اواحوالی ملیت وایجاب اسلامیتی زیر وزبر ایده‌جك عرض وناموس دین ووطن دشمانی

كورديكمزدن كندولرينه‌قاشو اويله قيدسز دورمقروا دكلدر ديه‌رك مجاهده ايديورز ديناك‌بويله‌معنوى‌اعداسنه امان وميدان ويرمكه كلز. بونلره قارشـو عادتا مجاهده ايسته‌ر. بز بوتياترويى پك بيـوك بلالرك اقـلرك قلاوزى اوله‌رق مملكتمزه صوقيليور طانيورز.

دمير ايشليانلرك قلاوز ناميله بربورغيلرى واردر. ايلك اوكجه دميرى انكله دله‌رلر. صوكره بيوك بيو-بورغيلر ايله دله‌رلر دستره‌ايله ارزو ايلدكلرى حال‌وقالبه قويارلر. ايشته بوتياترو ايله دوستلريمز دمير كبي اولان مليت واسلاميتمزى ياواش ياواش دلوب دشه‌جك بيوك بيوك رخنه‌لر اچه‌رق حقيف وضعيف دوشـيره‌جكلر تدريجاً تدريجاً طبيعتله سفاهت ومقتضاى شهوته سوق ايله حسيات عاليهٔ مليه واسلاميـمزى كوكلزدن مروت وحميتى وجدانمزدن سـيله‌رك الحاق ايده‌جكلر، صوكره قولاى قولاى وطنمزى عرض وناموسمزى بوروتلرى قانه‌مدن اياق التنه الـه‌جقلر. بزبويله اكلايورز. بز اويله انجه دوشـنه‌ميز فقط شـونيده حق و حقيقت بليرز واعتقاد ايده‌رز كه اجنبيلرك قبول ايتميوبده اك چيركين وايكرنج‌مواقعندن‌طرد اولمش، سورولمش. سورتوكلرك قارشوسنده سوموكارينى‌چكرك مايتمزحسيله‌بسلديكمز حس بسـالت وديتمزك بخش ايلديكى مهابت وجلادتى ووقار وحيثيتى محو ونابديد ايده‌جك قدر الحـاق وبى مروت اوله‌جق‌اولان اولاد واحفادمزدن برخير قالمز. بومقوله كسـاندن وطن وملته دين ودولته برخدمت اميد ايدلمز. برخير بكلنمز اويله مناهى ومنكراته ميدان ويريلوب رسماوبى پروا قبول ايدلـك كنجلرمزك اخلاقى مخـاطره‌يه دوشورمك، كنديلرينى سـفاهته آچيقدن سـوق ايتمـك ديمكدر. بو احوالك اسـلاميته، انسانيته، درايته بو قدر تجارب فضيحه‌سيله برابر نصـل صيغه‌جغنى. نجه توفيق اولنديغنى عيب دكل يا عقـل ايرديره‌ميورز. حقا مسـلمان اولانلر بوفحشـيات علنيـه‌يه وطنمزك هيچ بر كوشـه‌سنده راضى دكل ايكن قوجه سفيهلر بويله فنالقلره سلانيكه قياس ايده‌رك قوصوه صحراسـنده ولى نعمتمز اولان سـلطان مرادك تربهٔ شريفه‌سيله قارشـولقلى تياترويه مساعده ايديورلر. حسبناالله ونعم الوكيل خصوصيت موقعيه‌يى اولسـون دوشونه‌جك قدر درايتدن محروم بولنيورلر.

واى كدى واى. شهدا قانيله بويانمش، يوغورلمش بوطوپراق اوزرنده بزسفاهتمى ايتديررز. بوشهدانك قبرلرى اوزرينه راقى، شرابمى دوكديررز؟

مابعدى وار

مناستر مفتيسى

رجب جودى

ادبيات

رسومات مكتوبى قلمى مميزلرندن وشبان علمادن حسين وصاف بكك « سفينهٔ اوليـاى ابرار » عنوانلى اثر كبيرينه تقريض :

ياودود

اى عاشق صادق الهى
كوستر بزه عشقكى كماهى
عشق اولدى سبب وجود ووجده
آدم اوسببله ايتدى سجده
كلشنده كولرمى ورد احمر
ايتمزسه طلوع، مهر انور

« عشقست دلیل آشنایی »
« دل یافت زعشق روشنایی »
« مرغیست ز آشیان لاهوت »
« جزدانهٔ دل نباشدش قوت »
حب ازلی جهانه ساری
برذره دکل او سردن عاری
ازهار بهار سور آمیز
اوراق خزان حزن انکیز
فریاد هزار . خندهٔ کل
داغ دل لاله . اشك سنبل
آواز کمان . نالهٔ عود
هرصوت حزین کریه افزود
عاشقده نیاز و آه شکوه
معشوقده هزار ناز وعشوه
حسنك لمعات عشق باری
عشقك فیضان نورونازی
حب ازلی‌یه ترجماندر
حب ازلی‌که جانه جاندر
مکتوم دکل سرائر عشق
هرپرده عیان مآثر عشق
توفیق رفیق ایدنجه الله
عشاق ایدر اوسردن آکاه
لطف وکرم جناب خالق
ایتمش سنی‌ده اوعشقه عاشق
حب ازلی انیس روحك
عشاق ازل جلیس روحك
« عشاق خلاصهٔ الستند »
« ازجام بلی مدام مستند »
« جانبخش بودکلام ایشان »
« محمود بود مقام ایشان »

سن مظهر فیض اولیاسك
(وصاف) صفیٔ اصفیاسك
مردان خدایه محرم اولدك
آدملر ایچنده آدم اولدك
عرفان ایله‌در کمال انسان
عرفان ایسه عشق ایله نمایان
عشقك سنی ایلمزمی عارف
ایتمزمی غموض عشقه واقف
آچدك بزه برسبیل عرفان
ایشته اثرك دلیل عرفان
دریای وفا اولنجه سینه‌ك
الله یولنه کیدر (سفینه) ك
(ابرار) او (سفینه) یه کیررلر
مرسای سلامه سوق ایدرلر
امواج خطر اولورسه پیدا
قابل . آنی بر نفسله امحا
ویرسون [illegible] عمر نوح . یزدان
عرفانکی ایلسون فراوان
سردم سکا عرض حرمت ایلر
(محمود کمال) . اوعبد احقر .
٩ ذی‌القعده ١٣٢٤

ابن‌الامین
محمود کمال

شاعرمعجزدم، ادیب محترم خلیل ادیب بك افندی‌یه:

— کوی —

شوقارشیدن کورینان کوی، قلوبی یاندیرییور ،
ییقیق، چوکوك چاتیلرله ، چوروك صامانلرله !
بوتون کدرله کزن برحیاتی آندیرییور .
اوزاق ، یاقین باجالردن چیقان دومانلرله !

طاعك آغوش غم نشاننده ،
یاتیور خسته برغریب آسا !
رونما جسم خونفشاننده ،
صانکه بیك رشحهٔ اذین افزا !

یازیق ، یازیق نه‌قدر غرق یأس وحرماندر ؛
محمر ایشته سراپا سفالت وغمدن !
شوهیئتیله ناصل گریه بخش انساندر ،
باقار باقار یانارم دمبدم بومشهده بن !

کویمدر کوردیکم شوسنکستان !
سرتسر برخرابه زار کبی !
او ییتیق اولریله چشمه همان ،
کورینور بربیوك مزار کبی !

بوخانمان بلا دیدکان ، بوشیونکاه ،
خدا بیلیر نجه مظلومه مدفن اولمشدر !
کوکل ناصل بوکا آه ایلمز هزاران آه !
که استخوان شهیدانله خاکی طولمشدر .

بورا آماج ظلم وعدواندر .
بورا جولانکه فلاکتدر .
بورا برمحفل غریباندر .
بورا برمجمع کدورتدر ،

نه‌در نه‌در بوفغانلر . یانیق یانیق سسلر ؟
صباحه عکس ایدییور دائما حزین حزین !
صانیرسه‌م ایکله‌یور اعیانی یاشلی بیکسلر !
غریق یأس ایدییور آدمی شوحال غمین !

ایشته برخسته ، یوق امید نجات !
یاتیور ، حالنه نگاه ایدییور .
اولماز اولسون ، لزومی یوق بوحیات !
دیه هرلحظه آه وواه ایدییور .

الندہ دستیسی برقیز ، سفیل وسرکردان ،
بونار باشنده دیکیلمش حزین حزین آغلار !
کلیر بویرده اولور بویله هرزمان سوزان ،
طایانماز آهنه بیچاره دخترك طاغلار !

اون کون اقدم زواللی ، مادرینی ،
غائب ایتمش آنکچون اشك افشان !
دوشونور شمدی برده دادرینی ،
اوده پك خسته اولمك اوزره همان !

حاصی بویله کوینی قارداشلر .
بیك بلا قارشیسنده لرزاندر .
کوزلرندن آقار طورر یاشلر ،
هپسی دلخسته‌در ، پریشاندر .

کیمی کرینده بی‌نوالقدن !
کیمی اوتدن دوشکده نوحه ایدر .
کیمی نالان برهنه بالقدن !
کیمی انواع قهر ایچنده هدر .

کیمی محتاج جامه وخانه .
کیمی مهجور همسرو دلدار :
کیمی ایکلر یاتار غریبانه ،
کیمی ایتمکده ترك دار ودیار !

ای غنا پروران ! کلوب باقیکز .
بونلر انسان دکلی سویله‌ییکز !
ترك ایدوب ظلم وقهری آرتق سز .
برآز اولسون ترحم ایله‌ییکز !

چورومدن	الای بکی زاده :

فوزی

متفرقه

جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك حكام الشرع قسمى طرفندن مبعوثان كرامه تقديم اولنان لايحه‌در

دائرهٔ مشيختك تشكيلات ودوائرينك اصلاحاتى حقنده بوندن اقدم مقام مشيخته تقديم اولنان اشبو لايحه نظر اهميت ودقته آلنمديغى استخبار اولنمش وحالبوكه دوائر مشيخت معاملاتنك حسن جرياننى تأمين ايچون بويله برنظامك بولنمسى اهم والزم اولديغى دركار بولنمش اولديغندن اشبو لايحهٔ نظاميه‌يى دائرهٔ مشيختدن ورود ايدن لايحه ايله برلشديره‌رك تنسيب بيورلديغى تقديرده قانونيتى تكليف ايدلمك اوزره مجلس عالئ مبعوثانه تقديم ايديورز. مستغنئ عرض وبيان اولديغى اوزره دائرهٔ مشار اليهايه مكتوبجيلق، درس وكالتى، سجل مديريتى، اوراق مديرلكى فتواخانه‌نك دركار اولان لزومنه مبنى اكا متعلق مواد درج ايدلمش ايسه‌ده روم ايلى واناطولى قاضيعسكرلكى دائره‌لرى برر محكمه‌دن عبارت اولمسنه وبووظيفه‌لرك استانبول قاضيلنى طرفندن وعدم كفايه‌سى حالنده ايكنجى واوچنجى بر حاكم تعيينيله اجراسى قابل بولنمسنه مبنى اشبو لايحه‌ده بودوائردن بحث ايدلمامشدر. مستشارلك يالكز اوراق حواله‌سندن بشقه حائز اهميت بر وظيفه‌سى اولمديغندن الزياده اهم اولان انتخاب مأمورين شرعيه انجمنى رياستى وظيفه‌سيله مكلف طوتلمش وزمان استبدادده مأمورين شرعيه انتخابى مقامك تنسيبيله تعيين اولنان مجلس انتخاب حكام الشرع طرفندن اجرا اولنورسه‌ده رأيلرينى سربست استعمال ايده‌ميه‌رك امر انتخابده مقامك تأثير نفوذيله بر چوق سوء استعمالات حصوله كلمشدر. بناءً عليه مقامك بركونا نفوذ ومداخلهٔ نامشروعه‌سنه ميدان ويرلمامك ايچون انجمنده بولنه‌جق اعضالرك انتخابى عموم حكامك رأييله اجرا ايدلمسى شرط ايديله‌رك اوتوز سكزنجى ماده اولوجهله تحرير ايدلمشدر.

محاكم شرعيه‌نك شمدي‌يه قدر تحت مراقبه وتفتيشده بولنمامسى يوزندن بعض بولنمزلقلره سببيت ويرلديكى دركار اولمسنه مبنى مفتش تعيينينه لزوم كورلمش اولديغندن اكا دائر برقاچ ماده يازلمش مع مافيه بودجه‌نك عدم مساعده‌سنه مبنى مفتش تعيينى امكان خارجنده اولديغى تقديرده مركز ولايت حاكملرينه حق تفتيشك ويرلمسى لابد وضرورى بولنمشدر.

عتيق اصول محاكمهٔ شرعيه‌نك ارائه ايلديكى مشكلات وفتواخانه‌نك امور فتوى وسائره ايله اشتغالى يوزندن لاجل التميز ورود ايدن بر چوق اعلامات سنين وفيره بلامعامله قالديغى نظر تأسفله كورلمكده اولديغندن مجدداً اصول محاكمهٔ شرعيه تنظيمى ايچون (٢٧) و (٢٨) نجى ماده‌لر وضع اولنمشدر.

زمان استبدادده التماس اثرى اوله‌رق رتبه‌واسباب سائره‌يه مبنى ترفيع ايتمش اولانلرله سلك نوابه داخل اولان نااهللرى تميز ايچون امتحان اجراسنه لزوم كوسترلمسى اهالينك محاكمه امن اعتمادينى تأييد ايچون امور لازمه‌دن اولمغله (٤٥) نجى ماده ايله موادمتواليه وضع ايدلمش وانجق مكتبليلرك رغبت ايتمدكلرى محله خارجدن آلمقدنسه بوكره امتحانه كيرمك ايستمان مستخدمينديق اولجه امتحان ويرمش اولانلرك كوندرلمسى محافظهٔ معذوريتلرى نقطه‌سندن بالضرور تجويز ايدلمشدر.

قوانين دوائر شرعيه اوچ كتابى مشتملدر

مشيخت اسلاميه‌نك ودوائر مربوطه‌سنك وظائفى حقنده‌در.

برنجی ماده مشیخت اسلامیه‌یی تشکیل ایدن هیئت شیخ‌الاسلام ومستشاری ومکتوبجیسی وانجمن ادارهٔ مشیخت ودرس وکیلی ایله مجلس مصالح طلبه ومجلس انتخاب مأمورین شرعیه وفتواخانه وسجل مأمورین مدیری واوراق مدیری ومحاسبه‌جیدن عبارتدر.

ایکنجی ماده شیخ‌الاسلام وکالتلق وظیفه‌سندن بشقه بالجمله مسائل شرعیه‌ده مرجع وادارهٔ امور مشیخت ایچون تعیین اولنان وظائفی ایفایه مأموردر.

اوچنجی ماده مشیخت اسلامیه محاکم شرعیه وادارهٔ امور مشیخته متعلق محررات وتذاکری مصالحك نوعنه کوره فتواخانه ومجلس انتخاب مأمورین شرعیه ومجلس مصالح طلبه ومحاسبه‌جی طرفلرندن ویریله‌جك مذکره ومضبطه‌لر اوزرینه تسطیر ایدر وموجب مسئولیت حالك وقوعنده مذکره یا مضبطه ویرنلر مسؤل طوتیلور.

مشیخت مستشارلغی

دردنجی ماده مشیخت مستشارینك وظائفی معاملات عمومیه‌ده مشیخته معاونت وشیخ‌الاسلام بولنمدیغی وقت وکالت ایتمك ومحتاج استیذان اولمایان ماده‌لری کندی مسؤلیتی تحتنده رؤیت واستیذانه متوقف اولانلری مشیخته عرض ایلمك ومجلس انتخاب مأمورین شرعیه‌نك هیئت عمومیه‌سنه ریاست ایلمکدر.

مشیخت مکتوبجیلغی

بشنجی ماده مشیخت مکتوبجیسنك وظائفی مشیخت اسلامیه‌نك امور تحریریه‌سنی اداره وشیخ‌الاسلام ومستشار طرفندن تعریف اولنه‌جغی وجهله محررات مسوده‌لرینی ایجابنه کوره بالذات ویاخود معیتنده بولنان قلمك خلفاسی معرفتیله قلمه الدیره‌رق تبییض وحفظ ایتدیرمکدر وبونلرك بیاضلرنده وقوعبولان نقصان وخطالرندن طولایی مسئولدر . .

التنجی ماده مکتوبجی قلمی بر سرخلیفه‌نك تحت اداره‌سنده بولنور واستخدام اولنه‌جق مأمورلر اوچ صنفه منقسم اولوب انتخاب مأمورین شرعیه فصلنده محرر اولدیغی وجهله انتخاب ومأموریتلری مشیختجه تصدیق اولنور .

انجمن ادارهٔ مشیخت

یدنجی ماده انجمن ادارهٔ مشیخت ، مشیخت مکتوبجیسی ومحاسبه‌جیسی واوراق وسجل مأمورین مدیرلرندن مرکب اولوب وظائفی مشیخته مربوط بالجمله محاکم ودوائرجه وقوعبوله‌جق مبایعاتك امنیت بخش اوله‌جق صورتده واصولی دائره‌سنده جریانه دقت ونظارت واو بابده تدابیر لازمه‌یی اتخاذ وکندی تصدیقی تحتنده اولمیان مصارفی منع ومحاسبه‌دن ویریله‌جك جدول ودفترلرك مفرداتی تدقیق ایله بیان رأی ومطالعه واداره‌یه متعلق مشیختدن حواله اولنه‌جق خصوصاتی مذاکره ایلمکدر انجمن ادارهٔ مشیختك امور تحریریه‌سی مکتوبی قلمی خلفاسی معرفتیله اجرا اولنور .

درس وکالتی ومجلس مصالح طلبه

سکزنجی ماده مجلس مصالح طلبه درس وکیلنك تحت ریاستنده اجتماع ایدر وبو مجلسك اعضالری درسعادت درسعام خواجه‌لرندن اولمق اوزره اوتی ذاتدن عبارتدر وظائفی مدارسك وطلبهٔ علومك ومدرسلرك امتحانیه وامور وخصوصاتنه وصورت تدریسه نظارت وعموم ممالك محروسه‌ده واقع مدارسده بك نسق بر اصول تدریس وضع ایتمك واحتیاجات زمانیه‌یه کوره مدت قلیله‌ده متفنن علما یتشدیرمك چاره‌سنی تحری ایلمك کبی شیلر اولوب بونك درجاتی نظامنامهٔ مخصوص ایله تعین ایدیله‌جکدر.

طقوزنجی ماده مجلس مصالح طلبه نزدنده انجمن انتخاب مأمورین شرعیه طرفندن منتخب برباش کاتب ایله لزومی قدر کتبه بولنور .

مجلس انتخاب مأمورين شرعيه

اونجی ماده بومجلسك صورت تشكلی ووظائفی كتاب ثالثده بيان اولنه‌جقدر.

فتوا خانه

اون برنجی ماده علی‌العموم مسائل شرعيه‌ده مرجع اولمق اوزره برفتواخانه بولنه‌جق واحتياجات زمانه‌يه كوره توسيع وتدقيقات شرعيه مجلسی ايله‌توحيد ايديله‌جك و [فتواخانه‌يه مخصوص برنظامنامه وضع اولنه‌جقدر]

سجل مديرلكی

اون ايكنجی ماده سجل مديرينك وظيفه‌سی بالجمله مأمورينك سجل احوالنی تنظيم وبونلرك عزل ويا تبديل مأموريتلری وحقلرنده وقوعبولان شكايات اوزرينه اجرا اولنان معاملاتی وصفت مأموريتلرينه متعلق بالجمله احوال وكيفياتی ضبط ودفاتر مخصوصنه قيد وترقيم ايله بوبابده طرف مشيختدن يازيله‌جق محرراتی تنظيم ايتديرمك كبی شيلردر . سجل مديرلكی معيتنده برتميزك اداره‌سنده اولمق اوزره برقلم واردر سجل مديری وقلم مأمورلری انتخاب مأمورين شرعيه فصلنه توفيقاً انتخاب اولنور .

اوراق مديرلكی

اون اوچنجی ماده اوراق مديرينك وظيفه‌سی مشيخته ورود مشيختدن مرسول كافهٔ اوراقی بوزوق وحك‌اثری اولميه‌رق دفاتر مخصوصه‌لرينه قيدايتديرمكدر اوراق اوزرينه شيخ‌الاسلام ويامستشار طرفندن‌اشارت اولنه‌جغی وجهله معاملاتی ايفا ايتديرر وقغيسنك‌قيدی طلب اولنورسه چيقارير وحفظ اولنه‌جقلرك حسن محافظه‌سنه دقت ايدر اوراق مديری مشيختك محررات ظرفلرينی مهر مخصوص ايله تختيم ومحللرينه ارسال ايتديرر اوراق مديرينك معيتنده برقلم اوله‌رق كتبه‌سی انتخاب مأمورين شرعيه طرفندن انتخاب اولنور .

مابعدی وار

جمعيت علميهٔ اسلاميه مركز عموميسی جانب عاليسنه

ايوب سلطانده بولنان بالعموم قهوه خانه‌لرده لعياتك شدتله ممنوعيتی اوته‌دنبرو جاری اوله‌رق مقتضای شرع شريف محافظه اولنه‌كلديكی حالده دور انقلابدن بالاستفاده حريت مقيدهٔ مشروعه ونظاميه‌نك سؤتفهمنه ميدان ويرن برطاقم منفعت پرستان قهوه خانه‌لرده لعياتی تعميم ايدرك شو جرأت نامرضيه حكم شرعله غيرقابل تأليف اولدينی وبونكله برابر جامع كبير محله‌سنده‌كی قهوه‌خانه‌لر حضرت خالد افندمزه‌ده جوار بولنه‌رق اوذات شريفه احترام دخی وجيبه‌دن ومقتضای آدابدن بولنديغی جهتله لعياتك دوامی بالوجوه تجويز اولنه‌ميه‌جغندن دائرهٔ عائده‌سی معرفتيله منعی اهالينك جملهٔ آمالندن بولنمغله برابرمركز عاجزانه‌مزجه‌ده ملتزم‌اولمسنه بناءً مقتضاسنك استكمال اسبابنه‌مصروفیٔ هم‌ديندارانه‌لری‌بالخاصه‌استرحام‌اولنور.

ايوب مراكز علميسی

بيان الحق

هيچ برمحلده اجراسنی‌تجويزايده‌مديكمزحالده‌جوار حضرت خالدده ممنوعيتی دوراستبداد مساويسنك‌اسباب غفرانندن عد اولنمغه شايان براستصحابله مؤكد اولان احوال مشتكی بها حقنده دائرهٔ مشيختله ضبطيه‌نظارتنك نظر دقتی جلب ايده‌رز.

جنایت

شو مملکت اسلامیه‌ده وقوعی هیچ برزمان آرزو اولنمیان حادثات فضیحه‌نك جریان تطبیقنه ذاتاً بو نجیب ملتده برمیل طبیعی مائله‌سی‌ده حمداً لله مفقود ایکن هرنه‌دنسه آره صره ظهور ایدن ملعنت پیشه‌لر بعضاً نام انسانیته پك شین کتیرن جنایاته تصدی ایتمکده‌درلر. ایشته بوقبیلدن اوله‌رق بوهفته سربستی غزته‌سی رفیقمزك سر محررینك کیجه‌لین غلطه کوپریسنده پك خائنانه قتل ایدیلیشی قلوب عثمانیه اوزرنده اونودولمه‌جق الیم بر یأس وفتور براقشدر. جانینك دردست وجزای سزاسنك ترتیب اولنمسنه چار چشمله منتظر اولدیغمز حالده سربستی صاحب امتیاز وهیئت تحریریه‌سنه‌قارشی وظیفهٔ تعزیتی ایفا ایدرك بالخاصه عالم مطبوعاته عائد اولان تأثراته اشتراك ایلرز.

مطبوعاتك سربستیسی مملکتك، مدنیتك، اخلاقك والحاصل مزایای انسانیه‌نك تمیه‌سنه خادم بیلمکلکمز لازم کلیر . ازجمله ثروت فنون غزته‌سی دائما اخلاقه خدمتی خلقه تنبیه ایده‌طورمقده بولنور ایکن کچن هفته‌کی هفته‌لق ثروت فنونده مندرج بولنان وصوك درجه بی ادبانه تصویر اولنان تمثال حریتی مذکور غزته‌نك ادعا ایتمکده اولدیغی صحائف جدیتنه نصل یاقیشدیردیغنه حیرت ایتدك . بز بونك تمثال حریتدن زیاده، نسخ سابقه‌مزده تشریح ایتدیکمز سیئات تصویر ایچون بر تمثال تصدیق کبی تلقی ایدلمسنی موافق بولیورز.

اخطار مخصوص

کله‌جك هفته‌کی نسخه‌مزدن اعتباراً سرمحررمز مصطفی صبری افندی طرفندن فاضل شهیر ذهنی افندی خضرتلرینك (القول الجید) نام اثری حقنده یازیلان انتقاداتك پی‌درپی نشر اولنه‌جغنی ادبیات عربیه مراقلیلرینه وبالخاصه طلبهٔ علومه اعلان ایلرز .

کچن هفته‌کی نسخه‌مزده سرسری نظامنامه‌سنه درج ایدیلن ضرب جزاسی حقنده یازدیغمز فقره‌نك نهایتنده‌کی شعر فارسینك اوچنجی مصراعی سهواً : بخردی بخردار بزرکی قفایازلمشدر. طوغریسی (بزرکان) در.

محمد علی

بکر افندی مطبعه‌سی — درسعادت : وزیرخان

بازارایرتسی -- فی ۲۸ ربیع‌الاول سنه ۳۲۷ وفی ٦ نیسان سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سر محرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده:
محمد علی

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله‌برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,٦۰ فرانق
٦,۳۰ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
بکر افندی مطبعه‌سی — وزیرخان

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی فنی هفته‌لق غزته‌در.

عسکر اولادلریمزه خطابمز

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

(يا ايها الذين امنوا ان جاءكم فاسق بنبأ فتبينوا ان تصيبوا قوما بجهالة فتصبحوا على ما فعلتم نادمين واعلموا ان فيكم رسول الله لو يطيعكم فى كثير من الامر لعنتم ولكن الله حبب اليكم الايمان وزينه فى قلوبكم وكره اليكم الكفر والفسوق والعصيان اولئك هم الراشدون فضلا من الله ونعمة والله عليم حكيم) صدق الله العظيم :

[جناب حق قرآن کریمنده بیوریورکه ای بکا ایمان ایدن قوللرم سزه ، جائزکه بر مفسد طرفندن [باخصوص اهل اسلامك هیجانلی بر زماننده] نه طوریورسکز ؟ شویله یاپیك بویله یاپیك طرزنده بر طاقم تشویقات وقوع بولورسه همان الدانیویرمیك . اولورکه جهالتله بیلمکسزین بر ایش کوروب بی کناه انسانلرك قاننه کیررسکز ، صوکره یاپدیغکز ایشه دنیا و آخرتده پشیمان اولورسکز . شوراسنی بیلکزکه سز باشکزه بویروق دکلسکز . سزك ایچکزده اللهك پیغمبری واردر . سز اونك امرینه اطاعت ایتمزده کندی کندیکزه حرکت ایدرسه‌کز هلاك اولورسکز . یوق ، یوق مادامکه جناب حق سزك قلبکزی ایمان محبتی ایله تزیین ایتمش و کفر کبی ، فسق کبی ، عصیان کبی فنالقلردن تطهیر بیورمشدر . آرتق سز البته رسول اللهك امری خارجنه چیقمازسکز . ایشته اللهك بو تنبیهی ایله عامل اولانلر عقللی مسلمانلر ، خیرلی انسانلردر . و بو کبی مسائلك اهمیتنی تقدیر و اذعان ایده‌بیلمك خاصه‌سی اللهك اك بیوك نعمتی ، اك قیمتلی بر موهبهٔ ربانیه‌سیدر .]

آیت كریمه‌نك مجملاً معناسی بودر . كلهلم شمدی
بوزمانده رسول‌الله صلی الله علیه وسلم افندمز دار آخرتی
تشریف بیورمش ویرینه كندیسنك وارثلری اولمق
اوزره علمای دینی براقمشدر . چونكه (نحن معاشر
الانبیاء لانورث) حدیث شریفی موجبنجه رسول‌اللهك
مال جنسندن میراثی اولماز . جگركوشه‌سی یكانه كریمه‌سی
حضرت فاطمه رضی‌الله عنها یه برحبه مال براقمامشدر .
صاغلغنده اویله امر ایتمش، نه میراثم یوقدر بیورمشلر.
اونك میراثی علمدركه آنی ده احكام شریعتی بیلن علمایه
ترك ایتمشلر . ایشته ای عسكر اولادلرمز (افان مات
اوقتل انقلبتم علی اعقابكم) نظم جلیلی اوزره رسول‌الله
بوكون دنیاده یوقدیه اونك امری خارجنده كندی
كندیكزده می حركت ایدجكسكز . ضابطلركزی‌ی
اولدیره‌جكسكز . اك باشده‌كی آیت كریمه‌ده جناب حق
نه بیوریوردی : صوكره پشیمان اولورسكز . یارین بر
محاربه اولورسه ضابطسز نه یاپه‌جغز ؟ زنهار یازیقدر .
هله اویله قولای قولای انسان قاننه گیریلمز ، اللهك
بناسی ییقیلماز . ایشته بوكون بز ، پیغمبرمز افندمز
حضرتلرینك عاجزانه وارثلری بولندیغمز جهتله اونك
امری مقامنه قائم اولمق اوزره بزم سوزمزی .
نصیحتمزی دیكلیه‌جكسكز . چونكه پیغمبرمزك یوز
بیكلرجه احادیث شریفه‌سنی بز اوقیورز، بز بیلیورز ،
قرآن كریمك معنای منیفنی بز اكلایورز ، بوقدر تفسیر،
عقاید، فقه كتابلرینی بز مطالعه ایدییورز. سزده دینكزی،
ایمانكزی ، آبدستكزی ، نمازكزی . اوروجكزی،
حجكزی ، نكاحكزی ، عبادتكزی بز اوكره‌تیورز .
بز اولمسه‌ق شریعتی نه‌ردن بیله‌جكدیكز، قیمتنی ناصل تقدیر
ایده‌جكدیكز . مادامكه شریعت ایسته‌یورمشسكز .
نه كوزل طلب، نه عالی همت. لكن یاورولرمز عفو ایدرسكز
اوبزم وظیفه‌مزدر. صاقین وظیفه‌مزی غصب ایتمه‌سكز.
سزك وظیفه‌كز جهادفی سبیل‌الله‌در یعنی محاربه‌در .

امانه‌رده دشمن حدودنده . استانبولده دكل بر برمزله‌ده
دكل. باقیكز جناب حق (ولاتنازعوا فتفشلوا) بیوریور.
یعنی ای اهل ایمان بربركزله منازعه ایتمیكز ، آره‌كزده
اختلاف چیقارمقدن صاقینكز ، صوكره ضعیف دوشر-
سكزده اصل دشمنلركز سزك ضعفكزدن بالاستفاده
هپكزی محوو پریشان ایدرلر. سز شریعت ایسته‌یوردیكز،
اوبزم وظیفه‌مز دیمشدك . فقط بلكه سزه كیم بیلیر ناصل
برنیت ومقصدله دینلر اولمشدركه علما شریعتی محافظه
ایده‌میور ، قالقك سز ایستیك . لكن یاورولرمز بقالم
سز شریعتك نه اولدیغنی بیلیرمیسكز ؟ هانیا شریعت
قیلدن انجه قیلیجدن كسكین دیرلرمی؟ شریعتی بیلمه‌نك،
ایسته‌منك یولی واردر . شریعت ایسته‌رز دیه مملكتی
اختلاله‌می ویررلر ؟ وطنمز دور استبدادك صدمات
تخریبیله پك خسته دوشمشدر. عادتا جان چكشدیرییور.
دشمنلرده هرطرفدن كوزلرینی دیكمش بكله‌یورلر .
شمدی بو اولوم حالنده‌كی خسته‌نك باشنده اك مقدس
كلمات ایله دخی كورلتی پاطیرتی ایتمه‌كمز . بیلیرمیسكز
شریعتمزده برمسئله واردر . خسته‌یی ، اولوركن كلمهٔ
شهادت كثیر دیه تضییق ایتمك جائز دكلدر . شمدی
دقت ایدییورمیسكز ؟ علما (ثبت العرش ثم انقش)
دیرلر، وطنمزی ساحل سلامته چیقاره‌رق موقعمزی
تحكیم ایتملیزكه شریعتمزك شانی یوكسلتمكه قدرت ، قوت
بوله‌لم. اوت، شریعتمزی محافظه ایتمدكجه وطنمزی ساحل
سلامته چیقاره‌مایز. جناب حقه یاردیم ایدنلره بهمه حال جناب
حق ده یاردیم ایدر. مناسبه اولان آیت كریمه [ولینصرن الله
من ینصره] موجبنجه بو سوزده طوغریدر . اونك
ایچون سزده شریعت ایسته‌یورسكز پك اعلا ، بز كیجه
كوندز نه ایچون چالیشیورز ؟ مدرسه‌لرده نه ایچون
دیرسه‌ك چوروتدك ، عمر ییراندق ؟ دور استبداددن
قورتولالیدن بری بودین مبینك ترقیسنه محافظه‌سنه آزمی
چالیشدق ؟ غزته‌مزی اوقومیورمیسكز ؟ امان یارب !

دور استبدادده علما غزته نشر ایده‌بیلیرمیدی؟ یاخود
علما دور مشروطیته چیقار چیقماز ، اوخرس مدیدی
متعاقب‌سوز سویامکه‌یازی‌یازمغه‌ناصل برخارقهٔ اعجاز ایله
مقتدر اولدی ؟ انك ایچون بزده [یعنی اهالیمزك علما
قسمی] وطنمز كبی پك خسته اوله‌رق مشروطیتـه
چیقدق . دور استبداد بالخاصـه بزده رمق حیـات
براقمشـدی . مدارس نامنی حائز اولان خرابه‌لری
كورمزمیدكز ؟ ایشته بز اوتوز ایكی سنه‌در اومقابرده
مدفون ایدك . دها دون بعث بعدالموت حالنده تنفسه
باشلادق . اون آلتی سنه اول [كه دور استبدادك تام
اورته‌سنده] بردفعه نقل اموات طرزنده استانبولدن
طیشـاری‌یه آتیلمق اوزره بركون ایچنده طوپمزی
بردن قایقلره ، معونه‌لره طولدیرمشـلردی . بز حملهٔ
شریعت ، مقر خلافتدن طیشـاریلره فیرلاتیلیركن او
كونكی عسكر اولادلرمز شریعتمزی ایسته‌رز دی‌یه‌مه‌
مشلر ، سسلرنی بیله چیقاره‌مامشلردی . عجبا او وقت
عسكرلرمزده‌می اولمش‌ایدی؟ طبیعی‌دكلمی‌ایدی‌یا. دیمك‌كه
بوكون‌هپمز اولوم‌دوشكندن یكی قالقیورز. آنك‌ایچون
امان رجاایدرم بربرمزی خیرپالامه‌یه‌لم . شـو دور
مسـعودك قدرنی بیـله‌لم . اسـكی دورده سز بزم
حالمزدن ، بزده سزك حالكزدن خـبردار اوله‌بیلرمی
ایدك . احكام شرعیه‌مزه اودورده عارض اولان ضعفی
بیله بوكون حس ایده‌بیلیورز . دیمك‌كه سز آیری ،
بزده آیری ، شریعتمزده آیری . آیری محـو اولوب
كیدییورمشز .

بوصره‌ده‌كی قاریشـیقلقلردن بالاسـتفاده سزی
بلكه اغفـال ایدنلرده واردر . بلكه‌ده سزك
بیله‌میه‌جككز برطاقم ارباب‌فتنه وفساد، صورت حقدن
كورونه‌رك وجائزكه علما قیافتنه كیره‌رك سزی آلداته
بیلیرلر . حتی شوراده سزه اخطار ایدییورزكه جمعیت
علمیه‌نك قشـله‌لره كوندردیكی هیئت ناصحه‌لرك اللرنده
جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك مهرنی حاوی اعتمادنامه‌واردر.
راست‌كلدیككز هرباشی‌صاریقلی‌یی علمادر؛شریعتك‌دقایقنه،
سیاستنه‌واقفدر ظن ایتمیكز. انسانی‌یاریم خواجه‌دیندن،
یاریم حكیم‌جاندن‌ایدر. مثلی‌بیلیرسكز اصل‌علمای‌شریعتك
یعنی جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌یی تشكیل ایدن قوهٔ ممتازه‌نك
نصیحتنه تابع اولكز ، چونكه شریعتمز . صـاحب
شریعت صلی‌الله تعالی‌علیه وسلم افندمز حضرتلرندن
بوكونه قدر اوكبی‌علما واسطه‌سیله توارث اولنه‌كلمشدر.
وینه الی‌ماشاءالله احكامی‌قطعیاً محافظه واجرا اولنه‌جقدر.
بوندن امین اولملی‌یز .

امرینـه اطـاعت ایتمكه شرعاً بورجلی اولدیغكز
بر یر دهـا واركه اوده مجلس مبعوثاندر . اوراده‌كی
ذواتك كیمـلر اولدیغنی بیلیورمیسـكز ؟ سزك
مملكتلركزدن كلمش الك عزیز، الك محترم‌همشهریلریكز.
اونلری ، سزك بابالركز ، قرداشـلركز اللیشر بیك
كشینك ایچندن سچمش ، بكنمش ، دیانته ، عفتنه ،
اسـتقامتنه كووه‌نمشده هایدك استانبوله كیدك ، بزم
اوتوز ایكی سنه‌لك یاره‌لرمزه مرهم، ایلیكمزه ایشله‌مش
اولان فقر وسـفالتمزه چاره بولك دیمشلر . او اوتوز
ایكی سـنه‌نك سـیئاتیله روم ایلینك ، اناطولینـك
بوجاغنده اوقشامه یه‌جك اكمك ، تارلاسـنه اكه‌جك
تخم . یكی طوغان چوجغنه صاره‌جق قونداق . خسته‌
سنی یاتیره‌جق دوشـك . جنازه‌سنه اورته‌جـك كفن
بولامیان زوالی انالركزك ، بابالركزك ، قرداشلركزك
پاره‌لرندن یاپیلان آپارتمانلرك. كاشانه‌لرك. ساحلخانه‌لرك
اوچ بشیوز لیرالق سیار برقوناق یاوروسی طرزنده
لاستیك تكرلكلی آرابه‌لرك حسابنی صورمغه مأمور
ایدلدیلر . بر طـاش پارچه‌سنی یاصدیق ایده‌رك حصیر
اوزرنده یاتان پیغمـبرمز بزه بو شریعتی براقمشـدر .
رسـول اللهك ایكنجی خلیفه‌سی اولان حضرت عمر

رضى الله عنه افندمز برمحاربه‌ده مال غنيمتدن آلنان
برقماشى كنديسيله افراد عساكر اسلاميه آره‌سنده
مساوات اوزره تقسيم ايتدكدن صوكره اوقماشدن
كنديسنه ياپديرديغى بريلك بويوجك كورنديكى ايچون
اصحابى طرفندن استيضاح اولنمش ومخدومى حضرت
عبداللهك حصه‌سنه دوشن پارچه‌دن علاوه ايدلديكى
اكلاشلمشدر . ايشته اولادلرمز ، اكلايورميسكز .
بيت المال مسلميندن صرف ايتديككز برتك فشنكى
سزدن يوم قيامتده صوره‌جق اولان حضرت الله
صرتنده كومه‌لكى قالميان ملتك پاره‌سيله ياپيلان اوكاشانه‌
لرك ، واوكاشانه‌لرك ديوارلرينه قاپلانان ايپكلى قماشلرك،
عزت پاشانك ، نجيب ملحمه‌نك ، خائنان سوندرين
سائر خفيه‌لرك جيبلرينه طولديريلان التونلرك حسابنى‌ده
صوره‌جقلردر . ايشته شريعت بويله پك انجه شيلر
دوشونور وعلمانك قدرى عندالله وعندالناس آنك
ايچون عاليدر. بوكا برمثال اوله‌رق سزه برووقعهٔ تاريخيه
نقل ايده‌لم : جنت مكان سلطان سليم بركون شيخ الاسلام
ابن كمال مرحوم ايله برابر آت اوزرنده وخدم وحشملرى
آرقه‌لرنده كيدركن شيخ الاسلامك آتنك آياغندن صچرايان
چامورلر جنتمكان سلطان سليمك اوزرينه اصابت ايتمسيله
جنت مكان اوالبسه‌يى درحال اوزرندن چيقارمش وبونى
آلت بويله چاموريله حفظ ايدك، اولديكم زمان جنازه‌مك
اوزرينه اورتوسيكز ؛ برعالمك آتنك اياغندن صچرايان
چامورله آلوده برلباسك جنازه‌م اوزرينه اورتولمسى بلكه
سبب مغفرتم اولور» بيورمشلر. ايشته كوريورسيكزكه
پادشاهلر بيله علماى شريعتدن مدد اوموررلر، آخرتده
شفاعت بكله‌يورلر، آنك ايچون سزده شريعت ايسته‌يورز
ديركن فرقنده اولميه‌رق دنيا سلطنتنه قاپيلميك، آخرت
حسابنى دوشنك؛ شريعت قيلدن انجه‌در ديمامشمى ايدك؟
ايشته بوانجه‌يولك ايچنده شيطان واونك اخوانى اولان
شياطين انس سزى مخاطره‌يه سوق ايده‌بيلير. آلدانميك!

آلله‌ه قوللغكزده هيچ برفردى تشريك ايتميك . ايشته
اللهك وشريعتك امريله حرمت واطاعته مجبوراولديغكز
علمادن پك چوق ذوات‌ده مجلس مبعوثانده موجوددر.
اونلرده مجلس مبعوثان كشاد ايديله‌ليدنبرى شريعت ايچون
نه‌قدر چالشديلر . دردست تعديل اولان قانون اساسى‌يه
نه‌كوزل، نه‌مشروع ماده‌لر علاوه ايتديلر. باقكزبونلردن
خبريكز يوق .سزه‌كيم بيليرنه‌لر سويلينلر بووجهتلردن نه‌يه
بحث ايتمديلر؟ ايشته بومحترم مبعوثانمزكده قدرينى بيليكز.
حق تعظيماتنى تقدير ايديكز . بونلر هربرى اللى بيك
كشينك تمثاليدر . وبو اعتبار ايله مجلس مبعوثانمزده
اوتوز بش مليون نفوس عثمانى قوتى موجوددر. بورالره
دقت ايدك. صوكره‌دم مملكتلريكزده‌كى بابالريكز سزه
حقنى حلال ايتمزلر .

ايسترسه‌كز سزكله براز دها آچيق قونوشه‌لم ،
سزلكچن كونكى قيامكزده بزنه‌دن قورقدق بيليورميسكز؟
استبدادك عودتندن . استبداد نه ديمك اولديغنى
بيليورميسكز؟ بونى‌ده برمثال ايله اكلاته‌لم : خليفهٔ ثانى
حضرت عمر افندمزك ، اصحابنه شايد بن حقسز برايش
ياپارسه‌م اخطار ايدك، ياكاشمى تصحيح ايدك. بيورملرى
اوزرينه اصحابندن برذات ، ياعمر حقسز ايش ياپارسه‌ك
قليجمزله دوزلتيرز . جوابنى ويرمش وحضرت عمرده
ممنون اولدم الله سزدن راضى اولسون بيورمشدر .
حضرت عمرك توقى ايتديكى وجهله هيچ كيمسه‌يه طانيشميه‌رق
مشروع غير مشروع ايسته‌ديكنى ياپمقدن عبارت
اولان استبدادك ايشته بو مثال ايله نه‌قدر فنا وبونك
قارشيلغى اوله‌رق ملتك ده ايشه قاريشديرلمسى معناسنه
اولان مشروطيتك نه قدر كوزل برشى ، ملت حقنده
نه بيوك برنعمت اولديغنى اكلامش سكزدر. پكى .. بزم
شريعت ايسته‌مك اوزره قيامزدن مشروطيت ايچون
صارصلسون؛ استبداد نه‌يه عودت ايتسون. بونلرك بزم
مطالبمزله نه‌مناسبتى وار . وسز اى علماء شريعت !

بزم اوکی مطالبمزه هرکسدن زیاده ممنون اولمکز لازم کلیرکن بالعکس هرکسدن زیاده سزك تلاشه دوشمکزك سببنی اکلایه‌میورز دیه‌جکسکز دکلمی ؟ اوت ! بلکه اکلایه‌مازسکز براز ایضاح ایده‌لم : براز اول اهمیت عظیمه‌سنی اکلادیغمز نعمت مشروطیته ایشته بوملت یعنی سزو بز و بتون مسلمانلر ، عثمانلیلر اوتوز ایکی سنه اول بردفعه نائل اولمش ایسه‌ده آره‌سی چوق کچمه‌دن بونعمتی الندن قاچیرمش ومشروطیتك مدار استنادی اولان مجلس مبعوثان ملت قپادلمشیدی . ایشك غریبی شوکه اووقتده مشروطیتك الدن کیتمه‌سی بویله، شریعت ایسته‌مکه بکزر برسببله حصوله کلمش . ملتك منافع عمومیه‌سنی منفعت ذاتیه‌لرینه دکیشن وذات شاهانه‌نك اطرافنه طوپلانان برطاقم خائنلرك، مشروطیتی حاشا شرع شریفه مخالف ایمش کبی کوسترملرندن نشئت ایتمشیدی . ظاهر، اووقتك علماسی‌ده ایفای وظیفه‌یه شتاب ایده‌مامشلر ، حقیقتی اظهاره موفق اوله‌مامشلر . ایشته بویوزدن استبدادکبی برظلم مظلمك ملت اوزرینه یوکلنمسنده شریعت نام شریفنك آلت اتخاذ ایدلمسی مسلمانلر نظرنده علمامزی ، آوروپالیلر نظرنده‌ده هم علمامزی همده شریعتمزی لکه‌لمش ، آوروپا دولتلری مادةً کوندن کونه ترقی ایده‌رك شوکت وقوت بولدقجه بزم دولت وقوتمزده اسفل سافلین انحطاطه طوغری یوارلاندقجه بوقباحتی هپ شریعتمزه ، علمامزه عطف ایتمشلر، مسلمانلرك ترقیلرینه دینلری مانع اولیور دیمشلر. هله علمامزی اتهامده اغیار ایله یار اتفاق ایتدیکندن بونلرك اوزرنده بوچرکاب تلویث چیقماز برلکه حالنده یرلشوب قالمش ایدی . اوتوز ایکی سنه صکره بو بیچاره ملت طادی دماغنده قالان نعمت مشروطیته ایکنجی دفعه اوله‌رق سزك سایه‌کزده نائل اولدی ، مجلس مبعوثانی آچدی، ملتك قانی ایچن خفیه‌لر، آلچاقلر هربری برطرفه طاغلدیلر . فرصت بولدقجه آردمزه قاریشه‌رق دولاب چویرمکدن خالی قالمیورلردی. وقتا که کچن صالی سز مجلس مبعوثان اوکنده اجتماع ایده‌رك غریب بروضع قیام اخذ ایتدیکز. آرده برمبعوث ایله برناظر چیکنندی. و آغزلریکزدن چیقان سس، ملتك، اوتوز ایکی سنه اولدن صماخ ضجرتنده قالان صدایه بکزه‌یوردی. درحال علما تیتره‌دی. یوقسه ینه استبداد شریعت نقاب مبارکی آلتنده کلمکمی ایسته‌یوردیدی . ایواه ! سز استحصال مشروطیته قزاندیغکز شرفی ضایع ایده‌جکسکز .

بزم ایسه اسکی لکه‌مزك اوزرینه قویو برفورچه دها اوریله‌جق ، بقیهٔ ناموسمزده محو اوله‌جق ، علما شریعت محو اولنجه شریعتده بالطبع قالمیه‌جق . استبداد کبی منفور ومردود برحاله واسطه ومقدمه عد ایدیلن شی ناصل پایدار اولور ؟ ایشته عسکر اولادلرمزك شریعت طلبی آلتندن براستبداد چیقارسه اولاشریعتمزی لکه‌لیه‌جکندن شریعته خدمت ایده‌جکم دیرکن اهانت ایتمش اولمامق ایچون الله ورسول‌الله عشقنه نظر بصیرتلرینی آچملری لازمدر .

لکن ای استبداد ! ای خوف مسلح ! سن قطعیاً بیل‌که اولدك !. دیرلمك احتمالك یوقدر !. بوحادثه ، سنك ایچون برحرکت مذبوحانه بیله دکلدر. کرچه سنك برجادی کبی دیرلمکی بکله‌ین برطاقم خائنلر ، خفیه‌لر شوکونلرده سوقاقلره طاغیله‌رق برتعبیهٔ ابلیسانه وضعیتی آلدیلر . بونی‌ده بیلیورز. فقط امیدلری عون حقله پك واهیدر . چونکه تموز اون برده کبرن او استبدادك دیرلتلمسنه واسطه اتخاذ ایدیلان شریعت مطهره ایله عساکر اسلامیه ایکیسی‌ده اونك خصم جانیدر . عسکر بومیت خبیثك ، مقدس برصورت نوعیه ایله تناسخ ایدرك جانلانمق ایسته‌دیکنی حس ایدرایتمز باشنه صولئ ضربهٔ استیصالی اوره‌جق کندیسیدر، هله بوسفر علما ضایعات قدیمه‌سنك یاد ایتمندن حصوله

كلن غيظ ايله ملائكهٔ عذاب شكلنده شو آيت كريمه‌يي
اوقويه‌رق بو اولونك باشنى بكله‌يور : فقطع دابر القوم
الذين ظلموا والحمد لله رب العالمين .

جمعيت علميهٔ اسلاميه

استعيذ بالله (يا ايها الذين آمنوا عليكم انفسكم
لايضركم من ضل اذا اهتديتم الى الله مرجعكم جميعاً
فينبئكم بما كنتم تعملون)

اى اهل ايمان، يا اخوان دين ويامسلمانز ديه‌ن ارباب
يقين شو برقاچ كوندنبرى ايچنده بولنديغمز زمانمز غايت
نازك ، غايت مهم برزماندر .

برزماندركه بوكونده ملت نجيبهٔ عثمانيه هردرلو
غرضدن، شخصياتدن، بربرليه اولان اوفاق تفك مناز-
عاتدن واز كچه‌رك دنيانك اوچ كونلك هوا وهوسنه قاپلميه‌رق
حسبةً لله ديمزك، ملتمزك مملكتمزك سعادت وسلامتى
اغورنده يك وجود ، يكزبان ، يك امل، منتظم العمل
اولوب عرفاتده حجاجك وقفه‌سى كبى اخذموقع ايتمليدرلر.

برزماندركه شريعتك، ملتك ، وطنك بتون شرف
وشانى بوكونده مشروطيت مشروعه‌مزك محافظه‌سنده‌كى
سعيمز، غيرتمز، كوستره‌جكمز اخلاق، ابراز ايده‌جكمز
افعالمزك ايچنده‌در . كوچوك بيوك بربرينى طانيمازامره
اطاعت اولنمز، علمانك نصيحتى ديكله‌نلمزسه شيرازهٔ
انتظامز بوزولور شريعت غيب اولور جناب حق بزى
دشمنلرمزله تربيه ايدر . (العياذ بالله)

اى امت مرحومه (الفتنة نائمة لعن الله من ايقظها)
سرجليلى مؤداسنجه فتنه‌يى اويانديران ملعون خدادر.
بناءعليه بوكون جمله‌مز مشروطيت شريعت ديوب
طورملى وظيفه‌مزله عبادتمزله تجارتمزله صنعتمزله مشغول
اولمليز . استبدادى قلبنه دكل اغزينه بيله آلان فتنه‌يه
يونلمش كنديسنى لعنته طوغرى سوروكله‌مش اولديغنده
شبهه ايتممليز .

اى عثمانليلر بالخاصه مسلمانلر !
بوكونلرمز كمال بصيرتله پك درين دوشونه‌جك كونلردر.
بويله زمانلرده جناب الله وحضرت رسول اللهك اوامر
جليله‌لرى نه اولديغنى ايى اكلاملى . و هربريمز دينمزك
حكمنى طوتمغه غيرت ايتمليز .

هپمزك لساننده شريعت غراى محمديه‌يه حسن امتثال
دوران ايديور . عسكر اولادلرمز شريعت ايستديلر .
مجلس مبعوثانمز قرارينى ويردى . بوقرار عالى اوزرينه
رسماً ارادهٔ خلافتپناهى‌ده تعلق ايتدى . ذاتاً
او عسكرلرمزك بابالرينك، عموجه‌لرينك، كنديلرينك
حقلرينى شريعتلرينى آرايوب صورمق ايچون مملكتلرندن
روم ايليدن ، اناطوليدن ، بغداددن ، يمندن كلان
وكيللرى يعنى مبعوثلرى علماسيله ، فضلاسيله بونك
ايچون اوغراشيوردى . مجلسده خلاف شريعت برشئ
ياپديرمامغه مملكتمزده شرع وقانونى برلشديرمكه غيرت
ايديور. وهپ قانونلرى فقه شريف موجبنجه ياپديرمق
اوزره قرار ويريوردى .

بزم مملكمزده سز نه‌لر ياپيورسكز ديه حكومتى
هروقت امتحانه چكيوردى . شهرلرمزدن ، قصبه‌لرمزدن
وكويلرمزدن آلديغكز ويركولرى بيت المال پاره‌سنى
نره‌لره ويريورسكز . نه‌دن ولى دايدن ويركى اليور-
سكزده على پاشادن آلميورسكز . نه‌دن پاشالره بيوك
بكلره برچوق پاره ويريليورده كوچوك مأمورلره عسكرلره
اونباشيلره، چاوشلره، ملازملره ويوزباشيلره باقيلميور.
نه‌دن ايليك مملكتلرى معمور اوليورده بزمكى خراب
قاليور . نه ايچون اجنبى مملكتلرنده عدالت اجرا
ايديليور ، هركس مالندن جاندن امين اوليورده اصل
عدالتك اجراسى فرض اولان اسلام مملكتنده عدالت
ياپيلميور . مسلمانك خرستيانه ، خرستيانك مسلمانه
نيچون حق كچيور . نيچون مسلم وغير مسلم هركس مالندن
جاندن ، عرضندن ناموسندن امين اوله‌ميور . نه سببه
مبنى قاتللر ، جانيلر [illegible]

کورمیورلر. نه ایچون بزه یاقیشمیان شیلر بزم مملکتمزده یاپیلیورده یاقیشانلر یاپیلمیور. دیه حکومتی صیقیشدیریپوردی. مع التأسف قاچ یوز سنه‌دن بری ازیلمش صویولمش اطرافی دشمنلرله چویرلمش عنایة اللهدن باشقه طوتاری قالمامش، جهالت چوغالمش، اللهدن قورقانلری آزالمغه، کیزلنمکه باشلامش اولان ملت ودولتمزی ایستدیکمز کبی دوزلتمک قولای اولمیور. بتون ملت ترلیه ترلیه سنه‌لرجه چالیشمق دها طوغریسی بزم چالیشوب بلکه ثمره‌سنی اولادلرمز کوره‌بیلمک لازم کلیوردی.

بر تاجرك تجارتنه برخلل عارض اولنجه او تاجر صیقنتی چکمه‌دن بردن بره دوزه‌له‌میور.

فخر کائنات علیه اکمل التحیات افندمز دین اسلامك تبلیغ وتحکیمی، ضلالت وجهالتك ازاله‌سی ایچون یکرمی اوچ سنه بذل مساعی بیوردیلر. هر قول وفعلی معجزه اولدیغی حالده اوحبیب یکانهٔ خدا بنه تعاون وتناصره لزوم کوستردیلر. (لاراحة فی الدنیا) دینلدی. خواب وراحت ترك ایدلدی. (فلیضحکوا قلیلا ولیبکوا کثیرا) شرف نازل اولدی. اکلنجه‌لردن ذوق وصفادن واز کچیلدی. دائما آخرته طوغری ایلروسی دوشونلدی. معجزه‌لر، خارقه‌لر لایعد ولایحصی ایکن هرکون وعظ ونصیحتلر، خطبه‌لر، تعلیم وتربیه‌لر، سعی وعمللر، وظیفه ومسؤلیتلر تطبیق اولنمدقجه؛ ید مؤیدهٔ جناب رسالتپناهیدن آتیلان بر آووج طوپراق اذن خدا ایله دشمنك محوینه کافی کلیرکن قلیجلر، مزراقلر، اوقلر؛ بتون سلاحلر حاضرلانمدقجه ایش کورلمدی. معمافیه اونور نبوتك فیض مساعیٔ قدسیت قرینی بیله اصل حضرت عمر الفاروق رضی الله عنه افندمزك عهد خلافتلرنده شعشعهٔ تجلیاتی کوستره‌بیلدی. زیرا بو عالمك عالم تکلیف وعالم اسباب اولدیغی آنجق بویله ظاهر اولور.

ایشته بر طرفدن ملته بو مساعینك توجهی حس اولنمغه باشلامقله برابر دیکر طرفدن مملکتك احوال روحیه‌سی تماملیه کوزه‌تیله‌مدیکندن طولایی مشروطیت عین شریعت، قانون اساسی شریعته تمسکك برسند قومی اولمسندن بشقه تفصیلاتی احاطه ایده‌مه‌مسی طبیعی بولنان عسکرلرمز بردن بره برمطالبه‌ده بولندیلر. مجلس مبعوثانمزده ایجابنه باقدی.

لکن شریعتك راضی اولمیه‌جغی عتاب ایده‌جکی شایان اسف شیلرده اولدی. دمی معصوم برقاچ ذات تلف اولدی. عسکرلرمز ضابطانه اطاعت ایتمیورمش دنیلدی. شنلك ایچون آتیلان سلاحلردن هوامز براز دومانلاندی. (قورد دومانلی هوایی سور) فحواسنجه استبدادك جانلر یاقان اولر ییقان نتیجه‌قیونلری قوزولری قاپان دین وشریعت خائنی (ولاتجسسوا) نهی عالیسنك منکر ودشمنی بر طاقم قورد خفیه‌لری بو دومانلی هوادن استفاده ایتمك نیتیله اغزلرینی آچغه هر قفادن برسس کلکه باشلادی. یواش یواش هرکسه بر استبداد وهمی دوشدی.

وقتیله اوروپاده مشروطیته پاپاسلرك دشمن اولدیغنی بیلانلر وبالطبع شریعت اسلامیه‌نك غوامض ومزایاسنه آشنا اوله‌میانلرده برشبهه حاصل اولمغه باشلادی. حالبوکه اوروپا دینی ییقان مشروطیتلرك اساسی بزم شریعتمزك اورایه عکس ایدن انواری ایدی.

مشروطیت اوروپاده بیله بزم شریعت غرامزك آثاری اولدیغنی ایی بیلن ذوق آشنایان شرع احمدی البته قطعیا بیلیرلرکه بزم مملکتمزده مشروطیت ایجابات دینیه‌مز اوله‌رق یرلشمش وبناءعلیه نه‌قدر حسن اداره اولنورسه دین وشریعتمزه اوقدر خادم اوله‌جغی محقق بولنمشدر.

مشروطیت متین برطریق عدالت؛ مشورت ایچون لومهٔ لائمدن عاری منتظم برشکل مکانتدن عبارتدر.

كتب شرعيه‌مزده بيان اولنديغى وجهله طرق عدالت وحقدن هر برى شريعت اسلاميه‌دن بر جزؤدر.

دوشونملى يز ، كمال بصيرتله شرعاً معين اولان وظيفهٔ شرعيه واسلاميه وعثمانيه وانسانيه‌مزه صارلملى يز هپمز ايو بيليرزكه بوكون ير يوزنده اسلاميتك مركزى دولت عثمانيه‌مزدر. جناب حقك اسرار الهيه‌سنه عقلمز ايرمز ايسه‌ده ظاهرده التى يوز سنه‌دن برى اسلاميتك محافظه‌سى ، احكام شرعيه‌نك اجراسى همان بودولت ايله قائمدر . بودولت معظمهٔ عثمانيه‌نك بقا ودوامى ده بوكون اصول مشورت ومشروطيته موقوفدر. بوكون مشورت ومشروطيتمزه موهوم برخلل، ممالكتمزده بردها جزئى آسايشسزلك ظهور ايده‌جك اولورسه (حفظ‌الله) دشمنلرمز بزه مداخله ايده‌جك .

بومحققدر . باروتك آتشه طوقونجه پارلامسى قدر محققدر . بناء عليه بزم ايچون بوكون برنجى وظيفهٔ مشروطيتده ثابت قدم اولمقدر. مشروطيت ايله مشروطيتده ياپيله‌جق هر ايشك حكمى بردكلدر. مشروطيت شرعه موافقدر . معمافيه مشروطيتده ياپيلان هر ايشك ده شرعه موافق اولمسى لازم كلز. بوخصوص ايى بر آدمك هر عملى ايى اوله‌مديغنه بكزر .

مشروطيتك اصلى ملت ايله حكومتك حق ووظيفه ومسئوليتلرينى تعيين ايده‌رك بينارنده بر موازنه پيدا ايتمكدر .

بر جامع شريفده جماعت ايله قيلديغمز نمازلرى خاطرمزه كتيره‌لم . امام ايله جماعتى دوشونه‌لم . امام هرنه‌قدر اوكه دوشسه‌ده جماعتك مجموعندن معنى ومادةً بيوك اوله‌مديغى كبى هم جماعتك رضاسى و اقتدايه نيتى اولمينجه امام اوله‌ماز وهم نمازك شرائطنه اركاننه مخالفت ايده‌مز. نمازده نضله ويا اكسيك برشئ ياپه‌جق اولورسه جماعت اونماز دكلى ؟

ايشته بونمازده‌كى امامته امامت صغرى دنيلديكى كبى پادشاهلغده‌ده دين اسلامده خلافت وامامت كبرى دنيلير. امامت صغراده امام ايله جماعتك حاللرى نصلسه امامت كبراده دخى خليفه ايله ملتك حالى اويله‌در . دوراستبداده‌كى خلافت امينك اميه امامتنه بكزردى . قرأن اوقومسنى بيلمين برامام جماعتى امى ايسه بر سبحان‌الله ايله نماز قيلديرسه جائز اولور . فقط تركى چاغرمغه قالقارسه البته جائز اولماز نماز بوزولور ، امامت كبراده طبق بويله‌در . آنك اولا برقانونه تابع اولمسى لازمدركه اوقانون دائره‌سنده ملت اكااويسون، اسلاميتده ايسه اوقانون شريعتدر . بونك ايچوندركه مجتهد اولميان وياشريعتى تماميله بيله‌مين خليفه‌لر كندى كنديته برشئ امرايده‌مز . بيلنلرك رأينه مراجعت ايتمكه مجبور طوتيلور. حتى مجتهده اولسه مشاوره‌يه مأمورارلور. يالكز مجتهدين خلفادن حضرت ابى بكر الصديق رضى‌الله عنه‌افندمز بركره اولمق اوزره ارباب مشورتنك رأيى خلافنه حركت ايتمشدر . كنديلرينك كرامتدن اولمق اوزره اصابت بيورمشلردر . احكام دينيه‌نك بوبابده‌كى اساس ومراجعى كتب كلاميه‌نك امامت بحثلرنده مندرج اولديغندن دور استبداد اونلرى هپ منع ايتمش جامعلرده اوقوتيله‌مز اولمشدى .

بوكون شريعته متمسك اولمق ايستينلر بالاده‌كى آيت كريمه مضمونيله عمل ايتمليدر. جناب حق بيوريوركه اى اهل ايمان سزاولا كندى نفسكزى اصلاح ايدوب معاصيدن اجتناب ايديكز . اللهك امرينى نهيى كنديكزه كوره وظيفه‌كزى بيلكز سز بويله كندى وظيفه‌كزى بيلر وطوغرى يوله كيدرسه‌كز كوتولرك سزه مضرتى اوله‌مز . جمله‌كز جناب اللهك حضورينه كيده‌جكسكز بتون ايشلدكاركز يوزيكزه چارپيله‌جقدر . كيزلى آچيق فتنه‌دن فساددن نفاقدن تطهير قلب ايليكز .

كوتولكارى كورديككزده سويلمسى علمانك ازاله‌سى امرانك بغض ايتمسى عوامك وظيفه‌سى اولديغنى بيلكز

اتفاقدن آیرلمیکز محو اولورسکز . فتنه چیقارمیك . حق طانیمکز . کفران نعمت ایتمیکز . عذاب الهینك الك شدیدینه طوتیلیرسکز . والحاصل اللهدن بشقه یمسه‌دن قورقمیکز .

جمعیت علمیهٔ اسلامیه

تشکراتمز

شو برقاچ کون ظرفنده‌کی حادثات اوزرینه محافظهٔ مشروطیت مشروعه بابنده شرعاً عهده‌مزه ترتب ایدن وظیفه‌نك اجراسی مقصدیله وقوع بولان بیاناتمزدن طولایی کرك مطبوعات عثمانیه وکرك قارئین محترمه طرفندن ابراز اولنان تقدیرات وتوجهاته تشکرله جملهٔ دست بدست وفاق اوله‌رق ، غرض وعوض ، خاطر ، کوکل کوزتمیه‌رك بیان حق وحقیقتده ثبات ایتمکی وجیبه‌دن عد ایدرز .

موعظه

(واطیعوا الله ورسوله ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ریحکم واصبروا ان الله مع الصابرین) صدق الله العظیم .

قیصه‌جه معناسی :

الله ورسولنه اطاعت ایدیکز وبربریکزله نزاع ایتمیکز زیرا اطاعتسزلك ونزاع ایدرسه‌کز ضعیفلارسکز دشمنلرکزك کوزنده بیوکلککز قیریلیر . انلره کوچك کورولورسکز . حق تعالی حضرتلرینك وپیغمبرینك امرینی طوتمق سزه کوچ کاسه‌بیله وملتکزك ومملکتکزك دشمنلرینی دفع ایتمك ایچون زحمت چکسه‌کز دخی صبر ایدیکز . هیچ بر وجهله نفسکزه وشیطانه اویمیکز الله تعالی حضرتلرینك نصرت الهیه‌سی صبر ایدنلرله برابردر .

دیکر برآیت جلیله

استعیذ بالله (واعدوا لهم ما استطعتم من قوة ومن رباط الخیل ترهبون به عدو الله وعدوکم وآخرین من دونهم لا تعلمونهم الله یعلمهم وما تنفقوا من خیر فی سبیل الله یوف الیکم وانتم لا تظلمون . صدق الله العظیم) بو راده ملت ومملکتمزك دشمنلرینه قارشی حقوقمزی محافظه ایچون محاربه‌ده لازم اوله‌جق هردرلو قوتی حاضرلمقلغمز وتدارك ایتمکلکمز امر بیوریلیور جناب حق بویله امر ایتدکدن صکره دیورکه سز چالیشیر عسکرلکه لازم اولان قوتلری حاضرلرسه‌کز جناب حقك وکندیکزك دشمنلرینی ، وبونلردن بشقه برطاقم کیمسه‌لری قورقودرسکز اونلری سز بیلمزسکز الله عظیم الشان بیلور . عسکرلك اغورنده کرك مال ایله کرك جان ایله ایده‌جککز خدمتلر وفداکارلقلرك ذره قدری ضایع اولمیه‌جق دنیاده وآخرتده مکافاتنی وثوابنی کوره‌جکسکز .

پیغمبرمز علیه السلام افندمز برحدیث شریفده بیورمشلردرکه (ان صلاة المرابط تعدل خمس مأة صلاة ونفقته دیناراً افضل من سبع مأة دینار ینفقه فی غیره) معنای شریفی برعسکرك برنمازینه بشقه‌سنك بش یوز نمازی قدر ثواب ویریلیر وبرکیمسه‌نك [دشمن حدودنده‌کی] عسکرلر ایچون صرف ایتدیکی برآلتون بشقه خیره صرف اولنان یدی یوز آلتوندن دها زیاده ثوابلیدر . ایشته عسکرلك اوقدر بیوك وشرفلی برخدمتدرکه حق تعالی حضرتلری اونلرك عبادتلرینه بشقه‌لرینك عبادتلرندن زیاده ثواب ویرر .

دیکر برحدیث شریفده المسلم اخو المسلم لا یظلمه ولا یشتمه ومن کان فی حاجة اخیه کان الله فی حاجته) دیکر بر حدیث شریفده المؤمن من امنه الناس علی دمائهم واموالهم ودیکر برحدیثده من قتل معاهداً لم یرح رائحة الجنة معنای شریفلری صحیحاً مؤمن اولان اول کیمسه‌درکه انسانلر نه جانلری نهماللری ایچون اندن قورقمازلر تمامیله امین اولورلر .

مملكتمزده بولنان برکیمسه‌نی خرستیان بیله اولسه اولدیرن کیمسه جنت قوقوسی قوقلایه‌مز . شمدی شو عرض اولنان حدیث شریفلردن اکلاشلیورکه برمسلمان محاربه میداننده بشقه یرده ویاخود شرعاً حکم ویرلدکجه هیچ کیمسه‌یه هیچ برجزا یاپه‌مز کیمسه‌نك حیاتنه ویا مالنه قصد ایده‌مز ، بوکبی فنالغه هرکیم کیررسه حق تعالی حضرتلرینك جهنم عذابنه مستحق اولور. عسکرلکك فضیلتنه متعلق پك چوق آیات کریمه واحادیث شریفه واردر آنجق اومدحلره لایق اولمق الله تعالی حضرتلرینك وپیغمبرمز علیه الصلاة والسلام افندمز حضرتلرینك امر بیوردقلری کبی عسکرلك تربیه‌سنی محافظه ایتمکله اولور. هرهانکی برعسکر اوکوزل اومقدس تربیه‌دن طیشاری چیقارسه بوشرفلری قازانه‌مز. باقك سزه شو ذکر ایده‌جکم حدیث شریف ایله عسکرلکك بیوکلکنی اکلاته‌یم. حدیث شریف :(من قتل مجاهداً اومات مرابطاً فحرام علی الارض ان تأکل لحمه ودمه ولم یخرج من الدنیا حتی یخرج من ذنوبه کیوم ولدته امه وحتی یری مقعده من الجنة) ودیکر برحدیث شریفده (واعلموا ان الجنة تحت ظلال السیوف).

برنجی حدیث شریفك معنای شریفی برکیمسه میدان محاربه‌ده شهید اولسه ویاخود عسکرلکده ایکن وفات ایتسه حق تعالی حضرتلری آنی مزارنده فنا برحالده بولنمقدن محافظه ایدر وکناهلرینی انادن طوغمش جسنه دوکلدکجه وجنتده‌کی نائل اوله‌جغی اعلا مقاملری کورمدکجه دنیادن چیقماز .

وایکنجی حدیث شریفده بیلدکزکه جنت اعلا قلجلرك کولکه‌سی آلتنده‌در . یعنی عسکرلك اوغورنده جان ویرنلر جنت اعلایی قزانیرلر. ایشته بوفضیلتلرله برابر عسکرلکده پادشاهه دعا وحرمت ایتمك وضابطلره اطاعت ایتمك قطعیا لازمدر . الله تعالی بیوریورکه (اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم)معنای شریفی

الله تعالی حضرتلرینه واونك پیغمبری علیه السلامه وآمرلرکزه اطاعت ایدیکز . مثلا جامع شریفه کیتدیکمز وقت مؤذن افندی قامت آلیر ، ایشته مؤذن افندی اوراده آمردر . بزمسلمانلر بو قامت آلنمه‌نك اورته یرینه کلدیکنده او امری طوتار اباغه قالقارز . امام افندی‌ده کیدر محرابه کچر. قامتك نهایتلرینه طوغری الله اکبر دیوب نماز شریفه باشلار. ایشته شمدی امام افندی آمر اولدی. بزده الله رضاسی ایچون نمازه نیت ایده‌رك امام افندی‌یه اویارز اونك تکبیرلریله رکوعه، واریر سجده‌یه کیدر ینه قالقار ونهایت سلام ویریرز. یعنی نمازك باشندن صوکنه قدر اونك قومانداسنه کیرمش اولورز . اوندن آیریلیر ایسه‌ك بیوك کناه اولور . چونکه بوتکبیرلر رکوعلر، سجده‌لر طوغریدن طوغری‌یه الله تعالی‌نك امریدر . امام افندی آره‌ده برواسطه‌در . ایشته عسکرلر وبشقه مأمورلر کندی وظیفه‌لریچون بویله‌در . مثلا بر نفره براونباشی ویا چاوش ویابر ضابط عسکر تعلیمی ایتمك، نوبت بکله‌مك وعسکرلکه متعلق برایش ایچون امر ایدر . هرعسکر کندی رتبه‌سندن بیوك رتبه‌ده اولان آمرلرك وظیفه‌یه متعلق اولان امرینه اطاعت ایتمکه دیمزجه بورجلیدر . اطاعت ایتمزسه یرینه کوره غایت بیوك کناهه کیرر . براونباشینك ویردیکی امر صره‌سیله چاوشدن، ملازمدن، یوزباشیدن ، قول اغاسندن، بیکباشیدن. قائممقامدن، میرالایدن ، لوادن. فریقدن ، بیوك قوماندانلردن نهایت پادشاهمزدن والك نهایت پیغمبرمزدن شریعتمزدن کلمشدر . ایشته بونی بویله بیلن عسکرلرمز جاندن وکوکلدن اوله‌رق ضابطلرینه اطاعت ایدرلر . ضابطلرك عسکرلکده چوق علملری واردر. بزخواجه اولدیغمز حالده اوعلملرك برچوغنی بیلمیز . اونلرده بزم بیلدکلرمزی بیلمزلر . مادامکه آمرلره اطاعت ایتمك دیمزجه بورجمزدر. ومادامکه

اونلر عسکرلکه متعلق چوق شیلر بیلیرلر هرحالده اونلرك سوزینی طوتمق دنیامز و آخرتمز ایچون بزه لازمدر . قصور ایدیلیرسه دنیاده و آخرتده ضرری کوریلیر . مملکتمز تهلکه‌ده قالیر دشمنلرمز کولر ، سوینیر . الله تعالی حضرتلری ملت و شریعت و مملکت ومشروطیت شرعیه‌مزك دشمنلرینی قهر ایتسون . بزی‌ده جمله عسکر اولادلرمزله برابر هردرلو نعمت الهیه‌سنه مظهر بیورسون .

ای ایکی کوزمك ببکی عسکر اولادلرمز الله رضا ایچون ومملکتمزك سلامتیچون سزه ویردیکمز بو نصیحتلری طوته‌جغکزه شبهه‌مز یوقدر . جمله‌یه قارشی یوزیکز آق اولسون آمین .

ای جماعت مسلمین :

حق‌سوزی ولوکه بردیواره یازلمش اولسه‌بیله قبوله مجبور ومأمورز . علی‌الخصوص ربمزك کلام قدیمندن « نص‌صریح » وایکی جهان‌سلطانی افندیمز حضرتلرینك مبارك آغیزلرندن‌صدور ایدن « حدیث صحیح » اولورسه ، اطاعت جمله‌مزه فرض اولور معاذالله قارشی طورمق ایمانمزی تهلکه‌یه دوشورور

جناب العالمینك قرأن کریمنده « سورهٔ انفال »ده یکرمی دوردنجی آیتدن یکرمی طوقوزنجی آیته قدر بویوردیغی اوامرقدسیه تفسیرلریله برابر شودر :

ای‌الله‌تعالی حضرتلرینه ایمان ایدنلر .

ابدی حیات باغشلایه‌جق اولان احکام دینیه‌یه رسول اکرم حضرتلری سزی دعوت ایله‌دیکی وقتده سز الله ورسولنك‌امرینی‌قبول واجراسنی تعهدایدیکز . سز بوامری کمال‌اخلاصله قبولده میل‌شدید کوسترسه‌کز جناب حق انسان ایله قلبنك آره‌سنه نور توفیقنی حائل ومانع قیله‌رق کفر وضلالت وفاسد وسوسه‌لرله قلبه

یاقلاشه‌مز . یارین‌جناب‌حقك دیواننده طوپلانه‌جقسکز . اوکا کوره حاضرلانیکز .

قورقك . اوفتنه‌دن‌که ــ اکر سز اوندن احتیاط ایدوب ده اجتناب ایتمزسه‌کز ــ اوفتنه سزك ایچکزدن یالکز ظالم اولانلره اصابت ایتمز ، یالکز مستحق اولانلر جزایه چارپیلمز . بلکه‌هپکزه فنالغی‌طوقونور . هیچ قباحتی اولمایانلرده ظالملرك نارینه یانارلر . بیلمش اولك ، ای مؤمنلرکه الله ذوالجلال حضرتلرینك عقاب ومجازاتی پك شدتلیدر . بوصورتده فتنه‌یه سبب اولان شیلری برطرف ایدوب وقوعنه میدان ویرمه‌یکزکه جناب حقك عذابنه استحقاق کسب ایله‌مه‌یه‌سکز .

دوشونیکزکه سز ابتدای اسلامده آزمقدارده ایدیکز . بولوندیغکز قطعه‌ده اعدانك کوزینه ضعیف کورونوردیکز . دشمن مال وملککزی آلمزین‌یغما وسزی اسیر ومحو وهلاك ایله‌مه‌سندن قورقیوردیکز . جناب حق دوشمندن کندیکزی صیانت ایده‌جك مسکن وبلده احسان ایله‌دی . وسزه کندی نصرت وامدادیله‌ده تقویت بخش ایتدی . حلال وطیب اوله‌رق رزقده احسان ایله‌دی اومولورکه بونجه نعمت ربانیه‌سنه شکر ایدرسکز .

ای مؤمنلر :

الله تعالی‌یه وحضرت رسوله‌خیانت ایتمه‌یکز . والله تعالی‌نك سزده امانتی اولان هرنوع اشیا واموروسائله بیله خیانت ایتمه‌یکز .

بیلکزکه ، مالریکز ، اولاد وعیالکز فتنه‌در . شرع شریفه حقیله اویمزسه‌کز بونلرسزی آزدیروب فلاکته دوشورورلر . اکرسز الله تعالانك رضاسنی اهل وعیاله ماله ترجیح ایدرسه‌کز نزد باریدن بویوك مکافات کوررسکز . بواطاعت وصداقتکزه مکافاة مالکزه برکت ، عائله‌کزه سعادت ، دین ودنیاکزجه خیرومیمنت احسان اولونور .

ای ایمان ایدن کیمسه‌لر.

اکر سزالله تعالی حضرتلرندن قورقوب کناه ایشله‌مه‌مکده ثبات ایدرسه‌کز الله تعالی قلبلریکزه نور هدایت کرم ایدر ، اونکله حق وباطل بیننی تفریق ایدرسکز. وجناب حق قباحتلریکزی کیزلر . وتجاوزکزی عفو ومغفرت ایدر . الله عظیم الشان حضرتلرینك کرم واحسانی پك بویوکدر ، »

سورهٔ نسانك اللی سکزنجی واللی طوقوزنجی آیت کریمه‌سنك تفسیریله برابر بیانی بودر.

« الله تعالی حضرتلری هرنوع اماتی اهلنه ویرمکلککزی بین الناس اجرای حکومت وحاکمیت ایله‌دیککز وقت عدلله حکم ایله ملککمزی سزه امر ایدر . اماتی اهلنه ادا وحکم وحکومتی عدلله ایفا خصوصنده وسائر خصوصاتده الله عظیم الشان سزه نه کوزل نصیحت ایلر. تحقیق سزك حکملریکزی جناب حق ایشیدیر واماتی نه‌یولده ادا ایله دیککزی کورور

ای مؤمنلر :

الله تعالی یه اطاعت ایدیکز ، جناب رسول الله ایله — خلیفه‌لرکبی عالملرکبی، امیرلرکبی، پاشالر، مدیرلر، ضابطلرکبی — حکومت اسلامیه طرفندن آمرتعیین اولونان کیمسه‌لره اطاعت ایدیکز . اکر برشیده اختلاف ایدرسه‌کز الله تعالی حضرتلرینك کتابنه ورسول اللهك سنتنه مراجعت ایدیکز . الله تعالی حضرتارینه وقیامت کوننه ایمانکز وارایسه بویولده حرکت ایدیکزکه یالکز کلام اللهه وحدیث رسول اللهه مراجعت ایله‌یوب‌ده شونك بونك سوزینه باقمامق سزك ایچون پك خیرلیدر. ودینك حکمنی پك کوزل اکلادیغکزه دلالت ایدر . »

شورایه قدر تورکجه تفسیرنی نقل وبیان ایله‌دیکمز ایات کریمه بزه باشلیجه برقاچ حکمی بیان ایدیور .

١ — الله ورسول اللهك هرنوع امرینه اطاعت

٢ — برفتنه‌نك ظهورینه میدان ویرمه‌مك ، فتنه‌یه باعث اولانلرك هرنوع تشبثاتی عقیم براقق مسامحه‌مز ، سکوتمز ویاخود اغفال اولونه‌رق آلت اولملغمز حسبیله ظالملرك مستحق اولدقلری جزایه بز دخی چارپیلمامق .

٣ — اسلامیت بالجمله اعدا ، هم‌ده جاهل ومتعصب، حدید وشدید ، عنادجی غوغاجی اعدا ایچنده برتك ذات نبوینك همتیله‌وجود بولوب برمدت پك آز برزمرهٔ جلیله ایکن صوکره دنیانك عظیم بر قسمنی نه‌یولده قاپلادیغنی ، شان وشوکتی نه مکمل براتحاد واطاعت وانقیاد ایله وجود بولدیغنی ودوچار اولدیغی ضعف واتحطاط نه کبی فتنه واختلاف وجدال وتفرقه‌لردن نشأت ایله دیکنی مطالعه وتأمل قیلمق .

٤ — الله تعالی حضرتلرینك وجناب رسول اللهك اوامر سنیه‌لرنی یاکلش آکلاتمق، باطل تأویل ایتمك ، حقیله اجرا ایتمه‌مك نااهللر ایشه قاریشق کبی رضای الهی یه مخالف هرنوع حرکات ایله اللهه ، پیغمبره خیانت ایتمه‌مك .

٥ — ربمز تعالی حضرتلرینك وسلطان الانبیا افندمزك رضای شریفلرینه مال محبتنی ، اولاد وعائله محبتنی ترجیح ایتمه‌مك . معاذالله دنیالق طمعیله ، اولاد وعائله محبتیله انواع فتنه وفسادی ، نجه ایکرنج وشنیع سیئاتی ارتکاب ایله‌مه‌مك .

٦ — اللهدن قورقه‌رق ، پیغمبردن حیا ایدرك کناهدن اجتناب ، کچمش قباحتلردن توبه ورجوع ایدرك مظهر عفو الهی اولمق . اسکی دفتر سیئات مرحمت باری ایله ستر اولنمق . قلبدن عصیان کدورتی سیلینوب انوار ایمان وایقان ایله مجلا اولوب بوسایه‌ده طوغرو دوشونمك ، اوزرندن نحوستلر زائل اولوب برکت وسعادته مستغرق اولمق . ربمزك پك بویوك [کندی تعبیر الهیسنجه پك بویوك] احسان جلیلنه مظهریت کسب ایله‌مك .

٧ — فرمان الهی مقتضاسنجه هرنوع اماتنی اهلنه تفویض ایتمك . مثلا بر بلده‌نك والیلکندن بر محله‌نك بکجیلکنه قدر هرنوع امور اداره انسانلرك امورینی تسویه ایدنلرك النده امانةالاهیدر. اهلنه تفویض ایتمه‌لی. شریعتك بوتون امری . نهیی امانت الهیدر. یرنده اجرا ایتمه‌لی. انسانلرك حسن معیشتی، هرنوع اسباب سعادتی امانت الهیدر. حقیله تطبیق ایله‌مه‌لی .

٨ — انسانلر آره‌سنده عادلانه حکم اجرا ایتمه‌لی . عدالت ، تطبیق احکام شریعتدن عبارتدر . بو حکمی اجرا ایده جك ذات هرقومك برقسم آمرلری ومأمورلریدر . هرنا اهلك اجرای حکمه قالقیشمه‌سی عظیم قباحتدر . حتی اجرا مأمورینه اجبار وتشویق وتهدید کبی شیلر دخی عوامك وظیفه‌سی دکلدر .

٩ — اولا الله عظیم الشانه ، ثانیاً رسول اللهه . ثالثاً الله ورسول اللهك امرینی طوغروجه اجرا ایله‌ین پادشاهلر ، عالملر ، قاضیلر ، پاشالر ، مدیرلر ، خواجه‌لر ، ضابطلر ، استادلر ، قالفالر کبی هر صنف خلقك باشلرنده بولونان ذاته — الله وپیغمبرك امرینی طوغروجه اجرا ایتدکچه — اطاعت فرضدر . بو آیتده‌کی (اولوالامر) بر شخص اوله‌مز . چونکه (اولوا) لفظی (ذو) لفظنك جمعیدر . (ذوالامر) اولسه‌یدی امر صاحبی برذات دیمك اولوردی. حالبوکه (اولوا الامر) امر صاحبلری اولان ذاتلر دیمکدرکه بزم صایدیغمز ذوات وامثالیدر . بونلر شرع شریف احکامنی حقیله تطبیق ایتدکچه اطاعت واجبدر. ایتمزلرسه اطاعت لازم کلمز . بونی آیت کریمه‌دن بز استنباط ایتمه‌یورز . بوتون تفسیرلر بومعناده متفقدرلر . براوسته صنعتی شریعتك تعیین ایتدیکی یولده چیراغنه تعلیم ایله‌دکچه چیراغك اوسته‌یه اطاعتی واجبدر . آمر مأمور بویودکچه اطاعت وعدم اطاعتك اهمیتی آرتار .

تفسیر خازنده دیرکه :

حضرت عبدالله بن عباس وحضرت جابر رضی‌الله عنهم حضرتلری ایله اعاظم قدمای مفسریندن حسن بصری وضحاك ومجاهد حضراتی (اولوا الامر) دن مقصد انسانلره احکام دینیه‌لرینی اوکره‌تن فقها وعلمادر دیمشلر . ابوهریره حضرتلری (اولوا الامر — امیرلر ووالیلر) دیمش. حضرت بن عباسدن‌ده بویله برروایت وارمش. امیرالمؤمنین حضرت علی افندیمز بیورمشلرکه : جناب حقك انزال ایله‌دیکی وجه اوزره قرآن کریمك احکامنی اجرا ایلامك واماتنی اهلنه تفویض ایتمك پادشاهك اوزرینه واجبدر . بونی بویله‌جه یاپارسه اهالی‌یه اونك سوزینی دیکله‌مك واکا اطاعت ایله‌مك لازمدر . حضرت میمون بن مهران (اولوا الامر) قوماندانلر وضابطلردر . چونکه بو آیت اونلرحقنده نازل اولدی . دیمشدر . حضرت بن عباسدن بویولده‌ده روایت وار ایمش. امام زجاج حضرتلری بیورمشکه (اولوا الامر) جمله‌سی مسلمانلرك امور دینیه‌سنی اجرا ایله‌ین ایله سائر هرنوع اسباب معاشرتلرینك حسن جریانی تسویه ایله‌ین باجمله ذواتی شاملدر .

بوراده برحکم دها وارکه بو آیت کریمه‌نك آلت طرفنده (اکر برشیده اختلاف اولنورسه کلام اللهه وحدیث رسول اللهه مراجعت ایدیکز) بیورلمشدی. بورایه نظر دقتی جلب ایتمك ایسترزکه کرك امر دینده، کرك سلطنت اسلامیه‌نك اداره‌سنده برمسئله‌ده اختلاف ایدرسه‌ك مراجعتکاهمز انجق الله رسول اللهدر. بوراده (اولوا الامر) فلان ذکر اولونمایور . یعنی علماده داخل اولدیغی حالده کیمسه‌نك قول مجردی دیکله‌نلمز. بهمه‌حال آیتدن . حدیثدن اصولی وجهله استنباط احکام اقتضا ایلر .

بوبابده آیات واخبار وآثار بویله مقاله‌لری تحمل فوقنده بی حد ونهایه‌در . شیمدی نتیجه‌یه کلهلم :

ای مؤمن قارداشلر ! اوتوز سنه‌دن بری دینی ، دنیوی ، اخلاقی ، اجتماعی انواع ضایعاته اوغرایه‌رق هزاران تحسرات وعظیم مشکلات ایله الده ایدوب‌ده دها نشئه سنه طویه‌مادیغمز ، هنوز یولنه قویه‌مادیغمز ادارهٔ مشروطهٔ مشروعه‌مز بزی مدهش اسفلره مستغرق ایله‌ین بر سببدن طولایی بوکره ینه بر بویوك غائله‌یه دها اوغرادی . فقط نیچون اوغرادی ؟

عالمك معلومیدرکه : سلطنت عثمانیه ابتدای تأسیسندن بری برحکومت اسلامیه‌در . بوحکومتده حکمفرما اولان آنجق شرع شریف وشریعتك تصدیق وتصویبنه مقارن قانون منفذدر . بونك نگهبانی‌ده اوته‌دن بری خدمهٔ شریعت اولان علمادر . مأمورین اجرائیه‌سی‌ده پادشاه وسائر رؤسا وقوماندانلر ووالیلر وحاکملر وامثالیدر . شریعت بوتون تبعه‌نك حقوقنی غایت عادلانه برصورتده تأمین ایتمشدر . مملکتك اداره‌سنده هرصنف تبعه اوته‌دن بری بوتون اسلام حکومتلری طرفندن استخدام اولنمشدر . بوعالم کون وفساده ایشلر برطرفدن دوزه‌لیر ، دیگر طرفدن بوزولور . فقط اتفاقله ، اتحادله ، ال ، کوکل برلکیله بوزولانلر تعمیر اولنور . اما ال برلکیله بوزمغه چالیشیلیرسه دوزلمك مستحیل اولور . هرکس حدینی ، وظیفه‌سنی ، درجه‌سنی بیلمزسه ایشته اووقت دینه ، شریعته ، مملکته مضرت ایراث ایدلمش اولور . حکومت عثمانیه‌ده وقت ، وقت شریعت احکامندن بعضلرینه دقت ایدلمدیکی زمانلر اولمشدر . فقط بوحالنکی زمانلر . شبهه‌سزکه اهالینك علمایی . حاکملری اوقدر حمایه ایتمدکلری زماندر . بونك الك آجی مثالی بوندن بر سنه اولکی حالمزدر :

احکام شریعتدن برچوغی اجرادن قالمشدی . اوت ، شرعی برخیلی دعوالر اجرا ایدلمز اولمشدی . دینك اساسی اولان فقه کتابلری کلخانلرده یاندی . حضرت پیغمبر افندیمزك بیله نامی زیاده احترامليجه یازیله‌مزدی . مثلا « ایکی جهان سلطانی افندیمز صلی الله علیه وسلم » دینه‌مزدی . دین کتابلری یازلمز ، باصلمزی اولدی . مکتبلرده حقیقی دین کتابی اوقوتولمایوب فهرست کبی بعض شیلر سطحی برشکلده کوسترمش اولمق اوزره اوقونوردی . طلبه‌نك امتحانی قالقدی . ممکن اولدیغی قدر آز طلبه کلسنه ، کلنلرك حقیله تکمیل نسخ ایتمه‌دن آشیرلمه‌سنه غیرت ایدلدی .

والحاصل یازمقله توکنمز . بونلر نیچون اولمشدی . چونکه (امربالمعروف ، نهی عن المنکر) ایده‌جك اولان علمایه خلق یاردیمجی دکلدی . ملتك حقوقنی محافظه ایده‌جك خیارناسدن متشکل مبعوثان یوقدی .

بوکون حمداً لله تعالی مملکتمزده مشروطیت ، حریت حکمفرما اولدیغی جهتله هرنوع احکام شرعیه حقیله اجرا اولونمغه باشلامشدر . الله تعالانك عنایتیله کوندن کونه‌ده تکمیل ایده‌جکدر . قانونلرمز دخی مجلس مبعوثانمزده برخیلی مبعوث ، بویوك بویوك علمامزك همت وغیرتیله شرع شریفه موافق صورتده اصلاحه باشلاندیغی کبی بونکنده قالیه‌رق طشره‌دن استانبولدن مختلف مذاهب شریفه‌نك الك مشهور عالملری جلب ایدیله‌رك کندیلریله مشاوره اولونه‌جق . بونلرك هپسی مملکتك سکونیله ، هرکس وظیفه‌سندن ماعدایه قارشمامقله ، فقط دائما علمایه ، مبعوثانه ظهیر ، محب ، محافظ اولمقله حصوله کلیر .

مملکتمزك الك قورقونج دشمنلری داخلی دشمنلریدر . بزم سینه صاف ، یورکی تمیز اهالیمز دین جلیل عشقنه . شریعت باشی ایچون بونلره آلدانمامسونلر . شریعتی ، اسلامیتی کلسونلر منبعندن آراسونلر . شونك بونك اغفالاتنه قاپیلماسونلر . بونی بیلیرزکه : شمدی‌یه قدر هیچ برمفسد « بن مفسدم ، حقی براقده کل بنی دیکله » دیمز . بالکه انواع حیله ودولابلرله کندیسنی طوغرو ، کامل ، مکمل کوسترمکه چالیشیر . اووده آیتدن ،

حــدیثدن ، شریعتدن طریقتدن دم اورور . زوالالی تمیز قلبــلی ، معلوماتی قیت اولان آدملری آزدیرر . انواع کذب وافترا ایله اهل حقدن او بیچاره‌یی آییرر. صوکره ایستدیکی یولده اونی کندی آنتریقه‌سنه قوللانیر. بوکبی مفسدلرك تمیینی اوقدر کوچ دکل. فقط کورکوسز زواللیلر اکلامغه موفق اوله‌مزلر . برکره او مفسدك کوستردیکی یول عمومك بادیٔ سلامتی اولان دینك اساسنه موافقمی ، دکلمی .

مملکتك، ملتك منفعتی تأمین ایدیورمی، ایتمه‌یورمی، اکثریت تقدیرمی ایدیور تقبیحمی ایله‌یور. بوجهتلری تحصیلسز ، معلوماتسز ، تجربه‌سز آدملر ناصـل تعیین ایدر . مادامکه تعیین ایده‌مه‌یور. او صـورتده امنیت ایله‌دیکی دین رئیسلرندن برچوغیله مشاوره ایتمك لازم. یاخود اولور اولمزشیلره قارشمایوب وظیفه‌سیله‌مشغولیت اقتضا ایلر. اسلامیت خادملری هیچ بروقت وظیفه‌سنده تکاسل ایتمز . ایشی اربابنه براقه‌لی‌یز .

شونی‌ده علاوهٔ مقــال ایده‌لم‌که : احتمالدرکه بعض مأمورلر خلاف شریعت حرکتده بولونمشــدر . بونلر تأدیب واصـلاح ایدیله‌جکدر . وایجابنــده دفع ورفع اولونه‌جقدر بلکه اجراآت جدیده‌ده ایلری کیدلمشدر. اعتدال اعاده اولونه‌جقدر. فقط برامرعظیم آن واحدده اصلاح واجرا ایدیله‌مز . بونك آلتندن نیجه وخامتلر چیقار . نته‌کیم تنسیقات غیرممنونلرك عددینی چوغالتمغله بونلرك ایچنده وطنك تهلکه‌یه دوشمه‌سنه‌راضی اولانلر ویاهیچ اولمزسه‌ممنونانه‌بیطرفلق کوسترنلر بولونه‌بیله‌جکی ویا اعــدای مشروطیتك اغراضنه بعضلرینــك خدمت ایده‌بیله‌جکی ممکندر .

الحاصـل بیلیر بیلمز هیچ برمؤمنك ، مســلمان اوغلی مسلمانك علیهنه یورومه‌ملی . برمسلمان قولای قولای تکفیر اولنماز. معاذ الله تکفیر ایده‌نك ایمانه ضرر کلیر . علمای کرام اهل قبله‌نك تکفیری مسئله‌سنده عظیم احتیــاطلر کوسترمشلردر . باطل مذهب ارکاننك بیله‌همان پك آزینك تکفیرینه قائل اولیورلر. مســلمانك دینه تعرض کوجــدر . دینمزك اك بویوك رئیســلری بوبابده پك حذر کوسترمشلر . امامنز امام اعظم افندمز اك زیاده احتراز ایدنلردندر .

برده ــ هرنه سببله اولورسه اولسون ــ قتل نفس اصــلا جائز دکلدر . معــاذالله اکبر کبائردندر . حتی بعض مذاهب ابدی جهنمده قاله‌جغنی سویله‌یور . هله اك بویوك کناه اولدیغنده بوتون مذاهب اربابی متفقدر.

الهك بناسنی ینه الهك امری ییقار

خاتمهٔ مقال اولمق اوزره شونی‌ده سویله‌یه‌لم‌که باشده علمای کرام ومشایخ عظام اولدیغی حالده بوتون مسلمانلر بك فکر بك قرار اوله‌رق شریعت غرانك احکامنی ، شریعت غرانك جملهٔ احکامندن اولان مشروطیتمزك بقاسنی حیــاتلری ایله محافظه امرنده تا الست بزمنده ایتدکلری عهد ومیثاقده وبوکره مبــادیٔ مشروطیتده تجدید ایله‌دکلری یمینده صوك درجه ثبات وبواغورده جمله موجودیتلرینی فدا ایده‌جکلردر . بناءً علیه دین وشریعتمزك غیرتکشلری اولان عامهٔ مسلمینك معلومی اولسونکه اعدامز هرنه یاپسه‌لر مجرمیتلری ، منفوریتلری نظرمزده آرته‌جق ، خصــومتمزی تشــدید ایده‌جك وفقط مسلمانلری بوعزم مقدسندن دوندیره‌میه‌جکلردر .

کذلك خرســتیان ، یهودی وطنداشــلرمزده بو خصــوصده بزمله صوك درجــه متفق اولوب بوبابده اونلرده کندی کتــاب آسمانیلرینه قسم ایدرك وطنك تخلیصنده ، ترقیسنده کمافی السابق بزه یاردیملرینی اصلا دریغ ایتمه‌جکلردر .

سیاست شرعیه

٢١

حیات سیغورطه‌سی — سفائن استیجارینك انواعی — استیجار سفائنده‌کی احکام شرعیه و قانونیه — مدت اجاره ختامنده‌کی احکام شرعیه وقانونیه .

سیغورطه حقنده سرد ایتدیکمز مقالاته نظراً شرع ، محل عقدی نظر اعتباره آلیور . بناءً علیه عقد ممالك اجنبیه‌ده واقع اولور وبدل سیغورطه اوراده اخذ اولنور ویاخود شریك اخذ ایدرك ارسال ایدرسه بونده بر محذور یوقدر. خلافی صورتلرده سیغورطه قومپانیاسنه تضمینات اعطاسی لازمکلمیور . چونکه قومپانیانك بو التزامی هلاك ماله معلق بر التزامدر .

سیغورطه ایتدیره‌نه‌ده بدل سیغورطه‌یی اعطا لازمکلمز. حتی بر مقدار ویرمش ایسه استرداد ایچون قومپانیایه رجوعه صلاحیتی واردر . بناءً علیه کرك بری وکرك بحری سیغورطه‌لرك نه صورتله تجویز ایدیله‌جکی ارباب بصیرتجه شو تفصیلاتدن تظاهر ایتمشدر .

شوراسنده قارئلرمه عرض ایده‌یمکه بو سوزلر کندی طرفمزدن سویلنمش اولمیوب دیکر مقاله‌ده کوستردیکم نقوله مراجعت ایدلدیکی تقدیرده تفصیلاتیله مسئله کوریله‌جکدر .

یوقسه‌بز « هم الرجال نحن الرجال » ترنماتنی کندیلرینه مسلك اتخاذیله اجتهاده یلتنان فضیلتفروشلری دائماتقبیح ایدرز. واقعا هم الرجال نحن الرجالدر فقط امام شعرانینك میزاننده بیوردیغی کبی « ان کان فقیها » قیدی اونودلمامیدر . اوچ درت مسائل فقهیه‌یی ادله‌سیله بیانلرده‌ده فقیه دینیله‌جکی فقهك تعریفنده تفصیلات اصولیه‌یه اغتراراً درمیان ایدیلورسه بوعادتا باشده مکاتب عالیه طلبه‌سی داخل اولدیغی حالده بتون طلاب علمی مرتبهٔ اجتهاده اصعاد ایتمك قدر کولنج بر شی اولمش اولور . باب اجتهاد بویله توسیع ایدیلور واوکنه کلان برمجتهد کسیله‌جك اولورسه بو وطن بو ملت تشتت آرا ایچنده بوغوله‌جغندن منفعت یرینه نه‌کبی مضرتلر تولید ایده‌جکی آشکاردر .

متأخرین فقهادن ابن عابدین مرحوم کبی بر ذات فقاهت سماتك کتابلرینك برنده اوچیوز سنه مقدم باب اجتهادك مسدودیتی بیان ایده‌ویرمسی هپ ملحوظ اولان محاذیره ، ظهور ایده‌جك نفاقه سد چکمك مقصدندن باشقه برشیئه حمل ایدلمه‌ملیدر .

بوندن نم باب اجتهادك صورت قطعیه‌ده انسدادینه قائل اولدیغمه حمل ایدلمسون . اربابی ایچون اجتهاد دائما موجوددر . شوقدرکه جلب انظار استحسان ، اعتلای شهرت وشان پیشنده طولاشان بعض کیمسه‌لرده اجتهاد ایده‌جك قدر برکمالات علمیه کورمیورز دیرایسه‌م اظهار حقیقت ایتمش اوله‌جغمدن معفو کورلملی‌یم .

. . .

حیات سیغورطه‌سنه کلنجه ، اسمندنده استدلال ایدیله‌جکی اوزره بوندن مقصد تأمین حیاتدر. حیات بشریه‌نك وقت مقدره دکین بقاسی مقتضای ارادهٔ ربانیدن اولوب برکیمسه‌نك نه زمان ترك حیات ایده‌جکی معلوم دکلدر . حتی غیر قابل تداوی بر علتك پنجهٔ تخریبنده زبون قالان برمریضك اعادهٔ عافیتندن اطباجه قطع امید ایدلدیکی حالده شافئ حقیقینك شفاخانهٔ الطافندن هبوب ایدن بر فیض معنوی ایله کسب افاقت ایتدیکی دفعاتله کورلمش وکورلمکده بولنمشدر .

بوصورتده سیغورطه ، حیاتی تأمین ایدییور دیمك قدر موجب خنده برسوز تصور اولونه‌ماز . واقعا دینیله‌بیلورکه ، سیغورطه ایله تأمین ایدیلان حیات دکلدر. بلکه آنك ضمننده‌کی منفعت مالیه‌در . فی‌الحقیقه کوزل برسوز ایسه‌ده بطلانی ثابت اولان بر شیئك ضمننده‌کی شیده باطل اولمازمی ؟ وهم « حریت » دیه جانی فدا ایدن « اسارت » حقنده طوفان کبی اعتراض یاغدیران

هیئت اجتماعیه مال اولمیان بشریتك حیاتنده تأصل
اولورده منفعت مالیه تصور ایدر ؟ چونکه حیات
سیغورطه‌سی ، انسانك تقاسیط معلومه ایله برنوع حیاتنی
قومپانیایه صاتمسی دیمکدر . حالبوکه حر اولان آدم
کندیسنی نصل صاته‌بیلور ؟ چونکه مال دکلدر . رکن
بیع منعدمدر .

دینیله‌جککه منفعت مالیه‌یی تأمین ایدن سیغورطه‌جیدر .
بناء علیه مالیت سیغورطه‌جی طرفنده تصور اولنملیدر .
لکن سیغورطه‌جینك بو تأمینی نه مقابلنده‌در ؟ حیاتنی
سیغورطه‌یه وضع ایدن شخصك آجنته‌یه ویردیکی پاره‌یه
مستند ایسه بوعادتا فائضله [۱] پاره اقراض ایتمك اولور .
حالبوکه بو یله‌ده دکلدر .

هم تملیکاتك بو وجهله شرطه تعلیق صحیح‌میدر ؟

اما حاجت عمومی اولسون خصوصی اولسون
ضرورت منزله‌سنه تنزیل اولنور . و ضرورتلر ممنوع
اولان شیلری مباح قیلار بناء علیه سیغورطه عقدلرینه
بو کون احتیاج عمومی واردر دیه ذهنه بر اعتراضده
تبادر ایده‌بیلور . ایشته بز بونك جوابنی افاضل علمای
ملتدن سر محررمز مصطفی صبری افندینك یازه‌جغی
قارئلرمزه وعد ایتدیکی سیغورطه مقاله‌سنه ترك ایله
اجارهٔ سفائن حقنده دیکر مقاله‌مزده سویلدیکمز بیانات
شرعیه‌یی برده حقوق بحریه نقطه‌سندن تدقیق ایده‌جکز .

تجار بر سفینه ایجار ایدوبده امتعه‌یی تحمیل
وسیغورطه ایتدیردیکی تقدیرده اشیای محموله تهلکهٔ
بحریه‌یه اوغرایوبده تلف اولسه سیغورطه‌نك نزدده
عقد ایدلدیکنی نظر اعتباره الق اقتضا ایده‌جکی بر تفصیل
بیان ایدلمش ایدی . اومسئلهٔ شرعیه‌ده ، بین التجار
عادت اولدیغی اوزره تجارلر مراکب بحریه‌دن برینی
ایجار ایدوبده . دینلمسنه نظراً سفینه‌نك برقاچ کشی
طرفندن برجزئی دکل مجموعی ایجار اولندیغی منفهم
اولیور . بزم حقوق بحریه‌ده دخی سفینه‌نك ایجاری
بو صورتله اوله بیله‌جکی کبی برقسمی اوزرینه‌ده ایجار
اولنه‌بیلور . سفینه‌نك مجموعاً ایجارینه اصطلاحات
بحریه‌جه « استقارچه » تعبیر اولنور .

بناءً علیه استیجار اولنان برسفینه برسبب مجبردن
دولایی حرکت ایتمزسه عاقدینك ضرر وزیان طلبنه حقی
اولمیوب ایجار مقاوله‌سی باقی اولدیغی وکیفیت واقعه
اثنای سفرده وقوع بولدقده ینه ایجار مقاوله‌سنك
فسخنی موجب اولمیه‌جغی تجارت بحریه قانوننك ۹۸ نجی
ماده‌سی صراحتندن ایسه‌ده بزم سیاست شرعیه‌مزه کوره
اجاره‌نك منفسخ اولمسی لازمدر . چونکه مادامکه موجب
عقدك اجراسنه مانع برعذر ظهور ایتمشدر اجاره فسخ
ایدیلور اماموجب عقدك اجراسنه محل قالمزسه اوزمانده اجاره
کندی کندینه منفسخ اولور . مثلا برمحله قدر حیوان استیجار
اولنوبده تحمیل ایدیلان امتعه ایله محل مقصوده کیتمکده
ایکن قطاع طریق اشیایی نهب ایتسه یالکز اول محله
قدر بدل اجاره لازمکلور حتی زیاده ویرلمش ایسه استرداد
اولنور . تجارت بحریه قانوننك ۱۲۵ نجی ماده‌سی فقرهٔ
اولیسنده دخی قپودانك اقدام وغیرتنه رغماً سفینه وامتعه
دشمن الندن تخلیص اولنوب محلنه نقل اولنه‌مزسه
قپودان غصب اولنان محله‌قدر نول استحصالنه حقلیدر
دنیلیورکه بزم سیاست شرعیه‌مزده موافقدر . نشوقدرکه
۱۲٤ نجی ماده‌یی نظر اعتباره الیر ایسه‌ك اوزمان
بسبتون مخالفدر .

امامدت اوزرینه برقایق استیجار اولنوبده اثنای
راهده مدت منقضی اولسه ساحله یناشنجه‌یه دکین اجاره
ممتد اولور . ومستأجر فضله اولان مدت ایچون اجر مثل
ویرر . چونکه اضطرار غیرك حقنی ابطال ایتمز تجارت
بحریه‌ده دخی مدت اجاره کبی سفرده ایکن منقضیه
اولورسه ساحل امنیته کلنجه‌یه قدر اجاره ممتد اولور .
اکر سفینه ماهیه اوله‌رق ایجار اولنوبده بدل اجاره

[۱] فائض مسئله‌سی حقنده آیریجه بر مقاله یازیله‌جقدر .

حقنده آخر كونه برمقاوله اولديغی حالده بدل اجاره‌نك مبدأی تصريح قلنمش ايسه اكا، قلنمامش ايسه سفينه‌نك قيام وحركتی كوننده‌ن اعتباراً ايشليه‌جكی حقوق بحريه اقتضاسندندر. بزم سياست شرعيه‌مزده مبدأ اجاره ذكر اولنورسه تعيين ايديلان وقتدن اعتبار ايديلور. اما مبدأ تعيين ايدلمه‌مش ايسه اوقاتك كليسی حكم اجارده‌ده مساوی اولمقله عقدی تعقيب ايدن ازمان اعتبار اولنه - جغندن كمی حركت ايتمسه‌بيله بدل اجاره لازم كلمليدر.

[مابعدی وار]

تمييز جزا ضبط كتبه‌سندن

ابن حازم فريد

ديانتك مدنيته لزومی

[مابعد]

تزكيهٔ نفس وروحك ايكنجی وسيله‌سی اديانك جملهٔ اوامرندن اولان عبادات وطاعاتدر .

بووظائف مقدسه ايله مشغول اولان ذوات ظاهر وباطنی دائماً رب ومعبودی حضورنده معبودينی هران كندوسنه ناظر بيله‌جكندن كندوسندن بنی نوعنه مضر بر فعل وحركت شويله طورسون اويله بر افعال خيال وتصورندن بيله كچيرمكی برجنايت طانير .

اوچنجی وسيله. حياء من الله‌در كندوسنی معبودی حضورنده بيلن ذات شايد فكرينه مخالف رضای باری برحركته جرأت ايدرسه درحال حاضر وناظر بيلديكی معبودندن حيا ايدرك نفسك اوجرأتی كسر وضع ايدر

دردنجی وسيله اخلاق حسنه وفضائل عاليه ارباب ايله كثرت اختلاط ومجالسات ايله نفسنی محاسن خلقيه‌يه آليشديرر .

بشنجی وسيله . علوم وفنون ايله كثرت اشتغالدر علوم وفنون هپ بديهيات عقليه اوزرينه مؤسس اولديغندن بونلرله توغل ايده ايده كندوسنه ميل محاسن كلور .

التنجی وسيله محاكمهٔ وجداندر. جرائم، جرائمدن اول اوجرمك آخری طرفندن كندوسنه ياپلديغی حالده نه قدر متأثر اوله‌جغنی تفكر وميزان ايده‌رك كندو طرفندن‌ده آخرينه مضر اولان بر حركتك لايق اولمديغنی اذعان ايدر.

يدنجی وسيله محافظهٔ ناموسدر. برجرم ايقاع ايليه‌جكی زمان بين الاقران حائز اولديغی ناموسنك منكسر اوله‌جغنی دوشونه‌رك ايقاع جرائمدن چكينور .

سكزنجی وسيله اخذ عبرت وانتباهدر. جرائم وجناياته اجتسار ايدن اشخاصك مجازات قانونيه‌يه وهتك ناموس واعتباره دوچار اولديغی كوره‌رك كندوسی او مجازات ورسوالغه اوغرامامق ايچون اجتناب ايدر .

طقوزنجی وسيله مجازات قانونيه خوفيدر مجرمينك حكومتجه نه صورتله دوچار مجازات اولديغنی دوشونه‌رك ارتكاب جرائم ايتمز.

اوننجی وسيله عقوبات اخرويه قورقوسيدر برجرم ايشليه‌جكی زمان ذاتاً وقوعنه اعتقاد ايتديكی عذاب اخروی‌يی تذكر ايدرك احتراز ايدر.

بووسائل عشره انسانلری جرائم خلقيه وقانونيه‌يی ايقاعدن اول منع ايدر. برهيئت اجتماعيه افرادی بو وسائل عشره‌يه متوسل وبونلرله متأثر برحالده بولنيرسه او هيئت اجتماعيه ايچون اوقدر پوليس و ژاندرمه‌يه وعسكر، وحبسخانه‌لره لزوم اولمقسزين اوملت آزوقتده اقصای مراتب ترقيات وسعاداته واصل اولور.

نته‌كيم قبل الاسلام قبائل عرب ميانده هردرلو مظالم وجنايات همان هركونكی عادات ايكن طلوع نوری محمدی عليه السلام ايله مكارم اخلاق تعمم وتعميم ايدلمش وآز وقت ايچنده اصحاب كرامك هربری فضائل خلقيه‌نك برر مثال مجسمی اولمشلردی. عصر سعادتده اعداد مسلمين

یوزیکرمی بیکی کچدیکی ومخالف شرعشریف برحرکتی کوریلنلر حقنده ترتیب جزاده مسامحه اصلا واقع اولمدیغی حالده یکرمی اوچ سنه ظرفنده آنجق برایکی آدم حقنده حدود شرعیه اجرا ایدلمش وانلردن ماعدا برذاتدن بر جرم صدوری کوریلوب ایشیدلمامشدی حیفا که قرق اللی سنه‌صکره او حال دوچار ضعف اولمیه باشلایه‌رق احکام الهیه‌یه رعایت آزالدیغی نسبتده اخلاق عمومیه وترقیات مادیه‌ومعنویه تدنی ایده‌کلمشدر.

اون برنجی وسیله مأمورین انضباطیه‌نك دوام تقیداتیدر. یعنی بر جرم ایشلیه‌جك اولان برشخص بونلر طرفندن اخذ وگرفت اولنمسندن قورقه‌رق ویاخود ایقاع جرمه تشبث ایتدیکی صره‌ده یتشیلوب طوتیله‌رق جرمك واقع اولمامسیدر.

اشبو اون بر وسیله‌دن برنجی وایکنجی واوچنجی ودردنجی واوتنجی وسیله‌لر صرف حسیات دینیه‌دن اولوب انسانلرك ضمائر وقلوبنی تفتیش وتهذیب وجرائمك منشأنی اصلاح ایتمکده اولدیغندن درجهٔ قوت واهمیتی تقدیر وایضاحدن مستغنیدر.

بشنجی که فنون علوم ایله کثرت اشتغال ایدی. بوراده بر آز ایضاحات ویرهلم علوم فنون ایله انسان حسیاتی طول مدت اشغال ایدرسه ذاتاً محبوب عقل سلیم [illegible] حسنات خاقیه‌ایله‌ده کسب ممارسه ایدر. [illegible] فطرهٔ استعداد حسناتی غالب اولانلره مخصوص [illegible] مساویسی غالب اولانلر اکتساب علم ومعارف [illegible] تماماً اصلاح نفس ایده [illegible] انجق [illegible] سایه‌سنده حسنات رنکنده کوسترمکه چالیشورلر.

ایسترسه علوم دینیه اولسون علم عملك برمقدمه‌سی اولسه‌ده سبب مستقلی دکلدر. انسان فکراً معالی‌یه قائل ایسه‌ده فعلاً مساوی‌یه مائلدر هیچ برخرسز اولمازکه خرسزلغه ایودیسون عموم حکومات متمدنك تجارب وایستاتیقلریله مثبتدرکه برملکده فنون ومعارف ایلرلدکجه اعداد جرائم آزالمیوب شکل ونوعلری باشقه‌لشیور.

مثلا بر سارق اکتساب معارف ایتدکدنصکره ارتق صورت عادیه‌ده خرسزلق یاپمیوب مأمور ایسه دولتدن تاجر ایسه شریکندن صنعتکار ایسه مشتریدن یاکلش حساب ایله چارپمق ایستر بوبابده اقتدار ووسعت فکریه‌سی نسبتنده دها ایلرولیه‌رك معلومات فنیه وجربزهٔ لسان وقلمیه‌سیله علم حسابك بداهت عقلیه ایله ثابت اولان قواعدینك عکسنی اثباته قدر جرأت ایدر ارتق بونلرك حیل ودسایس ایله مستور اولان جرائم وجنایاتی عوامك هر درلو قرائن ومشاهداته مقرون جرائم عادیه‌سی کبی تحقیقات وتدقیقات قانونیه‌دخی درجهٔ ثبوته ایصال ایده‌من بوکا. مبنیدرکه ممالك متمدنه‌ده قوانین ونظامات کوندن کونه تزاید ایتدیکی حالده ینه خاطر وخیاله کلمیان وقوانین ونظاماتده بحث وبیان اولمیان جرائم ووقوعات عجیبه ظهور ایدیور.

ژان ژاق روسو کبی بعض حکما فنون ومعارفکده تهذیب اخلاق ایده‌مامسی جهتله تربیهٔ بشریه‌یه لزوم اولمدیغنه قائل اولمشلردر.

[illegible] علوم ومعارفك افعال [illegible] معقولیت ومشروعیتده کورینه‌جکی جهتله [illegible] سرعتله سرایت ایدرك عالم بردار الخدعه حالنه کلور مقصدمز علوم ومعارفك عدم لزومندن بحث ایتمك دکلدر.

علوم وفنون لازم دکل الزمدر. حتی برملکك روحیدر تهذیب اخلاقه فائده‌سی اولمامقده طوغری دکلدر فقط معارف تربیهٔ دینیه ایله ممزوج اولمازسه تهذیب اخلاقه فائده‌سی پك محدوددر.

محاکمهٔ وجدان. وجدان وانسان نه‌دیمك اولدیغنی بیلن ومحافظهٔ ناموس ناموسنی منافع مادیه‌سندن عزیز طوتان وعبرت وانتباه بصر وبصیرتلرنده بواستعداد اولان خواصه مخصوص اولمق اوزره اهمیتلی وسائل [illegible]

مأمورين انضباطيه ايسه‌لزوم واهميتله برابر جرمك
وقوعندن اول منعنه تأثيرلرى پك كيروده قالير پوليس
وژاندارمه‌نك خانه‌لر ايچنـده ونقاب حيل ودسـائس
التنده ايشلنيلان جرملره والخصوص ذهنلرده وفكرلرده
ايديلن ترتيب وتصورلره نه‌تأثيرى نه‌وقوفى اوله‌بيلور
بورالره آنجق مخـافةالله كيره‌بيلور . آنجـق عالم
السر والخفيات و اقف اولور. هرديـنـده برر صورتيله
متين اولان بو اعتقادك بيوك وسيلهٔ انتباهدر .

ارباب حكومت مزيات ديـنـه‌يى كندولرى حقيله
تقدير ايده‌ميورلرسه‌ده ملكده آسايشك تقريرى وبقاى
مملكت ودولتك تأمينى ايچون اولسون هرملت‌افرادى
بيننده حسيات دينيه‌لرينى ادامه وتزييد اسبابنى استكمال
ايلمليدرلر. هردرلو تشبثات واجرآتده هردينك اوامر
و آدابنى‌ده نظر رعايته آلمليدرلركه افراد اهالى يادينندن
ويا دولتندن صوغوماسونلر دينلرى واسطه‌سـيله‌تلقى
ايتدكلرى اخلاق وحيات عاليه‌يى غيب ايتمسونلرچونكه
كراراً عرض اولندى‌كه بر دولتك برملتـك ميزان ترقى
وسعادتى اخلاقيدر.

اخلاقى تهذيبه ايسه اديانده بيوك وسـيله يوقدر
كه‌لم‌جرايتمك‌وقوعندن صكره منع تكررينه خادم‌اوله‌جق
اسبابه بوبابده درت سبب‌تصور اولنه‌بيلور .

اسباب مذكوره‌دن برنجيسى(عذاب ندامت‌وجدان)
در هر انسانده وجدان تعبير آخرله قلب ويا دماغدنيلن
بر موهبهٔ آلهيه واردركه نيك وبد هرشيدن حالنه‌كوره
متأثر اولور.

مجرم ايقاع جرمدن صكره‌بوتأثر وجدانه معروض
اولورايتديكى فنالغه‌ندامت ايدر وبوندامتى كندويه عذاب
درون اولور.

مابعدى وار

مصطفى نقى

متفرقه

جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك هفته ايچنده نشر اولنان بياننامه‌لريدر:

- ١ -

مبعوثان كرام هيئت محترمه‌سيله ملت نجيبهٔ عثمانيه‌يه
السلام عليكم ،

مبعوثان كرامدن بعضلرينك امنيت حياتيه‌لرنجـه
انديشه‌يه‌دوشه‌رك‌استعفا ايتمك‌نيتنده بولندقلرى واهاليمزجه
استبدادك عودتى احتمالندن قورقولمغه باشلانديغى حقنده
بعض حسيات واستطلاعات حاصل اولديغى آكلاشلديغندن
مشورت ومشروطيتك شرع شريف احمدى احكامنه
قطعياً موافق اولديغنده ذره قدر ترددى اولميان ودور
استبدادده كتب اسلاميه‌مزك كلخانلرده ياقلديغنى هنوز
اونوتميان جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك احكام شرعيه‌يه خادم
اوله‌جق مجلس مبعوثانمزله مشروطيت مشروعـه‌مزك
محافظه‌سى اغورنده بتون افراديله صوك درجه‌يه قدرصرف
مسـاعى‌يه عزم ايتمش اولديغى ومشروطيتك محافظه‌سى
ايچون بذل حيات ايتمكى بر فريضهٔ دينيه بيلديكى جهتله بو
كونه قدر استعفا ايدنلر ويا فراره تصدى ايتمك صورتيله
مستعفى عد اولنه‌جقلردن[١]ماعدا مسلم وغيرمسلم مبعوثان
كرامه علما وبتون ملتك اعتمادى بركمال اولوب بعدما
استعفايه تشبث ايدنلر خائن وطن عدايديله‌جكلرى جهتله
جمله‌سنك كمال حقانيت وعدالت واستقامت دائره‌سنـده

[١] فراره تصدى ايتدكلرندن طولايى مستعفى عد اولنه‌جقلر
بردها كلمه‌مك اوزره فرار ايدنلردر . حياتنك تهلكه‌ده اولسى
ظنيله اختفا ايدنلر بالطبع بوحكمدن مستثنادرلر .

ایفای وظیفه‌یه مداومتلری و توفیقات ربانیه‌یه مظهریتلری
خصوصنده کمال خلوص قلب ایله درکاه اجابت رب متعاله
رفع ندای تضرع ایدلمکده اولدیغی وروحانیت محمدیه‌یه
مستنداً بتون ملت ظهیریکز بولندیغی عرض و بیان
اولنور . شانلی عسکر اولادلرمزدن‌ده رجامز شودرکه
سکونت واطاعتلرینی محافظه ایدرك علمای شریعتك
نصیحتلریله عامل اولسونلرکه جناب حق‌ده وطنمزه سلامت
ودنیا و آخرتده جمله‌مزه سعادت احسان بیورسون
آمین .   فی ٢ نیسان سنه ١٣٢٥

— ٢ —

سابق قابینه حقنده وقوعبولان شکایات ایله غزته‌لرك
برطاقم مناقشاتی اوزرینه عسکرلرمز طرفندن احکام
شرعیه‌نك تمامی تطبیقی وقابینه ارکانندن بعضلرینك
تبدیلی طلبیله کچن صالی کونی مجتمعاً مجلس مبعوثانه
مراجعت ایدلمش ومجلس مبعوثانك بونك اوزرینه قابینه
حقنده اعطا ایلدیکی عدم اعتماد قراری ذات حضرت
پادشاهی‌یه عرض اولنه‌رق قابینه‌نك تجدیدی واحکام
شرعیه‌نك برقات دها اعتنا ایله تطبیق واجراسی حقنده
اراده‌سنیه صادر اولمش اولمقله عسکرلرمز ادب وسکون
دائره‌سنده قشله‌لرینه عودت ایلمشدر . عسکرلرمزك
شو حرکتی بعض طرفلرده حریتك سوء استعمال ایدیله‌رك
لعبیاته ولهویاته زیاده‌جه انهماك کوستریلمسندن ناشی
احکام شریعتك مختل اولمسی قورقوسندن ایلری کلدیکی
اکلاشلمشدر . لله الحمد استانبولده مسئله سکونت ونهایت
بولمش ویالکز افراد عساکرایله بعض ضابطان آره‌سنده
براز منافرت بقیه‌سی قالمش ایسه‌ده اشبو بقیهٔ احوالی‌ده
ازاله ایتمك اوزره جمعیت علمیه طرفندن برهیئت ناصحه
بالترتیب بالعموم قشله‌لری وقره‌غولخانه‌لری طولاشه‌رق
ضابطانمزك تشمسی دولته قاچه‌مال اولدیغی واردولرمزجه
هردرلو معلومات عسکریه‌یی حائز ضابطانه شدت احتیاج
بولندیغی بیان ایله وعسکرلرمزك شرعشریف احکامنه
اطاعتلری وارایسه آمرلرینه‌ده اطاعت ایتملری لازمکله‌جکی
وشاید هرهانکی برضابط شریعته مخالف برحرکتده
بولنه‌جق اولورسه اونك تعیین مجازاتی حکومته وبالخاصه
شرع شریفه عائد اوله‌جنی جهتله افراد عسکریه‌مزك
کندیلکلرندن بویله شیلره قالقشملری معاذالله تعالی پك
چوق یاکلشلقلره سببیت ویره‌جکی ونه‌قدر دنیاجزاسندن
قورتولسه‌لر بیله ینه اجرای احکامنی تقدیساً طلب
ایلدکلری شریعتك ، وطن ومملکت طولایسیله دین اسلامی
تهلکه‌یه قویان بوکبی حرکاته پك بیوك کناه نظریله
باقه‌جغندن بویله شیلره قارشو آخرتده جناب حقك
عذابی باقی اولدیغی تفهیم ایدرك عهده‌لرینه ترتب ایدن
وظیفهٔ دیانت وحمیتی ایفایه سوق ایدلمشلردر . عسکر
اولادلرمزك‌ده علماء دینك نصایحنی جان قولاغیله
دیکله‌یه‌جکلرینی امید ایدرز .

بوزمینده طشره‌ده اوردولرجه‌ده ایفای وعظ ونصیحت
ایدلمك اوزره مفتیلره ونائبلره وطشره علماسنه
تلغرافله تبلیغات اجراسنه تشبث ایدلمشدر .
فی ٣ نیسان سنه ١٣٢٤

— ٣ —

هانکی غزته ومطبعه طرفندن اولدیغی تعیین ایدلمیه‌رك
یالکز علاوه عنوانیله دونکی کون شویله برفقره نشر
ایدلمشدی .

صورت علاوه :

« مدارس اسلامیه‌مزك شمدی‌یه قدر هردرلو همت
وخدمتدن محروم براقلدیغی مبعوثانمزده بولنان بعض
علمای کرامك نظر دقتنی جلب ایتمش ومع‌مافیه بو
مطلب مهم مشاغل سائره آره‌سنده تأخره دوچار اولمشدی .
استخباراتمزه کوره خلیفهٔ اسلامیان وپادشاه آل عثمان
حضرتلری مدارس اسلامیه‌نك اصلاح وطلبهٔ علومك
ترفیه حالی مقصد علویسیله اون بیك لیره‌قدر بر مبلغ

اعطا واهدا وتسريع اصلاحاتی فرمان بیوره جقلردر . بوندن دولایی ارباب تقوا ودیانت نه قدر اظهار مسرت ایتسه سزادر .

جمعیت علمیه

مدارسك اصلاحنه احتیاجی موافق حقیقت وبو خصوصده بذل معاونت برامر خیردن عبارت ایسه ده ایلروده اوقاف اسلامیه نك اصلاحی صره سنده دوشونیله جك اولان بویله بر مسئله نك شمدیکی حالده موضوع بحث اولمسنده کی مناسبتسزلك عقل ایردیره ـ مدیکمزدن بونشریاتك برفکر مفسدته مقارن اولمسی احتمالنی درپیش ایدرك دونکی کون بوخصوص ایچون پولیس مدیریتنه مراجعت ایدلمش وتحقیقات نتیجه سنده طابع وناشرینك حلمی بك وموزعنك کریدلی رضا افندی اولدیغی اکلاشلمشدر . طابع وناشری مسأله نك حقیقتی ومنبع ترشحی حقنده ایضاحات اعطاسنه مجبوردر . جمعیت علمیه نزدنده ایسه بوکا دائر برگونه معلومات واستطلاعات بولنمدیغی جهتله حقیقتی اکلاشلنجه یه قدر مسئله یه قطعیاً بی اساس ومصنع نظریله باقلمسی لزومنی اعلان ایدرز . فی ۳ نیسان سنه ۱۳۲۵

— ٤ —

وولقان غزته سنك ۱ نیسان ۳۲۵ تاریخلی نسخه سنده خلیفهٔ اسلام عبدالحمید خان حضرتلرینه آچیق مکتوب عنوانلی مقاله ده : (بوکون مشروطیتمزی رفع ایتمك ، مجلس مبعوثان عثمانی یی قپاتمق ید قدرت شاهانه کزده در .) دیو درج ایدیلن فقره یی بروجه آتی محتاج تصحیح کوررز . شویله که :

مشروعیتی نصوص فرقانیه واحادیث شریفه ایله ثابت اولان امر جلیل مشورتك حال حاضرده کی شکل وطرزده ملت وکیللری جانبندن ایفا اولنمسی وقانون اساسی احکامنه رعایت ایدلمسی واحکام شرعیه وحکومت اسلامیه نك بقا وادامه سنه ملت عثمانیه نك رفاه حال وسعادتنه خادم وعکس حال برفتنهٔ عظیمه یی موجب ومملکت ووطنمزك تعرض اعدایه معروض قالمسنی مستوجب اوله جغی محقق اولدیغندن مشروطیتك محافظه سی جمله نك اوزرینه واجبدر . امر سلطانك واجب الاطاعه اولمسی مأمور بهك مشروع اولمسیله مقیداولوب خلاف شرع شریف امرینه اطاعت جائز اولمیه جغنی بیلن وزمان استبدادك سیئاتنی کورن وقانون اساسینك محافظه ـ سنه یمین ایتمش اولان عساکر عثمانیه ایله بالعموم طلبهٔ علوم ومنتسبین علمیه واهالیٔ سائره مشرطیتك رفعنه ادنی برتشبث وقوعنده فدای جان ایده رك مانع اوله جقلری محققدر . ذاتاً قانون اساسی نك حسن محافظه سنه یمین ایتمش اولان امیرالمؤمنین افندیمز حضرتلرینك مجلس مبعوثانی قپاتمغه تمایل ایتمسی ممتنع ومحال وعدیم الاحتمال ایکن فقرهٔ مذکوره ده صورت امکانده کوسترلمسی طوغری اولمدیغنی بیان ایلرز .

۳ نیسان سنه ۴۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه نك حکام الشرع قسمی طرفندن مبعوثان کرامه تقدیم اولنان لایحه در

[مابعد]

اون دردنجی ماده اوراق مدیری مشیختدن تسطیر اولنوب جوابه محتاج اولان محرراتك جوابلری محلنه وصولی تاریخندن اعتباراً بعد مسافه یه وموسمه کوره اون بش کوندن ایکی ایه قدر کلمز ایسه ایکی دفعه دها تأکید ایتدیرر جواب مطلوب ینه کلمدیکی تقدیرده باعث تأخر اولان مأمور حقنده قانوناً لازمکلان معامله نك اجراسیچون بامذکره مشیخته بیلدیرر .

محاسبه جیلك

اون بشنجی ماده علمیه محاسبه جیسنك وظائفی

مشيخت دائره‌سنك ودوائر مربوطه‌سنك امور حسابيه‌سنى ضبط وتدقيق ورؤيت ايتمك ومأخوذات ومدفوعاتى صره‌سيله وتاريخلريله بوزوق وحك وسلنتى اولميه‌رق دفتر مخصوصلرينه قيد ايتديرمكدر محاسبه‌جينك معيتنده برقلم وزير اداره‌سنده بروزنه اولوب مأمورلرى انتخاب مأمورين شرعيه طرفندن تعين اولنور .

اون التنجى ماده — محاسبه‌جى علميه دائره‌سيله دوائر مربوطه‌سنك مأمورين معاشاتنى ومقنن اولان مصارفى بلا استيذان تسويه وايفا ايدر . بونلردن ماعدا مصارف حقنده انجمن ادارهٔ مشيختدن مأذونيت ويرلمدكجه آز وچوق هيچ برصرفياتده بولنه‌ماز .

اون يدنجى ماده — محاسبه‌جى هرسنه ختامنده اوسنه‌نك وقوعبولان كافهٔ مأخوذات ومدفوعاتى مبين عموم محاسبه دفترلرينى تنظيم وديوان محاسباته ارسال ايده‌جكى كبى سنهٔ آتيه بودجه‌سنى تنظيم وماليه نظارتنه ارسال اولنمق اوزره مشيختنه اعطا ايدر .

اون سكزنجى ماده — محاسبه‌جى مشيختك امور حسابيه‌سنك مواد كليه وجزئيه‌سندن ومشيختك امر تحريريسى اولسه بيله خلاف نظام صرفياتدن مسئول وضامندر .

تقاعد علميه

اون طقوزنجى ماده — علميه تقاعد صنديغنك حساباتى بالرؤيه ملكيه تقاعد صندوغنه دوراولنه‌جقدر .

يكرمنجى ماده — اشبو قانونده تعيين اولنان دائره‌لرك رئيسلرى مشيخته وهراداره‌نك معيت مأمورلرى او اداره‌نك رئيسنه قارشو مسئولدر . بناءً عليه رئيسلرى اولا وظائف مأموريتلرينى قوانين ونظامات دولته ثانياً منسوب اولديغى دائره‌نك نظامنامه‌سنه توفيقاً رؤيت ايتمكه ومعيت مأمورلرينه وظيفهٔ مخصوصه‌لرينى ايفا ايتديرمكه ثالثاً اوقات معينه‌سنده محل مأموريتلرنده بولنمان ووظيفه‌لرنده قصور ايدنلر حقنده اولاً تنبيه ثانياً موقت قطع معاش وثالثاً عزل وتبديللرينى طلب ايتمكه مجبوردر .

مابعدى وار

محمد على

بكر افندى مطبعه‌سى — وزيرخان

بازارایرتسی — فی ۲ جمادی الاخر سنه ۳۲۷ وفی ۸ حزیران سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز : فاتح مجیز درسعاملرندن شهری احمد رامز

سر محرر : فاتح مجیز درسعاملرندن مصطفی صبری

مدیر مسئول : مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده: محمد علی

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقاله‌لرده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
بکر افندی مطبعه‌سی — ورزیخن

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی فنی هفته‌لق غزته‌در.

خاقان سابقك خلعی حقنده قبل شرعدن صادر اولان فتوای شریفه صورتی :

امام المسلمین اولان زید بعض مسائل مهمهٔ شرعیه‌یی کتب شرعیه‌دن طی واخراج وکتب مذکوره‌یی منع وخرق واحراق وبیت المالده تبذیر واسرافله مسوغ شرعی خلافنده تصرف وبلا سبب شرعی قتل وحبس وتغریب رعیه وسائر کونه مظالمی اعتیاد ایلدکدن صکره صلاحه رجوع ایتمك اوزره عهد وقسم ایتمشکن یمیننده حانث اوله‌رق احوال وامور مسلمینی بالکلیه مختل قیله‌جق فتنهٔ عظیمه احداثنده اصرار ومقاتله ایقاع ایتمکله منعهٔ مسلمین زید مزبورك تغلبنی ازاله ایتدکلرنده بلاد اسلامیه‌نك جوانب کثیره‌سندن مزبوری مخلوع طانیدقلرینه دائر اخبار متوالیه ورود ایدوب مزبورك بقاسنده ضرر محقق وزوالنده صلاح ملحوظ اولمغین زید مزبوره امامت وسلطنتدن فراغت تکلیف ایتمك ویا خلع ایلمك صورتلرندن هانکیسی ارباب حل وعقد واولیای امور طرفندن ارجح کوریلورسه اجراسی واجب اولورمی ؟

الجواب : اولور . كتبه الفقير السيد محمد ضياء الدين عفي عنه

تاریخ جلوس حضرت پادشاهی

اورنك حریته بخش ایلدی عز وشان
سلطان محمد رشاد ، خاقان پر میمنه
ملت بونالمش ایدی ظلم و تعدی ایله
امت بولانمش ایدی پك قانلی بر شیونه
غوثی شو تاریخ ایله عثمانلیلق فخر ایدر
« سلطان محمد جلوس ایتدی نه شانلی سنه »

١٣٢٧

شوکت غوثی

مذاقيمز ومثاليمز

مارت اوتوز بر حادثهٔ ناگهانیسیله استانبولده بر قسم قانلره جریان شهادت و دیگرلرینه جمود خشیت و حیرت گلدیگی ایامده جمعیتمز طرفندن محافظهٔ مشروطیت اوغرنده وقوعبولان خدماتدن صکره جریت اردوسنك استانبوله دخولیله وظیفه قولدن فعله انتقال ایتمش اولدیغی جهتله غزته‌مز برمدت ایچون اختیار تعطیل ایلمش ایدی . غزته‌مزی توجهلرینه لائق گورن قارئین کرام طرفندن توالی ایدن استفساراته نظراً سکوتمزك بوندن زیاده امتدادینه مساعده ایدلمدیگی کبی مملکتمزك گچیردیگی شو بحران اجتماعی اوزرینه صنف علما و برازدها مبذول بر تعبیرایله صاریقلیلر حقنده حاصل اولان حسیاتك محتاج تصحیح نقطه‌لری احتوا ایتمسیده بزی بومسلك مقدسك مدافعه‌سی وظیفه‌سنه دها اولجه دعوت ایدوب طوریبوردی . انجق دورهٔ سمره‌سنی کندی کندینه گیرمك ایچون تداویدن زیاده سکون واستراحته محتاج اولان بعض امراض حاده کبی خسته‌سنك عاقبتدن امین بولنان برطبیب قناعتیله بزده بوحسیاتك کندیلکندن کسب صلاح ایلمکه باشلاماسی زماننه‌قدر بکله‌مکده هیچ بر بأس گورمدك . بوحسیات طوغری اولمسنه لزوم گورلمه‌مکدن عبارت بر پردهٔ سرابه بورونمش اولدیغی جهتله حقیقتی گوسترمك ایچون تلاش ایتمکدن ایسه سرابك صیرلمسنه انتظار ایلمك دهامناسب ایدی . دهاطوغریسی حسیات مذکوره صحته مقارنتدن زیاده مزاجه موافقت اساسنه مستند ایدی . سوزمزی ایضاح ایده‌لم : افکارعامه‌ده کلیشی گوزل بویله برحسیاته احتیاج وار ایدی . چونکه اورته‌ده بیوك بروقعه‌وار بونك ایچون برهدف اتهام لازم . عبدالحمیدك تموز اونبرده چوکن دوش استبدادی ایله خاك هزیمته سریلن خفیه‌لری بوبابده غیر کافی اولمق لازمگلیر . بالخصوص میدانده عسکر ایله صاریقلیلردن بشقه کمسه گورونمیور الده‌سونکو دالده‌ده شریعت . اهالی ایسه (عسکری بیلمم) طایه‌دن چوق اولمقله برابر برصنف مشخص حالنده بولنمدیغی ایچون قالەالمق عادت دکلدر . دها طوغریسی افکار عامه‌مزده تحری حقیقت خاصیتی دستور اتخاذ ایدیله‌مدیگندن اهالیدن فلان وفلان وفلان طرزنده تعداد وتعیینه اوشه‌نیله‌رك ولواك اغر برقباحتك معطوف علیهی اولمق اوزره اجمالا برصنف گوستریلیویرمك خصوصنده ادنی برکلفت تردده لزوم گورلمز . بناءً علیه اورته‌ده عسکر ایله صاریقلیلردن بشقه کمسه قالمیور . عسکر ایسه بزه دائما لازم اولدیغی ایچون صنفی اعتباریله تهمتدن منزهدر . بالخصوص عسکر حرکات اخیرهٔ احرارانه‌سیله درحال کندی کندینی تبرئه‌مشدر . اوحالده صاریقلیلر دیوب گچیویرمك پك قولایدر .

بوحکمی ویرن افکار عامهٔ موقته ایکی‌یه آیرلمش ایدی . برقسمی بوشائبه‌یه معروض اولان صاریقلیلردن جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌یی تجرید وتنزیه ایتمك لطفنده بولنمش ، دیگر قسمی ایسه صاریقلیلری شو یولده ایکی‌یه تقسیم ایتمك ایچون بیله ذهنی یورمغه لزوم گورمه‌مشدی . بوصوك قسم افکارعامه‌نه جمعیت علمیه‌یه ونه‌ده حادثه‌گونی تسکین عصیان ایچون باب عالیدن رسما دعوت اولنه‌رق مجلس مبعوثانه گلمش بولندقدن صکره اقشامه‌قدر چقمق امکانی بوله‌میان واوگون مبعوثلرقدر قورقوچکن رجال علمیه‌یه برلحاظهٔ استثنا عطف ایتمك زحمتی اختیار ایده‌مدیگی جهتله بوکا افکارعامه‌دن زیاده افکارعامیانه دیمك دهامناسبدر .

فلبه‌دن گلن بالقان غزته‌سی بوقسم افکار عامه‌نك بر وقت ترجمانی اولدیغی کبی حادثه‌یی تعقیب ایدن ایام فترتده جمعیتمزك انقره‌ده بولنان کندی شعبه‌سی طرفندن غایت شدید برلسان ایله تبلیغ ایدیلن مؤاخذه نامه‌ده افکار عامهٔ مذکوره‌نك اناطولیده‌کی برنمونهٔ انعکاسنی تصویر ایدییوردی . جمعیتمزك وظیفه‌سنی ایفایه باشلادیغی

وقدرشناسان مطبوعاتك نائل تقديراتى اولديغى برصره‌ده انقره‌ده‌كى شعبه‌سندن ـ بالطبع نفس‌الامر ايله معكوس براستخبار اوزرينه ـ كلن جمل تكديريه هم افتخارينى موجب اولمش هم‌ده كندى افرادى طرفندن بيله سوء مكافات كورمك درجه‌لرنده برغريبهٔ طالعه مالك اولديغى اكلاتمش ايدى .

طنين رفيق محترممزك سلانيكده انتشار ايدن برنجى نسخه‌سنده مارت اوتوز برحادثه‌سنى مصور اولمق اوزره بابان زاده اسماعيل حقى بك افنـدى طرفندن يازيلان مقاله‌ده صاريقليلره قارشى عمومى وغير مميز برحس ايله يازلمش اولمق اعتبـاريله سـالف‌الذكر افكار عامه‌نك خواصه سرايت‌ايدن برنمونهٔ ديكرينى تشكيل‌ايديوردى. بتون بواحوال . ايام فترتده جمعيتمزك بيانـنامه‌لرينى محتوى اولان غزته‌لرك‌طشره‌لره كيدممه‌مسى كبى برمعذرته مستند اولديغى اكلاشـلمقله برابر صاريقليلر حقنده حقيقته موافق اولميه‌رق انتشار ايدن حسيات مغشوشه‌نى پك قولايلقله قبول ايتمك ايچون قلوب عامه‌ده كوريلن استعدادك مولدى انسانى پك اجى برتأمله‌سوق‌ايديور. جمعيت علميـه‌نك تام زماننده‌كى نشريات احرارانه‌سى ميدانده وديوان حرب محـاكماتى حادثهٔ ارتجـاعيه‌ده على‌الاطلاق صاريقليلرك لله‌الحمد هرصنفدن‌زياده برى‌الذمه اولديغنى كوسـترمكده ايكن حقيقتك تظـاهرندن اول اولـسون افكار عامه‌نك نه حق ايله وهانكى برميلان‌ايله صاريقليلر عليهنه متوجه اولديغنى اكلايامامق اكلامقدن دها خيرليدر . دور استبدادده هرصنفدن زياده مغدور ومنفور اولان صـاريقليلرك دور مشروطيتده‌ده محلى برلمان سـوء ظنلر ايچون الده حاضر برهدف اولمق اوزره قبول‌ايديليويرمسى پك اليم برتناقض زمينى‌تشكيل ايديور . شو مسئلهٔ زائله‌ده‌جمعيتمز واسطه‌سيله‌كنديسنى خدمت ايتمش بيلن صنف علمـا ، محترم اردو وحقكو مطبوعات طرفلرندن مظهر تقديرات اولدقلرى حالده برقسم افكار خلقك ولو مبـادئ انقلابده حقسز يوله صاپماسى كنران خدمت عد اولنمغه لايقدر .

عجباصاريقليلرك ، صنفى اعتباريله نظر خلقده‌بوسهولت اتهامى نه‌دن نشئت ايديور . يوقسه بونلر حقنده بعضاً كوستريلن حرمتلر محبتله مترافق برحالده بولنميورمى ؟ صوكره بوحالى جالب اولان اونلرك كسوه‌لريمى يوقسه شخصلريميدر . شـو نقطه‌لرى برپارچه محتاج تعميق كوريبورز . صاريقلى اولديغى حالده تبديل كسوه ايدن عين شخصك دهـا صميمى دها مونس نظرلرده [illegible] اولديغى كورلمكده اولمسـنه نظراً شق اول برآز دها طوغرى كيبدر . فقط صاريق ، مسلمانلقله شرقليلكدن باشقه هيـچ برشيئه دلالت ايتمه‌مك اعتباريله بزم الك ملى بركسوه‌مز اولديغندن بوكا قارشى بيكانه وناخشنود بر نظرله باقيلمق بزه مخصـوص اولان منطقسزلقلردن معدوددر . برنجى شقه يعنى صاريغك صاحبنه كلنجه بوآدمده‌ده كسوه‌سنك‌دلالت ايده‌جكى خصوصيت معنايه كوره‌برشرقلى ، برمسلمان‌حسياتى ، صدد بحثه‌دها اويغون برتعبير اولمق‌اوزره شريعت‌غيرتى واردر . لكن‌شريعت ايسته‌ينلرى كوردك . بونك آلتندن اسـتبداد چيقيور ديه‌جك اولورسه‌كز صاريقليلره منسوب اولان‌شريعت، شريعت‌حقيقيه اولمق لازم‌كلديكى جهتله بونلرك ، غيرتى كودمك ايسته‌ديكى شريعتدن استبدادى چيقارمق منطق بيلنلرك معلومى اولديغى اوزره حد اوسطى ياكلش تكرر ايدن قياس منطقيدن نتيجه استخراجنه چالشمق وياخود شريعتك دشمن اسـتبداد اولديغنه بحق ايمان ايديله‌مديكى جهتله اسـتبداد ايسـته‌ين بعض مفسدلرك شريعت ايسته‌مسى كى مشروطيت ايسـته‌مكى شريعت ايسته‌مه‌مك درجه‌سنده سوء اسـتعمال ايلمك قبيلندن اولور . زمانمزده صاريقليلرك بعضيلرى اسـتبداد ايله شريعتى سچه‌ميه‌جك برحالده اولدقلرندن بونلرك براغفال نتيجه‌سنده خطايه دوشـه بيلملرى جهتنه كلنجه بوده

آز چوق شریعتك استبداده قریب برشی اولدیغی فرض ایدرك حقنده بر نوع سوء ظن طاشیمق کبی برشی اولمقله برابر صاریقلیلر نه قدر جاهل اولسه‌لر، مسلکلرنده نه قدر تدنی ایتمش بولنسه‌لر ینه خصوصیتلری اعتباریله شریعتی هر صنفدن زیاده اونلرك اکلامسی لازم کلیر. مشروطیتی ایسه (رجا ایدرم) هنوز بحق هانکیمز اکلایور، تقدیر ایدییورز. بو مقامده برطرفدن اعتراف وبرطرفدن ادعا ایدیله‌بیله‌جك برحقیقت واردر. صاریقلیلر طبقات عادیه‌ی اعتباریله علی الاکثر صاف وحتی براز غافل، ایچ ساده دل اولدقلرندن بعضاً آلداتیلمق تهلکه‌سنه معروض اوله‌بیلیرلر. فقط بونلرك هانکی برندن اولورسه اولسون صدورینه احتمال ویریله بیلن خطا. آلداتیلمق درجه‌سنده قاله‌رق هیچ بروقتده آلداتمق، سوء نیت ویاخود مادی برمنفعت تعقیب ایلمك درجه‌لرینه چیقمق امکانی یوق کبیدرکه بوده برشرفدر. بونك قصور اولان جهتنده ایسه قباحت صاریقلیلرك دکل حکومتکدر. چونکه بوصنف قدر طول مدت باقیلمامش. اعتنادن محروم قالمش برزمره دها یوقدر. دور استبدادده طلبه‌نك تحریر نفوسی بیله ممنوع ومحذور صاییلدیغندن بوکون استانبول مدارسی قطعات غیرمکشوفه حالنده بولنیوردی. بودرجه باقیمسز اولدقلری حالده ینه کندی کندیلرینی بوقدر اولسون چکوب چویره بیله‌جك برحالده قالملری شایان تعجب وتشکردر. تحت انضباط وانتظامده بولنان عساکر دائرهٔ اطاعت خارجنه چیقارسه سوقاقلرده تصادف ایتدیکی هر وقعه‌دن کندیسنه برحصهٔ تماشا چیقاران طلبه نه‌یاپار؟ یوق .. یوق بونلره باقیلمالیدر. بونلره حکومتك باقمامسی، اهالینك ده بیکانه بر نظرله باقمسی، لزوم موجودیتلرنده تردد اولندیغندن ایلرو کلیورسه پك بیوك خطا ایدیلیور. بونلرك اهمیتی بالجمله افراد اهالیمزده حسیات دینیه ومتانت اخلاقیه‌نك لزوم محفوظیتی نسبتنده‌در. شو خصائل ایسه بر ملت ایچون آرانیلوب ده بولنه‌میان برقوهٔ معنویه منبعی تشکیل ایدر. مارت اوتوز برده سوء استعمال ایدیلن لفظ مبجل شریعتك تموز انقلابنی حاضرلامق ایچون روم ایلینك اعماقنده نه قدر مفید نه قدر عالی برتأثیر اجرا ایتمش اولدیغنی اونوتمیه‌لم. بوقوتك قدرینی بیله‌لم. بوقوت حسن استعمال ایدیلیرسه اقتطاف اولنه‌جق ثمرات پك قیمتداردر. نه حاجت، بوقوتك سایه‌سنده ایدی که جمعیت علمیه بکن کونکی وظیفه‌سنی ایفایه موفق اولدی. ینه تکرار ایدرزکه مدارسه باقیلمالی. هم ده افکار عمومیه‌جه صنف علما حقنده ولو موقتاً حصوله کلن حسیات مغشوشه‌نك برترضیهٔ تصحیحی اولمق اوزره باقیلمالیدر.

افکار عامه‌نك؛ اتهام ایتدیکی صاریقلیلردن جمعیت علمیه‌یی آییره‌رق واقعهٔ زائله‌ده اونلره عالی بر موقع خدمت وموقعیت تخصیص ایدن قسمنه کلنجه: اولا جمعیت مذکوره استثنا ایدیلدکدن صوکره ماعداسنك ینه بر اطلاق نوعی ایله تهمتنامه‌سی مقارن حقیقت دکلدر چونکه بو قسم افکار عامه‌نك محاکمهٔ مجهولانه‌سنده استناد ایلدیکی نقطه اوکون مجلس مبعوثان اوکنده‌کی اجتماع آره‌سنده طلبهٔ علومك ده کورونمسندن عبارت دکلمی؟ شو حالده برکره صاریق منظره‌سنده بری بش ظن ایتدیرمك درجه‌لرنده‌کی برکت نمایش حساب ایدیله‌رك بو صورتله موجود ایله موهومدن ترکب ایدن کثرتك بر قسمنی ده تسکین عصیان ایچون سبق دعوت ویا سوق حمیتله کلنلری آییردقدن صوکره قالان اقسام حقنده عمومیت اعتباریله الك موافق صفت ووظیفه (سیرجیلك) در. حال بوکه بونلردن اکثریسنك ده عساکر عاصیه طرفندن یول اوزرینه دوشن مدرسه‌لردن جلب وجمع ایدیلدیکی مروی اولدیغی کبی هله عساکر مذکوره‌دن بعضلرینك کوزینه ایلیشن طلبه‌یی سونکو ایله ایاصوفیه میدانینه طوغری سوق ایلدیکی متواتردر.

الحاصل افکار عامه‌نك بو نقطه‌لرینی کوزلجه تدقیق وتقدیره لزوم کورمیه‌رك بتون برمسلکك ناموسنه تعلق ایدن بر مسئله‌ده یالکز جمعیت علمیه‌یی استثنا ایتمسی بزی تطمین ایتمز. چونکه بو استثنا نه قدر موجب شرف ومفخرت اولسه ینه بن بوحالی کندی حسابنه: دوشکون بر ملت افرادندن برینك. شخصی اعتباریله ثروت وحیثیت صاحبی اولمسی کبی نشوه‌سز کوریورم. آه بو کبی مسائلده بیلمم نه‌دن ذوق سلیم، شرف اضافیی شرف ذاتی‌یه ترجیح ایتمك ایسته‌یور.

مصطفی صبری

مارت اوتوز بر

تموز اون بر ایله مارت اوتوز بر؛ حادثهٔ متقابله‌لریله فاسفهٔ حیات ملیمزك تقابل عدم والملکه‌سنه برمثال واضح تشکیل ایلیان بوایکی کون بتون عثمانلیلرك صحائف وجدانیه‌لرنده ایکی ارتسام لایتغیر براقمشدرکه برنده نصل برمعنای مسرت مندمج ایسه دیکرنده‌ده بر مفهوم فلاکت مندرجدر. بری نصل کوکللرده بر فرح، امیدلرده بر تجدد چهره‌لرده بر ابتسام تولید ایدرسه دیکریده قلبلرده بریأس، امللرده برانکسار، ناصیه‌لرده بر اغبرار تجسیم ایلر. بوایکی حادثه جسم ملته تطبیق اولنمش ایکی قوهٔ مخالفه ومعاکسه‌یه مشابهدرکه برینك جهتی سلامت وسعادت، دیکرینك جهتی‌ده فلاکت وسفالتدر. بری مملکتمزی مرکز انسانیت اولان شمس حریته دوغری توجیه ایتمك ایستیور، دیکری ایسه ظلمته دوغری تدویر ایلیور. بری سنه‌لردنبری افول ایتمکده اولان کوکبهٔ اقبال ملتك یوکسلمه‌سنه سعی ایدییور. دیکری استبداد ییلدیزینك تکرارطلوعنی احضار ایلیور.

فقط طوغریسنی سویلیه‌یم‌می بن برنجی حادثه‌دن نه قدر ممنون اولمش ایسه‌م، ایکنجی حادثه‌دن‌ده شمدی اوقدر ممنونم. «عسی ان تکرهو شیئاً ....» نظم جلیلنی وردزبان ایدرك مسببلرینه ومرتبلرینه دعا ایده‌جکم کلیور.

بز. مارت اوتوز بردن اول نه‌حالده ایدك. حریتك بخش ایتدیکی مأثری‌بر برسوءاستعماله اوغراتمشدق. مطبوعاتمزی، اجتماعاتمزی، حریت شخصیه وکلامیه‌مزی اویله برشکله صوقمشدق‌که بونلردن مملکتمزك بکلدیکی بیوك، بیوك استفاده‌لرینه دهشتلی، دهشتلی مضرتلرحاصل اولیوردی. بز، سفیه برمیراث یدی‌یه بکزه‌یوردق‌که قولایجه النه کلن مالك قیمتی تقدیرایده‌میه‌رك سفاهتله استهلاك ایلدیکی کبی بزده‌اویله جه حریتمزده سفاهت واسراف ایلیوردق. بوسفاهت وحریت مزمن بر صورتده دوام ایده ایدی؛ ملتی تلافیسی غیر قابل بر تهلکه قارشیسنده بولندیره‌جغنده شبهه یوقدی. سفیه نصل اموالندن حجر اولنورسه شارع حقیقی اولان جناب حق اموال حریتمزدن بزی موقتاً حجر ایتدی. تاکه حریتك قدرینی بیله‌لم. تبذیر واسرافدن صاقنه‌لم. زاد حریتی سعادت وسلامتمزی موجب اسبابه صرف ایده‌لم.

برده تموز اون بردن صکره بزاویله برمست حریت اولمشدق، بزی اویله برغرور ونخوت استیلا ایتمشدی‌که مالنك بقای امتدادندن امین اولان سفیه میراثدار کبی حریتك بقاسندن کلیاً امین ایدك. خاطرمزه کتیرمیوردق‌که حریت بتون انسانلر ایچون احوال جاریهٔ طبیعیه‌دن دکلدر. حریتك دوستی اولدیغی کبی دشمنی‌ده واردر. انلرکه استبدادك قوام وعمادی ایدیلر؛ ملتك اموالی هر وقت کندیلرینك آمالنه مصروف ایدی؛ حریتدن هیچ بر وقت ممنون اوله‌مازلردی. هیچ بر تأثیراجرا ایده‌میه‌جکلرینه قانع اولدیغمز بوقوام استبداد، استبدادك قیامی ایچون هر فداکارلغی اجرایه حاضر هر وسیله‌دن استفاده‌یه ناظر ایدی. انسانیتك. هیچ بر وقت انسانلق ایچندن دفع ورفع ایده‌میه‌جکی اغراض شخصیه جریانلری

ایسه شـدتلریله متناسب فالقلره سببیت ویره‌جکی اونودلمشدی . الحاصل حریت یاکلش تفسیر ایدلمکله برابر کندی نمای طبیعیسنه براقیلمشدی . ایشته بو حادثهٔ اخیره بو خصوصده بزه پك کوزل درس ویردی . آکلادق که حریتی بر طرفدن تربیه دیکر طرفدن صحتنه وعلل وامراضدن محافظه‌سنه اعتنا ، او بر طرفدن‌ده تأثیرات خارجیه‌دن متأثر قیلمامق ایچون دقت ونکهبانلق لازم .

بزه بویله بر درس حقیقی واجتماعی ویرن حادثهٔ اخیره‌نك هر صفحه‌سی تشریح هر نقطه‌سی ایضاح ایدلمك ایجاب ایدرکه بو صورتله‌ده بوکبی مسائلك اورتونه‌جکی نقاب اخذ ایده‌جکی شکل سیر ایده‌جکی نقاط انظار عمومیه‌ده تعین ایتسون . فی الواقع حادثه‌نك حصوله کتیرن اسباب حقیقیه وبواسبابك یکدیکرینه اولان مناسبتلری والحاصل مسئله‌نك بتون صفحاتی دیوان حرب عرفینك نتیجهٔ تدقیقاتنده اکلاشیله‌بیله‌جك اموردن ایسه‌ده صالی کوننك محتوی اولدیغی وقایع ظاهریه مسئله‌نك شکل وماهیتی واهالیمزك احتساساتی حقنده ایجه برفکر ویره‌بیلور . ایشته کرك بویولده‌کی ملاحظاتمز وکرك بعض غزته‌لرك ، تماس ایتدیکمز بعض صفحهٔ وقوعاتی مشاهدات خارجیه‌سنه وسماعه استناداً مغایر اوله‌رق یازمسی اوکونکی مشاهداتمزی مختصر برصورتده تحریره سببیت ویرمشدر .

صالی کونی صباحلین ۱۲ راده‌لرنده بر احبابم واسطه‌سیله وقعه‌دن « عسکرك مجلس مبعوثانی باصدیغی ومبعوثانی طاغتدقلری ویاطاغیده‌جقلری » صورتنده خبردار ایدلدم . برمبارزهٔ حیاتیه قارشوسنده بولندیغمزی کمال تأسفله اکلایه‌رق همان فاتحه توجه ایتدم . یولده خواجه‌لریمزدن برینه تصادف ایدرك دها اولجه ایشتمش اولدیغی بووقعه‌نك ویره‌جکی نتایج مؤسفه‌یی مختصراً اکلاتدم . وعلمانك برلشه‌رك عسکره نصایح لازمه اجرا ایدلمسی لزومنی سویلدم . بر احتراز وخوف نتیجه‌سی اوله‌رق چکندیکنی اکلایه‌رق فاتحه‌چیقدم . ناس کومه کومه ایاقده وقهوه‌لرده بربهت وحیرت وفوق العاده تهیج ایچنده یکدیکرندن وقعه‌نك کیفیتی ونتایجی حقنده استیضاحات واستخباراتده بولنیوردی . اهالینك کرك علائم وجهیه‌لرینه وکرك سوزلرینه وحرکاتلرینه دقتله حالت روحیه‌لرنده بیوك برانفعال وکدورت آثاری جلی بر صورتده کوریلیوردی . وقعه‌نك کیفیتی حقنده استیضاحه کیرشدم آلدیغم خبرلر همان یکدیکرینك نقیضی ایدی . بش التی دقیقه ظرفنده آلدیغم صوك خبرلر شو درت صورته منجر اولیوردی :

(۱) — . مابین عسکری ، مبعوثانی باصمش بونلریده آوجی طابورلری قوشاتمش فقط تسلیم اولمیورلر ایمش .

(۲) آوجی طابورلریده برابر ایمش شریعت ایستورلر ایمش وکلایی ، مبعوثلری اتحاد جمعیتی غزته جیلری کسه‌جکلر ایمش .

(۳) کیجه نیازی بکك قوماندسی التنده مناستردن عسکر کلمش بوراده‌کی عسکر اونلره تابع اولمش شریعت ایستیورلرمش .

(٤) عسکر ، وولقان جمیتی ایله برلشمش پادشاهیده کتیرمشلر عسکره بالذات عبدالحمید قوماندا ایدییورایمش .

بو حوادثك صوك اوچنه هیچ جواز عقلی ویرمیوردم . ایش برنجی شکلدن عبارتدردیه حکم ایدییوردم . وکندی فکرمجه مسئله‌نك بر حادثهٔ ارتجاع اولدیغی فقط نه شکلده اولورسه اولسون آوجی طابورلری واسطه‌سیله اوکی آلنه‌بیله‌جکنه حکم ایلیوردم . برنجی حوادث ایسه قوت بولمیوردی بالعکس آوجی طابورلرینك عساکر عاصیه‌یه پیشوای اولدیغنی حوادث تأیید ایلیوردی . علمایی طوپلایوب محل وقعه‌یه کیتمکی تصور ایتدم . فاتحی براحتراز بر

قورقو استیلا ایتمشدیکه کیمسه‌ده دیرکلر آراسنه قدر ایتمکه جسارت یوغیدی .

بر ایکی ذاتدن ماعدا کیمسه‌یی فکرمه اشتراك ایتدیره‌میوردم بعض ذواتی اراتدیغم حالده بوله‌مدیغم کبی جمعیت‌علمیه اعضالرینی‌دخی طوپلامق ممکن اوله‌مدی . برایکی رفیقله برابر دیرکلر آردسنه طوغری ایندك‌محله وقعه‌یه یاقلاشدقجه اهالیده‌کی هیجان کثافت پیدا ایدیوردی . دیرکلر آردسنده عثمان‌بابا تربه‌سنه تقرب ایتدیکمز بر صره‌ده اوزاقدن سلاح سسی ایشدلدی . اهالی‌بزه‌متوجهاً‌یکدیکرینی‌چکنه‌یه‌رك فرارایدیورلردی بز اهالی‌یه عسکرك تجاوز ایلدیکنه ذاهب اوله‌رق دها ایلری کیتمکدن واز کچدك . جمعیت‌علمیه اداره خانه‌سنه کیردك .

مابعدی وار

محمد فطین

***

اوتوز بر مارت حادثهٔ فجیعه‌سنك تذکیر صفحاتی قلوب صافیه اربابنی جریحه‌دار تأسف قیلمقدن بشقه برنتیجه ویرمامکله برابر تاریخده برسطر سرخین تشکیل ایده‌جکی وارباب‌عبرتك برچوق نقاطده تزیید ابتصارینه مدار اوله‌جنی جهتله (بیان‌الحق) ك دخی بوبابده بر صفحهٔ تاریخیه‌یی احتوا ایده‌بیلمسی نقطهٔ نظرندن یوم مذکورده دائرهٔ مبعوثان داخلنده‌کی صفایح واقعات حقنده‌کی مشهودات وحسیاتی اجمالاً ثبت وقید ایتمك ایسترم .

یوم مذکورده ساعت اوچ،اوچ بچق‌راده‌لرنده ایدی مبعوثاندن یکرمی اوتوز قدر ذات کله‌بیلمشلر وبرنجی شعبه‌ده طوپلانمشلردی . نه‌یاپیله بیله‌جکنه دائر مداولهٔ افکار ایدیورلر وهنوز نه‌عسکرلرك مقاصدندن ونه حکومتك خط حرکتندن خبردار اوله‌میورلردی . اکثریتك‌حصولنی‌امیدایله انتظار ایتمکده‌ایستیورلردی .

آن بآن طیشارده حرکت وولوله تزاید ایتدیکی وامید ایدلدیکی قدر مبعوثان کرامك کله‌مدیکی حس اولنمغه باشلادی یارم ساعت بلکه بر ساعته قریب بو وجهله زمان کچدی . ومیدانده‌ایسه پی‌درپی تزاید ایدن عسکردن باشقه کیمسه کورونمیوردی . نهایت موجود بولنان وقرقه تقرب ایده بیلن مبعوثان کرام بر فنالغه بر اختلاله میدان ویرمامك ایچون عسکرلره براز نصیحت اجرا ایتمك ومقصدلرینی آکلامق اوزره بر هیئت کوندرمکی قرارلاشدردیلر . اسکوب مبعوثی سعید افندی قیصری مبعوثی قاسم افندی حلب مبعوثی مصطفی افندی بومیانده ایدی . بونلر اشاغی ایندیلر وعسکرلره خطاباً بر آز کورشمك ایستدکارینی سویلدیلر . بش اون کشی ایلرو کلدی .

مبعوثلر — اولادلر تربیهٔ عسکریه‌کزی اخلال ایتمیه‌جککزه امیدوارز خدانکرده اك‌کوچك‌بروقوعات مملکتمزك‌پریشانلغنه سبب اوله‌جغنی‌بلیرسکز. بناءً علیه هیچ کیمسه‌نك بورنی‌قاناتمامسنه وبعض مناسبتسز آدملرك میدان آلمامسنه دقت ایدیکز . رجا ایدرز .

عسکرلر — برنجی وظیفه‌مز هیچ کیمسه‌نك بورنی قاناتمامسنه غیرت ایتمکدر .

— نه ایستدیککزی اکلامق و اکا کوره‌بزه دوشن وظیفه‌یی ایفا ایتمك ایسترز بیان ایدرمیسکز .

— قابینه‌نك وبعض ضابطان وقوماندانلرك تبدیلی احکام شرعیه‌نك تمامیء اجراسی ومبعوثلردن برقاچ کیمسه‌نك اخراجی .

— ایی اما بونك‌هپسنی بزیاپه‌میز . بونلرك برقسمی بزم وظیفه‌مز خارجنده‌در . یالکز احکام شرعیه‌نك تماماً اجراسی مسئله‌سی ذاتاً بزم اقصای آمالمز اولوب شمدی‌یه قدر بونك ایچون چالیشمقده‌یز بونلری سزه دها کوزل اکلاته بیلمك ایچون یوقاری‌یه ایلرو کلنلرکزدن برقاچ کشی‌کلسه‌ده‌اوراده‌کورشسه‌ك‌اولمزمی.

— بك ايى افندم هم بويله برقاچ كشى كوندرهلم همده بش اون عسكر يوقارىيه چيقسون اوراده بولنسون .

— ايكنجى‌يه حاجت يوق اما ارزو ايدرسڭز بولنسونلر .

شو محاوره نتيجه‌سنده بش اون كشى مبعوثلرله برابر يوقارى‌يه چيقوب برنجى شعبه‌يه كلديلر . اون‌بش يكرمى‌سونكولو عسكردخى‌قوريدوردە‌اخذموقع‌ايتديلر.

شعبه‌ده ينه عين محاوره جريان ايتدى وقانون اساسينك بسمله ايله موشح اولان‌ضبطه‌سى‌ده‌كنديلرينه كوسترلدى . وشريعته نصل تمسك ايتمك ايسته‌نيلديكى بيان اولندى . بوكا قارشو المانيانك بر شيئنى ترجمه ايدوب اوزرينه بر بسمله قويه‌رق بزى قانديرمق ايسته‌يورسڭز ديه مقابله ايتدكلرى كبى مبعوثان كرامه سزدن بعضلريكزى طانيه بيليرميز ديه‌ده برسؤال ايراد ايتديلر . وبناءً عليه مبعوثلرى قوشقولانديرديلر . بوسؤال مبهم برجواب ايله اتلاتديريله‌رق هرچه باد آباد موجود حاضرله اجتماع صالونه كيرمكه قرار ويرلدى .

بوصره‌ده حكومتك دعوتنه مبنى اكابر علما دخى عصاتك تسكين غليانته مهما امكن خدمت ايده‌بيلمك ومطالب‌واقعه‌لرينى‌اكلامق‌اوزره برنجى‌شعبه‌يه مخصوص اوطه‌يه كلمشلر ايدى. مبعوثان كرامك بونلردن‌معلوماتى يوق‌ايدى . بالآخره خبردار اولدقلرنده‌ده نه‌سببه مبنى كلدكلرينى بيله‌ميور وبلكه عسكرلر طرفندن كتيرلمش اولمسى احتمالنى ويريوررلردى . حالبوكه مشارالیهم طبق مبعوثانك‌وضعيتنده بولنيورلروهيچ برظهيره مالك اولمدقلرندن‌وصفت‌علميه‌لرينك‌نفوذ معنويسى‌ايسه‌عصاته تأثيرايتمديكندن‌دولايى‌ده دهامضطراوليورلردى.مع‌مافيه مطالب وحسيات عصاتى تحقيق ايله مشغول اوله‌بيلمك چاره‌لرينى دوشونمكده‌وعسكرلرك‌اوكه كلنلرندن حقيقت حاله دائر تدقيقاتده بولنمقده‌لر ايكن مبعوثان كرام دخى پى در پى توسعيله وطنى بر وقعهٔ هائله‌يه طوغرى سوروكله‌مك ايسته‌ين اشبو احوال فوق‌العاده‌نك وظيفهٔ حل وعقدى كنديلرينه توجه‌ايتديكنى كوره‌رك اوكون حصولى يكده ملحوظ اولميان اكثريته انتظارك (الضرورات تبيح‌المحظورات) قاعده‌سنى انكار ايتمك ديمك‌اوله‌جغنه وبناءً عليه (مالايدرك‌كله‌لايترك كله) سرينه امتثال ايلمك‌ضرورى‌بولنه‌جغنه‌حكم ايدوب‌موجودلريله عقد اجتماعه قرار ويرمشلر وحلب مبعوثى مصطفى افندى‌يى رياست مقامنده ادارهٔ مجلس ايچون تنسيب ايلمشلردى .

بوصورتله ظاهراً مذاكره‌يه بدأ ايدلدى . حقيقتده ايسه اكثريت حاصل اوله‌بيلمك ايچون قسماً وقت كچيشديريليور وآنافاً نا مجلسك كميتى ازديا ايديوردى . اول امرده مذاكراتك خفى طوتلمسنه وخارجدن كيمسه‌نك مجلسه التماسنه اعتنا اولنيوردى‌كه انجق بووجهله بردرجه‌يه قدر حريت كلام وسربستئ مطالعه محافظه ايدلمك ايسته‌نيليوردى . عساكر عاصيه ايسه اولجه كوندردكلرى اون بش يكرمى كشى ايله اكتفا ايتميوب قوريدورده تكثر ايدرك برطرفدن علماء كرامى تضيق واحكام شرعيه‌نك اجراسنده رخاوت كوسترمكله اتهام ايليور وديكر طرفدن اجتماع صالوننك قپولرينى آله‌رق جبراً مجلسه كيرمك وهر حالده نه مذاكره ايدلديكنى طويمق ايسته‌يورلردى . بتون بوشدته قارشى مبعوثاندن ماعدا هيچ كيمسه‌نك ايچرى كيرمسنه مساعده ايدلميوردى . مجلس ايسه انجق برمسئله‌نك حليله اوغراشيوردى‌كه اوده اعضاى موجوده ايله مطالبات عسكريه حقنده بر قرار اعطاسى ممكن اولوب اوله‌ميه‌جغى مسئله‌سندن عبارت ايدى .

بعضلرى‌عدد موجود ايله برقراراعطاسى وبعضيسى اكثريت اولمينجه هيچ برشى ياپيلامامسى وبعضلرى‌ده

برطرفدن مذاکره‌نك دوامی وطرف آخردن بویله بر
کونده مجلسده بولنمق اخص وظائفدن اولمسنه مبنی
مبعوثن کرامك بر علاوه نشریله دعوت ایدلمسی
فکرلرینی درمیان ایدییورلردی‌که علاوه مسئله‌سی قراره
اقتران ایدرکبی اولدیغندن اسکوب مبعوثی سعید
افندینك نشر ایتدیکی علاوه اوزرینه کمیت اعضا سکسان
طقسانه بالغ اولمش ودها زیاده‌سندن قطع امید ایدلمش
ایدی . فقط عصاتك تضییقاتی دخی ناقابل مقاومت بر
حاله کلمش ایدی .

بوصره‌ده بردنبره ایچرویه کیرن عسکرلر حربیه
نظارتی طرفندن اوزرلرینه هجوم واقع اوله‌جغنه دائر
استخباراتده بولندقلرندن هم بونك منعی وهم
مطلوبلرینك بر آن اول اسعافی ضمننده سونکولری
دیکدیلر :

مجلس بتون قوهٔ اقناعیه‌سنی صرف ایدرك ینه
بونلری مجلسدن چیقارمغه موفق اولدی . وتلفون
واسطه‌سیله حربیه نظارتندن کیفیتی صوره‌رق شو
صره‌ده مصادمه‌یه میدان ویرمك زماننك کچمش ایدوکنی
اخطار ایتدی . وارتق اصل مسئله‌نك مذاکره‌سی
ضروری ایدوکنه حکم ایدلدی. وهرحالده مطالبات
واقعه‌یی بردها اکلامق لزومنی حس ایتدی . وینه
بواثناده قپولردن شدتلی برهجوم دها واقع اولدی .
کوپری‌یه مترالیوزلر وضع اولندیغنی وکندیلرینك
اورلمسی ایچون قطعیاً حرکت ایدلدیکنی ومجلسك
کندیلرینی عادتا اغفال ایدییورکبی اولدیغنی اشراب ایدن
افاده‌لرله برنمایش دها وقوع بولدی . برکت ویرسون
بوصره‌لرده مبعوثانك قوهٔ معنویه‌سی هنوز منکسر
اولمامشدی . صغوق قانلیلقله بیانات مقنعه ایرادیله
عسکرلر ینه مجلسدن چیقارلدی .

عین زمانده عین حاله کرفتار اولمقده بولنان علماء
کرامك دوچار اولدیغی صیقنتیلردن مبعوثانك خبری
اولمیوردی . علمای عسکرك دیلندن اکلایه‌بیلیر فرض
ایدیلیوردی‌که بوفرض دوران ایتمکده اولان احکام
شرعیه‌نك مطالبه‌سنده عسکرك علمایه حرمت ایده‌جکی
تخمینندن نشأت ایدییور وحالبوکه زواللی هیئت علمیه
اوصره‌ده عسکرك تهدیدی ایله مجلسك ظنی اره‌سنده
بسبتون بیچاره قالیوردی .

حال وموقع اویله بر راده‌ده ایدی‌که اك بیوك
اقتدار غلیانه قارشی کلمك دکل بر فنالغه میدان ویرمه‌دن
تسکیننه چالشمقدن عبارت بولنیوردی .

والحاصل عسکرلردن ایکی وعلمادن ایکی ذاتك
مجلسه دعوت ایدیله‌رك مطالبات واقعه‌نك تشریع ایدلمسی
خصوصنه قرار ویریله‌رك تفهیم ایدلدی . بونك اوزرینه
ذاتاً مجلسه کیرمکه متهالك بولنان عصاة عسکری فتوی
امینی وسائر رجال علمیه ایله جمعیت علمیه اعضالرینی
سوروکلیوب مجلسه صوقدیلر وکندیلریده طولدیلر .

مابعدی وار

آنطالیه مبعوثی
حمدی

حسبحال

نه غریب تجلیٔ شئون ! دور متحکم سابق ؛
وطنپروران ملتك نیران ظلم وقهر ایله حمیتلی یورکلرینی
داغلادیغی ، احرار امتك قید ابکمیت وجبرایله دوغری
سوزلو دیللرینی باغلادیغی ، بتون عناصر عثمانیه آره-
سنده انواع مظالم ، اوکندن کچیلمز برسیل خروشان
قضا کبی چاغلادیغی هنکام بلاده حجرهٔ سعی
واشتغالمك برکوشه‌سنه چکیلوب‌ده نومیدانه ، محترزانه
کچیردیکم وهر آن سریع الجریانده بیله برشب یلدای
اضطراب قدر متأثر اولدیغم او ایام مظالمه‌یی تخطر
ایدییورم‌ده حاله قارشی متشکر اولمقله برابر حیز آرای
حصول اولمسنه مترقب بولندیغم امللرك حالا جلوه کر
ساحهٔ ظهور اولدیغنی دیدهٔ شوق وشادی ایله کوره‌مه-

مكدن متولد برحس مأيوسانه ايله مشبوع اولمقدن بر درلو زوالي كوكلي آلاميورم .

او دور منحوسـك ايام اخيره‌سنده ـ كه شدتي درجهٔ كمالي بولمشدي ـ مقدرات امورك يدتقليب مشيته باغلي بولنديغنه ايمان ايتمش اولان قلبم لسانمله مترافقاً :

اشتدي ازمة تنفرجي
قد آذن ليلك بالبلج

نشيدهٔ انفراج پروانه‌سني اوقيور و آرتق نيرتابان حريتك طلوع شعشعه‌داريله مريخ مشئوم استبدادك زمان افولي پك ياقلاشمش اولديغني ادراك ايديوردم . ظلال شرفداري فرق اميد ترقبده دولاشوب طوران مهر نازنين حريت ؛ هنوز عرض ديدار لطافت واحتشام ايتمه‌دن نشوهٔ فيض طلوعيله سرشار صفا اولان قلبمده اويله جاودانه ، مسعدت پرورانه املار تكون ايتمشديكه سونجمك شدتيله همان‌همان تمثال وجدوطرب كسيلمشدم .

نهايت مجاهدين امتك همت خدا پسندانه‌سي ، غيرة اللهك ظهور ناگهانيسي ايله سنه‌لردن بري آلتنده ازيلديكمز كابوس مظالم ، اوزرلرمزدن صيرلدي . اون بر تموز صباح الخيرنده اژدر استبدادك خوف سمداريله صاراروب صولان يوزلرمز ، عدالت كونشنك انعكاس تابشيله تماشاسنه دويولماز بررنك لطيف اكتساب ايتدي . نسيم حريت ؛ خفيف ، خفيف هبوب ايدرك روح نالنده‌مز اهتزازه ، بدنمزده اويوشمش قالمش اولان قانلرمز جولانه ، اعصاب حميتمز غليانه كلدي . هركس غيرت مليه ومحبت وطنيه‌سي نسبتنده طفل نازنين حريتك امر تربيه‌سنه اقدام ايتدي . بر حالده‌كه نكهبانلغي وظيفه‌سني ايفا ايتمك خصوصنده ميدان مسابقه آچيلدي . متعدد جمعيت مربيه‌لر ، دايه‌لر اورته‌يه آتيلديلر . نوزاد شير خواره نه‌كيفيت وكميتده غداي فكري ويرلمسنده تخالف آرا باش كوستردي . آره‌يه قاريشان بعض مغشوش الابن منافقلر ، مستبدلرده مجراي حقيقيسي محض رحمت وسعادت اولان اختلاف امتي وادئ افساده ، سمت اغراضه دوغري سوقه چاليشديلر . نهايت مسئله ايدن ابي‌يه قيزشدي . جولانكاه كلك اختصاصي وادئ سياسيات اولمديغي حالده مجرد سوق حميت وغيرت وطنيه ايله بعض محررين ؛ حقيقتي مسامع علاقه دارانه ايصال والقا ايچون اوواديده بيله اجالهٔ قلم ايتمكه مجبور اولدي . نه چاره‌كه هيچ بر شيئي اسماعه موفق اوله‌مدي . هردرلو اخطارات محقانه‌يه رغماً على الاكثر معللي بالاغراض اوله‌رق بركيرودار مناقشات حكمفرما اولديكه بونك نتايج وخيمهٔ ملحوظه‌سندن عاقبت انديشان ملت تره‌يوردي . ديركن اوتوز برمارت حادثهٔ مؤسفه‌سي و آنك صارصديغي بنيان دولتي اقامه‌يه بذل همت ايدن حركت اخيرهٔ مؤيده وقوع بولدي . بز اون بر تموز انقلاب عظيمني متعاقب اويله ظن وتخمين ايلمشدككه آز بر زمان ظرفنده مفتقر بولنديغمز سكون وصلاح تقرر ايدرده بر آن اول تشبثات نافعه‌يه ابتدار ايدرز . مكر بوظن وذهابمزده نه‌قدر ياكيليورمشز . اوتوز اوچ سنه‌دن بري بتون صفحات قلبمزي استيلا ايدن رزائل خلقيه اويله قولاي قولاي استيصال ايديله‌رك آنك يرينه مدافع استبداد بولنان فضائل خلقيه ، تربيهٔ مشروعهٔ اجتماعيه اقامه اولنه‌مازمش . مكر استبدادي حقيقي برصورتده قلع وتنكيل ايتمك ، خلقمزك سويهٔ ادراك وعرفاننك اك سالم برطرزده خيلي يوكسلمه‌سنه متوقف ايمش . كوكل ايستردي‌كه بدايت انقلابي متعاقب بر بر مكتبلر ، دار ـ الصناعه‌لر كشاد ايدلسين . شدتله مفتقر بولنديغمز امر مهم معارفك برسرعت خاطفانه ايله انتشار واصلاحنه همت ايدلسون . دول مترقيهٔ غربيه كبي بزده‌ده انجمن دانشلر ، جداً ترقئ ادبيات وفنونه خادم رسالهٔ موقوته‌لر تأسس ايتسون . قدر شناس ، مشوق ، احتياجات مملكتي بحق مدرك وادراكي نسبتنده متشبث ،

متقدم ذوات کار آشنا ملکك هر کوشه‌سنده دیدهٔ شکران ومباهات ایله منظور اولسون . حاصلی سیف صارم معرفتله جیش عرمرم جهالت پیش عزممزدن چکلسونده عدم آباد هلاکه قدر کینسون . قوهٔ مادیه ومعنویه‌مز دائما استعماله صالح ایکی جناح فوز ونجاح کبی هر زمان نزدمزده مهیا بولونسون ...

وای کیدی امل وای! نه‌قدر طاتلی ، لکن نه‌قدرده اوزاق .! قوجه شرق ! شو مؤلم دوشونجه‌لرم — حاشا — برسوء ظن اثری دکل ، بلکه سنی دائما عالی ، مسعدت کستر کورمك ایچون پرورده ایلدیکم برحس وطنپرورانه ، حسبحال ملی محصولیدر . بوقسه امینم که استعداد خدا دادك ، فطرت فضیلت شعارك سنی ایر ، کچ لایق اولدیغك مرتبهٔ بلند شرفداره اصعاد واقعاد ایده‌جکدر .

حسین حازم

صلابت دینیه — رخاوت دینیه

صلابت دینیه اویله برفضیلت بشریه اویله بر مزیت انسانیه‌درکه تصویر حقایق وتشریح مزایاسی صددنده جلدلر دولوسی یازیلر یازیلسه یوزلرجه آثار میدانه کتیرلسه‌ینه انك حقیله روح الفضائلی تصویر وتشریحدن قم عاجز قالیر. زیرا اوترکیب کزین ومبجل؛ حب وطن وانك لازم غیر مفارقی اولان « محافظهٔ ملت » و« ارزوی اقبال ملت » کبی دها نیجه بیکارجه خصائل برکزیده‌یی . مزایای قدسیه‌یی احتوا ایتمکده‌در . بشریتك ابتدای ظهورندن بو آنه‌قدر کذار ایدن ادوار مختلفه‌ده تسلسل وتمکن ایدن اقوام قدیمه وحکومات سالفه‌نك تشکیل ایلدکاری جمعیتلر وبوجمعیات بشریه‌نك دوام وبقاسی ایله صورت محو واندراسلری سنجیدهٔ تتبعات تاریخیه‌دن ، حادهٔ تدقیقدن کچیریلیرسه هیچ شبهه‌یوقکه انسان دسترس اوله‌جغی حقایق قارشی وله وحیرتلر ایچنده بویان قالیر ..

تاریخك مظلم قالان ماضیلرینه . پك اوزاقلره ، ادوار قدیمه‌یه قدر عطف نظر ایتمه‌لم . چونکه اودور عتیقك خاطره‌لر ارهسنده نسیانه قارشمش اولان حقایق تاریخیه‌سنه دها هنوز تماميله کسب وقوف ایدیله‌مه‌مشدر . فقط بوخصوصده تاریخك بزه‌پك عیان وموجب عبرت اوله‌رق کوستردیکی اواسرار انکیز حکومت اسرائیلیه‌دورینه‌قدر رجوع ایده‌لم . اوت بودورده کوره‌جکزکه اقوام یهودك باشنه کلن انقلابات عظیمهٔ متوالیه قارشی صبر صبر هلاکه معروض قالمش ، بیکارجه دفعه موجودیتلرینی محو ایده‌جك بلالیه . انقلاباته هدف اولمش وبوکون موجودیت قومیه‌لرینی انجق تخطر ایتدیره‌بیله‌جك قدر انسالی انقراض بولوب عثمانلی طوپراغنده جناح پرفتوح محمدیه‌یه صغنمش اولان اسرائیلیلرك حال اسف اشتمالی، معروض قالدقلری فلاکت عظیمه‌لری قدر منفور قالمش، خانمانی سوتمش هیچ بر قومه تصادف ایدلممشدر !... اوآفتلر نه‌ایدی ؟!!.. اوچ درت حکمدارلق بر زمان قلیل کذار ایدراتمز تسلط اغیاره هدف اولمق، متغلبلر النده غربدن شرقه ، شرقدن غربه سوروندیریلرك عادتا بازیچه ایدیله‌جك قدر مذلتلر . سفالتلر چکمك نه‌ایدی ؟!... مقارن حقیقت اوله‌رق دیه‌بیلرزکه کرك اسرائیلیلر کبی نمونه‌نمای فلاکت اولانلر وکرکسه رومالیلرك اندلسلیلرك تاریخك بوتون فجایعیله بزه ارائه ایتدیکی ولولهٔ اندراس وقهریات خاتمه‌لری هپ عدالت الهیه‌دن نکول ودینلرینه اولان مبالاتسزلقلری حسبیله مزیت وشرافت انسانیه‌لرندن تباعد ایلملری یوزندن. اوت خلاصهٔ صلابت دینیه‌لرینك خفت ویازوالی اسباب موجباسندن نشئت ایتمشدر . حکومت عثمانیه‌مزك سایمان قانونی‌یه قدر افاق جهانی لرزه‌دار خشیت قیلان سطوت وجلادت اسلامیه‌سی دخی صلابت دینیه‌نك کمال درجه متانتندن واندن صکره بوکونکی درکهٔ سفالیه سطورنده قدر کچن شانلی صحائف ماضیه‌مز اسمنه

صلابت دينيه‌نك كمال درجه تدنى وانقراضه ميل ايتمه‌سندن ايلرى كلمش !... بوعين حقيقتدر . انكاره قطعياً مجال يوقدر . شو دور منحوس حميدى يى تشكيل ايدن اوتوزشو قدر سنه‌لك حياتمزده اوكابوس استبداد التنده زواله يوز طوتان صلابت دينيه‌مز اويله برشكله تحول ايله ايليكمزه ايشله‌دى كه : فرقان عظيم الشانك ، كتب مقدسهٔ سائره‌نك اياقلرله چيكنه‌نه‌رك چواللره (حاشا) سپورتى كبى املا ايدلمه‌سنى كوزمزله كورديكمز حالده مانيه‌ايتزمه ايدلمشجه‌سنه ، سحره طوتلمشجه‌سنه سكوتله قالدق !!.. شوسكون ذليلانه ايله دين اسلامه اوريلان ضربه‌لره اليشغينلغمزدن دكيلدركه وقايع اخيره‌يى بتون عنعنه‌سيله احضاره چالشان دينسز ، خونخوار الجاقلرك اشباتنى قارشوسنده هيمز اوت مع التأسف جمله‌مز بر جهل نام ايله كورى كورينه سيرجى قالدق !!!.... حتى خواصمز آره‌سنه داخل اوله‌جقلرك برقسمى بيله ؛ ماضيسى پك مشوش اولان وحدتى كبى بر يزيد يى دينك اياصوفيه‌ده كشاد ايتديكى جمعيته شتاب وقسماً داخل اولملرده قلوب مؤمنينه آچدقلرى التيام ناپذير شرحه‌لرله مثلى كورلمه‌مش برطرفكير جهل مركبك ، تصوربيله ايدلمه‌مش دهشتلى براجهل عبادك موجوديتنى ميدان علانيته قويمشلردر !!... حقيقت هرزمان كالشمس فى وسط النهار اولمسنه رغماً عيون اولى الابصار اشبو دينسزلكك شعشعه‌لى اجتماعى‌ده پك سوسلى پوسلى بولمش ، شاشه‌لامش قالمش اولمليدركه بوتون استانبول مطبوعاتى ، نكهبان مشروطيت اولمسى لازمكلن جمعيتلر بوظلام آتى يى چاك چاك ايده‌رك بارقهٔ حقيقتى وقتيله جهلهٔ عباده اظهار ايتمك ، پيشوا اولمق وظيفهٔ مهمه‌لرنده پك چوق كيرى قاله‌رق انتهايت تقديرات سبحانيه‌سى وجهله حصوله كلن وقعهٔ وحشيانه‌يه وحتى برقاچ كون صكره‌لره قدر بيله اهمال ايتديلر !! . [*] اويزيد دنيو استبدادك ، اولعين مشخص وحدتينك صاحبى صقالنى طوتشديره‌جق ومشروطيت مشروعه‌مزك محافظه وصيانتى اوغرنده قانلرينى ايثار ايده‌جك اولانلر ؛ برقاچ داماله مركبى بيله مع التأسف اسيركه‌يه‌جك قدر مبهوت قالديلر .. اوقدرلق برفداكارلقده بيله تلاشه دوشديلر !! . معيار شريعت پوتى قولتوغى التنده اولان اوكبى دينسز جنوارلرى بزه مكملاً تفريق ايتديرمى پك طبيعى كوريليركن فاروق اولانلرك هرحالده اوفاجق برجهادى كوزه‌اله‌رق بيلانك باشنى دها كوچكدن ازمكه غيرت ايتمه‌ليديلركه وقعهٔ مؤسفه بوقدر جناياتيله تخطارى تويلريمزى اوربرده جك قدر بروحشتنه منجر اولمسه‌ايدى !. فقط ممكنمى ؟!.. خسته‌يز !!.. اومرض مستولى ايليكمزه ايشله‌مش ، زهر جهالت قانمزى فساده اوغراتمش اولمغله آرتق اورته‌لقده اويناتان درامك ، هائله‌نك نتايجنى ادراك ايده‌جك برقوهٔ مميزه براقمامش !.. اويله‌جه بيكانه قالوب سيكريمزه بيله قطعياً طوقونامامش !!!... تأسف ، صدهزار تأسف !!.. بيكلرجه حمد وثنالر اول حافظ حقيقى‌يه‌كه اومظلم كيجه‌لرك برصباح الخيرنده يوم الساعه‌يى آنديرر برجلادت سبحانيه ايله مشروطيتى ينه غربدن شرقه دوغرى طلوع فقط بودفعه كماليله طلوع ايتديرمسيله اوقانلى صحنه‌لره ابدى برصورتده خاتمه ويرمش و «... انا له الحافظون » سرجليلنى تماميله اظهار ايتمشدر . ايشته التندن هيچ برزمان تخليص كريبان ايده‌ميه‌جكمز اوعظيم غفلتلر اومسئوليت معنويه‌لر هپ نه‌دن ايلرى كليور ؟..

[*] ماوراى رداى شريعتده اجرا ايديلن مظالم وحشيانه وحركات استبدادكارانه ؛ وقعهٔ منحوسه‌نك اوچنجى پنجشنبه كوننه قدر بوتون شدتيله دوام ايتمش انجق يوم مذكورده جمعيت علميهٔ اسلاميه طرفندن اسطار واصدار قلنان بر بياننامه ايله اونقاب قدسيه ميدان ملوثدن مقام علويته ارتقا ايتديرلسيله آرتق نورمحمديه اوكوندن اعتباراً انظار يارواغيارده كماليله تجلى ايده‌رك تقرير مشروطيتده پك بيوك برظهير قوى اولمش وطرفداران استبداد ينه كوشهٔ مذلته طقيله‌رق نتيجهٔ قهروپريشانى‌يه انتظاراً محكوم ايدلمشلردر .

— مع التأسف بنه كنديمز اعتراف ايدهلم: صلابت دينيه يوقسوللغى ، معارف بيكسلكى !!!....

بناءً عليه شو آفت عظيمهنك مسبب يگانهسى دينك اولان اوعات ساريهدن حياتمزى، حيات موجوديتمزى قورتارمق ايچون اسلامتمزى حقيله محافظه ايدهلم ومعارف مدنيهيه كماليله صاريلهلم كه آتى انجق او وقت بزه بر دور مسعود حاضرلامش اولهبيلسون والسلام على من اتبع الهدى . [**]

١٧ مايس سنه ٣٢٥

وودينهلى

محمد حجابى

صباح غزتهسنك (٧٠٩٣) نومرولى و ١٨ نيسان سنه ٣٢٥ تاريخلى نسخهسندن :

حقيقى حسيات دينيه ووطنيهدن محروم بر طاقم اسافل طرفندن ادارهٔ مشروطهٔ مشروعهمزى تبديل ايچون ترتيب ايديلن حركات باغيانهنك توسنه ميدان ويرمامك وافكار عموميهيى تسكين ايلمك خصوصنده علماء عاملين حضراتنك قولاً ، فعلاً ، قلماً ابراز ايلدكلرى خدمات بركزيدهٔ خدا پسندانه حركت اردوسنك اجرا آتى تسهيل وبو جهتله مشروطيت مشروعهمزك استقرارينى تأمين ايلمش اولديغندن علماء كرام حضراتنه حركت اردوسى نامنه عرض تشكرله وطن عزيزمزك بوكبى متمابدن مصون قالمسنى جناب حافظ مطلقدن نياز ايلرز .

فى ١٧ نيسان سنه ٣٢٥

اوچنجى اردو وحركت اردوسى قوماندانى

محمود شوكت

[**] صلابت دينيه حقنده بورايهقدر بسط وتمهيد ايديلن مطالعات ، وقايع اخيره مناسبتيله پك مجمل ومحدود بر زمين ايله قلمه آلنمش اولمغله انشاءالله كلهجك هفته اركان حربيه امراسندن مناسترلى رفعت بكك بو بابده پك حكيمانه ومدققانه بر صورتده تحرير ايدلمش مقالهٔ معتبرهلرينى دين وطنداشلريمز انظار عموميهسنه عرض ايله؛ بزى بر كريوهٔ محو وهلاكه دوغرى سوروكلهين وابتداى مشروطيتمزدنبرى يوزيمزى كوزمزى آچديرهميان اسباب حقيقهدن شو بالاتسزلغك اوكنى المغه غيرت اولنهجغى بيان اولنور.

جمعيت علميهٔ اسلاميهيه كشيده اولنان تلغرافنامهلردن بعضيلرينك صورتيدر:

سلانيكدن : ١٥ نيسان سنه ٣٢٥

مشروطيته دوراى ايستنيلان ضربهنك رفعيله وطنك سلامتى تأمين ايچون عموم ملت طرفندن كوستريلن آثار حميت ماننده بالخاصه جمعيت علميهنك ابراز بيورديغى غيرت خدا پسندانه حقيقة شايان من وشكران بر حركت عاليهدر . جناب مولاى متعال حق وصوابى مسلك حركت اتخاذ ايدنلرك هر حالده معين وظهيريدر بو دفعهكه حركت ارتجاعيهنك پردهٔ شريعت آلتنده اوينانمق ايستنيلان بر فجيعهٔ اليمه اولديغى درك وتفرس ايله امت محمديهنك بويله بر تشويق وموانست مملوانهيه زنهار قاپيلمهمسى ايچون ياپيلان تلقينات حسنه ملتك محقق بر ورطهٔ مخاطرهدن نجاتنى بادى اولمشدر . بناءً عليه بتون عالم اسلاميت بو تشبث عالئ نجات بخشادن طولايى سزلره مديون شكران وامتناندر محترم قرداشلر .

عثمانلى اتحاد وترقى جمعيتى

مركز عموميسى

قونيهدن : ١٤ نيسان سنه ٣٢٥

رداى شريعته بورونهرك يكيدن ظهوره باشلايان منحوس استبدادى مزار عدمه القا ايله ناصيهٔ پاك شرع شريفى لكهدن وقايهيه اوغورندهكى اقدامات فاروق پسندانهكزى آلنكريز شكران اولهرق تبريك ايدرز .

قونيه طلبهسى نامنه علمادن شيخ زاده ضيا . يلواچلى عمر ، سكركندلى على ، بش قضالى رضا . طلبهدن نوشهرلى محمد ، بوزقيرلى محمد على . بوزقيرلى عبدالله .

مرعشدن :

ج ٩ نيسان سنه ٣٢٥ ذاتاً بوراجه بالعموم علما و متحيزان ورؤساى روحانيه متفقاً منع سرايت فتنهيه چاليشلمقده

ایدی . اشعار عالیلری اوزرینه‌ده دونکی کون جامع کبیرده صلات جمعه عقبنده نائب اسعد بك مؤثر بر خطبه قرائتله بیاننامهٔ عمومیه‌یی تبلیغ و نسخه‌لری محال مناسبه‌یه تعلیق صورتیله‌ده اقدام وغیرت اولندیغی لله الحمد آسایش عمومیه برکمال بولندیغی معروضدر .

مرعش نائبی : اسعد مفتی : مصطفی

بتلیسدن :

ج ۹ نیسان سنه ۳۲۵ مؤداسی مقتضای شعار اسلامیت وانسانیت تلغرافنامه کز جمله‌یه تفهیم اولندی . حمد اولسون بوراده امن و آسایش واسلام ایله غیر مسلم بیننده حسن امتزاج برکمال اولدیغی معروضدر . بتلیس مرکز نائبی

اسعد

سیروزدن : ۱٤ نیسان سنه ۳۲۵

اوتوز اوچ سنه‌دنبرو کونا کون سیئات ومظالمله نفرت عامه‌یی قزانان وبو کره دخی ادارهٔ مشروطهٔ مشروعه‌یه ناکهانی بر ضربهٔ فسادله وطن وملتی تهلکه‌یه قویدیغی عموم ملتك انظار حقیقتندن مستور اولمیان سلطان حاضرك شرعاً خلعیله وارث مشروع سلطنته بیعت واجب اولدیغنك عرضنه مسارعت وایفای مقتضاسنه عنایت بیورلمسنی استرحام ایلرز .

سیروز جمعیت علمیهٔ اسلامیه
مرکز علمی هیئاتی

سیواسدن : ۱٦ نیسان سنه ۳۲۵

مزیت مشروطیت ومشورت مشروعه‌یی هرکسدن زیاده تقدیر ایتمش اولان جمعیت علیه‌لرینك هممات عالم پسندانه‌لریله مقام خلافت وسلطنته اجلاس اولنان پادشاه نوجاه حضرتلرینك براعت استهلال رشاد ملت اولمسی دعاسیله عموم جمعیتلریمز وافراد اسلامیه وعثمانیه نامنه عرض تشکران وتبریکات ایلرز فرمان .

سیواس اتحاد علمیه جمعیتی ، عثمانلی اتحاد وترقی جمعیتی سیواس ولایت هیئت مرکزیه‌سی ، سیواس عسکری قلوبی ، هنچاقیان جمعیتی ، طاشناقسوتیون جمعیتی .

وثائق مفخرت

مارت اوتوز بر حادثه‌سنی متعاقب جمعیت علمیهٔ اسلامیه طرفندن وقوع بوله‌رق محضا توفیق باری ایله تأثیرات حسنه‌سی کوریلن خدمات وموفقیات اوزرینه مطبوعات محترمه‌نك صحائف اعتناسنی اشغال ایدن جمل تقدیریه‌نك خاطرهٔ شکر کذاریسنی محافظه مقصدیله بعض منتخب پارچه‌لری طوپلو بر یرده بولندیرمق اوزره غزته‌مزه درج ونقل ایلدك .

«صراط مستقیم» ك یکرمی نیسان تاریخلی نسخه‌سنك باش مقاله‌سندن :

هم انسان هم مسلمان تقلیدی اطلاقنه شایان کوردیکم بو کروه مفسدیندن بعضلرینك علمای کرام ذوی الاحترامزك اومبجل کسوهٔ مبارکه‌لری آلتنده القاآت وافساداتده بولندقلرینی طویدیغمز زمان نه قدر متأثر اولدیغمزی تعریف ایده‌مه‌یز . علمك ، علمانك بحق تبری ایده‌جکی بو کبی ساعی بالفساد مخلوقات ایله حلیهٔ علم وعرفان ایله متحلی رجالمز بیننده قطعاً مناسبت اولمدیغنی ذاتاً بیلیور ایدك ..

تأثرمز اوکسوه‌نك‌ده نام پاك محمدی ایله اسم شریعت کبی آلت فساد اتخاذ ایدلمسندن طولایی ایدی . دهاایلك کونده یقین مرتبه‌سنه واران بو فکرمزده‌کی اصابتی عصیان عسکرینك الك بحرانلی کونلرنده جمعیت علمیهٔ محترمه‌نك نشر ایتدیکی بیاننامه‌لر چوق کچمه‌دن اثبات ایتدی .

کچیردیکمز او بحران عصبی اختلاجاتی اثناسنده مطبوعاتك لسانی سم کذب وریا صاچارکن لومهٔ لائمدن

احتراز ایتمین ، کلیدلنمش چکه‌لری آچان ، بعض حقایقك
لسان مطبوعاته کچمسنه سبب اولان ، مشروطیتك بر فساد
اوغورنده الدن گیتمسنه رضا گوسترمین هیئت مبجله‌نك
او جمعیت محترمه اولدیغی الی‌الابد لسان شکر ومنتله
یاد ایده‌جکیز . اردودها حرکته قرارویرمه‌دن علمای
کرامك بوراده گوستردکلری شجاعت دینیه وحماست
سیاسیه دین مبینه درت ال ایله صارلمش قوهٔ قاهره‌نك
سطوتندن چکنمز رجال دینه الحق سزاوار اولان
احوال نادره وفوق‌العاده‌دندر .

بزم نظرمزده بو ملتی هاویهٔ هلاك واضمحلالدن
قورتاران او مبارك حرکت اردوسی ایسه اردونك
ورودینه قدر افکاری احضار ایدن ، قوزقولری قلبلردن
سیلن ، استانبول قورقاقلرینی اردودن امید وارایدوب
لسانلرینه جرأت ویرن جمعیت علمیه‌در . بز ، علم وقدرتك
شرع وسطوتك تمثال مجسمی اولان بو ایکی هیئت
محترمه‌یه عینی صورتله تعظیمه کندیمزی مجبور گوریورز .
ملت بری ایچریدن ، دیگری طیشاریدن هم آهنك
امتزاج اولان بو ایکی مختلف جریانك سوق وتلاقیسیله
بلطفه وعنایته تعالی دریای فسیح امن وامانه داخل اولدی .

§

اخیراً گچیردیکمز ایام فلاکتده خوف وخشیتله
لرزان اولان قلوب امتی تشجیع وتطمین ایچون صرف
مساعی ایدن اقلام حمیت ایچندن « بیان الحق » رفیق
محترمزك محررلریله ..... تشکر ایدرز .

§

« ترجمان حقیقت » ك ۳ نیسان تاریخلی نسخه‌سندن :

نصیحت دینیه

علمای اسلام وار اولسون . اك مشکل زمانده
اك نازك خدماتی درعهده ایده‌رك خلقی طریقهٔ صوابه
ارشاد ایدییورلر . جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك غزته‌مزه
زینت بخش اولان بیاننامه‌سندنکه حرز جان ملت اولمغه
لایقدر. ماعدا جمعیت علمیهٔ مذکوره‌نك اعضاسندن حسین
حازم افندی حضرتلرینك بو گونکی غزته‌لردن برنده
منظورمز اولان مقالهٔ گزیدهٔ آتیه‌سنی انظار انتباه
ملته وضع ایدییورز . تاکه ملت تنصح ایتسون .

* * *

صباح : فی ٤ نیسان سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه هیئت عالیه‌سنه تقدیماً

ملت نجیبهٔ عثمانیه‌یه

وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته

اصول مشورت ومشروطیتك محضا شریعت جلیلهٔ
محمدیه‌نك احکام قدسیه‌سندن اولدیغی بردها انظار امت
وملتده تبیین ایدن بیاننامه‌لری دون آقشام دارالخلافه
سکنه‌سی طرفلرندن کمال دقت واهمیتله قرائت اولندی .
علمای اسلامیه‌نك دین وملته شو زمان خطرناکده
وقوع بولان خدمت جلیلهٔ پیغمبر پسندانه‌لرینی اللهی .
رسول محترمی ، دین اقدسنی ، وطن مبارکنی سون
وهر بری ایچون آیری آیری فدای نفسه هر آن وزمان
آماده بولنان عموم افراد عثمانیه اونوتمیه‌جق واوته‌دن
بری قلبلرنده جایگیر اولان خلوص ومحبتلرینه آرتق
پایان اولمیه‌جقدر . سزکه منورالفکر ، خالص الجنان ،
بیله‌رك ، آکلایوب آکلاته‌رق طریق مستقیم مشروعیته
سالك دین وملت خادملریسکز ، امین اولکزکه دونکی
بیاننامه‌کزده مسطور اولان « مشورت ومشروطیتك
شرع شریف احمدی احکامنه قطعیاً موافق اولدیغنده
ذره قدر ترددی اولمیان ودور استبداده کتب اسلامیه‌
مزك کلخانلرده یاقلدیغنی اونوتمیان جمعیت علمیهٔ اسلا-
میه‌نك احکام شرعیه‌یه خادم اوله‌جق مجلس مبعوثانمزله
مشروطیت مشروعه‌مزك محافظه‌سی اغورنده بتون
افرادیله صوك درجه‌یه قدر صرف مساعی‌یه عزم ایتمش
اولدیغنی ومشروطیتك محافظه‌سی ایچون بذل حیات
ایتمکی بر فریضهٔ دینیه بیلدیکی » جملهٔ متینه‌سندن عموم
حصه‌دار شوق اولمشدر. صد هزاران آفرین وتحسین

سزه ای اجلهٔ علما ، ای ناموسکاران، ای دین‌ووطن محبانی .

دور استبدادده لطف الهی‌یه عاناً تشکر ممنوع ، خاك پای رسالته تضرع بادیٔ مسئولیت ، نمازلرده اکثر آیات قرآنیه‌نك بیله قرائت وتلاوتی سبب نفی وتغریب ایدی . مطبوعات آرابه‌لر طولوسی کتب اسلامیه‌نك کلخانلره کتوریله‌رك مظالم شنیعه‌نك اك شدیدی اولدیغنده بتون جهانك متفق بولندیغی وبر زمان اندلس مأثر علمیهٔ اسلامیه‌سی علیهنه اجرا ایدلدیکنی حالا کمال نفرین ایله یاد ایلدیکی « احراق بالنار » جزای ملعنت کارانه ولئیمانه‌سنه هدف ایدلدیکنی کوزیله کورمش وقلباً قان آغلامشدر .

دور استبدادده جمعیات قرآنیه مفسوخ ، ختم ومولد دعا قرائتلری مراسم مبارکه‌سی اجتماعات مضره‌دن معدود ، تهنیت حجاج یاساق ، تفاسیر شریفه ایادیٔ حکومتده محجوز ، اهل اسلام جوامع شریفه‌ده جماعتله ادای صلاتدن مهجور ، امت محمدیه نزد علمایه تقرب شرفندن محروم ، فضلا وکملینه وعظ ونصیحت ایتمك بغایت مخاطره‌لی ایدی . مطبوعاتده بوممنوعاتك کافه‌سنه واقفدر . ملت طقوز اون آی اولنی دائما نظر مدهوش ومتوکلی اوکنده بولندیرسون . اودور اویله خائنلر دوری ایدی‌که آنلردن بری یاننده عنایت سبحانیه دینلیر دینلمز :

— سن پادشاهی تحقیر ایتدك . دیه دوکیلور . سوولور . حبس واشکنجه ایدیلیردی . بونك عکسنی ادعا ایده‌جك برفرد وار ایسه میدانه چیقسون .

بیاننامه‌ده مندرج والزمیت قطعیه‌سی حال حاضرمز حسبیله صوك درجه‌ده بدیهی اولوب مبعوثان کرامه خطاباً وارد اولان :

« مسلم وغیر مسلم مبعوثانه بتون علمانك وبتون ملتك اعتمادی برکمال اولوب استعفایه تشبث ایدنلرك خائن وطن عد ایدیله‌جکاری »

قید محققانه‌سنه مطبوعاتده ازجان ودل اشتراك وحقلرنده الدن کلدیکی قدر جاب تلعیناته چالیشه‌جغنی شیمدیدن وعد وتعهد ایدر .

شانلی عسکرلرمزه کوستریلان طریق سکونت واطاعته سلوك ایده‌جکلرنده اصلا شبهه وترددمز یوقدر . مواعظ پدرانه‌لری دلالتیله جمله‌سنك محافظهٔ شریعت ومشروطیتده آرسلان کسیله‌جکلری ذاتاً دنیانك مسامعی اولان اعتقاد پاك وحمیت ملیه‌لری دلالت صریحه‌سیله مثبتدر . چونکه عسکر قرداشلرمز دنیاده هروارلغك فانی وبی اثر وفقط احکام دینیه‌نك وآنك مقتضیاتندن اولان مشروطیتك محافظه‌سیله منسوب اولدقلری ملت معظمه‌نك آمال مشروعه‌وانسانیتکارانه‌سنه خدمت ناموسکارانه‌ده بولنمه‌نك دنیوی واخروی استجلاب الطاف الهیه‌یه رهبر اولدیغنی بیلیرلر . همان جناب رب مستعان دین وملته خیرلی سلامتلر احسان بیورسون آمین .

هیئت تحریریه

« ترجمان حقیقت »ك ٤ نیسان تاریخلی اقشام نسخه‌سندن :

برنقطهٔ اشتراك

جمعیت محترمهٔ علمیه‌یه

ای علمای محترمه ، ای خادمین شریعت احمدیه ، ای حقیقی دیانتپرورلر ، ای صمیمی حمیت کسترلر . (ترجمان حقیقت) هیئت تحریریه‌سی‌ده اوسلام مؤمنانه‌یه شویله بر مقابله‌ده بولنیور . (صباح) ده‌کی رفیقلرینه اشتراك ایلیور . نظرینی تاریخه عطف ایلیارك ، سزك خدمات جزیله کزی شویله بر خلاصه ایله انظار اعتبار جهانه بردها عرضی متحتم ذمت بیلیور :

« دولت علیه‌نك مبادیٔ ظهورینه نظرایده‌لم . هرزمان تکرار ایتدیکمز وجهله اواعتلای نظره‌پیرامطلقا حق وعدله رعایتله حصوله کلدی . غازیٔ بی‌مدانی سلطان عثمان اقامهٔ عدل ودادو ترفیه عباد ایچون حوزهٔ حکومتنه

برچوق علما جلب ایلدی . هرکس شرع شریفك احکام مبجله‌سندن مستفید ، ومستفیض اولدی . ایشته تاریخ ..

بودولت ابدمدت تنظیم قوانینه مباشرت ایتدیکی زمان زی علمایی بالافتخار اختیارایدن علاءالدین پاشا ، چندره‌لی مرحوم ، قره‌رستم کبی افاضل علما برچوق خدمتلرده بولندیلرکه الی الابد حافظه آرای امتدر .

فتح استانبول کبی بر غزای اکبریٰ دوشـونه‌لم . جناب فاتحك نزد شاهانه‌سنده بولنان علمای محترمه‌نك صلابت اقوال واحوالنی درپیش نظر امعـان ایده‌لم . شهامت عسکر قدر مؤثراولان بوخدمتی اونوتورمی‌یز؟ ملاکورانینك فاتح اسـتانبولی نه‌صورتله یتیشدیردیکی خاطرلردن چیقمدی . حضرت شاکردینه ، شهزاده‌یه هردرلو حسیات تبصبصدن عاری اوله‌رقالده عصا درس ویرمسه‌یدی ! جناب غازینك بالکه اورتبه نفسنده متانت حاصـل اوله‌مازدی . تأثیر تربیه‌یی کیم انکارایدر؟ منلاخسروك « موافق شرع اولمدیغی» بیانیله کوستردیکی متانت مؤمنانه حالا زیور صحائف تاریخدر . فخرالدین حضرتلری کبی بر شیخ الاسلام پادشاه اسلامی ارشاد ایچون النده عصا سرایه‌قدر کلمش ، برایکی مفسده‌مقربی دفع ومحو ایلمش ایدی .

سزلر ای علمای محترمه ! یاوزسـلطان سلیم کبی بر پادشاهك آتنه صاریله‌رق « اکر شرع شریفه مغایر برامر ویررسه‌ك خلعکه فتوا ویریرم » خطاب جلالت مآبنك صاحب عالی مناقبی زنبللی علی افندی مرحومك وارث فضائلیسکز . ابن کمال ایله ابوالسعودك مستفیض خصائلیسکز . اکری مظفریتنك قهرمانی بر خادم دین مبین ، صاحب تاج التواریخ جناب سعدالدین دکلیدر؟ شیخ الاسلام یحیی افندینك فاتح بغداد سلطان مراد زمانندهکی خدمتی اونودلدیمی؟

حافظهٔ تقدیرده بیك منقبهٔ کزین دوران ایدییور جمله‌سی شوسـتونلره صغیشه‌ماز ، صیغیشه‌ماز اما قلب ملت ابدی محفظه‌سیدر .

ایشته ای معشر علما ، سز شونازك زمانده هیچ قورقمایه‌رق ناسی ضلالت فکریه‌دن تخلیص ایلیورسکز . هم‌نه‌ایچون شـاشیره‌جقسکز . سزدینی ، احکام دینی جمله‌دن ایی بیلیرسکز ، مدار اسـتنادیکز شریعتدر . شریعت پادشاهلردن ، اردولردن قوتلیدر . چونکه‌الله یولیدر . چونکه قیامته‌قدر باقی منهاج سعادت سراج هدایتدر .

شـمدی الکبیوك خدمت سزك عهده‌کزه توجه ایدییـور . سزده‌بونی تقدیر ایتدیکز جانسـپارانه چالیشورسـکز . واراولك . ایکی کونلك نشریاتکز درجهٔ صلابتکزی ، افکار عالیه‌کزی اثبات ایتدی . ذاتاً سزدن‌ده بکله‌نیلن بوایدی . واراولك . بزدن‌ایی بیلیرسکزکه احکام دینیه‌نك ، فرائض شرعیه وسـنن نبویه‌نك افکار مستبدینه خوش کلمیناری عملدن ساقط اولدی . اویله‌خائنلر چیقدی‌که « قنوت » دعاسنی خوش کورمدیلر . مساوات حقنده‌کی برحدیث شریف نقل ایدن کتابی ژورنال ایتدیلر . کچن کونکی بیـاننامه کزده آتشین بر قلمله یازدیغکز وجهله کتب مقدسـه حمام کلخنلرنده احراق بالنار ایدلدی .

ایشته شرعی پامال ایدن بوخائنلرك ینه نشر افکارینه مانع اولدیکز . غلیان افکارك نتیجه‌سنده ملحوظ الوقوع عواقب فجیعه‌نك دنیـاده وآخرتده موجب خسران اولدیغنی حبل متین شریعته متمسـك اخوان دینه آکلاتدیکز . تسـکین افکاره خدمت ایلدیکز . حالا خدماته دوام ایدییورسکز . بوخدماتکزه قارشی دین ووطن ، سـلامت مملکت نامنه عرض تشکر ونشریات مبجله‌کز اوزرینه انظار انتبـاه ملتی جلب ایلیورز . سزلر کبی شریعتك امر ایتدیکی طرز ادارهٔ حکومت مطلقا مشروطیتدر دیيورز . سزلرده بالمقابله ایصال سـلام ایلیورز . سزلر کبی مشروطیت مشروعه‌مزی محافظه‌یه تجدید میثاق ایلدیکمزی بردها تکرار ایدییورز .

هیئت تحریریه

ینی غزته‌دن (تقویمدن بر یاپراق) :

آه بر ملیونر ، برملیاردر اولسه‌یدم ! بوندن دها عمومی برتمنی اوله‌ماز . بالکه دنیاده ، عمرنده بر ایکی دفعه اولسون ، بویله برتمنیده بولنمامش اولان بر آدم بولمق محال . مکرکه بومرتبه‌یه واصل اولمش اولسون اونلرده‌ده . یعنی ملیونرده ، ملیاردرلرده‌ده ینه انطفای حرص قابل اوله‌میور ، یکرمی ملیاری اولان قرق ، قرقی اولان ثروتی سکسان ملیاره چیقارمق ایسته‌میور.

بعضاً بوکبی تمنیاتی تکرار ایتدیره‌جك وقعه‌لرده اولور . مثلا بوکون شو ارزوی متحسرانه‌یی اظهار ایچون‌ده بر سبب وار ، سببی شودر : آه ملیاردر اولسه‌یدم‌ده بحریه‌نك صاتیلغه چیقاردیغی واپورلردن برقاچنی صاتون آلسه‌یدم ! . . .

بونلری کوزل بر باط حالنه افراغ ایتدیررده « فتح الاسلام » ی جمعیت علمیه اعضای ذوی الاحترامنك « هیئتما » یی وکلای فخامك ، « مقدمهٔ خیر » ی مبعوثان کرامك ، « قلنج علی » یی ضبطیه نظارتی ارکاننك رکوبنه تخصیص ایدر ، « آرقادی » یی موزه مدیرینه « صنعا » یی باب المندبده لنکر انداز اولمق اوزره امیر یحیی‌یه « هجوم » ی حسب الرفاقه طنین هیئت تحریریه‌سنه هبه ایلر ، « سودا » یه‌ده حرکه‌سنی تبدیل ایده‌رك ، ایلول محررینی قودان بایرق کندم راکب اولوردم .

« کیلیوم » ه مزایده‌ده رقابته معروض اوله‌جغم ایچون پی اورمام ، « عبدالحمید » ی هیچ بر بحری سیغورطه قومپانیه‌سنه سیغورطه‌ایتدیره‌میه‌جکم وبوزوبده انقاضنی صاتمغه مجبور قاله‌جغم ایچون آلمام .

§

٣ نیسان ینی غزته‌دن (تقویمدن برپاپراق) :

برذات دیکرینه دییورکه :

— حال موقعی نصل کوریبورسکز

دیکری جواب ویردی :

— خفیف تشبیهله مارت هواسی کبی . کاه افق سیاستمزده کوزیمه مظلم بلوطلر اوچوشیور کبی کلیور. آلپ طاغلری اوزرنده سیاحت ایدنلرك کوزلرینه کورینن دیو مثالی خیالات کبی بو بلوطلرده غریب سیمالر فرق ایدیورم . دورهٔ استبدادده یوزلرینی کورمدیکم حالده زمان مشروطیتده غزته‌لرده رسملرینی کوره کوره چهره‌لرینی بلله‌دیکم رجال استبدادك خیاللری کوزیمه ایلیشیور ، قورقیورم طاغلرده‌کی حادثه‌نك اسباب فنیه‌سنی ملاحظه ایله بلکه بوخیال ، بلوطلره انعکاس ایتمش ، بویومش اولان کندی صورتمدن عبارتدر ، دییه تسلی آرایورم . بوخوف وهراس ایچنده هپ مارت هواسی بلوطلر صیریلیور . شمس مشروطیتك شعاعات حیات بخشاسی بکاقوت ویریور ، اندیشه‌لرم زائل اولیور .

سوز آچان ذات شونی‌ده سویلدی :

— برادر ، اعصابکزده غالبا برقاچ کوندن بری کرکینلك وار . برمسکن دوا آلسه‌کز !

— شمدی آلدم .

— نه‌صورتله ؟

— جمعیت علمیه‌نك بیاننامه‌سنی اوقودم !

°

« اقدام » غزته‌سنك ٥ نیسان تاریخلی نسخه‌سندن :

نه ایچون ابتهاج ایله اعتراف ایتمه‌لی‌یز ؟ بو جهاد حریتده بیوك بر همت کوسترزده جمعیت علمیهٔ اسلامیه اولدی . اوهیئت فاضله قولاً وفعلاً بلیغ بلیغ مقاله‌لرله، پارلاق پارلاق حرکتلرله مشروطیتمزك خادم حقیقیسی اولدیغنی کوستردی ، ایچمزدن شرع شریفی سوء تفسیر ایتمك جهالتنه ، ذلتنه یلتننلره ، دون نشر ایتدیکمز اومنقبهٔ غراده کورلدیکی وجه ایله حدینی بیلدیردی ، اصفیای ناسی اغفال ایتمك ایسته‌ینلری صوصدیردی .

بو کون ، او سایه‌ده ، حق ، حقیقت کافهٔ افراد عثمانیه‌یه ظاهراولدی . یوق ، اصول مشورتکه بوملکك کافل سلامتیدر ، بو ملتك علماسندن اصنافنه قدر هر فردینك نخبهٔ آمالیدر ، بو حقیقتی حالا ادراك ایده‌

میلر وارسه فقدان بصیرتك او مرتبه‌سنه مبهوت اولورز .

« بالقان » غزته‌سنك ۲۳ نیسان تاریخلی نسخه‌سندن :

ورثهٔ انبیایه حرمت !

شیطان احرسلره لعنت !

کون کچدکجه بتون حقیقتلر میدانه چیقیور . ۳۱ مارت واقعهٔ ارتجاعیه‌سنده باشنده صاریق عساکر عاصیه او کنده قوشان سوخته و درویش قیلقلی ملاعینك همان کافه‌سی اسکی خفیه‌لرك ترتیب ایلدیکی بر طاقم باغیلر ، چته‌لردن عبارت اولدیغی اساساً بو خونه‌یه اشتراك ایدن بعض نوبازلرکده نه حقیقی طلبهٔ علوم ایله ونه‌ده علمای ذوی الاحترام ایله هیچ بر قیاس ونسبتلری بولونمادیغی بو کون تحقق ایتمشدر . حتی حقیقت حالك بو مرکزده اولمسندن دولایی بتون طلبهٔ علوم ویا علمای اسلامك بو خیانتده اشتراکی بولونوب بولونمادیغنه دائر متردد قالان افکار عمومیه‌یی قطعیاً تصحیح و تعدیل ایلمکلکمز خصوصنده اتحاد و ترقی جمعیتی سلانیك مرکز ... اخوتکارانه . وطن‌پرورانه بر مآل صمیمی ایله اداره‌خانه‌مزه ... تلغراف کشیده ایدلمشدر .

کرك بو تلغراف مآلنك تبشیر ایلدیکی حقیقت وکرك انقلاب صحیح حریتمزده بالخاصه درسعادت جمعیت علمیه‌سنك ورثهٔ انبیایه یاقیشیر بر مسلك مشروع داخلنده کوسترمش اولدقلری فداکارلق ، تاریخ اسلامك اونوداماییه‌جغی بر حادثهٔ مهمه‌در .

حقیقةً درسعادت جمعیت علمیه‌سنك انقلاب اخیرمزده کوریلن مسلك معلای ومنوری ، اتحاد محمدی کیسوه‌سنه بورونه‌رك مسلمانلغی مسخره ایتمك ایسته‌ین اشرانك رذالتیله عثمانی مسلمانلرندن یوز چویرمکه باشلامش اولان اوروپا محافل ومطبوعات سیاسیه‌سنی دخی ایقاظ وارشاده افکار عمومیه‌یی تعدیل وتصحیحه باشلامشدر .

وار اولسون علمای حقیقه ، اللهك لعنت وعقابی ایله ... اولسون کروه ضاله ومضله !

بالآخره مسائل محدثه حقنده یونس نادی بك افندی طرفندن تحریر ونشر اولنان (اخلال وانقلاب عثمانی) نام کتابك (۶۲) نجی صحیفه‌سندن :

... حقیقی وجدا وارث معنویات پیغمبری اجلهٔ علماء اسلامیه‌نك علم وشریعت نامنه اویناتلمق ایسته‌نیلن زولهٔ ... کمال صلابتله قیاملری و حقائق احوالی امثالی نامسبوق بر عصبیت کاملانه ایله مدافعه‌یه اهتماملری بومسئله‌ده یار واغیاری حیرتده براقش . حقیقةً تاریخ انسانیت واسلامیتده امثالنه همان تصادف اولنماز آثار کمال وفضیلت کوسترلمشدر . محترم جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك قالاً وفعلاً مساعئ مشکوره‌سندن بشقه ۲ نیسان تاریخنده اسطار واصدار ایلدیکی برنجی بیاننامه‌سنی تاریخ انسانیت آلتون حروفله سطور وصحائفنه یازسه الیق ویجادر .

§

حادثه‌نك شکل وماهیتنه ، محیط ومکان وزماننه کوره بو بیاننامه‌یه بر قیمت تقدیر ایده‌بیلمك حقیقةً ممکناتدن اولمسه کرکدر . دینی ، شریعتی ، اسلامیتی ، انسانیتی بتقسان اوتوز اوچ سنه‌لك مظالم حمیدیدن صکره بو قیراط بانده وعرفانده علماء اسلامیه قاله‌بیلمش اولمسنه طوغریسی کیمسه احتمال ویره‌من ایدی . معجزات دیانت اسلامیه‌دندرکه بویله بردور فترتده شریعت غرای احمدیه نامنه بتون عالم انسانیت ایچون زیب سر افتخار اوله‌جق اقوال وافکار وحرکات علویه ظاهر ومشهودمز اولیور . الحمد لله علی دین الاسلام . بیاننامه‌نك محتویاتی اوزمانه قدر ردای شکوك وابهاماتدن تماماً قورتوله‌مامش اولان بتون حقائقی ایضاح ایتمش ، شریعت نامنه یاپیلان حرکت واقعه‌نك ترتیبات ارتجاعیه‌دن اولدیغی میدانه قویمش ، مع مافیه شریعت اسلامیه‌نك بوکا قطعیاً وقاطبةً مانع اولدیغی لسان شدت وحدت ایله بیان ایده‌رك ایجاب ایدرسه بوبابده بذل حیات ایتمك ایچون علمانك بتون ملته پیشوا اوله‌جغی سرد اولنمشدر . بو بیاننامه هیجان وخلجان ومضطرب

اولان افراد ملتك حال و آتيسنی تنوير ، وظيفه‌سنی‌ده تقدير ایتمش اولمقله كريلمش اولان اعصابه بر آزسكونت كله بيلمشدر .

جمعيت علميهٔ اسلاميه اعضای كرامی طرفندن تحرير ونشر ايديلن مقالات نفيسه‌ده شريعت نامنه وقوع بولان قيامده قتل نفوس ، اضاعهٔ حقوق كبی كوری كورينه توسل ايديلن حركاتك شريعت جليله‌يه وتربيهٔ مليه‌يه طبان طبانه ضد جنايت ووحشتلردن اولديغی وبوندن بشقه سلامت واستقبال وطن نقطهٔ نظرندن صوك درجه داعئ مضرت بولنديغی افاده ايدلمش ، مشروطيت مشروعه‌مز سايه‌سنده آفاق سياستمزی استيلا ايدن‌مظلم بلوطلر ياواش ياواش صييلمغه باشلاديغی بويله بر دمده تكرار نائرهٔ فتن واختلالی اشتعال ايتمه‌نك وطنه ، ملته ، شريعته خيانت اولديغی نام خدايه قسملرله درميان اولنمشدر .

ينه مذكور كتابك (۱٦۸) نجی صحيفه‌سندن :

جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك كمال تقدير ايله نقل ودرج ايتديكمز بياننامه‌سی آوروپاده تأثيرات فوق‌العادهٔ حسنه‌يی موجب اولمش ، ازجمله جهانك اك بيوك جريده‌سی اولان (تايمس) غزته‌سنجه عيناً نقل ايدلديكی كبی باش مقاله‌سنك مهم برقسميده بو بياننامه حقنده تقديرات اظهار وبيانه حصر ايدلشدر . برفقره‌سنده :

« علما صنفی ممالك عثمانيه‌ده اسكيدن‌بری بيوك براهميت وامتيازی حائزدر . علماء اوقتيله بو موقع ممتازلرندن بالاستفاده اك مستبد پادشاهلره قارشی مخالف شريعت خصوصاتده قارشی طورمقدن چكنمامشلر و احكام شرعيه‌يی حال و زمانه تطبيق خصوصنده دور بينانه براقتدار ودرايت سياسيه كوسترمشلردر . انكليز كتابلرنده بيوك مفتی نامی ويريلان شيخ‌الاسلاملردن‌بری فرانسه‌ده (لافروند) وقعه‌سنك ظهورندن برقاچ هفته وبرنجی چارلس) ك (وايتهول) ده اعدامندن برقاچ آی صكره مستبد برپادشاه حقنده خلع فتواسی وبرقاچ كون صكره اعدام حكمی ويرمكدن كيری طورمامشدر. [۲] حكمدار منخلع كنديسنی كفران نعمتله‌اتهام ايدنجه شيخ‌الاسلام كوله‌رك « بنی مفتی ياپان سن دكلسك ، الله‌عظيم‌الشاندر » سوزلريله مقابله ايتمشدر . درجهٔ نفوذلری بوقدربيوك اولان علمانك بوصره‌ده حكومته كوستردیكی معاونت پك قيمتليدر . جمعيت علميه‌نك بوكبی بياننامه‌لری استبدادك باش قالديرمسنه قارشی اك بيوك سلاحدر » ديمشدر .

ادبيات

نوحات وجدان

بتون كون ناله‌زن دونمش هزاره
طيانماز طاش بوآهه ، انكساره
يازق نازنده جسمی پاره پاره
باقان يوق ايتديكی فرياد وزاره
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

مبدل عجزه طور احتشامی
سراپا پاره‌لنمش هر مرامی
بوحاله قارشی خودكامی بجامی ؟.
وظيفه بزجه واهی مدعامی ؟
وطن دوشدی فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

---

[۲] سلطان ابراهيم وقعه‌سنده متلب داهی اولان قره چلبی زاده عبدالعزيز افندی اولمق كرك.

دکل آب بقا صفوتله ریزان
مسامندن آقان قاندر آقان قان !
بتون اولادی سنتندن کریزان :
زهی ایمان ، زهی ادراك ووجدان !
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

حکمفرما او اولکی معادات
ردائت اسکیسندن فضله قات قات
عمل ماهیتی ایلرکن اثبات
فلاحه بزجه امکان وارمی ؟. هیهات :.
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟

§

عصرلرجه کمال وفیض بولمش
جهان عثمانیان صیتیله طولمش
شو صوك دمده بزه بیلمم نه اولمش ؟.
اوعالم لوث وچرکابه بوغولمش
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

دنائتده بزمچون یوقدر اقران
قاچارسه حقلیدر خشیتله شیطان
بوحالتله بزه کیم دیرسه انسان
ایدر انسانلغه بی شبهه بهتان
وطن دشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

کوز آچدق عملی کوردك بوکالدق
حقیقتده قراکلقلرده قالدق
برات فوزی نصر حقله آلدق
صفایه ، ذوقه ، حب جاهه طالدق
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

دیدك یاندیردی استبداد یاقدی
بزی عجز ومذلتده براقدی
بوحریت بزه برلطف حقدی
بیلن‌ده حقی هپ الدن براقدی
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

بوجمعیت ، بوده برفرقه احرار
نه خوش لازمسه ایتمك حقی اظهار
دیمك برشی اساسه نجه دشوار
ایدرسه‌م حقلی‌یم اماکه تکرار
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

حقیقت منجلی ذوق وطباعه
احق عالمده حقدر اتباعه
بومبحثده محل یوقدر نزاعه
تخالف پك طبیعیدر وداعه
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

اخوت قصد ایدوب عدوانه صاپدق
مساواتی طوتوب بازیچه یاپدق
اونوتدق حقی هپ دیناره طاپدق
صاتوب ناموس ودینی پایه قاپدق
وطن دشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

نسیم فیض حریتله کوزلر
آچلدی کوردی چوق شی : کولدی یوزلر

طولاشدی دیلده طاتلی طاتلی سوزلر
دوشوندکمی وطن بزدن نه اوزلر !
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

اسیر ایتدی بزی حریت ایواه !
ایرشدی عرشه دود آه جانکاه
نه رهبر وار ، نه‌ده میدانده بر راه
مکر رحم ایلیه بوحاله الله
وطن‌دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره

§

اکابر ظلمه ، استبداده میال
کسلمش هربری بریولده دجال
بوکونده آنلرك اجلال واقبال
دیمك معنای حریت‌بوفی‌الحال
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره

§

نفس آلمازسه عجز اربابی اصلا
قالیرمی ذوق حریتده معنی ؟.
وطن پك حقلیدر ایتمکده شکوی
نه حاصل کوز کوره ایلرسه‌ك افنا ؟
وطن‌دوشمش فراش‌احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

اخوت التفات ایتمز نفاقه
بتون افرادی جاب ایلر وفاقه
یازق پایان ایرشمزسه شقاقه
کولر عالم بوبیهوده مشاقه
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

مساوات قید نفسه دوشمه‌مکدر
کوپکلر کبی لاشه اوشمه‌مکدر
حقوق غیری برطوتمق دیمکدر
خلافی یأسه منجر برامکدر
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

عدالتسه اگر بزلرجه مقصود
دیلرسه‌ك اولمسون اندیشه بی سود
عمومی ایتمه‌لی حالنجه مسعود
بودر انجق رضا وامر معبود
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

اگر ایتمز ایسه‌ك تهذیب اخلاق
قالیر مظلم آچیلماز بردم آفاق
نه لازم بحثی ایتمك هرکون اغلاق
کوزك آچ عالمه عبرتله بر باق
وطن‌دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

اك اول بیلمه‌لی عجز وعطالت
اولور بادئ خسران وسفالت
چالشمقله بولور هرفیضی ملت
اوبوزدن آرتار ایشته شان دولت
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره؟.

§

ستیزی دانش آموزانك افسوس
ایدر بی شبهه هرحساسی مأیوس
اویاندیرماز امیدی اویله کابوس
بولایقمی ؟. بومی ایجاب ناموس ؟.

وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

وطن محتاج پك چوق اجتهاده
اوده وابسته آنجق اتحاده
یازقدر قالمایك تیه وغاده
کلك آرتق اویوك رأس سداده
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

نه مکتب وار ، نه یول بللی ، نه ارکان
نه ثروت وار ، نه غیرت وار ، نه عمران
[illegible] ایلمش هرسوبی ویران
قلوبی صارمش آتش . دیده‌گریان
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

کوروب بربر بو الواح ملالی
دوشونمك لازم استقبال وحالی
بزه عائد بونك وزر ووبالی
خلاصك یوقدر آندن احتمالی
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

[مابعدی وار]

متفرقه

اخذ عسکر نظامنامه‌سی موجبنجه اسمنه غیاباً قرعه اصابت ایدن طلبهٔ علومك قرعه کشیده‌سندن اعتباراً طقوز آی مدت نظامیه‌سی ظرفنده داخل امتحان اولملری مجبوری اولدیغندن اوچیوز یکرمی بش سنه‌سی ایچون امتحان ویره‌جك اولان طلبهٔ علومك اکا کوره توفیق حرکت ایلمه‌سی درس وکالت علیه‌سندن وقوع بولان استخبارات مخصوصه‌مز اقتضاسندندر .

تکذیب

برقاچ هفته مقدم اتحاد غزته‌سنده داخل امتحان اولان اوچ بیك بشیوز طلبهٔ علومدن یالکز بشیوزی اثبات اهلیت ایده بیلمش اولدیغنه دائر بر فقره کورمش وصاحب امتیازینه حقیقتی یازه‌رق تصحیح کیفیت ایتدیرمشیدم. بوکره غریبه‌دن اوله‌رق مذکور (اکتوبه) طنین غزته‌سنده عیناً کورولمش اولمغله تصحیح کیفیت ضمننده مذکور غزته اداره‌خانه‌سنده بر ورقه کوندرمش ایکن مع التأسف اصغا ایدلمدیکی کورولدی .

طنین غزته‌سندن بویله پك معلوم ومتحقق اولان بر کیفیت رسمیه‌نك تصحیحی بابنده یازیلان ورقه‌نك نه سببه مبنی درج اولنمدیغنی صورمقله برابر داخل امتحان اولان طلبه‌نك مجموعی ایکی بیك ایکیوز رادەسنده اولوب بونلردن اثبات اهلیت ایده‌میان طلبهٔ علومك ایکیوز یتمش طقوز طلبه‌دن عبارت اولدیغنی تکرار اتیان ایلرم . بو قبیل اصلسز حوادث درجنده غزته اداره‌لرنجه ملت ووطنه خدمت نقطهٔ نظرندن نه قدر متبصر بولنمق ایجاب ایده‌جکی جای دقتدر .

هیئت ممیزه‌دن برنجی آلای مفتیسی
شکری

محمد علی

بکر افندی مطبعه‌سی — وزیرخان

بازار ایرتسی — فی ۹ جمادی الاخر سنه ۳۲۷ وفی ۱۵ حزیران سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز : فاتح مجیز درسعاملرندن شهری احمد رامز

سر محرر : فاتح مجیز درسعاملرندن مصطفی صبری

مدیر مسئول : مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده محمد علی

مندرجات

نسخه سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه لك ۶۰ غروش
آلتی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
بکر افندی مطبعه سی — وزیرخان

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی فنی هفته‌لق غزته‌در.

« طنین » دن :

دین

تاریخمزی ، اخلاقمزی ، فطرتمزی تدقیق ایدنلر بلا تردد حکم ایدرلرکه بو مملکتك ایکی تملی واردر : بری دین ، دیکری عسکرلك شو حالده بتون ترقیات وتجدداتمزده بو حقیقتی دائما کوز اوکنده بولندیرمالی‌یز هیئت اجتماعیه‌مزك بزی سعادت وسلامته کوتوره‌جك بالجمله تکاملاتی بوتملره استناد ایتمیه‌جك اولورسه قوره‌جغمز اخوت ، مشرطیت ، حریت بنالری پك چابوق زیر وزبر اولور .

بوکون ملت عثمانیه‌یی بحق خلاص ایده‌جك حکومت حسیات دینیه ایله عسکرلکی مملکتك سعادت وسلامتنه خادم اوله‌جق برصورتده نظر اهمیت واعتناده طوتان برحکومت اوله‌جقدر .

مملکتمز یالکز برپادشاهلق دکلدر ، بونك دها فوقنده ، دها شمولی اولمق اوزره برده خلیفه‌لکدر، باشقه تابعیتلرك آلتنده یاشایان ، یاخود مستقل بولنان بتون مسلمانلر معناً ، روحاً مقام خلافت عظمایه مربوطدرلر . بوندن بشقه عثمانلی الکاسنك بعض قسملری ایله پایتخت آراسنده‌کی رابطه نفوس خلافت اسلامیه‌نك ثمرهٔ مشکوره‌سیدر . یالکز یمن قطعه‌سنی دوشونمك بوبابده برقناعت عظیمه ایدینمك ایچون کفایت ایدر . یمنه کیدن عثمانلی اردولری خلیفهٔ رسول ذیشانك نام مبارکنه کیدییور ، اورا مسلمانلرینی دائرهٔ اطاعته دعوت ایدییور . تکمیل جریدةالعرب عراق طرفلری طرابلس غرب ایچریلری عثمانلیلغه ، الك زیاده نفوذ خلافت ایله مربوطدرلر .

قلبلرمزی ، روحلرمزی تنویر ایدن حسیات دینیه مملکتك عظمت وسطوتنی ، شوکت وسعادتنی تأمین ایچونده الك مهم بر عنصردر . ادارهٔ امور داخلیه‌ده دین وشریعتك نامنه نه بویوك برنفوذ اجرا ایدیله بیله‌جکنی وقایع اخیره پك کوزل اثبات ایتدی . روم ایلنك

آوجی طاتورلرینی دنیانك اك بیوك مفسدلری هیچ
بر وجهله مشروطیت علیهنده حرکته تحریك وسوق
ایده‌مزلردی. فقط اونلرك ضعیف طرفلری جهالت ایدی
ایشته بوطرفدن هجوم ایدرك حسیات دینیه‌لرینی تحریك
ایتدیلر . دینی اوغورنده فدای حیاتده بردقیقه تردد
ایتمه‌ین بو عثمانلیلر اوزمان درحال آیاقلاندی . آرتق
کوزنده نه مشروطیت قالمشدی ، نه مافوق . چونکه
اونك قلبنده بوتون ، عناصر اسلامیه‌نك قلبنده دین
هر حسه حاکمدر .

شوحالده بز کندی قارداشلرمزك قلبنه حاکم اولمق
ایسترسه‌ك اوقلبلرك منقاد اولدیغی حسیات دینیه‌یی بر
قات دها تحکیم وتقویه ایتملی‌یز . بونی تحکیم ایتمکه
مشروطیتمزی ، استقبالمزی تأمین ایتمش اوله‌جغمزه
هیچ شبهه ایتمه‌ملیدر . یالکز عهده‌مزه ترتب ایدن
نازك وظیفه دین وشریعتك‌ده ، وطنك‌ده ، انسانیتك‌ده
دشمن مشترکی اولان جهالت وتعصبی ازاله ایتمکدر .

مشروطیت ، حریت ، عدالت ، دینمزك ایجابات
ضروریه‌سندندر . دین مبین اسلامی بوتون صفوتی ،
علویتی ، روحی ، اساسی ایله آکلاتملی ، عناصر
مسلمه‌نك قلب وروحنی حقیقةً ایمان کامل نوری ایله
پارلاتملیدر . دین مبینك علویتی ، عدالتپرورلکی ،
مشروطیته توافقی نظرلرده نه‌قدر تجسم ایدرسه ، قلبلره
بوبابده نه‌قدر قناعت کلیرسه مملکتمزك استقبالی اوقدر
امین اولور. چونکه اوزمان دین ایله وطن ، دین ایله
مشروطیت برلشمش دیمکدر . دینی محافظه ایچون
حیاتنی فنا ایدن بر عثمانلی عین زمانده وطنی ، حریتی
ایچون‌ده فدای حیات ایتمش اولور .

فکرمزجه عثمانلی مجددلری ایچون تعقیب ایدیله‌جك
طریق اصلاحات وتکامل پك صریح بر صورتده نمایان
اولمقده‌در . دشمنلرك وطنك سلامت وسعادتنه مضر
اولمق اوزره برآن قابل ایچون استعمال ایتدکاری
حسیات دینیه کبی معزز ، محترم ومهیب ومعظم قوتی
مشروطیت وحریت ایچون قوللانمالیدر . بوبابده هیچ
بر مانعه ، هیچ برمشکلاته تصادف ایتمیه‌جکز. چونکه
احکام شرعیه ایله احکام مشروطیت تماماً ایله بربرینه
موافقدر . یالکز خلقمزك منورالفکر اولمادیغنی کوز
اوکنده طوتملی . بزم غایت طبیعی ، معقول کوردیکمز
بعض تدبیرلرك سوء تفهم نتیجه‌سی اوله‌رق سوء تفسیره
اوغرایه‌بیله‌جکنی دوشونملی . اصلاحات اجراسی ایچون
اوزاده‌جغمز اللرك جدی وقطعی اولدیغی قدر غایت
نازك ویموشاق اولمسنه اعتنا ایتملی. بو اللر قیرماسون ،
دوزلتسون ؛ انجتمسون ، اوقشاسون .

استبدادلارینی اجرا ایده‌رك مملکتلرینه کوندردیکمز
عسکرلرمز هرکچدکاری یرلرده یاشاسون مشروطیت !
یاشاسون حریت ! آوازه‌لرینی صاچدقلری کبی مملکتده
باشقه برجریانك‌ده اك اوفاق کوبلره ، اك حقیر وعاجزلرك
جاهل روحنه وارنجه‌یه‌قدر هرطرفه یاشاسون مشروطیت ،
یاشاسون حریت آوازه‌لرینی صاچماسنه لزوم واردر .
بونلر یالکز آغزده کزر برکلمه ، عقله کلیر برخاطره
اولمامالی ، وجدانمزك درینلکلرنده بزم اختیارمز خارجنده
بزم خبرمز اولمقسزین یاشار برر حس ، برر سوق
طبیعی حالنه کچملی .

بو وظیفه پك مشکل ، پك کچ قابل اجرا برشیدر
فقط علویتی هرصاحب حمیتی بویولده چالیشمغه سوق
ایده‌جك قدر دلفریبدر .

غزته اوقومیانلرمزك ، کتابلردن برشی آکلامیانلر
مزك ، دها تبدل اداره‌نك بیله فرقنه وارمایه‌رق نه
اولدیغنی بیلمینلرمزك قلب وروحنه تبدل اداره‌یی ،
مشروطیتی اوك آکلایه‌جغی لسان ایله صوقه‌جق اولان
وطنداشلرمز ایسه منتسبین علمیه‌مز ، خواجه‌لرمزدر .
شهور مبارکه‌ده هرسنه مملکتك هر طرفنه طلبهٔ
علوم طاغیلیر . کویلیلر علم فضیلتی ، دین وشریعتی

نشر و تلقین ایدن بو اولاد وطنه آغوش قبوللرینی اچارلر بونلر بربرلرینـك لسـانی . قلب وروحی پك اعلا آكلار. شـو حالده طلبهٔ علوم افندیلر احكام وعقـائد دینیه‌یی تلقین ایتدكلری صره‌ده جاهل كیمسه‌لره بالضروره وجود بوله‌جق افكار باطله‌یی ازاله‌یه‌ده آیریجه بر همیت ایده‌جك اولسه‌لر ، دست تربیتلرینه دوشن بوقردشلره دین وشریعت ایله برلكده مشروطیت وحریتی اوكرتسه‌لر اوزمان سلطنت وخلافت عثمانیه‌نك استناد ایتدیكی تمل جداً تحكیم ایدلمش اولور .

موقعمزك ، حالك نزاكت وجدیتنی دوشونه‌لم .هر درلو اختلافاته قارشی طورمق،موجودیتمزی محافظه ایده بیلمك ایچون بربرمزی آكلامنه . قوتلی اولمغه محتاج بی اساس بر طاقم سوء تفهملر آرامزده نفاق وخصومت تولید ایدرسـه هیچ بر دشمنه مقاومت ایده‌میز ، محو اولورز . بناءً علیه دینمزی سورسه‌ك ینه دین قارداشلری آراسـنده دین ووطنك ضررینه چیقه‌جق اختلافلره نزاعلره میدان ویرمامكه چالیشمالی‌یز .

عثمانلیلر عسـكردر . عسكر دین وشریعتـك خادم ومحافظیدر خلیفه وپادشاه دین وشریعتك حامیسـیدر شو حالده بوتون عثمانلیلرك واسلاملرك نظری بر نقطه‌ده طوپلانیور : خلیفه وپادشاه بوقدر مهم اساسلی قوتلری جریانلری بر نقطه‌ده جمع ایدن پادشاهده مشروطیتك خادم وحارسیدر . شو حالده خط حركت سیاسیمز پك آشكار اوله‌رق ترسم ایدیـور : هرشی پادشاه وخلیفه ایچون ، پادشاه وخلیفه‌ده ملت ووطن ، مشروطیت وحریت ایچون !

حسین جاهد

•

حسین جاهد بك افندینك سیاستمزه، بالخاصه سیاست داخلیه‌مزك روحنه تماس ایدن شو بیانات واقفانه‌لری بالعموم علمای اسلام اوزرنده پك بیوك برحسن تأثیر اجرا ایتمشدر. بوكا دائر فاتحدن وسائر مراكز علمیه‌دن برچوق كلمات ممنونیتكارانه ایشیتدك . بومناسبتله بر وقت اسـتانبول مبعوثلرینك انتخـابی اثناسنده ودها صوكره‌لری عالم مطبوعاتده علی كمال وحسین جاهد نامیلری آره‌سنده جریان ایدن رقابت وموازنتی والك نهـایت مارت ۳۱ حادثه‌سنده حسین جاهد نامنك نا بجا برلسان ایله موضوع بحث اولدیغنی خاطرلادق. علی كمال : « بن بو آدمك سكز اون آیلق حیات مطبوعاتنده همان هر كون هیچلكمزی باشمزه قاقق صورتیله نخوتملیه‌مزی رنجیده ایدرك ، دینمزكبی الك بیوك والك معزز بر رابطهٔ اجتماعیه‌مزی « مسكنانه اندیشه‌لر » طرزنده كوستره‌رك حسـیات دینیه وملیه‌مزی بالطه‌لامقدن خالی قالمیـان مقالاتنی صوك كونلرده اله كچن ژورناللرندن دها قتـا بولوردم . بو آدم عربسـتانده وبالخـاصه حلبده علوم عربیه ودینیه تحصیلی ایله مشـغول اولدیغنی ادعا ایدر ایدی. او حالده همان هرمقاله‌سنی نچون قواعد شرعیه‌دن برینه دوقونه‌جق برمعنایه ویاخود برتعبیره تماس ایتمه‌دن یازه‌مازدی. ادعاسنه نظراً بلكه یازه‌بلزدكل یازمازدی. حسین جاهدبكك یازیلرنده[بلا استثنا دیه‌بیلیرم] بن بوشائبه‌لری حس ایتدیكمی خاطرلامیورم. هله بالاده نقل ایتدیكمز مقاله‌سی قلوب اسلامیه‌ده تولید ایتدیكی حسیات شكرانیه‌یه جداً لایقدر. بوحسیات شویله برحقیقتی‌ده اظهار ایتمش اولیوركه مملكتمزك سیاستنی منـافع عمومیه‌یه خدمت ایده‌جك برصورتده اداره ایتمك ایسـته‌ین اللر ایچون مسـلمانلرنی ، مسلمانلرك علماسنی ممنون ایتمك پك قولایدر : حسیات دینیه‌لرینی اوقشامق ؛ حتی علمانك كندیلرینی دكل عرض ایتدیكم وجهله حسیات دینیه‌لرینی اوقشامق كافی . دیمككه بو آدملر ایچون منفعت دینیه‌دن باشقه منافع خصوصیه یوقدر . دینلرینه حرمت ایدنلره دوست وایتمینلره دشمن اولورلر .

ایشته اغراض مخصوصه‌دن تجردك بودرجه‌سی بر

مملکت ایچون حسن استعمال ایدیلك شرطیله نه قدر کوزل برقوتدر . بوقوت ، الله ایچون چالیشمق قوتی سایه‌سنده افراد اهالی آره‌سنده اتحاد حاصل اولور ، نفاق قالقار، حقوق اضاعه ایدلمز، ظلمه میدان ویرلمز، حق وحقیقتی سویلمکدن چکینلمز . هله استبداد کبی برقسم انسانلرك منافع ذاتیه‌سنی ودیکرلرینك تسلیمیت مداهنه‌کارانه‌سنی متضمن اولان حقسزلقلر بوقوتك قارشوسنده قطعیاً یاشایاماز . علاوه اولان بوقوتك محفوظیتی وانکسارینه میدان ویرلمه‌ی سایه‌سنده الك مستبد پادشاهلره بیله آمر بالمعروف وناهی عن المنکر صفتیله قارشی طورولور . بواعتبار ایله دیه بیلیرم‌که غیرت دینیه ایله هیچ برمناسبتی اولمیان تعصب مذمومی ازاله واجب اولمقله برابر قوای طبیعیه بیننده موازنه‌یی محافظه ایچون مدعیٔ عمومیلکارك الك عمومیسی بولنان دین مدعیٔ عمومیلرنده برحریت کلام بولنه بیلمك اوزره بونلرده برپارچه‌تعصبه بکزر برشی براقیلمالیدر. باخصوص دینك مشروطیتی آمر اولدیغی سویلنیر ایکن هردرلو شائبهٔ ریاکاریدن آزاده اوله‌رق سویلنمش اولمق ایچون ینه بوقوتك هیچ برتأثیر آلتنده بولندیر-لمامسی لازمدر . بوقوتك سیاسیات ایله اولان تعلقی قطع ایتمك بعض ظنون واهیه‌یه رغماً ممکن اولمیه‌جغی جهتله بوکا قارشو آلنه‌جق وضعیت یاموازی ویامقاطع اولمق ضروریدر . حالبوکه جاهد بك مارت ۳۱ حادثه-سنی ایقاع ایدن عساکرك هرشیدن زیاده ، برمقصد دینی تعقیب ایدیلدی کبی القاآت آلتنده حرکت ایتدیرلش اولملرینی قبول ایدرك مملکتمزده هرقوتك فوقنده اوله‌رق هانکی قوتك حکمران اولدیغنی شایان تقدیر برنفوذ نظرله ایضاح ایتمش اولدیغندن آنفاً عرض ایلدیکم وضعیتلردن ایکنجیسنك‌ده مملکتمزجه قابل تطبیق اوله‌میوب آنجق برنجی طریقه توسل مقتضای حکمت وسیاست اوله‌جغی ثابت اولیور. طوغریسی جاهد بکك شو مقاله‌سنی عنصر دینمزله عنصر سیاسیمز آره‌سنده آتیلمش برخطوهٔ مقارنت کبی تلقی ایده‌رك بوسایه‌ده هرایکی طرف آره‌سنده قسماً موجود اولان — بیکانه‌لك دیمیه‌یم — اکلاشیلمازلغك اورته‌دن قالقماسنی وینه بوسایه‌ده دست بدست وفاق اوله‌رق وطنك منافعنه خدمت اولنمسنی عن صمیم القلب تمنی ایدرز .

مصطفی صبری

سیاست شرعیه

۲۲

یولجی واپوره وشمندوفره بیلتسز کیردیکی تقدیرده‌کی احکام شرعیه وقانونیه — یولجینك بیلتی نامه محرر دکل ایسه — یولجی بیلتی آلوبده واپوره کلمسه — یولجی وفات ایدر ویا واپوره کلمیه‌جك درجه‌ده خسته اولورسه — اثنای سفرده سفینه تعمیره محتاج اولورسه — یولجی سفینه درونده وفات ایدرسه بونلر حقنده‌کی احکام قانونیه وشرعیه .

تجارت بحریه قانوننك ۱۳۷ نجی ماده‌سی موجبنجه یولجی واپوره بیلتسز کیردیکی حالده نول مثل اعطاسی لازم کلیر . بزم سیاست شرعیه‌مزده‌ده بویله‌در . مثلا برکیمسه برمالی صاحبنك اذنی اولمقسزین استعمال ایتسه غصب قبیلندن اوله‌جغندن منافعنی اودمك لازم کلز ایسه‌ده معد للاستغلال ایسه ضمان منفعت یعنی اجر مثل لازم کلور . واپور ایسه معد للاستغلال بولندیغندن مادهٔ قانونیه شرعه موافقدر . شوقدرکه من غیر عقد وبلا اذن واپوره کیره‌ن آدم پاره طلب اولنمدقدن صکره کیرمش ایسه معد للاستغلال اولماسه بیله اجرت لازم کلور .

فقط اجر مثلك تعیننده طرفین اویوشه‌مدقلری تقدیرده محکمه واسطه‌سیله اهل خبره طرفندن تعیین اجرت ایدیله‌جکی مادهٔ قانونیه‌نك فقرهٔ اخیره‌سی مقتضاسندندر .

سـیاست شرعیه‌مزده دخی اجر مثل ، بیغرض اهـل وقوفك تقدیر ایتدکاری اجرت اولمقـله فقرهٔ اخیره‌ده شرعه موافقدر .

اما شمندوفر حقنده‌کی احکام نظـامیه‌یه کوره ، بینه‌جکی عربه ایچون یدنده بیلتی اولمیـان کیمسه‌لر شمندوفره راکب اولمشلر ایسـه ویره‌جکاری اجرت نقلیه‌نك ایکی مثلی زاده‌سنه قدر چیقارلمق مجاز اولمق اوزره منـاسب مقدار جزا نقـدی آلنه‌جغی تصریح ایدلمش اولمغله بوهم حقوق بحریه‌یه وهمده سـیاست شرعیه‌یه مخـالفدر . چونکه بونده‌ده شـمندوفر معد للاستغلال اولمغله اجر مثل لازمکلملیدر .

اجر مثل ایسه اجر مسمایه مساویدر. اجرمسمی ، اجر مثلدن زیاده ایسـه ینه اجر مسـمی لازم کلور . حالبوکه شـمندوفر قومپانیه‌سـنك ایکی قات اجرت آلمسی موافق معدلت دکلدر . کرچه بوبرجزای نقدی اولمق اوزره کوستریلور ایسـه حد اعتدالده اولمسی انسبدر. شوقدرکه عبارهٔ قانونیه‌نك « چیقارلمق اوزره » جمله‌سنه نظراً تقدیر حکامه مودوع مسـائلدن اولمغله اجر مثل درجه‌سنده برجزای نقدی اعطـا اولنمق صورتیله توفیق مسائلده مشکلات یوقدر .

تجارت بحریه قانوننك ۱۳۸ نجی ماده‌سی موجبنجه یولجینـك آلدیغی بیلت کندی نامه محرر اولمازسـه قپودانك موافقتی استحصال ایتمکسزین بیلتی باشقه‌سنه اعطا ایله واپوره ارکاب ایدر . دیمك اولورکه کیمك بینه‌جکی تعیین اولنمقسزین بیلت اخذ اولنور .

بزم سـیاست شرعیه‌مزده دخی ، تعمیماً حیوان استکرااسی صحیح ایسه‌ده فقط هرکیم راکب اولورسه مقصد تعین ایتمش اوله‌جغندن آرتق باشـقه‌سی ارکاب اولنه‌ماز . شوقدرکه تعمیم وتعیین ایدلمـوب رکوب ایچون برحیوان استیجار اولنمش ایسه اجاره فاسددر. اما کیمك سکناسی ایچون اولدیغی بیان ایدلمیه‌رك برخان ودکان اسـتیجاری جائز اولور . زیرا بونلر مسـتعملینك اختلافیله تخلف ایتمیه‌جکندن مسـتأجر بویله استیجار ایلدیکی خانه‌یی آخره ایجـار ایده‌بیله‌جکی کبی باشقه‌سنیده اسکان ایدر .

بنـاءً علیه سفینه مسـتعملینك اختلافیله تخلف ایتمیه‌جکندن صاحب بیلت آلندیغی بیلتله باشقه‌سنیده ارکاب ایده‌بیلور. یوقسه حیوان ایجاریته قیاس اولنه‌ماز. شوقدرکه صراحت قانونیه‌یه نظراً بیلت نامه محرر ایسه بوتقدیرده باشقه‌سی اوبیلت ایله واپوره راکب اوله‌ماز. حالبوکه خانه ایجـاری مسئله‌سنه نظراً راکب اولمسی مقتضی ایسه‌ده قانونك قپودانك رضاسنه تعلیق مصلحت ایتمسی نقطه‌سندن مسئله ینه قابل توفیق اوله‌بیلور .

یولجی بیلتی آلوبده سفینه‌یه کلمسه ویاخود اثنـای راهده چیقوبده عودت ایتمسـه قپودان بکله‌مکه مجبور اولمیوب یولجی نول بدلنی تمامیله تأدیه‌یه مجبور اوله‌جغی ینه قانونك صراحتی مقتضاسندندر . فی‌الحقیقه دوشو ـ نیله‌جك اولورسه بونك شرعه موافقتی تظاهر ایدر . چونکه اجارهٔ صحیحه استیفای منفعته اقتدار ایله دخی اجرت لازم کلور . مثـلا استیجار اولنـان برخانه‌ده مستأجر ساکن اولمسه بیله اجرت ویرمه‌سی لازمدر . مادامکه یولجی بیلتی آلمش واپورده متهیء حرکت بولنیور. بوصورتده کندیسنك کلمه‌سی اجرت ویرمه‌سنی استلزام ایتمز . کرچه منفعت ، عرض اولوب عرضده بقـا متصور دکلسه‌ده بیلتك کندیسنه اعطاسیله محل منفعت کندیسنه تسلیم ایدلمش اوله‌جغندن مجرد تمکن واقتدار ایله اجرتی تمامیله اعطـا ایتمسی لازم کلور . فقط تجارت بحریه‌نك ۱۴۰ نجی ماده‌سی موجبنجـه یولجی وفات ایدر ویاخود واپوره کله‌میه‌جك بردرجه‌ده خسـته‌لنق کبی عذر مشروع ظهور ایدرسه بدل نولك نصفنی تأدیه ایدردیلورسه‌ده مادامکه وفات کبی موجب عقدك اجراسنه مانع برعذر ظهور ایدرك اسـتیفای

منفعت شویله طورسون آکا اقتدار بیله قالامشدر .
اجرت بسبتون ساقط اولمالیدر. قانونك اثنای تعدیلنده
بو جهتك نظر اعتنایه آلنه‌جغنی امید ایدرم . اثنای
سفرده سفینه تعمیره محتاج اولدیغی حالده یولجی تعمیر
ختامنه قدر بکله‌مك ایسته‌سه بیله نولاتی تماماً ایفاسنه
قانوناً مجبور طوتیلیور . یولجی تعمیرك ختامنی بکله‌یه‌جك
اولورسه سفره قیام ایدنجه‌یه قدر بیلتك درجه‌سنه کوره
یولجی مظهر احترام اوله‌جقدر . اما قپودان او واپور
درجه‌سنده بر واپورله یولجی‌یی مشروط اولان محله
نقلی تکلیف ایدوبده یولجی قبول ایتمزسه واپورك تکرار
سفرینه قدر یولجینك محل اقامت ومأکولات طلبنه حقی
اولمیه‌جغی جملهٔ صراحت قانونیه‌دندر .

بزم سیاست شرعیه‌مزه کلنجه ، کرك کتب فقهیه‌ده
وکرك مجله‌نك ۵٤۰ نجی ماده‌سنده مصرح اولدیغی اوزره
فلان محله شو قدر یوك کتورمك اوزره بازارلق اولنان
حیوان یولده بیتاب اوله‌رق قالورسه بشقه حیوانه تحمیل
ایله یوکی اول محله قدر کتورمکه مکاری مجبور اولور
چونکه عقد ، محل اوزرینه اولوب محل دخی مکارینك
ذمتنه تعلق ایتمکله اشیایی محل معینه نقله مجبوردر .

شمندوفر آجنته‌لرندده حکم بو مرکزده‌در . شو
قدرکه اجاره معین بر حیوان اوزرینه اولوبده حیوان
یولده بیتاب قالیرسه مستأجر مخیر اولور . دیلرسه حیوان
طوراتجه‌یه قدر بکلر دیلرسه اجاره‌یی نقض ایلر . باشقه
حیوان ایسته‌مکه حقی یوقدر . اجاره‌یی نقض ایلدیکی
صورتده اورایه قدر اولان مسافه‌نك اجر مسمادن
حصه‌سی نه ایسه آنی آجره ویرر . شو صورتده کمینك
ختام تعمیرینه قدر یولجی بکله‌مدیکی تقدیرده قانوناً تمام
نول اعطاسنه مجبور طوتامسی سیاست شرعیه‌مزه مخالف
ایسه‌ده تعمیرك ختامنه انتظار ایتدیکی ویاخود سفینه‌نك
اسمی تعیین ایدلمیوبده مثلا مسازری ویاخود لوئید
قومپانیه‌سی واپورلرندن بری دینیله‌رك عقد اجاره ایدلمش
ایسه تفصیلات قانونیه ایله شرع ینه اتحاد ایدر .

یولجی سفینه درونده وفات ایده‌جك اولورسه
اموال متروکه‌سی ثبت دفترله ورثه‌سنه تسلیمه مجبوردر.
فقط اکثریا سفینه‌قپودانی ، وفات ایدن یولجینك ورثه‌سنی
بیلماز ویا کمینك اوغرایه‌جغی لیمانده بولماز ویاخود
بولنورده متعدد اولورسه او زمان قپودان متروکاتی
حکومت محلیه‌یه تسلیم ایتمسی لازمدر .

بزم سیاست شرعیه‌مزده دخی حال بو مرکزده‌در.
مثلا اردوی عثمانیده وفات ایدن عساکر اسلامیه‌نك
کنیه‌لری بالاسنه شرح ویرلك اوزره منسوب بولندیغی
طابورلرجه معاملهٔ نظامیه بالابقا متروکاتك بین الورثه
تقسیمی ایچون بر قطعه دفترلری مولدلری بولنان دائرهٔ
عسکریه‌یه کوندریله‌رك اورادنده بامذکره محکمهٔ شرعیه‌یه
تودیع اولنه‌رق معاملهٔ شرعیه‌سی ایفا ایدیلیور . مجاز
مغفرت طرازده وفات ایدنلر حقلرنده دخی حکومت
محلیه واسطه‌سیله بو وجهله ایفای معامله لازمه‌دن اولمله
حقوق بحریه قانونك بو بابده‌کی احکامی شرع ایله
متحددر .

فقط سفینه درونده وقوع بوله‌جق تولدات حقنده
معامله باشقه‌درکه ، بونی نفوس نظامنامه‌سنك مشروعیتی
وافراد غیر مسلمه‌دن اخذ عسکر آلنمسنك شرعه موافقتی
وتابعیت نظامنامه‌سنی مقایسه وبیان ایدرکن تفصیلاً
یازه‌جغمدن شمدیلك صرف نظر ایدییورم.

مابعدی وار

ابن حازم : فرید

---

۳۱ مارت

[مابعد]

جمعیت علمیه اداره‌سنه دها اولجه کلش اولنلرله
بر وبزی تعقیب ایدن بر ایکی ذات آره‌سنده هیجانی
برصورتده حادثه حنده محاکات ومناقشات جریان

ایدییوردی. مجموعلری اونه بالغ اولان بوذواتك جمله‌سی جمعیت علمیه افرادندن اولوب یالکز بری ایسه جمعیتك اعضای مرکزیه‌سندن ایدی . ایچیمزده چنبرلی طاشه قدر کیده‌رك حرکات عسکریه‌یی یقیندن مشاهده ایلمش اولانلردن بری : عساکر باغیه‌نك مبعوثان اوکندن چنبرلی طاشه قدر اولان مواقعی اشغال ایلدکلرینی وبوحرکات عسکریه آوجی‌طابورلرینه منسوب چاوشلر اداره‌سیله اجرا اولندیغنی وبرچوق عسکرلرده حربیه نظارتی میداننده اوبرلرینه قارشی اخذ موقع ایلدکلرینی وآره‌لرنده شدتلی برمصادمه واقع اوله‌جغی‌سویلندیکنی اطرافیله اکلاتدی . حادثه‌نك هانکی صفحه‌سندن باقیلورسه باقیلسون ، مسئله‌یه قوهٔ معنویه ایله مقابله ایتمك لزومی آشکار اولوب صورت اجراسی وکیفیت تأثیری ایسه انسانی دوشوندیرییور ایدی . جمعیتك بر اعتمادنامه‌سیله عساکر علمیه آره‌سنه اوچ ذات کوندریله‌رك هم علمایه قارشی وضعیتلرینی وحسلرینی آکلامق ، همده مقصد حقیقیلرینی‌استیضاح ایتمك‌ودیکر طرفدن‌ده جمعیتك اعضالرینی‌ومشاهیرعلمانی‌طوپلایه‌رق باب مشیخت رؤساسیله برلشمك وکوندریلان ذواته ایده‌جکاری معامله‌یی وآنلرك واقف اوله‌جقلری معلوماتی اساس اتخاذ ایده‌رك اکا کوره برتشبثده بولنمسنی اورته‌یه قویمش ایسه‌مده جمعیتك مهرینی محافظه ایدن ذات آره‌مزده اولمدیغندن اعتمادنامه‌تسطیری هرحالده اوذاتك بولنمسنه متوقف اولدیغی کبی اعضای سائره بولنمدیغی جهتله نتایج‌حادثه‌یه نظراً ترتبی دائرهٔ احتمالده اولان مسئولیتك دوغریدن دوغری‌یه بکا توجه ایده‌جکی مسئله‌سیده ضعف‌عزیمه بادی‌اولیوردی. خصوصیله ایچمزدن برینك ؛ حادثه‌نك نصل برنتیجه‌یه اقتران ایده‌جکی مجهول بولندیغی جهتله جمعیت علمیه نامنه ایدیلن شو تشبثدن براستفاده حاصل اولمیه‌جق اولورسه بوصورتله تماسمز عساکر باغیه ایله جمعیت علمیه آره‌سنده‌برفکر اشتراك بولندیغنه دلیل تلقی ایدیله‌بیله‌جکی وهیچ اولمازسه بر وهم براقه‌جغی صورتنده محقق‌اولدیغی اکلاشیلان بر فکرینی نظر مطالعه‌یه آلمق ایجاب ایدییوردی .

الحاصل بر بحران اجتماعینك ، براختلالك دوامی اثناسنده حسیات وعصبیت ، فکر ومحاکمه اوزرینه دائما غالب کلدیکی کبی بحران واختلالك انطفاسندن دورهٔ سکونه قدرده ینه فکر ونظر حسیاتك مغلوبی اوله‌جغی مشاهدات ومجربات تاریخیه‌دن اولنغله هیئت اجتماعیه‌مز ایچریسنده ممتاز بولنان برصنف نامنه مسئله‌یه مداخله ایتمکده‌کی نزاکت نظرمده بیوك برصورتده تجسم وتجلی ایدییوردی . چاریك ساعت قدر دوام ایدن مذاکراتمز بر نتیجه‌یه باغلانمیه‌رق حادثه‌یی یقیندن مشاهده ایتمك واکا کوره برچاره تحری ایتمك امالیله جمعیتدن چیقدق . پارمق قپویه یاقین تراموای جاده‌سنه کیردیکمز اثناده اهالینك برصولت وثورت وحشیانه ایله بزه طوغری قوشوشدقلرینی کوردك .

سببنی اکلایه‌مدیغمز بوحرکت‌بزی ایچه‌اورکوتدی. برکناره چکیلدك اوزاقدن : دینی‌ایمانی اولان بزمله‌برابر کلسون ، سرعسکر قپوسنده‌کی عسکرلری قورتاجغز اوازه‌سی ایشیدیله‌رك مقصد عزیمتلری اکلاشیلمشدی . وجههٔ عزیمتمز کندیلرینه مخالف اولدیغنی کوزمه‌لری اوزرینه ایچلرندن بری سزخواجه‌لر نه‌طورییورسکز شریعت‌ایستین‌عسکرلری‌اورمق ایچون‌کاوورلرسرعسکر قاپوسنده‌عسکر حاضرلیورلر. کیدوب اوراده‌کی‌عسکرلره ایشی اکلاته‌جغز . وآنلری قورتاره‌جغز . هایدکسزده دیه‌رك ایلریلدیلر. بزبوسیل‌مجنونانه ساحه‌سندن‌کندمزی قورتارمقدن بشقه چاره اولمدیغنی درپیش ایتدك . ایلری‌یه برایکی آدیم دها آته‌رق جاده‌دن صاپمق‌عزمنده بولندق . قولاغمه باقك‌بوخواجه‌لر شریعت ایستمیورلر بزمله‌برابر کلمیورلر صیحه‌سی چالندی ، ایستراید‌ه‌مز

جهت عزيمتى تبديل ايله حركتلرينه مغاير بر وضعيتده بولنمامنى التزام ايلدم .

بوصره‌ده ارقداشلريمى غائب ايتمشدم . بوحركتى تشكيل ايدنلر عموماً آياق طاقمى ايدى. ذاتاً فكر محاكمه‌دن محروم اولان بواسافل ناس عقل طبيعيدن‌ده محروم برحاله كلمشلردى . حركتلرندن بشقه ناصيه‌لرنده علائم جنت پك صريح برصورتده كورونيوردى. انسان ، تاريخلرده اختلالات وانقلابات سابقى مطالعه ايدركن شويله يا بويله‌يدى بويله اولوردى يولنده دائماً مطالعه وتنقيددن كنديسنى آله‌ماز . كنديسى بواختلال ايچريسنده بولنه ايدى آتشى اختلالى اطفا ايده‌بيله‌جكى تصورنده بولنور . بوطرز تنقيدده افراط ايدنلر بويله بر اختلال درونده بولنسه‌لر محاكمه‌لرنده نه قدر يا كلدقلرينى اكلارلر وتنقيدلرنده‌كى افراطى همان ترك ايدرلر . هيچ شبهه ايتمام كه اوكون اهالينك وجهة عزيمتنى تبديل ايده‌جك قوة ماديه‌دن بشقه برقوة بشريه موجود اولسون . وياخود اهالى‌يه سوزينى اسماع ايده‌جك بر شخص بولنسون . تشجيع وتشويق حركت باغيانه‌لرينى تشديد ايديور . حركتلرينى منعه تشبث ايسه ينه حركتلرينى تشديده مدار اوليور .

الحاصل ايچه برمدت دوام ايدن بو آقين اولدقجه شدتنى ازاله ايلدى بوصره‌ده جمعيت علميه مركز اعضاسندن برذاته تصادف ايديله‌رك براز حسبحالدن صكره هرحالده باب مشيخته كيده‌رك شيخ الاسلام ورؤساى علميه‌يى ، علما وجمعيت علميه اعضالرينى اجتماعه دعوتله حكومتك سوق ايده‌جكى برصورتله اجراى نصيحتدن بشقه برچاره اوله‌ميه‌جغى دوشونيله‌رك وبعض ذواته همان كلملرى ايچون تصادف ايتدكلرمزله خبر كوندره‌رك شيخ الاسلام قپوسنه طوغرى يورودك . تخميناً ساعت اوچه يقين ايدى . باب مشيختده اوطه‌جيلر وشيخ الاسلام افنديك كهيالرى وتلغراف مأمورندن بشقه هيچ بر مأمور يوق ايدى . شيخ الاسلام افنديك باب عاليده اولديغنى خبر آلدق . جمعيت علميه اعضالرندن برايكى ذات كوندرمش اولديغمز خبر اوزرينه كلديلر .

[مابعدى وار]

محمد فطين

(مجلس مبعوثانده)

٣١ مارت حادثه‌سندن

[مابعدى]

مجلسك عسكرلردن ايكى وعلمادن ايكى ذاتى دعوت ايتمسى معقول ايدى . چونكه اوكون مجلس صفات قانونيه‌سندن بشقه‌جه بر وظيفه ايچنده قالمش قسماً بر محكمه وقسماً صرف برهيئت سياسيه وضعيتنده بولنمغه مجبور اولمش ايدوكندن عسكرلردن مطالبات واقعه‌يى حالت رسميه‌ده بالذات ديكليه‌رك حسيات روحيه‌يى تدقيق ايلك اورته‌ده اجراى شريعت طلبى دوران ايتمسى وراسم افنديك عسكرلر طرفندن مبعوث كوسترلمسى طولاييسيله وبابده علمانك مأمول اولان نفوذ معنويسندن بالاستمداد برداروى مسكن كبى استفاده ايتمك ودها طوغريسى بتون قواى ماديه‌دن نوميد اولديغى برزمانده معنوياته توسلده بولنمق تدابير لازمهٔ سياسيه‌دن ايدى .

حالبوكه علما او صره‌ده پك بيچاره قالمشلردى . طلب اولنديغى ادعا ايديلان شريعت ، شريعت حقيقيه اولميوب بولفظ مباركك محذوف العين اوله‌رق دلالت ايده‌بيله‌جكى معنادن عبارت اولديغى جهتله بالطبع عيون شريعت اولان علمانك بر عداوت مضمره‌يه هدف اولمقده‌كى موقعلرى هيئت مبعوثانه موازى بولنيوردى .

بونك ايچون ايدى كه برصورت احتياطكارانه‌ده مجلسه التجادن منع ايدلمكده بولنان عصاة برنجى شعبه‌ده علمايه صاتشيور وبذل ايديلان بتون نصايح وتسكين غليان ايچون صرف اولنان بالجمله مساعى مرمره چارپيلان لاستيك طوپ كبى كيرى‌يه فيرلايوردى . عصاة ايكى‌ده

برده یاد ایتدکاری طلب شریعت بهانه‌سیله ایسته‌یورلردی‌که علمایی بتون صمیمیتله ترویج آماله بازیچه ایده‌بیلسونلر. علمایی کندیلرینك دفعنه مأمور بر هیئت حالنده کوردکجه تضییق و تمایشه مراجعت ایدییورلر . و آن بآن بر تهلکه‌نك وجودینی احساس ایتمکدن کیرو قالمیورلردی.

وضعیت بویله بر حالده ایکن عسکرلردن ایکی و علمادن ایکی کشینك مجلسه دعوت اولنمسی عصاة نظرنده مقدمهٔ موفقیت عد اولندیغندن عادتا ایکیشر کشی‌یی حد اصغرتی تلقی ایدرجه‌سنه بلکه ایکیوز عسکرله هیئت علمیه‌یی سوروکله‌یوب مجلسه صوقمغی کار کذارلق اعتقاد ایدییوردی. درت کشی‌یه انتظار ایتمکده بولنان مجلس مبعوثان اوکنده هیئت علمیه ارقه‌ده عصاة عسکری اولدیغی حالده بر جم غفیرك ایچرویه کیردیکنی کورنجه البته بر اهتزاز عصبی ایچنده قالدی . فنا حالده قوشقولاندی باقدی‌که بر جریان عجیب کیدییور . آرتق بو جریانی طبیعت دائره‌سنده تعقیب ایدرك معنای سیاستك اك دقیق نکته‌لرینی دوشونمك مجبوریتنی دها زیاده حس ایلدی .

علما ، وکلا موقعنه اجلاس ایدلدی . عسکرلرده قارشی طرفده وصره‌لر ارەسنده قائماً طوردی .

مجلس بوخواجه‌لر نه‌یه کلدی دیه دوشونویور . خواجه‌لر ایسه بز نه‌یه چاغیرلدق دیه متحیرانه تفکره طالیوردی .

« سوز علماء کرام حضراتنکدر » دینلدی .

علماء بزم نه سوزلرمز وارکه.. کبی بربرلرینك یوزینه باقیورلردی. وکندیلرنده یالکز عسکره نصیحت ایتمکدن بشقه بر وظیفه کورمدکاری ایچون مجلسه قارشی سوز سویلمك تصورلرندن بیله کچمیوردی . بر بهت عمیقه طالدیلر . انجق راسم افندینك یوقاریدن بری جریان ایدن احوالده بر وضعیت مخصوصه‌سی واردی . مطالب عصاتك کرك علمایه وکرك مجلسه قارشی ترجمانی اولدیغی سویلنمکده ایدی . مجلسه کیرمزدن اول برنجی شعبه‌ده لدی الاستنطاق علمایه آمال عصاتی بالوکاله افاده ایدن راسم افندیدن ماعدا بالطبع مجلسه قارشی سوز آله‌جق کیمسه یوق ایدی . بزه سویلیوردکه ایدی باقالم بوراده‌ده سویله طرزنده فتوی امینی وسائرلری طرفندن براشارت وقوع بولدی . راسم افندی سوز سویلمك ایچون کرسی‌یه دوغری توجه ایتدی .

مبعوثان کرامدن بعضلری طرفندن بو کرسی‌یه صفت قانونیه‌یی حائز اولمیان کیمسه‌لرك چیقه‌میه‌جغی درمیان ایدلمك ایسته‌نلدی . نه‌چاره زمین وزمان بومثللو دقیقه پرستلکه قطعیاً مساعد دکل ایدی . او کونکی حکمت ومصلحت شجاعتدن زیاده سیاست امر ایدییوردی .

حاصلی راسم افندی کرسی‌یه چیقدی و خاطرمده قاله‌بیلدیکنه کوره مضمون آتی دائره‌سنده ادارهٔ کلام ایتدی .

(اولابیلمش اولکزکه بو عسکرلر مشروطیت علیهنده دکلدرلر . محافظه‌سنه یمین ایتدکاری قانون اساسی دائره‌سنده مطلوبلرینك اسعافنی طلب ایدیورلر . بونلر دیورلرکه قانون اساسی موجبنجه بو دولتك دینی دین اسلامدر مشروطیتمز بو اساسی وقایه و احکام شرعیه‌نك اجراسیله مکلفدر .

شریعت اسلامیه‌نك ایسه ایکی نوع احکامی واردر . بریسی افراده دیکریده هیئت اجتماعیه‌یه عائددر . افراد اهالی کندیلرینه عائد اولان وظائف شرعیه‌یی هر یرده هر وقت کندی کندیلرینه ایفا ایده‌بیلیرلر. بونکله هیئت اجتماعیه‌یه عائد وظائف اجرا ایدلمش اولماز . نماز ، اوروج ، حج وسائره کبی فرائض شرعیه‌نك ایفا ایدلمکده اولمسیله احکام شرعیه اجرا ایدیلیور دینله‌مز . دولتك بتون قوانینی شریعت اسلامیه‌دن عبارت اولمق لازم کلیر. معاملات وعقوبات تمامیها تطبیق ایدلمك وحدود شرعیه اجرا اولنمق اقتضا ایدر . بونلر یاپیلمدقجه هیئت اجتماعیه

احکام شرعیه‌یی اجرا ایتمش اولماز . مشروطیت اداره
سایه‌سنده ایسه بونك اجراسنه هیچ مانع یوقدر . انجق
بعض کیمسه‌لرك آمال وافکاری بو کاراضی اوله‌میور .
بر طرفدن اوروپایی دیکر طرفدن ایچمزده‌کی ملل غیر
مسلمه‌یی بو خصوصده مانع کوستریورلر .
برکره اوروپا پارماغك قوانین داخلیه‌سنه قاریشه‌جق
قدر حقسز و وظیفه ناشناس دکلدر .
ملل غیر مسلمه‌یه کلنجه شریعت اونلرك حقوقنی ده
متکفل اولدیغی ایچون آنلرده بوکا مانع اولمازلر .
بالفرض آنلر شریعت اسلامیه‌نك تمامئ تطبیقنه
مخالف بولنسه‌لر بیله حکمی اوله‌مامق لازم کلیر .
چونکه مشروطیتده قانون ملتك افکارینه کوره
اولور . بناءً علیه مات حاکمه‌نك یعنی حاکم اولان ملتك
افکارینه تبعیت مجبوریدر . [۱] حاکمیت ملیه قانونی
مقتضاسنجه بر قانونك قبولنده اکثریت حاکم اولور .
بتون قرارلر اکثریتله صادر اولور . بو مملکتده ایسه
اکثریت مسلماندر . مسلمانلرده حقوق غیره تجاوز
ایتمك ایستمه‌مکله برابر حقوق غیری دخی کندی
حقوقلری کبی طانیدان شریعتلرینك قانون اولمسنی
ایسترلر . دیمك که شریعتك اجراسنه مشروطیتده هیچ
بر مانع اوله‌میه‌جق ایکن مانع اولمق ایسته‌ینلر دینسزلردن
عبارتدر . بو دینسزلرك مع التأسف مجلس مبعوثان
ایچنده دخی موجودیتی حس اولنیور .

[مابعدی وار]

کوچوك حمدی

دیانتك مدنیته لزومی

[مابعد وختام]

بردها یاپمامغی عزم وتصور ایدر بو حال اولدقچه
وقوف قلب ووجدانه مالك اولان کسانه مخصوص
وجدان وانسانیتی غائب ایتمش اولان اشرا بو عذاب
وندامته مقابل برده ایتدیکی جرم ایله افتخار ایدر .

ایکنجیسی . خجالت وناموس‌در . جرمك شیوعیله
کندوسنی بیلوب طانیانلره قارشو خجالت کلور بوده
کندوسنه ندامت وبردها جرم ایشله‌مامکه عزم ونیت
ویرر . اما عار وناموسی دلاله ویرنلره برشی یوق .

اوچنجیسی عذاب آخرتدر . اکثر ادیانده جسمانیت
ویا روحانیتله بعث بعدالموت ومکافات ومجازات معتقدبه
اولدیغندن مجرم جرمی ایقاعدن صکره عالم آخرتده
کوره‌جکنی اعتقاد ایتدیکی عذابی دوشونه‌رك نادم
ومستغفر اولور .

دردنجیسی مجازات قانونیه‌در مجرم قانوناً کندوسنه
ترتیب اولنان مجازاتدن تأثر ایدرك آرتق اصلاح حال
ایدر . اسباب اربعهٔ مذکوره‌دنك هربری موجب انتباه
واصلاح اولمقده اهمیتلی ایسه‌ده بونلردن عذاب آخرت
ومجازات قانونیه ودها بلیغ‌دها مؤثردر . عذاب آخرت
ایله مجازات قانونیه ایسه یکدیکره نسبتله بر جهتدن
راجح ومرجوحدر . مجازات قانونیه عقیب جرمده
اجرا اولندیغی جهتله بونك تأثیری همان واقعدر .

بو جهتله مجازات قانونیه مهمدر عذاب آخرت
ایسه کتب دینیه‌نك بیان وایضاحی اوزره پك شدید
ومدید اولدیغی کبی جرمك ثابت اولمامسی ویاقاچوب
قورتارمسی کبی احتمالاته دخی معروض اولمدیغندن بوکا
جزماً اعتقادی اولان مجرم عذاب آخرتدن دها زیاده
خوف اوزره اولور عذاب آخرتله تخویفی ادیان صورت
مکمله‌ده تعهد ایتمشدر . شمدی بز یالکز مجازات قانونیه‌دن
بحث ایده‌لم . مجازات قانونیه نصل اولملیدر .

مجازات قانونیه فور وشدتی غیر حاوی وسنه‌لرجه
متمادی اولورسه مجرم مدت جزائیه‌سی ایچنده اوحاله
کسب ممارسه والفت ایدرك ارتق اوجزانك کندوسنه

---

[۱] بوجمله عیناً راسم افندینك اغزندن چیقدیغی زمان
حلاجیان افندی فوق العاده متأثر اوله‌رق برعصبیت ایچنه
دوشدی وملت بوکون بورایه طوپلانانلردن عبارت دکلدر .
یوللو مقامنده ادارهٔ کلام ایتدی .

جزا اولمسی قوتی ساقط وبناءعلیه تکرر جرمه غیر مانع اولور .

حبسخانه‌لرده کوریلن اشخاصك چوقلری اورایه قاچ دفعه‌لر اوغرامش آدملردن اولمسی بوحالی مثبتدر معمافیه اویله اون اون بش‌سنه وبلکه آخر عمرینه‌قدر تمادی ایدن مدت جزائیه‌سنده اومجرم صنعت وتجارتدن وتحصیل علم ومعرفتدن محروم قاله‌جغی کبی اولاد عیالیده معصوم اولدقلری حالده هم امیدلری قطع ایدلمز وهمده جزای فقر وفراق ایله محکوم قالیرلر اولادلری تربیه‌دن زوجه‌لری حقوق زوجیتدن وزوج آخره وارمقدن محروم وبوجهتله تناسل امراهی مختل اولور مجازات قانونیه بر طرفدن‌ده مجرمك غیری‌یه تأثیر ایدرکه بالاده تهذیب اخلاقك اسبابندن بری اولاق اوزره کوستریلن عبرت وانتباه دیمکدر عبرت انتباهك کمالی جزانك فور وشدتنه متوقفدر برجرمك وقوعی ناس عندنده شیوعی متعاقب مجرمك میدان علانیتده بر جزای شدیده چارپلمسی مشهود اولملی‌که قلوب ناسده جرم ایله جزا برنظرده منقوش اولسونده اویله‌برجرمه اجتساری تصور ایدر ایتمز اولوحهٔجزائیه پیش‌بصیرتده کندوسنی منع وترهیب ایلسون یوقسه هرکس جزا قانونتنامه‌سنی ازبر ایدوبده اویله جرم ارتکابنی تصمیم ایتدیکی زمان اون‌بش‌سنه کورك جزاسنه اوغرایه‌جغنی تیقن ایده‌مز وهرکس حبسخانه‌لری کزوب‌ده محبوسینك نه‌کبی بر جرم نتیجه‌سی اوله‌رق اوراده حبس ایدلمش اولدیغنی تحقق ایلیه‌مز واوحبسخانه‌ده مجرمینك نه‌درجه‌لرده روحلری معذب اولمسنی تخمین ایلیه‌مز چونکه کوز اوکنده مادهٔ برجزا اولمایوب مجرمك طول مدت اوراده قالمسنی خبر آلمقدن عبارت اولدیغندن وانسان فطرةً بولندیغی حالك غیری‌یی خوش کورمکله مجبول اولوب اکثری‌باشی‌بوش‌کزنلر کوشهٔ تنهائی‌ده بولنانلره وبونلرده خارجده، صحرای‌لاقیدیده کزنلره غبطه ایدر اولدقلرندن محبوسینك حال موقوفیتلرینك بلکه بیوك برجزا اولمامسنه ذاهب اولانلرده واردر. آرتق قانون مطلوب بولندی وافراد جمعیتدن هرکسك قانون‌مذکور احکامنه رعایتلری اسبابی‌ده استحضار اولندی فرض ایده‌لم شمدی بوقانون احکام ومندرجاتنی افراد جمعیت اوزرینه کیم اجرا ایده‌جکدر بوراسنی اوزون اوزادی بحثه لزوم یوقدر البته احکام قانونیه‌یی حکومت اجرا وانفاذ ایلر حکومتك لزوم ووجوبی پك بدیهی اولدیغندن بونك اثباتنه حاجت یوقدرحکومت روحدر برملکك بر ملتك بقا وسعادتی حکومتسز ممکن دکلدر بیوك کوچك جمعیات مدنیه دکل حتی حال وحشتده یاشایان اوچ آدمك بیله برآرایه کلری ایچلرندن برینك ریاست وحکومتیله قائمدر .

شوقدرکه بونلرك انتظام وترقیسی الرنده‌کی قانونك مکملیتی نسبتنده‌در چونکه اصل‌حاکم واولی الامرقانوندر قانونه مخالف اولان اوامر کیمك طرفندن ویریلورسه ویرلسون لازم الاتباع دکلدر اویله ایسه قانون پك مکمل اولملی .

اویله برقانون اولملی‌که هرماده‌سی ناقابل اعتراض اولملی انسانلرك‌مرور زمانله‌عادات واخلاقی تغیر ایتدکجه اوقانون بوزلمش اولمایوب هریرده هرزمان هردرلو عادات وافعال اوزرینه ممکن التطبیق اولملی فنون ومخترعات نه‌قدر ترقی وتزاید وانوار مدنیت نه‌قدرتعالی ایدرسه ایتسون اوقانونك صفحهٔ وسیعه‌سی جمله‌سنی استیعابه کافی اولملی کافهٔ افرادك حقوق حریت‌مساواتی وجمع وظائف ومعاملاتی تأمین ایتمکله برابر احکامنك محض‌حق وعدالت اولدیغنی کافهٔ افراد بیلملی جمله‌سنك وجدانلرینه‌قناعت وحس‌اطاعت‌ومحبت ویرمش‌اولملی‌که اوقانونك هرماده‌سنی وبلکه‌هرکلمه وحرفنی جانندن عزیز بیلوب طهارتسز النه آلمامق آلدقجه اوپوب باشنه‌قویمق برحرفنك تبدیل ایدلمامسی‌اوغرنده مال وجانی‌فدا‌ایتمك

ويالكز ايام حياتنده دكل وفاتندن صوكره وقوعنى
اعتقاد ايتديكى ابدى بر عالمده دخى اوقانونى سرمايهٔ نجات
وسعادتى بيلمك درجه‌سنده حس حرمت ومحبتى اوملیدر.

ختام

مصطفى نقى

تعيين مسلك

پهناى حياتده كندى المزله ترسيم ايتديكمز خط
حركتى شو صوك كونلرده كنديمز تعقيب ايتمكه سوق
اولنديغمز ايچون ايچمزده اويله‌لر بولنيوركه بو ايشدن
بتون آمالى محو اولمش قدر تلاشه دوشيور. وهر درلو
غيرته رغماً بعدما بر مسلك انتخاب وتشبثده بيله غيرك
تقديرينه عرض احتياج كوستريور. بو بابده يازلمش
اولان بعض استيضاحه جواباً

فكر هر كس بقدر همت اوست

فحواسنجه تعيين مسلك نامنه بيان مطالعات ايلك
فائده‌دن خالى اولمديغنى حس ايديورم:

انسان نه ايچون بر مسلك انتخاب وقبول ايله‌اكا
سلوك ايدر؟ شو مسافرخانهٔ بشرده شو اقامتكاه
موقتده كچيره‌جكى بش اون كونلك عمرينى، حياتى
سعادت ورفاه ايله كچيرمكمى؟ اكر بونك ايچون ايسه
عمرك ختامنه، حياتك دم احتضارينه قدر كوره‌كك
دكنكنه مربوطيتى كبى بر صنعته بر مسلكه باغلانوب
قالمقدن ايسه بو قلمون كبى الوان مختلفه‌ده تمثل ايدوب
بو كون بر صنعته سلوك، يارين‌ده بر بشقه‌سنده عرض
چهره ايله تأمين معيشت ايدلسه دها اعلا اولمازمى؟
دها آسوده ياشانلزمى؟ لكن بونى كيم يايه‌جق؟ شو
عصر، شو زمانك انسانلريمى؟ حالبوكه بر مقتضاى
عصر جمله‌مز مستور سحاب حرص وطمعز. اكر
ياشامقدن غرض تدارك نفقه‌دن، معبود ينه قولاق ايتمكدن
نفس اماره‌يى زبون قهرى ايلكدن عبارت ايسه شو طرز
حيات تأمين معيشت ايچون الك سهيل، بونكله برابر
الك مقبول، كيمسه‌نك يايامیه‌جغى جهتله الك زياده شهرت آور
اولانى دكلميدر؟ فقط يايلسه! پك اعلا تقدير ايدرسكزكه
رفاه حيات، كثرت ثروت ومال ايله دكل، — اسبابنك
ذكرندن صرف نظرله — استراحت وجدانله استحصال
اولنان بر نعمت خدادر. جناب واجب العطايا حضرتلرينك
بو عطيهٔ بشكورهٔ صمدانيه‌سنك قدرينى بيلنلر حرص
وطمع كبى نتيجه‌سى خسران اولان بر دام بلانك اسيرى
اولمانلردر. بو حالده انتخاب مسلكك نتيجهٔ حسنهٔ
منتظره‌سى نه اولدى؟ نه اوله‌جق؟ اوزمان كيم بر پارچه
اكمكله قناعت ايدوبده مبانئ عاليه‌يه صيغمديغى حالده
بر كلبهٔ فقيرانه‌يه چكيله‌جك؟ كيم آوروپاليلرك اوآقشهٔ
ظريفه‌لرينى كينوبده ثروت وسامانى كوسترمك اوزره
عرض وجود ايده‌جك؟ عالم، قناعت، سعادت ايچنده
قالديغى حالده كيم بونجه مساوى‌يى اختيار ايليه‌جك (؟)
بو حالده آكلاشيليوركه اختلاف طرز حيات وتأمين سعادت
مقتضاى قانون طبيعتدر. ديمك بوسويلدكلريمز اولماز! ناچار
بر مسلك مستحسنه سلوك ايديله‌جك. اونده الى آخر العمر
بر چوق كرم وسرد فورطنه‌لرينه معروض قالنه‌جق.
بر چوق مشاق حياته كوكس كريله‌جك. الك نهايت خاك
هلاكه تسليم وجود ايديله‌جك دكلى؟ پك اعلا! شمدى
ياشامق نقطهٔ نظرندن بونك فائده‌سى نه‌در؟ ها! بو حالده
ايش ايكى‌يه آيرلدى. بريسى شويله‌جه عالمه منت ايتميه‌جك
درجه‌ده ياشايوب كيدنلر ايچون. ديكرى‌ده:

بس ناموربزيرزمين دفن كرده اند
كز هستيش بروى زمين يك نشان نماند
وان پير لاشه‌راكه سپردند زير خاك
خاكش چنان بخورد كزو استخوان نماند
زنده‌است نام فروخ نوشروان بخير
كرچه بسى كذشت نوشروان نماند

خیری کن ای فلان وغنیمت شمار عمر
زان پیشتر که بانك بر آید فلان نماند

حکمتنه توفیق حال ایده‌رك ابقای نام واحراز شانه چالیشانلر ایچون . برنجی صنفه سالك اولانلر ایچون انتخاب مسالکده بخشایش فطرت اولان استعداد وذکا ایکنجی واوچنجی درجه‌لرده دوشونیلور . شویله‌دیه‌لم: مثلا فطرةً ادیب یارادلمش برکنجی اله آلم . پدری برتجار اولسون . اوغلیده حریص ثروت بولنمسون . بیلمم‌نه‌دندر ، علی الاکثر اوده مطلقـا حقنده ارادهٔ سبحانیه‌وارمش کبی برتجاراولیور . امادنیاده عمری‌قدر یاشایور . اکرمستعد ترقی‌اولدیغی جهته سلوك ایتسه‌یدی احتمالکه دنیـانك اك نامور برادیبی اولوبده اوزمان عمرطبیعیسنك بیکارله مثلی معمر اولمقله مستحق رحمت عالم اولوردی .

« اولمیان مایهٔ ازلیده سیراب »
« آب‌خضری حضر اولسه‌ده رهبربولاماز »

مضمونجه تقدیر ازلی هر نه ایســه او ظهوره کلیور . اصلا تغیر ایتمیور . الحاصل بزده شـمدی‌یه قدر بونك عکس کثیرالوقوع ایدی . استعدادفطری‌یی عدم‌تقدیردن دولایی مملکتمزده پك چوق‌ذکای مجسم‌سوندیرلمشدر . بو یوزدن پك زیاده استشهار ایده‌جك عالملر ، ادیبلر ، حکیملر ، الحاصل بر چوق صنعتکارلر غائب ایتمشز . یازیق دکلی عمرلریمز صفت بشره بر فائده کوسترمه‌دن تباه اولوب کیتسون ؟ نیچون انسان اقبالنی استقبال‌ایدن وسائط سعادتدن استفاده‌ایتمسون ؟ هم ذاتاً کوریلیورکه انسان مستعد ترقی اولدیغی جهتك غیریسنه سلوك ایله او قدر فیضیاب اولمیور . بوکا سبب ایسه‌عند عاجزیده شمدیلك بو ملت ایچون دور منحوس استبدادك‌هردرلو تأثیرات مضره‌سیله نهایت نیجه‌ابواب سعادتك‌قپانمسیدر .

مدی هر کس حقوق حریتنـه مالك یاپمق خصوصـنده مخیر . لکن نه یاپملی ؟ بوراده بز بر نتیجهٔ بعیده فرض ایدر کبی اولیورز . ینه هر ایلکی حکومتدن بکلیه‌جك . تشـبثات شـخصیه‌دن چکینه‌جك ، حکومتمزی هر شیئه قادر فرض ایده‌رك مقدراتمزی ینه غیره براقه‌جق اولورسـه‌ق پك آجی ضلالته‌قاپیلمش اولورز . فی‌الحقیقه‌قدرکده‌بیوك‌یاردملر ینه مظهر اولنور ؛ اونك تجلیات آتیه‌سیده بر بشـقه طرز مشعشعده منجلی اولور . لکن تشبث شخصی‌یی هیچ‌بروقت اونوتماملیدر .

ایشته‌ای املزارترقی ! ای شبان‌وطن ! شوموجب کلال وملال مقدمه‌لری یازمقدن مقصدم ، سزه ؛ تعیین مسلك خصوصنده‌کی حقیقتی دین وملت ومملکت نامنه تأمل ایده‌رك نفسکزجه بعدالمحاکمه ویره‌جککز قرارده استعداد فطریکزی دائرهٔ سـلامته ارجاع ایله همان بلا افاتهٔ وقت دها فیضناك کوردیککز مسـلکه ـ توکلت علی الله ـ دیه‌رك ینه سـبب حقیقی‌یی الله ذوالجلال حضرتلرندن بکله‌مك اوزره سلوك ایلمکزی توصیه‌دن عبارتدر . نیت خالص مقصدده دولت ومملکته خدمت اولدیغی حالده امداد باری ، روحانیت پیغمبرینك‌ده او جهتده‌حیز آرای‌ظهوراوله‌جغی وارسته‌قیدواشتباهدر

معلومدرکه جدلکاه معیشت‌پك‌واسعدر . بومیدانده بزه طریق مستقیمی ارائه ایده‌جك بر رهبره هر شیدن زیاده احتیـاجمز واردر . کوزلریمز آرتق یالکز باب حکومته معطوف دکل . ایی آکلادقکه انسـان پاره‌یی یالکز حکومتده بولماز . هله بول پاره ، آدمی اصحاب ثروت میانه ادخال ایده‌جك پاره اوراده هیـچ یوقدر . شمدی علم‌وهنرله ، تجارتله . صناعتله‌چینمکه ، بوخصوصده‌کی غیرتلریمزله‌ملکمزی‌اعماره ، تلافیٔ‌مافاته‌مجبورز .

ملکمز ترقیات حاضرهٔ مدنیـه‌دن بر چوغندن محرومیتی اعتباریله ، یکرمنجی عصرده بر (قرون اولی) نمونه‌سی کبیدر . اویله‌برنمونهٔ معجزومزعجدر . الحاصل

من نظر فی عواقب الامور
سلم من آفات الدهور

حكمتى دوشونەرك ايشك عاقبتنى تأمل بيوريكز او
هركارده عاقل كوزەدر سمت سهولت

سوزينه باقوبده استبدادك ذهنلره براقمش اولديغى
بعض معانيزلى بوخصوصدەده تطبيق ايتمييكز!

هرشيئك بدايتنده عسرت وصعوبت چكامسى
بوعالمك قانون قديمى ايجاباتندندر. مثلا : مدارس ومكاتبده
هردرلو علوم وفنونى تحصيل ايدەرك مكمل برصاحب
معلومات اولمش آدم كوررسكزكه شاهراه معيشته
قدمنهاده اولوراولماز برطاقم مشكلاتەتصادف ايدر، فضل
وكمالنى اثبات ايدەرك آنلرك اجر ومكافاتنى استحصال
ايدنجەيەقدر نەجەزحمتلر اضطرابلر چكركه تعريفى غيرقابلدر.
انسانلر ايچون شوكيفيت بر قانون عمومى اولمليدركه
آنك حكمى ملل مختلفەنزدندههپ برصورتله جارى اولييور.

فى الحقيقه مؤخراً مشاهير حكما وعرفا عصرەسنه كچمش
نيجه ذواتك ترجمهٔ حاللرى كوستريوركه بونلر بر مرتبهٔ
سعادتەواصل اولونجەيەقدر پك چوق مشاق واضطرابك،
عذابك اسيرى اولەرق بر خيلى مدت پويان بوادئ بلايا
اولمشلردر .

ديمك ايستەرمكه نتيجەسنده دائما مظفريت كورينن
منتخب برمسلكك كوجلكندن چكنمامليدر. وارسون
دخوليده خروجىده، تحصيلىده كوچ اولسون. فقط
استعداد فطرى ايله متناسب اولسون. تاكه نعمت تحصيلك
قيمت واهميتى آشكار اولسونده ثمرات نافعەسى اقتطاف
ايدلسون .

شو صوك عصر ظرفنده غربجه حاصل اولان
هردرلو ترقيات علميەوفنيه وصناعيەيى تلقيدەدخى عثمانليلر
ملل سائرهٔ شرقيەيە تفوق ايدەرك ترقيات مدنيەيى اخذ
واقتباسده بالجمله اقوام شرقيەنك فوقنده براستعداده
مالك اولدقلرينى كوسترمشلردر .

فى الحقيقه اقوام غربيه شاهراه ترقيده واصل اولدقلرى
نقطەدن ارقەيەطوغرى عطف نكاه ايتدكلرى زمان
كنديلرينه يتيشمك ايچون صرف مساعى ايتمكدن خالى
قالميان عثمانليلرى براز كريده كورييورلرسەده بوكريلك
ترقيات غربيەنك مبدأى ايله بزم ترقياتمزك ابتداسى
آرەسنده مرورايتمش اولان مدتك نتايج ضروريەسندن
اولوب غربليلره يتيشمك ايچون مصروف اولان غيرتمزى
كسلانه اوغرادەجق بر حال تشكيل ايدەمز .

لله الحمد نائل مشروطيت بولنيورز . بوندن بويله
كندمزه تعيين ايدەجكمز طوغرى بمسلكلرمزده سعى
متمادى واقدام لايتناهى سايەسنده بركون بزمده پك بيوك
ترقيات استحصالنه موفق اولەجغمز بديهيدر .

معمارزاده : محمدعلى

عرض شكران

و

تفصيل المرام

همان ايكى آيدنبرى آتش حسرت وانتظاريله يانوب
طورديغمز او مبارك «بيان الحق» ه لله الحمد والمنه ينه
قاووشدق . كوزلرمز روشن ، قلبلرمز مندرجاتيله
مستغرق نشاط وسرور اولدى . حاصلى محظوظيت
ومسروريتمز بى حد وبى پايان !

بوعبد احقر اوتەدنبرو بيان الحقك هرنسخەسنك محتوى
اولديغى لآلئ حقايق اسلاميەدن مستفيد اولمقدەيم. بودفعەده
« مناقبمز ومثالبمز » عنوانيله مندرج مقالهٔ حقيقت
نثارى كمال دقت واعتناايله مطالعه ايتدم . اصل موضوعك
« مسلك جليل علمى » بى مدافعەدن عبارت اولديغنى
آكلادم. ذاتاً ايجه برزماندن برى بومسئلهٔ مهمه ،بنى پك
زياده اشغال ايتمكده ايدى . بو وسيله ايله ، بيان الحقك
تكرارعالم مطبوعاتده شعشعەدار وپرتو نثار اولمسندن طولايى
جمعيت علميهٔ اسلاميەيە ، و « مناقبمز » مقالهٔ حقيقت
اسالەسيله مدافعهٔ حقده بولنان محرر ذى اقتدارينه

تشـكرات بی نهایه‌سی عرض ایتدكدن صكره ؛ بوبابده بن‌ده بوقاچ سوز سویلمك ایسته‌یورم .

مذكور مقاله‌ده « استانبولده‌كی اغفـال ایدیلن جاهل وصافدل عسكرلر عصیاننك وبونی تعقیب ایدن مافوقلرینه سونكو اوراجق ، ضابطلرینه قارشی استعمال اسلحه ایده‌جك قدر جرأتلرینك . (عسكرلك) وهم‌ده (عثمانلی عسـكرلكی) مسلك مقدسنه بیوجك بر لكه اوردیغی وفقط بالآخره شانلی حركت اردوسنك شایان تقـدیر وحیرت حركاتیله بولكه‌نك تمـامیله بر طرف وازاله ایدلدیكی » سویله‌نیور ، اوت ؛ بوپك طوغریدر . بونی اوقویجه همان خاطرمه شوقیاس كلدی :

« حركت اردوسی ، سلك جلیل عسكری‌یه سوریلن لكه‌یی بتمامها محوافنایه موفق اولدیغی حالده عجبا جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌ده طریق علمیه‌یه — دها آچیق تعبیرایله سویله‌یه‌لم — صاریقلیلره سوریلن لكه‌یی محووافنایه موفق اوله‌مدیمی ؟ »

محاكمات عاجزانه‌مجه « جمعیت علمیه‌نك بوكاموفق اولدیغنی » ادعا ایدر وبونده‌ده اصرار ایلرم . حق‌الانصاف دوشونه‌لم . حركت اردوسی ، دها استانبوله داخل اولمازدن اول ، استانبول اهالیسـنه خطاباً نشر واعلان ایتدیردیكی بیـاننامه‌نك برماده‌سـنده : « علماء كرام حضراتنك سرتاج ابتهـاج اولدیغنی ویالكز بوكسـوهٔ مبـاركه‌یه بورونه‌رك اغفالاتده بولنان وطن خائنلرینك بعدالتحقیق تجزیه ایدیله‌جـكنی » صراحةً بیلدیردی . اسـتانبوله دخـولدن صـوكره‌ده حركت اردوسی قـوماندانی « مشروطیتك بقـاسی ایچون جمعیت علمیه‌نك صرف ایتدیكی مساعی واقدامات متوالیهٔ خدا پسندانه‌یه قارشو تشكرات فوق‌العاده‌سنی » یومی غزته‌لرله اعلان ایتدـ یردی . بوندن ماعدا « اتحاد وترقی » جمعیتنك ، غایت مشعشع وصمیمی تشكراتی حاوی اوله‌رق ، جمعیت علمیهٔ اسـلامیه مركز عمومیسنه كشیده ایتدیكی تلغراف‌ده نیسان اونبری متعاقب انتشار ایدن غزته‌لرده اوقوندی .

شمدی اصل مقصده كله‌لم :

شو اثنالرده خواجه افندیلره وطلبهٔ علومه ، دهـا طوغریسی بتون صـاریقلیلره ، مع‌التـأسف اكثریتی تشكیل ایدن برقسم خلق طرفندن نفرت آمیز نظرلر توجیه اولنیور !. بز بوحاله یالكز تأسف دكل ، حتی آغلاملی‌یز . نیچون ؟ ــ چونكه علماء كرام حضراتـ تنك كون كبی آشكار اولان خدمات جلیلهٔ بركزیده‌ـ سنی حركت اردوسی ، اتحـاد وترقی جمعیتی ، ــ الك مشهور غزته‌لردن اولان (تایمس) ك مطالعـات حق كویانه‌سنه مبنی ــ حتی آوروپا افكار عمومیه‌سی تقدیر ایتـدیكی حالده بویله برقسم خلقمزك عادتا بونلردن تغافل وتجاهل ایدیویرمسی ؛ طوغریسی صبر وتحمل اولنه‌جق شیلردن دكل! ایشته بونكچوندركه اشبو سطرـ لری یازمغه وجـدانی برمجبوریت حس ایتدم . بز ، كرك حركت اردوسنی وكرك اتحـاد وترقی جمعیتنی ــ كوریلن آثار وفعلیاتنه بنـاءً ــ قابل دكل مداهنه وریاكارلق ایله اتهام ایده‌میز . مفتری اولمقدن جناب حقه صیغنیورز . حتی بونلره حسـن ظن واعتمادمز اودرجه‌دركه بونلر ، قلبلرنده نه‌وارسه اونی سویلرلر . وعلی قدرالطـاقه دین جلیلمزجـه پك زیاده مذموم اولان نفاق وشقاقدن صوك درجه احتراز ایدرلر .

حال بویله اولنجه صاریقلیلره سـوء ظن ونفرتده بولنانلرك ایچریسندن قابل خطاب واولدقجه منورالافكار اولانلرینه دیرم‌كه « سزنیچون ، بروجه‌بالاعرض ایتدیكم جهانك تقدیراتنه ، تشكراتنه قارشی كوز یوموب ده‌یان چیزییورسكز ؟ سزلر بر طاقم شپره‌لرمیسكزكه شمس حقیقتك شعاعاتندن صاقلانمق ایسته‌یورسكز ؟ »

خلاصة‌المرام ؛ علمه واهلنـه نعوذ بالله تعالی بغض وعداوت ایتمك ، علامات نفاق وضعف دیندندر . فاس وسائر دول اسلامیه‌یی خاطرلره كتوره‌لم . یوق ، اوقدر

اوزاقلره كتمكده‌ده حاجت يوق . استاد محترمك بيوردقلری كبی . شو اعلان مشروطيتی وبو اثناده‌كی حالات روحيه‌يی دوشونه‌لم ؛ بوده كفايت ايدر . بز مسلمانلرك بو مشروطيته درت ال ايله صارلمسنك سبب اصليسی بونك شريعت غرای احمدي‌يه توافق ومطابقتی دكلده يا نه‌در ؟... بناءً عليه هر فردمزك احكام شرعشريفه‌يه عامل اولمسی وخصوصيله بويله علامت نفاق اولان مواددن پك زياده اجتناب ايتمسی واجبات امورددر . ايشته ديوان حرب عرفينك قراريله تجزيه واتهام ايديلنلر بر بر ميدانه چيقيور . بر ايستاتستيق طوتالسون ؛ صنف علمی دنمی محكوم اولانلر چوقدر . يوقسه صنوف سائره دنمی ؟ ايشته اوزمان بللی اولور . آماده نيه‌جك كه بعض صاريقليلر شريعت پرده‌سيله درلو درلو خباثت وجنايتلره جرأت ايتدی . — آبرادر ! چوركسز جويز اولورمی ؟ الاشياء تنكشف باضدادها . آمان انصافی الدن براقمايه‌لم‌ده اويله محاكمه ايده‌لم . اويله برقاچ خائنك حركات ملعونانه‌سندن طولايی تعميم طريقيله بلا استثنا قوس قوجه برمسلك مقدس اربابنی نه‌دن تخطئه ايده‌لم ؟ شان انسانيته بو ، ياقيشورمی ؟ سويله‌يك ! بو حال موافق نصفت وعدالتميدر ؟ بناءً برين بز مؤمنلر دكل بتون خواجه افنديلره ، بتون اسلاملره بيله حسن ظن ايتمكله مأمور ومكلفز ، مع هذا بو حسن ظن ايله تدوير امور دولت ومصالح ملت خصوصنده‌كی اهمال ومسامحه‌يی بربرينه قاريشديرمامالی . عبد حسن ظن ايله برابر عين زمانده تدبير وكمال احتياط ايله ايش كورمكه مأموردر .

ذاتاً بزم باشمزه هر نه كلديسه هپ جهالت ، مسامحه واهمال ، تدبيرسزلك ، ارتكاب وارتشا ، ضعف دين ... يوزلرندن كلدی‌می ؟ وولقان جمعيت فساديه‌سی دها تشكل ايدركن ، آتالرمزدن طويه كلديكمز « ييلانك باشنی كوچك ايكن ازملی . » قاعدهٔ احتياطيه‌سنه رعايةً بونی نه‌يه ازوب محو ايتمدك ؟ بو جمعيت خيره‌می خادم ، يوقسه شره‌می آلت . بونی قطعياً كسدير مكده نيچون تردد ايتدك ؟ بر كره اسم جليل پيغمبری بر چوق كسان طرفندن ذكر اولنديغی حالده تصليه ايدلميوردی . حالبوكه تصليه ايسه واجبدر . ديمك بو جمعيتك نامندن طولايی مؤمنلره ضرر كليوردی ، نرده قالدی كنديسی !.. بر چوق مؤمنلری حضرت پيغمبر ذيشانه قارشی عدم تعظيم وحرمته سوق ايدوب طوربيوردی . هر نه ايسه ؛ حق جل وعلا حضرتلرينه بی نهايه شكرلر اولسونكه بو بلاده مندفع اولدی . هله ديوان حرب عرفي‌يه ، اسمنی تبديلدن ناشی نه قدر تشكر ايتسه‌ك ينه آزدر .

بر آزده استاد محترمك « بركت نمايش » تعبير لطيفندن بحث ايده‌جكم : اوت ، درت اسلام صنف علما ايله صنف امرايی پك زياده مدح وثنا ايدر ؛ بونلری اشرف المسالك اولەرق طانير . بوندن ماعدا امرا عدالتی وعلماده علميله عامل اولەرق حقی سويله‌مكی ترك ايدنجه ملتك دده فساده وارەجغنی ، انقراض بولەجغنی اعلان ايدر . ايشته بو حكمته بناءً دركه فنابر محلده بو صنفلره منسوب اولانلردن برينك بولنمسی درحال نظره چارپار ؛ كوزه چيركين كورينور . صنوف سائره ايله بونلر آصلا قابل قياس دكلدر ؛ هر نه قدر اونلرده ده لزوم واحتياج وارايسه‌ده . چونكه بونلر اصل ، اوته‌كيلر فرع كبيدر . بناءً عليه :

« ای طلبهٔ علوم ! سزلر سالك اولديغكز مسلككه ، طاشيمقله مفتخر بولنديغكز كسوه‌نك قدرينی بيلك ! «اتقوا مواقع التهم »حديث شريفنی كوزاوكندن آييرمايك اويله تياترولره كيتمك ، دامه طاولا واسقامبيل اوينامق ، هله سزلره هيچ ياقشماز . بيلورم ، كنديني ومسلكنی بيلنلر ، الدن كلديكی قدر ، بو قواعد شرعيه‌يی محافظه ايدر . لكن مقصد اصلی يالكز بونكله حاصل اولمز . بز مؤمنلر (الدين النصيحة) موجبنجه بربرمزه نصيحت ايده‌جكز .

ايشته بو صورتله علممز ايله عامل اولەرق بر

برمزی خواب غفلتدن ایقاظ ایتمکه ، بویله جه
فنا کیمسه‌لرك آزالمسنه صرف همت وبذل غیرت
ایتمکلکزی دین جایلمز امر ایدر . | دور استبدادده
ایکن بش آلتی طلبه افندیلرك بر دوکونه مدعواً
کیتدکلرینی کورن اولعین خفیه‌لر ، مرجعلرینه « قرق
اللی طلبه فلان محله مجتمعاً کیتمشلردر . » یوللو ژورنال
ویرمشلردرکه بوده برصاریقلی ذاتك نظرلره نصل
چارپدیغنی اثباته کافیدر . | ایشته ای طلبهٔ علوم !...
سزلر اویله « پاپالر کبی » لایخطی دکلسکز . بونکله
برابر معاصی ومناهیدن احترازه ، متقی ومتورع اولماغه
بالخاصه سزلرك هرکسدن زیاده دقت واعتنا ایتمسی ایجاب
ایدر . سزلره اك صوك اوله‌رق شرار علمانك شرار
امت اولدیغنی تخطار برله اوکا کوره حرکت ایتمکزی
وضال ومضل اولمقدن ، فتنه قوپارمقدن ، فتنه قوپان
محللرده بولنمقدن صوك درجه اجتناب ایلمکزی خالصانه
وقرده‌شانه توصیه ایله ختم کفتار ایلرم ؛ هدایت ،
توفیق وتأثیر آنجق حضرت الله عظیم الشانندر .

اللهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه
وارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه

فی ۱۱ حزیران سنه ۳۲۵ — قسطی قارئلرکزدن

محمد صدقی

ادبیات

نوحات وجدان

[مابعد]

براز دقت ایدرسه چشم انسان
بویرلرده کورور هردم فروزان
هزاران خارقه اجلاله برهان
تجلیاتنه باق وارمی پایان ؟
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟

§

بویرده جلوه‌کردر بیت رحمان
بویرده روضهٔ محبوب یزدان
بویرده مشهد شاه شهیدان
بویرده غبطه فرمای سروشان
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟

§

مهالکدن دیلرسه اولمق آزاد
عمومی ایلك لازمدر ارشاد
بوکون هرفرده فرضدر ایلك یاد
یولنده جان ویرب جان بولمش اجداد
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟

§

وطن مظهر اولورسه آب وتابه
کلیر بر بشقه قوت شیخ وشابه
بوفیضه نسبة دکمز حسابه
دونر اجلال شخصی برسرابه
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟..

§

هواسیله ایدن احیا وطندر
ترابیله قیلان اغنا وطندر
اله کچمز دینن کیمیا وطندر
قوام جسم اولان اجزا وطندر
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامی اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟..

§

قاتار بر جانه بيك جان آب تابى
دكر بيك جانه بر قبضه ترابى
يازقدر چكمسون آرتق عذابى
قلوبه داغزندر بو خرابى
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامى اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟..

§

نه ايسترسه‌ك دمادم زار وناچار
ايدركن پاى استغنايه ايثار
حياتندن بو كون اولسونمى بيزار ؟.
نه‌يز انسانمى ؟. يا بركرك خونخوار ؟.
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامى اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟

§

يتر آرتق يتر بو خواب غفلت
قيام خشره‌مى سورسون عطالت
سراپا قاپلامش ملكى سفالت
بومى افسوس معناى حميت ؟
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامى اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

نه اولدق فكر ايدك نيدك ازلدن
كچيك الله ايچون شخص وجدلدن
تحاشى ايليك يأس وكسلدن
مقدسدر وطن هر بر املدن
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامى اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

وطن خدمت ديلركن يكدلانه
قاپيلدق برنفاقه غافلانه
نه‌كونلر كچدى كيتدى عاطلانه
بتون كون عبرت اولدق هپ جهانه
وطن دوشمش فراش احتضاره
روامى اولمه‌دن صوقمق مزاره ؟.

§

فتن كافى ، ستيز وبحث كافى
دوا بولمق كركدر درده شافى
حلول ايتدى دم جبر وتلافى
ايدوب رهبر وفاق وائتلافى
وطن بيچاره سن ايتمزسه‌ك احيا
بزى تلمين ايدر حقيله دنيا

مقرى كوى : ۱۰ مارت ۳۲۵

خليل اديب

انتقادات

ردى على مافى القول الجيد من الردى

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد
وآله وصحبه اجمعين

مقدمه

اربابنك معلومى اولديغى اوزره « القول الجيد » ،
مؤلف نامدارينك حيثيت متحيزانه‌سى اعتباريله زنكين
ومحتشم بر عائله آره‌سنده مهد آراى وجود اولان
برنجل نجيب ونازنين نشئتنده بولنديغى قدر حد ذاتنده‌ده
بر محصول كزين اولديغنه بناءً يكرمى سنه‌لك عمر
مسعودانه‌سنده رهكذار موفقيتنه نثار ايديلن هردرلو
مدائح خارجيه‌دن بشقه ذهنى افندى حضرتلرينك اثرى
اولمق شرف اضافيسندن بيله مستغنى برحيات رغبت

محافظه ايلمشدركه بوحقيقت هرچشم دقته قارشو منجليدر .

انجق حقيقت مذكوره‌يه مضاد ومنافى ديكر بر حقيقت الده اولمق اوزره بوكتاب، خطيب دمشقى، سيد شريف ، فاضل سيالكوتى ، وبالخاصه علامهٔ تفتازانى ، حتى برازده فيروز آبادى ، زمخشرى، عبدالقاهر ، شيخ رضى كبى معارف اسلاميه‌نك الك زياده خزائن متروكه‌لريله كچينديكى ذواتدن بعضيلرى حقنده زباندرازلقلرى محتوى اولديغندن بوصورتله حقيقى برقوهٔ علميه صاحبنك دها بيوك برطاقم قواى علميه‌يى طانيمق اقتدارندن محروم قالمسى ، اوقدر قدرت ايچريسنده بوقدر جهالت ــ تعبير معذور كورولسون ــ انسانى حيرتدن حيرته دوشوريور .

ايشته القول الجيد له برابر انتشار ايدن بومعمى :

اهل دل بربرنى بيلمه‌مك انصاف دكل

طرزنده متعارف اولان تأسفلرله، تعجبلرله اكتفا ايديله‌ميه‌جك قدر غامضدر . چونكه عالم اسلامده متداول اولان علومى اكلايوبده مثلا تفتازانى‌يى آكلايامامق پك متناقضدر .

اوت مسئله تفتازانى‌يه برمبحثده اعتراض ايتمك ياخود دقتسزلك اسناد ايلمكدن عبارت قالسه ايدى بين العلما كثير الوقوع اولان امثالنه الحاق ايديله‌رك اسنادات مذكوره واهى برفكره مستند بيله اولسه اوقدر شايان رد وتعييب كورلمزدى . لكن ايش اويله اولميوبده خدمات فاضلانه‌سى اجماع اولى الالباب ايله مشكور ونامى السنهٔ قيمتشناسانده كمال حرمتله مذكور اولان برذاتك موجوديت علميه‌سنى انكار واستحقار نوعندن اولورسه بوحال ، انسانلرده‌كى خصلت مروئتى اخلال ايتديكى جهتله شرعاً مقبوليت شهادت وامثالى امتيازات بشريه‌دن محروميته سبب اولان بعض حركات كبى فاعلنك تميز ومحاكمه‌سنده عدم سلامت اولديغنى كوستره‌رك بتون معلوماتنده كنديسندن وثوق واعتمادى سلب ايتديرر .

ايشته خاطرات اهل علمده اوكولمز، اونودلمز برايز براقان موادندركه «القول الجيد» ك عنوان انتشارينى تزيين ايدن تقريضلرى ، مديحه‌لرى يازان افاضلى بيله بالاخره عميق بركرداب ندامته القا ايلديكى مروى اولان بو كتابك مؤلف محترمى ، اوحريرئ زمان سعدالدينى ، خطيب دمشقى ، مطولى ، تلخيصى ، حواشيسنى هپسنى طوپدن پوسكورتيور . بونلرك هيچ برينه اعتمادى اولمديغنى ، عادتا رهزن استفاده اولمقدن باشقه برايشه يارامیه‌جقلرينى ، هله بوكتابلرك بيوك براقتدار علمى‌يه دلالت ايده‌ميه‌جكلرينى علناً سويليور . [١]

اى علامهٔ تفتازانى : آثار تحريرانه‌كك منتشر اولديغى اقطار علم ومعرفتدن كلن نسمات احترامك بخش ايلديكى طراوتله مكمل بر حيات نيكنامى‌يه جلوه‌كاه اولان حظيره‌كده قولاقلرك چيكله‌سون .. تيمورك برج هراته تعليق ايله ثامن معلقات سبع عد اولنمغه لايق بولنديغنى اعلان ايلديكى مطولككك اوج رواجنه طوغرى بش آلتى يوز سنه‌لك برمسافه‌دن اوزاتيلان بوانكشت استكثارى هيچ تخمين ايتمزدك دكلمى ؟ سن بوكتابى ــ اوده جبر طبيعتله ــ آلتى سنه‌ده وجوده كتيرمشسك . [٢] نيچون اوقدر اوغراشدك ؟ سنك همان يالكز تلويحه‌دكى كمالك منكر دكلش .. اما نم مقاصدلرم، تهذيبلرم، عقائد نسفيه، مفتاح، مختصر منتهى ، كشاف [٣] اوزرينه شرحلرم ودها بوقدر آثارم وار

[١] القول الجيدك ٥٨٤ نجى صحيفه‌سنده‌كى هامش مطالعه بيورلسون .

[٢] ٦١٠ نجى صحيفه‌نك هامشنه مراجعت .

[٣] قال على الحنادى :

لقد قلت لما ان تملكت نسخة لفاضل تفتازان من شرح كشاف
عليك سلام الله ياسعد اننا نداوى عليل الجهل من شرحك الشافى

وعلى الحناوى ممن شهدله الشهاب الخفاجى بالفضل والادب ومن شعره قوله :

ارى من صدغك المعوج دالا عليها نقطة من مسك خالك
فصارت داله بالنقط ذالا فها انا هائم من اجل ذلك

ایدی » دیه‌جك اولورسه‌ك ظاهر اونلرده براثر كمال
كوستره‌مه‌مشسك. اما جهان سكا علامه‌دیمش.. نه اهمیتی
وار. [١] مورخ شهیر ابن خلدون سنی فخرالدین
رازی و نصیرالدین طوسی ایله همپایه طوتارق علومده
مرتبهٔ نهایته واصل اولان نوادردن عدایتمش.. كاتب
چلبی مرحوم مطول و مختصرك حقنده : « وهما اشهر
شروحه (ای التلخیص) واكثرها تداولا لما فیهما من
حسن السبك ولطف التعبیر فانهما تحریر تحریر ای
تحریر » دیمش ..

كذلك .. عقائد نسفیه اطرافنی بیان ایدركن : «ولبعض
الخراسانیین وهو عبد اللطیف بن محمد بن ابی الفتح
الكرمانی رسالة فی برهان التمانع لم یفرق فیها بین الملازمة
العقلیة و بین الملازمة العادیة وبنی كلامه علی هذا فضل
واضل ولعل هذا الرجل ممن انكر المنطق ونادی بجهله
كالسیوطی وهو یزعم انه مصیب فی تخطئة مثل سعدالدین
هیهات هیهات شتان بین النیل والفرات » دیمش ..
لكن مع التأسف بونلركده حكمی یوقمش سن ینه آشكر
ایتكه بردرجه‌یه قدر تسلیم اولنیورسك. یاخطیب دمشق
علم وفن نامنه هیچ طانمیوریا. شمدی‌اوده بن علم بلاغتده
طبقهٔ اولی اصحابیله: عبدالقاهرلر، سكاكیلر، زمخشریلرله
یاریشدم.. بعض مباحثده مستقل مذهبلر تأسیس ایتدم..
بنم تلخیصمی سز ـ سیدشریفلر، مولاخسرولر داخل
اولدیغی حالده عددی قرقه بالغ اولان برهیئت فاضله ـ
بكنمش.. شرح وتحشیه ایتمشسكز [٢] سیوطی نظم
ایتمش، هیچ بركیمسه زائد، بی لزوم عد ایتمه‌مش. بنم كتابم
آلتیوز سنه‌دنبری ایدی تداولدن دوشمه‌مش.. بیكارجه
رحلهٔ تدریس اسكیتمش.. عجبا ذهنی افندینك آثاری :
المشذبلر، المقتضبلر حیات سیغورطه‌سنه‌قو نسه‌لر بوقدر پایدار
اوله‌بیله‌جكلرمی ؟ القول الجید ایچون عناد ایتمم. بنم
تلخیصمك، سنك مطولكك جناح بقاسی آلتنده بارینه
بیلیر. بنم شخص علمیمی طانیمیانلره رغما قدرشناسان
معروفت : « محمد بن عبدالرحمن بن عمر بن احمد بن محمد بن
عبدالكریم بن الحسن بن علی بن ابراهیم بن علی بن احمد
بن دلف بن ابی دلف العجلی ابوالمعالی قاضی القضاة
جلال الدین القزوینی الشافعی العلامه » [٣] دیه‌رك
اجدادیمی طانیورلر. سلسلهٔ نسبمی صایمغه اوشه‌نمیورلر.
« ولیس قولك من هذا بضائره » .

فقط نه سویله‌سك بوشدر. هم نه سویله‌یه‌بیلرز ؟
وجودمز متواری خاك اولدیغی ایچون سكوته محكومز.
وقتیله مشاهیر نحاتدن ابن مالك الفیه‌سنك مقدمه‌سنی
نظم وترتیب ایدركن :

وتقتضی رضی بغیر سخط   فائقه الفیة ابن معط

بیتندن صوكره علاوهٔ تفاخر اوله‌رق « فائقة منها
بالف بیت » مصراعنی ده سویله‌مش وبوكا برمصراع ثانی
دوشونمكده ایكن كندیسنه براویقوغلبه ایدرك رؤیاسنده
ابن معطی‌یی كورمش. مرحوم اومصراعه اش اولمق
اوزره : « والحی قدیغلب الف میت » یازسه‌كز مناسب
اولور دیمش. بونك اوزرینه ابن مالكك، اضطراب
حجاب ایله اویقوسنده دوام ایده‌میوب اویاندیغی وبو
بیتدن صرف نظر ایدرك یرینه :

وقوله :

قالوا تبدی وجه من احببته   فی عارض بخیال وجهك فارض
شمس الجمال تسترت فی عارض   دع عنك دمعا مثل بحر فائض
فاجبتهم یاقوم ان محبتی   ذاتیة لیست تزول بعارض

وله رسالة سیفیة وقلمیة مذكورة فی الریحانة رائقة
جدا بحیث لو قدر المؤلف علی الاتیان بمثل بعضها
لرأی نفسه من اقران سحبان فضلا عن فاضل تفتازان

[١] ١١٥ نجی صحیفه‌سنك هامشنده لطفاً باقیلسون .

[٢] قال المولی كاتب چلبی « ولما كان هذا المتن مما یتلقی بحسن
القبول اقبل علیه معشر الافاضل والفحول واكب درسه وحفظه
اولوا المعقول والمنقول فصار كاصله مطرح انظار تحریرات الرجال
ومهبط انوار الافكار ومزدحم آراء البال فكتبوا له شروحا ح

[٣] موضوعات العلومك عباره‌سیدر .

وهو بسبق حائز تفضيلا
مستوجب ثنائی الجميلا

بيتنی اقامه‌یه مجبور اولدیغی محکیدر » دیسه یری واردر. ایشته بواحوال مؤسفه‌یه بناءً :

یاراشیر دیرسه روح سعدالدین
بارك الله قول جید نه
دیدیرر آفرین بوسحر مبین
عربك اك کزیده سیدنه

دیه‌ن معلم ناجی مرحوم اکر تقریضنی؛ روح سعدالدینك القول‌الجیده قارشی آفرین ونفریندن هانکیسنی دیمسی مناسبت آله‌جغنی اکلایه‌جق قدر جدی بروقوف وتتبع اوزرینه بنا ایتسه‌ایدی شبهه یوقکه تقریضك اوپارچه‌سنی واجب‌الحذف بولور وبالکه سعدالدینك خاکنده حرمة — بو حرمته ذیکر تقریضلرك اصحابی قدر بورجلی اولدیغی حالده — تقریض یازمقدن بوسبتون صرف نظرایدردی.

[مابعدی وار]

مصطفی صبری

متفرقه

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك حکام الشرع قسمی طرفندن مبعوثان کرامه تقدیم اولنان لایحه‌در

[مابعد]

یکرمی برنجی ماده ذات مشیخت‌پناهی‌ده تحت نظارت عامه‌سنده بولنان رؤسا وصنوف مأمورینك مأموریتلریله غیر متناسب حاللرینی ویاخود خلاف قانون معامله‌یه مجاسرتلرینی کوردکده ویا شکایت اولندقده بالتحقیق تبین ایده‌جك حاله کوره توبیخ وتکدیروعزل وتبدیل کبی اسبابه تشبث ایتمیوبده مسامحه واغماض عینه دلالت ایدر حالات وقوعنده مسئول طوتیله‌جقدر.

کتاب ثانی

محاکم شرعیه‌نك تشکیلاتی حقنده‌در.

یکرمی ایکنجی ماده هرولایت ولوا وقضاده برمحکمهٔ شرعیه واردر.

یکرمی اوچنجی ماده محکمهٔ شرعیه‌ده حکمه مأمور حکام الشرعدن نائب عنوانی قالدیریله‌رق قاضی ویاحاکم عنوانیله یاد اولنه‌جق وکندولره برمقام رتبه‌سی ویریله‌جکدر.

یکرمی دردنجی ماده هرمحکمهٔ شرعیه نزدنده موظف براموال ایتام مدیری وایتام نظامنامه‌سی موجبنجه حقوق ایتامك محافظه‌سی ضمننده برقومیسیون ایله موظف برباشکاتب ودرجهٔ تحملنه کوره کتبهٔ شرعیه ومباشر بولندیریله‌جقدر.

یکرمی بشنجی ماده درسعادتده بولنان محاکم شرعیه خامس رابع ثالث ثانی اول قسملرندن اعتبار ایدیله‌رك علی‌الاصول مطلبه چیقاریله‌جقدر.

یکرمی آلتنجی ماده درسعادت وبلاد ثلاثه محاکم شرعیه‌سی حدودلری داخلنده اولان مسقفات ومستغلات موقوفه‌یه متدائر دعاوینك رؤیتنه صلاحیتدار اوله‌جقدر ماعدا دعاویٔ وقفیه وجهات سائره‌نك رؤیتی منحصراً محکمهٔ تفتیشه عائد اوله‌جقدر.

یکرمی یدنجی ماده اصول محاکمات شرعیه غایت منتظم وحال زمانه موافق برنظامنامه ایله تعیین اولنه‌جق وبونظامنامه‌یه اعلام شرعیلرك قابل تمییز اولدیغی ومدت اعتراض وتمییزك مناسب مدته تنزیل وتحدیدی ومصارف محاکمه‌نك ظهر اعلامه بالتسطیر جانب محکمه‌دن تصدیقیله اکتفا اولنه‌رق دائرهٔ اجراجه تحصیل ایدلمسی واحضاری قابل اولان مدعی علیهلرك جبراً احضاری وقابل اولمیانلره کوندریله‌جك مراسلهٔ شرعیه‌نك برعدده تنزیلی وبرنجی محاکمه‌دنصکره کلمیانلر ایچون امضا ایله تأجیل

کافی اولوب اخطار نامه اصولنك لغوی و محکوم لهك اثنـای مدت اعتراض و تمییزده اجرایه مراجعت ایده بیلمك صلاحیتی حائز اولمسی کرك غیاباً وکرك وجاهاً محکمهٔ شرعیه‌دن صدور ایده‌جك اعلامی محکوم علیهه بعدالتبلیغ دائرهٔ اجرایه مراجعت وقوعنده محکوم علیه طرفندن او اعلامك تمییزی ایسته‌نیلورسه بر کونا حکمه مستند اولمقسزین تصدیق وقوعنده فائض نظـامیسی مصارف سائره‌سنی تسویه ایده‌جکنه دائر دائرهٔ مذکوره‌جه محکوم علیهدن مصدق بر تعهد سندی النمسی خصوصنك اصول اتخاذی ایله اجرا قانوننه علاوه‌سی و لاجل الیمین دعوت اولنوبده معذرتنه بناءً اجابت ایده‌میانلره نائب ارسالی منتدلرك جبراً احضاری کبی امر محاکمه‌یی تسریع ومصالح عبادی تسهیل ایده‌جك موادك نظامنامهٔ مذکوره‌یه درجیله برابر اصول محاکمات حقوقیه قانوننده موافق اولدیغی اکلاشیلان مواد قبول ایدیله‌جك و نظامنامه‌نك حین تنظیمنده بدایت محکمه‌سی ریاستنده‌ده بولنمش اولان حکام الشرعدن برقاچ ذات بولندیریله‌جقدر .

یکرمی سکزنجی ماده — اعـلامات شرعیـه‌نك مرجع تمییزی اولمق اوزره تشکل ایده‌جك اوچ تمییز دائره‌لرینك روم ایلی واناطولی وعربستان قطعه‌لرندن صدور ایدن اعلاماتك تدقیقنه و بر دیکر دائره‌نك تحریر فتوی تحریٔ مسـائله منحصر اولمـق اوزره درت شعبه‌دن عبارت اولمسی وهر شعبه‌یه ورود ایدن اعلامات اوراده تدقیق اولنوب دیکر شعبه‌یه اوغرامامسی و بر شـعبه‌دن تصدیق ایدیلان اعلام قابل تصحیح اولوب اعلامك نقضنده کیرو اعاده اولنمق اوزره دیـپوزیتو اوله‌رق پشـیناً معین خرج ویرلدیکی تقدیرده هیئت عمومیه‌ده تدقیق اولنمسی هیئت عمومیه‌دن اشعار وقوعنه قدر اعلام قطعی عد ایدلمسی و تمییز دائره‌لرینك ویره‌جکلری قراری اسباب موجبه‌سیله موضحاً ظهر اعلامه تحریری وسبکی نقصـان وخللدن خالی دکلدر . دیو مبهم عباره استعمالنك منع ایدلمسی کرك شمدی‌یه قدر وکرکسـه بوندنبویله ویریله‌جك قرارلرك مناسب جریده ایله نشر ایدلمسی و برچوق محکوم علیهلرك تأخیر اجرا مقصدیله تمییزی اشغال ایده‌مامه‌لری ایچون تمییز ایدنلردن آلنه‌جق خرج یکرمی غروشه منحصر اولمیوب مسئله‌نك اهمیت وقیمتنه کوره مناسب مقدار خرج آلنه‌رق هیئت تمییزیه تخصیصـاتنه عـلاوه ایدلمسی ومدت تمییزك مرورندن صکره وکذلك حکم غیابیی متضمن اعـلاماتك عتیق تعلیماتده مسـتثنی مواد باقی قالمق اوزره دائرهٔ تمییزجه قبول ایدلمامسی و تمییز استدعاسنك اعلامی ویرن محکمهٔ شرعیه‌یه ویروب طوغریجه و اوراق متفرعه‌سیله تمییزه اعطا اولنمسی خصوصلری هرحالده مادهٔ آنفه‌ده بیـان اولنان نظامنامه‌یه درج اولنه‌جقدر .

یکرمی طقوزنجی ماده — محاکم شرعیه‌نك تفتیشی ایچون هرایکی ولایته برمفتش تعین اولنه‌جقدر .

اوتوزنجی ماده — مفتشلکه تعین ایدیله‌جك ذاتك مسائل شرعیه وقوانین موضوعه‌یه وقوف تامی بولنمغله برابر هروجهله اعتماده شایان بولنمسی شرطدر .

اوتوز برنجی ماده — مفتشلرك وظـائفی اولا محاکم شرعیـه‌یه ورود ایدن دعاوینـك مقدارینی وبونلردن رؤیت ایدیلنلر ایله تداخلده قالانلری وتأخرده قالمش دعاوینك سبب تأخری ثانیـاً اخذ ایدیلان رسـومك نظـامنامهٔ مخصوصنه توفیقاً استیفـا ایدیلوب ایدلمدیکی وآلنـان خرجلرك خزینه‌یه تسلیم اولنوب اولنمدیغی ثالثاً اموال ایتامك کیملره ادانه ایدلدیکی وادانه ایدیلان مبـالغ ایله رهنـك مقداری ودکری و کفیلك درجهٔ ثروتی و الحـاصل امر ادانه نظامنامهٔ مخصوصنه موافق اولوب اولمدیغی رابعاً ادانه ایدیلوبده مدتی حلول ایتمش نقود تحصیل ایدیلوب ایدلـمدیکی و ایدلمدیکی تقدیرده سببی وبوبابده دوائر اجرائیه‌ده تأخرات وقوعه کلمش ایسـه سببنك تحقیقی خامساً محکمهٔ شرعیه‌ده طوتامه‌سی

لازمکلان سجلاتك وضبط دعاوینك احتجاجه صالح وتعریفات قانونیه دائره‌سنده منتظم بولنوب بولنمدیغی سادساً مأمورین ملکیه ومتنفذین محلیه‌نك ومأمورین سائره‌نك محاکم شرعیه‌یه مداخلاتنك منعیله حکم شرعی‌یه اعتماد عمومینك محافظه‌سنه دقت وحکام حقنده‌كی شکایاتی تفتیش وتدقیق ایده‌جك وبوبابده مقام مشیخته کوندره‌جکی راپورلر مجلس انتخابده تدقیق اولنه‌جقدر .

اوتوز ایکنجی ماده مفتشلر تفتیش ایده‌جکلری خصوصاتده برکونا سوء احواله تصادف ایدرلرایسه اشبو احوالك منع وقوعیله کیفیتی باتحریرات مقام مشیخته بیلدیره‌جکلر وحکامك حکمده‌كی استقلال وصلاحیتنه تعرض ایتمیه‌جکلری کبی حکام شرع وظائف عدلیه‌لرندن طولایی عدلیه‌یه مربوط اولدقلرندن وظائف نظامیه‌لرینی تفتیشه صلاحیتلری یوقدر مفتشلر تحقیقاتی محرمانه طوته‌جقلری کبی بیطرفانه وعادلانه ایفا ایده‌جکلردر عکسنی ادعا ایدن مأمور مفتشك مصارفنی درعهده ایدرسه آخر برمفتشك جلبنه صلاحیتی اوله‌جقدر .

اوتوز اوچنجی ماده مأمورین شرعیه‌نك اوصافی وصورت تعیینلری انتخاب مأمورین شرعیه فصلنده مصرحدر .

اوتوز دردنجی ماده حاکم تعیین اولنه‌بیلمك ایچون لااقل یکرمی بش یاشنده اولمق ثانیاً وظیفه‌لرندن طولایی برسنه‌دن زیاده حبس جزاسیله محکوم بولنمامق ثالثاً مکتب نوابدن مأذون ویاخود قرق التنجی ماده موجبنجه مستخدم اولوبده شرائط نظامیه دائره‌سنده مکتب نوابك خروج صنفیله برلکده بالامتحان اثبات اهلیت ایتمش بولنمق شرطدر بو شرائطی جامع اولمیان کیمسه حاکم تعیین اولنه‌ماز .

اوتوز بشنجی ماده تشریفات مراسمنده وخصوصات سائره‌ده حاکم بولندیغی بلده‌نك اك بیوك ملکیه مأمورینی تعقیب ایده‌جك ومعاشده اکا معادل اوله‌جقدر .

مابعدی وار

محمد علی

بکر افندی مطبعه‌سی — وزیرخان

بازارایرتسی — فی ۱٦ جمادی الاخر سنه ۳۲۷ وفی ۲۲ حزیران سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :	سرمحرر :	مدیر مسئول :
فاتح مجیز درسعاملرندن	فاتح مجیز درسعاملرندن	مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده:
شهری احمد رامز	مصطفی صبری	محمد علی

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :	ممالك اجنبیه ایچون :
برسنه‌لك ٦۰ غروش	۱۲,٦۰ فرانق
التی آیلغی ۳۰ «	٦,۳۰ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اكثر مقالاته ایات كریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت
بكر افندی مطبعه‌سی — وزیرخان

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی فنی هفته‌لق غزته‌در.

جزای عمل

کراراً ومراراً بیان ایدلدیکی وجهایله نوع بشری — بین‌المخلوقات — رهین امتیاز ایدن عقل ونطق ، فضائله منجذب ورذائلدن مجتنب اولمادقجه ابناء بشر ، اثبات شرافت ایده‌مز .

فضائله انهماك ایدنلر ، نزاهت وشرافده کروبیان ایله هم پرواز اولدقلری حالده رذائله تودیع فکر روح ایدنلر ، خساست وخباثتده ابلیس رجیم ایله هم عنان اولورلر .

آدمی زاده طرفه معجونست ازفرشته سرشته وز حیوان
کربدین میل کند کمترازین وربدان میل کند بهترازان

خلاق عوالم — خصائص عالیه ایله تکریم بیوردیغی انسانلره مکارم اخلاق امر ایدییور . رحمتی اخیاره غضبنی اشراره وعد بیوریور .

کتب مقدسه ، رسل معززه هپ او ، امراء انفانیه لزوم قطعی کوسترییور .

چونکه معرفة‌الله ، مخافة‌الله کبی دارینده تأمین سعادت وسلامت ایدن ایکی بدرقهٔ فلاح نما ، انجق مکارم اخلاق اربابنه یار اولیور .

حقی بیلنلر ، حقدن قورقمق مجبوریتنده‌درلر . حقدن قورقانلر ، شوکاشانهٔ بی بقانك — هم رنك نقش مار اولان — نقوش شعشعه بارینه فریفته اولوبده نفسلرینی سوء اخلاقك دست حکمنده اسیر وذلیل کورمکه تحمل ایده‌مزلر .

عباداللهك مال وجاننه تعرضله کندی مال وجانلرینی طعمهٔ لهیب نیران ایتمك کبی برروش مجنونانه‌ده بولنه‌مازلر .

الله وار ، ذره‌قدر خیر ایدنلر خیرینی ، شر ایدنلرك شرینی هم کندیلرینه هم‌ده عباد سائره‌یه کوسترر .

قوللرینه عدالت امر ایدن احکم‌الحاکمینك عدلندن اغماض ایدنلر ، یاخود عدالت الهیه‌نك ظهورینه احتمال ویرمه‌ینلر بی‌پروا هردرلو دنائتی ارتکاب ایدرلر .

غضب حق بركون آنلری زیر وزبر ایدنجه، دست زن ندامت اولورلر. اما نتیجه‌لری خسران ابدیدن عبارت قالیر.

حقوق عامه ؛ قانون الهی ایله معین ومتجاوزین حقـك اوغرایه‌جنی دواهی مبین ایکن ــ اضغاث واحلامدن فرقی اولمیان ــ اقبال یك روزده‌یی ابناء جنسنك نکبته تخصیص ایدن شخص ظلوم ، یامجنون سرکشاندر ، یاخود محروم ایماندر .

مجنون اولمازسه حق غیره تجاوزکبی برحرکت خطر انکیزده بولنماز. محروم ایمان اولمازسه عدالت الهیه‌دن تحاشی ایدرده حقوق عامه‌یی ، حقوق شخصیه‌سی درجه‌سنده صیانت ایلر .

نه فائده‌که رهبر ضلال اولان سوءاخلاق ، مسلط اولدیغی اشخاصك شعورینی ، حتی ایمانی ازاله ایدییورده هردرلو اعمال خبیثه‌نك دنیا وعقباده جزاسز قاله‌جنی ظننه دوشورییور .

علم الیقین بیلمایدرکه هیچ برعمل جزاسز قالمیه‌جقدر عدل حق ، بویله ایجاب ایدییور . بشر ، قانون الهی‌یی تغییره مقتدر ایسه کیف مایشاء حرکت ایدر ، غایتنده کیده‌جکی یره کیدر . مرتبهٔ بداهتده بولنان عجز تامنی معترف ایسه انفاس معدوده‌سنی ــ کمال شوق ومتانله ــ تحصیل خیره صرف ایدر ، دارینده مسعود اولور . حین استطاعتده سعادت عمومیه‌یه خدمت ایتمه‌ینلر :

کورمسون امداد یارب رحمتکدن تا ابد
صرف مقدور ایتمه‌ین هم جنسك امدادینه

تمدینه هدف اولدقلری حالده قدرتنی عبادك محوینه حصر ایدن خنازیر حقنده نه‌صورتله تمنیاتده بولنمق لازم کله‌جکی آزادهٔ ایضاحدر .

سبحان‌الله ! بیت‌المال مؤمنینی تخریب ، عباداللهی تعذیب ایله جمع ایتدکاری نقود بی شماری هوسات نفسانیه اوغورنده صرف وسرف ایدن سفاهت پرورانك برکون فلس احمره محتاج اوله‌جقلری ــ قبل الوقوع ــ کندیلرینه سویلنسه خندهٔ استخفاف ایله مقابله ایدرلردی.

(یوم تبلی السرائر) ی فراموش ایدرك بر مقصد ملعونك ترویجی ایچون ــ خانمانلر سوندره‌جك ، جانلر یاقه‌جق درجه‌ده دهشت آمیز ، فقط کیتدیکی یرده شهر آیین اجرا ایتدیره‌جك ، جانلره جان قاته‌جق مرتبه‌ده مسرت انکیز اولان ــ برطاقم (صداقتنامه!)لر ترتیبیله کسب کام ایدن دنائت پیشه‌کانه . برکون (صداقتنامه) لرینك دفتر اعمال کبی یوزلرینه چارپیله‌جنی، (صداقتنامه) لرینك حروف ونقاطی عددنجه کندیلرینه لعنت ایدیله‌جکنی ، نهایت وجود مشئوملرینك غیای جحیمه آتیله‌جنی اخطار ایدن بر مرد حق پرستی ــ کندی زعم باطللرنجه محال احتمال ویردیکیچون ــ قهقهٔ استهزا ایله تحقیر ، یاخود بووسیله ایله‌ده بر (صداقتنامهٔ طویل الذیل) یازدرق او مرد صفی القلبی نوحه پرداز « ای وای کجا مجال تدبیر ــ یك کردن وصد هزار زنجیر » ایدرلردی .

ظهور غیرةالله ایله هول محشرك دنیاده تجلی ایتدیکنی نظر عبرتله کورەن حقایق بینان ــ سرا وضراده نفس لوامه‌نك شرندن مرحمت صمدانیه‌یه التجا ایله ــ نفسه عائد مظالمدن طولایی اخذثار ، یاخود اعدالك دوچار اولدیغی مصیبت ایله کسب مسار ایتمه‌لریله عامه‌یه تعلق ایدن مظالمه قارشی التزام مساهله ایده‌مزلر . حدودالالهی تعدی واضرارناس فضیحه‌سنه تصدی ایدن اشخاص مشومه‌نك ازالهٔ وجودی ــ سلامت عمومیه نامنه ــ فرضدر .

عکس تقدیرده حدودالله تجاوز ، لعنت الهیه‌یه استحقاق کسب ایدلمش اولور .

اغماض ز ارباب ستم ظلم صریح است
ازعدل بری نیست خدا کرچه کریم است

[سیر آشنایان امته معلومدرکه مظهر خالق عظیم

صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلری ، نفس مبارکه‌لری ایچون برفرددن اخذ انتقام ایتمدیلر ، کمال کرملرندن عفو ایله معامله بیوردیلر . اما حدود الٰهیه تعدی ، حقوق عامه‌یه تجاوز ایدنلری تأدیبده مسامحه بیورمدیلر . حتی بر محاربه‌ده مشرکین ، سن سعادتلرینی زخمدار و — هر قطره‌سی حیات خلائقه مرجع اولان — خون پاك رسالتپناهیلریله — مرآت حق نما اولان — وجه مقدسلرینی لاله‌زار ایتدکلری اثناده اصحاب کرام « یارسول الله ، کاشکه کفاره بددعا ایتسه‌یدیکز » دیملریله رحمةً للعالمین افندمز « بن لعان بعث اولنمدم » بیورمشلر و « اللهم اغفر لقومی اواهد قومی فانهم لایعلمون » [۱] دیه دعا ایتمشلردر . لکن غزاء خندقده ذات سنیه‌لرینی نمازدن منعه جرأت ایدن مشرکین بدآیین حقنده « اللهم املاء بطونهم نارا » بیوردقلری کتب سیرده محرردر] .

اثباته حاجت یوقدرکه هردرلو بلیاتك مصدری سوء اخلاقدر . سوء اخلاقدرکه هانکی فرده ، هانکی قومه سرایت ایتسه اضمحلال مقرردر .

دنیاده ابقای نام ووجود ، عقباده اکتساب لطف معبود ایتمك ایسته‌نیلیر مکارم اخلاقدن بشقه بدرقهٔ نجات آور بوله‌مازلر .

مزرعهٔ آخرت اولان شو جهان فانیده هرکس اکدیکنی بیچر . هرکس عملنك جزاسنی کورر . ارتکاب شر ایدوبده خیره انتظار ایتمك ، زقوم دیکوبده ورد احمر ظهورینی امید ایلمکه بکزر .

بناءً علیه تحصیل فضائله وقف حیات ایده‌لم که دنیامزده ، عقبامزده معمور اولسون . حیات حقیقیه ، حیات فاضله‌دن عبارتدر . غیرت بزدن هدایت حقدندر .

ابن الامین
محمود کمال

[۱] شراحك بیانه کوره طلب مغفرتدن مراد تالی . قومك علی الاطلاق کناهلرینك عفوی دکل ، یالکز وجه مبارکلرینه ایراث زخم ایتمك خصوصنده‌کی ذنبلرك عفویدر .

سیاست شرعیه

۲۳

بارااتاریه - تعریفی - اقسامی - بوبابده‌کی احکام قانونیه وشرعیه - مصادرهٔ سفائن وبوبابده‌کی احکام قانونیه وشرعیه - کمی ، واپور ، سفینه‌نك آیری آیری شیلر اولدیغی - سفائنك یالی ریختیملرینه چارپمسی .

بارااتاریه ، Baraterie دینیلان شی کمی صاحبنه یا مستأجره قپودانك وسیغورطه قومپانیاسنه صاحبنك ایتدیکی حیله‌در ، قپودانك ایتدیکی بوحیله‌دن طولایی جزا قانوننامه‌سی موجبنجه‌دخی قپودان علیهنه اقامهٔ دعوی اولنور . بوبارااتاریه جنحه‌سنه Délitde Baraterie دینیلور . قپودان کمی‌یی قصداً قضایه اوغراتمش ایسه بوکا فرانسزجه Commettre une baraterie دینور . بارااتاریه یا عادی ویاخود حیله‌لی اولمق اوزره ایکی‌یه انقسام ایدر .

اکر قپودانك وظیفه‌سنی حسن ایفا ایتمه‌مسی واولبابده ذهول وغفلت کوسترمك مثلا دقتسزلق ویا عدم مهارت وتسبیب اثری اوله‌رق کمینك قره‌یه اوطورمسی ویاخود بشقه برکمی‌یه چاتمسی کبی تقصیرات وخطادن معدود اولان فعللر عادی بارااتاریه قبیلندندر . بونوع اثر تسبیب نتیجه‌سی اولان فعللردن دولایی ضمان لازم کلورسه‌ده مسئولیت جزائیه یوقدر .

اما خسار دیده اولمیان برکمی‌یی قضایه اوغرامش کبی کوسترمك وشدت امواجدن حواله‌ی دکزه آتدی دیه دفتر مخصوصنه قید ایتمك وامثالی حیله وساخته‌کارلقله ایقاع اولنان افعال جرمیه حیله‌لی بارااتاریه دینور . بناءً علیه بوصورتده قپودان هم ضمان ایله همده جزا ایله محکوم اولور .

تجارت بحریه قانوننك ۲۷٤ نجی ماده‌سی موجبنجه ، کمینك کوکرته‌سی اوزرنده اولان باجه وکمینك وسائر دلیکلرك قپادلمه‌سندن وسفینه‌نك پلامار بندایدلمه‌سندن وقپودان ایله طائفه‌نك مسامحه‌لرندن وقوعه کلان قضالرله

امتعۀ محموله‌یه ترتب ایدن خسارات عادی باراتاریه نوعندن اولمغله اصحاب امتعه‌یه عائد ایسه‌ده متضرر اولنلر دخی مسبب اولان اشخاصه وبونلرك کافل افعالی بولنان کیمسه‌لره مراجعتله تضمین ایتدیررلر .

سیاست شرعیه‌یه کلنجه ، برسفینه روزکار ویا طالغه‌نك شدتندن وباخود طاغ کبی قره‌یه تصادمندن غرق اولور وبونده ملاحك صنع وتقصیری بولنمازسه بالاتفاق ضمان لازم کلمز . قانونده‌ده بویله‌در . فقط سالف الذکر مادۀ قانونیه‌ده بیان اولندیغی اوزره اکر خسارات واقعه قپودانك فعلی ایله ایسه مثلا سفینه موضع معتادی تجاوز ایدوبده غرق اولسه بالاجماع ضمان لازمکاور . تجاوز ایتمسه بیله غرقده تعدیسی بولنورسه مثلا قپودانك تسیب واهمالندن کمی قره‌یه چارپسه ضماندن قورتیله‌ماز . چونکه قپودان اجیر مشترك اولمغله ارتکاب ایلدیکی جنایتی ضامن اولور . [١]

اکر سفینه منکسر اولوبده ایچنه صو کیروب امتعۀ محموله‌یه خسار ترتب ایتسه اکر بوقپودانك فعلیله ایسه ضامن اولور . خلافی تقدیرنده ضمان لازم کلمز . [٢]

فقط برکیمسه محل معیندن آخر برمحله نقل ایتمك اوزره صاحب سفینه ایله عقد ایدوبده سفینه یولده منکسر اولسه اکر بوکیفیت صاحب سفینه‌نك صنعی اولمقسزین منکسر اوله‌رق غرق اولمش ایسه ضمانده لازم کلمز . اجرده لازم کلمز . [٣]

دیمك اولیورکه باراتاریه حقنده‌کی احکام قانونیه وشرعیه بردر . شوقدرکه ، سفینه‌یه صو کیروبده امتعۀ محموله‌یه ایراث فساد ایتمسی قپودانك فعلیله اولمدیغی تقدیرده ارباب حقوق ضمانك لزوم وعدم لزومنده

[١] عمادیه‌یه باق !

[٢] قاضیخانه باق !

[٣] فتاوای سراج الدین .

اختلاف ایتمشلر ایسه‌ده اختلاف واقع امتعه‌نك محافظه‌سی ممکن اولدیغی تقدیرده‌در . یوقسه تحرز امکان خارجنده ایسه ضمان لازم کلمیه‌جکی متفق علیه اولمغله صراحت قانونیه شرع ایله بردر . فقط مسائل شرعیه صاحب متاع ویاوکیلنك سفینه‌ده بولنمدیغی تقدیرده اولوب صاحبی بولنورسه ضمان لازمکلمیه‌جکی مصرحدر .

[١] قانون بوجهتی مطلق ومسکوت عنه براقمغله اثنای تعدیلنده نظر اعتنایه آلنمسی لازمه‌دندر . ذاتاً بزده‌ك فنا صورتده ترجمه ایدلمش برقانون وارسه دیه بیلورمکه اوده تجارت بحریه قانونیدر .

° ° °

اثر قضا اوله‌رق مصادمۀ سفائن واقع اولمش ایسه ترتب ایدن زیان هیچ برطرفدن استرداد اولنماملق اوزره متضرر اولان سفینه‌یه عائد اوله جغی تجارت بحریه قانوننك صراحتی مقتضاسندندر .

فقط بومصادمه کیفیتی ، مصادمه ایدن سفائن قپودانلرندن بریسنك تقصیراتیله وقوع بولمش ایسه زیان سبب اولان قپودان طرفندن تأدیه اولنور . شوقدرکه قپودانلردن هرایکیسنکده تقصیراتی اولور . ویاخود تقصیراته قنغیسنك سبب اولدیغی مجهول بولنورسه‌او حالده مصادمه ایدن سفائنك قیمتلری مقیاس طوتیله‌رق هر برندن قیمتنه کوره مصارف تعمیریه آلنور .

سیاست شرعیه‌یه کلنجه ، برسفینه لیمانده لنکر انداز [٢] اولان دیکرسفینه‌اوزرینه دوشوبده برضرر ایقاع ایتسه ضرر واقعی تضمین ایتمسی لازمدر . اکر ایکیسیده متضرر اولمش ایسه لیمانده پلامار بند [٣] اولان سفینه

[١] معین الحکامه باق !

[٢] سفینه‌نك لیمان وحوض خارجنده تمور آتمسنه دیرلر . سفائن حربیه وعلی الاکثر تجار سفینه‌لری بویله یاپارلر .

[٣] برسفینه‌نك لیمان وحوض داخلنده باغلانمسنه دینور ، فقط سفینه‌لرك بوصورتله باغلنمسی تعیین ایدلمك وحموله آلمق کبی مقاصده معطوف اولوب یوقسه سفینه‌یی چوروتمك وعملدن اسقاط مقصدینه مبتنی اوله‌میه‌جغی طبیعیدر ، حالبوکه دور مذموم

قپودانه ضمان لازم کلیوب بلکه لیمانه کیره‌رك مذکور سفینه اوزرینه دوشه‌ن سفینه قپودانه لازم کلیر . زیرا لیمانده سفائنك ایقافی مساغ قانونی ومقتضای شرعدر . جواز شرعی ایسه ضمانه منافیدر . بناءً علیه متعدی اولمامقله ضمان لازم کلمز . اما دیکر سفینه عدم دقتدن دولایی تضمیناتدن قورتیله‌ماز . فقط هر ایکی قپودانك تعدیسی موجود ایسه شرایکیسیده ضرر واقعی تضمین ایدرلر . [۱] کوریلیورکه ، احکام قانونیه بوخصوصده‌ده شرع ایله توافق ایتدی .

اکر سفینه برصندال‌ه چارپوبده صندال درونده‌کیلر دکزه دوشوب غرق اولسه‌لر ینه تعدی نظر اعتباره آلنور . سیاست شرعیه‌ده دخی دینیلیورکه « بر رئیسك سفینه‌سی یلکن ایله یورر ایکن روزکار مشتد اولوب رئیس سفینه‌یی صرفه مقتدر اولمامقله آنك صنعی اولمیه‌رق سفینه برقایغه طوقونوب قایق دورلمکله ایچنده بولنانلر دریایه دوشوب غرق اولسه‌لر رئیسه نسنه لازم کلمز . چونکه دکزده سفینه‌نك جریانی مأذون فیه ومجازدر . بناءً علیه تعدیده اولمدیغندن صاحب سفینه‌نك محکومیتنه محل یوقدر . یالکز مسئله‌ٔ شرعیه‌ده « یلکن » دینیلیور . فقهای عظام زماننده سفینه وواپورلرك زمانمزده اولدیغی کبی مکمل ومجهز برحالده بولنمامسندن نشأت ایتمشدر . لسان بحریونده یلکن ایله قوللانیلان سفائنه « کمی » وبخار ماکنه‌سیله استعمال اولنان سفائنه‌ده « واپور » دینور . مراکب بحریهٔ جسیمه‌لرده سفینه دیرلر . بوصورتده « یلکن » تعبیرینی یالکز کمی‌یه حصر ایتمیوب واپور وسفینه‌یه‌ده تشمیل ایتدیرملیدر .

سفینه مجرد قپودانك تسبب وقصورندن دولایی ساحلخانه‌نك ریختمنه تصادف ایدوبده خراب ایدرسه قپودان ینه مسئولیت حقوقیه‌دن قورتیله‌ماز .

شورای شایان دقتدرکه اراضی قانوننامه‌سنك ۱۳۲ نجی ماده‌سی موجبنجه ، هرکیم مرجع مخصوصندن اذن الەرق دریادن برمحلی املا ایدرسه اول محله مالك اولور . فقط بعدالاذن اوچ سنه طولدیرمازسه آنده بر حقی قالمیه‌جغندن دیکری اومحلی تملك ایده‌بیلور . بلا اذن دریادن برمحلی املا ایدن کیمسه اومحله مالك اوله‌میه‌جغندن اکا بیت المال صاحب اولوب بدل مثل ایله اول کیمسه‌یه ، استنکافی تقدیرنده بالمزایده آخره صاتار . یالکز ریختیم نظامنامه‌سی موجبنجه بومثللو ریختملر متصل بولندقلری ساحلخانه‌نك تفرعاتندن معدود اولمغله ملکیت ووقفیتده‌ده آنلره تابع اولملری لازمدر .

بوصورتده سفینه‌نك بوقبیل ریختملره ایقاع ایلدیکی ضرردن متولد دعاویده نقاط مذکوره وظیفه وصلاحیت نقطه‌سندن نظر اعتباره آلنمق صورتیله اجرای معامله اولنمسی لازمه‌دن اولمغله جهات مذکوره حقنده مسکوت عنه اولان تجارت بحریه‌ده بونلرك دخی تصریحنی هیأت اجتماعیه‌نك مقتضای منافعندن کوریرم . تاکه توزیع عدالتده تشتت حاصل اولمسون .

بعض ارباب حقوق ریختیم نظامنامه‌سنك درسعادته خاص اولدیغندن بحثله طشره‌لرده استیذان کیفیته لزوم کوسترملری دور استبدادغرائبندن اولمغله چوق کورلماز . بردولت تبعه‌سندن اولان افراد بیننده درسعادتلك طشره‌لق نظر اعتباره آلنمق کبی مساواتسزلغه آرتق نهایت ویریله‌جکندن قوانین ونظامات احکامنده هرفرد حقنده مساوی اوله‌جغی شبهه‌دن آزاده‌در . قهراوله‌سی استبدادده درسعادتلیلر ایله طشره‌لیلر شویله طورسون درسعادتلیلر ایچنده مابینه منسوب وماهیتلری مجهول اسافل ناس نه بیوك بر امتیازه مالك اولدیغی تکرار

استبدادده دکل سفائن تجاریه ناموس دولتی صیانته مأمور وملتك برقطعهٔ متحرکه‌سی بولنان بتون سفائن حربیه‌مز بیلامار بند صورتیله محو ایدلمشدر .

[۱] خانیه ودامادده باق ! ص ۳۹۹

معلومی اعلامدن بشقه برشی اولمیه‌جغی دركار اولمغله صرفنظر ایدییورز .

[مابعدی وار]

ابن حازم : فريد

مدنيت ــ وحق وحقيقت

ترقیات بشریه‌نك ، اسباب مدنیه ووسائط اجتماعیه‌جه فی یومناهذا واصل اوله‌بیلدیکی درجات تکمل ــ اعصار سابقه‌یه نسبتله ــ نه‌قدر سزای تقدیر وتوقیر اولورایسه اولسون ــ معنای وسیع انسانیته اضافتله ــ هنوز سرحدکماله متواصل وبلکه متقارب بیله عد اولنه‌مامق لازم کلیر . زیرا مظهر تکریم اولان بشریتك ــ حائز بولندیغی شان وشرف عظیم ملاحظه ایدیلنجه ، مناسبات ومعاملات عمومیه وخصوصیه‌نك اوشرفله مربوطاً متناسب اولمسی ایجاب ایده‌جکنی نه انکارنده تأویله امکان بولنه‌ماز . حالبوکه وقوعات وحادثات عمومیتله دکلسه‌ده ــ اکثریتله شوایجابی سالب برشکل وماهیتده جریان ایدوب طورییور .

شعائر پاکیزهٔ بشریتك ــ الك وجیزوقطعی معناسیله ــ اهم واتمی وبلکه اصل واولی اولمق لازم کلان حقپرستی ، پك چوق دفعه ، پك ضعیف تأویلات ایله منافع خسیسه واغراض فاسده‌یه فدا اولوب کیدییور .

نه‌صورتله اولورایسه اولسون حقدن اعراض ، شرافت بشریه‌یه وهن وشین ایراث ایدر . حتی قارشی سکوت وتاملی ایله‌ده قالیوب عکسنی ترویجه ، مظالم واباطیلی نشر واشاعه‌یه جرأت ایسه انسانیتدن تباعد وبلکه بسبتون انسلاخ ایتمك دیمك اوله‌جغی محل تردد واشتباه دکلدر .

قوینك ضعیفی ، کیف وارزوسی ویا احتیاج غیر ضروریسی سائقه‌سیله بلع وامحا ایتمسی ، یاخود حرکات وقواسنی زجروتضییق ایتمسی ، زمان حاضردده برقاعدهٔ مرعیه حکمنی کوستره‌جك وبوکا میل واتباع ایدیله‌جك اولدیغی حالده ترقیات بشریه نامنه مشهود وموجود آثار ومؤسساتك تأمین مقصد ایده‌مدیکنی بلااحتراز اعتراف ایتمك ، هیچ اولمازایسه مؤسسات وآثار مبحوثه‌نك وانلره عائد مساعیٔ معروفه‌نك هنوز حائز کفایت بر مرتبه‌یه واصل اوله‌مدیغی افکاردن چکنمامك حق ناشناسلقدن معدود اوله‌ماز .

نصل اوله‌بیلیرکه معارج مدنیه‌نك اقصای درجاتنه صاعد اولدقلری ظن ویاادعا ایدیلان اقوام آره‌سنده‌ده حق پرستلك خصیصه‌سنك تمامیله رواجیاب اولدیغنه عالمی اقناع وتطمین ایده‌بیله‌جك دلائل اوقدر مبذول اولمدیغی حالده عکسنی مثبت براهین پك چوقدر .

حقك منبع فیضی ینه حقدر . ومنبع لایزالدن مستفیض اولمیانلرك حق نامنه کوستره‌بیله‌جکلری اوضاع ، ایراد ایده‌جکلری اقوال متین براساسه مستند ، برجهد وجهاددن متولد اولمیه‌جغی ایچون بالضروره اعتماده لایق اوله‌ماز ، سوق روزکاره تبعیتدن قورتیله‌ماز . تأثرات وانفعالات نفسانیه مطلقا غلبه ایدر ، مقاصد وآمال شخصیه حقك ایجابات والجاآتی قبول وتسلیمدن چوق کره کری براقیر . لسانلرده حق وحکمت نامنه پك چوق واکثریتله مقبول ومعقول اقاویل ایشیدیلیر وقائللرینك مرداولی‌ده جدیت وعلویتنه قائل وقانع اولمق ایستنیلر ایسه‌ده انسانلرك قابلیت فطریه‌لرینی افعالندن استدلال ایتمك مشرب حکیمانه‌سی مسلك متخذی اولان ارباب عزم وحزم قولك جدیتی انجق فعلده مشاهده ایله تحصیل قناعت لازمه‌سنه تباعدن فارغ اوله‌مازلر . لسانلری قلبلرینه توافق ایتمیان ، قلاشلغی الك بیوك مسلك حکمت عدایلیانلر ، طبایع وامزجه‌نك ، قوای فکریه ومدرکه‌نك اختلافی جهتیله علی‌الدوام اضلال واغفاله دوشوره‌بیله‌جك

برچوق نفوس بولمقده بالطبع مشکلاته اوغرامازلر .

فقط حق وحقیقت بعضا ظلام مجهولیتده نهان قالسه‌بیله هیچ بروجهله صورت دائمه‌ده مخفی قاله‌ماز . اوظلمت مطلقا عارضیدر، موقتدر. نه‌قدر امتداد ایدرایسه ایتسون هرحالده عاقبت حق غلبه ایدر. حقیقت تجلی ایلر. بوبرقضیهٔ مسلمه‌درکه شك وشبهه کوتورمز . بشقه‌لرندن تحری مثاله حاجت قالمه‌دن هرکس بوخصوصده بالنفس کواه بوله‌بیلیر . زیرا بشقه‌لرینی موقتا اولسون لدالتق قابل اوله‌بیلسه‌ده ازاله‌ك بالذات نفسنی آلداتمسی ممکن دکلدر . الداتمق هوانده بولنانلر الدانمغه هرکسدن زیاده معروض قالانلردر . افعال ذاتیه‌سنی محاکمه‌ده تهاونه الیشانلر ، خالقك محاکماتنه معروض قالمش ، تعریض وتعرضلرینی دعوت ایتمش اولورلر . دشوار ویانااستوار اماره مغلوب ، همزات شیطانیه ایله ادراکی مسلوب اوله‌رق نشیبی فراز ، سیاهی بیاض مقامنده تلقی ایتمك، بالطبع حق وحقیقته صیندیریله بیله‌جك انسانیته مناسبتی بولنه‌بیله‌جك احوالدن دکلدر .

غایهٔ مقصود بشقه ، مقصوده وصول ایچون تشبث وتهیئه ایدیلان اسباب ووسائط بشقه‌در . اسباب ووسائلك موجودیتی بلامزاحم مقصودك نیل ووصالنی هرکسه وعد وتأمین ایدمز . بهمه‌حال اسباب ووسائلك عاقلانه وحکیمانه استعمالی لازمدر . تشبثات جدیه ومساعئ متمادیه‌دن وارسته بولنانلر ایچون وسائل نه‌درجه مستکمل اولورایسه اولسون برفائده وموفقیت بخش ایده‌مز . کذلك بشقه‌لرینك آنجق کندی حساب وخواهشنه مصروف ومنتهی اولان غیرت وهمتندن استفاده امیدنده بولنمقده عبث وعلو همت وجدانه منافیدر . هله اسباب ووسائلی بیله استحضار واستکمال اولنمه‌دن ، هنوز ایلك قدمه‌یه باصلمه‌دن مقصودی الی ایچنده کورن ویاخود کورمك ایسته‌ینلره ، لاف وکذاف ایله عالی ولوله‌یه دوشورنلره نه دینلمك لازم کله‌جکی بیلنه‌مز . ماحصل

ترقیات بشریه نامنه دیدهٔ ابتهاج وشکرانی تنویرایدن ابداعات ، خصوصیله علوم وفنونه عائد اقدامات ، احتیاجات مادیه‌جه اسباب ووسائط ممکنه‌یی اعداد وابنای بشرك — وسائط مستحضره‌نك حسن اعمال واستعمالنه عائد تشبثات ومساعیدهٔ استعجال ایدنلرینی خرم ودلشاد ایلدیکی جای مناقشه دکل ایسه‌ده انسانیتك دوام وبقاسنجه مادیتدن زیاده حائز حکم وتأثیر اولدیغی تسلیم کردهٔ ارباب یقین بولنان معنویات بشریه اوزرنده ترقیات حاضره‌نك حصوله کتیره‌بیلدیکی تأثیر وتأثر درجاتی دور ودراز تدقیق وملاحظه‌یه شایاندر . بشریت مکرمه‌نك — ارباب فکر ونظره — احساس ایتدیکی معنی شمول واحاطه‌سی [نسبتنده بك مهمتی وظائف دخی تعیین ایتمکده‌در . اومعنایه آشنا بولنانلرك شو وظائف معتنایی کمال شوق وذوق ایله تسلیم وقبولدن اصلا ابا ایده‌میه‌جکلری هویدادر . ایشته شومعنی ووظائف معنی بلاتلثم نه رتبه انتشار واتساع ایدرایسه بشریت مکرمه‌یه اونسبتده تقرب ایدلمش وترقیات حقیقیهٔ بشریه وجوده کلمش اولور .

بشریتك کمالی، آنجق حق وحقیقتك بکمالها تعیننده مستتردر . اقوام واشخاص کمالی ، شوکت وقدرت موجودسیله دکل ، قدرت وشوکت مادیه ومعنویه‌سنی اظهار ومحافظهٔ حق وحقیقتده صرف واستعمال ایله ارائه واثبات ایلك اقتضا ایلر . یوقسه احیای حق وابطال حقیقت ایچون بالفعل اعمال جبر وشدت دکل ، حتی یالکز بروضع تهدیدبیله معنای انسانیته ادخال اولنه‌ماز . حق وحقیقت وظائف انسانیه ومدنیه‌جه اس الاساسدر . آنجق بواساس ترصین واحکام ایچون وسائط جبروشدته مراجعت اولنمیلیدر . بونك عکسنده حرکات ومعاملات دوام ایتدکجه ترقیات حاضرهٔ بشریه‌یی وابداعات موجودهٔ مدنیه‌یی نقطهٔ عذای کماله متواصل عدایتمك مجاز ومحق اوله‌ماز . چونکه حیات عمومیه‌جه اس الاساس اولان

حق وحقیقتدن آزچوق انحراف ایدلنجه احتراصات نفسانیه‌درحال حکم وتأثیرینی کوسترمکده تاخر ایتمز. اوحالده‌ده کندنده — دیکرینك فوقنده بر استطاعت کورنلر تغلب وتحکمدن منع نفس ایده‌مز. مصیب اولسون، غیر محق بولنسون تفکره لزوم کورمه‌دن — آمال ومقاصدینی اجرایه، مقاومت ومخالفته قالقیشانلری امحایه اوغراشیر، حتی تأویله، مقصدینه مخالف دوشن حقیقتی تبدیله صاواشیر. مدنیت حاضره فی‌الحقیقه تکملات جدیده‌یه مظهر اولمش وانسانیتی — شان وشرف عظیمنك تلقین وتکلیف ایتدیکی وظائف مهمه ومتنوعه‌یی حسن ایفا ایده‌بیله‌جك مرتبهٔ بالاترینه اصعاده کفایتی تامین ایتمش ایسه — حادثات سابقه‌دن قطع نظر — وقایع حاضره ومستقبله‌نك طرزدوران وجریانجه حق وحقیقتك کمالیله تجلیسنه مترقب ومنتظر بولنمقده هیچ بر محذور واندیشه تصور اولنه‌ماز. حق وحقیقت افراد واشخاصه اضافتله‌نه ماهیتده ایسه اقوام وحکوماته نسبتله ده او ماهیتدن چیقاماز. بالکه ادامه وممارسهٔ حق وحقیقت افراد واشخاصدن زیاده هیأت مجتمعه وحکومات متمدنه‌یه تعلق ایدر. چونکه حکومتلرك غایهٔ تشکلی ده بوندن عبارتدر. حکومتلرك شو وظیفه‌سی زیر تابعیتلرنده بولنیانلره عائد معاملاتده لازمهٔ حتمهٔ مراعات ایتمه‌مکه صلاحیت بخش اوله‌بیلیرمی. مدنیت صحیحه، حق وحقیقتك تعیینیله ایضاح ایدلمسنه کوره بو سؤالك جوابی حکومات متمدنه‌نك معاملاتنده آرامق ایجاب ایدر. ایستر اشخاصه عائد اولسون، ایستر حکومتلره تعلق ایتسون حق وحقیقتده اطلاق جاریدر.

آمال ومنافعه توافق ایدن خصوصاتده حق وحقیقتی قبول، فکر ومقصده تعارض ایدن جهتلرده ایسه تسلیمدن نکول بالطبع صحیح وسالم بر مسلك اوله‌ماز. شو احواله نظراً نتیجه بو اولورکه تحری وقبول حق وحقیقتده مهمل ویا معرض اولانلر مأثر ظاهره‌جه نه درجه پر احتشام اولورلر ایسه اولسونلر مدنیت صحیحه وانسانیت مکرمه‌یه انتساب کاملی محرز صاییلامازلر.

ابن الامین: احمد توفیق

(مجلس مبعوثانده)

۳۱ مارت حادثه‌سندن

[مابعدی]

راسم افندی دوامله:

بو دینسزلر مملکتمزده دینسزلکك تعمیمنی آرزو ایدیورلر. وکوزیورلرکه بوامللرینه شمدی طوغریدن طوغری‌یه موافق اولمق ممکن دکل. زیرا بتون اهالیمز حسیات وتربیهٔ دینیه ایله بیومش اولدقلرندن بونلری دکشدیرمك قابل اولامیور.

بناءً علیه چوجقلریمزی تا کوچك یاشلرندن اعتباراً بویولده تربیه ایدرك دینسزلشدیرمك ایچون انسان آتی‌یه کوز دیکیور وبوندن بشقه برچاره اوله‌میه‌جغنی بیلیورلر. ایشته بو عسکرلر اناث سلطانی نامیله آچیلمق ایستنیلان مکتبك بونیتله آچیلدیغنه قناعت ایدیورلر.

بو مکتبده کوچك یاشلرنده اسلام، خرستیان، موسوی بالجمله عثمانلی قیزلرینك بر آزاده بر عائله اولادی کبی اوقوتدیریلوب یکنسق تربیه ایدلمسی وبو صورتله اسلام قیزلرینه تربیهٔ اسلامیه‌سنك خرستیان قیزلرینه تربیهٔ خرستیانیه‌سنك اونوتدیرلمسی آرزو اولنیور.

حالبوکه اسلاملرله خرستیانلرك حیات وتربیهٔ عائله‌لری بشقه بشقه‌در. بر اسلام قیزی هیچ بر وقت بر خرستیان قیزینك بر خرستیان قیزی بر اسلام قیزینك عین تربیه‌سنده اوله‌مز. عثمانلیلر ایچون تربیهٔ سیاسیه‌ده کوزه‌تیلان وحدت ویکنسقلق بشقه، حیات خصوصیه‌یه عائد تربیه ینه بشقه‌در.

اسلام قیزلرینك هنوز تربیهٔ مادرانه واسلامیه‌یی

تحصیل و تلقی ایده‌جکاری برعصرده خرستیان قیزلریله کیجه‌لی کوندوزلی بر آراده اختلاط و امتزاج ایدرك بر تربیه آلتنده بیومه‌لری قطعیاً جائز اولامز .

بوکبی قصورلرله دینسزلکی نشر ایتمك ایستینلر احکام شرعیه‌نك تمامیٔ اجراسنه مانع اولمق ایسته‌دکلری جهتله حکومت اسلامیه‌نك زمام اداره‌سنی بویله دینسزلره تسلیم ایتمك جائز دکلدر .

بوسببه مبنی بوعسکرلر مجلس مبعوثانده بولنان بوکبی برایکی دینسز آدملرك مبعوثلقدن چیقارلمسنی صدراعظمك وحربیه ناظرینك وخاصه قوماندانینك عزل اولنمسنی واحکام شرعیه‌نك تماميله تطبیقی و بوحرکتلرندن طولایی ده بوعسکرلره مجازات ایدلمامه‌سنك تحت تأمینه آلنمسنی سزدن طلب ایدییورلر .

عسکرلرك مطالبی بوندن عبارتدر . »

دیدی و کرسیدن اینّدی . خاطر نشانم اولدیغنه کوره راسم افندینك افاداتی مضمون سابق وجهله‌ایدی . اونوتدیغم ویا ضبط ایده‌مدیکم بعض جمله‌لر دها اولمق احتمالی وار ایسه‌ده درخاطر ایده‌میورم . فضله‌جه شخصیاتدن یعنی رئیس احمد رضا بك افندی ایله رضا توفیق وجاهد بکلرك اسملرینی تخصیص ذکر ایتدیکنده متردد بولنیورم . مع مافیه کرك دینسز دیدکلرینك وکرکسه بوذاتلرك مبعوثلقدن چیقارلملرندن ماعدا بر صورتله مظهر مجازات اولملری حقنده بر سوز صادر اولمدیغنی قطعیاً بیلیورم .

راسم افندینك عسکرلره اضافتله واقع اولان بیانات سالفه‌سی هیئت مجموعه‌سیله مبعوثان کرامی برتأثیر عمیق ایچنه براقدی . فقط بوتأثرك مراتبی مختلف بولنیوردی . بعضلری اوکونك تهییج ایتدیکی اعصاب رعشه‌داریله اره‌سنده برخمار افراطه محکوم اولدیغندن وراسم افندینك حیات ماضیه وخصوصیه‌سنه غیر واقف بولندیغندن هرکلمه‌سندن بیك معنای فاحش استنباط ایتمکدن کندینی آلامیوردی بعضلری‌ده افاده‌نك ارتباط سلیقیسنی ضبط ایده‌جك قدر حسن استماع عزمنده بولنه‌مدقلرندن فاتحه‌نك خاتمه‌یه علاقه‌سنی تقدیر ایده‌میه‌جك قدر بر طورغونلق ایچنده یووارلانیوردی . بعض اخرا ایسه مزیت ومشاربنه مسلك وافکارینه خیلیدن خیلی واقف اولدقلری راسم افندینك کندیسنه مخصوص ظن ایلدیکی لیاقت واقتدارینی ماضیده اغراض شخصیه‌سنده دکل منافع عمومیه‌ده استعمال ایتمك وبویولده لومهٔ لائمه‌دن چکنمامکله طانمش اولمسنه نظراً بویله برحرکت اثناسنده سویلدیکی سوزلرك باشلانغجنده‌کی ذوق و آهنك دائره‌سنده رسیدهٔ ختام اولمسنی وشوعریدهٔ طراقه‌دارك بوسایه‌ده برحسن نتیجه‌یه اقتران ایده‌بیلمه‌سنی امید ایتدیکی حالده بوامیدك تخلف ایتدیکنی کوره‌رك راسم افندینك حسیات دقیقه واحوال روحیه‌سنده تبدل وقوع بولوب بولمدیغنی وسوزلرینك اختیار واضطراردن هانکیسنه تابع بولندیغنی وحادثه حقنده معلومات اولیه‌سی اولوب اولمدیغنی وعسکرلرك قولونی نه قدر ونه یولده اماله ایده‌بیلدیکنی وسوزلری مطالب عصاتی حقیقةً تمثیل ایدوب ایده‌مدیکنی وهر احتماله قارشی اوکونکی وواقعات اختلالات رونمون اولان فوران وطغیانی مجلس مبعوثانه بتون جهاتندن هجوم ایتاملك وهر آغزدن بیك سوز چیقه‌رق برهرج ومرج عمومی‌یه میدان قالمامق ایچون راسم افندینك بر جهت وحدت حالنده بولنمسی اهانت واعانتدن ، خیانت وخدمتدن هانکیسنه راجع اوله‌بیله‌جکنی وهرنه وجهله اولورسه اولسون بووضعیتده بولنان برکیمسه‌نك اوکون نه صورتله ادارهٔ کلام ایتمك مجبوریتده اوله‌جغنی محاکمه ایدوب طورییوردی . وهر حالده بواوچ نوع افکار راسم افندینك بیاناتی تنقید ایتمك لزومنی حس ایدییوردی .

بوندن طولایی ایدیکه راسم افندی سوزینه ختام ویرر ویرمز مبعوثلر سوزایسترز ندالرینی قیرلاتیورلردی.

فقط بو بیاناتی یا وکلادن ویا مبعوثلردن برینك بیاناتی کبی تلقی ایدوبده اوزرینه رسماً مجلسده مناقشه ایتمك بو سوزلره براهمیت رسمیه ویرمك دیمك اوله‌جغندن دینلدی که یالکز مطالب واقعه‌یی اکلامق ایچون بو آدملری چاغیردق . اونلر سویلسونلر کیتسونلر صوکره بز مذاکره‌مزی یاپارز) .

یوقسه بونلرله مناقشه ومباحثه ایتمك قانون شکلنی اولور .)

بونك اوزرینه (خواجه افندیلردن دها بشقه سوز سویلیه‌جك وارمی) دینلدی . علما بتون بتون بر وضع منکسرانه ومتحیرانه ایچنده قالدی . بر طرفدن کافی دکلی دینلیوردی . فقط قارشی طرفده طورمقده بولنان عسکر قیافتلی حریفلر خونین کوزلرنده‌کی تأثیر نظرله بو کتابت فصیلدیسنه قارشی حدتله باقیورلردی . ولسان حالله (یا ! . خواجه‌لر! بزه نصیحت ایتمکه قالقیور - دیکزده شمدی بوراده بر جفت لقردی سویلکدن امتناع ایدییورسکز . ذاتاً سزده شریعتی ایسته‌میورسکز بوراده هیکل کبی طورمیه‌می کلدیکز) دیمك ایسته‌دکلرینی اشراب ایدییورلردی .

مجلسه کیرمزدن اول علما ایچنده تسکین غلیان ایچون عصاته قارشی ایتدیکی نصیحتلردن طولایی اوکون عسکرلردن اك زیاده مظهر عتاب اولان (وباشنده صاریق اولمغله انسانك قلبی تمیز اولمق لازم کلمز) سوزینه مخاطب اولمغله عسکرك کندی حقنده قوشقولاندیغنی ایدن ابی‌یه اکلامش بولنان (دهری) افندی مجلسده بر جفت اولسون لقردی سویله‌دن کیدرسه قپودن چیقار چیقمز دها نه‌لر اولمق احتمالی موجود بولندیغنی درپیش ایدرك صویه صابونه طوقونمقسزین برایکی جفت سوز سویلمسی موافق اولوب اولمیه‌جغنی کرسی جوارنده بولنان مبعوثلردن بعضلریله‌ده مشاوره ایتدکدن صکره پك کوکلسز اوله‌رق کرسی‌یه چیقدی . وبر ایکی سوز سویلدی . ایندی ... که مضمون افاده‌سنه نظراً شونی دیمك ایسته‌یوردی :

« عوامك ادراك ایده‌بیله‌جکاری مناسبتسزلکلر احوال عادیه وعمومیه قبیلندن اولان شیلردر . مثلا آداب عمومیه‌یه منافی بعض تصاویر ایله معابد اسلامیه جوارنده اجرای لعبیات واستعمال مسکرات کبی شیلر کوریلیور . بونلرك منع ایدیله‌جکنه دائر برقرارك اعلانی افکار عمومیه اوزرنده برحسن تأثیر حاصل ایدر . اناث مکتبی مسئله‌سی‌ده مشروع کورلمرسه اونی‌ده حکومت منع ایدر . »

عصاة خواجه‌لر هیچ سوز سویله‌دن چیقدیلر کیتدیلر دیه‌رك تزیید انفعال ایلسونلر دیه دهری افندینك ایراد ایلدیکی شو برقاچ جمله عسکرلرك ارزوسنه هیچ تماس ایتمدیکی ایچون عادتا اغبرار اظهار ایتدیلر . وبز بو خواجه‌یی وسویلدیکی سوزلری طانیمیورز . برنجی خواجه‌نك سوزینه باقك دیه باغیردیلر .

بونی متعاقب عسکرلر اره‌سندن صقاللی برضابط قلنجلی حربه حق سوبلك حق دیکلمك حق ایشلمك لازم کله‌جکنه دائر آله بیلدیکنه باغرمغه واورته‌لغه بر ولوله ویرمکه باشلادی . ومشروطیتدن صکره عسکرلره برچوق حقسزلق ایدلدیکنی وکندیلرینی شریعتاغورنده وحق یولنده محاربه‌لرده خدمت ایتدیکی حالده قادرو خارجنه چیقارلدیغنی درمیان ایلدی .

بو واسطه ایله عسکرلرك بر آز آره‌سوزینه‌قاریشدی . همان ایشی بسبتون چیغرندن چیقارمامق ایچون مبعوثلر وار قوتلرینی چکه‌لرینه ویره‌رك کندیلرینه اعتمادلری اولوب اولمدیغنی عسکرلردن صوردیلر واکر اعتماد وامنیتکز وارسه آرتق بزه براز مساعده ایدیکز . وظیفه‌سلری‌یه چیقیکزکه بزده مذاکره ایدملم . بر آن اول ایستدیککز شیلرك چاره‌سنه بقالم وایسترسکز سامعین موقعنده دیکلیکز . دیدیلر .

بونك اوزرینه كرك علما وكرك عسكرلر طیشاری‌یه چیقدیلر. ویالكز شیخ الاسلام وفتوی امینی براز كیرو قالدیلر. مجلسده مذاكره‌یه باشلادی.

[مابعدی وار]

كوچوك حمدی

تاریخ اسلام صحائفندن

[مابعد]

جناب (نضر)دن صوكرا (مالك)اوندن صوكراده (فهر) حضرتلری نائل نور پیغمبری اولدی قبائل متفرقه‌یی جمع ایلادیكندن، یاخود ارباب احتیاجی تقریش وتفتیش ایدرك اعانات لازمه‌ده بولندیغندن ایلك دفعه (قریش) نامنی آلان جناب فهردركه اولاد واحفادینه‌ده (قرشی) دەنیر. مشار الیهك زمان حیاتنده، یمنده‌كی ملوك حمیریه‌دن (حسان بن عبد كلال) بیت مكرمی یعقوب طاشلرینی یمنه نقل ایدرك اوراده براو یاپمق وعربانی اوكا توجیه ایتمك فكریله مكه‌یه ورود و(نخله) جهتنه نزول ایتمشدی. جناب فهر قوم وقبیله‌سنی طوپلایوب حسانك اوزرینه هجوم ایدرك اشكر جرارینی داغیتدی وكندیسنی اسیر ایله‌دی. حسان، اوچ سنه قدر مكه‌ده اسیر قالدقدن صوكرا فدیه اعطاسیله قورتولدیسه‌ده یولده ترك حیات ایتدی[*] (اذواءیمن)دن بویله سطوتلی بر حكمداری تحت اسارتنده بولوندیران فهرك آوازهٔ شان وشرفی بین العرب دویولمقله اقطار حجازیه‌ده‌كی قبائل وعشائرك جمله‌سی مطیع ومنقادی اولدی. « الكده بولونانی قلیل، استحصالی ایچون آبرو دوكوله‌جك مال كثیردن اولی وانفعدر » مآلنده‌كی « قلیل ما فی یدیك اغنی لك من كثیر ماأخلق وجهك وان صار الیك » كلامی مخدومی (غالب)ه اولان نصایحندندر.

شعاع منیر احمدی فهردن (غالب)ه، اوندن (لوی)ه، اوندن‌ده (كعب)ه انتقال ایله‌دی. جناب كعب‌ده اجداد كرامی كبی برچوق معالی ومكارم ابرازیله ریاست قریشی احراز ایلمش صاحب حكمت وفضیلت بر ذات ستوده سیرت ایدی. اولجه (یوم العروبه) دەنیلن جمعه كونلری قومنی طوپلایوب خطبه‌لر ایراد ایدرك (سیأتی لحرمكم نبأ عظیم وسیخرج منه نبی كریم) جمله‌لریله قریباً ساحهٔ حرمده بر خبر عظیم حادث اولاجغنی ونسلندن بر نبی كریم ظهوره كله‌جكنی اخبار ایله اومبعوث آلهی‌یه متابعتی توصیه ایلر :

على غفلة يأتى النبى محمد
فيخبر اخباراً صدوق خبيرها
ياليتنى شاهد فحواء دعوته
حين العشيرة تبغى الحق خذلانا

بیتلرینی اوقوردی.

خطبه‌لرده حالا ایراد اولونان (امابعد) تركیبنك قائلی اولی كعب حضرتلری اولدیغی مرویدر. ملل سابقه‌نك جمله‌سی كبی عربلرده بر وقعهٔ فوق العاده‌یی، یاخود بیوك بر آدمك ولادت ووفاتنی رأس تاریخ اتخاذ ودیكر بر وقعه حدوثنده تبدیل ایتدكلرندن اهالئ مكه وقعهٔ فیلك حدوثنه قدر كعبك سنهٔ ارتحالنی مبداء تاریخ عدایله‌مشلردی‌كه مشار الیهك وفاتیله وقعهٔ فیل اراسنده على التقریب ۵۶۰ سنه كذران اولمشدی. بوندن صوكرا وقعهٔ فیل، دها صوكرا وفات عبدالمطلب نظر اعتباره آلنه‌رق سنه‌لر صاییلدی ایسه‌ده اسلامك ظهوریله اولا مبعث نبوی، مؤخراً هجرت پیغمبری تاریخ اسلامك مبدئی اولمق اوزره قبول ایدیلدی.

(كعب)دن صوكرا (مره) اوندن صوكراده (كلاب) نیل نور محمدی ایله كامیاب اولدی. جناب كلابك اسمی (حكیم) اولوب كلاب ایله صید ایتدیكندن، یاخود

[*] یمنده اجرای حكومت ایدن حمیریلردن چوغنك عنوانی (ذوالقرنین) (ذوشناتر) (ذونواس) كبی (ذو) ایله ابتدا ایتدیكندن تغلیب طریقیله جمله‌سنه (اذواءیمن) دەنیلیر.

اعدایه مکالبه ومضایقه ایله‌دیکندن (کلاب) عنوانیله یاد اولونمغه باشلامشدر. عربلر، بالطبع مفتون شجاعت بولوندقلرندن اسمك مسمایه‌ده تأثیری اولور فکریله چوجقلرینی: اسد، حیدر، اوس، خزرج، ذئب، نمر، فهد، کلب کبی حیوانات مفترسه اسامیسی ایله بالعکس کوله‌لرینی: مرزوق، رباح، یسار، سعیدمثالی کوزل اسملرله توسیم ایدرلردی.

حتی بونك حکمتی بر اعرابیدن صورولمش «چوجقلرمز دشمنلرمزله مقاتله ایچوندر. کوله‌لرمز ایسه کندی خدمتمزه مخصوصدر» جوابنی آلمشدر.

کلابك وفاتنده هنوز سوتدن کسیلمش (زید) نامنده بر طفل کزینی قالمشدی‌که بومخدوم مکرم، حامل نور فخر عالم اولوب بالآخره تولیت کعبه وحکومت مکه‌یی احراز ایدن (قصی بن کلاب) ایدی. زیدك والده‌سی (فاطمه بنت عمرو) کلابدن طول قالنجه (بنی قضاعه) جماعتندن برای حج مکه‌یه کلمش اولان (ربیعة بن‌خزام) اسمنده بر آدمه واردی. اوغلی ده یاننده اولدیغی حالده زوجی نونی ایله شام نواحیسندن (عذره) موقعنه کیده‌رك اوراده (زراح) نامنده برده چوجق طوغوردی. (زید) بنی قضاعه آراسنده بویودیکی جهتله کندینی ربیعه‌نك ولد صلبیسی صانیوردی. برکون اوکی باباسنك اقرباسندن بریله منازعه وغلبه ایتمسی اوزرینه حریف مغلوب زیدی. غریب الدیار اولمقله اتهام و«سن بزدن دکلسك. آرامزدن چیق، باباکك دیارینه کیت» دیمکله تلخکام ایله‌دی. بوسوزدن متأثر اولان زید حزین وغمکین برحالده کلوب والده‌سندن پدرینك کیم اولدیغنی وموطن اصلیسی نره‌سی بولوندیغنی صوردی. والده‌سی: «اولادم! سنك بلده‌ك اونلرك بلده‌سندن وقومك اونلرك قومندن خیرلیدر. سن (کلاب بن مره) نك اوغلی اولدیغکزدن بنی قضاعه افرادینك هپسندن دها کریم ودها اصیلسك» دییه‌رك فرزند محزوننه تسلی ایتدی.

(ارض عذره) ده حقیقةً غریب اولدیغنی آکلایان ومملکتی ایله قومنی واصل پدرینی خبر آلان زید، حجازه متوجهاً یوله چیقمق ایستدی. فقط والده‌سی حج موسمنه قدر تأخیر عزیمت ایتمسنی وحجاج قضاعه ایله بلدهٔ حرامه کیتمه‌سنی توصیه ایله‌دی. زمان حجك ورودنده حجاج ایله برابر زیدده حجازه راهی ومکه‌یه ورودنده کندینی طانیتماسی اوزرینه حق موروثی اولان شرف وسیادته نائلیتله مباهی اولدی. مکه‌لیلرك زعمنجه اقصای بلاد اولان شام طرفلرنده پرورشیاب اولدیغی ایچون کندیسنه (قصی) عنوانی ویرلدی. واوصورتله اشتهار ایتدی.

او وقت بنی خزاعه‌دن (حلیل بن حبشیه) ولی کعبه وامیر مکه ایدی. قصیك سیادت واصالتی بیلدیکندن قیزی (حبی) یی ویروب کندینه داماد ایدینه‌دی. برمدت صوکره (حلیل) خسته‌لانوب بیت شریفی آچمق وقاپامقدن عاجز قالمقله مفتاح بیتی قیزی حبایه‌ویری. حبی ایسه قادین وعاجزه بولوندیغی جهتله بو وظیفه‌یه زوجنی توکیل ایتدی. حلیل ده بوکا موافقت وحتی دامادینی ولی عهد تعیین ایده‌رك عازم آخرت اولدی. قصی، برموجب وصیت ایفای وظیفه‌یه مداومت ایتمك ایسته‌دیسه‌ده مفتاح بیت ایله برابر حکومت مکه‌نك ده اللرندن چیقاجغنی آکلایان خزاعیلر، بوکا راضی اولمایوب آناختاری قصیدن بالاسترداد اشراف خزاعه‌دن (ابوغبشان) دییه آنیلان (سلیم بن عمرو بن لوی بن ملکان) ه تسلیم ایتدیلر.

ابو غبشان، شارب اللیل والنهار برعیاش بدکردار اولدیغندن نشوهٔ راح ایله تیتره‌ین اللری حامل مفتاح اولمق اهلیتنی حائز دکلدی. او، آنجق عالم آبك

مداومی وبزم شرابك خادمی اوله‌بیله‌جك بر حالده
بولندیغندن بیت مکرمك خدمتیله اشتغال ایده‌میور ،
اکثریا طائفك دلارا مهتابلرنده :

بی می ومطرب بفرد وسم مخوان
راحتی فی الراح لا فی السلسبیل

نعره‌سنی آتیور وروح افزا صباحلرنده :

صبح اولدی مهیامی صبوحم ساقی ؟
آچ شیشه‌یی محتاج فتوحم ساقی !

نیازیله ازالهٔ خماره چالیشیوردی .

برکیجه تشکیل ایلدیکی بزم نوشده حصوله کلن
ذوق جوشا جوش آراسنده ایچدکجه یانوب یاندقجه
ایچدیکی شراب آتشرنکك بیتدیکنی خبر آلماسی
اوزرینه نشوهٔ سرخوشانه‌سی زائل اولمش و :

خم تهی کشت وهنوزم جان زمی سیراب نیست
خون خود خور آخر ای دل کر شراب ناب نیست

مؤداسنجه کوبلری دویرمش ، طولوملری بوشا-
تمشکن حالا قانامادیغی بادهٔ سامانسوزك مسرتیله یانوب
یاقیله‌رق برطولوم شراب ویرنه مفتاح بیتی قصر ید
ایده‌جکنی سویله‌مکه باشلامشدی . ابوغبشانك شو
هذیان سکرانی بعض هوشیاران طرفندن جناب قصیه
خبر ویریلوب مفتاح شریفی بویله سرخوش برحریفك
الندن خلاص ایتمه‌نك تام زمانی اولدیغی بیلدیرلدی .
مشارالیه کلوب برموجب وعد مفتاح بیتی تسلیم ایتدیکی
حالده کندیسنه برطولوم شراب ایله برده قیون ویره-
جکنی ابوغبشانه آکلاتدی. ابو غبشان الده ایده‌جکی
شراب وکباب ایله تجدید عالم آب ایله‌یه‌جکنی آکلاینجه:

بکاکلسین امان سائر راح
قالماسین وارسین الده مفتاح

ترانه‌سیله بوکا راضی اولدی وشراب وقیونی
آله‌رق مفتاح بیتی دیت کفایت قصیه تسلیم ایتدی .

جناب قصی ، شو داد وستده حضاری اشهاد
ایده‌رك مفتاح شریف ایله سدانت بیت منیفی یداستیلانه
آلدیغی آنده بیوك اوغلی عبدالداری مکهٔ مکرمه‌یه
کوندروب بعدما کعبة‌الالهك مفتاحداری اولدیغنی اعلان
ایتدیردی .

زوال نشوهٔ رحیق ایله ابو غبشانك برآز عقلی
باشنه کلدیکی صرده الندکی دولت جهانبهانك کیتدیکنی
آکلادی واسترداد مفتاح خیال خامنه دوشدیسه‌ده
تشبثی عقیم قاله‌رق (اخسر صفقة من ابی غبشان)
ضرب مثلنك انتشارندن باشقه برشیئی انتاج ایتمه‌دی .

بو مثل « ابوغبشاندن زیاده دوچار خسار اولمش »
مآلنده اولوب آلیش ویریش وسائر خصوصاتده غبن
فاحشه اوغرایانلر حقنده ایراد ایدیلیر .

*
* *

اجداد کرام پیغمبری وقصی بن کلاب

قصی ، مفتاح شریف ایله سدانت بیت منیفی الده
ایتمش وضمناً حکومت مکه‌یه نائل اولمشسه‌ده بنی خزاعه‌نك
کثرت وغلبه‌سی واجرا ایتمك ایسته‌دیکی اصلاحاته علی-
الاکثر مداخله‌سی بالفعل ایفای حکومت وامارتنه مانع
اولونیوردی . ارض مقدسه‌ده آیریق کبی بیتشوب قلوب
غافله‌یه کوك صالیویرن بر طاقم عادات جاهلیه وعقائد
سخیفه‌دن ساحهٔ ام‌القرانك تطهیری ، او بقعهٔ مبارکه‌دن
خزاعیلرك تبعیدینه وابسته اولدیغنی اکلایان قصی ،
بونلرك حوالئ مکه‌دن دفعنه چاره آرامغه باشلادی .
(فهر بن مالك) احفادندن مکه‌ده بولونان صاحب رأی
ذوات ایله خفیاً بالمشاوره اطراف قبائلدن استعانه ایدیله‌رك
بنی خزاعه‌نك حدود حرمدن چیقاریلماسنه قرار ویریلنجه
مسئله‌یی (عذره) ده بولونان اوکی برادری (زراح بن
ربیعه) یه یازوب معاونتنی طلب ایلدی .

زراح ، قصیك مکتوبنی النجه دیکر برادرلریله برابر

(بنی قضاعه) دلاورلرندن بر جم غفیر تشکیل ایدەرك حج موسمنده مکەیه کلدی .

عزم جهانکیرانەسنك قوۀ اجرائیەسی اولاجق عسکرك ورودی اوزرەقصی ، اولا (اجازه) اصولك رفعنه تشبث ایتدی ـ که بو اصولی دیکر بر مقالاده یازمشدق ـ وعرفاتدن اینوب اوچ کون (منی) ده اوطوردقدن صکره مکەیه کیدەجك اولان حجاجك حرکتلری کندی کیفلرینه تابع طوتلق ایستەین (صوفه) قبیلەسنه : اجازه نامیله بر اصول اولسه بونك اولاد اسماعیله واونسلك اك کزیده بر فرزندی بولونان کندیسنه عائد اولمەسی لازم کلەجکنی وعباداللهی بیهوده یره تعذیب ایدن بو اصول هموارك بعدماجاری اولەمایەجغنی سویلیەرك قولنی فعلاً ده اثبات ایچون بنی قضاعه افرادیله منادن قالقوب مکەیه متوجهاً یوله چیقدی . (بنی صوفه) قصیك شو حرکت استبدادشکنانەسنه مانع اولمق ایستەدیسەده توابعنك کثرت وغلبه وسطوت بهادرانەسندن اورکوب کری چکیلمکه مجبور اولدی .

ایچە مدت اقدام حجاجه زنجیر استبداد اولان اصولنه شو صورتله بر ضربۀ شکست ایندیرلمش اولدی لکن اشراف بنی خزاعه ، شو تشبث جرأت پرورانەنك بالآخره کندی تحکم مستبدانەلرینیده قرین زوال ایلیەجکنی وحکومت مکەنك تمامیله اللرندن چیقاجغنی ادراك ایتدکلرندن (بنی بکر) وسائر بعض قبائل ایله بالاتفاق قصیك عسکرینی تعقیبه قالقیشدیلر . وابطح وادیسنده یتیشەرك هیچ یوقدن بر منازعه چیقاردیلر منازعه مشاجرەیه مشاجره مقاتلەیه منجر اولدی . قصی ، بلدۀ حرام وشهر حرامده مقاتله ایتمك حرمت حرمی هتك ایلەمك اولاجغنی سویلەدیسەده دیکلەمەدیلر . ناچار محاربەباشلادی وساعتلرجه سوردی . نهایت الحق یعلو ولا یعلی علیه حقیقتی کوروبەرك عسکر قصی غالب وبنی خزاعه مدا لحەیه طالب اولدی . طرفینك رضاسیله بنی کنانەدن

(یعمر بن عوف) حکم تعیین ایدلدی . وایرتسی کونی پیشگاه کبیرده فصل دعوی ایتمەسی قرارلاشدیرلدی . یعمر ، موقع قضایه چیقەرق : سدانت کعبه وحکومت مکەنك قبض توجیهنی وبنی قضاعەدن مقتول اولانلرك دیتنی خزاعیلر ویروب اونلرده قتل ایدیلنلرك دمی موضوع اولەماسنی حکم ایتدی .

شو حکم اوزرینه حرم الهی حدودی داخلنده ظلم وتعدی‌یه میدان ویریلمەمك وافراد خزاعەدن هیچ بری (بطن مر) ی کچەرك مکەیه کیرمەمك فقط آرزو ایدنلرك جبال مکەده اقامتی جائز اولمق شرطیله بر مصالحه نامه یازوب قصیه ویردیلرکه بونك حکمی عصر سعادتده عقد ایدیلن (حدیبیه) مصالحاسنه قدر جاری اولمش واو وقت بقایای بنی خزاعه امان پیغمبری‌یه داخل اولەرق او سایه والاده بلدۀ مکەیه کیرەبیلمك مساعدەسنی استحصال ایتمشدی . حتی فتح مکەیی انتاج ایدن غزوۀ جلیله قریشك امانندەبولونان (بنی سیرا) لك بنی خزاعەیه تجاوزی اوزرینه وقوعه کلمشدی .

§

کعبۀ مکرمه ، جناب ابراهیمك بناسندن بری اولاد اسماعیلك قبلەکاهی اولمشسەده قصیك زماننەقدر اطرافنه اولر بنا ایدیلمەمشدی . کرك اولاد اسماعیل ، کرك افراد خزاعه کوندوزلری بیت شریفك جوارنده بولونورلر ، کیجەلری خارجده اقامت ایدەرك حدود بیت الله داخلنده ضروری اولان حرمتسزلکدن چکینیرلردی [*] شو حالده احترام حرم نقطه نظرندن شایان تقدیر اولمغله برابر جوار کعبەنك عمرانی مانع بولوندیغنی کورن قصی ، بالاستقلال نائل امارت اولونجه قبیلۀ قریشی اطراف کعبەده اسکان ایدەرك اورالرك معموریتنه خدمت ایتمکی

[*] حرمت حرم شریعت غرادەده ملتزم اولدیغندن رسالتپناه علیه وآله صلوةالاله افندمز حضرتلری بو خصوصه غایت رعایت ایدرلر ، حتی دفع حاجت ایچون مکەیه ثلثان فرسخ مسافەده بولونان (مغمس) نامندەکی موضعه قدر کیدرلردی .

موافقت حکمت بولدی . چونکه بو صورتله هم حول
بیتك آز زمان ایچنده بر معموره‌زار اوله‌جغنی ، همده
کعبهٔ معلانك قدسیتنه قائل بولونان عربانك جیران بیت‌الله‌ده
احترام ایده‌جکنی بیلیوردی .

شو فکر سیاسی بی افراد قریشه تفهیم وموافقتلرینی
استحصال ایتمکله برابر اعتراضه اوغرادی که اوده اشجار
حرمك قطعی مسئله‌سی ایدی . قصی ، کسیلان اغاجلرك
یرینه منزل انشا ایدیله‌جکی وکرسته‌لری انشاآتده
قوللانیله‌جغی جهتله خیره مصروف اولاجغندن بو قطعك
هتك حرمت حرم تلقی ایدیله‌میه‌جکنی سویله‌یوب اولا
کندیسی بر اغاجی کسدی [**] معیتیده تبعیت ایده‌رك
کسیلن اغاجلردن بیت مکرمك اطرافنه اولر یاپدیلر .
واولرك اراسنده کذرکاه اولق وکعبهٔ معظمه‌نك اطرا-
فنده طواف ایدلمك اوزره بوشلق براقیلرکه حول
کعبه‌ده‌کی ساحهٔ وسیعه الآن (مطاف شریف) عنوانیله
یاد اولنمقده‌در . او وقت حرم کعبه بو مطافدن عبارت
اولوب اطرافنده دیوار یوقدی . عهد فاروقی‌یه قدر
بو صورتله قالدیسه‌ده زمان مشار الیهده کعبه‌یه اك یقین
اولان اولر باشتریا حرم شریفه الحاق ایدلمش واطرا-
فنده قیصه بر دیوار چکیلمشدر .

(حرم شریف بیت‌الله مختلف زمانلرده مکرراً
تعمیر وتوسیع ایدیله‌رك شمدیکی حالی بولمشسه‌ده بحثمزه
تعلق اولمادیغندن اوکا دائر تفصیلاتی بشقه بر مقاله‌یه
براقیورز) جناب قصی ، اون ایکی‌یه تقسیم ایتدیکی
معیتندن بر قسمنی بو منازله . قسم دیکرینی خارج مکه‌یه
اسکان ایله‌دی (.) که داخلده قالانلر (قریش البطاح)
خارجده‌کیلره (قریش الظواهر) ده‌نیلدی واولکیلر
ایکنجیلردن معتبر عد اولوندی . بنی هاشم ایله بنی صا-

[**] مؤخراً عبدالله بن الزبیر حضرتلری (قعیقعان)
جبلنده منازل انشا ایتدیکی صیراده کوردیکی لزوم اوزرینه
بر قاچ اغاچ کسمش وهر اغاجه مقابل بر صیغیر قربان ایلمشدر .

حب المکارم افندیمزك‌ده قریش البطاحدن ظهوری شان
وشرفلرینی آرتیردی .

داخل مکه‌ده ایلك یاپیلان منزل ، قصینك انشا
ایتدیکی خانه ایدی که بوراده تحت ریاستنده اشراف قبا-
ئلدن مرکب بر هیئت تشکل ایده‌رك قریشك امور خصو-
صنی مذاکره واستشاره ایلردی . مناکحات اوراده اجرا
اولنور ، لواء حرب اوراده عقد ایدیلیر ، مصالحه‌یه اوراده
قرار ویریلیر ، خلاصه هرشی اوراده تقرر ایدر وافراد
قریشه دستور العمل اولوردی .

بو خانهٔ حکمت آشیانه‌یه ــ محل استشاره ومجلس
مذاکره اولمسندن ــ دارالندوه نامی ویرلمشدی . بورایه
داخل اوله‌جق اعضانك قرق یاشنی کچه‌رکسن کماله واصل
ولحیه‌دار اولمسی مشروط ایدی که بوندن مقصد بر طاقم
چولق چوجغك ودلیقانلی کنجلرك مذاکره‌یه قاریشوب
طفلانه ومفرطانه رأی ویرملرینی منع ایتمك ایدی .
ایلك دفعه اولمق اوزره بوجهاله هنوز صقالی چیقمامش
بر کنج اولدیغی حالده مجلسه قبولی بو شرطی اخلال
ایتمشدر .

دارالندوه قصینك حال حیاتنده اولدیغی کبی وفاتندن
صکره‌ده مشورتکاه قریش اولمقدن خالی قالمامش بالآخره
امر تصرفی ام المؤمنین حضرت خدیجه رضی الله عنهانك
برادر زاده‌سی (حکم بن حزام) ه انتقال ایتمشدر .

مشارالیهده بونی یوز بیك درهم مقابلنده معاویه‌یه
صاتمش وعبدالله بن زبیرك : اجدادیکك شرف ومکرمتنی
نیچون صاتدك ؟ دیه لومنه دوچار اولمسی اوزرینه : بن
اونی وقت جاهلیه‌ده بر طلوم شرابه آلمشکن دور اسلامده
یوز بیك درهمه صاتوب بدلنی تصدق ایتدم عجبا آلداندممی ؟
جوابنی ویرمشدر دها صکره دارالندوه عباسیلره منتقل
اولمش وایکی یوز سکسان بر تاریخنده (مقتضب بالله)
طرفندن یقدیریلوب یرینه مسجد یاپدیرلمش و ٣٠٦

سنه‌سنده،اوك دیواری آچدیریلوب حرم شریفه قلب الحاق ایدلمشدر .

مابعدی وار

طاهر المولوی

ادبیات

هر شکاف خرابهٔ دهنیست
که بمعمورهٔ جهان خندد :

هر شکاف خرابه بر قدر
صانکه معمورهٔ جهانه کولر
خنده‌سی بك آجیقلی ماتمدر
چهره‌سی لوحهٔ قضا وقدر

§

ظلمات مقابری کورسه‌م
کسیلیر بر سراب آب بقا
کومولور فکرمه نشان عدم
ایچی اغلار سحابه‌در دنیا

§

خندهٔ کریه‌زا حیات روان
طوغمسیله چوجق ایدر فریاد
بکزه‌من روحم مادره بو جهان
او قدر طار دکل یا مهد آباد

§

تنکنای فنایه دوشه‌مزدی
بیلمش اولسه‌یدی عمرنا کامی
قورقودور والهانه برنادی
ایشیدر هم ندای الهامی

§

کوزه چارپار اوپانده شمشکار
بر طرفده تهیجات ظلام
هول محشر او لیلهٔ مقبر
آهله مد ظل بی آرام

§

کیجه‌لر خوابکاه منسیات
فکری تعمیقه سوق ایدر ارواح
یوکسلیر آسمانه حسیات
عجزه باقکه نه‌لر ایدر ایضاح

§

عاجز اکلارمی سر اعجازی
سویله‌تن عاجزی ینه اعجاز ؟
الله الله عوالمك رازی !
اولیور هپ کلام بی انباز

§

بزی مستتملك خیالاتی
اویالار صانکه بر شب یلدا
طوغار البت کونش کبی آتی
او زمان منکشف لقای بقا

§

کنز ویرانه‌لرده پنهاندر
یوز سورر خاکه احتشام نجوم
مایهٔ خاك جوهر جاندر
رخنه‌لر سرتسر لسان کتوم

§

نفخات سرائر انفاس
محو وایجاده آه عاشقدر
صوك نفسلر امید ایدر احساس
هر عدم بر وجودی ناطقدر

§

شیری کورنجه ابتسام اولماز
خندۂ شیردر حیاته نذیر
قابض روحه انتقام اولماز
برك تب لرزه‌در شهیق وزفیر

§

هر زمانك تقلباتندن
عمری معمور ایدن خرابه چیقار
ظالمك صدمۂ حیاتندن
منهدم، منفعل کتابه چیقار

§

نیجه عصرك شدائدیله زبون
طوریور برسوری هیاکل شان
هپسی منقاد امر کن فیکون
لال ایدر آدمی اوروح بیان

علی صلاح الدین

انتقادات

ردی علی ما فی القول الجید من الردی

[مابعد]

کلام مطول واتباعی علیهنده اك قوتلی انتقاد واعتراضی بعض اشعاری قائللرینه نسبت امر غیر ملتزمنه دائر اولان القول الجیدده مطولك دوش اهتمامنه یوکلندیکی غوامض ادبیه، فلسفۂ بلاغه، اومزالق اقدامه یاقلاشیلمایوب ابیاتیله استشهاد اولنان شعرانك مثلا: متنبینك، ابوتمامك، بحترینك، جریرك، مصرینك تراجم احوالی ایله بعض اشعار لطیفه‌سی نقل ایدیله‌رك ادبیاتك محاضرات قسمنه تعلق ایدن جهتلرده تکثیر سواده چالیشیلمش واوت! محصول ابیاتی ایله اولدیجه شیوۂ زمانه موافق اصول ترجمه کوسترلمش که بوکیفیت، اصول ترجمه بیلمه‌ین یاخود اوجهته هوس ایتمه‌مش بولنان طلبۂ علوم نظرنده حائز اهمیت اوله‌بیلیر.

بلکه براز دها ابذال انصاف ایتمك لازم کلیرسه القول الجید، مذکور اکملردن طاشقینلقلردن تجرید اولنمق شرطیله عرض ایتدیکم کبی مشکور برسعی نتیجه‌سی، نفیس ومتقوم برمجموعه عد اولنمق استحقاقنه مالکدر. بونی تسلیم ایتمه‌مك کناهدر. حتی بوکتاب حقنده‌کی انتقاداتمز جزای نخوتی کورمش اولمق معناسنه‌در. یعنی انتقاد ایدیلن نقطه‌لر نقاط سائره‌ده ابراز اولنان اهلیته باغشلانه‌بیلیر. آنجق عفوی قابل اولمیان برخطیئه وار ایسه تفتازانی کبی خواص اکابر حقنده کیم بیلیر هانکی بدمستی افتخار ایله لسان ادب محافظه ایدیله‌مه‌مش اولمقدر. ایشته بوقصور نیجه اوقدر شایستۂ اعظامدرکه اکر مقام انتقادده القول الجیدك یالکز اونقطه‌لرینی عیناً نقل ایله اکتفا ایتمش اولسه ایدك باشقه شیئه حاجت قالمازدی؛ «القول الجید» ی تمامه مطالعه ایتمه‌مش اولانلرك بوکتابه قارشی بسله‌دکلری توجهی استرداد ایتملری ایچون کفایت ایدردی.

آنجق انتقادات سائره‌دن مقصد عاجزانم بواثرده، آره‌سنه قاریشدیغی تلخیص طاقی قوجه‌مان برکتبخانه‌یی کائن لم یکن درکه‌سنه تنزیل ایده‌جك صورتده واقع اولان مدعیاتیله، ایشته بوعظمتله متناسب برخارق العاده‌لك بولنمدیغنی دها یقیندن، دها مسموع برصورتده عرض ایتمش اولمقدر.

شمدی انصاف بیورلسون.. مطولده ایکی اوچ صحیفه‌ده برایکی وبعضاده برفورمه‌ده آنجق برقاچ دانه‌سنه تصادف اولنه‌بیلن شواهددن بر برینه آتلا - ییوبرمك سربستیسی دائره‌سنده سوز سویله‌مك قولایدر. یا برده او آره‌لرده قالان بحثلره، او عمان مداحضه طوغری‌ده برخطوۂ اجتسار آتیلاجق اولسه اوزمان انسانك قارشیسنه سائر مشکلاتدن باشقه اولانجه سطوت

ومهابتيله فاضل سيالكوتى چيقار . اوت ذهنى افندى حضرتلرى « تلخيص » نام مهذبى آلتنده طوپلانان بوقدر فحولك صفت حكميتنى درعهده ايدن بوقهرمان ايله‌ده — حقيقةً برعمر بيرانه‌جق قدر كثير وعسير اولان وظيفه‌سنك يورغونلقلرى آره‌سنده وشعر نوبتلرنده — نادراً قارشيلاشيورلر .. اساديتك آلتى يوز اويوننده‌ن بش يوز طقساننى طقوزينى اوكرەنن پهلوان حكايه‌سى كبى دكل .. بيكارجه حيل مناظره‌بيان، علوم وفنون معركه‌لرينى صيت بلند اقتدارى ايله لرزه‌دار ايلين بو مبارز دهور ديده‌يه قارشى‌ده پك سورەكسز ، پك خفيف بعض حملات ايراد ايدلمش . بوحمله‌لرك هپسى برپره طوپلانسه فاضل مشاراليهك بين العلماء قطعيت ووسعت تأثيرى معروف بولنان برتك « فاندفع الشكوك التى عرضت للناظرين » قولى ايله دفعى قابل اولمق اهميتندن زياده‌سنى حائز اولمامقله برابر شوراسى‌ده آيريجه محققدركه سيالكوتى وامثالنك عرض ايلديكم وظائف عموميه‌سى خلالنده عادتا بر تنزه فكرى قبيلندن اوله‌رق احياناً بيان ايلدكلرى نكات شعريه (القول الجيد) ك احتوا ايده‌بيلمكله يوزينى آغارتديغى ايچون تحليلات شاعرانه ايچون بيوجك برسرمايه تهيئه ايتمشدر . اوزاقدن يقيندن الده بولنان شروح ابيات‌ده باشقه .

مقدمه‌يه ختام ويرمه‌دن مقدم شوراسنى عرض ايده‌يمكه فقير ايله ذهنى افندى آره‌سنده برمناسبت ويا برخصومت حتى برمعارفه بيله بولنمديغندن مساعى عاجزانەم هيچ برسبب شخصى‌يه مستند اولمديغى كبى قيمت علميه‌لرى نظرمده محفوظ ومسلم اولمق وحقلرنده كنديلرينك تفتازانى حقنده كوستردكلرندن زياده اولان حرمتم باقى قالمق اوزره شو عصر مدنيتده علوم اسلاميه‌يه خدمات بركزيده‌سى سبق ايدن اعاظم امتك حقوقى دخى محفوظ بولنمق لازم كله‌جكى جهتله علوم ومعارفه ناچيزانه برخدمت وارواح اسلافه قارشى اوفاقجق برتحفهٔ محمدت عرض ايلمكدن عبارتدر . ومن الله التوفيق

اخطار

فقرات انتقاديه‌مزك القول الجيددن متعلق اولديغى محلار صحيفه نومرولريله وكنديسى عبارەسيله عيناً نقل اولنه‌جقدر . شوقدروار كه موضوع بحثى حقيله تفهيم ايچون نقلى اقتضا ايدن كلام تطويلى موجب اولورسه‌ ينه كندى عبارەسندن اختصار ايديله‌جك وكلامنده اولمايان برشيئى علاوه ايلمكدن وياخود باشقه درلو تحريفاتدن قطعياً توقى اولنه‌جقدر . برده يازديغمز كلمات ايچرسنده انتقاددن باشقه نادراً القول الجيدى ايضاحه خادم وياخود عائد بولنديغى مبحث ايچون لازم اولان بعض بيانات ومعلومات دخى بولنه‌جقدر .

مابعدى وار

مصطفى صبرى

متفرقه

سكوددن موررود برورقه :

معروض عاجزيدر !

ادارهٔ حكومت مشروطه‌يى ترصين ، سلامت آتيهٔ وطنى تأمين ايچون ياپيله‌كان اصلاحات وتنسيقاتدن هربررلرى شايان من وشكران ايسه‌ده محتاجين ملت حسابنه اوله‌رق بركونا اتخافك هنوز وقوعبولمديغى نه‌اوقوديغم غزته‌لرده‌ونه‌ده آغزدن اوله‌رق ايشتمديكم جهتله منظوم ومنثور اثرلريله معارفدن چوقجه بحث ايدنلره عادتا منفعل اولمغه باشلادم . كرچه چوق بيلير ، ايى‌يازار بركيمسه دكل‌ايسه‌مده ملته آجير اولديغم ايچون برقاچ سوزيازه‌جغم ،

مجلس مبعوثانك يوم انعقادندن بو آنه دكين كرسیٔ خطابته چیقان فضلا ، حکما ، ادبانك لسانلرندن ایلك چیقه جق سوزك بارسفالت وضرورتله براسارت حقیقیه ده بولنان محتاجین ملته عائد اولمسنی ایستردم . حیناکه بیلمم کونی کوننه غزته اوقویه مدیغمدنمی ویاخود هر نصلسه شوندن بوندن دویه مدیغمدنمی هرنه ایسه بوخصوصه دائر جدی بر مناقشه ، سوزکلی بر آلقشلر ایچریسنده کرسیٔ خطابتدن اینن وکلای ملتدن برینی اوکره نه مدم . مقصدم تعریض دكل . حصامه اصابت ایدنلرین وتأثری عرض ایتمکدر . قانون اساسی ظلمی دافع عدالتی بادی اولدیغندن ناشی اهل انصاف ووجدان اولان خواص ومتوسطلر عندنده بر نعمت عظمادر . فقط محتاجین ، که اکثریسی عوامدر . خواص ومتوسطلرك نشئه وفرحنی موجب اولان قانون اساسینك دها طوغریسی مشروطیتك نه دیمك اولدیغنی ، شواصول اداردن نه کبی ایلکار کوره جکارینی شمدیدن پك کسدیره مزلر . زیرا استقبالده کوره جکاری رفاه وحریتك تخایلنه وقتلری مساعد دکلدر . چونکه معیشت قایغوسی بوکامیدان ویرمز . محتکر اغالرك هر آن ودقیقه کندیلرینه تحمیل ایدرب طوردقلری بارضرورت یتر وآرتار . فکرمجه اك بیوك استبداد اك دهشتلی اسارت ملتك چکمکده اولدیغی سفالتدر . بوسفالتك عاجلاً کیدرلمسی چاره سنه باقلمز ویاهیچ اولمازسه بواوغورده بر ایکی سوز سویلنمزسه جسم ملتده اك بیوك یاره اولان ضرورت علتی قانغره نی حالی آله جق بالآخره تداویسی پك زورلاشه جقدر . اکرحکومت ملته محتاج ایسه بر طبیب حاذق کبی علم تشخیصده ابراز مهارت وفطانت ایتمایدر . خسته ؛ ملبوساتله ، تزیناتله ، اشعارله ، بدایع نفیسه ایله تداوی اولنه مز . اولنورسه ده بزم خسته مز اودورده دکل . آچ ، بی علاج ، محتاج !!!! غریب ، مستقیم مأمورلرك معاشلرینی آرتیره رق یوزلرینی کولدیرر ایکن هرحال وکارده حکومته دها طوغریسی بتون مأمورین دولته صادق امکدار اولان افراد ملته نه یاپلدی . واقعا ویرکولری طرح وتعدیل ایده مزایدك . زیرا سنه لردنبرو صویولمش صوغانه دوندوریلان خزینهٔ دولت دامله ایله دولامز . فقط هیچ اولمزسه ملتك سفالت حاضره سنی سنین آتی یه دورایتدیرمامك چاره سی بولنملیدی . بولان اولدیمی ؟ خبرم یوق ! وارایسه مستریح اوله جغم . شاید یوق ایسه سوزمه دوام ایده یم . عقلمه کلنی یازه یم .

حکومت اهل زراعی وباخصوص محتاجین ملتی اعشار ملتزملرندن ، محتکر اغنیانك پنجهٔ غدر وظلملرندن ارتق همان قورتارملیدر . بیع فاسد اولان اعشار مزایده سی اصولنه نهایت ویرملی . بومعامله دور مختاریته ده عفت وعصمتنی غائب ایتمامش ، حساباتی شاشیرمامش اولان زراعت بانقه لرینه توديع ایدلملی . دیون عمومیه یه یاتیریله جق مبلغ معینی زراعت بانقه لری ویرسون . ملتزم اغالرینك کیسه لرینه اعشاردن کار اوله رق کیرن پاره لر فی مابعد زراعت بانقه لرینه نصیب اولسون . ایشته شوکار نوعندن اولان پاره ایله احتیاجات محلیه ایچون مقدار کافی ذخائر بولندیرلسون . بغدای ، آرپه ... الخ حبوباتك کیرمدیکی خانه کچمدیکی بوغاز وارمیدر ؟ اصلا !!! شوحالده اك بیوك احتیاجمز اك اول آتیله جق خطوهٔ ترقی قارنمزی معتدلانه بر مصرفله طویورمق چاره سی اولملیدر . الحکمة مزروعاتده واقع اولان بر کتسزلکه محتکرلرك انصافسزلغی منضم اولمق یوزندن ملت قان آغلار طوپراق یر برحانه کلدی . بر رنجبر مثلا یوزکیله مقداری بر ذخیره قالدیریور . یاریسندن فضله سنی محتکر افندیسنه ویاخود اغاسنه کچن سنه لردن ایتدیکی بورجنه مقابل یاتیریور . متباقی قالانیله ذاتاً اداره اوله میه جغی ایچون بر قاچ آی صکره حریت حرکاتنی بر چوق سنه اول قاپدیردیغی محتکر اغاسنك انباری اوکنده ، دکانی کوشه سنده بوینی بوکوك نیازمندانه بر حال آله رق بکله یور . ارتق بختنه ! بیاسه ده غدارلق یوکسك ایسه وای حالنه !!! بر کیله بغدای پشین پاره ایله اوتوزبش نهایت

قرق غروشه آلینورسه ویره‌سی‌یه آلمغه مجبور قالان زواللی فقیره مطلقا التمش یتمش غروشه کلیر. شمدی بو فقیر نصل اولورده برکت یوزی کورر . ویاخود بوسنه برکت اولدی دیر . اولانجه برکت انبار صاحبلرنده . شمدی معارف بحثنه کیره‌یم . برکره دوشونولسون . بویله بر رئیس عائله کندی افرادینی نعمت معارفدن حصه‌مند ایتمك ایچون دوشونمکه وقت بولابیلیرمی؟ طبیعی بولامز. بیچاره‌نك اول باول دوشونه‌جکی شی بوغازندن کچیره‌جکی نعمتك صورت تدارك واحضاریدر . ثروت اولمزسه معارف اولورمی ؟ عفو ایدرسکز . سفالته کوکس کره‌رك تحصیلده فتور کتیرمین بابایکیتلره هرعصرده تصادف اولنه‌مز . ابتدائی ورشدی تحصیللرینی کومکده اولان چوجقلردن برچوقلری سنه‌نك بتون ایامنده مکتبه دوام ایده‌مزلر . چونکه اولاماز . باباسنه ، والده‌سنه یاردم ایده‌جکدر . باغچه‌یه ، تارلایه ، خرمنه کیده‌جك آدم لازم ! چوجغنی هرکسك مکتبه کوندرمه‌سی ایچون نظاملر یاپیلمش ، ایش جزای نقدیلره‌قدر صیق طوتولمش دییورلر. فی الواقع جزایه مستحق اولانلرده وار. سوزم اونلره دکل . صرف محتاجینك حساب منفعته اوله‌رق بسط مروضات ایدییورم . نقدی اولان برپدر اولادینی مکتبه یوللار . مکتبه کیده‌جك چوجغه پاره لازمدر . کتاب ، کاغد ، قلم ، مرکب ودها سائر لزوملی شیلر پاره ایله صاتیلور . ملت : جاهل ، معارفدن حصه‌یاب اولسون دیه ثوابنه کتاب ، کاغد ، قلم ، مرکب صاتان دکانلر هنوز آچلمامشدر . ابتدائی رشدی تحصیللرینی اکمال ایدنلرك مکاتب اعدادیه وعالیه قپولرندن ایچری آیاق باصه‌مالرینه سببینه پاره‌سزلقدر. چونکه هریرده بومکتبلر بولنماز. یول پاره‌سی، مکتب تقسیطی، جیب خرجلغی قباریق بریکون طوتار . والحاصل اول امرده جسم ملتده‌اك بیوك یاره اولان علت سفالت تداوی اولنملی . زراعت بانقه‌لری واسطه‌سیله طوپلانیله‌جق ذخائردن مقدار کافیسی احتیاجات محلیه ایچون دپولره ادخار ایدلملی . ممکن اولدیغی مرتبه ویره‌سی‌یه اخذ واعطا دخی یاپیلمالی . نصلکه تارلاسنی بانقه‌یه ترهین ایدن زراع پاره آله‌بیلیور. فقط هیچ بروقت شمدیکی محتکرلره بکزه‌ر صورتده ذخیره صاتلمامیدر. ذاتاً مقصد محتاجینی فیئات فاحشه ایله ذخیره آلمقدن قورتارمقدر. زراعت بانقه‌لرینك شایان تقدیر بولنان دوز کونلکلری بالطبع بوبابده دها زیاده باب وسعت دوشونوب بولابیلیر . آرتق اوراسنی اداره‌ٔ مذکوره‌نك اولیای امورینه ترك وحواله ایدرم . شوراسنی دخی عرض ایده‌یم : اهالیمزدده برقباحت وار. هم بوقباحت زراعت بانقه‌لرینی پك طوپال براقیور، ویا پك آز فائده‌لندیریلیور . بوده حکومتك مسامحه‌سی اهالینك اهمالجیلکندن منبعثدر . سائر بانقه‌لره بورجی اولانلر تأدیه کونی صایار طورورده زراعت بانقه‌سنه بورجی اولانلرده بوحال کورلمز . بانقه‌یه ترهین ایدیلن بوقدر تارلالر صاتیلیر کیدرده لاقیدلق کچمز . اکر حکومت زراعت بانقه‌لرینه ظهیر چیقسه امر تحصیلاتده اوته‌کی یعنی اجنبی سرمایه‌دارانندن متشکل بانقه‌لر ایچون چالیشدیغی، کوزوکدیکی کبی برازده کندی زراعت بانقه‌لری ایچون جدیجه برمسلك اتخاذ ایدنسه وقتده یاتیرلمیان تقسیط قالماز ، لاقیدلق عادت سقیمنه نهایت ویرمش اولور .

افراد ملت ، برچوقلری خونهٔ استبداد دینك اولان ملتزملرله محتکرلرك زمام غدر وجفالرندن یقالرینی قورتارمدقجه ویا محصولات ومزروعاتی ایسته‌دیکی طرفه کوتوروب صاتمق ایچون دوزکون یوللری دها اوزون مدت کوره‌میه‌جك ایسه یازقلر اولسون! شوسه‌لزی هایدی تدریجاً یاپه‌لم . فقط ملتك قانی ؛ جانی اموب کمیرن محتکرلردن وقتیله قورتاره‌لم. سیل خروشان سفالته قاپیلمیان ، محتکر مستبد بر افندی ویا اغاسی بولنمیان زراع نه‌موطلی !!! فقط پك آز . زراع وبا خصوص محتاجین ملت محتکرلردن نه‌وقت مستغنی

قالیرسه ایشته او آندن اعتباراً حریت کلام و حرکاته مظهر اولمش دینیله بیلور . بو نعمتك قریب الظهور اولدیغنی تبشیر ایسه بتون مات ایچون بر اتحاف جمیل بر عید اکبر اوله جغی ظن و تخمیننده بولنه رق معروضاتمه نهایت ویررم اولبابده کمال احترامله عرض اخلاص ایلرم .

۱۳ حزیران ۳۲۵ سکودده (بیان الحق) قارئلرندن

نجیب

جمعیت علمیهٔ اسلامیه نك احکام الشرع قسمی طرفندن مبعوثان کرامه تقدیم اولنان لایحه در

[مابعد]

کتاب ثالث

مأمورین شرعیه نك صورت انتخاب و تعیینلری و بونلرك مسجله سی و معاشلری حقنده اولوب یدی بابی مشتملدر

باب اول

مأمورین شرعیه نك اقسامی و مجلس انتخاب مأمورین شرعیه حقنده در

اوتوز آلتنجی ماده : مأمورین شرعیه ایکی قسمدر قسم اول مأمورینلری ارادهٔ سنیه ایله اجرا اولنانلردر . بونلر علی العموم حاکملر و درس وکالتی و حضور همایون مقررلری ثانیاً فتواخانه هیئتلری ثالثاً مکتب نواب و سجل مأمورین مدیرلکاری رابعاً درسعادت ایتام مدیری خامساً محاسبه جیدن عبارتدر . قسم ثانی حضور همایون مخاطبلری مفتیلر مدرسه لر مکتب نواب معلملری ناحیه نائبلری وایتام مدیرلرندن عبارتدر »

اوتوز یدنجی ماده : فتوا امانتندن و مشیخت مستشارلرندن بشقه علی العموم مأمورین شرعیه انتخاب مجلسی طرفندن انتخاب اولنور .

اوتوز سکزنجی ماده : انتخاب مأمورین شرعیه مجلسی مشیخت مستشارلری تحت ریاستنده فتوی امینی ومکتب نواب و سجل مدیرلری و مکتب نوابدن مأذون طشره نیابتلرنده بولنمش حکامك مقتدرلرندن بش ذاتدن ترکب ایدر . و یوم اجتماعلرنده اکثریت حاصل اولدیغنده ایشه باقه جقلردر . و حکامدن بولنان اعضالرك کیفیت تعیینلرینه کلنجه عفت و استقامتی و اهلیتی معروف اولان اون بش قدر نواب نامزد ایدیله رك بالجمله منصوب اولان حکام شرعیه مزولاً درسعادتده بولنان قضاتك آراء خفیه سنه بعدالمراجعه اکثریتی احراز ایدنلر اوله جق و بشر سنه مدتله ایفای مأموریت ایده جك و انقضای مدتلرینه اوچ آی قاله رق یکیدن انتخاباته باشلانیله جقدر . شو قدر وارکه بونلر یکیدن انتخاباته داخل اوله بیله جکلردر .

اوتوز طقوزنجی ماده : مجلس انتخاب نزدنده بر باشکاتب بر باشکاتب معاونی ولزومی قدر کتبه بولنه جقدر باشکاتب یا معاونی اوراقك خلاصه لرینی یازه رق قرائت ایده جك و لدی الحاجه اوراق اصلیه دخی مجلسجه تدقیق ایدیله جکدر .

قرقنجی ماده : رئیس مجلس اوراقی هیئتدن برینه حواله ایدرك تحریراً رأیی آله بیلور . بوندن صکره مذاکره اولنور .

قرق برنجی ماده : انتخاب رأی خفیله اجرا و اکثریت طرفی ترجیح اولنور .

قرق ایکنجی ماده : حضور همایون مقررلرندن و درس وکالتدن ماعدا قسم اول مأمورینلرینه و مکتب نواب معاملکارینه انجق مکتب نوابدن مأذون اولنلر تعیین اولنور . خارجدن برکیمه نك انتخابی ممنوعدر . شوقدرکه فتواخانه یه وقتیله بالامتحان داخل اولوب سکز سنه اوراده خدمتی سبق ایدنلرك قضا قاضیلقلرینه

انتخابلری جائز اولدیغی کبی لزومی تقدیرنده فتواخانه یه
امتحانله درسعام افندیلردنده آلنه جقدر .

قرق اوچنجی ماده : امر انتخابده صورت ترجیح
بروجه آتیدر خدمتی مسبوق اولانلرك تاریخ انفصاللری
وخدمتلری مسبوق اولمیانلرك مکتبدن تاریخ خروجلری
مقدم اولنلر ترجیح اولنه جغی کبی تاریخ خروجلرینك
تساویسی حالنده نومروسی زیاده بولنانلر تقدیم اولنور.
حسن خدمتلری سبق ایدنلرك خدمتلریده نظر اعتباره
آلنور فقط مصر وحرمین قاضیلقلرینه عامه نك وثوق
واعتمادینی جلب ایتمش واحکام شرعیه وقانونیه یه وقوفی
مسلم بولنمش اولان ذواتدن ترجیح اولنور حکام شرعك
کیفیت تعیینلرینك اصول قدیمه وجهله مطلبه چیقارلمق
صورتیله اولمسی واجرای بجایشلرینك تجویزی وتوبیخ
وتکدیری موجب احوالك بیانی وهانکی نوع محکومیتك
مانع ترفیع اولدیغی وملازمته دائر تفرعاتی بر نظامنامه
ایله تعیین اولنه جق وبیك ایکیوز طقسان تاریخلی
حکام الشرع نظامنامه سنك حکمی فسخ ایدیله جکدر ..

قرق دردنجی ماده : فتوی امینی احکام شرعیه یه واقف
افضل علمادن اولمق شرطیله طرف شیخ الاسلامیدن
انتخاب وارادهٔ سنیه ایله مأموریتی اجرا اولنور .

قرق بشنجی ماده : مکتب نوابدن مأذون دکل ایکن
نیابتده استخدام ایدلمش اولانلر مجدداً مادهٔ آتیه
وجهله امتحان ویرمدکجه استخداملری ممنوعدر ورتب
علمیه نك نیل مأموریت وترفیع خصوصلرنده قطعاً مدار
اولمیه جغی کبی زمان استبدادده استحصال ایلدیکی رتبه سیله
وياخود صور سائره ایله ترفیع ایتمش اولانلر مکتب
نوابدن مأذون ایسه مدت استخدامنه وشهادتنامه سنه
نظراً مأموریتی اصولاً لازمکلان صنفدن و مأذون اولمیانلر
بالامتحان کسب ایده جکی درجهٔ اهلیته کوره تعیین ایده جك
صنفدن اعتباراً ایدیلور انجق تعامل قدیم وجهله امتحان ویره رك
سلك نیابته داخل اولمش بولنانلر مجدداً امتحان ویرمامش
اولسه لربیله اصحاب صنفك رغبت ایتمدیکی محله ضرورت
واحتیاج کورلدیکی تقدیرده سجل احوالی تدقیق اولنه رق
حسن خدمتی مسبوق اولانلر کوندریله جکدر. بونلرك ترفیعی
هرحالده امتحانه تابع طوتیله جقدر ومکتب نوابه بلا
امتحان کیرمك صلاحیتنی حائز اوله جقلردر . وفیمابعد
خارجدن حاکم یتشدیرلمیه جکی کبی فوق القانون دلالت
وحمایتله سلك نیابته داخل اولمش بولنانلرك قیدی ترقین
اولنه جقدر .

قرق التنجی ماده : مستخدمینك صورت امتحانلری
مکتب نوابك پروغرامی موجبنجه مأذونیت امتحاننه
تماميله تطبیق وامتحان عمومی اثناسنده اجرا اولور .
شو قدرکه درسعادت درسعام خواجه لرندن وياخود علم
وفضلی معروف ذواتدن اولوب نیابتده حسن خدمتلری
مشهود اولانلر امتحاندن معافدر . امتحاندن معافیت
مجلسك رأی خفی ایله ویره جکی قراره متوقفدر . معافیتدن
مستفید اولمدیغنه قرار حاصل اولدقدن صکره بر دها
مذاکره یه قونیله مز .

قرق یدنجی ماده : امتحانه طالب اولان مستخدمینك
ویره جکلری استدعا اوزرینه مجلس انتخاب مأمورین
شرعیه ده تدقیقات عمیقه اجراسیله حسن حال وحرکتی
اکلاشلدقدنصکره رأی خفی ایله ویریله جك قرار اوزرینه
اوراق برای امتحان مکتب نواب مدیریتنه حواله
اولنه جقدر .

قرق سکزنجی ماده : امتحانه طالب اولان کیمسه نك
استدعاسی مجلسجه اتفاق ويا اکثریت ایله رد اولندیغی
تقدیرده بردها استدعایه حقی یوقدر .

قرق طقوزنجی ماده : بردفعه امتحانی رد اولنان
کیمسه نك لااقل بر سنه فاصله ایله یالکز ایکی دفعه دها
امتحانه کیرمکه حقی واردر .

ألنجی ماده : انتخاب مأمورین شرعیه مجلسنك
بالجمله مقرراتی متسلسل نمرو ایله دفتر مخصوصنه بالقید

زیری هیئت طرفندن امضا ایدیله‌جك وبوشرطی حائز اولمیان مقررات کان لم یکن عد ایدیله‌جکدر.

الی برنجی ماده: مجلسه مخصوص مهر برمحفظه درونده رئیس واعضادن ایکی ذات طرفندن ممهوراً حفظ اولنور. مجلسده اکثریت حاصل اولمازدن اول فتح اولنه‌میوب اکثریت وقوعنده مقررات واقعه بعدالتختیم ینه ممهوراً حفظ ایدیله‌جکدر.

باب ثانی

حکام شرعك ترفیلری حقنده‌در

الی ایکنجی ماده: نیابت شرعیه اولی ثانیه ثالثه رابعه خامسه نامیله بش صنفه منقسم اولوب مکتب نوابك حین کشادنده هرصنفدن نائب یتشدیرلمسنه لزوم کورلمش اولمسنه مبنی مکتبدن صنف خامس ورابع وثالث درجه‌سنده نائبك خروج ایده‌بیلمسی مقدما قبول ایدلمش ایسه‌ده الیوم صنف رابع وثالث اصحابنك مطلوبدن فضله تکثر ایتمش اولمسی حسبیله بعدما مکتب نوابدن نشئت ایدنلرك مکتب حقوق وملکیه‌ده اولدیغی کبی درجه‌لری تعیین اولنه‌رق مکتبك پروغرامنده کوستریلان نومرونك مجموعنك ثلثانی احراز ایدن قریب اعلی ثلثان وکسور احراز ایدن اعلی وتام نومرویی اکتساب ایدن علی‌الاعلی اعتبار اولنه‌رق اول امرده صنف خامس مأموریتنه کوندریله‌جك وهر بش سنه‌ده بر کره الاقدم فالاقدم قاعده‌سنه توفیقاً شهادتنامه‌لرینك درجاسنه نظراً ترفیع ایتدیریله‌جکدر.

الی اوچنجی ماده: مادهٔ آنفه‌نوجهله ترفیعه استحقاق استدعایه وطلبه حاجت اولمقسزین مجلسك ویره‌جکی قرار ایله ثابت اولور.

الی دردنجی ماده: مادهٔ سابقه‌ده محرر بش صنفك الیوم اصحابیله مطالبی بیننده نسبت عادله اولمدیغندن وخصوصیله صنف ثالثك مطالبی قلیل واصحابی کثیر اولدیغندن بش صنف نوابك موجودیله مطالبی بالحساب صنف خامس قضالرندن برقسمنك معاشلرینه ضمله صنف رابعدن اولان لوا وبر قسم قضالری ثالث اعتبار ایده‌رك وایجابی حالنده درجهٔ احتیاجه کوره دیکرصنفلر بیننده‌ده تنسیقات اجرا ایدوب صنفلرك اصحابیله بیننده بر توازن حاصل ایتدیریله‌جکدر.

[مابعدی وار]

مصطفی فرید افندی

هیئت تحریریه‌مزدن ومحکمهٔ تمیز جزادائره‌سی ضبط کتبه‌سندن سیاست شرعیه محرری فرید افندی مکتب حقوقك یتیشدیرمش اولدیغی اذکیای مأذونیندن اولوب بوکره کوتاهیه مدعی عمومی معاونلکنه تعیین اولنمشدر.

قدرت قلمیه‌سیله رساله‌مزك دخی نسخ متعدده‌سنی تزیین ایلیان فرید افندی اشبو خدمت مبروره‌لرنده ابراز ایلدکاری همت وانتظامی محل مأموریتلرینه واردقدن صکره‌ده ادامه بیوره‌جقلرینی وعد ایتمش اولدقلرندن دولایی قارئین کرامی تبشیراً تشکراتمزی عرض ایدر ومأموریت واقعه‌لرینك ایسه الحق سزاوار تقدیر وتحسین اولدیغنی بالخاصه بیان ایله تبریکه شتابان اولورز.

محمد علی

بکر افندی مطبعه‌سی — وزیرخان

بازار ایرتسی — فی ۲۳ جماذی الاخر سنه ۳۲۷ و فی ۲۹ حزیران سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سر محرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مكتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اكثر مقالاتده ایات كریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
احمد ساقی بك مطبعه‌سی

پازار ايرتسی كونلری نشر اولنور دينی ، ادبی ، سياسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

طلبهٔ علومه

سزلركه (ان الملائكة لتضع اجنحتها لطالب العلم رضاء بما يصنع) امتيازينه مظهرسكز . شبهه يوقكه بو امتيازه مظهريتكز باد هوا دن اولميه‌جقدر. نعمت كلفت مقدارنجه اولمق لازم كلديكنه نظراً مسلككزده نه‌قدر چاليشيرسه‌كز اوقدر شرف ومزيته استحقاق پيدا ايدرسكز سزك علوم وفنون سائره طلبه‌سنه قارشی حائز اولديغكز شو امتيازك منشأنی بالطبع يالكز كسوه‌كزده آرامق كبی برسطحی نظرلنی قبول ايتمزسكز. بو كسوه‌نك‌ده بر مزيتی ، برمليت و مسنونيتی اولمقله برابر چارشودن ستره پانطالون يرينه برلاطه ايله برالفيه آلوب كيويرمكله طلبهٔ علوم امتيازاتنی قازانمش اوله‌ميه‌جغكز طبيعيدر . ملائكه قنادلرينك فرش پايكز اولمسی‌ده لزوملی لزومسز هركزه بيله‌جككز يرلر حقنده جاری اوله‌ماز. بو سوزلردن مقصدم سزك طلبه‌لككزك مجرد باشكزه برصاريق صارمش وياخود ارقه‌كزه بر جبه كيمش اولمكزدن عبارت برحالده بولنديغنی وياخود لزوملی لزومسز يرلرده كزديككزی تلميح ايتمك دكلدر . مقصدم سزك حال وحركاتكزدن زياده حقكزده بويله برظنده بولنانلر وار ايسه اونلرك فكرينی تعديل وتصحيح ايلمكدر . بالفرض والتسليم سزك ايچكزده مجرد كسوه اشتراكيله قاريشمش يابانجيلرده اوله‌بيلير. فقط سز بونك مسئولی دكل مدعيسی اولمكز ايجاب ايدر . دور سابقك سوء استعمالاتيله بغير حق سزك كبی حقيقی طلبهٔ علومك ايچنه صوقولان نا اهلانی تميزله‌مك وظيفه‌سيله سز مكلف اولمديغكز كبی هيچ برطرفده هنوز اجرا واكمال ايديله‌مه‌مش اولان بو تصفيه معاملاتی اولا ودفعة سزك حقكزده تطبيق ايديلمك ممكن‌ده دكلدر . حقيقی طلبهٔ علوم ايله طفيليلرينی تميز ايده‌مينلردن شو عدم تميزك ايراث ايتديكی خصومتله هپكزه عسكرقاچاغی نظريله باقانلر ، وبالخاصه حائز اولديغكز شو استثنايی سزه جدا چوق كورنلر واردر . بيلمزلركه بو امتياز . سزه نص قرآن ايله بخش

اولنمشدر. امتیاز مذکورك، احکام جهادی احتوا ایدن
سورهٔ شریفه‌ده‌کی (فلولا نفر من کل فرقة منهم طائفة
لیتفقهوا فی الدین) آیت کریمه‌سندن مستفاد اولدیغی کتب
اصولیه‌ده مصرحدر. بتون بو امتیازاتك سببی سزك
تحصیل ایتمکده بولندیغکز علوم شرعیه‌دن طولایی
مسلمانلرك سزه‌ دنیاده و آخرتده محتاج اوللریدر. علوم
سائره‌دن ایدیله‌جك استفاده یالکز دنیایه عائد اولدیغی
حالده علوم شرعیه‌نك ساحه‌سی اجتماعی، اقتصادی.
اخلاقی، حقوقی، سیاسی، دینی بالجمله اسباب سعادت
دارینی استیعاب ایتمکده‌در. دیمك‌که وظیفه‌کز پك آغیر
وپك مشکلدر. برطاقم علوم وفنونك زمانمزده یکی بر
شکل آلمش اولدیغنه نظراً علوم شرعیه تحصیلنی درعهده
ایدنلرك بونلردن ده خبردار اوللری لزوم و مجبوریتی
مدارس پروغراملرنده اصلاحات وضمائم اجراسنی استلزام
ایتمکده بولنمش وشو صورتله بعدما وظیفه‌کز برقات دها
آغیرلاشمشدر. دین اسلام علم اوزرینه مؤسس بولندیغی
جهتله بو دینی محافظه وظیفه‌سیله مکلف اولانلرك غالبیتلری
شعبات علم ومعرفتده غالبیتلرینه متوقف اولدیغی قطعاً
بیلملری لازم کلیر. سز و مسلککز نه‌قدر شرف وحیثیت
قازانیرسه‌کز دین اسلامه‌ده اوندن برحصهٔ شرف عائد
اوله‌جقدر. آنك ایچون کوکل آرزو ایدرکه، دها
طوغریسی یالکز بنم دکل. دینی سون هر مسلمانك
کوکلی آرزو ایدرکه سز، مدارسده من القدیم موجود
اولان علومك تحصیلنه ذره قدر خلل کتیرمه‌مك وبلکه
اسکیسندن زیاده اهتمام ایتمکله برابر عصر حاضرده مدون
اولان علوم وفنونده‌ده بهره‌یاب کمال اوله‌سکز. سزك
علمکز، عرفانکز، قلمکز، لسانکز دائما سائر
صنوفك آلات مدافعهٔ علمیه‌سنه تفوقنی محافظه ایتملیدر.
وصوکره صلابت دینیه‌نك استصحاب ایده‌جکی فضیلت
ومتانت اخلاق ایله بوتفوق تتویج ایدیلمش اوللیدر.
باقسه‌کزا، اسلافکز عصرلرنده متداول اولان علوم
وفنوندن هانکیسی وار ایدی‌که کندیلری اوندن بحق
حصه‌دار اولمسونلر. هم‌ده سزك بو یولده‌کی تفوق علمیکز
صنوف سائره طرفندن استرقاب ایدیلمیه‌جکندن باشقه
بوتفوق، اسلامیتك تفوق علمیسی دیمك اوله‌جغندن
بلکه کمال ممنونیتله تلقی ایدیله‌جکدر. اسلامیتك آتیسی
دخی ایشته بو تفوق علمیده یعنی سزك تفوق علمیکزده
بولندیغنی نظر دقته آله‌رق اوکا کوره حرکت ایتمك هر
مسلمان ایچون فرض کفایه وسزك ایچون فرض عیندر.

وظیفه‌کزك شو تفصیلات ایله ثابت اولان اهمیتی
نسبتده محتاج اولدیغی اصلاحات واهتمامات، آتی‌یه عائد
شیلر اولدیغی حالده بوکون دوش حمیت ودیانتکزه مودوع
بر وظیفهٔ عاجله واردر. شهور ثلثه تقرب ایدییور.
درسلرکز کسیلیور، یارین طشره‌یه کیده‌جکسکز.
اهالی‌یه وعظ ونصیحت ایده‌جکسکز. بو وعظ ونصیحت
مسئله‌سی زمانمزده خیلی نزاکت کسب ایتمشدر. بوکبی
خصوصاتده محاکمه ملکه‌سنه مالك اولانلر ایچون یول
کوسترمکه حاجت یوق ایسه‌ده بو بابده ارشاداته محتاج
اولانلرکزده پك چوقدر. جمعیتمز بورالرینی نظر دقته
آله‌رق اوکمزده‌کی رمضان شریف ایچون مناسب مو-
ضوعلر اوزرینه اوتوز قدر درس ترتیب و احضار ایله
طبع ایتدیردکدن صوکره طشره‌یه کیده‌جك کیمسه‌لره
توزیع ایتمك نیتنده‌در.

بو وعظ ونصیحت مسئله‌سنده برطریق اسلم اجمالی
اولمق اوزره اتخاذه لایق اولان مسلك اساسی، انسانك
بیلمدیکی شیلره قاریشمامسیدر. بوندن صوکره اهالینك
قلوبنی مشروطیته ایصندیرمق و بونك شرع شریف
احمدی‌یه نه‌قدر موافق وملك وملت حقنده نه‌درجه‌لرده
فائده‌لی اولدیغنی اکلاتمق مسئله‌سی بوسنه‌لرك وعظ
و نصیحتلری ایچون طبیعی وعمومی برصدد تشکیل
ایتمکده‌در. مشروطیت نه دیمك اولدیغنی بیلمه‌ین و بونك
بالفعل محاسننی اکلاته‌جق اجراآتك طبیعی اولان تأخراتنه

مبنی مشروطیتله استبداد آره‌سنده‌کی فرق عظیمه وجداناً قناعت کتیره‌مین عوامك افکارینی تنویر ایتمك لازمدر. مشروطیت منفعتلرینه موافق کله‌ین بر طاقم آدملرك ویاخود جهنمه آتیلسه اودون یاش دیه‌جك طبیعتده اولان بوش بوغازلرك: «مجلس مبعوثان صانکه نه یاپدی؛ مبعوثلر آیده اللی لیرا پاره آلیورلر، فقط ایشلر ینه یوز اوستی طوریور» طرزنده سویلدیکی سوزلرله اذهان سادهدلانده حصولی محتمل اولان تشوش و تردد ازاله اولنملیدر. اولا مبعوثانك ایشه یارایوب یارامادقلرندن کلیاً قطع نظرله اونلرده فرض ایدیلن قصور و قباحتی مشروطیته یوکلتمك قطعا جائز دکلدر. مشروطیت، ملتك الندە بر سلاح، بر قوتدر که او سایه‌ده حکومتك ظلمنه قارشی طوریله بیلیر. مشروطیت، ملتله حکومت آره‌سنده برمقاوله عقد اولنمق واو مقاوله‌ده ملتك حکومتدن حساب صوره بیلمك واك عاجز برفردینه وارنجیه قدر حقوقنی مدافعه ایده بیلمك حقنه مالك اولدیغی وملت، حکومتك حقلی، حقسز هرایسته‌دیکنی ویرمك، بتون اجراآتنه قارشی شق شفهٔ اعتراض ایده‌میه‌رك سمعنا واطعنا دیمکدن باشقه چاره‌سی اولمامق درجه‌سنده اسیر ومحکومی دکل‌ده بلکه حکومت مأمورینی، ملتك ایشنی کورمك ایچون پاره ایله طوتولمش بر ایشجیدن فرقی اولمدیغی جهتله وظیفه‌سنی کوزلجه ایفا ایدرسه مکافاته ایتمزسه ملت طرفندن مؤاخذه‌یه مستحق اوله‌جغی مندرج بولنمقدن عبارتدر. ایشته مشروطیت دینلن بویله بر قوتك یدملتده بولنماسی‌می یوقسه بولنمامسی‌می خیرلیدر؟ ملت بوقوتی، مبعوثلری بولنان وکیللری واسطه‌سیله بو کون حسن استعمال ایده‌مزسه یارین ایده‌بیلیر. الویررکه بوقوت الندە بولنسون، حقوقنی محافظه‌یه ایسته‌دیکنی وکیل ایده‌بیلمك حق کندنده قالسون. چونکه وکیللرینی بودفعه ایی انتخاب ایده‌مه‌مشسه کله‌جك دفعه انتخاب ایده‌بیلمك فرصتی مشروطیت سایه‌سنده هیچ بر وقت فوت اولماز.

ثانیاً: مبعوثلر نه یاپدی؟ مملکته نه قزاندیردی کبی سوزلر هرشیدن چارچابوق بیقمق هیچ بر قیمت تقدیر ایتمه‌مك عادته مبتلا اولانلرك اغزلرینه یاقیشان سوزلردر. بونلر اولا مبعوثانك ناصل ایش کوردیکنی بیلمکدن عاجزدرلر. مبعوثانك کوردیکی ایشلری غزته‌لرك مذاکرات عمومیه‌یه عائد اولان نقولنده آرایانلر غایت یاکیلمقده اولدقلرینی بیلملیدرلر. برکره غزته‌لرك مذاکرات عمومیه‌یی جانلری ایسته‌دیکی کبی دنیله‌جك درجه‌ده ناقص یازدیغی، وتقویم وقایعك بیله ضبطلری شایان وثوق عد اولنه‌میه‌جق قدر غیر منتظم وحتی مشوش اولدیغی معلوم اولمق مبعوثانك حقوقی نامنه واجب الاخطار اولان اموردندر. صکره مبعوثانده ایش یالکز مذاکرات عمومیه اثناسنده سوز سویله‌مکدنمی عبارتدر؟ هیئت عمومیه‌یه کلن لوایح معدله انجمنلرده‌کی مساعئ مدققانه‌نك محصولی دکلیدر؟ الحاصل مبعوثانده اویله آدملر واردرکه رفقاسی آره‌سنده فکرندن استفاده اولنمق جهتیله تمیز ایتمش وفقط مبعوثلری غزته‌لرك نشریاتی واسطه‌سیله طانیمق ایسته‌ینلرك دائرهٔ اطلاعنه داخل اولمامشدر.

مبعوثلرك آلدیغی پاره‌یه کلنجه اللی بیك کشی طرفندن منتخب بر ذاته ینه اللی بیك کشینك لایق کوردیکی بر پاره‌نك چوق کورلمسی یالکز استانبوله مخصوص اوله‌رق بعض افواهده دوران ایده‌بیلن کدا چشمانه دیدی قودیلردن اولمقله برابر هم‌ده بواستکثار، غایت سطحی وتغلیطکارانه بر محاکمه‌یه مستنددر. چونکه ماشی اللی لیرا دیوب کچیوردیکمز مبعوثلرك عندالحساب اسکی قانون اساسی موجبنجه آیده بیك یدیبوز ویکی قانون اساسی موجبنجه ایکی بیك بشیوز غروش یعنی ممیز معاشی قدر برشی آلدیغی وممالك سائره‌ده اعیان ایله مبعوثان مخصصاتی مساوی ایکن بزده مبعوثان مخصصاتی اعیان مخصصاتنك اسکیسنه نظراً آلتیده بری ویکیسنه نظراً ثلثی نسبتنده برمبلغ اولدیغی تظاهر ایدر. بوندن

باشقه ینه ممالك سائره‌ده مبعوثلر، تخصیصاتنی سنه ابتدا-
سنده و بلکه بعض مملکتلرده انتخاب مضبطه‌سی ویریلدیکی
کون — مضبطه تصدیقه اقتران ایتمسنه دخی استرداد
اولنمامق اوزره — آلدیغی حالده بزده تقسیط صورتیله
ویریلن مقادیرك استیفاسی اثناسنده مبعوثلرده برطاقم
اوضاع استعجالکارانه تخیل ایدن غزته‌لرك مسلکنی
تعییب ایتمه‌مك قابل دکلدر. مجلس مبعوثانی دها دونکی
کون نفس واپسین اشتیاقنده کشاد ایتدیره‌بیلمکله قریرالعین
اولان ملتك کوزندن دوشورمکه چالیشیله‌جغنه برازده
بومجلسك آن انعقادندن بری نه قدر یغمالرك اوکنه
سد چکدیکندن، مصرفك قاچ یوز مثلنی قزاندیغندن
بحث ایدیلسه منافع مملکته دها کوزل خدمت ایدلمش
اولور.

یوقاریده مشروطیتدن بحث ایدرکن بونك تضمن
ایتدیکی مقاوله‌نامه‌ده ملت، حکومت مأمورلرینك محکومی
دکل بلکه حکومت مأمورلری ملتك ایشجیسی اولمق
اوزره کوسترلمشدی. بونقطه‌ده برنوع سوء تفهمه محل
قالمامق اوزره ینه سزك وعظ ونصیحتلرکز ایچون بر
زمین ایضاحات آچیلیر. اهالینك بعض محللرده حریت
ومساواته مأمورین حکومتی طانیمامق، اوامر حکومته
اطاعت ایتمه‌مك کبی معنی ویردکلری واقع اولدیغنه نظراً
بزم یوقاریده‌کی اوسوزمزکده بویله برسوء تلقی‌یه استنادکاه
اولمسنی قطعیاً ایسته‌میز. ایشته حجت مشروطیته مندرج
بولنان اوفقره ایله شونقطهٔ مهمه‌نك یکدیکرینه ایصیند-
یرلمسی لازمدر. اوت حکومت مأموری ملتك برایشجیسی،
براجیری‌در . لکن بومأمورلر ملتك کندی وکیللری
طرفندن وضع وقبول اولنان قوانینك ینه منافع ملت
نامنه تطبیق واجراسنه مأمور اولدقلری و کندیلرینك
اصحاب درایت واستقامتدن اولملری مفروض اولدیغی
جهتله ملتك محترم ایشجیلری‌در. دها کسدیرمه برتعبیر
ایله حرمت، مأمورلرك شخصنه دکل قانونه عائددر .

قانونی ایسه ملتك کندی وکیللری وضع ایتمش اولدیغی
ایچون حرمت واطاعته ینه مشروطیت مقاوله نامه‌سی
موجبنجه سوز ویرلمش وبلکه یمین ایدلمشدر.

ایشته وعظ ونصیحتلرکزده نظر دقته آله‌جغکز
نقاط مهمه‌دن بعضیلرینی برنبذه تشریح ایتدم. ایسته‌رسه‌کز
بونی‌ده تم طرفمدن بردرس یرینه قبول ایدیکز.

لکن دیه‌جك اولورسه‌کزکه :

« بز بووعظ ونصیحتلری کیمه ایفا ایده‌جکز ؟
طشره‌لرده بالخاصه روم ایلینك بعض محللرنده افکار عمو-
میه بزی حالا مرتجع طانیورمش ؛ اولا بزم موقعمزی
قوهٔ معنویه‌مزی اعاده ایدیکزده صوکره بزدن وعظ
ونصیحت طلب ایدیکز . »

فی الحقیقه بوکبی روایتلری مع التأسف بزده ایشید-
یورز. طلبه‌دن پك چوقلری جمعیتمزه مراجعتله طشره‌ده
لدی الحاجه ابراز ایدلمك اوزره کندیلرینه بر اعتماد
نامه ویرلمسنی رجا ایتدیلر وبوصورتله اوزرلرینه منعطف
اوله‌جق سوء نظردن قورتوله بیله‌جکلرینی سویله‌دیلر .
فقط جمعیت دوشوندی، بونی موافق کورمدی. چونکه
بو اعتمادنامه‌یی هرکسه ویره‌مزدی . بعضیلرینه ویروب
دیکرلرینه ویرمدیکی صورتده ایسه اعتماد نامه‌سز
کیدنلر اوزرنده سوء نظرك تقررینی تجویز ایتمش اوله-
جقدی . دها طوغریسی بزطشره‌یه کیدن طلبهٔ علومك
حسن حالنی طرفمزدن ویریله‌جك شهادتنامه ایله ثابت
اولمق احتیاجندن وارسته کوریورز . افکار عامه‌ده
بوقدر عمایه احتمال ویرمیورز . لاعلی التعیین بریرده
تصادف ایدیلن برطلبه حسن حال اصحابندن اولدیغنه
دائر بروثیقه ابراز ایتسون ایمش . نه‌دن ؟ . وثیقه‌یی
اوطلبه حقنده سوء ظن بسله‌مکه لزوم کورن هرکیم ایسه
اوابراز ایتسون. چونکه مدعی، هم‌ده بغیر حق مدعی
اوسیئی الظنك کندیسیدر. بناءً علیه اثباتده ینه کندیسنه
توجه ایدر . شاید انسانلرده ، باخصوص انسانلرك

برصنف ممتازنده برائت ذمتك اصل اولمسی و بینهٔ‌نك مدعی‌یه توجه ایتمسی کبی قواعد اساسیه مدرکهٔ ملتدن سیلندی ایسه اوکا دییه‌جکمز یوق . فی الواقع بعض افکار عمومیه‌نك منطق شکنانه اولان وضعیتندن طلبهٔ علوم متضرر اولدقدن صوکره بونك بطلانی ایله متسلی اولمق فائده ویرمز . لکن تلافیسه محل یوقدر . طلبهٔ علومی تطمین و تأمین ایدیپورزکه حکومت بوجهتلری نظر دقته آلمش و لازم کلن اسباب و وسائله توسل ایتمك اوزره بولنمشدر. حتی صورت مخصوصه وموثوقه‌ده وقوع بولان استخباراتمزه نظراً مشروطیتك براساس متین وسالم اوزرنده تقرری اردو ایله علمیه‌نك تقویه‌سنه متوقف اولدیغنه قناعت حاصل ایدن قابینه‌مز سنین سابقه‌ده اولدیغی کبی طشره‌یه کیده‌جك اولان طلبهٔ علومك واپورلره شمندوفرلره مجاناً قبول ایدیلملری وفضله اوله‌رق برر مقدار مناسب خرجلق اعطاسی جهتلرینی تذکر ایتمکده‌در. طبیعی دکلمی یا . مستحقینه معاونت خصوصنده حکومت مشروطه ، عبدالحمید قدر اولاماز ؟

مصطفی صبری

---

۳۱ مارت وقعه‌سنه دائر

(اوتوز برنجی نسخه‌دن مابعد)

تلفون واسطه‌سیله مجلس خاصه‌ده اولدیغی اکلاشیلان شیخ الاسلام افندی‌یه جمعیت علمیه‌نك تلفون باشنده امرلرینه منتظر اولدیغی بیلدیرلدی . بر از صکره مخاطبمز اولدیغی بیلنن شیخ الاسلام افندی‌یه بینمزده قرارلشدیرمش اولدیغمز بر وجه آتی ایکی صورت تشبثی عرض ایلدك .

(۱) عسکرك شو صورتله حرکتی طلب ایلدکاری شرع شریفه مغایر بولندیغنی وقشله‌لرینه چکیله‌رك آمرلرینه اطاعت ایلملری طرف شریعتدن کندیلرینه امر اولندیغنی بیلدیرر برقطعه فتوای شریفه ترتیب ایله عسکر واهالی‌یه خطاباً طرف مشیختدن ایروجه ترتیب ایدیله‌جك بر بیان نامه ایله توشیح ایدیله‌رك همان عسکر واهالی‌یه طاغیدلمسی .

(۲) فتوی و بیاننامه‌نك توزیعنی متعاقب علما ورؤسای مشیخت طوپلانه‌رق عسکرلره نصایح لازمه اجراسی .

شیخ الاسلام افندی بو مطالعاتی مجلس خاصه‌ده موقع مذاکره‌یه وضع ایلیه‌جکنی وبناءً علیه برآز بکلمه‌مزی تفهیم ایلدی، اون دقیقه صکره تلفون باشنه کله‌رك برنجی مطالعه‌نك مجلس خاصده دها اولجه دوشونلدیکنی فقط شو صورت تدبیر اولمق اوزره تأخیری تنسیب ایدلدیکنی وایکنجی مطالعه‌نك اجراسی موافق اولوب همان طوپلانه‌رق مجلس مبعوثان اوکنه کیدلمسنی وکندیسنکده کیده‌جکنی سویلدی. بز درعقب باب مشیختده نه‌قدر اوطه‌جی وخدمه وارایسه علما ورؤسایه کوندره‌رك باب مشیخته دعوت ایلدك. براز زمان صکره ایجه ذوات تجمع ایتدی، بوصره‌ده جمعیت علمیه نامنه عسکر واهالی‌یه خطاباً بر بیاننامه قلمه آلنمشدی . مطبعه‌یه کوندرلمك اوزره کیمه ویرلدیکی معلوم اولمیان بوبیاننامه مع التأسف ضایع اولمشدر . یارم ساعت ظرفنده اون بش قدر ذوات طوپلانمشدی ، مقصدمز ، خط حرکتمز و تعقیب ایده‌جکمز پروغرام، عمومی صورتده قرارلشدیریله‌رق وبو طوپلنان ذوات مقدار کفایه‌ده کوریله‌رك عزیمت ایلیه‌جکمز اثناده ایجمزدن بری : عسکرلره اجرا ایده‌جکمز نصایح واخطارات هرنه صورتله اولورسه اولسون حرکت واقعه‌لرینك علیهنه اوله‌جغندن وقعه‌نك مرتبلری عسکرك حسیاتنی درعقب علیهمزه چویرمك ایچون بهمه‌حال تشبثده بولنه‌جقلری وارتق بولندیغمز تشبثده بوتشبثلرینه موفق اوله‌جقلری قطعی بولندیغی ،

طرزنده‌کی مطالعه نك عمومزه ایقاع ایلدیکی تأثیر اوزرینه
جوار مدرسه‌لرده بولنان طلبه ایله عددمزك تزییدینی
تنسیب ایتدك . وسلیمانیه حوالیسنده طوپلانمه‌لری ایچون
مدرسه‌لره خبر کوندردك . شو تشبثك ایو برشی اولمدیغی
آشکار ایدی . چونکه برمقصد مستعجل قارشوسنده
هیئات عمومیه‌یی تشکیل ایدن اشخاصك جمله‌سی عین
تأثیر وعین قوتده بولنه‌جغی طبیعی ایدی. هویتی ومقصدی
غیرمعلوم آدملری ایچمزده بولندیرمقدن و آنلره اکثریت
قزاندیرمقدن نتایج مؤسفه ظهور ایده‌بیلمسی ملحوظ
ایدی . اوله‌جه عسکرلر واسطه‌سیله طلبه‌نك برقسمی مدرسه
لردن چیقارلمش و برقسمی ده بالطبع اوته‌یه بری‌یه طاغاملش
اولمقله یالکز اون قدر طلبه‌نك سلیمانیه حوالیسنه طو-
پلاندقلرینی خبر آلدق. بونلری آله‌رق سلیمانیه حوالیسی،
مکتب نواب اوکی وباقرجیلر طریقیله بایزیده واصل
اولدق . بایزید میدانی حکومت عسکری اشغال ایلمش
واهالی میدانه منتهی جاده‌لره وبایزید جامع شریفی حوالیسنه
طولمش ایدی . باغیلره مقابله ایتمك عزمیله اجرا ایدیلان
شو حرکتی اهالی اره‌سندن بعضیلری عسکره اسماع ایلمك
صورتیله تقبیح ایلدکلری کوریلیور . و عسکرلر اهالی‌یه
قارشو شدت ابراز ایده‌میوردی . بز اهالی‌یه طاغلملری
وحرکات عسکریه‌یی نه تشویق ونه‌ده تقبیحده بولنمامری
وهیچ قارشمامری ایچون نصائح لازمه اجراسنه باشلادق
وترامواى جاده‌سی اوزرنده‌کی یوللرده بولنان اهالی‌یه‌ده
عین نصیحتی اجرا ایچون منطقهٔ عسکریه داخلنه کیردك
بزه ممانعت کوسترمدیلر . عسکرلر ضابطلرینك امری
آلتنده ایدیلر . فقط کندی وضعیتلرینی ومقصدلرینی
ونه یاپه‌جقلرینی تمامیله بیلمدکلری اکلاشیلیوردی. بونك
ایچون ناصیه‌لرنده عسکرلکجه برعزم نمایان اولمیوردی.
بایزید کتبخانه‌سی حذاسنه کلدیکمز اثناده اوراده اخذ
موقع ایلیان برسواری بلوکی یوزباشیسنك صاعقه کبی
مؤثر سوزلرینه هدف اولدق. وطننك فراش احتضاره
دوشدیکنی کورن وبزم عساکر عاصیه‌نك مروج افکاری
اولدیغمزی زعم ایلیان بو اسمر ونحیف عسکر بزه
دیوردیکه : « خواجه افندیلر شریعت ایستمیور ؛
ملتك فلاکتنه ، مملکتك اضمحلالنه یوریلیور. شریعت
ایچون حیاتمزی هر نوع تهلکه‌یه آتارز . فقط بونام
مقدسله اعادهٔ حیات ایتدیرلمك ایستنیلان استبداده‌ده
حیاتله مقابله ایدرز ، اه عشقنه، شریعت حرمتنه، مملکتك
محونه معاونت ایتمیکز . استبداده طرفدار اولمیك !
بوسوزلری بر عصبیتله سویلیور واغلایوردی . شو
ولولهٔ هول انکیز اره‌سنده بر صدای هاتفی کبی تأثیر
ایدن بوسوزلر بنی ایچین ایچین آغلاتدی . مقصدمزی
کندیسنه بیلدیردك . موفقیتمزی تمنی ایتدی. اوراده‌کی
اهالی‌یه‌ده اجرای نصایحدن صکره ترامواى جاده‌سنه
کیردك. بش اون آدیم آتار آتماز آوجی چاوشلرندن
عبارت عساکر باغیه پیشدارلرینه تصادف ایتدك .
عزیمتمزه ممانعت کوستردیلر شریعت نامنه حرکت
ایتدیکمزی صورت ملایمتکارانه‌ده اکلاته‌رق مساعده
استحصال ایده بیلمش ایسه‌کده ایلروده هرحالده دوچار
ممانعت اوله‌جغمزی سویلدیلر. کندیلرینه ظهیر اولمق
اوزره طلبه‌یی مدارسدن تهدیدله چیقاران عسکرك بزه
بویله بر مقابله‌ده بولنمسنی پك غریب بر صورتده تلقی
ایتدم . وعلمانك بومسئله‌یه طرفدار اوله‌میه‌جغنی کورن
نافذ برنظرك ترتیبیله حرکت واقعه اجرا ایدلمش اولدیغنی
وبیوك برتهلکه قارشوسنده بولنه‌جغمزی دوشونمکه
باشلادم . برآز دها ایلرولیه‌رك کانکش مدرسه‌سنه
یقین بریرده خط عسکری‌یه ملاقی اولدق بوراده آوجی
چاوشلری خلاف مأمول بزه صوك درجه حرمت وحسن
قبول کوستردیلر . چاوشلردن برقاچی اوکزده دردر
بشر دانه‌ده صاغ وصوللمزده اولمق اوزره ایکی طرفلی
دیزلمش اولان خط عسکرینك ایچروسنه کیردك. فقط
آره‌مزه صنوف مختلفه‌دن پك چوق یبانجی داخل

اولمشدی . تماس ایلدیکمز بو آوجی عسکرلرینك حالت روحیه‌لرینی پك غریب کوردم . هله نحیف وبغدای بکزلی ، اوزونجه بویلی واوزونجه چهره‌لی ، یناق کمیکلری بر آز چقیق ، برونی بر آز اییجه وصاغه طوغری مائل برچاوش ایچمزده مسن بولنان بر ذاتك النی ویوزینی اوپه‌رك هنچقره هنچقره آغلایور، وحرکتلرینی ایجاب ایتدیرن اسبابی تعداد ایدییور، ودییوردیکه : دینك آمری سزسکز نه امر ایدرسه‌کز یاپه‌جغز . بن برایش کوره بیله‌جکمزه حکم ایده‌رك ممنون اولمغه باشلادم . عددمز یکرمی بش ایکن ایکیوز اللی‌یه بالغ اولمشدی . اوزرمزده بولنان قوهٔ معنویه حصه‌دارانی چوغالیوردی . بونلردن بر قاچینك بزم آرزومزه مخالف حرکتی قصدمزی بتون بتون عقیم براقه‌جغی طبیعی ایدی . بوآراده قیصه بویلی ، طیقناز ، پوطورلی ، قیرمزی قوشاقلی ، طوپ صقاللی ، کیرلی برفس کیمش واوزرینه یشنی صارمش بری اك اوکده اولدیغی حالده « یشاسون اتحاد محمدی جمعیتی » دیه باغیردیغنی کوردم . موقعمز بتون بتون مشکلشدی . بونلری ایچمزدن چیقارمق غیر قابل کوزینیوردی . اطرافدن‌ده «یشاسون اتحاد محمدی جمعیتی» دیه آلقیشلره مظهر اولیوردق . بن موفقیت دیه تلقی ایتدیکم شو ترتیبمزك حرکت باغیهٔ واقعه‌نك دها زیاده کسب قوت ایلمسنه یاردمله نتیجه‌لنه‌جکنی اکلادقجه محاکمهم آلت اوست اولیوردی. ایچمزدن بواسافلی دفع ینه عسکرلرله ممکن اوله بیله‌جکی دوشونیله‌رك چاوشك برینه قارشی علمیه نامنه حرکت ایدییورز ، ایچمزده سیویللرك بولنمسی موافق دکلدر ، بزمله برابر ایچرویه بر طاقم مناسبتسز آدملرك کیرمه‌سی محتملدر . طرزنده ایدیلن تلقینات درعقب حسن تأثیر حاصل ایده‌رك سیویللرك آیرلمسی لزومی عسکرلر طرفندن بلند آواز ایله بیان ایدلدی. بونك اوزرینه سیویللرك برچوغی چیقدیلر. وچیقمیانلر عسکرلر طرفندن بر بر چیقارلدی . هله « یشاسون اتحاد محمدی جمعیتی » دیه بزه علمدارلق وظیفه‌سنی ایفا ایدن تعریف ایلدیکم شخص ایچمزده قالمش اولدیغی کورلمکله ینه چاوشلردن برینه ایدیلن تلقین اوزرینه توقاتله طیشاری‌یه چیقارلدی . بوصورتله کتله‌مزی بر آز آزالتمش ایسه‌کده عسکرلر اطرافده نه‌قدر عمامه‌دار وار ایسه بزه ضمیمه قلیورلردی. حالا طلبه‌لك بری نصل بر مقصدله کیتدیکمزی ویا کیتورلدیکمزی بیلمدیکی ایچون اولملی که چاوشك امرینه مخالف حرکتله قاچمق ایستدیکی حالده برتوقاتله تلطیف اولنه‌رق صولوغی آرامزده آلدی . بز لاحول کتان مسئله‌نك نیه منجر اوله‌جغنی دوشونمکه باشلادق. هر آدیم آتیشده دائما زیاده‌لشیوردق .

عتیق علی پاشا جامعنه یاقلاشدیغمزده ایچمزدن بر تکبیر صداسی یوکسلدی . بردن بره تعمیم ایتدی . بوراده تکبیرك ایجاب ایتمدیکی اکلاشیله‌رق سکوت رجا ایدلمش وتأثیری کورلمش ایسه‌ده یانمده بولنان اوزون بویلی ، ایری وجودلی ، قیرجه صقاللی صاچی‌یکدیکرینه قاریشمش وصرتنده یاقه‌سی و صقالنك تماس ایتدیکی یرلری کیرلی برلاطه بولنان ، صارغی غیرمنتظم ، سسی وچهره‌سندن عرب اولدیغی اکلاشیلان غایت کور سسلی برشخص احالهٔ سمع اعتبار ایتمیه‌رك تکبیرك آرقه‌سنی کسمدی. ینه تکبیر صدالری یوکسلدی. چاوشلر واسطه‌سیله بونکده اوکی آلنه‌بیله‌جکی دوشونیله‌رك چاوشك برینه: اهالی‌یی هیجانه سوق ایتمك ایی برشیٔ اولمدیغی وبوتکبیر ایسه اهالی‌یی فوق العاده خوف وهراسه دوچار ایلیه‌جکی طرزنده بر قاچ سوز سویلنه‌رك تکبیردن واز کچیرلمسی عسکرلر طرفندن بیلدیرلدی . فقط هیئت ناصحه‌مز بیکی متجاوز برحاله کلمش اولدیغندن هرطرفدن تکبیرك کسیلمسی سلطان احمدده‌کی بغچه‌یه قدر امتداد ایتدی. اورادن کامل سکونایله آیاصوفیه‌میدانه کیردك.

میدانده اطرافده بیوك بر مستطیل شكلنده اخذ موقع ایدن عسكرك اورته‌سنده بزدن بشقه كیمسه یوق ایدی غلاوورلریمز واسطه‌سیله مبعوثان قپوسنه قدر كلدك. وعسكرلرك سوز باشلرینك ایچروده اولدیغنی اكلادق. مبعوثان قپوسی اوكنده ایچرویه اصل هیئت علمیه‌نك كیره‌بیلمسی ایچون تشبثاتده بولنلمش ایسه‌ده آنلرله برابر برچوق بیلمدكلرم كیردی. وبعضیلریده خارجده قالدیلر. بن ایسه شو تشبث واقعمزك مطلوب اولان نتیجه‌یه اقتران ایده‌میه‌جكنه حكم ایلدیكمدن وایچروده بولنمامدن هیچ بر فائده حاصل اولمیه‌جغنی اكلادیغمدن اوقاف اوكنده‌كی منطقهٔ عسكریه‌دن چیقارق شو حركت باغیانه‌یی برمدت تماشا ایتدم، تام ساعت آلتیده «یامحول الحول والاحوال حول حالنا الی احسن الحال» دیه‌رك آیاصوفیه جامعی ایچریسندن بومحشر وطنی ترك ایلدم.

محمد فطین

— سلامت، التزام حقیقتده‌در —

تخالف طبایع، ابنای بشری صنوف عدیده‌یه آیرمشدر. انسان واردركه حیاتنك هر دوره‌سنده محاسنه انجذاب، مساویدن اجتناب ایدر.

فطرت پاكیزه‌سی بر تربیهٔ فاضله ایله تنور ایتدكجه محاسنه میلی — مساویدن نفرتی نسبتنده — ازدیاد ایدر اسباب مجبره، اومیل نفرتی تغییر ایده‌مز.

هانكی خصوصده اولورسه اولسون، خلاف حقیقت اطوار وكفتاره تصدی ایلمك او مرد منور نظرنده انتحاردن دها وخیم كورینیر.

چونكه راه حقده اثبات قدم ایدنلره كوره طریق اعوجاجه ركون ایتمك، طوغریدن طوغری‌یه حقیقتی تحقیر ایتمك دیمكدر.

اهل حق حقیقتی تحقیر ایده‌مز. تحقیر ایدرسه انتحاری شهادته ترجیح ایتمش اولور.

اذواق دنیویه، رؤیا قبیلندندركه خواب غفلت زائل اولنجه صاحب رؤیا، درد خمار ایله واویلا ایدر.

یاخود لذائذ حیاتیه، خولیا مثابه‌سنده دركه هوسات وشهواتك ترتیب ایتدیكی دستكاه وهم وخیال — عقل وفكرك خفیف برضربه‌سیله — زیروزبر اولنجه صاحب خولیا، كندی نظرنده ده محض خیال اولور.

ایشته — خماری ذوقندن اكثر اولان — اورؤیا وخولیانك ماهیتی — سایهٔ فیض دینده — كشف ایدنلر ایچون اك مشكل دملرده‌ده التزام حقیقت محافظهٔ حیاتدن دها مهمدر.

زیرا حضور خلقه كذب وریا ایله چیقیله بیلیرسه‌ده حضور حقه چیقمق ایچون حقیقتدن بشقه رهبر یوقدر.

حق، حقیقت ایستر. حقیقتدن عدول ایدنلر — فرض محال اوله‌رق — دنیاده كار ایتسه‌لرده عقباده خسران ابدی‌یه محكومدرلر.

بو، بر حقیقتدركه عكسنی ادعا ایدنلر نعمت بصردن یاخود نعمت شعوردن محرومدرلر.

«وانظر واكیف كان عاقبة المفسدین»

ینه انسان واردركه محاسندن اجتناب، مساوی‌یه انجذاب ایدر. مساوئ اعمالك بر كرداب خطر انكیز اولدیغنی عقلاً ونقلاً بیلدیكی حالده اومخوف كردابدن روكردان وشاهراه محاسنه پویان اولماز.

منافع خسیسهٔ دنیویه‌یی، منافع اخرویه‌یه تقدیم ایدر. روزكار هانكی طرفدن وزان اولسه — فیرلداق كبی — اوجهته توجه، اوجهتدن استیفای حظه حصر فكر ایدر.

[« روزكارك اوكنه دوشمه‌ین آدم یورولور »

حکمتنك بومسئله‌یه قابل تطبیق اولمدیغنی ایضاح ایتمك التزام مالایلزم حکمنده‌در .]

دم کلیرکه ترویج محاسن وتزییف مساویده حق‌پرستان ایله هم‌زبان اولور .

زمان کلیرکه قضیه‌نك عکسنی التزام، غشاشانه کلام ایدر . زیرا مسلك حقیقتده تلون اولمدیغی کبی حقیقتدن تباعد ایدن افکار مظلمه اربابی ایچون‌ده برمسلك معین اتخاذینه امکان یوقدر .

(عجبت من شیخ ومن زهده)
(تذکر الناس واهوالها)
(یکره ان یشرب من فضة)
(ویشرب الفضة ان نالها)

مألنه جان ویرن اوسالوسك وجود منحوسی عالم انسانیت ایچون اك دهشتلی فجره وفسقه‌دن دهامضردر .

دشمن حق اولان بودرلو غشاشین روزکارك طرید باب الهی اولدقلرینی (نورالحق) صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلری بیان بیوریبورلر : «من غش فلیس منا » .

شوعالم کون فسادده بوقلمون کبی دقیقه‌ده بیك رنکه، شعبده‌باز کبی بیك شکل وصورته کیرن قلاشلر ، دشمن حقیقتدرلرکه کوستردکلری رنك وشکل ایله قلوب قاسیه‌یی — برقات دها — اضلال ، قلوب صافیه‌یی اغفال ایدرلر .

شواضلال واغفالدن مقصدنه‌در ، جرمنفعت دکلمی؟ انصاف اولنسه دنیا دنیلان دغدغه زار هیچا هیچك، حیات دنیلان انفاس معدوده‌نك اوقدر حرص وطمعه تحملی اولمدیغنی بلاتردد اعتراف ایدیلیر .

طنطنهٔ عالمی آوازهٔ طبله تشبیه ایتمشلر . طبلك —صداسی ایسترسه عیوقه چیقسون — ایچی هرحالده بوشدر . بوشه قوشمق ، قنانك بوشلغنه‌دلالت ایدر . طنطنه‌لرله ،دبدبه‌لرله عزت حقیقیه اکتساب ایدیله‌مز .

دبدبه‌نك عزته نسبتی ، خیالك حقیقته نسبتی کبیدر . عزت حقیقیه ، ایمان کامل اربابنه موعوددر . حق پرستان امت دارینده معزز ومسعوددر .

بیك درلو وسائل سخیفه‌یه توسله‌تدارك ایلدکلری محتشم کردونه‌لره رکوب ، مزین لباسلرله ستر عیوب ایدن غفلت پردازلر ، — ذلیل وحقیر اولان — نفس لئیمه‌لرینی انظارانامده اوصورتله عزیز وشریف کوسترمك امل باطلنده بولنورلرسه‌ده حقیقت، اوضاع ابلهفریبانه ایله ستر ایدیله‌مز .

طنطنهٔ بی‌سود ایله حیاته حیات قاتیله‌مز . عمربشر محدوددر. انفاس معدوددر. ثروت،انفاسی تزییدایده‌مز رزق ایسه مقسومدر . زیدك محبتی ، عمروك عداوتی رزقی تزیید وتنقیص ایلیه‌مز . نعمت حقکدر . حق نعمتنی ایستدیکی قوللرینه احسان ایدر .

سعادت حقیقیه ، حضور قلبده‌در . حضور قلب ، ثروتله استحصال اولنه‌ماز . سعادت عظمی، غنای قلبه وابسته‌در . غنای قلب ، بخشایش الهی‌یه قناعتله حاصل بوفیض جلیله‌ده ارباب ایمان نائل‌اولور .

رزق‌مقدره عدم‌قناعتله جرمنفعت ایچون — کسوهٔ ریایه بورونه‌رك، ییلان‌کبی یرلرده سورونه‌رك — عباد اللهی اضلال واغفاله چالیشان منافقلرك دنیا وعقباده وقف ذلت ونکبت اوله‌جقلرینه حکم ایتمه‌مك یاجهل بوجهلانه‌دن ، یاخود عناد نمرودانه‌دن تولدایلر .

اسلام ، کائنات انسانیه‌یه نعمتدر . هرمسلم ، حصه‌سنه اصابت‌ایدن نعمتدن‌ابناء جنسنی مستفید ایتمکه مأموردر . خیرالناس اولمق ایچون نفع‌ناسه خدمت ایتمکدن باشقه چاره‌یوقدر .

اضرار ناس ؛ نظر اسلامده اك بیوك فضیحه‌در . منفعت شخصیه‌سنی تأمین ایچون ناسی اضرارایدنلر ؛ البته غضب‌حقه کرفتار اوله‌جقلردر .

بیلمه‌ینلر قطعیاً بیلملیدرلرکه منفعت‌شخصیه، منفعت

عامه‌یه ترجیح اولنه‌ماز . هانکی فرد — هانکی نام‌ایله اولورسه اولسون — منفعت عامه‌یی ایلری سوره‌رك منفعت شخصیه‌سنی تأمینه صرف فکرایلرسه برکون —عدل الهی ظهورایدر — کندیسی متضرر ، عامه مستفید اولور .

بناءً علیه (السعید من اتعظ بغیره) مآل جلیلنه دقتله —منفعت شخصیه‌سنی استحصال، منفعت عامه‌یی استثقال ایدن — اشخاص ردیئه‌نك عاقبت حالندن متعظ ومتنبه اوله‌رق دائما التزام حقیقت، دائما نفع عمومی‌یه خدمت ایتمکه چالیشملیدر .

چونکه سعادت ، نفع عامه‌یه خدمتده‌در .
سلامت ایسه التزام حقیقتده‌در . .

ابن الامین محمود کمال

«انسانیت ـ مدنیت»

بشریتك منتهای تکمله ایصالنه عائد ، اك موافق و مساعد اسباب ووسائطی جامع اولمسی لازم کلان مدنیت حاضره مسائل اجتماعیه و وظائف اصلیه‌جه استلزام ایلمکده بولندیغی تأثیرات اعتباریله اهمیت ودقت مخصوصه‌یه شایاندر . اقالیم ودیارك وطبایع واطوارك تفاوت وتحولندن منبعث فرق و اختلافدن قطع نظر، بالجمله اقوام مدنیه، حتی دائرۂ مدنیتده‌کی موقعلری هنوز تصدیق وتسلیم اولنه‌میان فقط ـ مدنی بالطبع بولنملری جهتله ـ عالم مدنیتده کندیلرینك‌ده حیز مخصوصه استعدادا و استحقاق فطریلری منکر اولمیان اقوام غیر متمدنه‌دده غایهٔ مقصود اساساً حیات ومعیشتجه وسعت واستراحت تأمینه معطوف ومنحصر بولندیغی جای مناقشه دکلدر .

شوقدر که افراد اشخاصدن بدأ ایله جمعیتلره، حکومتلره قدر متسلسلاً بو مقصده وصول ایچون اتخاذ و تعقیب ایدیلان اصول ووسائط، قواعد مدنیه و ایجابات انسانیه‌یه کاملاً وتماماً توافق ایدوب ایتمدیکی تدقیق وملاحظه‌دن وارسته طوتلمامق انسانیت متمدنه‌یه قارشی بداندیشلکدن معدود اوله‌ماز .

بالعکس غایهٔ تکملی وعد ایلیان مدنیتك مقتضیاتندن بیلنمك لازم کلیر . ـ زیرا برمقصدك استحصالی امرنده مراجعت اولنه‌جق وسائل، وقوع بوله‌جق تشبثات قاصد ومتشبثك میلی وطبیعتنه کوره ـ بعضاً طرز معقول ومقبولك خلافنده‌ده جریان ایده‌بیلمك احتمالات وارده‌دن وبلکه واقعات مشهوده‌دن بولندیغی ایچون مدنیت نامنه‌ده بعض دفعه مدنیت صحیحه‌یه ملایم و موافق دوشه‌میه‌جك احوال غریبه حدوثی احتمالدن خارج صاییلاماز. کرچه مدنیت نه‌رتبه تعالی وتکمل ایتمش اولور ایسه اولسون برقوم وجماعتی عمومیتله بلا استثنا صلاح تامه مظهر ایلمسی ممکناتدن اوله‌میه‌جغی غیر منکردر . چونکه مدنیتك ملکیت دیمك اولمدیغی بدیهیدر . معصومیت کامله وعمومیه شو عالم کون وفساده میسر اوله‌مامق ، بین البشر متمدن اولسون، غیر متمدن بولنسون ـ معصومینه مقابل مجرمین‌دخی نقصان اولمامق بر امر ضروریدر . مدنیتك لطف وفائده‌سی صلاح ایله طلاحك ماهیتنی کمایلیق اظهار، و ارباب عفت وعصمته تجاوز وتسلطدن خالی قالمامق شعارندن اولان اشرارك تحدید ومنع شرت ومفسدتی وسائلنی استحضار ایله‌برابر احتیاجات وتمایلات مادیه و معنویه‌جه یسر و سهولت وامنیت وموفقیت تهیئه وتأمینله حیات عمومیه‌یه بر مجرای انتظام وسلامت ویرمکدن عبارتدر. یوقسه تغییر خلقت وماهیت ابدیاً وقاطبةً محالاتدندر .

قدرت وحکمت ازلیه شاهراه صدق و صلاحی وکرداب فسق وطلاحی تفریق وتمییز خاصه‌سیله برابر بونك برینی اختیار وتعقیب امرنده فطرت بشریه‌یه براستعداد

بخش ایلمشدر. فی الازل هدایتدن محروم و تابع اوهام وظنون اولانلری میل و استعداد جبلیلری مقتضیاتنه تبعیتدن کلیاً منع ووقایه به مدنیتك کفایتی تسلیم اولنه مامق طبیعیدر.

شوراسی معترف ومصدقدرکه اساساً انسانیتك ایجابات طبیعیه وضروریه سندن بولنان امرتمدن هیچ روجه ایله متین ووقاحته مساعد ومتحمل اولمدیغی حالده بر طاقم وقاحتکارانه وسفاهتشعارانه احوالك مدنیت عالملرنده‌ده جای قبول بولمش اولماسی فطرة میال مساوی بولنانلری مدنیت نامنه، انسانیت مکرمه‌یه خجل و فتور ایراث ایده‌جك فجایعك ایقاعندن کری براقامقده‌در.

مدنیتکه غایه‌سی انسانیتك تجلیٔ کمالندن عبارتدر. انسانیتك حوصلهٔ قبولنه صیغامیان حالات تا استواره نظربی قیدی ومسامحه ایله نصل نکران اوله‌بیلیر. هله شو نظر قیدسزلقله‌ده قالمیوب استحسان وتصویبی ایما ایده‌جك اولورایسه اوطرزده‌کی مدنیتی انسانیت مکرمه‌دن متباعد فرض ایتمکده استهجان واستقباح اولنه‌جق بر جهت قالماز. انسانیتجه مرتبهٔ کماله نه قدر تقرب ایدیلیر ایسه مدنیتك لطف وفائده‌سندن‌ده اورتبه استفاده ایدلش اوله‌جغی اشکاردر. بنابرین انسانیته اساساً تعلق [illegible] وظائف مهمه و متنوعه‌یه معارض قالان ویا او وظائفك ایفاسنجه مساهله ومسامحه ایراث ایلیان هرحال وحرکتك مدنیت صحیحه ایله مناسبت وموافقتی بولنمه‌جغی انکاره [illegible]ال یوقدر. ایشته مدنیت حدذاتنده شوماهیتله موصوف ایسه‌ده دعوای مدنیتده یکدیکرینه تسابق ایلیان اقوام مختلفه عجبا اکثریتله اوصاف مبحوثه ایله تحلی ایده‌بیلمشلرمیدر.

ترقیات علمیه وفنیه‌نك حصوله کتیردیکی ابداعات واختراعات احتیاجات مادیه ومعنویه‌نك تنوع وتکثرینی انتاج واوعالملرده یشامق مجبوریتنده بولنانلری مساعی واقدامات متوالیه‌یه سوق ایله برابر برطاقم احتراصاته‌ده اماج ایلدیکندن انسانیتك جهت معنویه‌سنجه اهمال وتسیب اثاری مشهود اولمغه باشلامشدر. بشریت حالت روحیه‌سی جهتیله یالکز مادیات ایله قائم اوله‌ماز. محافظهٔ موجودیت وشرفی استکمال معنویاتنه متوقفدر حسیات عالیه و نجیبه‌نك مصدر ومولدی احوال روحیه ومعنویه‌در.

ظاهراً ومادةً نه‌قدر اثار تکمل وانتظام مشهود اولور ایسه اولسون معنویاتجه برصلابت وقوت تأمینه مداری بولنمدقجه جدی وپایدار برفائده‌یی استلزام ایده‌مز انسان برحیوان ویاماکنه کبی یشایه‌ماز. الغنی وجاهل کیمسه‌لر بیله احوال روحیه سائقه‌سیله انسانلغی واکا مختص شرف ومزیتی ولوکه محدود ومقصور برحالده بولنسون — حس وملاحظه‌دن آزاده قاله‌ماز. معارفدن مقصود شوحس وملاحظهٔ ابتدائی‌یی حدلایق کماله ایصالدن عبارتدر. انسان اولان وبونی حس وادراك ایدن انسانیتك شرفنی محافظه وادامه‌یه مجبوردرکه بوده افعال ووظائف ذاتیه‌سنده‌کی اهتمام واقدامنه متوقفدر. وظائف انسانیه‌سنده مهمل ومسامحه‌کار اولانلر — عالم مدنیتده بولنمش اولمق ایله شرافت مدنیه‌دن حقیقةً نصیبه‌دار فیوض صایلماملر. کذلك نجیه عالملر بولنه‌بیلرکه علمدن مقصود اصلی اولان تهذیب اخلاق نعمتیله متنعم اوله‌مدقلری ایچون فضیلت حقیقیه‌دن محروم عد اولنورلر. بو نه عملرنه، و به متمدنلرك کائنات انسانیه‌جه فائده‌دن زیاده محاذیری کوریلیر. نه‌کندیلری حقیله مستفید نه‌ده بشقه‌لری انلردن فائده‌مند اولور. جهانده شو قبیل کیمسه‌لرده بولندیغی ایچون عالم مدنیته براعتراض واتهام توجیهنه بالطبع امکان بولنه‌ماز.

فقط مدنیت حاضره‌نك مسائل اجتماعیه و وظائف اساسیهٔ انسانیه‌جه استلزام ایلمکده اولدیغی تأثیرات درجاتی‌ده نظرتدقیق وملاحظه‌دن اصلا دورطوتلمامق وجوبی‌ده رد ایدیله‌مز. چونکه حق الانصاف وکمال بی طرفی ایله تعمیق حال ایدیلنجه بوکون جهان مدنیتده

ومدنيت نامنه حكمفرما اولان برچوق احوال انسانيتى شائبه‌دار خجل ايده‌جك ماهيتدن ازاده اولمديغى تيقن اولنور. كائناتده سؤ تأثيرات ومحذوراتى محقق و مسلم اولان افراط وتفريط معاملات مدنيه‌جه‌ده مشهود اولمقده‌در.

بالفرض امور تجاريه‌جه افراط سائقه‌سيله‌دركه برطاقم سنديقه‌لر تشكيليله ووسائل سائره ايله احتكار كبى انسانيت متمدنه‌يه ياقشديرلمسى قابل اولميان معاملات سيئه ووخيمه حصوله گلمكده‌در. هله انسانيته مختص واڭ بيوك عز وشرف اولان مروت نسيان وفقدانه اوغرامقده‌در.

گويا مدنيتڭ ثمره‌سى وياغايهٔ اصليسى ثروت عظيمه كسب وجمعندن عبارت ايمش كبى بوامنيه هردرلو مقاصده تقدم ايتمكده‌در.

شويله برظن وتخمين وارد اولمقده‌دركه جريان حاضر شدت متزايده‌سيله دوام ايدوب كيدر ايسه برزمان صكره ثروتدن محروم اولانلر مدنيت عالملرنده يشايه‌بيلمك لياقتنده گوريله‌ميه‌جك. زيرا هرگون بلكه هرساعت افزايش بولمقده اولان احتياجات متنوعه‌نڭ بار تضييقنه تحمل ايتمك، برمعيشت متمدنه ايله يشايه‌بيلمك هرشيدن اول وهرشيدن زياده برثروت عظيمه‌يه مالك بولنمغه توقف ايده‌جك حتى اڭ زنگين حكومتلر بيله دعواى تمدنله موازنهٔ سياسيه‌نڭ وسلم واسايش امنك محافظه‌سى نامنه اختيارينه مجبور قالدقلرى مصارف فوق العاده‌نڭ تداركى خصوصنجه انديشه‌دن وارسته بولنميورلر حالبوكه شو انديشه قواى موجوديه‌لرينى برقات دها تزييده وبنا برين منابع مصارفلرده دها زياده توسيعنه سرق ايديور بوجهتله دولتلرجه تزييد ثروت نقطهٔ مقاصد حكمنه گيرمش اونيور. ماحصل مدنيت حاضره برچوق فوائدى ايله برابر مسائل اجتماعيه ووظائف انسانيه‌جه تضييقات وتأثيراتدن خالى عد اولنه‌ماز. وانسانيتى منتهاى كماله ايصال ايتديكى همان تسليم ايديله‌مز. يالگز ماديات انسانيتڭ احتياجاتنى برطرف وكمالنى تأمين ايده‌مز. معنوياتڭ‌ده استكمالى الزمدر. حيات فانيه‌دن بشقه حيات اخرويه نڭ‌ده موجوديتى اعتقادينى احساس ايليه‌مدكجه مدنيت نصاب كمالى احراز ايده‌مز. هرحالده ديانته استنادى پك ضعيف ويا معدوم بولنان مدنيت سعادت بشريه‌نڭ حصولنه كافل اوله‌ماز.

ابن الامين: احمد توفيق

سياست شرعيه

٢٤

آواريا — تعريفى — اقسامى — فورطنه‌نڭ شدتندن وياخود دشمنڭ تعقيبندن تخليص ايچون گميده‌كى اشيا دڭزه آتلديغى تقديرده‌كى احكام قانونيه وشرعيه — مرور زمانله قپودانڭ سواريسى بولنديغى سفينه‌يه مالك اوله‌ميه‌جغى حقنده‌كى احكام شرعيه وقانونيه.

اثناى سيروسفرده اشياى محموله‌يه ترتب ايدن خسار وضررلره حقوق بحريه‌ده آواريه دينور. خسارات بحريه عمومى وخصوصى اولمق اوزره ايكيدر. خسارات بحريهٔ عموميه، نسبت قانونيه دائره‌سنده غرامة تقسيم اولنور. خسارات خصوصيه ايسه هرقنغى اشيايه ضرر ترتب ايتمش ايسه يالگز اول اشيانڭ صاحبنه عائددر. شوقدركه، خسارات بحريه‌ده قلت وجزئيت نظر اعتباره آلنمز. مثلا آلتمش غروشلق برزيان خسارات بحريهٔ عموميه‌دن اوله‌بيلور.

بناءً عليه «اثناى سفرده سلامت عموميه وياخود هم گمى وهم حموله‌سنڭ منفعت مجموعه‌سى ايچون دڭزه آتيلان اشيالر» خسارات بحريهٔ عموميه قسمندندر. تجارت بحريه قانوننده خسارات عموميه اون درت اوله‌رق گوستريلورسه‌ده بز گمينڭ تخفيفى وسلامت عموميه ايچون دڭزه اشيا آتلمق صورتيله اولان قسمدن بحث ايتمك ايستيورز.

فورطنه‌نك شدتندن وياخود دشمنك تعقيبندن دولايى دكزه اشيا آتمق لازمكلديكى حالده تجارت بحريه‌نك ٢٥٣ نجى ماده‌سنده بيان اولنديغى اوزره قپودان اولا اشياى موجوده‌دن اك اغير واك آزقيمتلى اولنلرى وبعده كوكرته اوزرنده بولنان اشيايى دكزه آتار . كوكرته اوزرنده بولنان اشيانك صاحبلرى سياحت قصيره‌دن ماعدا آتيلان اشيالرندن دولايى غرامت طلبنه صلاحيتلرى مفقود اولوب قپودانه تضمين ايتديره بيلور . چونكه بوكبى اشيايى محلك رضاسى اولمه‌رق كوكرته‌يه تحميل ايدن قپوداندر . بركيمسه‌نك خطاسندن ايسه آخرك مسئول طوتلمسى البته موافق معدلت اولمه‌جغندن صاحب اشيا غرامهٔ تسويه ادعاسنه صلاحيتدار اوله‌ميوب بلكه قپودانه مراجعتله تضمينات ادعاسنده بولنه‌بيلور . صراحت قانونيه‌دن آكلاشيلديغى اوزره بويله برحالك وقوعنده دكزه اشيايى آتان قپوداندر . شو قدركه قپودان طائفه‌سنكده فكرلرينى آلور . يوقسه يولجيلر اوكنه كلان اشيايى دكزه آته‌مازلر . چونكه آنلرفنون بحريه‌يه آشنا اولمدقلرندن تهلكه‌نك درجه‌سنى تقدير ايده‌مزلر . بوسببه بناءً دركه سياست شرعيه‌ده دخى سفينه غرق اولمغه يوز طوتوبده حموله‌دن بعضيسنى باشقه‌لرى دكزه آتسه‌لر قيمتنى ضامن اولورلر . (١)

فقط قانونك بيانى كبى قپودانده نظر شرعده ضماندن قورتيله‌ماز ايسه‌ده بوضمان اشيانك حين الغاسنده‌كى قيمتيله مضمون اولمقدر . بناءً عليه برمحل معينده بر شخصه ويرلمك اوزره مستودعه توديع اولنان امانت اول محله واپورله كيدركن واپور زده‌لنمكله باتمق اوزره ايكن مستودع ديكر راكبلر ايله برابر نفسنى برقايغه آته‌رق قورتروب فقط امانتى آلمغه مقتدر اولمسه ضمان لازمكلز . چونكه مستودعك بونده تعدى وياتقصيرى يوقدر . اما امانتك نقلى ممكن ايكن محافظه ايتمسه ضامن اولور . زيرا مستودعك تعدى وياتقصيرى حالنده وديعه تلف وياخود قيمتنه نقصان طارى اولسه ضمان لازم كلور .

اكر امانتى سفينه‌ده ترك ايدرك غرقدن وياخود دشمنك تعقيبندن تخليص كريبان ايچون كنديني دكزه آتوب يوزه‌رك ساحل سلامته چيقسه ينه ضمان لازم كلمز . (٢)

برده كمينك غرقدن قورقوبده آخر بركمى‌يه وديعه‌يى نقل ايتسه ينه ضمان لازمكلمز .

چونكه طريق حفظ تعين ايتمشدر . هم بوكا دلالةً مأذون اولمقله مال صاحبنده راضى اولور . فقط كيفيت واقعه‌نك بويله برتهلكه زماننده وقوعنى اثبات ايتمسى لازمدر .

زيرا مستودع ضمانك اسقاطنى ادعا ايديور . (٣)

بونك ايچوندركه تجارت بحريه قانوننك ٢٥٤ نجى ماده‌سنده دخى دكزه اشيا آتلمسى تقرر ايتديكى زمان خصوص مذكور حقنده ويريلان قرارى متضمن بر قطعه مضبطه‌يى قپودان وقتى اولديغى كبى همان تنظيم ومضبطهٔ مذكوره‌ده آتيلان اشيانك اسامى وخساريده اولان اموالك تصريحيله كمينك ايلك يناشه‌جغى ليمانه ورودنده يكرمى درت ساعت ظرفنده تجارت محكمه‌سنه واكر سفينه‌نك واصل اولديغى محل سواحل اجنبيه‌دن برى ايسه دولت عليه شهبندرينه برتقرير ايله وقوعاتى خبر ويرمكه وصحتنى يمين ايله تأمين ايتمكه مجبور طوتلمشدر .

تجارت بحريه‌يه شرح يازانلر ٢٥٥ نجى مادهٔ قانونيه ايله ٥٧ و ٦٠ نجى ماده‌لر بيننده يالكز بريمين مسئله‌سى فرق بولنديغنى كوستريورلر . فى الحقيقه مذكور ماده‌لرده ويريلان « پرووادى فورطنه » ديتيلان راپورطولر

(١) على افندى فتواسى ج ٢ ص ١٧٥

(٢) تكملهٔ ردمحتار .

(٣) جوهره ص٣٧ وداماد ص٢٦٨

بينده برفرق يوق ايسه‌ده ٢٥٥ نجی ماده‌ده « ايالك يناشه‌جنی لیمانه » تعبیری برفرق دیکر اولمغله برابر بوراده آیریجه برده یمینه احتیاج کورلمسی سیاست شرعیه‌ده بیان ایتدیکمز مستودعك اسقاط ضمان ادعاسی ایچون قپودانك راپورطوسی مندرجاتنی اثبات ایده‌مدیکی تقدیرده اولملیدر .

چونکه دکزه آتیلان اموال قپودانك تحت امنیتنده اولوب ، امین ایسه برائت ذمتی خقنده یمینله تصدیق اولنور ایسه‌ده فقط یمیندن خلاص ایچون اقامهٔ بینه ایده‌جك اولورسه بینه‌سی استماع قلنور . خصوصا یمین خصمك طلبیله اوله‌جغندن اثنای سیر وسفرده اسباب مجبره‌یه مبنی دکزه آتیلان اشیای محموله‌نك صاحبی قپودانك ايالك يناشه‌جنی لیمانده دکل ایسه قپودانك مجرد راپورطوسنی حکومته ویروب یمینایله‌ده صحت وقوعاتی تأییده قالقشمسی حقوق مدنیه‌یه مخالفدر . بو یمین مسئله‌سنی ، قانونه مخصوص بر « یمین استظهار » قبیلندن عد ایدیورمکله تألیف ماده ممکن اوله‌بیلور . وقپودانك بو یمینی بتاته وسببه یمین اولمش اولور . کوریلیورکه بوخصوصده قانون همان شرع ایله متحد بولنیور .

برسفینه قپودانی مرور زمان ایله سوار اولدیغی سفینه‌یه هیچ بروقت مالك اوله‌ماز . یعنی تقادم زمان ایله اوسفینه‌یه صاحب بولنه‌ماز . تجارت بحریه قانوننك ٢٧٤ نجی ماده‌سی صراحتی دخی بونی مؤید اولوب قپودان ایچون حق قراری تسلیم ایتمیور .

فی الحقیقه دوشونیله‌جك اولورسه بونك عداله مطابق بولندیغی تظاهر ایدر . چونکه قپودان بویله بر حقه مالك اولسه سوار اولدیغی سفینه ایله بولندیغی محلی کوسترمکسزین اسفار بعیده‌یی اختیار ایدرك دائما سواحل اجنبیه وبعیده‌ده طولاشیر ومرور زمان ایله سفینه‌یه مالك اولور . بووجهله حق تصرفه نائلیت بالطبع منافیٔ معدلت اوله‌جغندن شایان استحسان دکلدر .

بزم سیاست شرعیه‌یه کلنجه ، برکیمسه برعقارده مستأجر اولدیغنی مقر ایکن اون بش سنه مرور ایتمکله اوعقاره مالك اوله‌ماز . زیرا مرورزمان اسباب ملکدن دکلدر . تقادم ایدن زمان احقاب کثیره اولسه بیله بر حقی اسقاط ایده‌مز .

بزده مرور زمان سقوط حقه سبب اولمیوب بالکز حقك انکاری حالنده عدم استماعنه سببدر . بوسببه بناءً درکه ، مرور زمان بولنان بر دعوانی مدعی علیه اقرار ایدرسه مرور زمانه التفات اولنمیوب اقراریله الزام اولنور .

بعض دعوالر اولورکه منافعی عمومه عائد اولمغله مرور زمان آنلرده هیچ نظر اعتباره آلنماز . مثلا طریق عام دعوالری کبی . دیمك ایسترمکه تجارت بحریه‌ده جاری اولان حال بزم احکام شرعیه‌یه مطابق وموافق اولمغله سیاست شرعیه ایله قانون بونقطه‌ده اتحاد ایتمش دیمکدر . فقط حقوق جزائیه ودها سائر قوانینده مثلا پولیچه‌لر کبی حقوق تجارت بحریه‌یه متعلق مرورزمانلر واردرکه آیریجه بحث مخصوصنده مقایسه ایده‌جکمدن شمدیلك صرف نظر ایدیورم .

« مابعدی وار »

ابن حازم : فرید

عقیدهٔ مشورت

اسلامیتك دوام وبقاسنه یکی بر ضمان حیات بخش ایله مسعود بر آتی حاضرلایان مشروطیتمز تأمین اولندی . صوك عصرده تاریخمزك اك جلی صحیفه‌سنی بو انقلاب تشکیل ایده‌جکدر . اسلافی مؤاخذه ایده‌میه‌جکز . چونکه ایی بر انسان آثار فعلیسنك بقاسنی آرزو ایدرسه انلرله نفسنی دکل، ماسبقك درك ایده‌مدیکی

خصیصه ایله تاریخنی تنویره چالیشیر . باقیلورسه انسانیت ، لازمهٔ حیاتك درجهٔ الزمیتنی تعیین ایچون طبیعتنه ، طولاییسیله محیدنه کندیسنه محکوم ایدر کبی کوریتور ... ایی دوشونیلورسه عواقب اموروده متبصر بر آدم جمیع تصرفاتنده ممدوح ویامذموم برامره ملاقیدر . استفاده عزمنده ایسه بوایکی امرده ده بر فائده ونفس ایچون اخذی ممکن بر منفعت بولور . ایشـك جهت حقیقیه‌سنه گلنجه : انسان و جوب مکافاتی استدلالده اظهار اقتدار یعنی وحدانیت باری ایله آنك صفات مخلوقاتدن تنزهنه اعتقاد و رسولنك نه وقت ظهور ایدوب طریق مستقیمی نه صورتله ارائه و تعریف ایتدیکنی تفهمدن صکره صدرنده وسعت ، احوالنده استقامت ، اشرادن سلامت ، اراده حالنده نیل رزق ، معاشنده انتظام وافعال ونیاتنده سداد مشاهده و بو یولده تیقن وتفنن ایده‌جك اولورسه سیاست احواله ، قوت قلب و نیت صادقه و صدر واسعله مباشرت ایتمش بولنورکه بوندن دولت وملت ایچون پك چوق استفاده حاصل اولور . بوحالده جمعیت بشریه‌نك اساس تجددی ، افکار صائبهٔ انسانیتك تعالیٔ اصالتی متوقف اولدیغی یکی برهانك مزیات خلقیه ایله ایجه تقدیر اولنمسندن عبارتدر .

بر انسان ماضی‌یه ارجاع نظر ایدنجه ، چشم بصیرتی صحنهٔ بشریته هرکونا حرکات وانقلاباتی وجوده کتورن قوهٔ علمیه و کلامیه ایله نیجه اساسلر تأمین ایلدیکی مصادف تقدیری اولور . مزیات خلقیه‌نك انتاج ایتدیکی حقیقت — که آنك مربیسی وجدان وقریبی ایماندر — حوزهٔ ضیادارنده مشهوداولان دین ایله ائتلاف ایلدیکی وقت طریق مشورت همان کشاده بولنور . ایشته سعادت بودرکه حکومتمزك هر صورتله تقویه‌سنی تأمین ایلر . الحاصل دین و مشورت ، اسلاملر نظرنده برمیزان ذکای بشردرکه برملتك ترقیات مدنیه وکمالات انسانیه‌سی آنکله تعیین اولنور . ذاتاً برقومك مشکور المأثرینی تاریخك ابدیتنه الحاق ایدن دین و مشورت دکلیدر ؟

معاشرت حسنهٔ حیاتیه‌ده اسلاملر ، جهانك هر کوشه‌سنده حرمت قازانمش برملت محترمه‌درکه شرقده ، غربده بو کون اقوام و ملل ، آنلرك اثرینی محافظه ایتمکله مترقیدر . بو سببدن اسلاملرك بر حکومت و بر شوکتکاه دائمه‌سی بولنان حکومت عثمانیه‌نك بو دفعه موسسهٔ اصلیهٔ اسلامیه‌سی الدهایدیله‌رك معناً ومادةً یکی بر حیات مشورت استحصال ایدلمشدر . بعدما بو دوزکون بوعادل ، بوجلی طریق براقلمیه‌جق .

شو تشبث و موفقیت نام اسلامیه‌یه اضافةً یکی برمؤسسه ویاابداع ظن اولنمسون ... یاخود آوروپاده مشورتك محسناتی کورلمشده اوکا تقلیدایدلمش بیلنمسون . بزه بو سعادت سر مدیه بیك اوچیوز بوقدرسنه مقدم طرف خدادن لطف واحسان بیورولدیغی حالده هر نصلسه رجال اسلامیه‌ده حاصل اولان غفلت و تسامح اثری اوله‌رق حکومتده استبداد تحکم ایتمشدر . حالا غفلت وجهالت اثری اوللیدرکه بزده دها چوق کیمسه‌لر مشروطیت حقیقیه‌مزك اساسندن خبردار اولمیه‌رق مهمهٔ معنویه‌ده‌بیله معنویتمزی تنزیله‌قدر وارییور وهپ سعادتی آوروپانك معاملات ظاهرهٔ نمایشپرورانه‌سنده بولمق ایستهیورلر .

بز اسلاملر ، اصلاً ، قاعدةً خلقاً ، خلقةً ، دها طوغریسی دیناً ، دیانةً بلا جنس ومذهب علی العموم افراد مدنیه‌نك مدنیتمزه یاقیشور احوال وعاداتی قبولده مختارز . حتی وظائف اجتماعیهٔ انسانیه‌یی دینمز ازلاً مشروطیته توفیق ایله تأیید ایلدیکندن سربستیٔ مذاهب خصوصنده دینمز قدر وسعت کوسترن بر دین یوقدر . کرچه شمدی‌یه قدر وظائف ترقیده کوستریلان آثار تسامح بو امت ایچون عفو اولنمیه‌جق قدر کناهلر تشکیل ایتدیکنه‌ده قانعز . اوت ! هم بو

فریاد، اسلاف ایچون بوندن بویله تاریخمز صحیفه‌لرنده‌ده تکریر عکس صدا ایدوب طوره‌جقدر.

بزده انسانز ! چالیشیرز ! سعادات قدیمه‌مزی مقابلنده حیاته مدیون اولدیغمز شکرانهٔ عاقبتی احضار ایچون طریق سداده دائما مفتوحدر . حکما ، قومك منظومهٔ فتوحاتی، افرادینك وظیفه‌سنی بیلمکله تصویر ایلمش. بو اعترافك تأثیر معنویسنه کرچه بیوك عالملرده مغلوب اولمشلرسه‌ده ، فقط وظیفهٔ مشروعه‌سندن علی الانفراد اونده‌بر خبردار اولان برملت ، ماهیت خلقیه‌سندن هر حالده نصیبدار فراست اولدیغندن برفرد مشروطیت اولدیغی ایچون کندمزه شایان سلوك صراط مستقیمی آرایوب بولاق وجیبه‌دن کوروتمزمی ؟ شو حالده آکلاشیلیورکه وظائف بشریه خلقت انسانیه ایله مناسبات اجتماعیدن کندی کندینه منبعث اولمشدر . یعنی انسانیتمزله برابردر . و آنلری تصنیف ایتمك هم ممکندر ، هم لازمدر. تاکه مناسبات متعدده‌مزده ، برچوق احوال وظروفده وظائفمزك نه اولدیغنی لایقیله بیلوب چالیشمش اوله‌لم .

طبیعی دکلیدر ؟ بز بونی ادنا برملاحظه ایله‌ده بوله بیلیورز . یعنی وظیفه‌لریمز شخصمزه تعلق ایتدیکی صورتده تشبث شخصیمزده‌ده موجودیت کوستریبورز . دائرهٔ مشروطیته طبیعةً کیرمش اولیورز . لکن برمؤثر غیر مشروعك یدتحکمنه دوشیلورسه طبیعیدرکه افعال ذاتیه تحدید اولنور .

انکار اولنمازکه اسلامیتك برخیلی نقطه‌لری عقائده باغلی اعمالدر . هم بوراده‌کی عقیدهٔ اسلامیه انسانیتی قدر اسکیدر . یعنی طبیعت انسانیه‌ده تعاون وتناصر ، حقوق متقابله‌یه رعایتکارلق مستحق اولان ابنای جنسمزه شفقت کبی انسانیت معناسنك متضمن اولدیغی خصائل اوزرینه مبتنی اولان وظائف انسانیهٔ نفسیه انسانلرك بودرجه تکثر ونفوذیله برابر مدنیت مشروعه‌مزك بقاسنه مدار اولان اسبابدن کلیاً ذی مدخل اولانی ینه وظائف ذاتیه‌سنی اجتماعه تقریب ایله استحصال ایدیلن برخدمت دینیه‌درکه اوده آنجق مشورتله قائم اوله بیلور . کوروله‌یورمی‌که وظائف مذکوره خلافنده حرکتله مقیداولان برملت، سعادت انسانیه‌دن بهره‌مند اوله‌مامشدر . تاریخ سیاسیاته واحوال حادثهٔ امه عطف نظر ملاحظه ایدیله‌جك اولورسه دنیایه کلمش ، کچمش، الآن باقی قالمش نه‌قدر حکومت وارایسه جمله‌سی اشکال مختلفه‌ده عرض وجود ایتمشدرکه بواشکال حکومتك احسن واوجهی مشروطیتله امرار حکم ایدن دولتلردر.

طوغریسی مشروطیت ومشورت انسانلرك دکریدر. چونکه فضائل بشریه‌نك مادریدر . برانسان کندی ادارهٔ شخصیه‌سندن امین اولدیمی اوممالکتده اونك ایچون محجوبیته دوچار اولمق محالدر. بازار مزیتده، مشهد حیثیتده کمال سربستی ایله اندام نمای وقار اولور. منسوب اولدیغی جمعیت بشریه ایچریسنده نامی زوالدن مصون اوله‌رق پاك ، پارلاق طورور . اطوار وحرکاتی حزمهٔ ضیا کبی منتظم بی‌قصور بولنور . اصول تربیهٔ مشروطیتده دین دائره‌سنك ، فکر احرار اوزرنده الك چوق لمعه‌دار اوله‌جق ایلك ایزلره منبع اولمسی، اونلرك قوهٔ مجددهٔ صائبه‌لرینك آله‌جغی استقامت حرکتدن آتی‌یه دائما اهمیتلی تأثیرات انتقال ایتمسی ، ایلك طویغولریمزك حیاتمزده ابدی نفوذلری بولنمسی اعتباریله مادی ومعنوی نقطهٔ نظردن یکانه مأخذ فیوضات عد ایدلمسی لازم کلان افکار روحیهٔ اسلامیه‌نك اثنای تربیه‌ده اونوتلمامسی لازمکلیر .

معمار زاده :

محمد علی

تاریخ اسلام صحائفندن

حکومات متمدنه‌نك كافه‌سنده منعقد ومتشكل اولوب ارزوى تشكيلىله ايرانده حالا جانلرى ياقيلوب قانلر دوكيلان (مجلس ملى) نك ايلك مؤسسى: كشور استبدادى تخريب وجهان حريتى فتح ايدن انكليزلردر. دنيور وشوروايت اوروپا كتابلرنده كورلديكى ايچون حاشا وحى آسمانى قدر شايان وثوق عدايديلور.

هر درلو محاسنى غربده و عربيونده آرايان سبكمغزان شونى اوكرنسونلركه بو اولين خطوهٔ آزادى اوروپاده، غربده، انكلتره‌ده دكل: آسياده، عربستانده آتلمش وبو شرف اوروپاليلردن زياده آسياليلره عائد بولنمشدر. چونكه شمديكى مدنى آوروپاده مجلس، مشورتكله‌لرينك معناسى دكل لفظى بيله بيلنمديكى صره‌لرده آسياده حميريلر، ايرانيلر، آفريقاده مصريلر ودها سائر ملل متمدنه بالاستشاره اعطاى قرار ايدرلردى. لكن بالتتبع اكلاشيله‌جغى اوزره ذكر اولنان ملتلر قوتلى حكومتلرك زير تابعيتنده بولندقلرندن اونلرك مجلسلرنده آنجق حكومت آدملرى سوز سويليه‌بيلير، بررجال دولتدن اولميانلر طبيعى داخل مجلس اولامازدى.

حجازك سنكين طاغلرى آره‌سنده آتشين چوللرى اورته‌سنده عربلرك اوحكومتسز ومدنيتسز ظن ايديلن قومك تقريباً بيك سكز يوزسنه اول كشاد ايتديكى (دارلندوه) ايسه اصل وايلك مجلس ملى ايديكه اورايه قوم وقبيله‌سنك مظهرامن واعتمادى اوله‌رق سنين عمرى قرقى تجاوز ايلمش ذواتك اعضاصفتيله اعطاى رأيه حقى واردى.

بوبدوى قومك بويله معاملات حريتپرورانه‌ده بولندينى زمانلر هنوز كسب تمدن ايده‌ميان اوروپاليلرك حكومات مستبده‌سى حركات خودسرانه ايله تبعهٔ مظلومه‌سنه نه‌لر ياپيورلردى؟ بحثمزه عودت ايده‌لم.

مجالس مليهٔ مدنيه‌نك پيشواسى عداولونه بيلن (دارلندوه) مجلسنك عندالحاجه تشكل ايده‌رك اجراى مذاكره ايلمه‌سى عصر هدايت حصر پيغمبرى‌يه قدر پايدار اولوب ظهور اسلامده رياست ندوه‌ده (عبد العزى بن قصى) احفادندن (يزيد بن زمعه بن الاسد) بولنمشدى.

شريعت محمديه (وشاورهم فى الامر) فرمان حكمت بيانيله اصول مشورتى ابقا ايتديكندن حقنده نص اولميان هر امر ايچون كرك عهد نبويده كرك خلفاى راشدين دورنده بالاستشاره ايفاى معامله اولنور. ديكه عاقدين شوراى امت اولان ارباب ايمان (وامرهم شورى) نظم كريميله مدح وستايش بيورلمشدى.

جناب قصيك احداث ايتديكى عادات مستحسنه‌دن بريده: افراد قريشدن هربرينك على قدر الاستطاعه ويرديكى اعانات ايله خرما، قورى اوزوم وحبوبات مايه ايده‌رك موسم حجده فقراى حجاجه توزيع وده‌وه‌لر ذبحيله اهل فاقه‌يه تقسيم ايلمك ديمك اولان (رفاده) اصولى ايدى.

بواصول ظهور اسلامه قدر دوام ايدوب خوان الوان ايمانك مبسوط جهات جهان اولديغى اوانده (حارث بن عامر بن عبدمناف) رفاده مديرى بولنيوردى.

دين قويم اسلام رفاده اصولنى استحسان ايلمش وهجرتك طقوزنجى ييلنده اميرالحج اولان حضرت ابوبكر رضى الله عنه طرفندن و (حجة الوداع) ده بالذات جانب قدسىٔ پيغمبريدن محتاجين حجاج اتفاق و اطعام ايديلمشدر بواصوله خلفاى راشدين زماننده‌ده رعايت ايديلمشسه‌ده امويلرك دورنده ترك اولنمامش، صوكره عباسيلردن بعضلرى ممكن مرتبه احياسنه چاليشمشدر. شمديلرده ايسه قربان بايرامنك برنجى كونى (منى) ده اميرمكه طرفندن اشراف ومأمورينه ويريلن بر ضيافتله رفاده اصولى اجرا ايدلمك ايسته‌نيلير.

محدثات حسنهٔ قصيدن برده (سقايت) اصولى واردى.

اولکی مقالەمزده برتفصیل عرض ایتدیکمز وجهله خزاعیلر، مکەدن چیقدقلری وقت چاه زمزمی طولدیروب یرینی بلینمز ایتدکلرندن زمان عبدالمطلبه قدر بئر مبارکدن استفاده ایدیلەمامش ومکه اهالیسی صوسزلقدن مضایقه چکمشدر . اوقات سائرەده بیله قحط آبه دوچار اولان اهالئ بیت الله ایام حجده بوتون بوتون صیقنتی چکر، هله حجاج وارده بردامله صو ایچون نقدینهٔ حیاتی ایثار ایتمك درجەلرینه کلیردی.

قصی حضرتلری شوامر مهمی نظر اعتنایه آلەرق قبل الحج اطرافده بولنان قویولردن طولوملرله صو کتیرتوب جوار کعبەده مشین حوضلره جمع و لزومنده توزیع ایدەرك تشنەلبان حرمی ممتدار عاطفتی ، شکر انکذار مکرمتی براقیردی .

بوحدمت جلیلەبالاخره جناب عبدالمطلبه انتقال ایتمش ایسەده زمزم شریفك یکیدن ظهوری اوزرینه اوزاقدن صوجلبنه لزوم قالمدیغندن کریم مشارالیه آب زمزمه قورو اوزوم قاتوب شربت یاپمق ودوەلرندن صاغدیردیغی سوتەبال قاریشدیروب حجاجه ایچرمك صورتیله ایفای سقایت ایدر و (ساقی الحجیج) عنوان مفخرتیله یاد اولونوردی. ظهور اسلامده خدمت سقایت — ابو طالبدن دوراً — عباس بن عبدالمطلبك عهدەسنده بولونوب فتح مکەده ینەعهدهٔ مشارالیهده ابقا بویورلمشدر.

جناب قصی ، ذکراولنان خدماتدن ماعدا (لواء) و (قیاده) مأمورلرینیده حائزایدی .

(لواء) بریره عسکرسوق ایدیلەجکی وقت اومأمور یتده بولونان ذاتك (عقاب)دەنیلن بایراغی آچوب آلتنه جمع جنود ایلەمەسی، (قیاده) ایسه (قائد) اولان دلاورك اثنای حربده جنکاورانه قوماندا ایتمەسی ایدی .

سیف ساطع اسلامك بارقه انداز ظلام اولدیغی هنکامده قریشك لواء مأموریتی عبدالدار اوغلارنده اولوب ملحمهٔ احدده هپسنك قتل ایدلمەسی اوزرینه ابوسفیانه انتقال ایلەمش وفتح مکەدن صوکرا اولوای شقاوت التوا سرنکون اولەرق بردها آچیلامامشدر .

قیادەایسه (عتبه بن ربیعه) ده اولوب غزوهٔ بدرده برادری واوغلی ایله مقتول دوشدیکندن احد واحزاب غزوەلرنده قریشك قائدی ینه ابوسفیان اولمشدی .

جناب قصیك عهدهٔ کفایتنده برده (حجابت کعبةالله) واردی که بو وظفه بیت مکرمك پردەدارلغی خدمت مبجلەسی ایدی . قصی ، بو وظیفه ایله برابر سائر خدماتی عبدالدار ، عبد مناف ، عبدالعزیناملرندەکی اوچ اوغللرندن اك بوکنەقصر ید ایتمش وبالاخره قصی وعبدالدار ایله عبدمنافك وفاتی اوزرینه اولادی دعوایه قیام ایلیەرك وقوع بولان منازعەدن صوکره سقایت ورفادەایله قیادەنك بنی عبدمنافەردی قرارلاشدیرلمشدر.

جمل آتیه قصیك اقوال حکیمانەسندندر :

من اکرم لئیماً اشرکه فی لؤمه ومن استحسن قبیحاً نزل الی قبحه ومن لم تصلحه الکرامة اصلحه الهوان ومن طلب فوق قدره استحق الحرمان والحسود العدو الخفی .

§

عرض اولونان مناصب وخدماتدن ماعدا بین القریش بر طاقم مأموریتلری واردی که اولنکیلر درجەسنده اولمامقله برابر اولدقجه دەکرلی ایدیلر . ازجمله :

سفارت : ایکی شخص ، یاخود ایکی قبیله آراسنده تحدث ایدن منازعەیی صلحاً تسویه ایتمکدن و عادتا صلح حاکملکی ایلەمکدن عبارت بروظیفه ایدی. ظهور اسلامده عمربن الخطاب رضی الله عنه حضرتلری بووظیفه ایله موظف بولنیوردی .

نظارت : بریردن باشقه یرەنقل ایدیلەجك اشیا ایچون رسم آلەرق مقابلنده بورقه ویرمکدن عبارت رسومات یاخود ویرکو مدیرتی دیمك اولوب ظهور اسلامده حضرت ابوبکر رضی الله عنه بومأموریتده ایدی .

ركز القبه : اشراف قريشــه چادر قوردرمقدن عبارت بر وظيفه اولوب ظهور اســلامده خالدبن وليد رضی‌الله عنه بونكله مكلف ايدی .

ازلام : اولكی مقاله‌مزده ايضاح ايدلديكی اوزره اوقلرله فال آچمق وعادتا اوفوروكچيلك ايتمك صنعتی ايدی . ظهور اسلامده (صفوان بن اميه) بونكله متوغل ايدی .

برده خازن‌الاموال والآلات وظيفه‌سی واردی‌كه عادتا بيت‌المال مديرلكی اولوب ظهور اسلامده (حارث بن قيس) بوخدمتده بولنيوردی .

بونلردن باشقه اوفاق تفك بعض وظائف وارسه‌ده شايان ذكر اولماديغندن بوقدرله اكتفا قلندی .

طاهرالمولوی

ادبيات

عند ذكر الصالحين تنزل الرحمة

امام

احمدبن حنبل الشيبانی

سال هجرتدن يوز آلتمش درت سنه ايتدی كذار
اولدی عالم احمدبن حنبله دارالقرار
مروزيدر عن اصل احمد ، فقط بغدادده
پرورشياب اولدی اويله بربهشت آباده
افتخار ايتسين سزا شيبانيانك ارلری
احمده برمملكت اولمشدی زيرا يرلری
مستقل برمذهبك پير جهانگيرانه‌سی
« مسند » نده رونمادر همت شيرانه‌سی
استناد ايتمش خدانك عون بی‌اندادينه
مسنديله مفخرت ترك ايلامش اولادينه
اللی بيكدن فضله قيد ايتمش حديثی محترم
ذات ساميسنجه ايشته بويله خدمت ملتزم
بويله خدمتلر ايچون ترك ايلامش آمالنی
خالقه ، پيغمبره وقف ايلامش افعالنی
ديكله‌مش خيلی اكابردن احاديثی امام
كنج ايكن اولمش مبارك مقتدای خاص وعام
صوكره مكه ، كوفه ، بصره ، شامه رحلت ايلامش
الجزيره‌يله يمنده نشره همت ايلامش
نور خلقتدن بورتبه فيض آلان اندر اولور
فيض آلنجه ايشته بويله عالمه رهبر اولور
هرنه‌دويمش ، هرنه كورمش ، هرنه يازمشسه امام
فكر نقادنده كنجايشپذير اولمش تمام
آخر عمرنده حتی اويله ديرلرمش بوذات
دويديغم اوكرنديكم شيلرده يوقدر ضايعات
امر دنيا مجلسنده بيكده برمذكور ايمش
آخرت بابنده بزم صحبتی مشهور ايمش
حج ايچون بش دفعه‌در ام‌القرايه كيتمسی
راجلاً بغداددن اوچ دفعه‌در حج ايتمسی
اكثريا سركه اولمشدر طعامی حضرتك
باق نه‌اولمشدر طعام صبح وشامی حضرتك
معتصم بالله ايدی اول دمده اسلامه امير
خيلی نحرير وافاضل اولدی قهريله اسير
خلقت قرآنه دائر اعتقاد منكرين
چيقدی دورنده ، پريشان اولدی برچوق مسلمين
بونده خيلی مؤمنی تصديقه اجبار ايله‌دی
فكرينی ترويج ايچون ايجاد آزار ايله‌دی
حضرت حنبل بيله كورمشدی تضييق واذا
قامچی ووردی معتصم بيلمم نصل كوردی روا

باق شو استبداده كيم حريت فكريه‌يه
ايتديلر بونجه تعرض دينه خدمتدر دی‌یه
باری شرعاً دوغرو برفكر اولمش اولسه مدعا
فرض ايدك كيم‌خوش كورولسون بويله تضييق واذا
وصف باری‌يه حدوث اسناديدر مطلق سوزم
ذاتنه نسبتله بی‌شبهه قدم واردر كوزم
اشبو حكمی معتصم تغييره جرأت ايله‌دی
سوء صيتيله بويولده كسب شهرت ايله‌دی
بويله بيكلرجه حقارت ، حنبله ايتمز اثر
شان عاليسی اونك هم مرتفع هم معتبر
ارتحالنده همان برميليون اوچيوز بيك ذوات
قيلديلر بردن نمازين ، كورمه‌مشدر كائنات
اهتدا ايتدی اوكنده تام يكرمی بيك كشی
چشم عالم ظن ايدرسه‌م كورمه‌مش بويله ايشی
سنی ، تاريخه‌كوره يتمش يدی اولمش تمام
قرب حقه انتقال ايتمش اوسنده امام
مدفنی بغدادی تزيين ايليور حالا بوكون
خاص‌وعامك برزيارتكاهيدر قبری بوتون
ذات باری رحمته مستغرق ايتسين جسمنی
زيور بزم انام ايتسين مبارك اسمنی

جمعيت علميه افرادندن

محمد عارف

علم ، جهالت

قلبمده‌كی بو سكوت نه‌در ؟ جهالت علائمی :.
ايواه ! شمدی حياتك برقسمی عمان عدمه آتيليورها !
— بوحاله‌يأس دنيلمزمی؟ بوبراوبله دقيقهٔ حياتدركه
مدتی : بنی‌بونجه زماندر اسيرايدن مقاصدك كتدكجه‌غائب
اولديغنی سيروتماشا ايله‌مرور ايدر.. فقط بركره دوشو
ناسون ... بونه‌عذابدر! بونه آتشين براضطرابدر! دماغ
تسلی‌بخش‌اوله‌جق برشی آره‌مه‌دن وازكچمش‌ده خاكك
بنجهٔ مسمومنده طوكمق ايسته‌يور !
فقط خروش‌ايدن امواج ظلامك آلتنده كنديسنی
طوفان ظلمته حائل طوتان بوبيچاره‌نك دم واپسينی‌پك
تقرب ايتمش !
جهل،اوبلاهت نهفته ، اوطين مذلت آلوديتـابی
طوتمش ! بو آوارهٔ بی‌تابك دوشديكی سـاحهٔ مظلمه‌ده
جلوهٔ طوری آرايور . . .
خيلی زمان قوجه عالمه اوغراشوركن كمال دهشتله
ظاهر اوله‌جق برفلاكتی درخاطر ايتمزده، حالامصادمات
جريحه‌لرينك التيامنه چبالار ! شبهه يوق ، كه سرعتله
كچوب كيدن صـوك دورهٔ عمرنده بيله علی انعميا اميد
ايتـديكی نتيجه‌يه مقـارن اولمازدن اول رونق شـبابی
صوله‌جغندن بيله غافل بولنور .
مباديسنی كرفتار مجهوليت اوله‌رق امرار عمرايدن
بيچاره‌يی مشاهده ايدن حال آشـنالر نه ياپسين ! جهلك
قوهٔ تدافعيه‌سندن افزون‌اولان مربيلرك قوهٔامداديه‌سنه
حمايت ، و نظارتنه احتياج نه‌قدر صميمی ايسه تأثيرات
وحسـياتی كثيف فكرلرله طولديرانلره نه دينسون ؟.
جهلك مخرب سعادت اولان محاربه‌لريله رخنه‌دار اولد-
قدن صـكره تكرار كسب متانت ايده‌بيلورمی ؟ آه !
ای امل جان بخشا ! مكر سـن علم وفضيلتدن عبارت
ايمش‌سين !..
علم ، كه بختی يار ، ولادتی ياور اولانلره معين‌اولمق
انحصارندن آزاده‌در .
علم ، كه سايهٔوسيع الساحه‌سنه التجا ايدنلربركونه‌غم
ومحنت حرارتنه ملاقی اولميان شجر عظيم سـعادتدر .
علم ، كه دائما رصين‌الاساس عالم ، عماد ناقابل الاندراس
عمراندر ؛ تا طبيعتنده سـبان اولان بشريته احسـان
امتياز ايدن معرفتكدن نه‌دن‌محروم قالدم ؟

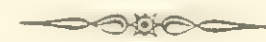
نی دوشوندیرن بو خطابلر ایچنده نظرکاهم، بزده
کرداب، مشعشع آچیلدی؛ اعماقنده برقیوفرق اولنیوردی
که سوه‌لری اوزرنده صارصیله‌مه‌جق قدر متانتله
برحقیقت خیره‌ساز چشم اغیار اولمقده ایدی. غالبا بو
مجهولیت مطلقه، او اوعالی فکر بشر، هرنه‌قدر کندیسندن
لرزان ایسه، بوده اورتیه مهابتلی ولوله‌ٔ جهالت آره
سنده یوارلانیر بعض سقیم الادراکلری شاشیرته‌جق
راده‌ده بر مقاومت غیر ثابتـه‌یه مالك، لحاظهٔ تحقیرینه
لایق کوریلان سرائر جویان حقیقت بوراده نظر سای
زمین حیرتدر.

کندیمی حقه توجیه ایتدم:

آفاق مصائب آمیزده: «غیرت!» ندای هاتفیسندن
بشقه سس ایشیدلمیوردی!

معمار زاده:

محمدعلی

انتقادات

ردی علی مافی القول الجید من الردی

[مابعد]

القول الجیدك قابنده محرر اولان عباراتدن:

« ایکنجیسی علماء حنفیه‌دن سعدالعلامه دیو بناه
اولان ... » القول الجید

علامه‌نك حنفی المذهب اولدیغنی بوراده کوریورز.
مشارالیهك شافعی اولدیغنه‌دائر هیچ برصراحته دسترس
اولنمسه بیله [۱] آثارنده، بالخاصه اصولنده مذهب
شافعی‌یه اولان میلان و انتصارندن مذهب و مشربی
حقنده ــ برنقل صریحه استناداحتیاجنی حس ایتمکسزین ــ
هرکسجه حاصل اولان فکر وتخمینه نظراً مشارالیهك
حنفیتی صوك درجه خلاف ظاهر اولمق لازم کلیر.
دیمك‌كه مؤلف، تفتازانی‌نی حقیقة بیلمیورمش .. علوم
وفنون عالمنده کندیسی ایله یقیندن بر آشنالغی یوقمش ..
دیمك‌كه مطوله عائد تجاوزاتنده حقسز اولدیغی کبی تلویح
حقنده‌کی حسن شهادتی‌ده بیلهرك دکلمش.

علامه‌نك فتاوای حنفیه نامنده براثری واردر که
نظرهٔ اولی بوندن کندیسنك حنفیلکی استخراج ایده‌جك
کبی اولورسه‌ده نظردقق بونی‌ده بالعکس شافعیت آثارندن
عد ایدر. چونکه حنفی المذهب بر ذاتك تألیف ایده‌جکی
فتاواسنه فتاوای حنفیه نامنی ویره‌رك او صورتله تقیید
ایتمسنده برمعنی یوقدر. فقط شافعی المذهب بر عالم دو
فنون مذاهب مختلفه‌یه منسوب اهالی‌یی جامع اولان
بر بلده‌نك مفتی‌ٔ مقتدری کبی ایجابی تقدیرنده حنفی
مستفتیلره مراجعتکاه اولورسه بونلره مذهبجه ویره‌جکی
فتوالره فتاوای حنفیه تسمیه ایتمك ایچون بر مناسبت
بالکه بر مجبوریت حس ایدر. نته‌کم کشف الظنونده بو
فتاوای حنفیه ذکر اولندیغی یرده «افتاهرات» دینلمشدر
عجبا مؤلف ده تفتازانینك فتاوای حنفیه نامنده‌کی اثرندن
مذهبی حقنده سطحی نظرانه برذهابه دوشولمك قبیلندن
اوله‌رق تلویحك، اصول حنفیه‌یه دائر اولان تنقیح و توضیحه
حاشیه طرزنده یازلمش اولمسی‌می آلداتدی؟

.·.

ینه کتابك قابنده سید شریفك ترجمهٔ حالنه عائد
معلومات آره‌سندکی: « اتباع شاعره‌دن » تعبیری خیلی
تحفدر. بو سوزی هانکی احتماله قارشی سویلمش
اولدیغیمیز؟ فرق ضاله‌دن دکل دیمك ایسه بو احتمال وارد
خاطرمیدر؟ ماتریدیه‌دن دکل معناسنه ایسه ویله‌اولمسنده
نه مانع واردر ... یاخود ویله‌اولمدیغی نه‌یه معلومدر؟
یوقسه سعدالدین اتباع اشاعره‌دن دکل ایدی؟ یوقسه
حنفیلرك ماتریدی و شافعیلرك اشعری ومشربی متعارف
بولندیغنه نظراً سعدالدینك حنفیلکی کبی سیدك ده

[۱] حالبوکه بوصراحت موضوعات العلومده موجوددر.

اشتهاری خلافنه اوله‌رق شافیه‌کنی می تلمیحاً بیان ایتمك ایستیور ؟.

٨ صحیفه

لایدرك الواصف المطری خصائصه
وان یکن سابقا فی کل موصفا

« مفهوم بیت : مدحده بالا بیان اولان واصف هر توصیفاتنده پك ایلری وارمش بیله اولسه ... »

القول الجید

(هر) لفظی کلمهٔ جمع ایله جمع ایتمك بین الادبا ممنوعات مشهوره‌دن اولدیغی حالده مؤلفك بوندن صاقینمامسی تماماً العجوز اولسه گرکدر .

٩ صحیفه

ابوالفتحك گوزل شعری و فقرات تجنیسیه‌سی واردر. ومن شعره :

ذ تحدثت فی لوم شتؤنسهم
بما تحدثت من ماض ومن آت
فلاتعد لحدیث ان طبعهم
موکل بمعاداة المعادات

ومنه :

قلت لطرف الطبع لماونی
ولم یطع امری ولازجری
مالك لاتجری وانت الذی
تحوی مدی الغایات اذتجری
فقال لی دعنی ولا تؤذنی
حتی متی اجری بلا اجر »

القول الجید

صناعات بدیعه میاننده سنعت تجنیس :

طبع الجنس فیه نوع قیادة
او ماتری تألیفه للاحرف

بیتی ایله تعریض اولندیغی وجهله علی الخصوص افراطی بین الادبا پك مقبول برشی اولمامقله[١] برابر صاحب ترجمه‌نك تجنیساتی کبی مطبوع وکلفتسز دوشنلر جدا سویلیرلر . تلخیصك جناس بحثنده کله‌جك اولان :

کلکم قداخذ الجام ولا جام لنا
ماالذی ضر مدیر الجام لو جاملنا

بیتی ایله برمدحیه‌ده‌کی شو بیت مجنس دخی :

وان اقر علی رق انامله
اقر بالرق کتاب الانام له

ابوالفتح البستینکدر ابوالفتحك بتون اشعاری پارلاق اولدیغی کبی هله :

زیادة المرء فی دنیاه نقصان
وربحه غیر محض الخیر خسران

مطلعنده‌کی قصیده‌سی ازبرلنمکه شایاندر .

« مابعدی وار »

مصطفی صبری

متفرقه

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك حکام الشرع قسمی طرفندن مبعوثان کرامه تقدیم اولنان لایحه‌در

[مابعد]

باب ثالث

قسم ثانی مأمورین شرعیه‌نك صورت انتخاب وترجیحلری بیاننده‌در.

اللی بشنجی ماده : قسم ثانی مأموریتلرینه اولان

[١] حتی شیخ شرف الدین ابن فارضك متصوفین ایله برابر بالجمله ادبای عربی مفتون ایدن اشعار جاذبه‌داری یالکز صنعت تجنیسه زیاده‌جه مسائل اولمق جهتیله برآز مؤاخذه اولنور .

مکتب نوابدن مأذون اولانلر تعیین وترجیح اولنور. بونلردن طالب بولنمزسه ثانیاً مذکور مأموریتلرده خدمتی مسبوق وحسن حاللری مشهود اولانلر ثالثاً درسعادت وطشره درسعام خواجه‌لری رابعاً درسدن مجاز طلبه افندیلر مسابقه امتحانیله انتخاب وتعیین اولنورلر انجق اهالی انتخابنه وابسته اولان مفتیلر امتحاندن معافدر.

اللی آلتنجی ماده: انتخاب مأمورین شرعیه قومیسیونی مرکز لوا یاولایت قاضیسنك تحت ریاستنده اولمق اوزره لوا ویاولایت مفتیسندن واورادەکی علمانك اك مشهورندن ایکی ذاتدن وایتام مدیرندن ومحکمهٔ شرعیه باشکاتبندن ترکب ایدر.

اللی یدنجی ماده: امتحان اولانلرك درجهٔ مأموریتنه کوره کتب فقهیه‌نك بریسندن عباره‌نك قرائتیله معنی ویریله‌جك ثانیاً قرائت اولنان عباره‌دەکی مسائلدن بری ایچون اعلام شرعی یازیله‌جق ثالثاً مرکباتدن برفرائض مسئله‌سی تحریر وحل ایدیله‌جکدر. عباره کتاب عنوانیله مصدر مسائلدن هانکیسندن اولەجغی قومیسیونك تماماً اجتماعنده قرعه ایله تعیین اولنه‌جقدر. کرك اعلام کرك فرائض قومیسیون حضورنده ازبردن وهیئتك تکلیف ایده‌جکی خصوص یازیله جقدر. واوراق امتحانیه‌نك زیری امتحان اولان کیمسه ایله هیئت امتحانیه طرفندن بالامضا همان اول مجلسده برظرف درونه وضعاً اوزری بالتختیم مقام مشیخته ارسال اولنه‌رق انتخاب مأمورین شرعیه مجلسنده مسارعةً بالتدقیق ردویاقبول اولنه‌جقدر.

اللی سکزنجی ماده: مکتوبی قلمی کتبه‌سی کبی محکمه مأموریتلرندن اولمیان مأموریتلرده مکتب نواب مأذونلرندن وحسن حال اصحابندن طالب بولنمدیغی حالده خارجدن النه‌جقلرك امتحانلری حسن خط واملا وانشا وحسابدن اجرا اولنور.

اللی طقوزنجی ماده: طشره مدرسه‌لری وائمه وخطبا وانتخابله اولەجق متولیلرك ومؤذن وقیوملرك وخدمهٔ شرعیه وجهات مشروعه اصحابنك امتحانلری دخی وظائف شرعیه وقانونیه‌سنه واقف اولمق شرطیله هیئتجه انتخاب اولنه‌جق کتابدن مناسب مقدار عباره ارائه‌سیله خصوصات امر شرعی‌یه مباشرتلری امتحانه وابسته‌در.

باب رابع

« مأمورین شرعیه‌نك عزللری حقنده‌در »

آلتمشنجی ماده: مأمورین شرعیه‌نك جرملری حکماً تحقق ایتمدکجه قانون اساسینك اوتوز طقوز وسکسان برنجی ماده‌لری موجبنجه عزل اولنه‌مزلر فقط استعفالری قبول اولنور.

باب خامس

« علی العموم مأمورین شرعیه‌نك سجل احواللرینه دائردر »

آلتمش برنجی ماده: علی العموم مأمورین شرعیه‌نك احوالی تسجیل ایدیله‌جکدر. برمأمور شرعی حقنده صورت قطعیه‌ده محکومیتی اولانلرك قید وسجلاتنه اشارت اولنه‌جغی کبی یدنده حسن حالنی متضمن اوراق مثبته اولدیغی صورتده اودخی تسجیل ایدیله‌جکدر. هرمأمور ایچون بولندیریله‌جق دوسیه‌یه اوراق حکمیه وشکری‌یه وضع اولنه‌جقدر.

مابعدی وار

ابن الامین محمود کمال بکك ۳۲ نومرولی نسخه‌دەکی (جزای عمل) عنوانلی مقاله‌سنه عائد تصحیحات:

صحیفه	ستون	سطر	خطا	صواب
۷٤۰	۲	۱۲	ایدنلر	ایدنلرك
۷٤۱	۱	۸	سرکداندر	سرکرداندر
۷٤۱	۱	۹	اولمازسه	اولماسه
۷٤۱	۱	۱۰	اولمازسه	اولماسه
۷٤۲	۱	۲۹	علی اطلاق	علی الاطلاق
۷٤۲	۱	۳۰	ذنبلرك	ذنبلرینك

محمدعلی

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی – فی ٢ رجب شرف سنه ٣٢٧ و فی ٦ تموز سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سر محرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ «

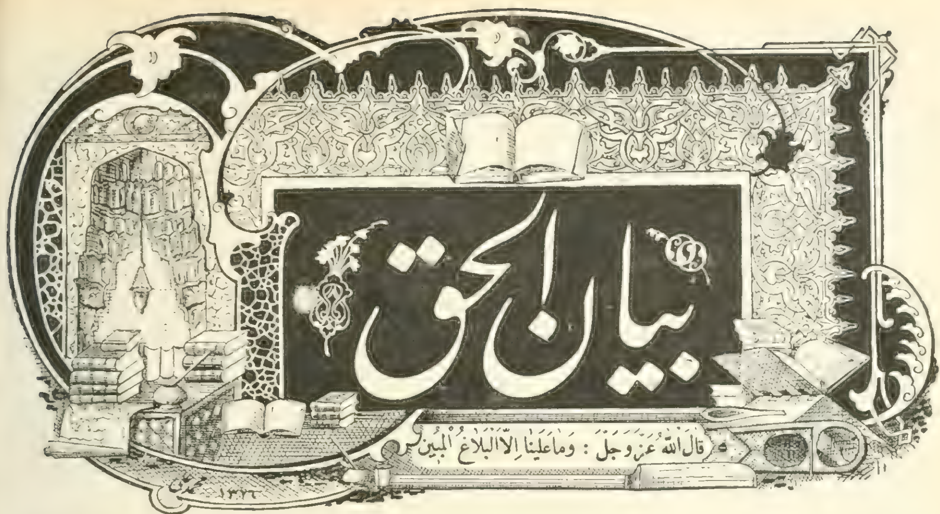
ممالك اجنبیه ایچون :
١٢,٦٠ فرانق
٦,٣٠ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
احمد ساقی بك مطبعه‌سی

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی، ادبی، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

۳۱ مارت وقعه‌سنه دائر

(اوتوز اوچنجی نسخه‌دن مابعد)

مجلس مبعوثانده

بوندن اول عرض اولندیغی وجهله راسم افندینك بیاناتی مبعوثان کرام اوزرنده حس تنقید ومؤاخذه‌یی تولیدایدن برسؤ تأثیر حاصل ایتمشدی. مجلسك اغیاردن مهما امکن تخلیه‌سنه خدمت ایدلدکدن ودیکله‌مك ایسته‌ین عسکرلرك سامعین موقعنده بولنملری تبلیغ اولنه‌رق براز موفقیت حاصل اولدقدن صوکره مبعوثلر مذاکره‌یه آغاز ایتدیلر . وفقط راسم افندینك بیاناتنی جرح وتنقید ایتمکله اشتغال ایده‌جك زمان اولمیوب نتیجه‌نك بر آن اول حصولنه کمال تهالکله منتظر بولنان ودمادم ایقاع تهدیداته قیام ایتمکدن کیرو قالمیان عصاتك تسکین غلیانی ایله وطنی معروض اولدیغی فورطنه‌دن قورتارمق لازم کلدیکنی متفقاً تقدیر ایتدکلرندن اصل مسئله‌یه دائر مذاکره ایتمك وجوبنی آکلادیلر . اوصفحهٔ هولناکی تخیلاً اولسون کوز اوکنه آلوب باقمکسزکه اوصره‌ده نه کبی مشکلاتی اقتحام ایتمك لازم کلیوردی. براجتماع مسلحك قوهٔ جبریه‌سی التنده قرار ویرمك بر مجلس مبعوثانی البته دوشوندیره‌جکدی. قوهٔ ظالمهٔ استبدادك شئونات مظالمی سینهٔ جفا کینهٔ ملتدن سیلمك وانك نجهٔ دیوانه‌سیله جکرکاه امتده آچلمش اولان طبقات جرحه‌یی بر دست نرمین صداقتله تداوی ایده‌رك نشوه‌دار بر حیات مستقبله طوغری یوروتمك عزمندن بشقه بر حسی اولمیان مبعوثلر اوقوهٔ مهددهٔ جبارانه‌نك مشروطیته ایلمك ضربه اولدیغنی پك قولای اکلامشلردی. چونکه بومطالبه قیام ایدنلرك بر حق شرعی وقانونیلری اولمدیغی بدیهی بر مسئله ایدی. مسبب ومهیجلری هرکیم اولورایسه اولسون اوحرکتك شکل ظاهریسی چوق اولسه بر حق اجتماعه عطف ایدیله بیلیردی. اجتماعات ایسه اسایش وآداب عمومیه‌یی اخلال ایتمامك شرطیله مشروع بعض افکار متحدهٔ

مجتمعه‌نك بياننده و بونك اجراى ايجابنى قانون دائره‌سنده طلب ايدوب مرجع عائدينك حق اختيار و نفوذ قانونيه‌سنى اصلاحخللدار ايلمامك اوزره برحق استدعا عدا اولنه‌بيلير. حال بوكه بو عصاة اويله مشروع بر اجتماع حالنده دكل ايدى . اولمدقلرى كبى ده اورته‌ده اولان مطلوبلرينك ترويجى ايچون قوۀ جبريه استعمال ايديورلر و بو قوۀ جبريه‌لرينى اللرندهكى سلاحك شعشعۀ قهريله تأييد ايليورلردى . مطالب ميانده دخى مشروع دينه‌جك هيچ بر شى كورنميوردى . يالكز احكام شرعيه سوزى بونلرك بربادانه‌سى مقامنده تلقى اولنه‌بيليردى .

ايشته‌شو حاله مجلس مبعوثانك حق اختيار و سربستيسى اخلال ايله قالمايوب جزئى بر مدافعه‌يه قارشى « قانيكى ايجرم » جوابنى احساس ايدوب طوران فوارۀ اختلال شبهه‌سز برضربۀ مشروطيت ايدى. كرك لدنياتى تعميق ايدلسون كرك ايدلمسون بونك شو قدرجق شكل ظاهريسى بيله مباشرلرينى جزاى اعدامه محكوم ايتمكه كافى دهشتلى برجنايت ايدى. بوجنايتك قارشوسنده تترمكده بولنان مبعوثانك الك برنجى وظيفه‌سى ايسه مملكتى بوضربه‌دن قورتارمق اوله‌جقدى .

مبعوثلرك مجبوريتله نظر اعتباره اله‌جقلرى برشى وارسه اوده اوتوز مليونلق ملت عثمانيه‌نك افكار و حسيات عموميه‌سيدر. بوعصاتك افكارى بتون استانبول اهاليسنك افكاريله برلشمش اولديغى فرض بيله اولنسه بونك افكار ملته نسبتى استانبول مبعوثلرينك مجموع مبعوثانه نسبتندن عبارت اوله‌جغى بديهيدر. ممالك عثمانيه ايچنده استانبولك افكار عموميه‌سى چيقارمش اولديغى اون مبعوثله خلاصه ايدليو برنجه عثمانليلر ايچنده نه‌قدر برموقع اشغال ايده‌بيله‌جكلرى ونه قدر برحقه مالك اوله‌لرى لازم كله‌جكى قولايجه مقايسه اولنه‌بيلير. شو حالده اونك ايكى يوزيتمشه نسبتى قبيلندن اولان استانبول افكار عموميه‌سنك حقى بويله اولنجه بغاة مرقومونك حصه‌لرينه نه‌دوشه‌جكى آشكار ايكن مبعوثانك حامل اولدقلرى بو قدر حقوق عاليه‌يى آنلرك اوكونكى سونكولرينه فراغ ايتملرى پك كران كله‌جكندن نظرۀ اولى مبعوثلرك اوكون (اولمك وار بو قوۀ جبريه‌يه بويون اكمك يوق) ديه‌لرينى تصويب ايديوردى . لكن بوپك عمياْ اولان برنظرۀ اولى ايدى بويله يايمق جنايت على الجنايه اوله‌جق برتهور مجنونانه‌دن بشقه برشى اوله‌مزدى. چونكه حق جهتيله اوقدر عالى اولان مجلس مبعوثان اوكون قوۀ ماديه‌سى خسبيله آووج ايچنه النمش بيچاره‌لردن بشقه برشى دكل ايدى . اوت ، اوكونكى كون دينك، دولتك، وطنك، ملتك، حيات حقيقيسنى كنديلرينك شهادتيله تأمين ايتمك ملحوظ اولسيدى بوشرفدن البته چكنمزلردى. حالبوكه اوكون كنديلرينك شهادتى وطنك انتحارينى موجب اوله‌جقدى. عصاة مبعوثلردن جزئى برمقاومت، عادى برتهور كورمش اولسيدى جمله‌سنى سونكويه ديزه‌جكدى. بونك نتيجه‌سى ايسه همان اوكون مملكت عثمانيه‌نك انقسامنى ، بوده دين اسلامك خدانكرده انقراضنى مؤدى اوله‌جقدى. هيچ شبهه ايديله‌ميه‌جك موادندركه بوكون اسلاميتك قوامى دولت عثمانيه‌نك قيامى ايله و بو دولتك قيامى ايسه مشروطيت ومشورتك دوامى ايله قابل اوله‌بيله‌جكنى و بناء عليه بوكون مشروطيت ومشورتى ايسته‌مه‌مك همان همان اسلاميت وانسانيتى ايسته‌مامكله توأم بولنديغى يقينيات عداديه داخل اولسه كركدر .

بو خصوصلرى كايندبغى تقدير ايده‌رك ٣١ مارت كونى مجلسده بولنمنى اخص فرائض عد ايدن مبعوثلر اوكون وطنك حياتى كنديلرينك حياتنده اولديغنى ومملكتده عادى بر قارغشه‌لغك ظهورى وطنك صوك نفسى ديمك بولنديغنى تقدير ايتدكلرى ايچون هم عصاتك جماح ولجاجنى تليين ايتمك وهم مقرراتلرنده قانونى تجاوز ايتمه‌كسزين ينه مشروطيت دائره‌سنده ايش كورمك مسلكنى اختيار ايدرك بومشروطيت ضربه‌سنك ازالهٔ

تأثیراتنه چالشدیلر وهمان ایچلرنده آزچوق ابراز تهور ایتمك ایسته ینلری یومشاته رق مذاکراته کیرشدیلر .

مطالب تحلیل اولندی برر بر رمذاکره سی ممکن ایدی نه چاره که مجلسك اکثریت قانونیه سی بوغیدی سکسن طقسانه بالغ اولمش اولان موجود ایله مقررات اتخاذی جائز اولوب اولمیه جغی موضوع بحث ایدلدی . برطرفدن وقت قازانمق ایچون موجودلرك اسامیسی ضبط اولنمغه باشلاندی وعاقبت بوکون مبعوثلر بوراده اثبات وجود ایده بیلنلردن عبارتدر دینلدی بومناقشه لرله ایدلمکده اولان امهالی کورن وپی درپی احوالك وخامت کسب ایتمکده بولندیغنی جریان حالدن حس ایتمکده بولنان فتوی امینی حضرتلری یالکز شوسوزی سویلدیلر . (بو کون مقررات جدیه وقانونیه اتخاذ ایده جك کون دکلدر . سوزی اوزاتمق برکره ایستدیککزی یاپه جغز دیه شو . کورلتی یی باشدن صاوه مه نك چاره سنه باقك صوکنده نه یاپمق لازم کلیرسه یاپیکز) دیدیلر فی الواقع یوم مذکورده اك بیوك سیاست ، الك شایان تقدیر موفقیت ، برصورت حسنه ده اتخاذ ایدیله جك مقررات احتیاطکارانه ویاتدابیر موقته ایله اوولولهٔ عاصیانه یی برطرف ایتمك ومملکتك قان سیللری دشمن اللری التنده قالمامسنه غیرت ایلمکدن عبارت ایدی .

مجلس مذاکراتنه اصولی دائره سنده دوام ایلدی . و تحلیل اولنان مطالبك هر برینی آیری آیری موضوع بحث ایلدی .

اولا احکام شرعیه نك اجراسی طلب اولنیوردی . بونك حلی ایسه پك بسیط ایدی . زیرا قانون اساسی ومشروطیت شریعت اسلامیه نك حمایه سنی واحکام شرعیه نك اجراسنی تأمین ایچون حکومت وملت آره سنده بر وثیقهٔ عهدیه حالنده بولندیغندن دور استبدادك شریعت اسلامیه دن بودامق ایستدیکی حقایق احکامی یرینه قویه نه الك کوزل واسطه مشروطیت و مجلس مبعوثان اوله جغی وفقط بونك الجاآت مشروعهٔ زمان ایله متناسب بولنه جغی وسنه لرجه فسق و فجور ایچنده موجودیت اخلاقیه سنی غیب ایتمش برسفیهه کسب زهد وصلاح ایتدرمك قبیلندن اوله رق افراد ملتك سویهٔ معرفت واخلاقیله متناسب اوله جق هیئت مجموعهٔ دولتك دیناً عرفاناً سیاسةً اجتماعاً اقتصاداً تکملات تشکیله سی همان برچفت سوز ایکی سطر قانون ایله حاصل اولیویره میه جکی و مع مافیه بو خصوصك هر درلو اساسی قانون اساسی تمدیننده نظر اعتباره آلنمق مجلسك اقصای مساعیسی بولندیغی جهتله احکام شرعیه اجرا اولنمق ایچون اتخاذ اولنه جق مقررات مقررات واقعه یی تأکیددن بشقه برشی دکل ایدی .

رئیس احمد رضا بك حضرتلرینك ریاستدن عزلنه کلنجه بومسئله مجلسك صلاحیتی خارجنده اولدیغی وبر مبعوثك عزلی ممکن اوله میه جغی وآنجق کندیسنك استعفا ایتمسی لازم کله جکی درمیان ایدلدی . یالکز اسماعیل کمال بك مجلسك انتخاب وتنسیبیله رئیس اولان برذاتك ینه مجلسك تنسیبیله ریاستدن اسقاط ایدیله بیله جکنی سویلمش ایسه ده رد اولندی . غالبا بو اثناده ایدی احمد رضا بکك استعفاسی خبری منتشر اولیویردی . بوده حل اولندی .

قابینه نك وبعض قوماندانلرك عزلی مسئله سی براز مذاکره ایدلدی . ودینلدی که قوماندانلرك تبدیلی حربیه نظارتنه عائد اولدیغی جهتله قابینه مسئله سنك حلیله بوده حل اولنور . وفقط قابینه یی نصل دوشوره لم ودوشورمك قانونی ومشروع اوله بیلورمی . برقسمی دیدیلر که بویله احوال فوق العاده قارشوسنده طوغریدن طوغری یه عدم اعتماد بیان ایتمك صورتیله قابینه یی اسقاط ایتمك مشروع اولنور .

دیکر برقسم دیوردی که بوکون قابینه یه عدم اعتماد بیاننده تماماً حقلی یز . زیرا بوحادثه دن اولجه یاخبردار ایدی یادکل ایدی . اکر خبردار ایسه وقتیله منع ایچون

تشبثات لازمه‌ده بولنمدیغندن مملکته اهانت ایتمش دیمکدر. یوق خبردار دکل ایسه بر حکومت مشروطه قابینه‌سی هر حالده بو کبی احواله آگاه اولمق لازم کلیر ایکن اولمامسی یا غفلت ومسامحه‌سندن ویا عجز ومسکنتندن نشأت ایتمش دیمکدر. یالکز بر استیضاح نتیجه‌سنده و برملکلکمز اقتضا ایدن عدم اعتماد قرارینی غیاباً قبل الاستیضاح اعطا ایتمه‌مز جهتی قالیور. اونی‌ده بو حادثهٔ فوق العاده صورت قطعیه‌ده تجویز ایدر.

قسم ثالث دیوردی‌که قبل الاستیضاح یعنی استیضاح قرارینی کندیلرینه تفهیم ایتمدن عدم اعتماد بیان ایلملك طوغری اولماز. بناءً علیه صورت غیر رسمیه‌ده کندیلرینه استعفا تکلیف ایده‌لم.

بو اوچنجی صورت دها زیاده اکثریته اقتران ایدیوردی. حتی بو صره‌ده مبعوثلردن بریسی قابینه‌نك استعفا ایتمك اوزره اولدیغنی مسموعات موثوقه‌سنه عطفاً بیان ایلدی. بوده ایروحه بر خبر سرور اولدی.

حاصلی استعفا تکلیفنه قرار ویرلدی. فقط قابینه‌یی نره‌ده بولوب نه وجهله بو تکلیفی یاپمق مسئله‌سی موضوع بحث اولدی. مابینده اولدقلری سویلندی. بناءً علیه مابینه ایچمزدن بر هیئت کوندره‌رك قراری تفهیم ایتمك جهتی تکلیف اولندی. وبالقبول همان انتخابنه مباشرت قلندی.

(مابعدی وار)

کوچوك حمدی

مسلك سدید

حقیقت‌که: هانکی جهتدن هانکی نظرله باقیلیرسه باقیلسون ینه حقیقتدر. تغیر ماهیتنه، تبدیل حکم وقوتنه امکان واحتمال متصور دکلدر.

واقعا مشروع، نامشروع امللره مغلوب، نه اولور ایسه اولسون هرشیدن دائما منفعت شخصیه تأمیننه مجلوب اولان بر طاقم سفهاء احلام — برغیرت ابلیسانه ایله — تحریف حقیقته اقدام ایلمکدن هیچ بر وقت خالی قالمازلر ایسه‌ده ذات حقیقت بو قبیل ورزشلردن اصلا تأثریاب اولماز. چونکه تحریفه اوغرایان اصل حقیقت دکل، انجق اونامه ایقاع واحداث اولنان اکاذیبدن عبارتدر. بویله اکذوبه وارجوفه‌لر ایسه وهلهٔ اذهان بسیطه اوزرنده تأثیرات ایراث ایلمکله برابر دائمی وپایدار برشکل وصورت اخذ ایده‌مز. برزمان محدود ومقصورده حقیقت هرشیئه غلبه ایله محصور بولندیغی سترهٔ ظلامدن صیریلوب عالمی تنویر ایلر.

عقول عالیه وافکار سلیمه اصحابی تحریٔ حقایقدن بردم بیله غافل وذاهل اولماز. امور وحادثاتی تدقیق واستکناه ایله لب وحقیقتنه وصول ایچون صرف مقدرتدن خالی قالماز. کائناتده الك بیوك شرف ومزیت انظار اطلاعدن مستور قالان ویا بالالتزام ستر وتغییرینه اوغراشیلان برحقیقتی کشف اظهاره موفقیتدر. مسلك مخصوص صاحبی بولنان حقیقتپرستان حق وحقیقت یولنده هیچ برشیدن هراسان اولماز هیچ برفداکارلقدن کرو قالماز.

عالی وغامض حقایقك استطلاعی دهاتدن معدود اولان ذوات فاضله‌یه منحصر وجهانده کافهٔ ناسك اوکعب کزینه یتیشه‌بیلمسی بالطبع مستحیلدر. فقط صفات انسانیه‌یی حائز بولنمق اعتباریله هرکس علی قدر عقولهم تفکر وتدبردن وارسته قالمامق، محققین ومدققینك تحقیقات وتخریجاتی حسن مطالعه وتلقی ایلمك لازم کلیر.

عالمده حقیقتدن دها عالی برشی متصور دکلدر. اوصاف متمایزه‌سنه وهن وخلل تطرق ایتمیانلری، میل معالی ایله حساً وطبعاً پیرایه‌دار نزاهت اولانلری انجذاب حقیقتدن هیچ برقوت دوندره‌مز. اما بداهت مرتبه‌سنده اولمیان ادراك واحاطه‌سی علماً وفکراً از

چوق مستحضر بولمنه توقف ایلیان حقایق رقیقه وعالیه‌یی عوام ناسك حوزهٔ شمول وادراکی بالضروره استیعابه مساعد اوله‌مز . نه‌قدر ایضاح وتوسیع اولنوره ایسه اولسون غموض ورموز درجه‌سنده تلقیدن قوره‌تریه‌مز . حال بویله ایکن قوای مفکره ومدرکه‌لری ضعیف ، مستحضرات علمیه‌لری پك بسیط ویامفقود و [illegible]

استطاعت وبضاعت لازمه‌دن محرومیتلری دوشنه‌میوب [illegible] ازیودسنه دوشرلر . ازینجه دلائل قطعیه وبینات ساطعه ایله‌یقین وقناعت حصوله کلان برحقیقت کندیلرینه تعریف وتمهید ایدلسه اثری وهم وخیاله مغلوبیته تهمه‌دن بیله چکنمزلر . وهم وخیاله تبعیت ثمری آنجق کندی حقوقلرنده تعیین بولنه‌یلی حالده ، بیله وهم وخیال تأثیریله بونی‌ده فرق وتمییزه مقتدر اوله‌مزلر . بوتمییزسزلك سببیله‌دجرأتلری افزایش بولور . واخلاق اوهامه تباع ایله جرأتلری ، جرأته الفتهده وهمری مبسوطاً [illegible] واوهامه ملایم وموافق اولمیان هرحقیقتی [illegible] کلیاً ابا ایدرلر .

عناد واستکبار واذیرنده سرکشانه وخودفروشانه سوریتوب طولاشیرلر . حقیقته دائما معارض ومخالف بولنمق ماهیتنده اولان همزات شیطانیه ، نفس وهوای غلیان حالنه کتیروب خیالاته وجود ویرریرره موجودی موهوم منزله‌سنه ایندیرلر . حکمت لسانلرندن دوشمدیکی حالده نه قالده نه‌ده حالده هیچ بر صورتله اصابت کوریه‌مز .

انسانیتك دکل صرف بهیمیتك الجاآتندن اولان بر [illegible] حکمت [illegible] کوسترلمکه اوغراشیلیر . بالعکس محض حکمت وحقیقت اولان احوالده — نفس وهوا القاآتنه تعارض ایتدیکی ایچون — نظر استهجان ایله کوریلیر .

منبع صدور تکونی مشاهده [illegible] [illegible] تدابیر تلقیه شایان اوله‌ماز . دالمسز دعوایه هیچ بروقت اعتبار ایدیله‌مز .

متین براساسه ، قوی براصل ومصدره استنادی ممکن اوله‌میان اقواله اعتماد غفلتنده بولنانلر ، اوقبیل اقویلده [illegible] حرکات ومعاملاتنه بدرقه اتخاذی خطیئه‌سنه دوشنلر نهایت خسران [illegible] دوچار اولورلر . حتی بر آن بیله توقف ایتمکسزین نقطهٔ انتهایه طوغری جریانی آشکار اولان حیات فانیه [illegible] آزادهٔ آسیب والم اولسه‌ده انسانیتك [illegible] ومنجذب بولندیغی سعادت حقیقیه‌یه استحصال [illegible] اوله‌ماز . زمان مقدرده تلافی ایدیله‌جك اولان حیات اخرویه‌نك — صور عدیده‌یله موجودیتی حس [illegible] ایدلدیکی ایچون — اوعالمه عائد سعادتك تمنی [illegible] دکل ایسه تخطر وتصور اولنمه‌سی غیر قابلدر .

[illegible] مساعده مظهریتی ممکن ومتصور اولان وسائل سعادت نه‌دن عبارت ایسه کاملاً احراز ایدلمش اولسه بیله برکون مطلقا رهین زوال وفنا اوله‌جغی ردوانکاره قطعا محل بولنه‌مامسی ، اوسعادت محرزه‌نك کاملی دکل نقصانی ارائه وسعادت حقیقیه‌نك آنجق فنا [illegible] اولان حیات باقیه‌ده ارانمق لازم کله‌جکنی اخطار ایدر .

مسامع بصیرتنه شو اخطار نفوذ ایلیانلر ایسه فنایی بقایه ترجیح خفت وبلاهتنده بولنمزلر . حیات فانیه‌لرینی سعادت اخرویه‌نك احرازی وسائلنك استحضار واستکمالنه حصر ایدرلر . شو حیات یکدوروزه نه‌قدر [illegible] حیات جاودانینك بردمنه بیله تقابل ایده‌میه‌جکنی جزماً ویقیناً آکلارلر وینه بوحیات یکدوروزه‌نك رهکذرلرنده نیجه مزالق خطر انکیز اعداد ایلدیکنی‌ده بیلوب حزم وبصیرت مقتضاسندن آیرلمزلر . مبتداسی کبی منتهاسی‌ده معلوم

ومبين بر مسلك سديد تعقيب ايدرلر . هدايت الهيه‌يه مظهريتله مناهج حقيقتدن اصلا انحراف ايتمزلر . قوت قلب وايمان ايله هرمشكله مقاومت ايدرلر . ارباب شرت وضلالتك مكيدت ومفسدتندن امين ومحفوظ بولنورلر. ايشته شومسلك ؛ اهل حق ويقين اولان مؤمنينه خاص برمسلك سديددر . اساس ونقطهٔ استنادى هيچ برقوتله صارصيله‌ميه‌جق صورتده قوى واستوار والى الابد پايداردر جهان برپره طوپلانسه متانت ومكانتنه ذره‌جه خلل ايراث اولنه‌ماز . شودار امتحان و ابتلاده نور ايمان انسانيته موعود اولان سعادت دارينك اكتسابنه دليل جليلدر. دليلى متين وعالى اولانلر ايچونده مهالك ومخاطرات متصور دكلدر ، دارينده امين وسلامت وعز وسعادت محققدر . توفيق وهدايت ده حقلرندر .

ابن الامين: احمد توفيق

سياست شرعيه

۲۵

استلصاقى استلحاقى ؟ شرعك مشابهت مسئله‌سنى نظر اعتباره آلديغى — مقارنت غير مشروعه محصولى اولان چوجقلرك صورت استلصاق حقنده‌كى قوانين اجنبيه احكامى — زنا ايله نسب اثابت اولماز ـ بين الاسلام استلحاق موجوددر .

سياست شرعيه سرلوحه‌سيله يازمقده بولنديغم مقالاتدن مقصدمى دفعاتله سويلدم . محترم قارئلرمه ينه تكرار ايده‌يمكه مقصدم شرق حقوقنى غربك حقوقيله قارشولاشديره‌رق بزده علم حقوقه نه درجه همت اولنديغنى اغيار نظرنده دخى اثبات ايتمكدر . چونكه مكتب حقوقه مداوم اولان افنديلر فرانسزجه‌دن ترجمه ايدلمش بر طاقم نظريات حقوقيه‌يى اوقودقلرى زمان درحال بزده حقوقك فقدانته قائل اولمق كبى بيوك بر انصافسزلق كوستريورلر . بر هيئت اجتماعيه‌نك آغوش شفقتى آچه‌رق كنديلرينى استقبال ايده‌جك بوپارلاق ذكالره ، مستعد ناصيه‌لره ، جوال فكرلره خلاصه بواميدار استقباللره بك اوقدرعطف قباحت ايتمكى مناسب كورميورم. چونكه بونلر كتبخانهٔ شرقدن حقوق وفلسفه‌سى حقنده براثر مطالعه ايتمه‌مشلر برتحصيل اعدادى وياخود نحوه قدر درس كورمك كبى برفكر محدود ايله مكتب حقوقه كيرمشلردر . برانسان ايسه بيلمديكى برشيئ ناصل تقدير وآكا قارشو ناصل برفكر محبت پرورده ايدر ؟ اصل قباحت اوآدمده‌دركه هرايكى جهته واقف اولوبده بر مقايسهٔ حقوقيه ايله آنلره شرق حقوقنى يعنى فقهاء عظام حضراتنك درجهٔ خدمت وعلو همتلرينى كوسترمسون . بن حصه‌مه دوشن جهتى سياست شرعيه نامى آلتنده يازمقدن چكينميورم . حتى اوقدر كستاخانه حركت ايتمك ايستيورمكه، سياست شرعيه برده مدافعهٔ دين قسمى علاوه ايدرك مستشرقلرك هدف مناقشه اتخاذ ايتدكلرى مسائل دينيه‌يى مدافعه ايده‌يم . مطمح انظارم حسن نيته مقرون اولمقله آرزو ايديورمكه قلمم ؛ جريان لطيفيله برابر برچوق واديلردن كچن برنهر خوشجريان كبى تصادف ايتديكى يرلرى سيلاب زلال حياته مستغرق ايتسون يازه‌جغى كلمات ولوكه نقصان ولسون فقط بر نقطهٔ حقيقتى تعقيب ايتسون . ايشته بوحسن نيت اثرى دكلميدركه، بنى بتون قوانينى ممكن اولديغى قدر مقايسه‌يه موفق ايديور . بوقسه سياست شرعيه نامى آلتنده عربجه بر اثرى عيناً ترجمه ايديويرمك هيچدن بيله ايدى. فقط كوكل بوندن زياده ، دوام ايتديكم طرزده يازمقلغمى آرزو ايتدى . نه يايه‌يم . حسن نيت اصحابى شائبهٔ اغراضدن مصون اولان وجدانلرينك محكومى دكلميدر ؟ ايشته مقصدم ، برقات دها محترم قارئلرمجه تعين ايتدى ظن ايدرم .

بودفعه مهم بربحثك مقايسه‌سنه كيريورم . اوده حقوق خصوصيهٔ دولده بربحث مخصوص اولوب فرانسزلرك « reconnaissance » ديدكلرى استلصاقدر .

استلصاق تعبیری مکتب حقوقك حقوق عمومیه وبالخاصه حقوق خصوصیهٔ دول معلملرنجه فرانسزجه سنك تام مقابلی اولمق اوزره قبول وحتی مظهر تقدیر اولمشدر. حالبوکه بحثك تفصیلنده آکلاشیله‌جغی اوزره بو، الحاق نسبدن بشقه برشی اولمدیغندن بن استلصاق تعبیرینی قبولده معذورم. حتی فرانسزجه‌دن عربجه‌یه اولان لغت کتابلریده بمله برابردر.

بونکله برابر ٥٧٥ سنه مقدم سرآمدان فلاسفهٔ اسلامیه‌دن محمد بن القیم الجوزیه‌نك بر اثرنده ستلصاق بحثی استلحاق نامی آلتنده تفصیل ایدلمش و آوروپا حقوقیوننك استلصاقك نه دیمك اولدیغنی بیلمدکلری برزمانده فلاسفهٔ شرق بوبحثده شایان حیرت بردرجه‌ده اسب سوار فضیلت اوله‌رق نشر حقایقده بولنمشلردر.

مکتب حقوقك عهود معلمی رسومات مستشاری سری بك طبع ایتدیرمکده اولدیغی اثرنده بوبحثی استلحاق نامی آلتنده شرق حقوقیله‌ده مقایسه ایدرسه پك مهم اولان اثرینی برمزیت علمیه دها علاوه‌سیله تزیین ایتمش اولور.

سیاست شرعیه‌مزده مشابهت مسئله‌سی نظر اعتباره آلنمش وجناب رسالتمأب افندمزدن مروی احادیث نبویه بوکا دلالت ایتمکده بولنمشدر. بوکا بناءً بعض ائمه الحاق قافه نسبی افاده ایدر دیمشلر ایسه‌ده ائمهٔ حنیفه‌جه مجرد بومشابهت مسئله‌سی افادهٔ نسبه مدار اوله‌میه‌جغی وثبوت نسب محصول فراش اولدیغی بیان ایدیله‌رك کلام رسول قول قائفك فراشه توافقیله مفسر بولندیغی درمیان اولنمشدر. حقوق خصوصیهٔ دولیه معلملرندن بعضیلری «enfents illégitimes» یعنی اطفال غیرمشروعه‌نك تابعیتدن بحث ایتدکلری صره‌ده دییورلرکه «مناسبات غیرمشروعه محصولی اوله‌رق تولدایدن چوجقلرایچونده نسل اساسی ایله‌آمین تابعیت اولنورسه‌ده بوندن برفرق اولوب اوده چوجغك استلصاق اولنمسیدر.» استلصاق نکاح خارجنده تولدایدن چوجقلرك ابوینی طرفندن حضور حاکمده رسماً طانیمسی‌دیه تعریف ایدلمسنه نظراً کیفیت استلصاق «یاالکز پدر ویا یاالکز والده جانبندن ویاخود هرایکیسی طرفندن عین زمانده فقط بشقه‌بشقه حکملرله اولور. فقط بری استلصاق ایدرسه چوجق آکا استناد اولنه‌جغی کبی هیچ بری استلصاق ایتمزسه اووقت چوجق لقیطه حکمنده‌در. بعض دولتلر واردرکه مولودات غیر مشروعه‌ده پدری طانیمازلر منحصراً والده‌لرینه استناد نسب ایدرلر. آلمانیا کبی بعض دولتلر ایسه پدره‌ده حق استلصاق ویرمشلردر. فرانسه کبی. انکلتره ایسه استلصاقی قبول ایتمیه‌رك پدرسز چوجق خلقك چوجغیدر دیمشدر.»

ایشته کوریلیورکه مقارنت غیر مشروعه محصولی اوله‌رق ساحهٔ حیاته قدمنهاده اولان چوجقلره لباس مشروعیتی اکساایچون اوروپا قوانینی براستلصاق مسئله‌سی اورته‌یه آتمشلردر. دوغریسی یا عدالتده بونی اقتضا ایدر. چونکه چوجغی طانیمامق، آنی هیچ بر یره نسبت ومال ایتمیوب آتمق بر نوع مجازاتدر. حالبوکه بیچاره طفل نوزادك بومقارنت غیر مشروعه‌ده نه دخلی نه قباحتی تصور اولنورکه هیئت اجتماعیه ایچنده رذیل وسفیل برحالده بولنسون. بونك ایچون استلصاق اصولنك وضعی ایی دوشونلمش بر تدبیر حکیمانه‌در. چوجغك بوصورتله طانینمه‌سی صورت مطلقه‌ده اولمیوب دولتلردن بعضیسی بعض شروط ایله تقیید ایلامشدر.

له‌الحمد احکام شرعیه‌ده زنا ایله نسب ثابت اولمیه‌جغندن بویولده استلحاقك مروجی بولنانلرك ادعاسی مردوددر. آنك ایچون «بین الاسلام استلصاق یوقدر» دعواسنی آنجق زنا خصوصنده قبول ایده‌رز. یوقسه استلحاق بزده‌ده موجوددر. حتی صحابه‌دن معاویه حضرتلری بیله استلحاقده بولنمشدر [١]. مقارنت غیر مشروعه‌ده استلحاقك عدم قبولی چوجقلرك فراش محصولی بولنمسنه استناد ایتدیرلدیکندن طولاییدر.

بعض مستشرقلر بو فراش مسئله‌سنی پك عامیانه صورتله تفصیل ایتمشلر وحتی تقسیم وتعریفلرنده بیله مع التأسف بیوك بیوك خطالره دوشمشلردر. بز آنلرك خطاآلود فكرلرینی تصحیح ایچون فراشك تقسیم و تعریفلریله استلحاق كیفیتی وبوبابده‌كی اعتراضاتی برایكی مقاله‌ده تدقیق ایده‌جكز.

« مابعدی وار »

ابن حازم: فرید

علمای اسلامیه ایله حسبحال

افندیلر!

جمله‌كزك معلومیدر، كه وقت وقت كرسیٔ خطابته چیقمه‌مز ایكی شیئه مبنیدر. بری عهد الهی‌یی ایفا، دیگری وكالت پیغمبری‌یی اجرادر. عهد الهی دیدیكم: جناب حق جمله علمادن عهد آلمشدركه بیلدكلری احكامی بیلمیانلره تعلیم ایتسونلر. بو اجلدن جناب پیغمبر بر حدیث شریفنده (بیلدیكنی اخوانـه بیلدیرمیان عالمی، جمع ایلدیكی آلتون وكموشك زكاتنی ویرمیان بخیله نظر قیلمقله) مبشر هم ضمیرینه مرجع اوله‌جغنه اشـارت بیورمشدر. وكالتمز ایسه (العلماء ورثة الانبیا) امثالی احادیث نبویه ایله ثابتدر.

شوحالده وجیبهٔ ذمتلرینی غرضسز، عوضسز ادا مقصدیله علمای اسلاف جمعه وبیرام و رمضان كونلری كبی ازمنهٔ مباركه‌ده دین قرداشـلرمزه مادی ومعنوی بیلمدكلرینی اوكرتمك كبی اك مهم بروظیفه ایله مشغول اولمشلر واخلاقده كوزل برچیغر آچمشلرسه‌ده حیفا كه مرور زمانله بومسلك مقدس سوء استعماله اوغرامش هله یاریم عصره قریب برزماندر بیوكلر سكوته وارمش اكثریسی مداهنه ذلنی قبول، بعضلریده حمای یأسه طوتیله‌رق وظیفه‌لرندن كری طورمشلردر.

بوسببله اومقامات معظمه‌یه چوق كره منفعت‌پرستلر نادانلر هجوم ایدرك كندی فرلداقلرینی چویرمك املیله بیچاره صافدل اهالیمزی صـنعت وتجارتلرندن تنفیر، مؤسس مدنیت اولان سوكیلی پیغمبرمزك استعاذه بیوردقلری فقرومسكنته، كسل وعطالته دعوتله مسـلكی لكه‌دار، حیثیت اهل علمی محوایله اهل اقتدار وارباب ناموسی‌ده تحقیره هدف ایلدیلر. بوانتظامسزلق بردرجه‌یه قدر ایلرو كیتدی، مسـلمانلغه اولقدر طورغـونلق كلدی‌كه برسوزك اصلی مسلمانلره مستند، خصوصاً بر صارقلیدن ایشیدلسه، اوسوز عین حكمت اولسه بیله معناسز قالمغه باشلادی. صدهزار تأسفلر، كه بزی‌بوحال اسـف اشـتماله كتوران، ملتی‌ده آتش فقر ایله عجز ومسكنته دوشـوران وظیفه‌دارلرك كرو طورمسی، بیوكلرك سكوته وارمسیله محاكمه‌سز، غافل وبلكه جاهل واعظلرك كرسیٔ خطابته چیقمسـیدر. چونكه واعظلر بر طبیب معنوی ورهبر امور دین ودنیا صـایلمقله وعظدن مقصد عوام ناسی تذكیر وملت اسلامیه‌مزك مبتلا اولدیغی داء مزمنی كشف وتداوی ایكن عكسی نتیجـه ویرمكده اولدیغی جمله‌نك معلومیدر.

زیرا میدان طبابتده كوریلان واعظلرمز بوآنه‌قدر اوچ قسمه آیریلیوردی. بونلرك برقسمی صحیح وسقیمی فرق ایتمز، احتیاج ناسی بیلمز وبرجمله‌یی لایقیله تفهیمه اقتداری اولمیان هیكللر ایدی. اكثریت تشكیل ایدنده بونلردر.

برقسمی‌ده عوام ناسك كندوسیله اصلا منـاسبتی اولمیان فن تصوفه یلتنه‌رك اكلار آكلاماز اهل‌الله حكایه‌لری نقلیله ملته خدمت ایدییورز ظن‌سقیمنده بولنیورلردی. دیكر قسمی‌ده حائز اقتدار ایدیسه‌لرده احتیاجات ناسی دوشونمازلر، سوزلرینی سـاده‌لشدرمزلر،

[١] رفع الملام عن ائمة الاعلام باق!

ارەصرەدە فضلالرینی کوسترمك ایچون قواعد نحویه
نکت بدیعیه سردنه قیامدن کرو طورمازلردی .

ایشته بواوج صنفك بعضلری طبیب جاهل، دیکری
طبیب حاذق مسامح کبی اولمغله ملتی سیلاب هلاکه قاپد-
ردیلر . حکومت مستبده ارکانیده عدالتدن انحراف
وحمیتدن کندیلرنده اثر قالمامقله آنلرده سیرینه باقیورلردی.

هر نصلسه بوسیل هلاك اوزرنده قوجه ملت یووا-
رلنوب کیدرکن ، هله مولی موفقیتلرنده دائم بیورسون
بوهلاکی درك ایدن مردان کندیلرینی ساحل سلامته
آتمغه چالشدیلر . بربر دیرکن خیلوجه بریکون تشکیل
ایدنجه بوسیل هلاك اوکنه برسد چکمکه باشلادیلر .
لله الحمد والمنه موفقده اولدیلر .

صنف علما وخصوصاً رأس کارده بولنانلرمزده
فیما بعد وظیفه‌لرینی دوشونمز وملتی ایقاظه سعی وغیرت
ایتمزده اولکی کبی اخلاق بوزوقلغی وبوجهالت بزده
دوام ایدرسه ترقی وفلاحمز سوزده قالدیغی کبی ایشك
انجامیده غایت وخیم کله‌جکدر .

اهالیمزك کوزلرینی آچمق وقولاقلرینی طولدورمق
خصوصنده جریده‌لریمزك حق انکار اولنه‌مازسه‌ده نسبةً
محدود قالیور . زیرا اهالینك علمایه اولان ارتباط
معنویلری دها قوتلی اولمغله عموماً ملتك ، خصوصاً
سکنهٔ قرانك حقیله اوله‌جق وعظ ونصیحتدن فوق العاده
استفاده ایده‌جکلری درجهٔ بداهتده‌در .

شو حالده عموم الویه وملحقاتده بولنان مفتی افندیلرك
ریاستی آلتنده بر هیئت علمیه تشکیلیله رمضان شریفده
اطراف واکنافه توزیع ایدیلان مدرسین وطلبهٔ علومك
تنویر افکاره مقتدر ، بیلدیکنی اکلاتمغه اهلیتی ثابت
اولانلرینه بوخدمتی تودیع ، دیکرلرینی یالکز مؤذنلك
ونماز قیلدیرمق کبی وظیفه‌لره حصر ایله کرسیلردن منع
ایدلملیدرلر. هله شهرلرده کاملیله اقتدار افادهٔ مرامه مالك
اولمیانلره قطعیاً مساعده ایدلمامليدر. تنویر افکاره مدار اولمق
ایچون برده پروغرام یاپیلوبده واعظلره توزیع ایدلسه
فائده‌دن خالی اولماز ظن ایده‌رم .

یالکز علمانك بوتدبیرلەدە قالموب پروتستان مذهبنه
ترغیب ایچون دنیانك اك اوزاق قطعه‌لرینه قدر جز
ویتلرینی ، مبشرلرینی صالدیرانلردن حکومت مشروطه
ارکانمز عبرت آلسه‌لرده احوال عالمه واقف ، طلاقت
لسانه مالك وفنون متنوعه‌ده ماهر عالملرمزدن هر قضاده
مستوفی معاشلی برر دوریه واعظی بولندرسه‌لر ملت
اسلامیه‌مزك پك چوق مستفید اوله‌جغی محققدر . ملتك
استقبالنه فوق العاده یاردم ایده‌جك اولان شو مسئله نزد
حقیقت بینانده حائز اهمیت اولمغله سرعتله مرجعنك
نظر دقتنی جلب واغماض عین ایتمالرینی استرحام ایلرم.

مولی فکرلرمزی نور عرفان ایله تنویر وشریعت
غرامزك احیا واجراسنه موفق بیورسون آمین والسلام
علی من له الفکر المتین والرأی المستقیم

۲۳ حزیران ۳۲۵ — اوده‌مشده مدرسیندن اقسکیلی

مصطفی حقی

ادبیات

« قرآن معظم »

قرآن معظم نه الهی ، نه سمائی
برشمس که انوار الوهیتی حاوی
برشمس که ذرات ضیا ایدر انجم
حق فکرینی الهامدن آثاریدر انجم
برشمس که اصلا اوله‌ماز شام زوالی
نور ازلیسی ایله دائم متلالی

برشمسکه هرلمعه‌سی ، ذیروح مآلی
بیك درلو فیوضات خدانك كه نه عالی
ظلنده جلال ابدیت متجلی
فوقنده جمال احدیت متعالی
باشدن باشه الفاظی سماوات معانی
آیات سعادت ایله فیض لمعانی
هرصفحه‌سی برلوح جهان وسعت توحید
هر آیتی برخطبهٔ علویهٔ تمجید
هرصفحه‌سیدر امته محراب معالی
هرسوره‌سیدر جامع معنای کمالی
هرنقطه‌سی برنکتهٔ بالای دقایق
هرسطری اوت اوج معلای حقایق
سرشاهق تکریمده قالسیدی ظلالی
پر رعشه اولان عرشه مشابه ایدی حالی
خاموشیٔ لاهوتی ایله ناطق حکمت
یارب نه بیوك نسخهٔ اعجاز بلاغت
واقع فم غیبیله خطاب ابدیسی
ایمان خدادر دله تاب ابدیسی
برمنبر توفیق ازل افق منیری
برجلوه‌که نور هدا عرش سریری

٣٠ حزیران ٣٢٥ فلورینه‌لی : ناظم

تجلیگاه موسی ، طورسینا

سریر قلبمه حاکم سرائر سینا
قضایه باغلی باشی عرش وفرشی بی‌سروپا
عصرلرك اوکرانجان خواطریله بتون
قیام حشره‌قدر سینه‌لر دوکر هرکون
حجر ، شجر اوزرنده یاشارسه‌ده سربست
خطاب غیب ایله نالان اوشاهق سرمست
سرنده قوش کبی برفکر والهانه اوچار
او والهانه تفکر سرائر اعصار
نه جلوه زار معانی او عاشق اعجاز !
نه یولده زاربیاندر اومعکس آواز !
سکوت ایچنده بیله شارح خطاب شئون
خطیب منبر قدرت اویرده‌در مسکون
خدایی کورمك ایچون یوکسلیرده روحیله
دوشر اوسینهٔ ملهوفه صوکره برشعله
تجلیات الهی برر سمای بقا
کلیر سمای بقادن خطاب یاموسی !
دوشون کلیم ایله برده کلام اعجازی
نه‌یاپدی قوص قوجه پیغمبری اونك رازی !
قاوشدی جان ایله جانان میانه‌ده سینا
تلهفاتنی صورمه اوبیدله اصلا
جبل دیوب کچیویرمه براز دوشون عشقی
دوشون‌که عبد ایله قائم اومعبدك شوقی
لسان عشقدن اکلارسه‌ده کلیم اه
مقطعاتنی بیلمك قولای دکل باه
نه‌طوری کوردی نکاهم نه‌ده اوموسایی
بصیرتم ایله کوردم جهان معنایی
رکوع وسجده‌لرم ، خاشعانه هرآهم
خردکداز عوالم بیوکدر اللهم
چیقان اوشاهقه روحم فقط دکل کندم
نه کوردی روحمی کندم نه روحم اولدی بنم
کوکل دیدکاری آتی کبی قاراکلقدر
قاراکلغیله خوارق اویرده شارقدر
بنم‌ده کوکلی آلدی اوعشق نورانور
حریم دلده‌کی عشقم خدا کبی منظور
نه یوزله کورملی اللهی آه محجوبم
خدا بیلیرکه حجابمله بلکه معیوبم

بیلنمیور نظریات ایله نظرفی‌الله
مؤول اولسه‌ده مشکل تشابهات اله
قاپاندی سجده‌یه موسی خطاب غیبله
یارلدی سینهٔ سینا کوروندی برهاله
اوهاله‌ده « ارنی » نك ظلال دلجوسی
دکل ظلاله مماثل هلال ابروسی
امل که برمتسلسل جباله بکزرسه
اونك‌ده براوجی مربوط حاکم حسنه
فضای نامتناهی کوکلده واردر وار
بتون نجومنی داغ خرد کدازم آرار
امید ایچنده بوغولمش نفسلرم وارکن
بحاری جوشه کتیرمزمی بنده‌کی شیون ؟
خرابه‌لرکبی ویران ایسه‌مده معمورم
کتابه‌لرکبی نالان ایسه‌مده مسرورم
سوز بو عالم اضداد انقلاباتی
چیقار تقلب ازمان ایله دم آتی
عدمله توأم اولورمی لهیب ایامم
طوررکن اوراده شعله‌زار انجامم
یاقان عوالمی برنورکه خدادن بیل
خدایی اکلامامق اکلامق قدر مشکل !

علی صلاح‌الدین

عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة

حکیم مقتول

شهاب‌الدین سهروردی

شهید حکمت اسلام اولان شهاب‌الدین
سمی حضرت یحیی ایدی بو مرد کزین
ابو الفتوح ایله‌ده یاد اولندی بر مدت
فتوحه مظهر ایدی کنج ایکن بو ذی‌حکمت
اصول فقه وفروعی ، حدیث وتفسیری
ادبله حکمتی ، منطقله علم تعبیری
حساب وهندسه ، اخلاق وشعر وانشایی
کلامی ، هیئتی ، آدابی ، طب وکیمیایی
فنون دائره‌دن هر نه اولسه حفظه سزا
علوم سائره‌دن هر نه وارسه سرتاپا
یکرمیسنده تماماً بیتیردی ، ضبط ایتدی
مباحثنده بوتون عالمانی ضبط ایتدی

« بنی ارتق »‌ده برخربوت امیری وار عمادالدین
شهاب‌الدینی پك سودی بومرد معدلت آیین
حضوروندن آییرمازدی حکیم سهروردی‌یی
علوم ومعرفتده کامل عالمنوردی‌یی
اودورك جملهٔ تأمین اسباب سعاداتی
مفوضدی بوتون عالملره حرب وسیاساتی
یاننده هرامیرك حل وعقده واردی مأموری
او عالم ایشته دائم فکر ایدردی دفع محذوری
اتابکلر بو یولده ایتدیلر ایرانی آبادان
بنی ارتقله ایوبیلره قالمشدی کردستان
صلاح‌الدین بر یاندن جهانه غبطه بخش اولدی
اونك عزم فتوحاتیله دنیا زیر رخش اولدی
ناصلکه قونیه‌ده سلجوقانك رأی وتدبیری
بوتون اعدایه اکلاتمش ایدی تنکیل وتدمیری
فقط هر یانده بر حاکم حکومت ایله‌مکده ایدی
جوارنده اولان ملکی خفیاً پیله‌مکده ایدی
بو شورشلرله عالم جابجا بر فترت اولمشدی
همان احوال دنیا مستحق نفرت اولمشدی

حلب شهری شهاب‌الدین ایله کسب انتظام ایتدی
ملك ظاهر که والیسی ، حکیمه احترام ایتدی
صلاح‌الدینك اوغلیدی بو والیٔ مروتکار
شهاب‌الدینه من‌کل‌الوجوه اولمشدی خدمتکار
حلبده کرچه واردی خیلی عالم، خیلی صاحب فن
شهاب‌الدینه اما یوقدی بکزر بر مکمل تن
بورجحان وتفوقله برآز مدت کذار ایتدی
جمیع علم وفنده عالمانی شرمسار ایتدی
ایشك انجامی دوشدی امتحانله فصل دعوایه
براقق ایسته‌مشدی کرچه والی روز فردایه
فقط ارباب اغراضك هجومی اشتداد ایتدی
نهایت مسئله آیلرجه بلکه امتداد ایتدی
هزاران نفرت‌اولسون بویله بیکلرجه حسودانه
که یوقدی ایچلرنده برتك اولسون مرد فرزانه
حکیمك جبهۀ پرنوری لکن پاك وصافیدی
بونی کورمك ایچون بر نظرۀ امعان کافیدی
کلاب آسا عواعوزای تلویثات اولان دیللر
شهابك شعلۀ عرفانته قارشی نه سویلرلر
تعصبلر حضورنده ، پیندن شکوۀ تزییف
ایدرلردی پیاپی حقد ایله ، اغراض ایله تردیف
نهایت یازدیلر بونلر صلاح‌الدینه برتفصیل
زبان شکوه‌یی دین پرده‌سیله ایتدیلر تحویل
دییورلردی : بودینسز (!) یله‌دی والیمزی اغفال
بونك اعدامنه حکم ایتمه‌ده سن ایله استعجال
صلاح‌الدینه حیرت !! ایتمیدی خیلی تحقیقات
ایشك انجامی دهشتلیدر ، ایستردی بو ، تعمیقات
تخطر ایتمش اولسه‌یدی صلاح‌الدین اکر کندی
علینك کوفه‌ده قاضی شریحه ویردیکی پندی
نه ممکندر شهابه بویله اعدامیله حکم ایتمك ؟
بورتبه عادلانه شهرتی تنقیص ایدوب کیتمك
حکیمه عاقبت تبلیغ ایدلدی امر اعدامی
اوکون برحجره‌یه توقیف ایدلدی دیکله انجامی

علومندن جهان دلسیر فیضا فیض اولان استاد
عذاب جوع ایله اتلاف ایدلدی باق ناصل بیداد
بش اون‌کون بلکه برآی قالدی محتزار وحشتده
عذابك اك شدیدین آندیرر شدت ودهشتده
صو یوق، اتمك یوق الحاصل حیاته یوقدی برامداد
یاساقدی بوسبتون هرکوشه‌دن امید استمداد
خدا اعداسنه بذل ایدرکن نان‌ونعمتلر
کلیر بویله حکیمه ایشته بیك درلو فلاکتلر
شهاب‌الدین اوتوز آلتی یاشنده محو اولوب کیتدی
صوسزلق، هم‌ده آجلقله اومحبسده وفات ایتدی
وبالی قالدی تحریك ایله‌ین بالجمله اجلافه
وفاتنده شوقطعه برکذاری اولدی اخلافه

قل لاصحاب رأونی میتا فبکونی اذرأونی حزنا
لاتظنونی بانی میت لیس ذا المیت والله انا
اناعصفور وهذا قفصی طرت عنه فتخلی رهنا
واناالیوم اناجی ملأ واری الله عیانا بهنا
بشیوز اللی سال هجرتدی ظهور ایتدی شهاب
کنج ایکن ویرمشدی آفاقه بیوك برفروتاب
خیلی تألیفاتی واردر یادکار اخلافنه
فضل ورجحانی هویدا برنیجه اسلافنه
علیه رحمة الله الواسعة

جمعیت علمیه افرادندن
محمد عارف

واأسفا

مقری کویی : ۳۰ حزیران ۳۲۵

هوانك ، تاب تموزی کولکه‌ده براقان او دونکی ثقالت وحرارتنه انضمام ایدن روحانی برصیقنتی ؛ ساعت اوچ صولرنده ایشتدیکم برقره خبر اوزرینه تصویرینه قدرتیاب اوله‌میه‌جغم برحده واصل اولمش‌ایدی . حسنی افندی خواجه‌مز وفات ایتمش !

سرعتله لساندن لسانه انتقال ایدن بوخبر مؤسف، مرحوم مشارالیهی طانیان هرمزیت شناسك قلبنده درین برتأثر اویاندیرییوردی . بن ایسه اوزرندن هنوز پك چوق زمان کچمه‌ین صوك ملاقاتمزی تخطر وتصورله بوخبر حزن آورك صحتنه بردرلو ایناعق ایسته‌میوردم . چونکه حضرت بشوش سیماسیله پیش حرمتمده بولنیور، جوال کوزلرینی یوزیمه عطف ایدرك کندینه خاص اولان اودای ملتفانه وعاجز نوزانه ایله « اینانمه ، بن دها یشامق ؛ هرزمان یشامق ایسترم » دییوردی .

حسنی افندی حقیقةً دها پك چوق زمان یشامسی آرزواولنور عالی طبعان افاضلدن ، پیامبرسیرتان امتدن ایدی . سنی یتمشه قریب تخمین ایدیله بیلیردی . فقط جوان طبع ایدی . هنوز دینج وزنده کوریلیوردی. بناءً علیه اغتراب ابدیسی معارف ملیه‌مز نامنه الیم بر ضیاعدر .

مشارالیهك مدید برزمان مکتب ملکیه‌ده ، دار المعلمینده سبق ایدن خدمات تعلیمیه‌سی اونودیله‌ماز . لطف تقریرینه مجلوب ومسحور اولان طلاب فضـل وکمالاتی ! محترم استادك برنادرهٔ فطرت اولدیغنی تسلیمده متحد اللساندر .

حسنی افندی خواجه‌مز معارف شرقیه‌نك پك چوق شعباتنده حائز رسوخ وبالخاصه ادبیاتده احاطهٔ کلیه اصحابندن ایدی . اره‌ده صره‌ده شعر سویله‌مك لطف وتنزلنده بولنوردی . (بیان الحق) قارئلری مشارالیهك یدی سکز ماه مقدم « نکوهش شاه عجم » سرنامه‌سیله نشر ایتدیکی برمنظومهٔ حکمت آمیزی البته خاطره کتیررلر . ارمنظومه‌نك حاوی اولدیغی ابیات آتیه‌نك جزالت لفظ ومؤداسی شایان نظردر :

شها دوام ایده‌جکمی دها بواستبداد
شهانه لایق اولان ایتمه‌لی عدالت وداد

§

بلای تیغك ایله کربلا کبی ایران
دو ماتم ایتسه کرك هرییل حب وداد

§

بتاغك بجادر جهنمك قباغی
که یاقدك آتش قهرکله صد هزار اجداد

§

اوتاغك اولسه سزاوار درك اسفلده
بوداغی قیله زقوم اغاجی‌ده اوتاد

عمرینك برآنی تعلیم وتعلمدن خالی کچیرمه‌ین حسنی افندی لایموتانه برحیاته مظهر اولان بختیاراندندر . حیاتی کبی ، نجاتی کبی ، ثباتی کبی اوچ خیر الخلف یتیشدیرمك ایسه بیکده برپدره نصیب اوله‌بیله‌جك سعادتلردندر . مشارالیهك مکمل بر ترجمهٔ حالنی یازمق وظیفه‌سی بواوچ نجل نبیه وارجنده توجه ایدر . بن بوزمین تلهفده آتیده‌کی قطعهٔ تاریخیه‌یی اتحاف ایله روح علیین پرواز استاده عرض تکریمات ایلرم !

حق بیلیر حق آشنا برق ودل آکاه ایدی
کورمه‌مشدی برزمان دنیانی شایان رغبته
رحلتی تاریخی ناطقدر علو کعبنی
کیتدی یاهو حق دیوب حسنی افندی جنته

۱۳۲۷

خلیل ادیب

— بیان الحق —

مملکتمزك حقیقةً مدار افتخار ومباهاتی اولان حسنی

افندینك غیبوبت ابدیسی كندیسنك مفتونی اولان پك
چوق محبانی وبالخاصه مكاتب عالیه مأذونین ومداومینی
دلخون ومأیوس ایتمكله برابر متخصص بر معلم ذی‌وقار
ویرادیب نكته‌داندن محرومیتده بوضیاعك نه‌درجه
اسفناك اولدیغنی تعیین ایدر. بناءً علیه عائلهٔ كدردیده‌سنی
وبالخصوص حیاتی، نجاتی وثباتی افندیلری تسلیه ایله
حزنلرینه اشتراك ایده‌رز.

سكود مكتوبی

مقری كویی: ۲۸ حزیران ۳۲۵

۱

كچن هفته ساحه آرای انتشار اولان (۳۲) نومرولی
نسخه‌ده مندرج، سكودده بیان الحق قارئلرندن نجیب
امضاسنی حاوی مكتوبی متأثرانه اوقودم. بومكتوبك
زمین ومحتویاتنی باشلیجه شواوچ مهم مسئله تشكیل
ایدییور:

اولا: ملته وكالت كبی پك نازك ونزاكتی نسبتنده
مهم ودقیق بروظیفه درعهده ایلمش اولان مجلس مبعو-
ثان عثمانی اركان كرامنك، الكزیاده دوشونمه‌لری، سفا-
لتلرینی تهوینه چالشمه‌لری اقتضاایدن افراد ملتله پك‌او-
قدر اشتغال ایتمیه‌رك صور اصلاحات وتنسیقاتی باشقه
نقطه‌لرده تحری ایتمه‌لرندن ومطبوعاتك ده حالا بازیچهٔ
افكار اولان اشعار، حالا محصول خیالات اولان بی‌معنی
كفتار ایله مشغول بولنمالرندن صاحب مكتوب مشتكی
وحتی منفعل.

ثانیاً نجیب‌بك ویا افندی قرداشمز فكر ومطالعاتی
بواساسه، بونقطه‌یه استناداً ایتدیرییورده طبقهٔ ناس وعوامك
هنوز محتكرلر الندە اسیر، حالا التزام اعشار ایدن اغنیا
ومتنفذانك پنجهٔ غدر واعتسافنده زار وزبون بولندقلر-
ندن وحكومتك بر آن اول وهرشیدن زیاده بوجهته نصب
نظر اهتمام ایلمسی وجوبندن بحث ایدییور.

درجهٔ ثالثه‌ده، خلقك چكدیكی بونجه سفالته، قاتلا-
ندیغی بونجه اذا وظلمه الك برنجی سبب جهالت اولدیغی
ــ ولوكه ضمناً اولسون ــ تسلیم واعتراف ایدلمكله برابر
بودرجه‌لره واران برفقر وضرورت ایچنده تحصیل
ابتدائی وتالینك ممكن اوله‌میه‌جغی واطفالك تحصیلنی نظاماً
تقیید ایله جبر وشدته مراجعت ایتمك؛ تدارك اسباب
معیشتده اولادینك معاونتنه افتقاری اولان پدرلری
بوندن طولایی جزالندیرمق موافق نصفت ومعدلت
برمعامله صاییلمیه‌جغی بیان اولنیور.

مكتوبك خاتمه‌سنده‌ده؛ حصولانی نقل ایچون
اهالینك منتظم یوللره مالك اولمدقلری حقیقتی تكرار
اولنیور. وفقط اصحاب نفوذ واحتكارك سینهٔ وطنده
آچدقلری یاره، ایقاع ایتدكلری مشكلات یولسزلغك
الك الیم وفجیعی اولمق اوزره ارائه وتصویر ایدیلیور.

كورلیور كه، مسائل مبحوثه محاكمه ومطالعه‌یه
شایان مباحث دقیقه‌یی شامل. بناءً علیه هربرینه عائد
فكر ومطالعاتك آیری آیری عرض وتزییری اقتضا
ایدییور. سوزه اساسدن باشلایه‌لم:

سویهٔ ادراكی هنوز برچوق خیالات وغوامضی تحلیل
واستكشافه مساعد اولمیان برقسم اهالی دیمك ایستیور
لركه: «بوكون مجلس مبعوثان عثمانی‌یی تشكیل ایدن ذوات
محترمه‌یی بز انتخاب ایتدك. بوذاتلر بزم رأی وموافقتمزله
اومجلس عالیده بولنیورلر. مشارالیهمی انتخاب ایدیشمزك
اسبابی؛ ایچمزده یتشمش؛ مدیدبرزمان بزمله برابر یاشامش
درد واحتیاجاتمزه بزدن زیاده واقف اولمش، اوزون
سنه‌لر نصل برتضییق واضطراب ایچنده ایكلیوب صیزلا-
ندیغمزی كورمش، چوق زمان كندی درد وحالنی
اونوده‌رق بزم ایچون كوزیاشلری دوكمش، وبوحیثله
شمدی اودرد واحتیاجك سكون وتهوینه واوتضییقات

واضطراباتك تعدیلنه خادم اوله‌بیله‌جك وسائطی هپمزدن پك‌چوق زیاده تقـدیر ایده‌جك استعدادی حائز ارباب حمیتـدن بولنمالریدر . بز بویله دوشوندك . بویله دوشو- نیورز . بویله آكلادق ، حالاده بویله اكلایورز . حا- لبوكه بوذاتلر استانبوله كیدر كیتمز باشقه‌لاشیویردیلر ! ذوق وصفایه طالدیلر ، بزی اونوتدیلر ، برر مقصـد مخصوص، برر امل شخصی تعقیب واستحصالنه قویولدیلر! بو برحقیقت‌كه ، دلائلی بر ویا ایكی دكل، پك چوق. باشلیجه- لرینی سویله‌مك لازم كلیرسه ایشـته مطبوعات. صحیفه‌لر طولوسی مذاكرات خلاصه‌لرنده وكیللرمزك بزه دائر سوزلرینه، اوزمینده آلقیشلره نادراً تصادف ایده‌بیلورز بویله‌می اولاجقدی ؟ . ذوق حریتدن بزنه‌زمان حصه دار اوله‌جكز ؟ . فیض وسعادت مساواتدن بزه‌هـانكی كون استفاده نصیب اوله‌جق ؟ . دردمز اوددر، احتیا- جمز ینه اواحتیاج بلكه، اوت ... بلكه برازده فضله !

مجلس مبعوثانك بدایت كشادندنبری طرف طرف یوكسـه‌لن؛ دائمـا صماخ جان ووجدانه عكس ایدن بو آجیقلی فریاد وشكایات من جهة حقلی. فقط هر صورتده كوره محق اوله‌بیلمسی تسلیمده ذهنلر تردد وشبهه‌دن وارسته‌اولاماز. نصل وارسته اوله‌بیلیركه، رؤیت‌وتسویه ایدیله‌جك مصالحه، تصفیه‌سی مقتضی حسـاباته، تطهیر وتنظیمی لازم كلن لوثیات واغتشاشاته پایان یوق. بویله اوزرندن عصرلر كچمش، عقل ومنطقه منافی غریب بر جریانه تابع اولمش برچوق ایشلرك بش آلتی آیده ... برایكی سنه ایچنده صـورت پذیر تناهی اوله‌جغنی امید وتصورده بولنمق عقـل سلیمك هیچ برزمان تجویز ایده‌میه‌جك بركیفیتدر. كرامت جدولنك دائرهٔ احاطه‌سی خارجنده صایله‌بیله‌جك او بی نهایه حسـاباتك تصفیه‌سی هنوز سركران حیرت بر قاچ یوز ذاتك همتیله بر قاچ سنه‌دن عبارت بر زمانك لطفندن بكله‌مك؛ وهم وظنونه كسوهٔ حقیقت البـاس ایتمك دیمك اولور. ذهنلره طورغونلق ویرن، معده‌لری بولاندیران لوثیاتدن وطنی تطهیرایتمك؛ مصرلری اعتباریله پك چوق اغراض ومنافع شخصیه‌دن متولد سورتشلری بالكلیه ازاله ایده‌رك وسائل ترقیات وآسایشی هرطرفده حقیله وكمالیله استكمال وتقرر ایده- بیلمك‌ایسه، جزئی‌ملاحظه‌ایله تصدیقه شایان كوریله‌جك حقیقتلردندركه، دها پك‌چوق‌زمانه... دها پك‌چوق‌ وپك جدی‌مساعی واجتهاده محتاج. هر یرده وهرشعبهٔ اداره‌ده مصالح‌عامه‌یی عقل ومنطقه موافق برمجرای سالمه ارجاع خصوصی‌ده خلقك نه یاپدیغنی ونه یاپه‌جغنی لایقیله‌بیلوب آكلامسنه؛ زمام امور حكومتك فعال، قیودشكن‌ناموس وفضلتلی اللرده بولنمسنه لزوم كوستركه، بوده كندلك آز زمانده وقولایجه میسراوله‌بیله‌جك سعادتلردن‌دكلدر.

بواساسلر، بو نقطه‌لر تأمل ایدیله‌جك اولورسـه؛ سكود مكتوبی صاحب محترمنك مجرد سوق حمیتله رفع ایتدیكی آواز اشتكا، واصل اولدیغی فضا وطبقات‌بالاده آنجق‌حزین‌برطنین‌پیدا ایده‌بیلیر. وهیئت‌محترمهٔ‌مبعوثانی اتهامده استعجال ایلدكلرینی شبهه ایده‌مم‌كه، كندیلرنده تسلیم ایدرلر.

مجلس مبعوثان عثمانیزده موقع بحث ومذاكره‌یه وضع ایدیلن مسائلجه بعضاً مهمك اهمه تقدیم ایدلمسی كبی معكوس جلوه‌لره تصادف اولنیور. بوانكارایدیله‌مز فقط ملكمزده پارلامنتو اصولنك هنوز وضع وتأسیس ایدلدیكنی؛ بویله مهم احوال وخصوصاتك مبادیسـنده مسامحه‌وذهولدن مصون‌بولنمق قابل اوله‌میه‌جغنی‌ملاحظه ایده‌جك اولورسه‌ق هیئت مشار الیهایی معذور كوره- بیلیرز. شیمهٔ انصاف وحمیتده بونی اقتضا ایدر.

جسم نازنین وطنك قاللر ، یاره‌لر ایچنده غلطیـدهٔ خاك خذلان اولدیغی برزمانده محترم مبعوثلرمزك خسیس وناپایدار برطاقم آمال دنیویه تعقیب ایتمـكده اولدقلرینه ذوق وصفایه طالوب موكللرینی ؛ احتیـاج وضرورت آتشلری ایچنده یانوب قاورولان، چوق‌دفعه یه‌جكری

برقاج لقمه‌یی تداركدن عاجز قالەرق درد وعطش جوع ايله قيورانان اوزواللیلری اونوتدقلرينه‌دائرجابجا اويانان وصاحب مكتوبجه‌ده تصديق ايدلمك ايسته‌نيلن فكرلره اشتراك ايتمك نجه حوصله سوز برحالت ، هيچ برزمان عقل ايرديره‌ميه‌جكم بركيفيتدر. زيرا بويله‌خصلت وحركت مبعوثانمزكبی وطنك الك كزيده اولادنده‌دكل، ناسك الك سفلی طبقه‌سنده‌ده كورولسه بحق نفرين ايله ياد ايدلمك لازم كلير.

تاريخك لسان‌محاكمه ومؤاخذه‌سنه دوشمكدن خوف واحتراز ايتميه‌جك بر انسانی تصور ايديله‌بيليركه ، بو درلو سقيم وسخيف فكرلرك صحتنه اعتمادقابل اولسون؟

بوهفته بوقدرله اكتفايه مجبورم. مكتوب مبحوثك ديكر نقطه‌لرينه عائدفكر ومطالعه‌مى انشاءالله پيدرپی يازار ، تقديم ايدرم . بوزمينده بر نقطه‌يه ذهنم پك ايلشدی . اوده نجيب افندی قرداشمزك مطبوعاتك حالا اشعار وخيالات ايله مشغول بولنملرندن بحث وشكايتلريدر .

بوكون پك چوق مسائل مغلقه و معضله ايله محاط بولنيورز ، پك چوق شيلره احتياجمزوار ، تسليم ايدرم اومسائلی تدقيق وتشريح ، او احتياجاتی تبيين وتوضيح ايله افراد ملتك عيون انتباهنی آچاجق ، اونلره طوغری يول كوستروب بار اضطراب معيشتلرينی تعديل ايده‌جك زمينلرده قلم‌يوروتميوبده رؤيا وخوليا عالملرينه طالمق واقعا پك چوق نظرلرده عبث كوريله‌بيلير. فقط اوزون‌سنه‌لر چكه‌لری كليدلنمش، مديد برسكون‌وسكوته محكوم‌اولمش زواللی ملتمزدن برجزؤ قليلنك وقت‌وقت نغمه‌ساز شوق وشغف اولمه‌لرينی خرش كوريرسه‌ك‌فكر واعتقادمجه بيوك برشی‌غائب ايتمش اولمايز . باخصوص او اشعار ومنظومات آره‌سنده خيال ايله قطعا مناسبتی بولنميان بيوك بيوك حقيقتلرده تصادف ايديله‌بيلير. ايشته اوجمله‌دن اولمق وصدده تعلق‌بولنمق‌اعتباريله مجلس عالیٔ مليمزك حين كشادنده ترجمان حقيقت غزته‌سنه درج‌اولنان برمنظومه‌مى ، (بيان‌الحق) مزك صحائف مبجله وزوال ناپذيرنده برجای‌قبول‌بولور اميديله تقديم‌ايليورم.

آناطولی كويلولرمزك هيئت محترمهٔ مبعوثاندن استمدادی

كوركولو آغالرمزه

قلاغوزدر يوقوش ايله اينشده
يارادانه صيغنيرز هرايشده
شكر ويردی ديله‌كمزی ايشنه
كوزوكزی قاپاميك آغالر
سزی كوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

دوكون كچر ، بايرام كچر ، ييل‌ده وار
اودون ايستر صمان ايستر طام ، داوار
بلالری باشمزدن كيم صاوار
كوزوكزی قاپاميك آغالر
سزی كوزلر آتا ، اوغول، آنالر

§

قره قوشدی باشمزده ساليانا
ايشليوردی چكديكمز هپ جانا
نه اوكوز وار ، نه جاموس وار نه طانا
كوزوكزی قاپاميك آغالر
سزی كوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

كورمز اولدق آتا ، آتا قوجاغی
اود طوتوشدی صاردی يوردی بوجاغی
سوندی بيتدی چوغمزك اوجاغی
كوزوكزی قاپاميك آغالر
سزی كوزلر آتا ، اوغول، آنالر

§

وارمزی ، یوغمزی آلدیلر
باغمزی ، تارلامزی چالدیلر
طوپمزی اووالره صالدیلر
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول، آنالر

§

هپ چالشدق نه قیش دیدك ، نه ده یاز
یاقدی بزی یاغمور ، کونش ، طوك ، آیاز
آهمزی یرده بزم حق قوماز
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

آغالری طاملرینه قوندوردی
زنکین اولان عرضحالن صوندوردی
یوقسوللری طاغده ، بلده طوکدوردی
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

یتر اولدق یتر بوقدر جاندن
آیرلمایك طوغری یولدن ، ایماندن
حق نه دیمش آچیك باقك قرآندن
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

اویوك حقك بویروغنه یولنه
اونسز کوروب کم باقمایك قولنه
آلدانمایك بودنیانك پولنه
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

طوزی قوری آغالرك ، بكارك
چاتیسی یوق ، قپوسی یوق اولرك
فاقیسی یوق ، امامی یوق کویلرك
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا اوغول آنالر

§

بزده بر آز مکتب یوزی کورەلم
ایشمزی ، قیدمزی بیلەلم
چالیشالم الی اله ویرەلم
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

عثمانلی یز آدیمز وار صانمز
شان ایسترز هپ ویریرز جانمز
کوله کوله آقیدیرز قانمز
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

§

قوطلی اولسون درنككز هرزمان
اوستون ایتسون سوزیكزی یارادان
(آمنت) یه همزده وار ایمان
کوزوکزی قاپامیك آغالر
سزی کوزلر آتا ، اوغول ، آنالر

خلیل ادیب

انتقادات

ردی علی مافی القول الجيد من الردی

[مابعد]

١٤ صحيفه

دیر بها حل الشباب تمیمتی
واول ارض مس جلدی ترابها

«کامل المبرد»ده مذکور اولدیغی اوزره اصلی ماقبلیله برابر شویله‌در :

احب بلاد الله مابین مشرف
الی وسلمی ان یصوب سحابها
بلادبها عن الشباب تمیمتی
واول ارض مس جلدی ترابها

حسن چلبی حاشیه‌سنده ایسه شویله‌در :

احب بلاد الله مابین صارة
الی وسفوان ان یسح سحابها

روایت اشعارده البته مبردك قولی تقدیم اولنور.

القول الجید

بیتك ماقبلی حسن چلبی نسخه‌سنده بویله اولدیغنه کوره وزنی‌ده بوزوق اولمق لازم کلیر. مؤلف هرنصاسه بونك فرقنده اوله‌مامشدر. والاهیچ برفرصت اعتراضی فوت ایتمه‌مك مسلك معلومنه نظراً بوجهتی‌ده سکوت ایله کچیشدیرمه‌مسی قطعی ایدی.

١٨ صحيفه

کان لم یکن بین الحجون الی الصفا
انیس ولم یسمر بمکة سامر

« مفهوم بیت: حال شویله‌درکه جبل حجون ایله اورادن صفایه منتهی اولنجیه قدر اولان محال میاننده کویا هیچ برانیس بولنمامش ومکه ایچنده مسامره ایدن اولمامشدر. یعنی جوارمکه قبیلهٔ بنی جرهمدن اویله‌جه خالی قالمشدر »

القول الجید

حال شویله‌درکه قولی مفهوم بیت اوزرینه زائددر. برده مآل بیت هنوز دفین خاك اولان بر وجود حقنده : کأن دنیایه هیچ کلمه‌مش ؛ اولدن‌ده یوقمش ، اودملر یالان ایمش کبی متحسرانه سویله‌نن سوزلر طرزنده بنی جرهمك‌ده یالکز شمدی دکل کویا من القدیم جوار حرم محترمده بولنمادیغنی واودیار سعادت مدارده کچن اوقاتك خیال اولدیغنی احساس ایده‌جکدر. مؤلفك بیانی ایسه بیتك اسلوب افاده‌سنی حقیله تعیین ایده‌جك بروضوحه مالك دکلدر .

١٩ صحيفه

لقد جمعت فیها المحاسن کلها
واحسنها الایمان والیمن والامن

« مفهوم بیت : قسم بخدا که بلدهٔ مذکوره‌ده کافهٔ محاسن ورغائب مجتمعدر انك احسن محاسنی ایسه اها-لیسنك ایمان ویمن وامان اوزره اولملریدر دیمکدر »

القول الجید

بوترجمه‌یه نظراً (واحسنها) قولنده‌کی ضمیر بلده‌یه راجع اولمق لازم کلیر بوایسه جدا خلاف ظاهر وتکلفات حذفیه‌یی موجبدر ، ضمیر مذکورك مرجعی مصراع اولده بولنان محاسندر. اکربوکا تطبیقاً مؤلفك کلامنده‌کی (انك) ضمیری‌ده محاسنه ارجاع ایدیله‌جك اولسه انك احسن محاسنی محاسنك احسن محاسنی دیمك کبی اولور.

* *

فی الواقع بلاد خراسانك عروسی عد اولنان هراة اوزمان اویله ایدیسه‌ده شمدی مقرغلاندر .

القول الجید

حالا افغانستانك اك مشهور بربلده‌سی بولنان هرات حقنده مؤلف جریان سجعه قاپیلارق پك زیاده غلیان ایتمشدر .

۲۱ صحیفه

یحیی نسیم رضی منه النسیم و کم
مکافح بلظی من سخطه هلکا

«معنی : آنك نسیم رضاسی زمانی احیا ایدر . یعنی خشنودلق زماننده کندیسندن اهل عصر مستفید ومنتفع اولور . معارض کلنلردن ایسه نه قدر چوغی انك آتش غضبیله هالك اولمشدر دیمکدر »

القول الجید

ترجمه‌ده (کم)ك معناسی اولمق اوزره استعمال ایدیلان نه‌قدر چوغی تعبیرنده براز غرابت اولدیغی کبی ممدوحك غضبیله هالك اولانلری معارضینك اکثرندن عبارت کبی کوسترەرك هلاکدن مستثنی وغیرمتأثر برقسم معارض براقق مقام مدحه یاقیشمیان شیلردندرکه مؤلفك بو فعلی اصله تبعیت مجبوریتیله‌ده واقع اولمامشدر. چونکه (کم) دن مستفاد اولان کثرتی خبری طرفنده واوکثرتك مأخذنی‌ده (کم)ك مدخولنده تصور ایلمك اقتضا ایتمیوب هلاکه معروض اولان اعداسنك تشکیل ایتدیکی کثرت ، هالك اولمیانلره نسبتله دکل حد ذاتنده برکثرت اولمق اوزره دوشونولملیدر. بوکبی نقاط دقیقه‌یی درك وتقدیر ایتمك برمترجم ایچون وظائفندر .

۲۲ صحیفه

وصادف الرشد منها کل معتسف
قدکان فی ظلمات الغی منهمکا

« صادف وجد واصاب معناسنه فعلی ماضیدر الرشد فاعل وکل معتسف مفعولدر »

القول الجید

(صادف) نك معناسنه نظراً (رشد) ی مفعول و «کل معتسف » ی فاعل اعتبار ایتمك عکسندن دها ذوق آمیزدر .

صحیفه ۲۳

فالدین صار قریر العین مبتسما
والملك اقبل بالاقبال ممتسکا

« مبتسما ، اول مراتب ضحك دیمك اولان تبسم کبی ضحکك ایلك مرتبه‌سی دیمك اولان ابتسامدن اسم فاعلدر »

القول الجید

افاده‌ده تکرار واردر . تبسم کبی اول مراتب ضحك اولان ابتسامدن اسم فاعلدر دیمك کفایت ایدر .

. .

« دین صالح سرور وابتسام اولان برشخصه تشبیه اولنمشدر » .

القول الجید

سرور وابتسام شانندن اولان انسانه تشبیه اولنمشدر دیمك ایستیور .

. .

« معنی : دین بویوزدن خندناك وروشنا چشم برآدمه دوندی الخ »

القول الجید

ترجمه‌ده تشبیه تصریح ایدیلدیکی جهتله اصلك حاوی اولدیغی استعارهٔ لطیفه تشبیه عادی درجه‌سنه تنزل ایتمشدر .

صحیفه ۲۵

فللارض من کأس الکرام نصیب

بونك قائلی اولی امیر دبیسدر مشارالیه برادری بدران کندینك اندن ودیکر برادرلری منصور ومسیبدن جدا دوشدیکنی ناطق اولان شوقطعه‌یی :

الاقل لمنصور وقل لمسيب
وقل لدبيس انى لغريب
هنيألكم الخ .

یازوب یوللامش اولمغله .. » القول الجيد

افاده خیلی طولاشیقدر. برادری بدران، مشارالیه ایله دیکر برادرلری منصور ومسیبدن جدا دوشدیکنی ناطق اولان شوقطعه‌یی یازوب مشارالیهه یوللامش اولمغله... دیسه کافی ومناسب اولوردی .

۲۷

یوما بحذوی ویوما بالعقیق وبالعذیب یوما ویومابالخلیصاء

«ویوما بالعذیب دیو واقع اولان روایته کوره......»
القول الجيد

بو روایته کوره بیت انتظام و انسجام تام اوزره بولنمش اولور .

* *

سعدالزمان وساعد الاقبال
ودنا المنى و اجابت الامال

« سعد وساعد فعللرینك زمان واقباله اسنادی مجاز عقلیدر .

معنی : زمان سعید ونیکبخت اولدی....»
القول الجيد

سعدك برنجی بابدن تصریف اولنمق ومتمنیت مناسنه اولمق اوزره زمانه اسنادی متعارف وتأویل احتیاجندن وارسته‌در .

* *

کهف الانام ملاذ الخلق قاطبة
ظل الاله جلال الحق والدين

« معنای مراد مکشوفدر » القول الجيد
ظاهر یرنده مکشوف استعمالنه آلیشلمامشدر .

صحیفه ۲۸

« امرؤالقیس عنیزه اسمنده برقیزه محبت واندن ترقب وصال وخلوت ایدردی. کوچه زمانی قوللایه‌رق هر کس کوچوب کیتدیکی صره‌ده عنیزه‌نك بعض امثالی قیزلرله برابر یولده دارة جلجل دیدکلری کوله کیدوب ییقانه‌جقلرینی بیلمسیله اولجه کیدوب اوراده برمحلده اختفا ایتمش وقیزلر کلوب صویونه‌رق صویه کیردکلرنده اوربه‌لرینی آلوب اوزرینه اوطورمش و استیان کلسون اوربه‌سنی آلسون دیمش ایدی . بیچاره‌لر بالضروره بر بر عریان اوله‌رق چیقوب کینمش وایچلرندن عنیزه اك صوکره‌یه قالدیسه‌ده نهایة‌الامر امرؤالقیس انی عریان اوله‌رق تماشا ایتمشدر و اوربه‌لرینی ویردکجه هپسندن برقبله آلمشدر . » القول الجيد

بو وقعه‌یی شرح شواهد رضیده عبدالقادر بغدادی ابن انباریدن وابن عبدریه‌دن نقلا ایکی صورتله روایت ایتمشدر. لکن روایتینك ایکیسنده‌ده قبله مسئله‌سی یوقدر امرؤالقیسك معشوقه‌سی اولان عنیزه‌نك کوزی اوکنده دیکرلرندن قبله آلمسی درایه‌ده مناسبتسزجه‌در .

* *

« عنیزه‌نك راکبه اولدیغی دوه‌نك اوك طرفنه امرؤالقیسی آلدیرمشلر. » القول الجيد

لسانمزده راکبه کبی تعبیرلر قواعد عربیه‌نك محافظه‌سیله اك زیاده موظف اولان مدارسده بیله طرفداری خیلی آزالمق درجه‌لرنده کهنه‌لشمشدر . فقیرك رأیجه صالحه ، ملیحه ، صاحبهٔ عفت ، شاعره ، فاجره کبی اعلامی آکدیران صفات راسخه خوش کوریلمکله برابر رکوب و امثالی حالات عادیه وصفات

فعلیه‌ده تاء تأنیث شایان استثقالدر . حامل، ثیب، مرضع کبی خصائص نسوان ایسه عربجه‌ده بیله تادن مستغنی بولندیغی معلومدر .

الحمدلله العلی الاجلل

بونك اوست طرفی شویله‌در :

(انت ملیك الناس ربافا قبل)

وآلت طرفی بویله‌در :

(الواسع الفضل الوهوب المجزل)

(اعطی فلم یبخل ولم یبخل)

القول الجید

آلت طرفی طوغری ایسه‌ده اوست طرفی دکلدر. چونکه : الحمدلله العلی الاجلل قولی ارجوزه‌نك اولیدر شرح شواهد رضینك ترخیم بحثنه مراجعت بیوریله .

* * *

« ابوالنجم بوارجوزه‌سنی هشام بن عبدالملك الاموی حضورنده انشاد ایتدیکی وهشام ایسه احول اولمغله :

(والشمس قدصارت کعین الاحول)

شطرنه منتهی اولدقده حضوردن قوغولدیغی کتب ادبیه‌ده محکیدر . » القول الجید

ابن قتیبه‌نك کتاب الشعراده نقل ایتدیکی اوزره ابوالنجمك سبب طردی اولان قولی شویله‌در :

حتی اذا الشمس جلاها المجتلی
بین سماطی شفق مرعبل
صفواء قدکادت ولما تفعل
فهی علی الأفق کعین الاحول

نه حاجت.. معاهد التنصیص‌ده‌ده بویله‌در. معاهدده ابوالنجم (کعین) قولنه کلنجه ناصل برچام دویرمکده اولدیغنی آکلایه‌رق انشادینی اوراده قطع ایلمش ایسه‌ده اجازتله امر اولندیغندن بالمجبوریه مضاف الیهی تکلم ایتمش اولدیغی‌ده مذکوردر . هشام رجوزه‌نك بوراسنه کلنجیه قدر کمال استحسان ایله ابوالنجمی الحیرپارق آلقیشلایوردی . وفی الحقیقه ارجوزه غایت اوزون وبالبداهه سویلنمش اولدیغی حالده عربك اك کوزل ارجوزه‌سی عد اولنه‌جق قدر پارلاق بولندیغی‌ده کتب ادبیه‌ده محرردر .

« مابعدی وار »

مصطفی صبری

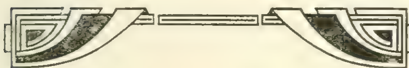
تصحیح

کچن هفته طلبهٔ علومه خطاباً یازدیغم مقاله‌نك صوك جمله‌سنی تشکیل ایدن :

« مستحقینه معاونت خصوصنده حکومت مشروطه عبدالحمید قدر اولامازمی ؟ »

جمله‌سنده سهو اداة استفهام دیزیلمه‌مش وبونقصان استفهام اشارتندن دخی آکلاشیلمقده ایسه‌ده سهو واقع معنی مهم کوریلمش اولدیغندن تصحیحنه لزوم حس ایدلمشدر .

مصطفی صبری

متفرقه

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك حکام الشرع قسمی طرفندن مبعوثان کرامه تقدیم اولنان لایحه‌در

[مابعد]

التمش ایکنجی ماده : سجل دفترلرینك صحیفه باشلری

مشیخت مستشارلنه مخصوص مهرله تختیم وهرصحیفه‌سنه صره نومروسی ترقیم ایدلدکدن اول وآخرینه قاچ صحیفه ایدوکی تحریر ومستشارلق جانبندن تصدیق اولندقدن صکره استعمال اولنه‌جقدر . برمأمورك سجل احوالی مشیخت اداره‌سنجه تسجیل ایدلدکدنصکره اوراقی سجل احوال عمومی اداره‌سنه دخی قید وتسجیل اولنه‌جقدر.

التمش اوچنجی ماده: سجل دفترلرینه هر مأمورك اوائل حروفی اعتباریله اسم وشهرتی منشائی ومحل تحصیلی ومأموریته کیفیت وتاریخ دخولی وسنی ومحل ولادتی ومقدار معاش صره‌سیله قید وتحریر اولنه‌جق وعزل ویا آخر برمأموریته نصب وتعیین اولندقده ومکافات ویامجازات کوردکده اسباب موجبه‌سیله تاریخلری ضبط وتسجیل قلنه‌جقدر .

التمش دردنجی ماده: هرمأمورك اعطاسنه مجبور اولدیغی مصدق ترجمهٔ حال ورقه‌سیله اوراق مربوطه‌سی التمش برنجی ماده‌ده محرر دوسیه‌ده حفظ اولنه‌جغی کبی شکر وشکایته دائر برسنه ظرفنده هرنه اوراق رسمیه کلور ایسه مندرجاتی ومعاملاتی خلاصهٔ سجل دفترینه قید اولندقدن نمروسیله دوسیه‌سنه ضم وعلاوه اولنه‌رق حفظ ایدیله‌جك وبوسیاق اوزره مأمورین حقنده بهر سنه وقوعات تسجیله یوریدیله‌جکدر.

التمش بشنجی ماده: دفترلری شبههٔ تزویر وتضیعدن سالم برصورتده طوتیله‌جق واصلاحك وسیلتی اولمیه‌جقدر. شاید اثنای تحریرده سهو وخطا وقوعبولورایسه سهوی متضمن اولان کلمه وعباره اوقونه‌جق صورتده بالابطال بالاسنه یازیله‌جق وزیری سرمقید ایله سجل مدیری طرفندن امضا ایدیله‌جکدر .

التمش التنجی ماده: ترجمهٔ حال ورقه‌سنی اعطاایتمش اولمیانلرك معزول اولانلروکرك مجدداً استدعای خدمت ایدنلردن بری امور شرعیه‌ده استخدام اولنه‌ماز .

التمش یدنجی ماده: اصولی وجهله مسجل ومأموریتده بالفعل مستخدم اولوبده ترجمهٔ حال ورقه‌سنی اوراق مثبته‌سیله ویرمیانلره سجل مدیریتی طرفندن بر مذکره تبلیغ اولنه‌جق وتبلیغی مشعر کندوسندن وامتناع حالنده آمرندن یارفقاسندن ایکی کشی امضاسیله یامهریله علم وخبر النه‌جقدر. بوعلم وخبر تاریخندن اعتباراً درسعادتده ایکی آی وطشره‌لرده التی آی مدتده ترجمهٔ حال ورقه‌سنی ویرمیانلر مأموریتلرندن منفصل عد اولنه‌رق معاش ویرلمیه‌جکدر.

التمش سکزنجی ماده: ترجمهٔ حال ورقه‌سی مندرجاتی حقنده سجل مدیریتنجه تدقیقات اجرا ایدیله‌جك واسباب انفصالی حقنده لدی الحاجه دوائر عائده‌سندن استعلام اولنه‌جقدر نتیجهٔ تدقیقاتده صاحب ورقه خلاف واقع شی یازدیغی ویاخود ایضاحت ویرلمسی مقتضی اولان برجهت حقنده سکوت ایله کچشدیرلدیکی تعیین ایدرسه سجل مدیری طرفندن کندوسنه اخطار ایله برابر اختیار کذب ایتدیکی اسمی بالاسنه شرح ویره‌جکدر .

التمش طقوزنجی ماده: مأمورین شرعیه حقلرنده مشیخته وارد اوله‌جق شکایتك بی اساس اولمق احتماله مبنی اول امرده سجل احواله قید ایدلمیوب یا مفتشلك ویا آخر برواسطه ایله بالتحقیق شکایت واقعه نه کبی احواله منتج اولورایسه متشکی عهنك سجلنه اشارت ایدیله‌جك وشکایت واقعه‌سنك بی اساس اولدیغی تبین ایتدیکی تقدیرده مشتکی حقنده مفتری جزاسی اقامه ایتمکده مختار اولمق اوزره مشتکی عنهه معلومات اعطا اولنه‌جقدر .

یتمشنجی ماده: عزل ونصب وترقی کبی معاملاتك ایجاباتنی تعیین ایتمك اوزره مأمورینك احوال مسجله‌سی مجلسدن طلب اولندقده سجل مدیری مسئولیتی تحتنده اوله‌رق حقیقت حالی بیان ایتمکله وضبط وقوعات صره‌سنجه برمأمورك سوء حالی اکلاشیلور ایسه مشیخته بیلدیرمکه سجل مدیری مجبوردر .

یتمش برنجی ماده: سؤ حرکتی تحقق ایدن مأمورین

حقلرنده اجرا اولنه‌جق مجازات اسباب موجبه‌سیله سجله قید واوراق متفرعه‌سی محافظه ایدیله‌جکدر.

باب سادس

« سجلك تفتیشاتی بیاننده‌در »

یتمش ایکنجی ماده : سجل معاملاتنك وقود ودفاترك قانون وانتظام اوزره جریان ایدوب ایتمدیکنه کسب اطلاع اولمق اوزره هر آلتی آیده برکره سجل مدیریتندن ویریله‌جك مذکره اوزرینه مجلس انتخاب هیئتندن ایکی ذات جانب مشیختدن تفتیش ومعاینهٔ قیوده مأمور ایدیلور هیئت تفتیشیه نتایج تدقیقاتی تحریراً ومشترکاً مشیخته بیان ایده‌جك وبرکونا نقصان معامله‌یه واقف اولورایسه اصلاح واکمالی ایچون بیان ایلیه‌جکدر .

یتمش اوچنجی ماده : مادهٔ سالفه موجبنجه اجرا قلنه‌جق تفتیش اثناسنده اشبو نظامنامه احکامنه تماميله توفیق معامله ایدلمامش ویا تحریفات وقوعبولمش اولدیغی تحقق ایدرسه مأمور مسئولی یا معاونلری خدمتندن چیقاریله‌جق وبوندن طولایی سجل مدیری دخی ایلك دفعه ایچون قطع معاش ودفعهٔ ثانیه ایچون مأموریتندن اخراج صورتیله مسئول ایدیله‌جکدر .

یتمش دردنجی ماده: سجل معاملاتنك صورت منتظمه‌ده اجراسنه کافی مقید وکتبه استخدام ایدیله‌جکدر .

باب سابع

« مأمورین شرعیه‌نك معاشلری حقنده‌در »

یتمش بشنجی ماده : صنف خامس قاضیلرینه بیك بشیوز غروشدن بیك یدییوز غروشه وصنف رابع قاضیلرینه بیك یدییوز اللی غروشدن ایکی بیك غروشه قدر وصنف ثالث قاضیلرینه ایکی بیك یدییوز اللی غروشدن اوچبیك غروشه وصنف ثانی قاضیلرینه اوچبیك بشیوز غروشدن درت بیکه وصنف اولی قاضیلرینه بش‌بیك غروشدن التی بیك غروشه قدر معاش ویریله‌جکدر .

« مسائل شتی »

یتمش التنجی ماده : مکتب نوابدن مأذون بولنان حکام الشرع هربردوائرده ومحاکمده دعوی وکالتنی ایفایه صلاحیتدار اوله‌جقلردر .

یتمش یدنجی ماده : شرعیه کتبه‌سنك توظیفی ایله برابر صورت ترفیعی درسعادت ایچون متسلسلاً باشکتابته وقضا کاتبلرینك دخی لوایه ولوا کاتبلرینك دخی ولایات باشکتابتلرینه حق ترفیعلری قدم اعتباریله محافظه ایدیله‌جکدر . بش سنه مدت مفتیلکده بولنان ذواتله اون‌سنه محاکمهٔ شرعیه باشکتابتنده استخدام ایدیلن کتبهٔ شرعیه مکتب نوابك خروج متحاننه دخول ایله سلك نیابته داخل اولمق حقنی حائز اوله‌جقلردر .

یتمش سکزنجی ماده : ضابطهٔ قضا حاکم طرفندن ویریله‌جك مذکره‌نك احکامنی سریعاً اجرا ایده‌جك وعکسی حالنده مسئول ایدیله‌جکدر .

یتمش طقوزنجی ماده : هرمحکمهٔ شرعیه‌نك محلنه کوره مفروشات ومحروقات وقرطاسیه اثمانی تخصیص ایدیله‌جکدر .

سکساننجی ماده : معلمخانهٔ نواب تعبیری فیما بعد « حکام الشرع » مکتبی عنوانیله یاد اولنه‌جقدر .

ختام

محمدعلی

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

پازار ایرتسی — فی ۹ رجب شرف سنه ۳۲۷ و فی ۱۳ تموز سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز : فاتح مجیز درسعاملرندن شهری احمد رامز

سر محرر : فاتح مجیز درسعاملرندن مصطفی صبری

مدیر مسئول : مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده : محمد علی

مندرجات :

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

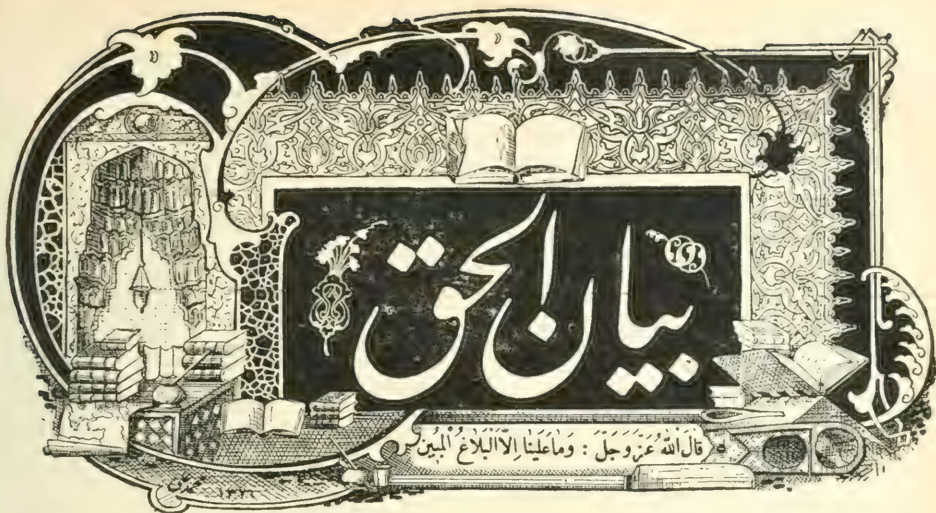
ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ «

درج ایدلمیان اوراق ده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی، ادبی، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

جمعه کیجه‌سی دین مبین احمدینک باعث و صاحب ذی معالیسی سید الکونین پیغمبر افندیمز حضرتلرینک عالم شهوده ایله تماسلرینک دورهٔ جلیلنه مصادف ایدی . علی العموم دنیاده موجود مسلمانلر بو لیلهٔ مقدسه‌یی تبجیل و احیا ایدرلر . و حقائق پیامبریدن حصه مند سرور وجور اولورلر. جناب واهب الاحسان بویله لیالئ مسعوده‌یی امت اسلامیه‌نك الی یوم لقیام ادراك ایده‌جکلرینی دین جلیل محمدینك بقاسیله تأمین بیوردقلرندن طولایی او مفخر موجوداته امت اولمق کبی کرانبها موفقیتدن بالعموم اسلاملر بختیاردرلر .

بو لیلهٔ مقدسه‌یی متعاقب جمعه کونی‌ده دورهٔ حریتمز حلول ایتمشدی . تصادفات حسنه‌دن اولمق اوزره تاقی اولنان بو عید ملی حکومت عثمانیه‌مزك آتئ اقبالی ایچون الحق برفال خیردر.

(بیان الحق) بتون ملت اسلامیه‌یی و باخصوص قارئین کرامنی هر ایکی عید مسرت نامنه تبریك ایلر .

— اهم امور —

نظر اهل دانشده کتاب حکمت حکمنده اولان کائناتك هانکی صفحه‌سنه عطف نکاه عبرت ایدلسه برچوق شئون حیرت افزا مصادف نظر اولور .

مثلا ، بری بحره ، بحری بره قلب ایده‌جك درجه ده خارقه‌لر كوسترن ، اك مدهش حیوانلری ، اك سركش قوای طبیعیه‌یی امرینه رام ایده‌جك مرتبه‌ده ابراز قدرت ایدن ابنای بشر ، فطرةً مائل معالی اولدیغی حالده بعضاً برنفع خسیس ؛ یاخود بروهم خبیث سائقه‌سیله — جمعیات متمدنه‌نك حدود بشریت خارجنه دفع ایتدكلری — چنكانه‌لرله هم مذهب ، حتی ذباب وزنبوندن ده اوركه‌رك ساحهٔ تملق وتكاپوده كلب متبصبص ایله هم مشرب اولورده — انسانیت مكرمه نقطهٔ نظرندن اعتلا ایلدیكی — عالم علویدن برطراقهٔ سامعه خراش ایله زمین ذل وسفالته سقوط ایدر .

بشریتی حیوانیته ، یاخود اشباح متفكره‌یی دركهٔ جماداته نقل ایدن بو سقوط الیم — اطباء اخلاقك ، اشراف جمعیتك اك خفیف بر مساهله‌سیله — فرددن جمعه انتقال ایتدكجه اجزاء جمعیت — عهن منفوش كبی — تفرق ایدر .

آرتق اجزاء ممزقه‌نك جمع وتركیبی قدرت بشریه‌نك فوقنده برامر معضل شكلنه منقلب اولور . مگر مراد الهی تعلق ایتسونده (والبعث بعد الموت) سری ظهور ایلسون ...

نفع خسیسه انجذاب ، وهم خبیثه اتباع ، جهل وسوء اخلاق كبی ایكی منبع فاسددن انبعاث ایلر .

ام البلیات اولان جهل — ذاتاً انسانیتله حیوانیت بینن‌ده علامت فارقه اولدیغی حالده — مغز بشردن بسبتون بلع وامحا ایده‌مدیكی حس تفكره — عشوه پردازان خلیع العذار كبی — ابراز نوازش ایتدكجه سوء اخلاق دینیلن ولدمادر بخطا ، كمال دهشتله رونما اوله‌رق برنفع موهوم ضمننده منافع حقیقیه‌یی فدا ایتدیرر .

یاخود بروهم خبیث اوغرنده ذات حیوانیه‌یی عزت انسانیه‌یه ترجیح ایتدیرر .

عزت نفسیه‌دن تجرد ایدیلنجه — انسانلغه خاص اولان — فضائل عالیه‌یی ، رذائله تحویل ایتمكده ضرر وخطر تصور ایدیله‌مز . چونكه ظلام شهوات ایچنده نقطهٔ حقیقتدن تباعد ایدن قوهٔ عاقله — امواج هول انكیز آره‌سنده یولنی شاشیران كشتیٔ شكسته كبی — ساحل سلامته تقرب ایده بیله‌جك اسبابی استحصال ایده‌مز .

سلامت عقلیه ، مشاطهٔ اخلاق وعلمك تربیه وتزیین ایتدیكی رؤس سالمه‌ده بولنه‌بیلیر .

سوء اخلاق وجهلك شانه‌زن شین اولدیغی سرلرده سلامت عقلیه‌نك برنده یللر اسر .

جهل ایله سوء اخلاق اویله برعلت وخیمه‌دركه اك دهشتلی علل ساریه ، آنلره نسبتله خادم حیات عد اولنور .

غریبدركه حیات مادیه‌یی رخنه‌دار ایدن علل ساریه‌یه قارشی هردرلو تدابیر تحفظیه‌یه توسل ایدن انسانلر ، جهل وسوء اخلاق كبی — یالكز حیات مادیه‌یی دكل حیات معنویه‌یی‌ده تهدید ایدن — برعلت مهلكه‌یه قارشی لاقیدانه حركت ایدرلر .

عوام ، هوام ماهیتنده اولدیغیچون تدابیر تحفظیه‌یه توسل ایده‌مه‌مكده معذور صاییلیر ، فقط امور عامه‌یه تولی ایدنلرله عقلای جمیتك — خطر منتظره مقابل اطوار طرارانه كوسترملری ، كندیلرینی نیجهٔ عقاب عقابه كرفتار ایده‌بیله‌جك احوال شنیعه‌دندر .

اسباب لاقیدی ، تحلیل ایدلسه ارباب حل وعقدك نفع خسیسه ، عقلای قومك وهم خبیثه مغلوب ، یاخود طرفینك هرایكی صورتله معیوب اولدیغی تبین ایدركه برنجیلر ، — عبدهٔ اوثان كبی — بر متولیٔ مستولینك پیش پاینده ناصیه برزمین خشیت ، عباداللهك باشنده مجسم برمصیبتدرلر .

بوشرذمهٔ شریره ، تذلیل نفس كبی شرافت بشریه‌نك متحمل اولمدیغی برفعل مطعونی ، محضا منفعت خسیسه

اوغرنده ارتکاب ایتدکاریچون حیات جمعیتی تهلکه‌یه القا ایدن اسباب وخیمه‌یی دفعه دکل، بالعکس — حریق مستطیردن استفاده‌یه تشمیر ساق ایدن اراذل یغماکاران کبی وطنك انقاض متباقیه‌سندن ده انتفاع ایده‌بیلمك ایچون — وسائل مهلکه‌یی جلبه شد نطاق غیرت ایدرلر.

ایکنجیلر، حائز اولدقلری عقل و دانشله وطنك مدیر معنویسی مثابه‌سنده بولندقلری حالده مستبد مستولینك — اژدر هزار سر کبی — اطراف واکنافه صاچدیغی هلهل بیداد وستیزدن وهمه دهشر، — برك خزان کبی — لرزان و هراسان اولورلرده سلامت عامه خاطر وخیاللرندن بیله کچمز. یالکز نفسلرینی، عائله‌لرینی محافظه‌یه حصر فکر ایدرلر.

فردك عقل ودانشندن جمعیتك‌ده حق انتفاعی، مواد متحققه‌دن ایکن انتفاع، نفسه انحصار ایدرسه حق دانش ادا ایدلمه‌مش، بلکه کفران نعمت ایدلمش اولور.

کافر نعمت، دارینده مستحق عقوبتدر.

عقل ودانشه ترتب ایدن وظیفه، نفع شخصیدن اول، نفع عمومی استحصال ایتمکدر.

بیم جان، یاخود امید احسان ایله نفع عامی نفع خاصه فدا ایتمك کشتیانه بر روشدرکه مکارم اخلاق ایله مزین اولمیان دانشك جهل ایله هم خاصیت بولندیغنه بوحالده شهادت ایدر.

محاسن اخلاق ودانش ایله تنویر نفس ایدن ارباب فضیلت، منفعت عامه خصوصنده تحقیر حیات ایدرزده

«ونحن اناس لاتوسط بیننا»
«لنا الصدر دون العالمین اوالقبر»

مآل نجدت کارانه‌سیله حریت وجدانیه‌یی اعلان، اشخاص غشومه‌یی هراسان ایلر.

زیرا حیاتی، حریتدن عبارت بیلن مردلر ایچون مقصد اقصی، عزتله یاشامق، عکس تقدیرده اولمکدر. حیات حقیقیه، عزتله کچیریلان عمره اطلاق اولنور. ذلتله کذار ایدن عمرك هردقیقه‌سی موتدر. بوموت فجیعك ایراث ایتدیکی آلام، موت طبیعینك آلامی کبی بر آن موقته منحصر دکلدر، ممتددر. بناءً علیه — آلام ذلته تحمل ایله — دقیقه‌ده بیك کره اولمکدن ایسه موت طبیعی‌یی اختیار ایله برکره اولمك اولیدر.

اویله ایسه: یشامق دکل، عزت نفسیه‌یی، حریت وجدانیه‌یی محافظه ایتمك لازمدر...

§

غمام غموم ایچنده قالان محیطمزده جهل ونفاق بر درجه‌یه کلمشدی‌که غلغلهٔ مجدیله کرهٔ زمینه لرزه رسان اولان آباء سطوت و فضیلتك نسل نجیبی اولدیغمزی اثباتدن عاجز قالمشدق.

کویاکه جبین جبانت نمامزه «ضربت علیهم ....» نصی نقش ایدلمشدی.

امین، مهین.. شجیع، جبین اولمشدی. محیٔ بشر اولان معارف بر درد مهلك عد اولنمشدی. فاضل محقر، جاهل موقر اولمشدی.

جهالتك ذلی، مکارم اخلاقك زوالی، ملت اوزرنده برحکومت ظالمه تأسسنی انتاج ایتمشدی. (نفع خسیس، وهم خبیث) سائقه‌سیله کوستریلان طورانقیاد، ظلمه‌نك — جانلر یاقه‌جق، خانمانلر ییقه‌جق درجه‌ده — طغیاننه عات اولمشدی.

نهایت، سلوك ایدیلان طریق خطرآمیزك غیای غی وهلاکه منتهی اولدیغی ارباب بصیرت نزدنده تعین ایتدی. «لاطاعة ......» امر جلیلنه اطاعتله ظلمه، ظالمه‌یه قارشی اعلان عصیان ایدلدی.

توفیق الهی رهبر، روحانیت سید البشر (صلی الله علیه وسلم) یاور اولدی. بیچاره (ام امت) — ییلان کبی کریبانه صاریلان خائنلرکید قهرندن قورتیله‌رق — برادارهٔ عادله‌یه قاووشدی.

آلام كذشته ، تخطر ايدلدكجه ... ظالمك ظلمتى ، عدالك نور حيات بخشاسى تقدير اولنه‌رق عموم افراد عثمانيه‌نك ادارهٔ مشروطهٔ مشروعه‌يى — معاً مادةً — محافظه‌يه وقف حيات ايده‌جكلرى محققدر .

فقط ظالمك شئامتى ، عدالك سعادتى جهل ايله ، سوء اخلاق ايله تقدير اولنه‌ميه‌جغندن (تربيهٔ عموميه) مسئلهٔ مهمه‌سنك تعميم وتأميننه عموماً بذل مساعى ايدلمسى اهم امور ، اعظم سروردر .

عثمانيلر ايچون هم مرتبهٔ عيد اكبر اولان (١٠ تموز) روز بهجت انكيزينه حرمة يازديغم شو مقالهٔ ناچيزانه‌يه ختام ويرمزدن اول — باركاه ارحم الرحمينه دست كشاى تضرع اوله‌رق — وطن وملتك سعادت وسلامتنه وقف نفس ايدنلرك دارينده كامران ، اعداى وطنك‌ده ابدياً پريشان اولمسنى تمنى ايدرم .

لمحرره الفقير

كورمدى ملت عثمانيه
بويله برروز سعادت افروز
هركسه كلدى حيات تازه
عيد اكبر صايلير (١٠ تموز)

ابن الامين محمود كمال

سياست شرعيه

٢٦

فراش — اقسامى — فراش‌قوى — فراش متوسط— فراش ضعيف وتعريفلرى — ولدزنانك نسبى والده‌سنه ملحق اولديغى — ولد زنانك نسب ابدن اخراجنه حكم لاحق‌اولمغله احكام نسب ابدن تماميله مرتفع اوليه‌جغى — رداولاد مسئله‌سنده‌كى مدت— برادركلك استلحاق — برقادينك استلحاق — ايكى شخصك استلحاق ادعاسى— اوچ شخصك استلحاق ادعاسى -- ايكى قادينك استلحاق ادعاسى برادركلك ايله ايكى قادينك استلحاق ادعاسى .

بعض آلايش پرست كيمسه‌لر واردركه مناصب عاليه‌دن برينه نائل اولمغله طينتلرنده مركوز رذائت اخلاقيه‌لرى مقتضاسى اوله‌رق اكر پدرلرى اصنافدن مثلا پاپوشجى ويا كسب يديله تعيش ايدر كوچك سرمايه دارانَدن ويافقير اولوب شونك بونك خدمتنده مستخدم ايسه او آدمك اولادى اولديغنى كنديلرى انكار ايدرلر. حتى پدرلرينه ارائهٔ روى التفات شويله طورسون برنيم نظر عطفنى بيله كنديلرينه شين عد ايدرلر . ودائما كنديلرينى بيوك برشجرهٔ عائله‌نك اعضاسندن بولنديغنى سويلمك كبى اختيار كذبى نشئهٔ افتخار اولنق اوزره تلقى ايلرلر . بونلر هپ تربيهٔ ابتدائيه‌نك فقدانندن ، سويهٔ فكريه‌لرينك حس معالى ايله مشحون بولنمديغندن نشئت ايديور . بواخلاقسزلغى دين مبين اسلام شدتله منع ايتمشدر. جناب رسالتمأب افندمز « من ادعى الى غير ابيه وهو يعلم أنه غير ابيه فالجنة عليه حرام » بيوره‌رق بوقبيل تربيه‌سزلرى نعمت ابديه‌دن محروم بيوريور. بن بوقبيل برقاچ كنجى بيلورمكه حالرينه تأسف ايتمه‌مك قابل دكلدر .

كوريليوركه رد نسب كيفيتى بعضاً‌ده بويله اولادلر طرفندن اوليور ! كچن مقاله‌مده عرض ايلديكم اوزره اثبات نسب خصوصنده فراش نظر اعتباره آلنمشدر .

فراشى فقهاى عظام حضراتى اوچ قسمه تقسيم ايديور .

برنجيسى : فراش‌قوى ايكنجيسى فراش متوسط اوچنجيسى فراش ضعيفدر .

فراش‌قوى ؛ بلادعوا نسب‌ثابت‌اولان منكوحه‌نك فراشيدركه بونده نفى نسب كيفيتى آنجق لعان ايله‌اولور.

فراش متوسط ؛ ام ولدك فراشيدركه، بونده ثبوت نسب ادعاسز اولديغى كبى نفييده لعانسزدر .

فراش ضعيف ؛ جاريه‌نك فراشيدركه ثبوت نسب آنجق ادعا ايله اولور .

بناءً علیه بر کیمسه «بو چوجق بندن دکلدر ، ولدزنادر» دیه زوجه‌سندن متولد بر چوجغی نفی ایتدیکی تقدیرده اصول شرعیه دائره‌سنده معامله‌ٔ لعان اجرا اولنه‌رق حاکم بینلرینی تفریق ایله حکم ایلر . تفریقه حکم حاکم لاحق اولمدقجه بینلرنده نکاح باقی اولمغله طلاق ، توارث کبی احکام جریان ایدر . [خلافاً لزفر] و بو تفریق حرمت مؤبده اولمیوب طلاق باین اولدیغندن [خلافاً لابی یوسف] مؤخراً زوج نفسنی یعنی ادعاسنی تکذیب ایدرسه یالکز افترا جرمندن دولایی حد قذف اجرا اولنه‌رق تکرار زوجه‌سنی آله‌بیلور . معمافیه معامله‌ٔ شرعیه اجراسیله زوج ایله زوجه بینی تفریق اولندقدن صکره چوجغك نسبی والده‌سنه الحاق اولنور . چونکه ولدزنانك نسبی والده‌سنه ملحقدر . اکر زوجك اسناد زنا ایله نفی ولد ادعاسنی زوجه تصدیق ایدرسه لعانه لزوم قالمیوب یالکز نفی نسبده کندیلری تصدیق ایدلمز . زیرا نسب چوجغك حقیدر . والده ایسه هیچ بر وقت حقوق ولدی اسقاطه مالك دکلدر . بو صورتده نسب ولد والده‌سندن ثابت اولور . وحاکم قادینه « نسب ولده سنی الزام ایتدم نسب ابدن اخراج ایتدم » دیر فقط هر نه قدر چوجغك نسبی پدردن آتق اخراج اولنمغله احکام نسب بتون بتون کیتمز . یالکز چوجق باباسندن میراث ونفقه آله‌ماز . دیکر احکام تماميله باقیدر . مثلا یکدیکری لهنه شهادتی جائز اولماز . مثلا زوجك قیزینی تزویج ایده‌مز . خلاصه احکام سائره باقیدر .

دول سائره‌ده دخی موجود اولان شو رد اولاد مسئله‌سی اهمیتنه مبنی بر مدت معینه ظرفنده اولمسی لزومی دوشونلمش و بونك ایچون اسپانیا قانوننده «قبل النکاح ١٨٠ کون مقدم فسخ نکاحدن صکره ٣٠٠ کون صکره متولد اطفال حقنده اجرا اولنور . روسیه‌ده قبل الازدواج ١٨٠ فسخ نکاحدن صکره ٣٠٦ کون ظرفنده متولد ایسه ادعای مبحوثنه‌یه صلاحیت واردر » بزم سیاست شرعیه‌مزده زنا اسنادی صورتیله اولان خصوصاتده رد اولاد ایچون امام اعظم حضرتلرنجه بر مدت بیان اولنمیه‌رق مسئله رأی امامه تفویض اولنمش ایسه‌ده فقیه ابو اللیث تاریخ تولددن اعتباراً اوچ وامام حسنه کوره ولادت ایله عقیقه بینی اولان یدی کون ظرفنده اوله‌جغی و امام ابی یوسف زوج حین ولادتده موجود ایسه مدت نفاس ایچنده رد ایده‌بیلور دیمشلردر .

اما زوج غائب ایسه بو صورتده ینه امامینه کوره کلدیکندن ابتداءً مدت نفاس (١) قدر بر زمان ایچنده رد اولنور .

نسب تبعیض قبول ایتمه‌جکندن توأم اوله‌رق تولد ایدن چوجقلردن برینی رد ایدوب دیکرینی قبول اوله‌میه‌جغی بز شرقلیلرك کتب فقهیه‌سنده مصرحدر .

ایشته بو صورتلرله رد اولنان اولاد تکرار استلحاق اولنه‌بیلور .

استلحاق ، بر کیمسه بو چوجق بندندر دیه آنك الحاقنی طلب وادعا ایتمسیدر . بناءً علیه بر کیمسه « بو چوجق بندر » دیه اقرار ایدوبده اوچوجغك بر نسب معروفی اولماز وچوجقده مقرك اقرارینی تصدیق ایدرسه نسبی آندن ثابت اولور . چونکه مقر اقراریله کندی نفسنی الزام ایدوب بشقه‌سنه تحمیل نسب ایتمه‌مشدر . اما ظاهر حال اقرار واقعی مکذب ایسه نسب ثابت اولماز و تصدیقده کفایت ایتمز .

بر قادین « بو چوجق بندر » دیسه باقیلور . اکر زوجی بولنور ویاخود قادین مطلقه اولوبده عدت ایچنده اولورسه زوجنك تصدیقنه اقتران لازمدر . زوجی یوقسه مجرد بو اقراری قبول اوله‌رق نسبی کندیسندن ثابت اولور . چونکه زوجی اولمدیغی تقدیرده چوجغك مقارنت غیر مشروعه محصولی اوله‌جغی طبیعی اولوب ولدزنانك نسبی ایسه یوقاریده عرض اولندیغی اوزره والده‌سنه ملحقدر .

(١) مدت نفاسك اقلی ایچون بر حد اولمیوب اکثری قرق کوندر .

شو قدرکه قادینك زوجی اولوبده اقرارینی تصدیق ایتمز وفقط چوجغك ولادتی شهادت قابله ایله ثابت اولورسه نسب ینه ثابت اولور زیرا ولادت کبی رجالك اطلاعی متعسر اولان مواضعده بر قابله نك شهادتی معتبردر .

برچوجق حقنده ایکی شخص ادعای نسبده بولنور وهر ایکیسیده اثبات مدعا ایدرلرسه هر ایکیسنکده اولادی اولور . شوقدرکه چوجق وفات ایده جك اولورسه ابوان آنجق میراث واحد آلورلرکه اوده سدسدر . فقط اوایکی شخصدن بری مقدما وفات ایدوبده چوجق مؤخراً وفات ایدرسه بر حیات اولان شخص سدسك نصفنی دکل تام سدس حصه یی آلور .

بر چوجغك نسبنده اوچ شخص استلحاق ادعاسنده بولنورسه نسب ثابت اولماز . (عند ابی یوسف) بعض علمای حقوقه کوره ثابت اولور . (عند محمد) امام اوچ شخصدن زیاده اولورسه ثابت اولماز . امام اعظم بشه قدر ثبوت نسبده یعنی استلحاقده ادعایی تجویز بیوریور .

اکر ایکی قادین برچوجق حقنده استلحاق ادعاسنده بولنورلرسه هر ایکیسنك نسبی ثابت اولور . امامین حضراتی بونی تجویز بیورمیورلر و مقام استدلالده دیورلرکه ایکی قادینك تولیدی مستحیلدر .

اکر بر ارکك ایله ایکی قادین استلحاق ادعاسنده بولنورلرسه امام اعظم حضرتلرنجه بینلرنده ثبوت نسبله قضا اولنور . امامین حضراتی ایسه ثبوت نسب ارککه عائد اولدیغی بیانله استدلال سابقه لرینه مبنی قادینلرك استلحاقنی قبول ایتمیورلر .

بر کیمسه بر طفل نوزاد ایچون « بن بونك والده سیله مقارنت غیرمشروعه ده بولندم چوجق اومقارنتك محصولیدر . » دیه ادعا ایتسه بوبابده استلحاق ادعاسی ادعاسی مردود اولوب لصیقه نك نسبی آناسندن ثابت اولور .

ای محترم قارئلرم ! ایشته شرق حقوقی بوقدر واسعدر و بر مسئله یی اویله تعمیق ایدرکه بز استلحاق بحثنی بوقدر مفصل حقوق خصوصیه دول درسلرنده کورمدك . چونکه یالکز غرب حقوقنه تمایل اولونیغمز آثارك خزینهٔ شرقدن متباعد اولدیغنی کوستریبوردی . آنك ایچون آرزو ایدییورزکه حقوق معلملری شرق ایله غربی مزج ایتملی . یوقسه یالکز غرب حقوقی ایله مقایسهٔ قوانین درسی اوله ماز .

خلاصه استلحاق حقنده معارض بولنمازسه چوجق استلحاق ایده نکدر . فقط استلحاقده قیافت ومشابهت مسئله سی نظر اعتباره آلنه جقمی آلنمیه جقمی ؟

« مابعدی وار »

کوتاهیه سنجاغی مدعی عمومی معاونی

ابن حازم : فرید

سعی و اهتمام

زمان مقدرینك حلولنه قدر — تلخ وشیرین — دوش تحملده بر قرار اولان حیات مطلقا سعی و اقدامی مستلزمدر .

ایستر معقول ویا غیر معقول اولسون ، ایستر مثمر ویانامفید بولنسون — حیات وصحت دوام ایتدکجه — نتیجه اعتباریله آز چوق سعی یه دلالت ایلین بر حرکت ابرازندن خالی قالمق ممکن دکلدر . فطرت بشریه اویله عطالت ورخاوت مطاقه یه مساعدومتحمل اوله ماز .

معیشتجه قیود احتیاجاتدن وارسته بولنانلرك ، بارثقیل مضایقه دن آزاده اولانلرك ذوق وسفاهت عالملرنده تحملنه بالاختیار مجبور اولدقلری متاعبده سعی نامنه فطرت بشریه ده مندمج سائقهٔ طبیعیه دن متولددر .

عالمده هیچ بر ایش ایله مقید بولنمامق بد بختلغنده اولانلر بیله دقت اولنورسه آکلاشیلیرکه — کندیلرینی

مشغول ووظیفه‌دار فرض ایتمك و شو فرضلرینی بشقه‌لرینه افهام ایلمکدن بر ذوق وحظ آلیرلر. ونوکه هیچ بر معنا و فائده‌یه دلالت ایتمسون — مجانین بیله موجودیت حیاتیه‌لرینی اشراب ایده‌جك حرکات مخالفه ومختلفه‌یه تصدیدن کری طوره‌مامقده‌درلر.

قوای عقلیه و فکریه‌لری خللدن مصون بولنانلرك برمیت ویاجسم جامدکبی موجودیت بشریه‌لرینی احساس ایده‌بیله‌جك ادنا بر حرکت اولسون کوسترمامالری نصل قابل اوله‌بیلیر. حتی ناکامانه جریان ایتسه بیله محافظهٔ حیاته عائد میل و انهماك فطری اك جاهل وغبی اشخاصده‌ده خوش یشایه‌بیلمك غیرتی حصوله کتیریر.

حیات آنجق حرکتله قائمدر. حرکتده برسعی وعمله متوقفدر حیاتدن اك زیاده ناخشنود اولانلر — کندیلرینی صرف مساعی‌یه سوق ایده‌جك — بر مشغلهٔ جدیده‌یه صاحب اوله‌میانلردر.

ایشسز کوجسز یشامغه محکوم اولانلر ایچون حیات بر بار عظیم تشکیل ایدر. حیاتك شدائد و تضییقاتنه اك زیاده معروض بولنانلر، دائما حضور و راحتدن محروم قالانلر — مساعی و مشاغل جدیده‌ده بر زحمت ومشقت فرض وتلقی ایله — عطالتکارانه یشامق ایستیان تنبللردر. حال بوکه سعی ومشغله‌دن محرومیت ـ عطالت مطلقه ایله حیاتك امتزاج و دوامی امکانسزلغی سببیله ـ کندیلرینی هر کون هر ساعت بر صورتله امرار اوقات اسبابنی تحری مجبوریتنه القا ایدر. علی‌الدوام جان صیقنتیسنده بوانسدیرر. سرسریانه شوراده بوراده طولاشدیرر. اك خفیف وسهل مساعی ومشاغل جدیده‌یی فکر و نظرلرنده اعظام ایله توسلدن منع ایلرده دیکر جهتده برسود مع هذا متعب یوللرده اوغراشدیروب طورور.

مادامکه سعی فطرت بشریه مقتضیاتندر. بوکا مخالف کریوه‌سنه دوشانلر البته متاعب ومشاقدن قورتیله‌ماز.

ایجابات فطریه وطبیعیه‌یه مغایر ومعارض بولنان هر فعل وحرکت خسران وخیبتدن بشقه برنتیجه‌یی دعوت ایده‌مز.

مساعیٔ جدیه اربابی ایسه شغل ووظیفه‌سنجه زحمت ومشقت دکل ذوق وحضور حس ایدر. موجودیت ذاتیه‌لرینی مساعی ومشاغلیله قائم عد ایلر. الده ایده‌جکلری طبیعی بولنان ثمرات مادیه‌دن بشقه معناًده سودمند اولورلر. دائما حضور وصحتده امرار حیات ایلرلر. فطرت بشریه‌ده مکنوز اولان حس مساعی‌یی خواه وناخواه اعترافه ـ زمان حاضرده ایجابات اجتماعیه — هر کسی مضطر ایلمکده‌در. هردرلو قیود وشروطدن آزاده اوله‌رق برمعیشت عاطلانه: برحیات سرسریانه تعقیبنه امکان واحتمال قالمامشدر. شوامکان موجود اولسه بیله انسانیتك شرف وعلویتی اویله برامکان خسیسدن استفاده ذلتنی قبوله مساعد ومتحمل اوله‌ماز. خصائص عالیهٔ بشریه‌یی تقدیر ایده‌بیلانلرك طرز حیات ومعیشتیده شوائب سفلیت وسفاهتدن منزه اولور.

مساعیٔ معقوله ومشروعه ایسه خصائص عالیهٔ انسانیه‌نك بلکه‌ده اقدم واولیدر. چونکه بی‌سعی واقدام شوعالم داروکیرده هیچ برشیئك تیسر حصولی قابل اوله‌میه‌جغی خارج از کلامدر.

تنبل وعاطل، سعی وغیرت لازمه‌سندن غافل اولانلرك حیات ومعیشتلرنجه برمسلك مقبول وممدوح اتخاذ ایده‌بیلملری بالطبع مستحیلدر.

ایشته کرك حیات فطریه وایجابات اجتماعیه سائقه‌سیله بولنسون کرك شان وشرف انسانی‌یه مراعةً اولسون عالمده غنی وفقیر، کدا ومیر کیمسه‌نك بی‌کار وبارعطالت تامه ایچنده بولنه‌میه‌جغی معقول نامعقول، نافع غیرنافع بهمه حال برمشغله پیدا ایلمسی لازم کله‌جکنی انکار وتأویله مجال یوقدر.

اسباب معیشتی مسلك وصنعتده‌کی غیرتنه منحصر

اولان ارباب مساعی بالطبع ایشنه مقدم ومداوم اولور. استطاعتی درجه‌سنده ترقی‌یه چالیشیر ، اقدامات ومساعیسنك منافعنی‌ده اقتطاف ایدر. مع‌هذا عدالتله ، تسویهٔ امورده اهتمامسزلقله ائتلاف ایلیانلر منافع مخصوصه‌لرینی‌ده ملاحظـه وتقدیر ایده‌میه‌رك ، وظیفه‌لرنجه ، مسـلك وصنعتلرنجه برائر اهتمام وترقی ابراز ایده‌مزلر .

شـو عالم فانیده اودرجه رغبت واعتباره ذکری اوله‌میه‌جغنی قناعتك پك بیوك برفضیلت بولندیغنی اوکه سـوره‌رك عطالتلرینی برمعنـای حکمتله تأویل ایتمك ایسترلر قناعتك فضائل بی‌نهایه‌سی ازهر جهت معلوم وهویدا ایسه‌ده سعی وغیرت لازمه‌سنده‌ده اصلا مغایرتی بولنه‌ماز . قناعت بشقه عطالت وتنبللك ینه بشـقه‌در . هم موهوم اوزرینه دکل انجق موجوده نسبتله قناعت تحقق ایده‌بیلور . مالملکی هیچدن عبارت بولنان برتهی دستك قناعتکارلقدن بحث ایلمسی بلکه کندیسی ایچون سرمایهٔ تسلی اوله‌بیلور . فقط بشقه‌لرینه قناعت بخش اوله‌ماز . وارلق عالمنده . اقتدار حالنده کوریلان کوستریلان اثر قناعت اعتماده شایان وصاحبنك فضیلتی‌ده نمایاندر .

ید علیا ایله یدسفلی هیچ بروقت هیچ بروجه ایله مساوی اوله‌ماز. مسکینانه ونامردانه برقاچ شیٔ خسیس ایله کچینوب وهمت وغیرت مبتغاسندن چکینوب‌ده کندینه فضیلت قناعت اسناد ایلمك بالطبع محق ومجاز عد اولنه‌ماز.

فضیلت قناعت اودرکه مساعی واقدامات مشروعه‌نك توفیر وتزییدندن اصلا خالی قالنمیه‌رق، فقط هیچ بروقت اسراف وتبذیر کریوه‌لرینه دوشلمیه‌رك دائما ید علیـا منزله‌سنده قرارایدلسون ، اقتدار موجود ایکن بی‌لزوم وفائده سفاهتلردن اتقا وحد اعتدالده اکتفا ایله یدسفلی نسیان اولنمسون .

شوده مسـلمدرکه : جهانده یالکز ودائما کندی نفسنی دوشنانلر مقامات انسـانیه‌جه پك دون برمرتبه‌ده قالانلردر .

تعاون وتناصر بشریتك مقتضیات طبیعیه وخصائص برکزیده‌سندندر . بوخصیصه‌ده انسانیتی بشقه‌جه اقدام ومساعی‌یه سائقدر . اصل موضوع بحث ومقال اتخـاذ ایتمك ایسـتدیکمز جهت من‌کل الوجوه بدیهی الوجوه اولان اقدام ومساعی دکل فقط مساعی واعمالده التزام دقت واهتمام لزومیدر .

اعتقاد واجتهاد قاصرانه‌مجه قوم ودیارمزده سعی‌سزلکدن زیاده اهتمامسزلق حکم فرمادر . تنبللکدن زیاده اعتناسزلق موجوددر. ایشسزلکدن زیاده ایشك یولنی ارامامق نقصانی واردر . باشلانیلان برایشده مکملیت ارانمقدن زیاده اولوریله بیتیرمك املی غالبدر . فکر اجاددن زیاده علی العمیا تقلید هوسی جاریدر .

شونقائص مخصوصـات قومیه‌مزدن بولندیغی البته ادعا اولنه‌ماز . زیرا قابلیت واسـتعداد فطریمزك اقوام سائره‌نك هیچ برینك دوننده اولمدیغی مثبتدر . بونده جهلك تأثیری منکر اولمـامقله برابر مؤثر ومسـبب حقیقیسی — جهلك‌ده اثبات واحاسنی مؤدی بولنان تربیهٔ مابه‌ده ارامق لازم کلیر .

دیانتك معاملات عمومیه‌جه تأثیرات شامله‌سنی صورت مطلقه‌ده قبول وتسـلیم ایده‌میان ویاتعبیر دیکرله بعض مسائل وخصوصاتده دیانتی برقید بی لزوم حکمنده تلقی ایلمك ایستیان برطاقم افکار سـخیفه وسقیمه‌یه رغماً وقطعیاً ادعا اولنورکه دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌نك معاملات عمومیه وخصوصیه‌جه شمول واحاطه‌سندن خارج قاله‌جق هیچ برشی بولنمسنه احتمال یوقدر . شریعت غرا احکام سعادت انجامنك حل وتعیین ایتمدیکی وایده‌میه‌جکی هیچ برشکل بولنه‌ماز .

ایشته اجمالاً تمهید ایدیلان نقائص ایله خصوصـات سـائره‌ده‌کی خطیاتك منشأ و مولدی اعتباریله ازاله‌سی چاره‌سنی‌ده اوسـاس قویم ومسـتقیمده ارامق ایجاب ایدر .

اولا : تربیهٔ ملیه ایله تربیهٔ دینیه‌یی بربرندن غیری ظن وتخیل ایتمك ویا تربیهٔ ملیه اساسلرینی بشقه یرلرده تحری ایتمك هیچ بروجهله صحیح وسالم برمطالعه‌اوله‌ماز.

اوصاف مؤمنین و آداب مسلمین تمامیله تیقن ایدیلیرسه کائنات ده ارباب ایمان ایچون اقتحام اولنه‌میه‌جق هیچ بر مشکل بولنه‌میه‌جغی سعادت حقیقیه‌نك احرازینه هیچ برمانعه قالمیه‌جغی تسلیم واعتراف اولنمامق ممکن دکلدر. هنرآداب اسلامیه ایله لایقیله وتمامیله تحلی ایده‌بیلمکدر. یوقسه دوچار اولدیغمز احوال غیر لایقه‌دن طولایی اسلامه بر نقصان اسناد ایلمك قطعیاً نادانلقدر. الك بیوك اثر حماقت وخیانتدر.

تکملات مدنیه‌جه آداب اسلامیه‌یه عزو نقصان نصل واردو صحیح اوله بیلیرکه : مؤمنین برکره تامهدندن لحده قدر تحصیل علم ایله مکلفدر. صکره هر شیئه تقدیماً صحتنك محافظه‌سنه‌بالاعتنا صورت‌مشروعه‌ده کسب‌وکاردن خالی قالمامق ، هیچ بروقت بوش وعاطل طورمیوب نفع ناسه خدمتله زمرهٔ اخیاره داخل اولمق ، هله وظیفه‌سنجه وکار وکسبنجه مطلقا اهتمام و دقت التزامیله هر ایشك وهر شیئك احسن واوجهنه وصول بولمق، هیچ بر وقت هیچ بر ایشی باشدن صاوه‌مامق والحاصل کافهٔ امور ومصالحك حقنی ادا واهلی بولنمدیغی اموری حتی اجباریله اولنسه قبولدن اتقا ایلمك مؤمنینك خصائصی جمله‌سندندر .

نفسه عائد اموردده اهمال وتسیب جائز وروادکل‌ایسه‌ده مصالح عامه‌یه عائد ایشلرده عدم‌دقت واهتمام اصلا وقطعا جائز اوله‌ماز . ولو که غیرمهم عد اولنه‌بیله‌جك موادده بیله اولسه اویله باشدن صاومغه شویله بویله کچشدیری ویرمکه مساغ بولنه‌ماز .

آمرلر ومأمورلر ایچون دقتسزلکی و اهتمامسزلغی معذور تلقی ایتدیره‌جك بر وسیله یوقدر .

اسلامیت سعی وغیرتی اودرجه ترویج و امر ایلرکه مشروع ومعقول اولمق شرطیله ارباب کسب وسعی‌یه اجر ومثوبات اخرویه‌وعداییله عبادت‌صره‌سنده‌بولندیرر .

بر طاقم ملحد ومنکرلرك هر عصرده موجودیتیله برابر آفرینش عالمدن بری بشریت حسیات دینیه‌نك تأثیرات فیاضانه‌سندن اصلاافتراق ایده‌مامشدر. بناءً علیه دیانته مناسبت و موافقتی بولنمیان خصوصات ظاهراً نه‌قدر قوی اساسلره منتهی‌اولورایسه اولسون صورت دائمه‌ده مؤثر وفیضدار اوله‌ماز آنجق حسیات دینیه‌نك تقویه‌سیله تربیهٔ ملیه ومدنیه‌جه‌ده حد کماله وصول‌میسر اوله‌بیلیر . ذلت ومسکنتی ایما ایدن احوال ایله ارباب ایمانك اصلا بر مناسبتی یوقدر .

مؤمنینك ، شو مقاله‌ده اجمالاً بیله تصویری قابل اوله‌میان اوصاف وخصائص عالیه‌سنی هر حالده هر حال وکارده قولاً وفعلاً اظهار واثبات ایلمسی لازمدر .

ابن الامین: احمد توفیق

تاریخ اسلام صحائفندن

اجداد کرام پیغمبریدن هاشم بن عبد مناف

جد بزرکوار نبوتمآب ، جناب قصی بن کلابك عهدهٔ کفایتنده بولونان حجابت ، ریاست ، رفاده سقایت، لواء، قیاده وظائف‌مجلیه‌سنك کافه‌سنی بیوك‌اوغلی (عبد الدار)ه قصر ید ایتدیکنی بوندن اولکی مقاله‌مزده یازمشدق .

قصیك شوقصریدن برفکر مخصوصی‌واردی (عبد مناف) و (عبدالعزی) اسمنده دیکر ایکی اوغلندن هربری وعلی الخصوص (عبد مناف) کرم وسیادتله بین العرب اشتهارایتمش (عبدالدار) ایسه اویله برصیت بلند قازانه‌مامشدی . قصی ، ولد اکبرینك‌ده وایه‌دار شرف

وشان اولماسی امایله وظائف مذکوره‌یی تمامیله کندیسنه ترك ایتمش و :

— اوغلم ! قارده‌شلرك فطرةً حائز اولدقلری معالی ومکارم سوقیله نائل عز واعتبار اولدی . عهده‌که تودیع ایلدیکم خدمات عالیه سایه‌سنده سن‌ده شرف وشان صاحبی اولاجقسك . بیت شریفك — داخلی زیارت ایدلمك ایچون — باب منیفی سنك الکله آچیلاجق ، قریشك عقد ایده‌جکی لوای حرب سنك یدکده منعقد وانثنای محاربه‌ده عسکرك قوماندانسی سکا عائد اولاجق فقرای حجاج سنك (رفاده) کدن یییه‌جك ، تشنه لبان حرم سنك صویکدن ایچه‌جك ، امور خصوصه‌دائر ویریله‌جك قرار سنك اوکده مذاکره ایدیله‌جك بومناسبتله سنك نامك‌ده حرمتله یاد اولوناجق . دیمشدی .

فی‌الواقع عبدالدار ، دها باباسنك حیاتنده کعبهٔ مکرمه ده حجابت ودارالندوه ده ریاست کبی مهم موقعلرده بولوندیغی جهتله یاواش یاواش کسب اعتبار ویدرینك وفاتندن صوکرا بتون بتون شرف وشان ایله اشتهار ایتدی برادر کهتری عبدمناف حضرتلری ایسه خلقةً صاحب وسیادت وحامل نور فخر رسالت اولدیغندن :

باآب ورنك وخال وخط چه حاجت روی زیبارا

حقیقتنجه برطاقم تشریفات عارضه‌دن مستغنی بولنیور . ونام مکارم اتسامی دادر اکبرندن زیاده مذکور لسـان احترام اولویوردی . بوندن طولایی اوده عبدالدارك عهده‌سنده‌کی وظیفه‌لردن حصهٔ ارثیه‌سنی دعوایه قیام ایتمیوردی .

برمدت شوحالده کچدکدن صوکرا عبدالدار انتقال دارالقرار وجود وسخاسی مناسبتیله « فیاض » وحسن وجمالی جهتیـله (قمرالبطحا) ده‌نیلان عبد منـاف ده اغتراب افق مزار ایله‌دی .

زمان حیاتی مصلحاتنه کذار ایدن شوایکی برادرك وقوع وفاتی عمجه‌زاده‌لر آره‌سـنده برمیراث دعواسی حدوثنـه سبب اولدی . بنی عبدمناف : بیوك بابامزك تکمیل وظائفنی عمجه‌مزه ترك ایتمه‌سی ویدرمزك بوکا سس چیقارماماسی لحکمةٍ ایدی . شیمدی هرایکیسی ده وفات ایتدیکی جهتله اوحکمت‌ده زائل اولدی . بناءعلیه اووظائفك بینمزده مشترکا تقسیمی لازم کلیر . طلبنده بولنیور ، بنی عبدالدار ایسـه : بابامزك وارثی اولدیغمزدن عهده‌سنده‌کی وظائف تمامیله بزه عائددر . بونلره کیمسه‌یی تشریك ایده‌مه‌یز . جوابنی ویرییوردی . بوطاب ورددن عبارت مناقشات ایبجه دوام ایتمکله برابر برفائده‌یی مفید اولمادی . طرفینك اختلافی تمادی ایتدکجه طرفدارانده پیدا اولمغه باشلادی . نهایت اولاد عبدمناف دعوالرینی قلنج کبی برحجت قاطعه ابرازیله فصـله قرار ویردیلر وایچنـده طیب (عطریات) بولونان برچاناغی باب کعبه‌یه کتیروب کندیلریله همدست وفاق اولاجقلرك اوچاناغه اللرینی باتیره‌رق تطیب ایتمه‌لرینی تکلیف ایله‌دیلر .

میان قریشدن (بنو عبدمناف) (بنوزهره) بنو اسـد بن عبدالعزی) (.) (بنو تیم بن‌مره) (بنو الحرث بن‌فهر) جماعتلری بواتفاقه داخل اولدقلرندن کندیلرینه — استعمال طیب ایدنلر معناسنه اولارق — (مطیبین) ده‌نیلدی .

عبدالدار اوغللری ده بر ده‌وه کسوب قانی برقابه طولدوردیلر ومتفقلرینك اوقابه‌اللرینی باتیروب یالاماسنی تکلیف ایله‌دیلر . شوقانلی تکلیفه‌ده (بنو عبدالدار) (بنو مخزوم) بنو سهم) (بنو جمح) اتباع ایتمکله بونلره‌ده — قان یالایانلر دیمك اولمق اوزره — (لعقة الدم) عنوانی ویریلدی .

بری عطریات ایله بولانمش ، دیکری ده‌وه قانیله یالانمش بوایکی قسم خلقك اللری ، قلنجلرینك قبضه‌سنی اوقشادینی وهرایکی جهتك‌ده قانی آقماسنه رمق قالدیغی صیراده اطرافدن وقوع بولان توسط آشتی جویانه اوزرینـه بینلرنده مصالحه‌فکری اویاندی جریان ایدن طول‌ودراز

مکالماتدن صوکرا قیاده ، رفاده ، سقایت وظیفه‌لرینك بنی عبدمنافه توجیهی وحجابت ایله لواء مأموریتلرینك بنی عبدالدار عهده‌سنده قالماسی و (دارلندوه) نك بالاشتراك اداره ایدیلمه‌سی تقرر ایده‌رك بو قرار طرفینك قبول ومحافظه‌یه دائر یمینلریله ده تأیید ایله‌دی .

بوقراردن صکرا رفاده‌ایله سقایت جدامجدپیغمبری هاشم بن عبد مناف حضرتلرینه ، قیادت‌ده عبدشمس بن عبدمنافك عهده‌سنه تودیع اولوندی .

(مابعدی وار)

طاهرالمولوی

سکود مکتوبی

۲

مقری کوی : ۵ تموز ۳۲۵

دنیایی جنت وانسانلری ملك فرض ایتمیه‌جك قدر طوغری کورن وطوغری دوشونه بیلنلر پك کوزل تقدیر ایدرلرکه، بوکهنه جهان جهان اولالی هیچ بر زمان اعتراض وتغلبدن مصون قالامشدر. ماهدن ماهی‌یه قدر طبیعتده حکمفرما اولان مخلوقات واشیایی برر برر نظر امعانه آلوب‌ده تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق، بونفوذ وقوتی هیئسنه تشمیل ایده‌بیلیرز. بو حساب وحقیقته کوره الحکم للغالب کیفیتی؛ تقلب‌زمان وتحولات‌روزکار ایله متغیر اوله‌بیله‌جك بر قاعدهٔ بسیطه دکل؛ غریب ولایتغیر برقانون حکمنده‌در.

اوت؛ شمدی‌یه قدر اقویالرده ونه زمان ضعفایی یاقالامش ایسه پنجهٔ سخنکیروبی امانندە آزمش، ماللی متمدنه واقوام مترقیه‌طریق تمدن وترقیده دها بر بوقدر انتظام کسب ایتسه‌لر، دها بر بوقدر ایلرلسه‌لر تاریخلر عجزه‌یه زور آورانك بارتحکم وتضییقندن بالکلیه‌خلاص تنسه قدرتیاب اولامازلر. تاریخلر کوزدن کچیرلسون: کچمش زمانلرده بوصورتی نظر انتباهه عرض وارائه ایده‌جك بیکلرجه وقایع الیمه‌یه تصادف اولنور؛ حالك تابع اولدیغی جریان واستعداد ایسه، بصیرت اصحابی ایچون استقباله ناظر برمرآت حقایق نمادر.

آفتاب‌معرفتك لطف وتأثیرفیاضانه‌سیله هرکوشه‌سی هر بوجاغی خیره‌ساز عیون اوله‌جق بر رونق، بهشتی مناظر بر لطافت کسب ایدن و بوسایه‌ده کیجه‌لرینك کوندوزدن‌فرقی اولمیان‌مملکتلرده یاشایان انسانلر آره‌سنده شوائب‌اغراض ومعاداتك بالنسبه سورت وشدتی تعدیل ایده‌جکنی ، و جبر وتغلب دینیلن سیئه‌نك بالنسبه اوقدر حکمی اوله‌میه‌جغنه‌قائل اولالردنز. فقط شو حقیقته‌ده ینه اوقوتده قائلزکه قیاساً بختیار صایدیغمز او مبارزان حیاتده مساوات لفظنك افاده ایلدیکی معنی وحقیقتی حقیله ادراك ایده‌مه‌مشلردر. او نلر ایچنده‌ده برقسم خلقك نسبةً آز برزحمت وغیرتله بیوك بیوك استفاده‌لر تأمین ایتملری؛ برقسمنك حیاتفرسا متاعب وکلفته مقابل آنجق حوائج ضروریه‌لرینی تدارك ایده‌بیلملری زمان، زمان زمین زمین، پك چوق ابحاث وجدالی انتاج ایلمکده‌در. بوحالی دوشونولوب کوز اوکونه کتیرلدکجه :

ضعفاسی وسیله‌جوی ستیز
اقویاسی بتون بتون‌خونریز

بیتیله استعداد وماهیت بشره ترجمان اولمق ایستەین شاعرك حقنی تسلیمده انسان مضطر قالیر.

بزده‌ایسه مسئله‌نك‌رنکی بالکلیه دکیشیر. بواساسلره کوره بو کونکی حالمزی حقیله تصور حقیقةً مرتبهٔ استحاله‌ده‌در. اوبحث مهم نصل حقیله تصور وتصویر ایدیله‌بیلسون‌که ، جهالتمزك مرتبهٔ حاضر وکمالی تأمل ایدیلنجه الك اول ذهنلره:

سعیمز تابوقدر جهل اولماز
جهلك اول مرتبه‌سی سهل اولماز

بیتی نبـادر ایدر. بودرجه عمیق بر ظلمت نادانی
ایچنده بویان اولان انسانلرك؛ مقالهٔ سابقه‌مزده‌ده‌بالمناسبه
بیان اولندیغی اوزره‌طوتیلان‌یولك تردیه سوق‌ایده‌جكنی،
اختیار ایدیلن مسلك وحركتك نه‌كبی برفائده ویامضرت
تولید ایلیه‌جكنی تقدیر ایده‌بیلملرینـه طبیعی احتمال
ویریله‌مز؛ بویله برحالده پك طبیعیدركه، ضعفانك كوندن
كونه یوكنی آغیرلاشدیرر وتاب تموز بیلانلرله زهرلی
دها برطاقم حیواناته نسل قوت وصولت‌بخش اولورسه
عجزه‌نك آش فقر وضرورت ایچنده یانوب قاوروملا-
سندن‌ذوق آلان، منافع خسیسهٔ دنیویه‌لرینی اوبیچاره‌لرك
تهدید سفالتنده آرایان‌سفله طبعان وكنژدم طینتانه‌انبساط
ویرر؛ تحكملرینی، اعتسافلرینی آرتیرر.

سكود مكتوبی صاحب حمیت پروری، مشروطیتك
اعلانیله كمین خفایه چكلملری اقتضا ایدن متغلبه‌ومتحكر-
ینك آرتق ضعفـایه اطالهٔ دست خسـار ایتمه‌ملرینی؛
حكومتك‌ده هرشیدن اول وهرشیدن زیاده اسارتدن الیم
اولان‌بوقوت ونفوذك‌كسر واحاسنه چالشمسنی آرزوده
بولنیور. نه‌تقدیـه شـایان آرزو. بوكون وطنی، ملتی
جداً سـور ووطن وملتی اوغورنده هیچ بر خدمت
وفداكارلقدن‌چكنمز برعثمانلینك‌وجودینه قائل‌اولامامكه،
اوكروه ماعنت پیشه‌نك حركات ومعاملاتی نفرین ایله
یاد وتذكار ایتمـه‌ون وزواللی زراع واهالینك بوادانی
الارنده حتی بركون زوروزبون قالمـنه رضا كوسترسون.

حكومت آدملری‌ده شبهه‌ایده‌مم‌كه. بیچاره اهالینك
دهازیاده صیقلملرینی، دهازیاده سفیل وپریشان‌اولملرینی
تجویز ایده‌مزلر؛ برآن اول آرقه‌لرنده‌كی بارگران وتاب
فرساتك تخفف ایتمسنی؛ زواللیلرك برآن اول برآزنفس
آلملرینی، سنه‌لرجه برمتكای‌حضوره متحسر قالان‌خمیده
قامتلرینك برآن‌اول براز طوغرولمامسنی، مدید برزمان
زمین فلاكت وسفالته متوجه اولان باشلرینی براز‌ده
وطنمزك آفاق اجلال‌وصافنه توجیه ایتملرینی ارزوایدرلر.

لكن، لكن سوابق سیئات‌ایله تدبیر مملكت وادارهٔ امور
حكومت نقطهٔ نظرندن محـاكمه ایدیلنجه بو مقصـدك
قولایلقله حاصل اوله‌جغنی، بویله برآرزودن آز زمانده
استفاده ایدیله‌بیله‌جكنی ظن ایده‌مم. بوكبی بر ظنه‌قاپیلوب
ده آناطولو كویلولرمزك بالخاصه شـو صوك زمانلرده
كرفتار اولدقلری قید ضرورت واحتیاجی تصور وملا-
حظه‌دن متولد آجیلری اویوشـدیرمق؛ او قلبده دائما
قانایان وصیزلایان جریحه‌لری براز اوكولتماق واقعـا پك
خوشدر، پك‌لطیفدر. نه چاره‌كه، حقیقت قارشـوسنده
خیاله التفات؛ برحق پرست ایچون حقدن آیرلمق قدر
مؤثردر. بوصورتك عكسنی ادعایه نجیب افندی برادر-
مزك‌ده انصافی قائل اولماز صانیرم.

شو سطرلری یازاركن اوان طفولیتمده سـوكلی
آناطولیمزك‌برقاچ قصبه‌سنده‌كچیردیكم آیامی‌خاطرلایورم.
او حاجی بابالردن، منفعتـلرینی تصـور و تأمین بحثنده
بیسمارقلردن، سـالیزبوریلردن دها دیپلومات كچینن او
اغواتدن بشی، اونی كوزمك اوكنده بر قافله تشـكیل
ایدییور. بو یادكارلرك قلبلرنده كیزله‌نن الك نازك خفـایا
واسرار آچیق برصفحه شكلنی آلیور، اوقوركبی‌اولیورم.
بومطالعه‌دن انبعاث ایده‌جك بیانات دلگداز ومفكره-
سوزدر. بویله برقاچ صحیفه‌یه‌دكل، یوزلرجه صحائفه كنجا
یشـیذیر اولاماز. مع‌مافیه شویله‌ده خلاصه ایدیله‌بیلیر:

نجیب افندی‌ده اعتراف ایدرلركه، همان هر شهرده
هرقصبه‌ده اوچنه، بشنه‌تصادف ایدیلان بوآغالرك ومجرد
پاره‌لری‌سایه‌سنده نشانلره، رتبه‌لره نائل اولان بوپاشالرك
هربری دور استبدادده حاشـا برر فعال لمایرید ایدیلر.
والیلرك، متصرفلرك، قائمقاملرك نظرلرنده حتی‌برخدمه
قدرده حكم واهمیتی یوق ایدی. مملكتلرینـه كلن هر
حكومت آدمنی، آقچه‌لر بوغچه‌لرله مواصلتلرینك ایلك
آننده كندیلرینه‌بنده واسیر ایتمك بونلرایچون‌امورعادیه
حكمنده‌ایدی وبوحیثیتله هرایستدكلرینی هر ایستدكلری

زمانده حکومته ترویج ایتدیرمك ایشدن بیله صاییلمازدی. نامشروع برامل اسعاف ایتدیرمك ایچون باشلیجه ایشلری نه‌دن نه‌کله‌جکنه انتظاردن عبارت اولان حکومت آدملرینه عرض ایتدکلری هدایا و رشوتك یوز مثلی فضله‌سنی اوعیالی کبه‌لی فقیر اهالی‌یی صویوب صوغانه چویرمك صورتیله جیب انتفاعه وضع ایدن دها صریح برتعبیر ایله زواللیلری سولوك کبی امن بومنفعت پرستانك ینه کوجلرینه برشی کیدییوردی؛ اوده — ولو که بش اون غروشدن عبارت اولسون — تکالیف نامنه خزینهٔ دولته پاره ویرمك !..

بوسوزلرم مبالغه‌یه حمل اولنمامالیدر. املاك وخاقانی قیودی تدقیق ایدیله‌جك اولورسه، بوطاقمك اعمال نفوذ ایدرك عهدهٔ تصرفلرنده بولنان چفتلکات واملاکه قارشی خزینه‌یه ویردکلری پاره‌نك اکثریا اورته حالده کچینن وبالکه ضرورت ایچنده یاشایان بربیچاره‌نك ویرکوسنه معادل اولدیغی آکلاشلیر .

وطنی کندی اوندن، مالی نفس لئیمندن عبارت فرض ایدن بواسافلك اعشار معاملاتنده، حکومته واو ملابسه ایله حیات دولت وملته تعلق ایدن خصوصاتده اعمال وارتکاب ایتدکلری حیل ودنائت، خدایه قسمله تأمین ایده‌بیلیرم که، شیطانلره حجاب آور اولور.

متنفذانکلهٔ جمعنه وطن پرور، حمیت مند صفتلرینی ده الحاق وتردیف ایدن وبش اون سنه ایچنده تخیل ایده‌میه‌جکلری درجه‌ده برثروته صاحب اولان بوزمره‌نك اعشار وسائره‌دن طولایی بوکون خزینه‌یه اوقدر بورجلری واردرکه، بش اون سنه ظرفنده او حسابانك تصفیه‌سنه موفق اوله‌بیلنلرك مساعیٔ ممدوحه‌لری کراماً کاتبینه رشك انداز اولسه بجادر.

دور استبداد دیدیکمز او اوزون سنه‌لرده ایشته بویله براداره وحکومت تأسیسنه؛ اواداره وحکومتی ترصین واحکامه، عیون ارباب امعان واعتباره بو درلو غریبه‌لر ارائه‌سنه چالیشلدی . بویله متنفذلر بویله وطنپرورلر یتشدیرلدی .

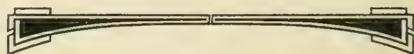
فقرای اهالی‌یی عمای جهل ایچنده ترك ایتمك هنرومعرفت نامنه‌بیوك برخدمت صاییلدی . ربم محافظه بیورسون : انبارلری قحط وغلا ظهورنده بیکلرجه نفوسه برقاچ سنه آجلق نه‌دیمك اولدیغنی بیلدیرمیه‌جك درجه‌ده ذخائرله مملو اولان بر آغالره؛ اوبیکلرجه نفوسك فریاد متظلمانه‌سنی دیکله‌مکدن، کریهٔ شیلانه‌سنی کورمکدن ذوق آلدیرلدی.

جاهل برملت ایچنده یتیشن واومناسبتله انسانیتدن بی خبر یاشایان، دنیاده هرشیئی ایمانی کبی سینهٔ حرص وآزنده صاقلادیغی پاره‌دن عبارت عد ایدن بویادکارلر؛ ظلمدن استفاده‌یه آلشدقلری ایچون بوکون حریت وعدالتك، اخوت و مساواتك نثر وافاضه ایلدیکی انواره قارشی شبپره منزله‌سنده بولنیورلر. بتون امللری، بتون دوشونجه‌لری، بتون غیرتلری استفادهٔ شخصیه‌یه مقصور. بواملارینی عقیم براقمق، بوطاتلی تصور وخولیالرینی تلخ ایتمك، بو استفاده‌لرینی عین سرایه تحویل ایلمك کندیلرینی اعدامه محکوم ایتمکدن‌ده الیم برمصیبتدر. بوخلاصه‌ده خبرویررکه، بوکون عهدهٔ ملت و حکومته ترتب ایدن وظیفه؛ بعضلرك ظن ایتدکلری کبی قولای دکل، پك مشکل وپك دقیق ومهمدر.

المنة لله دقیقه شناسانمز، موشکافانه ومجددانه بر همتله متین ومصون الاندراس برحکومت مشروطه تأسیسی ایچون اوغراشیور. حکمت حکومتی اس حرکات اتخاذ ایدن اومدققینك چشم امید واستعجالی افراد ملتك سیاناً نعمت عدالت وحریتدن متمتع ومستفید اوللری نقطه‌سنه معطوف. اوعالیهمتانه مساعی واجتهاد؛ بورایه قدر اجمال ایدیلان حقیقتلری پك آز زمان ظرفنده اساطیر اولینه عائد خرافاتدرکه سنه تنزیل ایده‌جك. فقط براز؛ اوت، براز دها انتظار لازم .

آرتق سـوزی بر نبذه‌ده حکومت مشروطه‌مزه استعداد والجا آتمزه کوره حکومت‌مشروطه‌نك وظائفنه او وظائفك الك مهمی اولان معارفه واوجریان اقتضا ـ سنجه اهالینك‌ده حکومته قارشی متقـابلاً ایفا ایتملری ضروری اولان خدمات وفداکارلغه نتقال ایتدیرمك اقتضا ایدییورکه، اوصورتی‌ده اوچنجی‌مقاله‌ده موضوع بحث ایدرز.

خلیل ادیب

ادبیات

انتقادات

صحیفه ۳۵

جزی ربه عنی عـدی بن حاتم
جزاء الکلاب العادیات وقد فعل

«بعضلر بونی شاعر مشهور جاهلی اولان نابغه‌نك ویاخود صدراسلام شعراسندن‌عبدالله بن همام السلولینك وبعضلر بشـقه برینکدر دیدیلر. مصنوعدر، احتجاجه صالح دکلدر. دیبان دخی اولمشدر» القول‌الجید

بیت مذکور مؤلفك صوك درجه تسـلیم واعتمادنه مظهر اولان شارح شواهد رضی عبدالقادر بغدادینك تحقیق اوزره ابوالاسود الدؤلینکدر. نابغه‌نك عدی بن حاتمه‌معاصرتی کرکینجه اولمقله برابر انك قولی‌شویله‌در.

جزی‌الله عبساعبس ال‌بغیض جزاء الکلاب الخ

صحیفه ۳۶

«مفهوم بیت: ..... القول‌الجید

آره صره تصادف ایدیله‌جکی وجهله مؤلفك بعض ابیـاته مفهوم یازمدیغی واقعدر. اوحالده مقتضای ادب عدی بن حاتم حقنده تعبیرات ناسزایی حاوی اولان بو بیتك مفهومنی‌ده ترك ایدیویرمك ایدی. چونکه عدی بن حاتم حضرتلری اصحابدندر[۱]

مشارالیهدن مرویدرکه : هرنه‌وقت‌مجلس پیغمبری‌یه داخل اولسه‌م صلی‌الله علیه وسلم افندمز متحرك اولور ونیم مکانمی توسـعه بیوررلردی .وحتی بردفعه اصحاب کرام حضراتیله لبـالب طولو اولان برمجلس سـعادته دخولمده بنی تایانلرینه آلدیلر بیورمشلردر . کندیسی جواد شهیر حاتمك اوغلی اولوب مالا وبدنا اعلای کلمة الالهه چالیشان اعاظمدندر . [۲]

صحیفه ۳۹

الالیت شعری هل یلو من‌قومه
زهیرا علی ماجر من کل جانب

بوبیت بحر طویلدن وشیخ رضیده مذکور اولان شواهددندر. شارح آنی اورادن آله‌رق مطولده ذکر ایتمشدر . عبدالقادر بغدادی انی شرح ابیاتده کیمسه‌یه نسبت ایتمه‌مش اولدیغندن قائلی نامعلومدر »

القول‌الجید

(شارح آنی اورادن آله‌رق مطولده ذکرایتمشدر . دیمسنده شارحه عائد بر شمهٔ تعریض واردر . مؤلفك زعمنجه شارح ، ابیات مستشهد بهایی الك یقین کتابلردن اقتباس ایده‌بیلیر .

صکره : عبدالقادر انی کیمسه‌یه نسبت ایتمامش اولد- یغندن قائلی‌نامعلومدر، سوزینه نظراً شارح ابیات رضی

[۱] فقط مؤلف بوکبی نقطه‌لرده حس مبالاتدن محرومدر هله (الحقایق) نامنی ویردیکی کتابنده‌کی [شتی اموی] تعبیرینه نظراً کندیسنك‌قواعد مقررهٔ شرعیه‌دن نه‌قدر غافل ومتعصب برجرئتکار اولدیغی اکلاشیلیر .

[۲] وفی حدیث الشعبی ان عدی بن حاتم قال لعمر بن الخطاب رضی‌الله عنه اذقدم علیه مااظنك تعرفنی فقاله وکیف لااعرفك واول صدقة بیضت وجه رسول الله صلی الله وسلم صدقة طیئ اعرفك‌آمنت اذ کفروا واقبلت‌اذا ادبروا ووفیت اذ غدروا .

حقنده مؤلف اماتوجه بسلمیورها . دیلک‌که عبدالقادر بربیتی کیمسه‌یه نسبت ایتمزسه ارتق اوبیت ایچون قائل آرامق معناسز بولمق امکانسز اولور . ایشته مؤلفك بوقدر توجه تسایحکارانه‌سنه مظهر اولان بوذات صدر کتابنده بنه‌مؤلفك بکنمدیکی شارح علامه حقنده‌شویله:
« وهو [ای کتاب الرضی] کتاب عکف علیه نحاریر العلماء ودقق النظر فیه اماثل الفضلاء وکفاه من الشرف والمجد مااعتراف السید والسعد »
دیه‌رك بوایکی رفیق‌نامدارك شهادتلرینی کتاب‌رضی ایچون مدار شرف طوتمشدرکه بونقطه اوزرینه قارئین کرامك نظر دقتلرینی جلب ایتمکی صره‌سی کلش اولان وظائفدن عد ایدرم .

لکن بومقامده دها مهم برغرابت واردرکه اوده عبدالقادر بغدادینك کیمسه‌یه نسبت ایتمه‌مش اولدیغی — همده مقام تمثیلده — سویلنیلن بیت حقنده دوبمده :

بکفی زهیر عصبة العرج منهم
ومن یبیع فی الرکبین لحم وغالب

دیدکدن صوکره : « والبیتان من شعر ابی جندب بن مرةالقردی وسبب هذا الشعر مارواه السکری قال مرض ابوجندب وکان له جار من خزاعة اسمه حاطم فقتله زهیر اللحیانی وقتلوا امرأته فلما بری ٔ ابوجندب خرج من اهله حتی قدم مکة فاستلم الرکن وکشف عن استه وطاف فعرف الناس انه یرید شرا فقال :

انی امرؤ ابکی علی جاریه
ابکی علی الکعبی والکعبیة
ولو هلکت بکیا علیه
کانا مکان الترب من حقویه

فلمافرغ من طوافه وقضی من مکة حاجته خرج فی الحلفاء من بکر وخزاعة فاستجاشهم علی بنی لحیان فی العرج فقتل فیهم وسبی من نسائهم و ذراریهم وباعهم فاشتراتهم هاتان القبیلتان فقال ابو جندب فی ذلك : الالیت شعری .. البیتین والقردی نسبة الی قرد علی لفظ الحیوان المعروف وهو بطن من هذیل وابوجندب شاعر جاهلی .... »

دیه‌رك شعرایله قائلنه دائر برچوق معلومات ویرمش اولمسیدر. مؤلف ایلریده تلخیص ومطولك ساحهٔ علوم وفنونده وجودینی عادتا مضر عد ایدرك بوکا سبب اوله‌رق‌ده بوکتابلرك نقلده خسار ایتدکلرینی درمیان ایده‌جکدر . حالبوکه تلخیص ومطولده التی یدییوز سنه‌دنبرو عجبا بویله برخسار نقلی کورن اولمشمیدر ؟ ولله درالقائل

کفی سفها للمرء ان یتبع الصبا
وان یأتی الامر الذی هوعائبه

صحیفه ۴۰

« (جر) جنایت معناسنه اولان جریره‌دن مشتق فعل ماضی ٔ مجهولدر . » القول‌الجید

کرك بیت شاهدك منشائی حقنده انفا نقل‌ایتدیکمز معلومات وکرك مابعدی بولنان : (بکفی زهیر .. الخ) قولی (جر) فعلنك معلوم صیغه‌سی اوزره اولمسنی اقتضا ایدر. وقال السکری فی شرح اشعار الهذلیین ای جرعلی نفسه جرائر من کل جانب. سکرینك شو بیانی شرح شواهد رضیده مسطوردر. نقط بوندن اولده اکلاشیلمش اوله‌جغی‌وجهله مؤلف شرح‌شواهد رضینك بو نقطه‌سنه باقمقدن دها فنا بر صورتده باقش اولدیغندن ظاهر بونلری کوره‌مه‌مشدر. دها غریبی‌وار شارح شواهد رضی (جر) فعلنك صیغهٔ معلوم اوزره اولمسنی ایجاب ایده‌جك طرزده مطول اطرافندن ، حاشیهٔ سیددن وحاشیهٔ حفیددن [سعدالدینك حفیدیدر] نقل واستشهادده بولنیور. ارتق بزده بومقامده مؤلفه زیاده‌جه لوم‌ایتمش اولدیغمز جهتله بیت شاهدی برکره‌ده متمثلا اوقویالم:

الالیت شعری هل یلومن قومه
زهیرا علی ماجر من کل جانب

مابعدی وار — **مصطفی صبری**

محمد علی — احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی — فی ١٦ رجب شریف سنه ٣٢٧ و فی ٢٠ تموز سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سر محرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
١٢,٦٠ فرانق
٦,٣٠ »

درج ایدلمیان اوراق ده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته آیت کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

سیاست شرعیه

۲۷

مشابهت نظریه‌سنك ردی — استلحاق ایله برابر قائف اسباب حکمدن عد اولنور — لقیطه — تعریفی -- لقیطه حقنده‌کی احکام — استلصاق ایدیلان لصیقه ایله لقیطه بیننده فرق اولدیغی — لقیطه‌ده استلحاق اولنه‌بیلور — لقیطه‌ده لصیقه اوله‌بیلور — لصیقه لقیطه اوله‌ماز —.

ارباب حقوقدن بعضیلری ادعای نسبده صرف قیافت ومشابهتی نظر اعتباره آلمشلر ایسه‌ده بو نظریه‌لری دلائل عدیده ایله مردوددر .

اولا : ثبوت نسبده مشابهت کافی کوریلوبده استلحاق نظر اعتباره آلنمسه ملتقطك لقطه‌نك احوالنی توصیف ایله کندیسنه اعطاسی ادعاسی و وقعهٔ یوسف حقنده‌کی نصوصك بطلانی ایجاب ایدردی . حالبوکه اویله دکلدر .

ثانیاً : یالکز قائف مشابهت حکم جهتی ادعای نسبده قبول ایدلسه بونك نتاج حیوانیده دخی قبولی لازمکلیر . حالبوکه بوکا قائل اوله‌جق بر فرد بیله تصور ایدیله‌مز .

ثالثاً : مشابهت قضیه‌سی خاصهٔ بصرله مدرك بر امر مشهوددر . بو ایسه یا مشاهده ایله حاصل اولور یا اولماز . شق اوله کوره قائفله حکمده فائده متصور دکلدر . چونکه عموم ناسده مشاهده ایده‌بیلور . شق ثانیده ایسه قائفی سبب حکم اولمق اوزره تصدیق ایتمه‌یز . زیرا بو ، حس ایله ادراك اولنمیان بر امر حسی‌یی ادعا دیمکدر .

رابعاً : اکر مشابهت نظر اعتباره آلنوبده استلحاقدن صرفنظر اولنسه هیئت اجتماعیه ایچنده بینلرنده قرابتکی هیچ بر وجهله مناسبت صهریه بولنمیان کیمسه‌لرك یکدیکرینه مشابهتلری کورلمکده اولدیغی کبی بر نسبدن اولان کیمسه‌لر بیننده اویله تخالف وتباین مشاهده اولنیورکه بونك انکاری غیرقابلدر . بو صورتده ستحقسز مشابهت صرفه نصل ثبوت نسبه دلیل اوله‌بیلور .

خامساً : لحوق نسبی موجب اولان استلحاق

مشابهتدن اقوادر. چونكه ايكی كشی برچوجغك نسبنی ادعا وهر ايكيسيده اثبات مدعا خصوصنده مساوی اولدقلرنده بونلردن برينی ترجيح، ترجيح بلا مرجح اولور. استلحاق قارشوسنده ايسه شبهه التفات اولنمز.

سادساً: قائف، يا حاكمدر يا شاهددر. شاهدايسه، بو شهادت رؤيته مستند وعمومی اولمسی لازم اولوب حالبوكه منفرد اولمغله قبول اولنماز. اگر حاكم ايسه، بوبابده هر حالده بر طريق حكم لازمدر. بوراده ايسه رؤيت ومشابهتدن باشقه برشی اولمديغندن بوايسه طريق حكم اولمغه صالح دكلدر.

سابعاً: اگر قائف طرق حكميه‌دن برطريق شرعی اولسه‌ايدی بعض انبياء عظام بوندن عدول ايتمزلردی حالبوكه ايكی قادينك بر چوجق حقنده‌كی استلحاقنده داود وسليمان عليهم السلام شفقتی نظر اعتباره آله‌رق اول وجهله حكم ايدوب مشابهتی نظر اعتنايه آلمامشلردر.

ثامناً: عم زادهٔ نبی جناب حيدر ادعای نسب حقنده‌كی بر حادثه‌ده قرعه ايله فصل منازعه ايده‌رك قرعه اصابت ايده‌نك ديكرينه ثلث ديت ويرمسيله حكم ايدوب مشابهتی نظر اعتباره آلمه‌مش ووقعه جناب رسالتمآبه عرض اولندقده حكم واقعدن بيان ممنونيت ايتمشدر.

تاسعاً: مشابهتله ثبوت نسب لازمكله‌جكی حقنده معارضين طرفندن مقام استدلالده سرد ايديلان حديث اسامة بن زيد موجبنجه‌ده ثبوت نسب فراشه موافقتله تفسير اولنمشدر. بناءً عليه قائف اثبات نسبده برطريق مستقل اوليوب استلحاق لازمدر.

الده بولنان قوانين و«استلصاق» بزم تعبيرمزجه استلحاق حقنده مطالعه‌ده بولنان حقوق دول معلملرينك بياناتيله بعض آثار اجنبيه‌يه نظراً استلحاق ايله برابر قائف اسباب حكميه‌دن عد اولنمشدر. حق وحقيقتده بونی اقتضا ايدر. معارضينك سرد ايديلان دلائله قارشو ويردكلری جوابلردن صرف نظر ايده‌جكم.

. .

بعض مملكتلرده استلحاق قبول ايدلمه‌مش چوجق مجهول النسب عد ايديله‌رك «لقيطه» نامی ويرلشدر.

حالبوكه (enfant trouvé) «بولنمش چوجق ديمكدر» تعبيرينه نظراً لقيطه ايله استلحاق اولنان اطفال آره‌سنده فرق عظيم واردر. برچوجق استلحاق اولنمزسه اوزمان لقيطه دينلمزسه‌ده فقط اوحكمده اوله‌بيلور. بزم سياست شرعيه‌مزده لقيطه؛ برشخص فقر وحالندن وياخود تهمت زنا اسناديله دوچار مجازات اولنمسندن خوف وانديشه ايدرك كنديندن متولد چوجغی برمحله براقمسی دها طوغريسی آتمسيدر. بوكا «منبوذ» دخی ديرلر.

ايشته بوصورتله بولنان چوجقلرك مالی اولماز، وبر كيمسه‌يه قرابتی ميدانه چيقمازسه نفقه‌سی بيت الماله عائد اولور. خزينهٔ بيت المال ايسه هيئت اجتماعيه‌نك منافعی ايچون اعداد ايدلمش اولمغله چوجغكده هيئت اجتماعيه‌نك اولادی عد اولنمسی لازمدر. بناءً عليه برمحله براقلمش برچوجغی بركيمسه بولوبده انفاق ايدرسه متبرع اوله‌جغندن بعده اعطا ايلديكی نفقه‌يی آله‌ماز. بوقبيل چوجقلری بركيمسه چيقوبده استلحاق ايتسه قبول اولنوب اول شخصه تسليم اولنور. زيرا بونده چوجغك نسبله مشرف اولمسی كبی منفعت واردر. اما بويله بولنان بر چوجغی ايكی كشی چيقوبده هرايكيسيده استلحاق وبونلردن بری وجود ملتقطدن براماره وياعلامت بيان ايدر وحقيقت وجود ملتقطده او اماره موجود ايسه آكا تسليم اولنور. فقط هرايكيسيده بويله بروصف بيان ايتمزلرسه نسب هرايكيسی بيننده مساويدر. لكن برينك ادعاسی سبقت ايدرسه نسب آندن ثابت اولور. زيرا آنك حقی منازع فيه اولميان برزمانده ثابت اولمشدر. مگركه مؤخراً ظهور ايدن مدعی بينه اقامه ايدرسه نسب صاحب بينه اسناد اولنور. چونكه بينه حجت قويه‌در.

اگر بوقبيل چوجقلری بركيمسه كنديسنه مال ايدنمزايسه چوجغك اوزرنده صليب ويا اسلام بولنديغنه

دائر برامارە اولور ویاخود جامع وکلیسا حوالیسندە بولنمق کبی قرائن ظاهرە بولنورسە عائداولدقلری مذهب سالکلری جماعتە تسلیم اولنەرق ینە هیئت اجتماعیەجە انفاق اولنور . هیچ برمذهبە انتسابی آکلاشیلەمازسە مسلمان عداولنورلر. وبوکبی چوجقلر بولندقلری مملکت قانوننە تابع واودولت تبعەسندن معدوددر .

اکر بویلە بولنان چوجقلر اوزرندە نقود واموال سائرە بولنورسە لقیطەنك مالیدر . بعضاً بویلە لقیطەلرك بولندیغیدە واردر . ازجملە بغدادە بولنان برلقیطەنك اوزرندە مربوط برمنشورەدە شوبیتلر منظور اولمشدر.

بنت شـق و شـقیە   بنت الطبـاخچە والقلیە
ومعهاالف دینارجعفریە   یشتری بها جاریة هندیە
وهذا جزاء من لم یزوج بنتە وهی کبیرە

خلاصـە لقیطەلر مقارنت غیر مشروعە محصـولی اولەبیلەجکی کبی مقارنت مشروعە ثمرەسی اولدیغی حالدەدە مجرد فقروحالدن طولاییدە آتیلەبیلور . دیمك اولیورکە لقیطەدە بعضاً استلصـاق ایلە لصیقە اولورسـەدە فقط لصـیقە لقیطەدە اولەماز . بناءً علیە بوقبیل چـوجقلر حقندەدە اسـتلحاقك تجویزینە مبنی اسـتلحاقی غرب حقوقیوننـك ظن وتلقیسی کبی صرف مقـارنت غیر مشروعە محصولی اولان ، enfant nataurels یعنی اولاد طبیعیە حقندە ظن ایتمەملیدر .

بردە اولادلق اولمق اوزرە تربیە ایدیلان چوجقلر واردرکە بونیدە کلەجك مقالەدە یازەجغز .

کوتاهیە مدعی عمومی معاونی

ابن حازم: فرید

— حریت —

«سلطان عالم اولسەدە احرازدن دکل»
«عونی هوای نفسنە انسان اسیرایسە»
[عونی بك]

احرار حکمادن برینە « حریت نەدر » دیمشـلر . «انسان، هرحالدە نفسـنە غلبە ایدەبیلمك مزیتنی حائز بولنمقدن عبارتدر» جوابنی ویرمش .

شوجواب صواب، فضائل انسانیەنك اکابلغ تفسیری حکمندە تلقی اولنور .

شرافت اصلیەسیلە ملکلرەدە غبطە رسان اولان ابناء بشری درکات سفلایە تنزیل ایدن نفس لوامە ـ کمابلیس رجیمك ولدمادر بخطاسی عد ایدیلەبیلەجك درجەدە جامع الخبائثدر ـ نفس ناطقە کبی بربدرقۀ فلاح آورك امرینە رام ایدلمزسە انسان ، حریت شخصیەسنی بالذات امحا ایتمش اولور .

نفسك تحت امرندە قالانلر ـ روح الحیاة اولان ـ حریتـە قارشی عداوت شـدیدە ابراز ایدرلرکە عموم ظلمەنك لفظ حریتدن بیلە تنفر وتحاشی ایتملری ، نفس ائیمەلرینك محکوم ومغلوبی اولملرندن بشقە برسببە اسناد ایدیلەمز .

آنلر نفسلرینە غلبە ایدەبیلمك مزیتنی حائز بولنسەلر، نائل حریت اولورلر. ادارەسـنی درعهدە ایتـدکلری افرادکدە حریتی ترویج ایدرلر .

امورعامەیە تولی ایدنلر «ترك کام خودکرفتم تابرآید کام دوست» قاعدەسنە رعایتلە منفعت شخصیەلرندن زیادە منفعت عامەیە خدمت ایتمك مجبوریتندەدرلر.

چونکە سیادت، خدمتلە قائمدر . خدمت ، نفسـە انحصار ایدرسە ـ عمومە مصیبت اصابت ایدەجکندن ـ خادم خودکام، هادم بنیان انام عداولنور. محکمۀ عدالت حکمنی ویرر. سیادت، درحال زائل اولور. هادمە مادی ومعنوی جزا ترتب ایدر.

(اعضای یکدیگر اولان) ابناء بشر ، حقوقجه حال تساویده بولنمق لازم کله‌جکندن بر فرد متحیزك افراد سائره‌یه تحکم و تغلبی ــ زمین و زمانك مساعده‌سنه کوره ــ رهین امکان اوله‌بیلیرسه‌ده بو امکان ، مساوات بشریه‌یی اساساً اخلال ایده‌مز. زیرا حقوق طبیعیهٔ بشریه ، بشر طرفندن دکل خالق اعظم جانبندن بخش اولنور.

نفسلرنده نوع حریت، نفی مساوات ایچون بر حق وقدرت فرض ایدنلر، حقوق الهیه‌یه اشتراك دعواسنده بولنمش اولورلرکه بو دعوی، عقل وشعورك حکمران اولدیغی برمغز سالمدن صدور ایده‌مز.

قضایای بدیهیه‌دندرکه بر وجود اوزرنده کیف مایشاء اجرای احکام ایده‌بیلمك ایچون او وجودك مبدعی اولمق اقتضا ایدر.

شخص متحکم ــ عجزندن استفاده ایتمك صورتیله ــ زمام اداره‌سنی یداستبداده آلدیغی افراد مقلوم الاظافیر اوزرنده حق ابداعه مالك ایسه آنلری جمادات درکه‌سنه تنزیل ایدر، ایستدیکی کبی قوللانیر.

حق ابداعه مالك دکلسه افراد مغلوبه ایله نفسی آره‌سنده ذرة مافرق کوره‌میه‌جکندن، سلب حریت کبی ــ صلاحیت وقدرت بشریه‌نك فوقنده بولنان ــ برحرکت خطر انکیزه جرأت ایتمز.

شو قیاس مقسمك بطلاننی ادعا ایده‌بیله‌جك براهل حق تصور اولنه‌ماز. ادعای باطله بولنانلر، حد ذاتنده باطل اولانلردر. باطل، موضوع بحث اوله‌ماز.

فردك فرده احتیاجی، احدهمانك ساب حریته قیامنی ایجاب ایده‌مز چونکه زید، عمروه نصل محتاج ایسه عمروده زیده اویله محتاجدر.

احتیاجك نوع ودرجه‌سی تخالف ایتمکله حق سلب کسب ثبوت ایتمز.

آمرك مأموره حکمی ، بر قاعدهٔ عادله‌یه مربوط ورضای مأموره منوط اولمق لازم کله‌جکندن ــ وظیفهٔ مشروعه‌ده ــ آمرك حکمنه اطاعت، البته سلب حریت ایده‌مز. زیرا مشروعیت داخلنده‌کی اطاعتك تضمن ایتدیکی معنی، اسردن متباعددر.

اما استبدادك حکم فرما اولدیغی یرلرده آمر، حریتی عامه‌دن نفی ونفسنده اثبات ایتمك امل باطلنده بولنه‌جغندن شرع وقانون خارجنده امر ونهیه قیام، زیر حکمنده بولنانلری اسیر کبی استخدام ایدرکه او آمر فاجر . بالطبع نفسنه غلبه ایده‌بیلمك مزیتندن محروم ، بناءً علیه اسر مطلقه محکومدر .

مأمور مطیع ایسه ، امر غیرمشروعی ــ لسبب من الاسباب ــ اسعاف ایتمکله نعمت حریته عدم استحقاقنی اعلان ایدر .

نفس لوامه‌نك استعداد خبث آمیزیله ظلوم وجهول عنوانه مستحق اولان انسانلر داعیهٔ تفرددن، خودکاماقدن، خودبینلکدن تجرید نفس ایتمك ، یعنی نفسه غلبه ایده‌بیلمك مزیت فاضله‌سنی استحصال ایچون دین وعلم کبی ایکی منجیٔ فلاح اتمامیه مفتقردرلر .

دین، وظائف وحقوق بشریه‌یی کمال عدالت وفضلیت ایله تأمین ایتمش اولدیغندن اوامر عالیه‌سنه انقیاد ایدنلر، تربیهٔ نفسه موفق وحقوق عامه‌یه رعایتله نائل لطف حق اولورلر .

دین، ایله تنور ایدن علم ایسه منتسبلرینك عیوننده غشاوهٔ غفلتی ازاله ، حقایق اشیایی ارائه ایدرده بشر دینیلن مخلوق ضعیفك ــ کائناتی قبضهٔ تسخیره آله‌جق درجه‌ده حائز شهامت بولنسه‌ده ــ تبرطمات بوالفضولانه تحکمات نمرودانه ایله عباداللهی ذلت اسره کرفتار ایتمکله قطعیاً حق وصلاحتی اولمدیغنه و حریت و سیادت حقیقیه‌نك، حریت عامه‌یی محافظه ایله قابل اوله‌بیله‌جکنه قناعت کامله حاصل ایتدیرر، حریت شخصیه‌یی حریت عامه‌ده، منافع ذاتیه‌یی منافع عمومیه‌ده آراتدیرر.

سؤ عقیده ایله جهل، مسلط اولدیغی اشخاصه

کائناتی نفسندن عبارت، حریت نفسیه‌یی اسر عمومدن کنایت فرض ایتدیرر. (منم دیگر نیست) پرده‌لرندن باشلانه‌رق دها بیوك مقاملردن دم اوردیرر.

شو عالم کون وفساده ظهور ونشر شرور ایدن اشباح خبیثه، تاریخك قیدایتدیکی برقاچ نمروده، فرعونه منحصر دکلدر. مادر دهر ــ زمان زمان ــ نیجه نمرودلر، نیجه فرعونلر تولید ایتمشدرکه آنلر، اظهار مافی الضمیر ایچون زمین وزمانی مساعد بوله‌مامشلر، یاخود هم مسلکلری کبی — چار اقطار جهانده — اشتهار ایده‌مه‌مشلردر.

دین وعلمك تربیه ایتمدیکی نفوس منحوسه‌نك قسم اعظمنده نمرودلق، فرعونلك استعدادی مندمجدر.

اصلاح استعداد ایچون اول‌باول تربیهٔ دینیه‌یه، ثانیاً تربیهٔ علمیه‌یه احتیاج قطعی واردر.

تربیهٔ دین وعلمدن مستغنی کورینن انسانلر، کندیلرینی اولا، نفس اماره‌لرینك تحت امارتنده، ثانیاً ــ غشوم وجهول براسیر حرتمانك یدقهرنده ــ ابدیاً اسیروذلیل کورمکه محکومدرلر.

بناءً علی ذلك حریت‌شخصیه‌لرینی‌استحصال‌ومحافظه، وطن عزیزی انوار حریته غرق ایتمك ایسته‌ینلر، دین وعلمك سایهٔ سلامت‌بخشاسنه التجا ایله (نفسلرینه غلبه ایده‌بیلمك مزیتنی) احراز ایتملیدرلر.

نفسنه غلبه ایدن، جهانه غلبه ایتمش اولور...

ابن‌الامین محمود کمال

تاریخ اسلام صحائفندن

اجداد کرام پیغمبریدن هاشم بن عبد مناف

مابعد:

کمال کرم و سیادتلرندن (مجیرون) و (اقداح النضار) عنوانلریله یاد اولونان و (هاشم) (عبدشمس) (مطلب) (نوفل) دن عبارت بولونان اولاد عبد مناف آراسنده جناب هاشم جداً مغبوط اکارم برذات صاحب المکارم ایدی.

حین ولادتنده بر غریبهٔ خلقت اولارق آیاغنك پارماغی کندیسیله توأم طوغان عبد شمسك آلننه ملاصق بولونیوردی. بونلر قلنچدن باشقه برشیئله آیرمق قابل اولمادیغندن تأثیر شمشیر ایله تفریق ایدیلدیلر. کیفیت تفریقی دویان برکاهن (بونلری باشقه برواسطه ایله آیرمالی ایدی. دها طوغدقلری صیراده قانلری بربرینه قاریشان بو چوجقلرك اولادی آراسنه تفرقه دوشه‌رك استعمال سیف وسنانه قدروارمالری محتملدر) طرزنده بیان مطالعه ایتدی. واقعا وقوعات آتیه‌ده کاهنك مطالعه‌سنه موافق کلدی. حتی اولادی اراسنده ظهوری اخبارایدیلن منافرت، هاشمك کندی‌زماننده برادر زاده‌سی (امیة بن عبد شمس) ایله ابتداایله‌دی.

حضرت هاشم، قریشك الك معتنی مأموریتلری اولان رفاده وسقایتی احراز وبو خصوصده برچوق معالی ومکارم ابرازایده‌رك‌توجه عمومی‌یی قازانمش اولدیغندن اصل اسمی اولان (عمرو) لفظنه (العلاء) کلمه‌سنك علاوه‌سیله (عمروالعلاء) دەنیلمکه و

عمروالعلاذوالندی من‌لایسابقه
مرالسحاب ولاریح تجاریه

وادیسنده تعظیمات ایله ذات کریمانه‌سنه خطاب ایدیلمکه باشلانمشدی. عمجه‌سنك مظهر اولدیغی شو احترامات فائقه (امیه) نك حس حسدینی تحریك ایتدیکندن کیتدکجه عالمکیر اولان (عمرو العلاء) نام عالیسنه مقابل کندی اسمنك ــ عبد شمسدن منتقل اولان قیادتیده حائز بولوندیغی حالده — نسباً منسیاً قالماسنه راضی اولامیوردی. سوق غرضله بذل احسانه قالقیشوب عمجه‌سنی تقلیده اوزه‌ندیسه‌ده دها ایلك تشبثنده عاجز قالدیغی هرکسدن اول ینه کندیسی

آكلاديغندن بوندن فراغته مجبور اولدى . چونكه اباً عن جد فرزند اكارم اولان جناب هاشمك سماحت خاتم پسندانه‌سى قابل تقليد دكلدى . باب كرمى دائما زوارينه مفتوح ، خوان نعمى هروقت ارباب احتياجه مبسوط بولنيوردى . وكنجلكيله برابر اهل بطحايه پدرانه معامله ايله‌ديكندن قومى طرفندن (ابو البطحا) و (سيد البطحا) كبى خطابات احترامكارانه ايله تجيل ايديليوردى .

لكن شو تجليات روز فزون . اميه‌نك يوره‌كنى ايشله‌يوب قلبنى پرخون ايتديكندن بلكه مغالطه ايله تمجمجه تفوق ايده‌رم زعميله (منافره) دعواسنه قالقيشدى . [*]

افراد قريش ، اميه‌يى دعواى باطلندن دوندرمك ايسته‌ديلر . زيرا هاشمله مكارم ومفاخريارشنه چيقاجق اولانلرك مطلقا مسابقهٔ فضيلتده كرى قالاجغنى بيليورلردى .

اميه ، بو اخطارات خير خواهانه‌يى ديكله‌مه‌يرك دعواسنده اصرار ايتدى . نهايت ، بحثى غائب ايدنك يوز دوه ويروب اون سنه مكه‌دن غيبوبت ايلمه‌سى شرطيله منافره‌يه كيريشلمه‌سى و بوكا (عسفان) ده اقامت ايدن بر كاهنك حكم تعيين اولونماسى قرارلاشدى . منافرلر، معيتلرنده برقاچ كيشى اولديغى حالده كاهنك نزدينه كيتديلر . فقط دها سوزه باشلامادن كاهنك (القمر الباهر والكوكب الزاهر والغمام الماطر وما بالجو من طائر وما اهتدى بعلم من مسافر من منجد وغائد لقد سبق هاشم امية الى المفاخر) ديه هاشمى اميه‌يه تقديم وترجيح ايله‌ديكنى ايشيتديلر .

اميه ، بحثى غائب ايتديكى جهتله يوز دانه دوه‌يى ويروب شامه كيتمكه واوراده اون سنه وقت كچيرمكه مجبور اولدى . ايشته (بنى اميه) يى (بنى هاشم) حقنده فجيعهٔ كبرى بلايى انتاج ايده‌جك قدر عداوت ظالمانه‌يه سوق ايله‌ين واموىلر ايله علويلر وعباسيلر آره‌سنده هجرتك ١٣٣ نجى سنه‌سنه قدر اوزايوب كيدن اسباب اختلافك الك برنجيسى اميه‌نك غائب ايتديكى شو منافره ايله ضمننده‌كى رياستدن محروميت اولمشدر .

هاشم ، آلديغى دوه‌لرى تماماً كسوب اهالئ مكه‌يه بيوك بر ضيافت كشيده ايتدى و :

قل للذى طلب السماحة والندى
هلا مررت بآل عبد مناف
الرائشون وليس يوجد رائش
والقائلون هلم للاضياف

شيبه‌سيله :

يا ايها الرجل المحول رحله
لانزلت بآل عبد مناف
هبلتك امك لونزلت برحلهم
منعوك من عدم ومن اقراف
خلطين غنيهم بفقير هم
حتى يعود فقير هم كالكافى

مديحهٔ شكرانكاريسنك انشاد وانتشارينه سبب اولدى .

§

صحائف پيراى تواريخدركه: اديب لبيب روحانى حبيب نجيب ربنى صلى الله عليه وآله وسلم افنديمز حضرتلرى معيت سنيه‌لرنده جناب صديق رضى الله عنه بولنديغى حالده مكه‌ده (باب شيبه) دن كچركن (الانزلت بآل عبد مناف) مصراعنى حاوى اولان قطعه‌يى بر آدمك بالانتحال:

يا ايها الرجل المحول رحله
الانزلت بآل عبد الدار
هبلتك امك لونزلت برحلهم
منعوك من عدم ومن اقوار

صورتنده اوقويوب اولاد عبدالداره خلوصكارلق ايتديكنى ايشيتمشلر وحضرت ابوبكره (شاعر، بونظمى

[*] بين العرب ايكى كيشينك مكارم ومفاخرينى تعداد ايده‌رك شان وشرف مسابقه‌سنه (منافره) ديرلر .

بویله‌می سویله‌مشدی؟) التفاتنده بولونمشلر. صدیق اکبرده
(سنی حق پیغمبر اولارق بعث ایدن الله حقیچون بویله دکل:

یا ایها الرجل المحول رحله
الانزلت بآل عبد مناف الخ

طرزنده سویله‌مشدی) دیمش و لب متبسم رسالتدن (اوت
بن‌ده بویله ایشیتمیشدم) جوابنی آلمشدر.

مابعدی وار طاهر المولوی

شریعت وعلمامز مانع مدنیت دکلدر

بو قضیه‌نك عكسنی التزام وادعا ایدنلر حقایق شرعیه‌یه
واقف اولمیان برطاقم سبکمغزان وجهلهٔ عمیان ایله کروه
غرضکاراندر. مخزن حقایق دینیه، مجمع مصالح دنیویه
اولان کتاب مقدسمز قرآن عظیم الشان که هر مسلمیدنده
موجود وانك تفسیر وترجمانی بولنان احادیث شریفهٔ
نبویه‌یی جامع کتب سته ایله کتبخانه‌لرمز مزین ومشحوندر
نظر دوربین نصفت وبصر بصیرتله عطف نگاه ایدلسون
شو مقدس کتابلرمزك هانکی امر ومبحثی مانع وترقی
ومدنیتدر. اصلا، شریعت حکمران اولدیغی زمانلرده
مدنیت، ترقیات ملتی مانع دکل هر حالده آمردرلر. چونکه
عامهٔ انبیای عظام حضراتنك طرف حقدن بعث ونصب
بیورلملرنده‌کی برنجی حکمت، امتك معاش ومعاده دائر
مصالحنی تعلیم وارشاددر. پیغمبرمز افضل ابنیاء و سند
اصفیا صلی الله علیه وسلم افندمزك فم دررتوأملرندن صادر
اولوب «عباد الله جناب حقك عیالیدر خلق ایچنده جناب
اللهه الك سوکیلی اولان عیالنه زیاده منفعت کوسترندر،
مألنی ناطق اولان حدیث شریف حکمت ردیف نبوی
شو مدعامزی اثباته کافیدر. جناب حق دخی قرآن مبین
الهیده استعیذ بالله « وابتغ فیما آتاك الله الخ » آیت حکمت
وایه‌سنده قوللرینه اعطا واحسان بیوردیغی ثروت وغنادن
سعادت آخرتی ایجاب ایدن امور وطریقه خرج وصرف
ایدلمکی ومع مافیه شو عالم ناسوتده دخی نصیب دنیایی
یزدهٔ نسیانه براقیوب اخذ وتلقی ایدرك لوجه الله عباد
اللهه احسان اولمنی امر و فرمان بیوریور. کرچه بو آیهٔ
جلیله قصهٔ قارونك بیانی صددنده تماتدن اوله‌رق نازل
اولمش ایسه‌ده علم اصول ایجابنجه سبب نزولك خصوصی
لفظك عمومنه منافی اولمدیغندن امت محمدیه دخی اشبو
خطاب عزت نصاب سبحانی تحتنده داخل واحکامنی
ایفا ایله مأموردرلر. شو حالده انسانلر دنیاده‌کی حظ
ونصیبنی برطریق مشروعله اخذ واکتسابه یعنی زراعت
تجارت، صنعت مقوله‌سی وامثالی اسباب معایشی استحضار
واستعمال وسعی واهتمام ایدرك اولاد وعیالنك نفقات
وتعیشاتنی تحصیل وادخار وفضله ثروت وغنالرنده
طلباً لمرضاة الله ملت ومملکتك سعادت ومعموریتی
امرنده صرف ایتملریله مأمور و نظرکاه سبحانیده
ممتاز وممدوحدرلر. اساساً انسانلرك عالم لاهوتدن اشبو
سرادقات ناسوته مهد آرای وجود اولملرنده‌کی حکمت
انجق اللهه عبادت ومعرفت ربوبیت اولوب مع مافیه عیال
الله اولان عباد اللهه لوجه الله ایولك ایلمك دخی جملهٔ
عباداتدن اولمغله « وماخلقت الجن والانس الا لیعبدون »
فرمودهٔ سبحانی احکامندن خارج دکلدر. «الدنیا حرام
علی اهل الاخرة الخ» حدیث شریفنده‌کی اهل آخرت
زمره‌سنده داخلدر. نکیم علم اخلاق وتفسیر کتابلرنده
مسطور ومبسوط اولدیغی اوزره ناس ایچون اوچ طریق
واردر. معادنی وعاقبتی ملاحظه، معاشنی تدارکله مشغول
اولان کسان زمرهٔ فائزیندندر. معاشنی ملاحظه معادنی
تدارکدن شاغل اولان کمسه‌لرده هالکیندندر. ومعادنی
ملاحظه معاشنی تدارکدن شاغل اولمیوب‌ده هر ایکیسنده
جمعه موفق اولان ذوات عالیه زمرهٔ خاطرینندندر که
بصر بصیرتله عطف نظر ایدیلیرسه مرتبهٔ خطیر مراتب
رفیعه وریاست تامه اصحابنك مقامی اولوب نظرکاه

سبحانیده اك عالی واك معتبر بر مرتبه‌در . حتی داماد
النبی خلیفهٔ رابع امام علی کرم‌الله وجهه ورضی‌الله عنه
افندمز بركیمسه كرهٔ ارضده اموال واملاكك جمله‌سنی
قبضهٔ تملك وتصرفنه كچیروبده اول ثروتله طلباً لوجه‌الله
عبادالله‌ه ایراث منفعت‌مراد ایلسه زمرهٔ زاهدیندندر.
بیورمشدر. ازجمله‌انبیای‌عظامدن ولداجدداود حضرت
سلیمانك علیهما السلامك احوال حیرت افزاسی خاطره
كتیرلسون . شوكت وسلطنت وغنای ثروتی ودبدبه
وداراتی وطیور ووحوش وانس وجنك كندو-
سنه مسخریت واطاعتلری حیرت بخش عقول
اولوب اشبو حالات مقام نبوتله اجتماع ایتمشدركه تاریخ
كتابلرنده بسط ودرمیان وقرآن كریمده دخی حكایه
وبیان بیورلمش اولمسی عظمت الهیه‌یی تصویر و همده
قوللری ایقاظ وارشاددر.كتاب مبین مقدسمزك‌واحادیث
شریفهٔ محمدیه‌نك ترجمانی اولوب یوز بیكلرجه احكام
شرعیه‌یی محتوی قانون مدنیمز بولنان علم فقه جلیل
القدركه بیكلرجه جلدلر تدوین ایدلمش و احكام دینیه
وسیاست مدنیه وشرعیه‌یی جامع بولنمشدر. اشبو قانون
مدنیمزده‌كی مبایعات،مداینات، تجارات، زراعات،صناعاته
متداثر بیكلرجه مباحث فقهیه‌یه و ازان جمله قطرة من
البحر مثابه‌سنده‌اولان مجلهٔ جلیله‌یه نظر دوربین نصفتله
عطف نظر ایدلسون، بیع، اجاره، و شركت ملك ،
شركت عقد وهربرینك‌انواعی عقود ومضاربه ومزارعه
ومرابحه‌وهربرینك انواعی‌مباحث وصرف‌وسلم‌واستصناع
ورهن،شفعه، وكالت،كفالت، شهادت، دعوی‌مع‌انواعها
وكیفیت قضا وحدودوعقوبات شرعیه وامثاللری‌مباحث
كوریلركه هر برمبحث جمعیت بشریه‌اجزای فردیه‌سنك
معاملات و مصالحن . . . ك وعالمك عمران وانتظامنه
مصروفدر. شوحالده شریعتمز خلقه زراعت، تجارت،
صناعت وامثالی صورله كسب منافع امت وحاصل‌عمران
مملكت ایلملرینی تعلیم و ارشاد ایلمشیكن وهر وجهله
ترقیات‌ومدنیتمزی‌متكفل ومتعهد بولنمشیكن وانسانلری
عطالت وبطائت وسفاهت وجهالتدن وظلم ووحشتدن
شدتله زجر ومنع ایتمشیكن شریعتمز نه‌دن ونه جهتدن
مدنیته مانع اولیورمش. بونكله برابر اشبو مصالح‌ملت
وسعادت مملكتی موجب اولان مشورت و مشروطیت
اداره‌نك اساساً اركان‌دینتدن‌اولدیغنی تبلیغ واعلام‌وخلقی
طریق حقه ارشاد ودعوت ایلین علمای كرام‌حضراتی
كچن اوتوز برمارت حادثهٔ فجیعه‌سنده دخی نور مشرو-
طیتی سوندرمك و نار استبدادی علولاندیرمك مقصدیله
اورته‌یه آتیلان ارتجاعیونك وعونهٔ خونهٔ دین‌ودولتك
قهرینه فتوی ویردكاری وبیاننامه‌لر نشری ونصیحتلر
اجراسیله ایكنجی اوچنجی اردولردن كلان غضنفر
عسكرلریمزك غیرتلریله وطن معززمزی معروض‌قالدیغی
تهلكه‌لردن تخلیصه الك‌برنجی‌سبب‌اولدقلری‌حالده شریعتمز
وعلمامز ترقی و مدنیته نصل مانع تشكیل ایدرلرمش.
حاشا، بونك عكسنی التزام وادعا بهتان‌عظیمدر، افتراء
محققدر . دهاطوغریسی جهالت ویاخود غرضكارلقدر.
درسعادتده استبدادوظلمك حكمفرما اولدیغی برزمانده
جمعیت علمیه منسوبینك بی پروا اشبو حقایق سیاسیه
واحكام شرعیه‌یی نشر وتلقین وارتجاعیونی رد و تلقین
وخلقك هیجان واضطراباتی و عساكر باغیه‌نك بغیان
و طغیانی اجرای نصایحله تسكین ایلملرندن طولایی
حركت اردوسی قوماندان بسالت عنوانی طرفندن
و مبعوثان كرام و نكهبان مشروطیت اولان جمعیت
محترمهٔ اتحادیه مركز عمومیسی جانبلرندن‌جمعیت مشار-
الیهایه وطشره‌جمعیات علمیه‌لرینه بیان‌تقدیرات‌وتشكرات
ایدلمش و طرف شاهانه‌دن دخی جمعیت مشارالیهایه
محظوظیت درمیان بیورلمش اولمسندن دها بیوك ادله
آرامغه لزوم‌وارمیدر. معظم ایكی‌دولتك ترجمان‌حسیاتی
بولنان تان و تایمس جریدهٔ فریده‌لرینك حقایق بین
اولوب جمعیات علمیه‌نك خدمات خداپسندانه‌لرینی لسان

ستایشله تقدیر وتذکار ایلملری بزم ایچون شایان تقدیر و شکران اولمغله بر قسم مطبوعات اجنبیه و رها بین یونانیه‌نك یوقاریدن بری تصویر ایلدیکمز مدعیات معروضه‌مزك خلافنی التزام و نشر و ادعا ایدرك بعض ساده‌دل وطنداشلریمزی اغفاله تصدی ایتملری صرف غرضکارلقدر . اکرمقصدلری برده مباحثهٔ دینیه قپوسی آچماق ایسه بز هروقت هرنه صورتله اولورسه‌اولسون قانون مناظره دائره‌سنده بومیانه آتیلمغه آماده‌یز .

بوغرضکارانك وبعض جهلهٔ عمیانك بردها کویادلیل اوله‌رق کرهٔ ارضده نه‌قدر حکومات اسلامیه وار ایسه هربری مدنیتدن عمراندن محرومدر بناءً علیه شریعتلری مانع ترقی اولیور . دیملری نه‌قدر منطقسزدر. چونکه دلیللری دعوالرینی استلزام ایتمز شوحالده علی وجه المطلوب نتیجه ویرمز کرچه دلیللری انکار اولنه‌ماز چونکه حکومات اسلامیه میاننده نسبتله اک مدنی ومعمورواک جسیم ووسیع بولنان حکومت عثمانیه اولوب طوغریسی یا معموریت وبدایع حربیه‌یه نسبت ایدیله‌جك اولسه مما لکمزده آثار عمران ومدنیت اوقدرتکمل ایتمامشدر مع مافیه عباسیه و اندلس حکومتلرینك پایدار وحکمران وسطوتما اولدقلری زمانلرده علوم وفنون نقلیه وعقلیه وصنایع وبدایع اوقدر رواج بولمش وتکمل ایتمشدیکه .. شوکت وسلطنت وثروت وسعادتلری غبطه فرمای جهان ایدی. اولوقت ممالك غربیه فنوندن و آثار مدنیت ومعموریتدن محروم ایدی . نه‌چاره‌که اشبو حکومات اسلامیه افرادینك کیت کیده اخلاقسزلغی وعطالت وسفاهتلری وبعض خلفا وامرانك مظالم واعتسافاتی وامور حکومتلرینی مستبدانه تدویر ایلملری علمی جهله معموریتی خرابه غنایی فقره تحویله سبب اولملریله اشبو حکومتلرك افرادی خاك ایله یکسان و ممالکی خراب و آشیانهٔ غراب اولمش واغیارك ایدیٔ تصرفلرینه کچمش وعلوم وفنونلری وصنایع وبدایعلری بلاد غربیه خلقنه انتقال ایلمشدر . انلر ایسه سعی واهتمام وتوسیع دائرهٔ انتقام ایدرك ترقی ایده ایده حیرت بخش عقول برطاقم بدیعه‌لر ومخترعه‌لر میدانه کتیردیلر . مدنیت ومعموریتده تکمل ایتدیلر شوحالده تقصیرات شریعتده‌می یوقسه اووقتك خلقنده واولیای امور حکومتده‌می . بومثللو افعال ظالمانه واخلاق رزیلانه وعمیه‌ نی نهی ایدن شریعت نه‌دن مدنیته مانع اولیورمش . شریعت اموردە عدالتی آمر قوللره ظلم واعتسافاتی نهی وبو امریله مؤمن زجریله منزجر اولمیان وغبای سفاهته بویان اولان خلقك اضمحلالنی و مملکت وحکومتك انقراضنی تعلیم وتنبیه ایدیور . ای ملت! ای وطن قرداشلری! شوغرضکارانك بوکبی سوزلری ونشریاتلری صرف هذیان ومفسدت وطغیاندر. جزئی ادراکی اولان وطنداشلرمزك بوتسویلات واغفالاته آلدانمیه‌جقلرندن امینز. آلدانانلراولورسه کندی نفسلرینی تهلکه‌یه القا ایدییورلر دیمکدر . ای وطنپروران امت! وطنمز ورطهٔ هولناکدن عون حقله قورتلدی . مشروطیت اداره ایوجه تأسس وتقرر ایتدی . زمان چالشمق زمانیدر. الله عشقنه بلاتفریق جنس ومذهب متحداً چالیشالم. زراعت وتجارت وصناعت خصوصلرینی ترقی ایتدیرمکه مسارعت واکمال نواقصه مبادرت ایلیه‌لم شرکتلر عقد وتشکیل ایله حوایجمزی کندمز تأمین ایده‌لم . پاره‌مزی اغیاره قاپدیرمیه‌لم . الا ترکلك حدودینی بکده تجاوز ایتمیه‌لم . حسب الامکان منسوجات ومعمولات داخلیه‌مزی استعمال ایلیه‌لم . شریعت بربرمزه تعاون وتناصری امر ایدییور . بربرمزه ظهیر ومدارس علمیه ومکاتب فنیه‌مزی تکثیر واحیایه ساعی اوله‌لم. وطنمزك معموریتی وخلقمزك دنیا وآخرت مسعودیتی ناموسلی و مقتدر آدملرله ومنورالفکر علما وفضلانك تکثر وجودلریله صورتمای حصول اولور. حلال مشکلات فضلامز واهل معارفمز حمداً لله اکسك دکلدر . فقط مقصدمز تکثیر

آحادله برابر معارف غربیه‌یی‌ده توسیع و نشر وتعمیمدر.
علوم ومعارف دینیه‌نك ودنیویه‌منبعی مدارس علمیه ومكاتب
فیه ونوب عمله وفضلاء واهل هنر ومعارف بومقام
مباركلردن حاصل ونابت اولورلر . بونلری حكومت
ظالمه ومستبده ناصل محو وتخریبه بذل مقدرت ایتمش
ایسه حكومت مشروطهٔ عادلهٔ حاضره‌مز دخی تعمیر
واحیایه سعی وهمت بیورملیدر . همده بیوریله‌جغنده
امیدمز بركلدر . مع مافیه هرشیئی خلقمز هروقت حكو-
متدن بكله‌مه‌ملیدرلر . برطرفدن حكومتمز همت وبرطر-
فدنده حمیتپروران ابراز فتوت وعالم انسانیته خدمت
ایتملیدرلر. امین اولملكه معارف واخلاقی اولمیان حكومت
پایدار اولماز . بوقضیهٔ سالبه‌نك صدقنه دلیل جلیلمز
مقتضیات شرعیه ووقوعات تاریخیه‌در . تمایشلره خاتمه
ویره‌لم. لفظجیلقدن فراغت ایده‌لم‌ده براز فعلیاتله اوغرا-
شه‌لم . بلاد غربیه اهالیسنه قاپدیرلمش ولان فنون
وبدایعی اكتسابه ساعی اوله‌لم . چوق امللرك حصولپذیر
اوله‌جغنی الله ذوالجلال قرآن كریمنده وعدایدییور .
ثروت وسامانی اولان اغنیامز اولادلرینه معارف دینیه‌لرینی
تعلیم وتقریر ایتدیردكدن صكره آوروپا مكتبلرینه كوندرو-
به‌ویاخود معلملر جلب ایدوبده هنر ومعرفت تحصیله فنون
وبدایع حربیه شعاعندن ممالكمزی اولاد وطنمزی
مستفیدقیلسه وطن مقدسمزه وعالم انسانیته نه‌قدرخدمت
عالیه كوسترمش ونه‌قدر حمیت وعالی‌جنابلق ابراز ایتمش
اولورلر . طوغریسنی سویله‌لم یا اولاد اغنیامزك پك
چوغی نعم معارف وهنردن محرومدرلر . حضرت پیغمبر
علیه السلام ناسك خیرلوسی ابنای جنسنه منفعت وفائده
بخش ایدنلر بیورمشدر . حمیت وعالم انسانیته خدمت
ایتمك پك بیوك شرف وكمالدر. ذات وصفات علم ومعر-
فتله ووطنه وابنای جنسنه ایولك كوسترمك ومنفعت
بخش ایتمكله تزین وتكمل ایدر . جناب حق خائنلری
قهر وتدمیر وساعی صادقلری تسعید و تسریر واتحاد
ملیمزی تحكیم وپادشاه نوجاه فندمزی سریر شوكت
مصیر عثمانیده تقریر بیورمسون آمین .

سیروز سنجاغی حاكم شرعیسی

محمد صادق

سكود مكتوبی

٣

مقری كویی : ١٤ تموز ٣٢٥

بتون عثمانلیلر ایچون برحقیقت مسلمه‌دركه، بوكون
اوزرندن بر سنهٔ كامله كچیرمش اولمقله مباهی بولندیغمز
(١٠ تموز ٣٢٤) انقلاب عظیمنك ایلك كونلرنده عالم
عثمانی‌یی تشكیل ایدن مختلف بالجمله عناصر افرادینك
یوزلرنده برق اوران انوار ابتهاج ؛ بیوك كوچك هر
كسك لساندن یوكسه‌لن كلبانك شطارت و شادی ، او
روز فیروز ومبجلی ادراك ایدن بختیارانك مادام الحیات
خاطره زیب شكران و منتی اوله‌جق مفاخر جایله‌
میه‌مزندر .

شوجهتده ایضاحه‌لزوم كوسترمیه‌جك برحقیقتدر-
كه ، یوزلری اودرجه كولدیرن واو ساعتلرده بلا استثنا
بتون افراد ملتی بو مرتبه اعلان شوق شطارته سائق
اولان اسبابك الك برنجیسی‌ده : تأسیس وتشكیلاتنده‌كی
كم ودقایقه قطعا عقل ایردیره‌مین عجزهٔ امت وملتك نظر-
لرنده بیله آرتق بر لفظ بی معنی اولمقدن باشقه حكم
واهمیتی قالمیان اوكهنه حكومتك — دها آچیق سویله‌مك
لازم كلیرسه حكومت نامنه اهالی‌یی ظلم وجوری آلتنده
أزوب خراب ایدن او قوای استبدادیه مراكزینك
تملندن ییقیله‌جغنی ؛ اوانقاض استبدادك یرنده هر درلو
معناسیله حكمت تأسیسنه ومشروطیته اوفق متین و بلند
بر حكومت ، بر قوهٔ اجرائیه قائم و حاكم اوله‌جغنی
تصورله ، قلبلرك احاطه ایده‌میه‌جكی بر حده واران
نشوهٔ امید استقبال ایدی .

مع التأسف او امنیهٔ عمومیه حقیله حاصل اولامادی اوانتظار الیم، عیون انتباه وامعانی هدفدن باشقه نقطه لره سوق ایتدی ؛ اوطاتلی امیدلره انبساط ویره جك جدی آثار و اجراآته پك آز تصادف ایدیله بیلدی . دست قدرتك ازنده جباه ملته نقش ایلدیکی خطوط و سر-کذشت سوزش مآل ؛ حمیتلی انسانلره پك چوق کوز یاشلری دوکدوردی. بوحادثات وشئون ، سطحی نظران وظاهر بینان ایچون یأس آور اوله بیلیر، فقط متفکرین و صاحب یقین انسانلرك ؛ بو بر سنه ایچنده کوریلوب کچیریلین هر حادثهٔ مؤلمه دن عبرتبین اوله رق تزیید غیرت ایلیه جکلرنده ، سمت صلاح و فلاحه دها کسدیرمه یوللردن شتابان اوله جقلرنده شبهه ایدیله مز .

زمام مقدرات ملتی دست اهتمامه آلانلرك بو درلو تصورات و تشبثات ایله نجات و سعادت آتیه مزدن بوکون دوندن زیاده امید وارانه چالیشمالری ؛ بزم ده بویله دوشونه رك وبویله آکلایه رق عهده مزه ترتب ایدن وظیفه و خدمت وطن پرورانه یی — یعنی بر خطه سمتمزه یاقلاشدیرمیه جق برعزم قوی ایله — حسن ایفایه اهتمام ایتمکلکمز اقتضا ایدر .

ایشته بو نقطهٔ نظردن تأمل ومحاکمه ایدنجه کندمزی مهم ایکی اساس وایکی بیوك حقیقت قارشوسنده بولورزکه بونلردن برنجیسی — هرصورتله کوره تقدیمنده کی وجوب آشکار اولان — حاکمیت ملیه ؛ ایکنجیسی اومتکای قویمه استناد ایله هر زمان و هر یرده وارلغی طانتمسی اقتضا ایدن و حکومت دینیلن قوهٔ اجرائیه در . اداره و حقوق علماسنك جلدلره صیغدیره مدقلری بو مباحث اساسیه نك الکجانلی نقطه لری خلاصه ایدلمك ایستنیلیرسه آزدن آز بویله سکز اون مقاله یازمقده کفایت ایتمز . او صور غامضه و دقیقه یی بحثه ادخال ایتمکسزین جزئی بر ملاحظه ایله بلا تردد تسلیم ایدیله بیلیرکه ، بو ایکی اساسه تفرع ایدن وظائف پك مهم ومشکل، پك دقیق ورقیقدر . او وظائف ایچنده هر صورتله ترجیح ایده-بیله جکمز ، هر شیدن مقدم نظر دقته آله جغمز کیفیت ایسه ؛ بی شبهه امر اهم معارفدر .

معارفسز حاکمیت ملیه نك، جهالتله قوهٔ اجرائیه نك قدرت و قوتنه قائل اولمق آسمانی زمین و زمینی آسمان فرض ایتمك درجه سنده بعید الاحتمالدر . حدود اداره وحکومتلری آنجق اوچ درت ولایتمزه عدیل ونفوسلری بزلره نسبتله اقل قلیل اولان ؛ دونه کلنجه یه قدر مو-جودیتلرینی برامارت صورتنده محافظه ایده بیلن کوچك دولتلرك ملیت و حکومتلرنده کوردیکمز آثار سطوت ومکنتك عریض وعمیق اسبابنی آراشدیرمغه نه لزوم وار؟. و اسبابك فی الجمله معرفت اولدیغی ، الیوم معارفك ترقیاتنه یتدکلری خدمتك درجاتیله کونش کبی ظاهردر .

افسوس که ، بز بوحقیقتی نه لایقیله اکلامشز ، نه ده حالا اهمیتیله متناسب اوله بیله جك بر تدقیق مخصوص ایله کلامق ایسته یورز . اونلر بارقهٔ کمال و فضائل جهان انسانیتی تنویر ایله خیره ساز عیون اولمقده ایکن بزلر بالالتزام اونوره قارشی کوزلرمزی قپامقده اصرار وثبات ایدیورز . غفلتك بودرجه سی حقیقتده یاریده . اغیاری ده اغلاده جق حاللردندر .

حق و موقعمز دنی بر تصورله تصدیق ایدیله بیلیرکه ؛ بوکون بزم ایچون الك زیاده آراشدیروب کلایه جق بر حقیقت ، صلاحمزه الك برنجی واسطه اولدیغی حالده پك چوق جهتلرله هنوز کشف ایده-مدیکمز بر سر وارسه ؛ اوده معارفی حیات دولت وملتك بقا واعتلاسنه یکانه واسطه بیلر، وبو یولده هیچ بر فدا کارلقدن چکنمه ین مالی واقوامك نصل چالشمش ونصل چالشمقده بولنمش اولدقلرینی هردرلو صفحاتیله تدقیق وایقانه غیرتدن بر آن فارغ اولمامق ؛ جهالت دینیلن بلای عظیم ومبرمك ، برقاچ اقلیم وسیعی باشدن باشه احاطه ایدن منتظم و قوتلی اردولردن زیاده معظم

بردولتی اساسندن محو وپریشان ایده‌بیله‌جکی حقیقتی ، بدیهیات‌ریاضیه درجه‌سنده قبول‌وتسلیمه مستعدبولنمقدر!

مابعدی وار

خلیل ادیب

اجتماعیات

جمیت علمیهٔ اسلامیه‌نك بوجمعه انعقادی اثناسنده لطفاً تشریف بیوران انجمن سعادت ایرانیان هیئت محترمه‌سی طرفندن ایراد اولنان نطق صورتیدر

سپاس بی قیاس معبود لایزالی را سزا ست که بنی آدمی را بنعمت آفرینش مکرم وبخلعت دانش وبینش معظم ساخت ودرود نا محدود برروان پاك خلاصهٔ دور جهان مفخرعالم وعالمیان سید کائنات وسرورموجودات مؤید مجتبی محمد مصطفی صلی‌الله علیه وعلی آله واصحابه وسلم باد .

وبعد دراین زمان سعادت نشان که آفتاب تمدن بشریت از مغرب عالم طالع وشعاع خورشید دانش وپرورش ازکران تا بکران لامع گشته ملل عالم واقوام بنی آدم را شام ظلمانی توحش‌عالم بهیمیت بصبح وصال سعادت انسانیت مدنیت مبدل شده . شعشعهٔ فضائل مکنونه درنهاد عالم بشریت که پرتو آثار علم وقدرت لهی است یوماً فيوم طنطنهٔ جمال با کمال خودرا مانند لمعات ساطعات خورشید جهان آرا بعالمیان هویدا میسازد که (ولقد کرمنا بنی آدم . وحملناهم فی البر والبحر الخ) دراین حال چه گونه روا باشد که اشرف ملل عالم یعنی‌ملل مقدسهٔ اسلامیه‌را دست تطاول‌روزکار سنك تفرقه بساغر اتفاق واتحاد ایشان زده کوکب سعادت وسیادت آنها از حضیض ذلت باوج عزت نرسیده باشد ومضمون فرمان واجب‌الاذعان (الاسلام یعلوا ولایعلی علیه) بتامن حصول نپیوسته . وچون جز بپای اتفاق هیچ ملت ازملل‌عالم راه سعادت ابدی را نه پیمودند وجز بسلاح اتحاد وصول بمقام سیادت سرمدی‌را موفقیت حاصل ننمودند . ملل اسلامیه عموماً ودو ملت بزرك اسلامی یعنی عثمانیان وایرانیان راست خصوصاً که سراز خواب غفلت دیرینه بردارند اعتصام بحبل متین الهی نموده . دست اخوت وبرادری بیکدیکر داده . سعادت وسیادت ابدی خودرا درزیر پای لوای اتفاق اتحاد ملی نکاه دارند (آری باتفاق جهان میتوان کرفت) وچون ادای این فریضهٔ عظیمه وظیفهٔ مخصوصهٔ دانشمندان علمای ملت است که دانایان تأسی ونادانان تأسی نمایند انجمن سعادت ایرانیان‌که اتحاد ملی ایرانیان وعثمانیان را اول فریضهٔ ذمت خود میداند تشکرات قلبیه وتبریکات صمیمی خودرا بمحضر شریف هیئت مقدس علمیهٔ عثمانی ادام الله برکاتهم تقدیم مینماید وموفقیت حوزهٔ شریعت مقدسه‌رادراتحاد میان دوملت بجامعهٔ اسلامیت‌که بزرکتر اسباب سعادت ابدی برای دوملت است ازخداوند منان خواهان است .

امید واریم‌که دانشمندان هردوملت طلوع آفتاب حریت را در هردو مملکت که اعظم وسیلهٔ حصول یکانکی واتحاد است غنیمت شمرده بی اقاتهٔ وقت رشتهٔ اتحاد حقیقی‌را بجمیع اسباب ممکنه وبتمام وسائل‌متصوره محکم ومستحکم نمایند وغفلات روزکار کذشته‌را بوجه حسن تلافی و تدارك کنند وختم سخن‌را با احترامات فائقه وتشکرات رائقه تجدید تشکرامتنان از هیئت محترم علمیهٔ عثمانیان دام افضالهم مینماید وسعادت ابدی ایشان را از خداوند متعال مسئول مینماید .

ادبیات

انجمن سعادت ایرانیانه نشیدهٔ تبریکاتم

عالمی ویران ایدنلر عاقبت ویران اولور
جان یاقان غدارلر برکون دوشوب غلطان‌اولور

ماتم ملتله بایرام ایلین نالان اولور
قوس‌قوجه کاشانه‌لر چشمنده برزندان اولور
صوکره لعنتلر باشنده برق‌خون افشان اولور
ملتك احیاسی انجق عدل‌ایله مشهود اولور
عدلی افنا ایلینلر شبهه‌سز نابود اولور

حکم اولمز ملته محکوم اولان برمستبد
تخت وبخت ظالمی چکمز زمان مجتهد
حقله قائمدر تسلطن فکر ملت متحد
حقی اولدرمك دیلر هیهات رأی منفرد!
وای اوتانماز غافل فردا؛ بلاجو مستبد!
ملتك احیاسی انجق عدل‌ایله مشهود اولور
عدلی افنا ایلینلر شبهه‌سز نابود اولور

برزمان معمور ایکن شیراز وطهران، اصفهان
کلدی برخونخوار یاقدی نرده وارسه استخوان
چیکنه‌توب ساداتی چکدردی الندن الامان
مقبر احیایه دوندی قوس قوجه برخاکدان!
هر آووج خاکنده بیکارجه شهیدان دادخوان
ملتك احیاسی انجق عدل ایله مشهوداولور
عدلی افنا ایلینلر شبهه‌سز نابود اولور

عصر پابرجا صانوب اقبال ودور جاهنی
عرش ایله همسایه طوتمشدی اوحشتگاهنی
نارجانکاه ستم خوارك او دود آهنی
یوکسلن امیدی ظنیله کورردی ماهنی
بیلمیور غدارلر قهار اولان اللهنی!
ملتك احیاسی انجق عدل‌ایله مشهود اولور
عدلی افنا ایلینلر شبهه‌سز نابود اولور

پیکر حریتی آغوش شوقاشوقنه
آلدی ایران قان بهاسیله نه‌پارلاق برسنه!
پردهٔ عصمت سرادن روح پاك آمنه
فاطمه‌یله اتحاد ایتدی محمد عشقنه
جان وجانان یکدلا نه‌عاشق اولدی حقنه
ملتك احیاسی انجق عدل‌ایله مشهود اولور
عدلی افنا ایلینلر شبهه‌سز نابود اولور

پرتو نعمت عرفان اولان ایرنه آز
بویله پارلاق، روحپرور بیك مقام شاهناز
یلدکه روحلر مانند زهره اهتزاز
وجکیز عند شدتی اوله هرقب وسنز
سته لبلردن خروشان بویله آواز نیاز:
ملتك احیاسی انجق عدل‌ایله مشهود اولور
عدلی افنا ایلینلر شبهه‌سز نابود اولور

۱۰ تموز ۳۲۵ — علی صلاح‌الدین

انتقادات

ردی علی مافی القول الجید من الردی

[مابعد]

صحیفه ٤٣

کریم متی امدحه امدحه والوری
معی واذا مالمته لمته وحدی

شو هجویه‌دن [بیتك قائلی بولنان] ابوتما مده اینت اولدیغی اکلاشیلمقده‌در :

یا معشر المرد انی ناصح لکم
والمرؤفی القول بین الصدق والکذب
لاینکحن حبیبا منکم احد
فداء وجعائه اعدی من الجرب
لاتأمنوا ان تحولوا بعد ثنیة
فترکبوا عمدا لیست من الخشب

القول الجید

برهاجینك قول مجردی‌ایله ابوتمام کبی حسیات‌عالیه اصحابنك کزیده‌لرندن اولان برذاتك الك بیوك بر رذیله ایله اتصافنه حکم ایتمك ایجون هرایشتدیکنه اینانه‌جق قدر ساده‌دل اولمق لازمدر. مقصد مشاهیر شعرا حقنده

حوادثفروشلق ايسه شو هجويه‌ده ابوتمامه ابنت اسناد ايديلمشدرديمك دهامناسب ودهااحتياط‌كارانه‌اولوردى لاسيما ابيات مذكوره‌نك ، عبداه نامنده برمحبوب‌ايچون ابو تمامه رقيب اولان خالد الكاتب طرفندن سويلنمش ولمسى درجهٔ موثوقيتنى تعيين خصوصنده كافيدر. بو مسئله حقنده القول الجيدك مأخذى اولان معاهدده ابيات مذكوره شو طرزده ذكر وايراد ايديلمشدر: وقدهجا ابا تمام فى هذه القصة فقال: الابيات. »

صحيفه ٤٥

ومامثله فى‌الناس الا ممدكا
ابو امه‌حى ابوه يقاربه

« مقاربته مماثلت اطلاقنى متعدد معنى يوقدر [١] خصوصيله كه مقام خيالات شعريه مقاميدر »

القول‌الجيد

مؤلفك شوسوزى بيته‌كى (يقاربه) قولى‌ده يماثله معناسنه حمله لزوم واحتياج بولنديغنى ايهام ايديور . حال بوكه كلامده برتكرار معنوى حاصل‌اولماق ايچون بالعكس (مقاربه)‌يى مماثلتدن باشقه برمعنايه حمل احتياجى واردر . وفاضل سيلكوتينك مقاربتى مماثلت معناسنه حمل صحيح‌دكلدر ديمسى بوكا مبنيدر. چونكه (حى‌يقاربه) قولى (مثله) دن بدل اولديغنه كوره ممدوحك مماثلى نفى اولندقدنصكره مقاربى‌ده نفى ايديلمك صورتيله بدلدن برفائدهٔ ترقى‌مستفاد اولور. فقط مماثلدن صوكره بالابدال ينه مماثلى نفى ايتمكده برفائده يوقدر ، هله قيد حيات‌ده نظر اعتباره آلنيجه مثل مطلق مقامنه حى مماثلى اقامه ايتمك نفسده تنزلدر . على‌الاطلاق مثلى يوق ديركن بو سوزدن رجوع‌ايله ديريلردن مثلى يوق دنيلمش اولور.

صحيفه ٤٦

ومامثله فى الناس الاممكا
ابو امه حى ابوه يقاربه

[١] رد على‌السيلكوتى فى انه غير صحيح.
هامش القول‌الجيد

فرزدقك بوراده مدحنى ايتا ايتديكى هشام بر حج موسمنده حضرت‌زين‌العابدينك‌استلام‌حجراثناسنده زوار بيت معظمدن كورديكى احترام اوزرينه حسد ايدرك من‌هذا ديومشاراليهه اشارتله كندى يانده بولنانلره سؤال واستيضاح صورتنده استهزاده بولنديغندن‌فرزدق اوراده اولمغله وصف حضرت زين العابدين حقنده‌همان برقصيدهٔ بليغه سويله‌مش وهشامى كوجنديرەرك حبس اولنمش ايدى اوقصيده‌نك ايچنده هشامه خطابا فرزدق اولوقت شويله ديمشدى :

وليس قولك من‌هذا بضائره
العرب تعرف من انكرت والعجم

القول الجيد

شرح شواهد رضيده سيد مرتضانك اماليسندن‌نقل اولنديغى اوزره بووقعه‌ده من‌هذا ديه سؤال ايدن هشام اولميوب‌بوسؤال استبعادكارانه‌شاميوندن وعونهٔ هشامدن برى طرفندن هشامه قارشو واقع اولمش [١] واهل شامك ميلان قلوبندن احتراز ايدن هشامك تجاهلا بيلميورم ديمسى اوزرينه اوراده حاضر بولنان فرزدق بن‌بيليورم ديمش و عين سائل طرفندن (من هويا ابا فراس) دينلمسنى متعاقبا بالارتجال قصيدهٔ آتيه‌يى انشاد ايلمشدر .

هذا ابن خير عبادالله كلهم
هذا التقى النقى الطاهر العلم

[١] شرح رسالهٔ ابن‌زيدونده شاعر شهير ابن‌نباته المصرى دخى بو وجهله حكايه ايلمشدر .

[٢] انتقاد عاجزيده مندرج اشعارك تركجه‌يه ترجمه ايدلمسى بعض قارئلرمز طرفندن طلب اولنقده ايسه‌ده ترجمه‌نك ايسته‌ديكم درجه‌ده اولمسنه وقتم مساعد اولمديغى بوجهتله اثرك موضوعندن چيقاجق‌درجه‌ده اوزامسنى موجب اولمق احتمالى‌ده وارد خاطردر . بالكز اشعارك بعض مهم نقطه‌لرينه حركه وضع ايتمك نيتنده اولديغم حالده مع‌التأسف مطبعه‌لرده حركه‌لى حروفك نددتى بوآرزومك حصولنه مانع‌اولمشى اولديغى‌بالاعتذار عرض اولنور .

هذا الذى تعرف البطحاء وطأته
والبيت يعرفه والحل والحرم
اذارأته قريش قال قائلها
الىمكارم هذا ينتهى الكرم
يكا ديمسكه عرفان راحته
ركن الحطيم اذا ماجاء يستلم
يغضى حياء ويغضى من مهابته
فما يكلم الاحين يبتسم
مشتقة من رسول‌الله نبعته
طابت عناصره والخيم والشيم
الله شرفه قدما وفضله
جرى بذاك له فى لوحه القلم
ينشق ثوب الدجى عن نور غرته
كالشمس ينجاب عن اشراقها القتم
سهل الخليقه لاتخشى بوادره
يزينه اثنان حسن الخلق والكرم
ماقال لاقط الافى تشهده
لولا التشهدلم ينطق بذاك فم
من معشر حبهم فرض وبغضهم
كفر وقربهم منجى ومعتصم
مقدم بعد ذكرالله ذكرهم
فى كل بدأ ومختوم به الكلام
ان عداهل التقى كانوا ائمتهم
اوقيل من‌خيراهل الارض قيل هم
لايستطيع جواد بعد غايتهم
ولايد انيهم قوم وان كرموا
لاينقص العسر بسطا من اكفهم
سيان ذلك ان اثر واوان عدموا
هذا ابن فاطمة ان كنت جاهله
بجده انبياء الله قد ختموا
فليس قولك من هذا بضائره
العرب تعرف من انكرت والعجم
من يشكر الله يشكر اولية ذا
فالدين من بيت هذا ناله الامم [۱]

شو حالده قصيده‌نك ایچنده‌كی وليس قولك من هذا... بيتنك محتوى اولديغى خطابده سائل مذكوره عائد اولمق لازم كلير.

جريان وقعه حقنده ذكر اولنان شو صورت مؤلفك بيان ايتديكى صورته نسبةً عقله امس اولمق جهتيله‌ده شايان ترجيحدر. چونكه هشامك اولا زين العابدين حضرتلرينى ولوبالقرينه طانيور اولمسى وثانياً مشاراليه حقنده ابراز اولنان تعظيمانى چكه‌مه‌مكله برابر كبرنه طوقونه‌جغى جهتله بوكيمدر ديه صورمسى بعيد اولديغى قدر فرزدقك ، هشامه تعريضى متضمن اولمقله برابر طوغريدن طوغرى كنديسنه دكلده اعواندن برينه قارشو قصيدهٔ سابقه‌يى انشاد ايديويرمسى دها زياده دائرهٔ امكانده بولنور. على الخصوص قصيده‌ده: (هذا ابن فاطمة ان كنت جاهله) قولى ده واردركه بوكلماتك ظاهرده باشقه‌سنه ومعناده هشامه توجهى دها معقول دها نازكانه‌در.

بو صورتده فرزدقك حبسنه كلنجه بونك ایچون هشامه ايراد ايديلن سؤاله وظيفه خارجنده جواب ويرمكه جرأتى، وجوابى كيم بيلير هانكى برحس آرامسوزنه سوقيله برسيل خروشان اعماق قلبندن طاشان برقصيده شكلنه افراغ ايلمسى كافيدر . ذوكره شاميوندن واعوان هشامدن برينك هشامه سؤال ايده بيلمسى جهتى قاليركه بوده سؤالك، حضور هشامده حضرت زين العابدين ايچون خلق طرفندن كوستريلن اوضاعك جدا بوليسز عدى ايله بوذل سؤالى هشامك ارتكابنه ميدان ويرلمه‌مك اوزره دها اول طاورانيله‌رق وعادتا هشامه قارشو بر جميلهٔ اخلاص شكلنده كمال استغراب ايله ايراد ايدلمش اولمسنه نظرا هيچ مستبعد دكلدر.

مابعدى وار — مصطفى صبرى

[۱] قال وهى اكثر مما كتبته

محمد على — احمد ساقى بك مطبعه‌سى

بازار ایرتسی — فی ۲۳ رجب شریف سنه ۳۲۷ و فی ۲۷ تموز سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سر محرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنمامسی رجا اولنور .

درسعادت
احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی، ادبی، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام صحائفندن

اجداد کرام پیغمبریدن هاشم بن عبد مناف

مابعد :

حضرت هاشم ایله امیه آراسنده‌کی فرق مکرمت شومنافره ایله آشکار اولدیغی کبی (عربك اك خیرلیسی مضر ، مضرك اك خیرلیسی عبد مناف ، عبد منافك اك خیرلیسی بنی هاشم ، بنی هاشمك اك خیرلیسی بنی عبد المطلبدر . والله ، جناب حقك بنی آدمی یاراتدیغندن اعتباراً نه وقت ایکی فرقه آیرلمشسه بن اونلرك خیرلیسنده بولندم .) مألنده اولارق ابن عباس رضی‌الله عنهما حضرتلرندن مرفوعاً روایت ایدیلن (خیرالعرب مضر وخیر مضر عبد مناف وخیر عبد مناف بنو هاشم وخیر بنی هاشم بنو عبدالمطلب والله ما افترق فرقتان منذ خلق‌الله آدم الا کنت فی خیرهما) حدیث شریفی ایله‌ده بنی هاشمك بنی امیه وزرینه فضل و رجحانی تأید ایتمشدر .

§

موسم حجده فقرای حجاجی اطعام ایتمکدن عبارت اولان (رفاده) وظیفهٔ مبجله‌سی جناب هاشمك عهدهٔ کرمنده بولندیغی جهتله هر سنه هلال شهر حرام؛ روزنهٔ افقدن عرض چهرهٔ ابتدام ایتدیکی کیجه‌نك ایرتسی، یعنی شهرذی‌الحجةالشریفه‌نك ایلك کونی اهالیٔ مکه‌یی حرم شریفه طوپلایوب باب کعبه‌یه استناد وحضاره خطاباً شو مألده بر نطق ایراد ایدردی :

ای معشر قریش! سز عربك وجهاً اك کوزلی ، عقلاً اك مکملی ، نسباً اك شریفی اولدیغکز جهتله سادات‌العرب تعبیرینه شایانسکز . جناب حق اولاد اسماعیلدن بالانتخاب سزی ولی کعبه وجیران بیت اولمقله کامیاب ایتمشدر . جیرانی بولندیغکز کعبة اللهه عرض تعظیمات ایتمك اوزره شو بر قاچ کون ظرفنده توزه

طوپراغه بولانمش وزحمت سفرله ضعف وهزاله اوغرامش
اولان بر طاقم زوار كله‌جكدر . اونلر صاحب البيتك
مهمانی اولدقلرندن مهماندارلقلری بزه عائددر . شو
بنای معلانك ربی حقيچون اكر مسافرين كعبه‌يی اتفاق
ايده‌جك مالم اولسه‌يدی ذره قدرينی دريغ ايتمز وسزه
تكليف معاونتده بولونمازدم . بوندن عاجز اولديغم جهتله
مال حلالمدن مقدار معين افراز ايده‌رك اطعام حجاجه
تخصيص ايلدم . ايچكزدن بو امر خيره اشتراكی آرزو
ايدن بكا پيرو اولسون . لكن شونی رجا ايدرم كه ويره‌
جككز مال ، زوار بيت اللهه اكرام اولمق ورضای
الهی‌يی تحصيل ايتمك فكريله ويريلسين . غصب ايله ، ظلم
ايله ، قطع رحم ايله الده ايدلمش اولماسين .

بونطق كريمانه اوزره اكارم قريش يكديكريله مسابقه
ايدرجه‌سنه بذل ماله چاليشيرلر وطوپلانيلان اموالی
دارالندوه‌يه وضع ايله ماوضع لهنه صرف ايدرلردی .

§

هاشم ذو المكارمك اصل اسمی (عمرو) اولوب
بوكا مؤخراً (العلاء) كلمهٔ تجليه‌سنك الحاق ايدلديكنی
يازمشدق . (هاشم) عنوان اشتهارينی آلماسنه كلنجه :

اسفار تجاريه‌سندن برنده (غزه) ده بولونوركن
بلدهٔ حرامده تحملفرسا بر قحط ظهور ايده‌رك جيران
كعبة اللهك فوق العاده مضايقه چكمكده اولدقلرينی خبر
آلمش و همان يانندكی متاعی صاتوب بهاسيله كاملاً اون
و كعك (قورو اكمك ، بكسمات) اشترا ايده‌رك مكه‌يه
متوجهاً سوق مطايا ايلمشدر . شهر مباركه ورودنده
اهالئ بلدة اللهك فقدان نواله‌دن طاقتماز بر حاله كلمش
وچوغنك آچلقدن ترك حيات ايلمش اولديغنی كورنجه
درحال دوه‌لرينی ذبح ايده‌رك اتلرينك صوييله كتيرديكی
كعكدن تريد ياپديروب نيم مرده بولنان قحطزدكانه
يديرمش واتلريده علی السويه تقسيم ايتمشدر . شوخدمت
حياتبخشای اهالينك موجب منتداريسی اوله‌رق اوكريم
رهاكاره قارشی :

عمرو العلا هشم الثريد لقومه
و رجال مكة مسنتون عجاف

طرزنده تشكراتده بولنمشدر كه بوندن صوكراده
جناب (عمرو) ه هشم تريد ايتديكندن (تريد ياپديغندن)
طولايی (هاشم) ده‌نيلمكه باشلانمشدر .

§

جناب هاشمك جبههٔ غراسنده‌كی لمعهٔ بينش فزادن
حامل نور نبوی وجد بزركوار مصطفوی اولديغنی
آكلايان علمای اهل كتاب ، ذات اصيلانه‌سنه تعظيمات
فوق العاده ايفا ايدرلر . ودست مكارم پيوستنی اوپمكی
اعظم المفاخر صايارلردی . برای تجارت عزيمت وعودت
ايتديكی شام طرفلرنده شرفياب ملاقاتی اولان رؤسا
واشراف قبائل نعمت صهريتی جانلرينه منت بيلير وهر
بری وسيله جوی دولت مصاهرتی اولوردی . حتی
شمائل هاشمانه‌سنی كتب سماويه‌ده مطالعه ايدن قيصر رومده
بووسيله جويانك سر آمدانندن ايدی . ملكة الحسن
والجمال وداخل عداد ربات الحجال اولان ايكی قيزندن
هانكيسنی ايسترسه كمال منتداری ايله ويرمكه مهيا بولند-
يغنی صورت مخصوصه‌ده جناب هاشمه بيلديرمش ، لكن
پيغمبرانه براستغنا ايله جواب رد آلمشدی . چونكه
قسمت ازليه ، اوشرف كرانبهايی نصيب (متدليه) ايله
مشدی . آيريجه برمقاله ايله احوال كزيده‌سندن بحث
ايده‌جكز . بوعفيفهٔ عذار ، مدينه‌ده خزرجيلردن وبنی
النجاردن (عمرو بن شريد) ك قيزی (سلمی) اولوب
(متدليه) عنوانيله شهرتشعار ايدی . مدينه‌يه كيدوب
سلما ايله ازدواج ايتمه‌سی حضرت هاشمه رؤياسنده
اشارت قيلنديغی جهتله برسفر تجاريسنده شهر طيبه‌يه
اوغرامش وسيده سلمايی نكاح ايده‌رك داخل زفاف
اولمشدر .

پك آز برزمان صوكرا يوله چيقوب (غزه) يه
ورودنده هنوز يكرمی بش ياشلرنده بركنج ايكن عالم

آخرته انتقال ایتمش ومفاخر ومکارمنه وارث اوله‌جق عبدالمطلب حضرتلرینی رحم مادرده یتیم براقمشدر.

جناب هاشم (غزه) ده ارتحال ایتدیکی کبی برادرلرندن (عبد شمس) مکه‌ده (مطلب) یمنده (نوفل) عراقده وفات ایلمشدرکه صلب واحددن قلوب حیاتلرنده بریره بولونان بودرت برادرك بعدالوفات بوقدر اوزاق دوشمه‌لری غرائب تاریخیه‌دن عد اولنمشدر.

طاهرالمولوی

— نفع ناس —

بود ونبود عالمی سیان کورن ارباب بینش، شو دغدغه‌زار هیچا هیچك اقبالندن مسرور، ادبارندن مفتور اولماز.

برولوله آبادکه غایتی سکون مؤلمدن عبارتدر، اقبالی کبی ادباری‌ده هیچدر...

نهر سریع الجریان کبی عمان عدمه روان اولان عمربشر، نه‌قدرامتداد ایدرسه ایتسون البته برغایته‌منجر اوله‌جقدر.

کلنلرك کیتمسی، کیدنلرك کلمه‌سی کبی طبیعی اولدیغی حالده غافل انسانلرك حطام دنیا اوغرنده انواع فضایح ارتکاب ایتملری، مجنونلری‌ده خنده‌کنان ایده‌جك حالات عجیبه‌دندر.

کندی حیاتنی محافظه ایچون بشقه‌لرینك حیاتنه تیشه‌زن اولانلرك معیشت شخصیه‌سنی تأمین ایچون آخرك رزقنه کوز دیکنلرك شوعالم امتحانده کندیلرینی دوچار امتهان ایده‌جکاری محققدر.

بناءً علیه عاقل اودرکه خیامك:

«خواهی‌که ترا رتبهٔ ابرار رسد
مپسندکه کس رازتو آزار رسد
ازمرك میندیش وغم رزق مخور
کاین هردو بوقت خویش ناچار رسد»

نصیحتیله عامل، سعادت دارینه نائل اولور.

اضرار ناس، اعظم آثامدر. آثامدن توقی ایدنلرانجق خشیة‌الله ایله احیای قلوب ایدن صفیلردرکه آنلر نفع ناسه خدمتله کسب صفا ایدرلر.

قلوب ناسه القای سرور ایدن سرورلر — دنیایه آغلایه‌رق کاسه‌لرده — عقبایه کوله‌رك کیدرلر.

الله، عبادینی متضرر ومتألم ایدنلری رحمتندن دور ایدییور.

رحمت الهیه‌یه نائل اولمق ایچون رحیم اولمق ایجاب ایدییور.

ارحم الناس صلی اه علیه وسلم افندمز حضرتلری «لایدخل الجنة الارحیم» بیوربیور.

رقیق القلب اولانلر رحمتله تبشیر، غلیظ القلب اولانلر غضبله تنذیر اولنیور.

انسان، انصاف ایتسه همجنسنی اضرار ایچون نفسنده برکونه حق وصلاحیت فرض ایده‌مز.

جناب عادل مطلق، زیده احسان بیوردیغی حقدن عمروی محروم ایتمه‌مشدر. عندالهیده شاه ایله کدانك ذرة مافرقی یوقدر. آرتق بشر، نفسنده نصل برحق وقدرت‌تصورایدرده هم نوعنی تحمیل آلام‌ایله دلفکارایلر؟

حضرت خالق، روح الهیسندن مأیوس اولماملرینی عبادینه فرمان وتبشیر رحمتله قوللرینی شادان بیوردیغی حالده — عجز محض اولان — بشر، ابناء سبیلی نصل کرفتار یأس وحرمان ایدر؟

نعمت، حقکدر. حقك نعمتنی مخلوقدن دریغ‌ایدنلر، کافر نعمتدرلرکه آنلر، دارینده محروم نعمت، پامال نقمت اولورلر.

انسان، غشاوهٔ غفلتله آلوده اولان کوزلرینی نور هدایتله تنویر ایتسه «شکرنعمت‌دخی برنعمتدر» حقیقتنی آکلارده توزیع نعمتله تحدیث نعمت ایدر.

عزت حقیقیه، سلامت عامه‌یه خدمتله اکتساب

اولنه‌بیلیر. عزتی اضرار عامه‌ده آرایانلر — نمروده رحمت اوقوته‌جق مرتبه‌ده — ابراز استبداد ایدرلرکه استبداد هیچ بر وقتده عزتله امتزاج ایده‌مز.

چونکه استبداد، محض ذلتدر. بنابرین اك دهشتلی مستبدلر، اك ذلیل آدملردر...

اخیار کبی اشرارده بیلیرکه حیات فانیه‌دن مقصد، قبهٔ عالمده خوش صدا براقمقدن عبارتدر.

حیاتلرنده بدآواز اولانلرك، مماتلرنده خلقدن خوش صدا ایشتمیه‌جکلری مواد بدیهیه‌دندر.

دنیا، بر غراموفون مثابه‌سنده‌درکه انسان، حیاتنده آکا نصل بر صدا تودیع ایدرسه بالاخره او صدایی استماع ایدر.

ایشته بو دقیقه‌یی نظر دقته آلان بر شاعر حکیم:

«باقی قالان بوقبه‌ده بر خوش صدا ایمش»

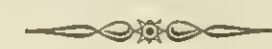
مصراعیله زمزمه‌ساز حکمت اولش، صماخ ارباب عبرتده خوش بر صدا براقمشدر.

آلام کوناکونندن هردم شکوه پرداز اولدیغمز حیات، حقیقتده اك بیوك نعمتدر.

بر نعمتدرکه سعادت ابدیه آنکله تأمین اولنور. بو نعمت عظمانك قدرینی تقدیر ایدنلر، نفع ناسه بذل مجهود ودنیا وعقباده نفسلرینی مسعود ایدرلر.

« عمری نعمت بیلەرك دنیاده »
« خلقه خدمت ایدەلم صفوتله »
« خالقی، خلق ایدرسەك خشنود »
« ناممز یاد اولنور رحمتله »

ابن الامین محمود کمال

« محاسبهٔ نفس »

انسانیتك شکل وصورتله دکل انجق فضل وسیرت ایله تجلی ایده‌جکی — مرتبهٔ بداهتده — بر حقیقتدرکه بونی ادراك وتیقن ایده‌میانلرك انسانیتله مناسبتلری یالکز شکل وقیافتلرندن عبارت قالیر. شکل و صورت — نه اوصاف و ماهیتی حائز اولور ایسه اولسون — هرآن تحول وتغیره معروضدر، برحالده ثابت ومستقر دکلدر. ادوار واطوار مختلفه‌سی یکدیکرینه کلیاً مغایردر.

دم شبابده‌کی چالاکی وطراوتك، زمان هرمده‌کی ضعف ورخاوتك ازاله‌سنه هیچ بر مداری یوقدر. نوجوانلق عالمنك ایام اکتهالده‌کی تأثیراتی ایراث تأثراتدن بشقه برشی اوله‌ماز.

عجزودرماندکی هریوزدن نمایان اوله‌رق امیدلر منقطع اولمغه باشلانجه اسکی قوت و جلادتدن هیچ بر وجهله استفاده واستعانه امکانی بولنه‌ماز. دمی کچدکدن صکره اظهار اولنه‌جق ندامت برخیر ومنفعت تأمین ایده‌مز. تاب تموز ایله زمهریرك جمودیتنده کسب حرارت ایدیله‌مز.

علاقه ومناسبتی رهین زوال اولان احوال سابقه وماضیه استقبالك ارائه ایلدیکی شدائد و وخامته تلاقی اولنجه برمدار استناد تشکیل ایلیه‌مز. موجود و مستحضر نه وارایسه اعتماده شایان اودر. ماضیده‌کی ثروت وقوتدن حالاً واستقبالاً انتفاعك وجه وامکانی اولمدیغنی تیقن ایده‌میوبده طور ومشوار سابقه‌ده برقرار اولمق سوداسنه دوشمك برغفلت مجنونانه اظهار ایلمکدر.

انسانلق جسم وقیافتله متناسب وقائم فرض اولنه‌بیلسه تغیرات وتحویلات دائمه‌سنه کوره بر حد ودرجه تعیین وتقریری قابل اوله‌ماز. بوکون کمالی تسلیم اولنانلرك برمدت قلیله ایچنده سائقهٔ عوارض کوناکون ایله جسم وبدنلرنده حصولی لابد بولنان تغیراته نظراً نقصانی ادعا اولنمق لازم کلیر. دون قوت وضخامت ویا حسن وطراوتندن طولایی انسانلقجه مرتبهٔ کمالده بولندیغنه قناعت کوستریلانلرك، بوکون — قوت وطراوتنك زوالی جهتیله — مرتبهٔ کمالدن دکل پایهٔ انسانیتدن تجردینه حکم اولنمق اقتضا ایدر.

حیاتك ادوار واطوار مختلفه‌سنجه محاسن ومساوی‌یه عائد مکتسبات نه‌دن عبارت ایسه انسانیتده‌کی بهره ومناسبت انکله تعین ایدر . انجق بر امانت اولان وجودك صحت وقوتنك محافظه‌سنه اعتنادن هیچ بر وقت خالی قالمامقله برابر یالکز جسم ایله اوغراشوب وکمالات انسانیه‌یی اندن عبارت ظن ایلیوبده احتیاجات روحیه‌نك استکماله چالیشمقده ذاهل ومتکاسل بولنمق ندامت وخیبتی انتاج ایلیه‌جکی آشکاردر. شوراسی‌ده تعجبی دکلسه‌ده دقتی جالبدرکه جسمی ایچون مخلوق بولندیغنی فرض ایتدیره‌جك صورتده موجودیت حیاتیه‌سنی یالکز وجودینك انبساطنه حصر ایلمش اولانلرده اکثریتله قوت وصحتك ادامه‌سندن زیاده، ازاله واضاعه‌سنی استلزام ایلیه‌جك حالات وتمایلات مشهود اولور.

حیاتجه جسم وبدن بر واسطه حالندن چیقاریلوب‌ده غایهٔ مقصود عد وتلقی ایدیلیر ایسه افعال وحرکات بدنیه‌ده اعتدال درجه‌سنده اکتفا وقرار اولنه‌بیلمك امکانی قالماز. انهماك و افراطه دوشمامك قابل اوله‌ماز افراط ایسه هرخصوصده نتائج حسنه‌بخش ایده‌من ، معقول ومقبول کوریله‌من. نهایتی تخریبه منجر اولور .

کمال، افراط وتفریطدن من کل الوجوه اعراض وحد اعتدالك محافظه‌سی ایله ثبوت بولور . غایهٔ حیاتی صرف ابدانك استکماله چالیشمقدن عبارت ذهابنده بولنمق ایجابات بهیمیتدن اولان احتراصات ومشتهیاتك غلیانه قارشی مقاومت وممانعت اقتدارینك بالکلیه انسلابیله افعال طبیعیه‌جه بالآخره وبالنتیجه تخریب قوایی مستلزم اوله‌جق انهماکی دعوت ایلر.

والحاصل صحت وقوت بدنیه‌نك محافظه‌سنه اهتمام لزومی اصلا فراموش ایدلمامکله برابر انسانیتك مابه القیامی شکل وصورتده دکل فضل وسیرتده بولندیغی اعتراف وتسلیم ایتامکده قطعاً ممکن اوله‌ماز.

جسم بدنه منعطف اوله‌جق انظار دقت واهمیت اکتساب فضائل ومعالی امله مستند اولمق ایجاب ایدر. چونکه حیاتدن مقصود اولان غایه — احتراصات نفسانیه‌یه غلبه ایله — احراز وابراز فضائلدن عبارتدر. اکتساب فضائل‌ده مقتضیات بهیمیه‌یه تبعیتله دکل احتیاجات وتمایلات روحیه‌نك تقدیری ایله استکماله اهتمام ایلمکله ممکندر.

فضائل ورذائل کذرکاه حیات بشریه‌نك موصل اولدیغی بر نقطهٔ منتهادر. نفس وهواسنك القاآتنه مغلوب اولانلره طریق فضائلی تعقیب ایتمك دشوار کورینور. بالعکس نفوس ذکیه ایچون‌ده راه رذائله سلوك متعسر وناقابل اولور .

جهالت انسانیت ایچون شین عظیمدر . فضائح ورذائلك مصدر ومولدی‌ده اودرد الیمدر .

کائنات انسانیه انجق انوار علم ایله حیات بولور . علمسز ، عالمده هیچ بر مقصدك تیسر حصولی ممکن دکلدر . جهله مستند اولان هر فعل وحرکت بهمه‌حال آلودهٔ خطادر، نفع وفائده‌دن مبرادر. بیلمامك، هیچ بر وقت ، هیچ بر وجه ایله بیلمه‌نك یرینی طوته‌ماز . نور ظلمتله اصلا هم پایه وسایه اوله‌ماز . بیلمك حیات، بیلمامك‌ده عین مماتدر . ایشته حیاتدن مقصود علمدر. جهل ایله ولو بیك ییل‌ده یشانسه مماتدن فرقی یوقدر. علمك غایه‌سی‌ده تهذیب اخلاقدن عبارتدر. زیرا انسانیتك قیام ودوامی فضائل ومکارم اخلاقك اتساع وانتشارینه وابسته‌در . تهذیب اخلاقی مستلزم اولمیان علم قطعا نافع عد اولنه‌ماز . رذائل وفضائحدن تنزیه ذات و صفات ایده‌مامش اولان اصحاب علومدن نه جمعیت مدنیه حقیله استفاده ایلر ، نه‌ده بالذات کندیلری سودمند اوله‌بیلیر. سوء اخلاق فضائل علمیه‌نك‌ده انمحاسنی استلزام ایدر.

انسانیت ایچون الك وخیم آفت وبلا سؤ اخلاقك سریانیدر .

بر حیات جاودانینك ده موجودیتی حقیقتنه یقین واطلاع حاصل ایده‌بیلانلر ؛ حیات فانیه‌لرنده بهائم کبی

کیف مایشاء حرکتك ممکن اوله‌میه‌جغنی ده اکلارلر . دم مقدرینك حلولنده دفاتر اعمالك آچیلوب — بر نقطه‌سی بیله اهمال اولنمقسزین — حساباته باقیله‌جغنی عین‌الیقین بیلیرلر . بیلدکلری ایچون ده دفترلرینی اکا کوره تنظیم واملاده اصلا ذهول ایتمزلر . مساویدن اجتناب ومعالی ایله تحلیهٔ ذات وصفات ایدرلر. حیات فانیه‌نك عبث وبی طائل اولمدیغنی ، عالمده هرکسك یاپه بیلدیکی یاننه کار قالمیوب برزمان مطلقا محاسبه‌یه دعوت ایدیله‌جکنی درك وتیقن ایده‌مامك انسانیتدن هیچ بر بهره اکتساب ایلیه‌مامکدر. بودرکه‌لرده بولنانلرك القاآت نفسانیه‌یه تمامیله کردن مطاوعتی آسلیمدن ، معناً ومادةً منتج خسران اولان ذوقیات ومشتهیاته انهماکدن بشقه پیشه واندیشه‌سی اولماز . روز حسابی دکل فردایی بیله تخطره قدرتی قالماز . کون بوکون دم بودم کریوه‌لرنده پویان و مکان وشرف انسانی‌یه شین افشان اوله‌رق نه دنیاده برحضور وسکینته نائل ، نه‌ده عقباده موعود نعمه واصل اوله‌بیلیر . خسرالدنیا والآخره تعریفنه ماصدق اولور .

مکارم اخلاقك تحقق وتبینی ایچون بالذات نفسیله مجاهده ومحاسبه‌دن اصلا فارغ اولمامق وسیلهٔ یکانه‌در . حسابسز ایش کورمکه قالقیشانلرك هروقت متضرر ومتألم اوله‌جقلری اثباته محتاج اولمیان حقائق مشهوده‌دندر . وقت وفرصت وارایکن بوکونك حسابنی فردایه براقمق ، حسابی الدن قاچیرمق دیمکدر. زیرا برکونلك حسابك رؤیتی اهمال اولنور ایسه ایکی کونلك حساب اهماله دها زیاده معروض قالیر . حسابات تراکم ایتدکجه مشکلاتی دعوت ایلر . بالاخره آرزو واقدام اولنسه بیله ایشك ایچندن چیقمق امکانی بولنه‌ماز تسیب واهمال استیلا ایدر . هیچ برایشده ملاحظهٔ عاقبت و حسابه رعایت قابل اوله‌ماز . عاقل ومتدبر اولانلر ولواهمیتدن عاری بیله اولسه بوکونك ایشنی فردایه تأخیر ایده‌مز ، مسوقونك معروض عرضهٔ هلاك بولندیغنی فراموش ایلیه‌مز . کافهٔ سرائرك تماماً وکاملاً منکشف اولدیغی یوم عظیمده ، حضور عزت وعظمتده — نقیروقطمیر حسابنی اعطایه مجبور بولندیغی بالجمله افعال وحرکاتنده بی‌قید ومهمل طاورانمق نصل قابل اوله‌بیلیر . دیدهٔ ابتصار ایله باقیلیر ایسه کوریلیرکه پك چوق دفعه بدایةً سرور وحبوری استلزام ایلیان برچوق احوال بالاخره ندامت وکدورتی انتاج ایلمکده‌در. کذلك بدایةً یأس وحزن ایله تلقی اولنان بعض حادثاتك محض‌خیروسلامت بولندیغی بالاخره اکلاشلمقده‌در . انظار واطلاعدن مستور قاله‌بیلان فنالقلر وارایسه استلزام‌ایتدکلری‌عقوباته درعقب تلاقی اولنمامسی ابداً تخلیص کریبانی موجب اوله‌ماز . یاخود مساوینك انظار اطلاعدن اخفا ایدیله بیلمسیله عقوباتندن قورتلمق ممکن اوله‌ماز . هر فعل وحرکت ایستر خیر ایستر شر اولسون مطلقا ایرکیج مستلزم جزادر . موتك یقین زمانی امکانسزلغنه نظراً هردقیقه محاسبهٔ نفسدن خالی قالمامق ، غفلته دوشمامك الزمدر . فوز وفلاح ایشنی بیلوب حسابنی درست طوتانلره میسردر . معوج ایشلر ، مهوش حسابلرله اوغراشانلرك ایکی یاقه‌سی براره‌یه کلمز . سوء خاتمه‌دن قورتیله‌ماز . خاصة نظر انتباهدن دور طوتلمامق لازم درکه انکشافنه‌احتمال‌ویریله‌مین نیجه سرائر نهفته بعدبعد ظاهر وفاعللری لایق اولدقلری موقع خذلانه ساقط اولمقده‌در . مواجههٔ حقده ایسه پنهان قاله بیله‌جك هیچ برسر اوله‌ماز . هرکس ، هرشی ماهیت حقیقیه وتامه‌سیله عیاندر کافهٔ افعال ، و اعمال اك اوفاق نقاط ونکاتنه قدر مضبوطدر . یوم حسابده نه آلدانمق‌نه‌ده آلداتمق امکان واحتمالی واردر. هرحالده حسن عاقبت متقینه خاصدر مجاهده ومحاسبهٔ نفس‌ده متقیلرك شعارندندر ارباب تقواتوفیق وهدایته مظهر ودارینده سعادت‌عظما ایله مبشردر .

ابن‌الامین: احمد توفیق

سکود مکتوبی

ـ کچن نسخه‌دن مابعد ـ

ملاحظه بیورلسون : ادارهٔ سابقه رجالك ، هجاجلره.. جنکیزلره رحمت اوقودان اوارکان استبدادك بلامانع ومزاحم اجرا ایلدکلری بونجه تعدیات ومظالمه؛ صوك نفسلره قدر کردندادهٔ انقیاد اولیشمزه جهالتدن باشقه نه سبب تصور اولنه‌بیلیر ؟

بوکون پای تختدن بدء ایله قلمرو عثمانینك باشدن باشه یانغین یرندن فرق ایدیله‌میه‌جك بر حال خرابی‌یه تحولی اثر جهالت دکلیدر ؟

بیوك کوچك ، فقیر وغنی هر صنف خلقك تدبیر مملکت وتدویر امور اداره‌ده ؛ تکثیر ثروت وتدارك اقوات یومیه‌ده دوچار مشکلات اولملرینه وهر برلرینك بر اوادیده سرکران حیرت بولونمالرینه جهالت اثری دیمزسه‌ك باشقه نه سبب بوله‌بیلیرز ؟

هر طوری ، هر صفحه‌سی ، هر درلو تجلیاتیله قالوب ارباب حمیتده اوکولماز یاره‌لر آچان سوابق حادثاتدن صرفنظر ؛ اصحاب کهف آسا ییللرجه طالدیغمز خواب کران عطالتدن آرتق اویانوب‌ده کوزلرمزی آچاجغمز اطرافمزه باقه‌جغمز ، نیك وبدمزی کوروب اکلایه‌جغمز ، بتون قوتمز وبتون وارلغمزله چالیشوب طریق تمدن وترقیده برقاچ خطوه اولسون آتاجغمز شو بر سنه ظرفنده ینه هیچ بر شی یاپه‌مدیغمزی ، ینه هر خیر ونفعی حصراً حکومتدن بکله‌مك اعتیاد سقیمندن وارسته اولامدیغمزی انصاف ایله امعان ایله تسلیم ایتمه‌لی‌یز . ایشته بو حقیقت واضحه‌ده نه بی امان ، نه دشمن جان و سامان برجهالك پنجهٔ زور و قهرنده اسیر اولوب قالدیغمزی بیلدیریر !

هانکی نقطهٔ نظردن تدقیق ایدرسه‌ك ایده‌لم : سوابق فاخره‌مزله حال حاضر ملال انکیزمز بیننی پك آچیق بولورز . نه‌دن اعتراف ایله حق شناسلق کبی بیوك بر مزیتدن نفسمزی تجرید غیرتنده بولنیورز؟ اجدادمزك؟ اسلاف کرامزك علماً وفضلاً واصل اولدقلری مدارج علیا نه ایسه جهلمزك بزی سوروکلیوب کوتوردیکی درکه وحضیض عجز ، اومنزلت وشرفله معکوساً متناسب وبلکه‌ده برقاچ درجه فضله‌در . آرتق اویانمالی، غفلتله فوت ایده‌جك بر آنمز اولمدیغنی تفرسله کیجه کوندوز چالشمالی‌یز وبزم ایچون بر درجه‌یه قدر تلافیٔ مافات آنجق معارفله قابل اوله‌بیله‌جکنی پك ایی بیلمه‌لی‌یز .

بولامازسین جهانی دور ایتسه‌ك
دشمن معرفت قدر احمق
نظر عارفانده یکساندر
دشمن معرفتله دشمن حق

اوت ، اصلا شبهه ایتمه‌ملی‌یزکه ، برملت ودولت ایچون معارفدن بیوك قوت و شوکت ، معارفدن مهم ومؤثر برواسطهٔ ترقی وثروت ، معارفدن معزز وپایدار برحیات وسعادت ، حاصلی حالی تنظیم واستقبالی تأمین وتحکیم ایچون معارفدن قوی برمشوق ورهبر تصوری قابل اولاماز . نامق کمال ،

نه رتبه بذل ایدرسه‌ك آرتر اول نسبتده محصولی
معارفدر جهانده بی نقاد ایراد لازمسه

بیتیله بو حقیقتی نه کوزل اجمال ایتمش . مرحوم مشارالیهك :

سکا سندن کلیر برایشده آنجق داد لازمسه
امیدك کس ظفردن غیردن امداد لازمسه

§

تفوق باب عرفان ایلمك احفادی الزممز
حمیت مسلکنده غیرت اجداد لازمسه

§

صلاح امیدینه دوشمه مواعید اکابردن
زوال جهله باق مقصودیکه میعاد لازمسه

بیتلری‌ده بومبحث مهمده خاصةً نظر امعانه آلنه‌جق فجادی‌یی متضمندر .

خلاصه ! حيات اجتماعيه وموجوديت مليه‌مز نامنه ايديله‌جك خدمتلرك اقدم واهمی معارف اولديغنی مراكز ولايتدن بدء ايله اك كوچك قصباته وارنجه‌يه قدر برنجی درجه‌ده تقدير ايليه‌جك وبومقصد معالی مرصدك حيز آرای حصول اوله‌بيلمسی ايچون حكومتلرك اويولده‌كی تصورات و تشبثاتنه برنجی درجه‌ده اشتراك ايله معين اوله‌جق سكود مكتوبی صاحب محترمی كبی استعداد زمانی ، قابليت و الجاآت محليه‌يی ، مؤثرات محيطيه‌يی بالطبع سائرلرندن پك چوق زياده ادراك ايده بيلن اصحاب حميت و فطانتدن . وطنك بويله ذاتلردن دائما بكله‌ديكی خدمتلر پك بيوكدر . اك طوغريسی ، روح مشروطيت وترقی اولان معارف ابتدائيه‌مزه ، غايت صاغلام برتمل آتمق خدمت وظيفه‌سی اك اول بوذاتلره توجه ايدر .

بوغيرتلی ذاتلر ياكلش دوشونور وياستغنا كوسترده اوامر اهم ؛ نفع وضررينی محاكمه و تمييزدن عاجز واو حيثيتله محتاج وصايت اطفال حكمنده بولنان اهاليه براقيله‌جق ؛ هر محلك قابليت والجاآتنه كوره نعمت معرفتدن ثمرات نافعه اقتطافی حصراً حكومتلرك همتندن بكلنه‌جك اولورسه خلقمز ايچون اويانمق ، بوعميق جهالت ظلمندن قورتولمق نصيب اوله‌ماز. بودرجه كران برخواب غفلت ، بو مرتبه عميق برظلمت جهالتده طبيعيدركه ، خلقك اوعجز ومسكنتدن استفاده ايله ظلم واعتسافه قويولمق الكباشلی سرمايهٔ اقبال وسعادتلری اولان محتكرلره. خفاش طينت متنفذلره شوق وجرأت ويرر. برقومك نوائب ومصائبی ، ديكر برقوم ايچون تأمين فوائد ايلر. بواويله بردستور وقاعده‌دركه ، حكم وتأثيری هر زمان وهر محله شاملدر .

كوريورم‌كه ، خ[illegible]ايجی احتوايه غيرمتحمل . بناءً عليه اوصورتی وجه آتی اوزره ملاحظه ايده‌رك مصاحبه‌لره بوراده نهايت ويرمكه مجبورم .

*
* *

٤

مقری كويی : ١٩ تموز ٣٢٥

تحصيل ابتدائينك اهميتی بزده‌ده ايجه برزمان اول تقدير ايدلمش ؛ بوامر اهم مزيت شناسان معرفتی خيلی دوشوندورمش وملكاً نافع ايجه مطالعاته سوق ايتمش دستورك جلد ثانيسی تتبع وتدقيق ايديلنجه او جمله‌دن اولمق اوزره [٢٤ جماذی‌الاولی ١٢٨٦] تاريخنی حاوی معارف عموميه نظامنامه‌سی نظر ممنونيته تصادف ايدر . وبونظامنامه‌ده قيود وشروط آتيه اوقونه‌بيلير :

اوچنجی ماده — هرمحله وقريه‌ده وايجابنه كوره بر ايكی محله وياخود برايكی قريه‌ده لااقل برر صبيان مكتبی بولنه‌جق ومختلط اولان قريه ومحله‌لرده اسلام مكتبی باشقه واطفال غيرمسلمه مكتبی باشقه اوله‌جقدر.

دردنجی ماده — صبيان مكتبلرينك مصارف انشائيه وتعميريه‌سی ومعلملرينك مخصصاتی ومصارف سائره‌سی محله وقريه‌سنده بولنان جماعتلرينك هيئت عموميه‌سی طرفندن تسويه اولنه‌جقدر.

بشنجی ماده — مكاتب صبيانيه ايچون اقتضا ايدن معلملر نظامنامه‌سنه توفيقاً انتخاب وتعيين قلنه‌جقدر .

بونظامنامه‌نك التنجی ماده‌سنده‌ده مكاتب صبيانيه‌ده مدت تحصيلك درت سنه اولديغی تصريح واصول جديده وجه ايله شو درسلرك تدريس اولنه‌جغی ذكر ايديليور. الفبا ـ قرآن كريم ـ تجويد ـ اخلاقه متعلق رسائل ـ علم حال ـ تعليم خط ـ مختصر فن حساب ـ مختصر تاريخ عثمانی ـ مختصر جغرافيا ـ معلومات نافعه‌يی جامع رساله .

طقوزنجيدن اون اوچنجی‌يه قدر اولان ماده‌لرده‌ده مكاتب صبيانيه‌ده اطفال اناث ايچون التی ياشندن اون ياشنه اطفال ذكور ايچونده يدی ياشندن اون بر ياشنه قدر تحصيلك مجبوری اولديغی ؛ برمحله وياقريه‌ده صبيان مكتبنه دوام ايده‌بيله‌جك سنده نه‌قدر اطفال ذكور اناث موجود

ایسه اسملرینی و آنلرك اعاشه‌سیله مكلف اولان والدین
واقاربنك اسامیسنی مبین اختیار مجالس معرفتیله تنظیم
وزیری تختیم ایدیله‌جك دفاترك مكاتب مذكوره معلملرینه
تسلیمی لازم كله‌جكی؛ بو دفترلرده اسملری محرر اطفالدن
دوام ایتمینلر اولور ایسه خواجه طرفندن محله ویا قریه
مختارینه خبر ویریله‌رك پدر ووالده‌لرینك ویا اك یاقین
اقربالرینك اختیار مجلسنه جلب اولنه‌رق چوجغی مكتبه
كوندرملرینك تكلیف واخطار اولنه‌جغی؛ بر آی ظرفنده
بویولده اوچ دفعه وقوعبولان اخطار اوزرینه بر چوجغك
بلامعذرت ینه مكتبه كوندرلمدیكی تحقق ایدر ایسه او
مقوله‌لردن حال واقتدارینه كوره بش غروشدن یوز
غروش قدر جزای نقدی استیفا و معارف اداره‌سی
صندیغنه اعطا قلنه‌جغی وبونكده تأثیری كوریله‌مدیكی
تقدیرده چوجغك حكومت محلیه طرفندن جبراً مكتبه
قونیله‌جغی بیان اولنیور. اسنان تحصیلده بولنان اطفالك
معامله‌ٔ جبریه‌دن مستثنی طوتولمالرینی ایجاب ایتدیرن
اعذارده بروجه آتی تصریح ایدیلیور:

اولا — حكومت محلیه معرفتیله بالمعاینه بر چوجغك
تحصیل علم و معرفته مانع امراض جسمانیه ومعنویه‌سی
تبین ایلمش اولمق.

ثانیاً — فقیر وبی‌قدرت بر آدمك بر چوجغی اولوب ده
او چوجغی استخدامه احتیاجی قطعیاً ثبوت اولمق.

ثالثاً — بر چوجغی اكین و خرمن وقتلری
چفتجیلك ایله اشغال مجبوریت تحتنده بولنمق.

رابعاً — مكتب، چوجغك محل اقامتنه یارم ساعت
مسافه‌ده بولنمق.

خامساً — چوجغك بولندیغی محلده مكتب اولمامق
ویا اولوبده كفایت ایتمه‌مك.

سادساً — چوجغك خانه‌سنده ویا سائر بر محل
مخصوصده اوقویوب یازدیغی تحقق ایلمك.

صور مبسوطه‌دن پك كوزل آكلاشیله‌بیلیر كه، قرق
سنه مقدم حكومتمز اولدقجه اطرافلی دوشونمش؛ اطفال
وطنی جهالت كبی بر مرض مدهشدن صیانت ایتمك ایسته‌مش؛
عهده‌ٔ رأفت و ابوته ترتب ایدن وظیفه‌یی ایفایه زمین
حاضرلامش. شمدی‌یه‌قدر احكام وشرائطك بو درجه‌
سنه‌ده حقیله رعایت ایدیله‌بیلمش اولسه ایدی جهالت
ملكمزده بو مرتبه براحتشام وعظمتله حكمفرما اولمازدی
نه‌چاره‌كه معارف؛ بالخاصه اوتوز سنه‌یی متجاوز بر زمان
اك زیاده نظر اهمیت والتفاتدن اسقاطه لایق كورلدی!
حدود امال وتصوراتی اعزاز نفسه، جر منافعه، تأمین
ثروت واقباله مقصور اكابر نظرنده معارف؛ حقیقتده
دولت وملتك فیوض ورفعتنه یكانه مانع عد ایدلدی!..
بو مناسبتله اك زیاده جهل ونادانی رواج رغبته مظهر
اولدی؛ اصحاب كمال ومعرفت بیغوله‌ٔ ذلت و سفالتده
خوار وحقیر ترك و نسیان اولندی!.. غیرتك بو درجه‌
سیله‌ده اكتفا ایدلمدی:

مآثر فاخره‌ٔ مجد وشوكتی؛ صیت بلند فضل ومعرفتی
چار اقطار جهانه انتشار ایدن التی یوز بو قدر سنه‌لك
دولتمزی دركهٔ اضمحلاله سوروكلیوب كوتورن اسبابك
اك بریجیسی واك مهمی جهلمز اولدیغنی حقیله ادراك ایدرك
بو مهلكه‌دن خلاصه چاره‌جو اولمق ایسته‌ین كمال حمیت اربابی
قاتللردن، جانیلردن اشنع واونلردن دها زیاده مستحق
مجازات طانیلدی! انكیزیسیون جمعیتك اشكنجه‌لرینه
رحمت اوقوده‌جق اذالر، جفالرله قلعه‌لرده، زندانلرده
چوریدیلوب محو ایدلدی!.

ماهیتلری انوار وضیادن استفاضه‌یه مساعد
اولمدیغی ایچون منفعتلرینی ظلمتده تحری و استحصاله
چالیشان؛ نور معرفتی كندی حسابلرینه دشمن اقبال
وسامان طانیان او مهنیان وطن وملت؛ ممالك عثمانیه‌ده
جهلی تعمیمه چالشدقلری قدر، طوغریسی معارفی احیایه
(!) بذل مساعیده‌ده قصور ایتمدیلر. ساحرانه و اعجاز‌
كارانه برنفوذ وقدرتله اوچ أولی كویلرده بیله مكتبلر
آچدیلر! معارفدن استفاده ایتمك بر كوشه براقدیلر:

ولی‌نعمتلرینه ، سوکیلی پادشاهلرینه بیوکلرن کوچکدن ؛ فقیردن غنیدن بول بول دعالر قازاندیردیلر !. نعمت معرفتله متنعم، زلال علم ایله سیراب اولمدق برفرد براقدیلر! حاصلی عالم عثمانی‌یی، کشور اسلامی‌یی باشدن باشه ریاض بهشته تحویل ایلدیلر !

جهل و دنائتله مثل سائر حکمنده برشهرت احراز ایدن و آنجق بوحیثیتله معارف نظارتی مقامنه شرفبخش اولان هیاکل استبداد و بیدادك رضای عالی دائرهٔ نجات باهره‌سنده (!) ابراز ایلدکلری خدمات ممدوحهٔ معارف پرورانه حقیقت طرفدارانی ، حقیقت مشتاقانی :

اولدی سرمایهٔ حیرت بکا بیم وامید
بیله‌مم ایلیه‌جك کریه‌میدر خنده‌میدر

بیتیله کریه‌بار وگویا ایلیور ؛ ظواهر بینان ومنافع جویانه ایسه ، بوغیرت معکوسه شوق وجرأت بخش اولیوردی !

عثمانلیلره اك بیوك برعطیهٔ الهیه ، اك زیاده واجب التحمید برلطف وعنایت صمدانیه اولان [١٠ تموز ٣٢٤] وقعهٔ خیریه‌سیله آچلان و آچیلمسی عهدهٔ انسانیته مترتب بردین ، برفریضه حکمنده بولنان عیون انتباه ؛ بوکون هپ بوحقیقتلری ، بومسخره‌لقلری کورییور . بوبداهته قارشی مالکمزده معارفی تأسیس واحیایه‌هانکی نقطه‌دن باشلامق ، ممالك عثمانیه‌یی انوار معرفتله بحق تنویره نصل خدمت ایتمك لازم کله‌جکی بوکونده عموماً لایق اولدیغی مرتبه‌لرده دوشونولمز ؛ بومقصد عالینك حصولنه ال برلکیله بوکونده چالیشلمازسه حقیقةً پك بیوك غیرتسزلك ، حمیتسزلك اظهار ایدلمش اولور وکلران نعمتك بوحدی ، بودرجه‌یی ذهنلره کرچکدن طورغونلق کتیرر .

طبیعیدرکه ، حکومت زمانك طور واستعدادینی ؛ قلمرو عثمانینك قابلیت و الجاآتنی ، عناصر مختلفه‌نك میلانی ، وفاق واتحاده جداً خادم اوله‌بیله‌جك اسباب ووسائطی بوکون دوندن پك چوق زیاده دوشونه‌جك وینه پك طبیعیدرکه ، مقام ابوتده بولنمق اعتباریله حکومت ؛ حالنجه ، قدرتجه هرفردك معنای حقیقیسیله نعمت معرفتدن محروم قالمامسنه دوندن پك چوق زیاده بوکون اعتنا ایلیه‌جك وبومقصدك حصولی ایچون ده قرق سنه اول تنظیم وموقع اجرایه وضع ایدیلن معارف عمومیه نظامنامه‌سنده مندرج احکام وقیودی کافی کورمیه‌رك بالخاصه تحصیل ابتدائی‌یه قوت ووسعت ویره‌جك ، اسنان تحصیلده بولنان اطفالی مکاتبه دوام ایتدیرمك ایچون دها زیاده تقیدات و تضییقاتده بولنه‌جقدر . فقط بر نظامنامه ، باخصوص طوغریدن طوغری‌یه حیات ملت ودولته خدمت ایده‌جك معارف نظامنامه‌سی نه‌قدر کوزل دوشونیلوب تنظیم ایدلسه، نه‌قدر شروط وقیودی حاوی بولنسه اجراآت وتطبیقاتده حکومت اهالیدن معاونت وخدمت متقابله کورمز وعلی الخصوص یسار وبینش اربابی بواوغورده فداکارلقده بولونمازلرسه منتظر ومطلوب اولان ثمرات نافعه بالطبع اقتطاف ایدیله‌مز . نجیب افندی برادرمز ، زمین بحثی تشکیل ایدن مکتوبنده :

اك بیوك احتیاجمز، اك اول آتیله‌جق خطوهٔ ترقی قازنمزی معتدلانه برمصرفله طویورمق چاره‌سی اولمالیدر لحکمة مزروعاتده واقع اولان برکتسزلکه محتکرلرك انصافسزلغی منضم اولمق یوزندن ملت قان اغلار طوپراق بر بر حاله کلدی . جمله‌لرینه ؛ ارباب احتکارك دنائت واعتسافاتنی ، اهالینك اویوزدن چکدکلری اذا وجفاینی حاکی دلدوز و دها پك چوق سوزلر علاوه ایلدکدن صکره‌ده دییورلرکه :

«شمدی معارف بحثنه کیره‌یم. برکره دوشونولسون: بویله بررئیس عائله کندی افرادینی نعمت معارفدن حصه مند ایتمك ایچون دوشونه‌مکه وقت بولا بیلیرمی؟ طبیعی بولاماز بی چاره‌نك اول باول دوشونه‌جکی شی بوغازندن کچیره‌جکی نعمتك صورت تدارك واحضاریدر . ثروت

اولمازسه معارف اولورمی ؟ عفو ایدرسکز . سفالته کوکس کردرك تحصیلده فنورکتیرمین بابایکیتلره هرعصرده تصادف اولنه‌ماز . ابتدائی ورشدی تحصیللرنی کورمکده اولان چوجقلردن برچوقلری سنه‌نك بتون ایامنده مکتبه دوام ایده‌مزلر. چونکه اولماز . باباسنه ، والده‌سنه یاردم ایده‌جکدر. باغچه‌یه ، تارلایه ، خرمنه کیده‌جك آدم لازم ! چوجغنی هرکسك مکتبه کوندرمسی ایچون نظاملر یاپیلمش ، ایش جزای نقدیلره قدر صیقی طوتولمش دییورلر. فی الواقع جزایه مستحق اولانلرده وار. سوزم اونلره دکل. صرف محتاجینك حساب ومنفعتنه اوله‌رق بسط معروضات ایدییورم . نقدی اولان برپدر اولادینی مکتبه یوللار. مکتبه کیده‌جك چوجغه پاره لازمدر . کتاب . کاغذ ، قلم ، مرکب ودها سائر لزوملی شیلر پاره ایله صاتیلور . ملت جاهل ، معارفدن حصه‌یاب اولسون دیه ثوابنه کتاب ، کاغد ، قلم ، مرکب صاتان دکانلر هنوز آچلمامشدر .

شمدی بزده مطالعه‌نك انصافنه ، امعاننه مراجعت ایدرده دیرزکه : تصور بیورلسون : نجیب افندی کبی ارباب وقوف ودانشمز هرشیدن اقدم . هرشیدن اهم واعز ، هرشیدن قدس اولان امرا هم معارفه عائد بو درلو معکوس مطالعاتده بولنه‌جق اولورلرسه اونعمت وسعادتدن استفاده ، اوفیض وانوار حیات بخشادن استفاضه واستناره نصل قابل اوله‌بیلیر ؟.. اوت ، بوکون اهالیمز آجدر ، چپلاقدر وهردرلو معناسیله سفیل وپریشاندر ، جداً مرحمته شایان برحالده‌در . بوبیوك حقیقت انکار اولنه‌ماز . لکن شوده ناقابل انکاردرکه اوآجلق وسفالته الك برنجی سبب جهالتمزدر ، اکثریت اعتباریله ذوق معرفتدن بی‌نصیب اولیشمز ؛ قدرومزیت معرفتی تقدیر وتبجیل خصوصنده‌کی عجز وغفلتمزدر .

مابعدی وار

خلیل ادیب

واعظین کرام ایچون وظائف مهمه

افندیلر !

اقدمجه نشر ایدیلان «علمای اسلامیه ایله حسبحال» سرلوحه‌لی مقاله‌مزده واعظین ایچون برپروغرام یاپیلمسه فائده‌دن خالی اولماز دینلمشدی .

ایشته بووظائفدن برقسمنی دوشوندیکم قدر یازمغه اجتسار ایلدم (بیوکلرمز قارشوسنده بویله‌بر امر مهمی تشریحه یلتنمك طورمزی تجاوز عد ایدیله‌جکی وارد خاطر ایسه‌ده برقاچ عصردن بری ضعفیته باشلامش ، هله یارم عصره قریب بر زماندر طوتلدیغی داء مزمن کسب شدت ایلمکله آغرلاشمش ، امیدلر کسیلمه درجه‌سنه قدر کلمش اولان دولت عثمانیه‌مزه اوصانمق ، یورولمق بیلمیان اوشفقتلی ، متانتلی حکیملرمزك اوتوز کسور سنه‌در ترتیبنه اوغراشدقلری دواء مشروطیتدن برمقدار ایچریلنجه بعنایة تعالی کوزلرینی آچه‌رق ایولشامکه یوز طوتدیغی کوریلنجه بتون افراد ملت اقتدارلری نسبتنده مالاً ، بدناً ، قالاً ، قاماً امدادینه قوشمق لازمه‌دن اولدیغی تحقق ایتمکله وارد خاطر برطرف ایدیله‌رك منویاتمی عرضدن کندیمی آله‌مدم) (لاتنظر الی مقال وانظر الی ماقال) جملهٔ حکمیه‌سی‌ده اونوتلمسون !

(۱) چیقدیغمز کرسیٔ خطابت کیملرك مقامی اولدیغنی کوز اوکنه آله‌رق تصحیح نیت ایده‌لم . یعنی علملریمزی ، وعظ ونصیحتلرمزی وسیلهٔ معیشت طانمیه‌رق همان رضای باری ایچون تبلیغ احکام وتعلیم دین قصدنده بولنه‌لم .

(۲) اومقامات مخصوصه‌ده ادیبانه اوطوروب حرکات غیرلایقه‌دن حذر ایده‌رك ایجاب ایتمیان اوزون مقدمه‌لرله نقد اولان وقتك قسمنی ضایع ایتمکسزین سکینتله افادهٔ مرامه باشلایه‌لم .

(۳) هرسوزیمز شدت وغلظتدن عاری ، شرارهٔ کبروغروردن خالی ، اغراض نفسانیه‌دن بری اوله‌رق

متواضعانه، شفيقانه لينتله تلقين ايدەلم كه (وقولا له قولاً ليناً) خطاب عزتى حزانهٔ خيالمزدن بروقت آيرلمسون.

(٤) نظرلرمز عمومه تشميل ايديلەرك هر كسك اكلايەجغى درجەدە سادە برلسان ايله مسائل مهمەيى اكلاتمغه چاليشەلم كه (كلم الناس على قدر عقولهم) حديث حكمت‌نثارى مرأت قلوبمزدە تجلى‌ساز اولسون.

(٥) طرز افادەدە جمع متكلم صيغەسيله سوزى كنديلريمزەدە تشميل ايدەلم كه (فلاتزكوا انفسكم...) ايله ممنوع اولديغمز تزكيهٔ نفسدن تخلص ايتمش اولەلم.

(٦) برقاچ عصردنبرو ملتمزك مبتلا اولديغى اخلاق بوزوقلغى، صنايع وتجارت نقصانلغى كبى داء مزمنى كشف ايله كتاب سنتدن تداويسنى استنباطه چاليشەلم بعض سبكمغزانك اكلاديغى كبى دينمز مانع ترقى اولميوب بلكه باعث ترقى، خادم مدنيت، مستلزم سياست عادله اولديغنى بالفعل اثبات ايدەلم.

چونكه دين اسلام مطالب ارواحله، حظوظات اجسامى جمع ايله كلديكى نصوص قرآنيه واحاديث نبويه ايله مبرهن ونتيجهٔ كتاب وسنت اولان ومادەسى مليونلرە واران مسائل فقهيه ايلەدە ثابتدر.

ازانجمله (اى امتم سزك خيرلكز دنياسى ايچين آخرتى، آخرتى ايچون دنياسنى ترك ايدن اولمدى. بلكه خيرلوكز هرايكيسندن‌دە حصەياب اولان وكمسەيە بار اولميانلردر) مآلنده (ليس خيركم . . .) حديث شريفيله معيشتى اصلاح كشينك علم وفضلندندر. اصلاحك يولنى آرامقدە دنيايه محبتدن صاييلماز معناسنى ناطق (ان من فقه الرجل...) حديث حكمت اشتمالى اثبات مدعامزە كافيدر،

يوخسه ملت اسلاميەمزك باشنه بلاى مبرم اولان، اومقدس امتى دهشتلى براوچورمه طوغرى سوق ايدن دربدرلك اكلايوب اكلاتديغى كبى دينمز كلياً علائق دنيادن تفرغ حظوظات بدنيەدن مطلقا تجرددن عبارت دكلدر.

ايشتەدينك معناسنده ميدانه كلان شوياكلش اكلايش كتابمزدەكى مقدس بركلمه، اك جمعيتلى برلفظ اولان (تقوى) نك معناسنى تغيير وتبديله قدر واردى.

حالبوكه اسلاميتك شواحمق دوستلريله دينك اك مهلك ميقروبلرى اولان سفهاى ملت اكلادقلرى معناجه (دين) امتلرى هلاك ايدن، جمعيتلر محوايليان برداهيه اولديغنى درك ايدەمديلرده بو قدر ثروت طبيعيه يه مالك وطنمزده ملتى آتش فقره طوتشديرەرق اعدايه قارشو اظهار عجز ومسكنته مجبور ايلديلر. او مقدس كتابمز ايسه (واعدوا لهم من قوة . .....) (ولاتلقوا بايديكم الى التهلكه ....) خطاب وتهديدلريله فرياد ايديبور ايكن خلافنه حركتله قوجه بر ماتى درين بريأس، عظيم بر تهلكه ايچنده براقديلر.

بو فسادى بيلوبده دفع و رفعنه مقتدرلركن منفعت ذاتيه وحظوظات نفسانيه‌لرينى خللدار ايتمامك ايچون اوكنى آلمق ايستەمين خائن مستبدلرك جزاى تاملرينى‌دە منتقم جباره حواله ايدەلم.

(٧) زنجير استبدادى كسر ايله نائل اولديغمز حق مشروع مشروطيتمزك اركان متينه‌سندن اولان، آزلرى چوغالتان، ضعيفلرى قوى قيلان، اوفاجق برحكومتى جهانكير يايان حريت، مساوات، عدالت، مشورت، اتحاد، تعاون تشارك و امثالى كلمات قدسيه‌لرده مندمج اولان معانئ لطيفه وفوائد عميمەيى سكنهٔ قرايه دكل، اصحاب خيامه دخى برتفصيل آكلاتمغه چاليشەلم.

بين العوام اوروپا ملل متمدنه‌سندن مقتبس بر شى ظن اولنان شواصول مشروطيت مقتضاى دينمز، موافق قانون قديمز اولديغنى تفهيم واثبات ايدەلم.

زيرا اوائل اسلامدە بالفعل ثابت اولان مساوات، عدالت شمدى‌يه قدر هيچ برحكومت متمدنه‌دە كورلمامش، تواريخ امك هيچ برنده سلك سطور ايدلمامش اولديغى صحائف تاريخ اسلامى تزيين ايليان وقايع موثوقه اثبات ايلمكدەدر. ازجمله زمان خلافت فاروقدە دردنجى درجەدە مركز خلافتى تزيين ايليان داماد

پیغمبر امام علی حضرتلرندن مسکین بر یهودینك اشتکا-
سنه مبنی حضرت فاروق (یاابالحسن خصمکزك قارشوسنه
اوطورکز بیوردقده : امام علی وجه سعادتلرنده کور-
یلان بر تأثر وتغیرله خصمیله برابر اوطوردیلر .

محاکمه ختامنده امام عمر یاعلی خصمکزك قارشوسنه
اوطورمق نفسکزه آغر کلدیده اونك ایچونمی منفعل
اولدیکز بیورنجه امام علی جواباً : دکل دکل آنجق
بنی متأثر قیلان خصممزله آره‌مزده مساواتی ملاحظه
ایتمیوبده سنك بکا قارشو بین العرب تعظیمی مشعر
اولان کنیه‌ایله (یاابالحسن) دیه ندا کزدر بیورملری
اوائل اسلامده مساواته رعایتك نه درجه‌یه قدر ایلرو-
لدیکنی ایضاح ایدن حقایقدندر .

(۸) قوجه حکومتلری نابدید ایدن ، ملیونلرجه
ملتلری تارمار ایدن، بزلره بیله ابا واجدادمزك براقدیغی
شان وشرفی ، سطوت وجلادتی خللدار ایتدیرن تفرد
وظلم استبداد ، تفرقه ، اختلاف ، عداوت بغض ،
حسد کبی آفات منحوسه‌لرینی بر بر تشریح ایده‌لم . وبونلردن
میدانه کله‌جك مضرات عمومیه‌لری کوز اوکنه آته‌لم .
حقایق تاریخیه ایله تمثیل وایضاح ایده‌رك ملتی توحید
افکاری تنویره چالیشه‌لم .

حتی بر درجه‌یه قدر بو اوغورده صرف مساعی
ایده‌لم که (جمله‌مز بریمزه بریمز جمله‌مزه فدا) جملهٔ
حکمیه‌سی السنهٔ ناسده دکل قلوب امتده زائل اولماز
بر درجه‌ده منقوش اولسون که (مثل المؤمنین ......)
حدیث مکارم نشورینك احتوا ایله‌دیکی حکمت تظاهر
ایتسون .

(۹) احتیاجات ملتی ایی دوشونه‌لم ساعتلرجه دکل،
کونلرجه دوشونه‌لم موضوع ومجروحلرله مالی حکایات
مجموعه‌لرینی قپاته‌لم . صحیحلری ، سننلری ، مسندلری
آچه‌لم ، الجامع الصغیرلری ، الترغیب والترهیبلری ،
نیل الاوطارلری ، کنز العماللری قاریشدیره‌لم تنویرلری
هدایه‌لری خلاصه ایده‌لم .

بعضیلرینك اکلادیغی کبی وعظ و نصیحت صاحبه
صاپان سویلمکدن ، لزومسز حکایه‌لرله جماعتی اکله‌مکدن
عبارت دکلدر . علمای اعلامك دوش فضیلتلرینه تحمیل
ایدیلان شو وظیفه غایت بیوك ، بیوکلکی قدرده صعو-
بتلیدر . احتیاج ملت ایسه یالکز دینی دکل هم مادی،
هم معنویدر .

زیرا خلقت انساندن غرض عبادت ، خلافت ،
عمارت اولدیغی ایچون حکمت الهیه قوای حیوانیه
وملکیه‌نك انسانلرده جمعی اقتضا ایلدیده حیوانیتلری،
عمارت ارضی ، ملکیتلری ، عبادت وخلافتی ایجاب
ایتمکله انسانلر هم دنیوی هم اخروی اولدیغی کبی
احتیاجلری‌ده هم مادی هم معنوی اولدی . جناب
رسالتمآب افندمز (امتلرم تکاسل ومسامحه‌کزدن طولایی
اجرا وتطبیقی نفسلریکزه اغیر کله‌جك ایکی قانون عدالت
براقیورم موجبیله کیدرسه‌کز دنیاده عمر ومسکنته ،
عقباده راه ضلالته دوشمزسکز) مألنده (ترکت
فیکم....) حدیث حکمت اشتمالیله بزلره توصیه بیورلدیغی
(کتاب سنت) بزم دکل بتون احتیاجات عالمی تکافل
ایتمشدر .

هزار صد هزار تأسفلرکه عصرلردنبرو علمامزده
حکمفرما اولان رخاوت ، امرامزك پویان اولدقلری
سفاهت قوجه ملتی اولقدر آجینه‌جق بر حاله کتوردی‌که
بتون اسلافمزك نیجه بیك زحمتلرله بزلره حاضرلادیغی
خزینهٔ معارفی دست اعدایه تسلیم ایتمکده قالمامش‌ده
(ناشر مدنیت ؛ خادم انسانیت) اولان اوایکی مقدس
قانونه قارشو بر طاقم نادانك زباندرازلغنه‌ده سبب
اولمشدر . حالبوکه ارالرمزده حاصل اولان تفرقه‌لر ،
اطرافمزی صاران فساد اخلاقلر، قوای دولتمزه عارض
اولان ضعفیتلر، اعدایه قارشو آلدیغمز وضعیتلر بتون
بو ایکی قانونه رعایتسزلکدن وتطبیقلری خصوصنده
مسامحه وغفلتلریمزدن ایلرو کلدیکی نزد حقیقت بیانده
بدیداردر .

افندیلر ! اوزاغه کیتمیه‌لم هر بریمز معاملاتمزی نجه عالی همتلرله یازلمش اولان اومواد قانون شریعتمزه تطبیق ایدرسه‌ك اکثریتله راه عدالتدن آیرلمش چوق کیسه‌لر بوله‌جغز .

(نره‌ده‌قالدی‌که عوام مسلمین). چارشو پازارلرمزده ایسه عقود فاسده، یلانجیلق، خیانت حکمفرما. هله‌ربا تعمم ایتمش، مباح درجه‌سنه کلمش. ستقامت امنیت ایسه کبریت احمر اولمش. هله‌هله ملتمزه بیوك خدمتلر ایده‌جك اولان شرکتلریمز شو ایکی کلمه‌نك فقدانی یوزندن یوز ارستی قالمشدر .

ایشته‌اك‌اول‌دوشونه‌جکمز‌یالکز‌دینمزك دکل‌بتون‌عالم انسانیتك آکله‌سی صاپیلان‌فساداخلاقه‌تداوی‌ایله پریشان برحاله کلان صلاح و فسادمز کندیسنه وابسته اولان لقمه‌لریمزی‌شبهه، حراملرایله قاریشدیریلان‌معاملاتمزدر.

یوقسه شو قدر تسبیح چکرسه‌کز شو قدر ثواب واردردیه فضائلدن بحث‌ایده‌جك زمانمز دکلدر. فرائضی بیلدرمه‌دن فضائله کچمیه‌لم .

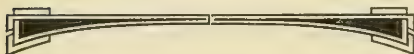
(۱۰) (طبیب یداوی‌الناس‌وهو‌مریض) مصراعنك ماصدقی اولمیه‌لم فعلمز قولمزی ، لسانمز حالمزی تکذیب ایتمسون . عالمی ضیادار ایدوبده کندی نابدید اولان مومل‌کبی اولمیه‌لم. برحکیمك واعظلری‌دیرکه، سامعلری کولکه‌سنه‌تشبیهی نه‌قدرموافقدر. طبیعیدرکه دیرك‌مستقیم اولور ایسه کولکه‌ده اویله مستقیم اولور . شو حالده واعظلرك عالم و مدقق اولملری شرط اعظم اولدیغی کبی عامل متقی اولملری‌ده لازمدر هله‌مواضع تهمدن اوزاق اولملی‌یز. الحاصل (اتأمرون الناس بالبر....) (لم‌تقولون مالاتفعلون) نظم جلیللرینك تهدیدلری‌قارشوسنده زبون قالملی‌یز .

(۱۱) درسلریمز آخرنده برر متفرقه قسمی آچه‌لم‌که زمین اتخاذ ایدیلان آیت جلیله‌یه مناسبت آله‌مدیغی جهتله او آنده تفهیمی ایجاب ایدن بر مسئله‌دن صرف نظر ایدلمسون . هله مسائل فقهیه‌نك چوقلری متفرقه صره‌سنده سویلنملیدر .

(۱۲) دینك (عماد وقوای نصیحتدر) معناسنی‌ناطق (الدین‌النصیحة) حدیث شریفله قدری اعلا و تکرار ایله‌ده متعهدلرینك زیاده اهتماملرینه اشارت بیوریلان شو مسلك جلیلده فوق‌العاده ثبات ومتانتی التزام‌ایده‌لم. اوصانمیه‌لم، یورلمیه‌لم، اصلا یأس وفتور کتورمیه‌لم تبلیغ احکام‌خصوصنده انبیای‌کرام حضراتنك‌ابتلاوتحمللرینی دوشونه‌لم‌ده لائمك لومندن ، منافقك طعننذن ، ظالمك ظلمندن قورقمیه‌لم که بحق وراثتمزی اثبات ایتمش اوله‌لم. والحاصل شاه کرمانینك علامت نصیحتی بیان صره‌سنده بیوردیغی وجهله مسلمینه بذل نصح ایده‌لم . آنلر ایسته‌مزلرسه‌بیله مصالحلرینه ارشاد ومصائبلرینه قارشو دلخون اوله‌مزله نائل اجر ومثوبات اوله‌لم‌والسلام .

اوده‌مشده مدرسیندن اقسکیلی

مصطفی حقی

ادبیات

— قبر —

مجلای حقیقت فنایه‌انتها ، بقایه‌بدایت اولان‌عزلتگاه ابدیمز ، نتیجهٔ سعیمز ، دارالحساب آماملز اولان مزار! زیارتدن محروم ، یاددن مهجور، دوستدن بعید ،مالدن قیمتدار اولان ملجأ ابدیت !

ای قبر ! نظرسکا معطوف اولدقجه برچوق خاطرهٔ یأسله رجوع ایدییور . عجبا نه‌دن ؟ !

بومأوای تنهائینك ، بومنظرهٔ احزانك ایچنده درین اوغولتی ، ضعیف بر کورولتی طویویورم ، کویا بنی

حزننه دعوت ایدییور . حقائق شئون بوطاش کومه‌لرینك آلتده کیزلی اولدیغنی می ؟ . . شکل هائلی بنی متألم ایدییور ، بوکیمسه‌سز جای حزینی ، هله اوخراب مزارلری یالکز کونش زیارت ایدییور . بعضیلری‌ده اغاجلرك کولکه‌لرینه بوروتمش بتون بتون نظردن قاچیور .

دیکیلان طاشلر اویله بر معنای مهیب ایله کوزه چارپیورکه — صانکه شمدی بولندقلری عالمده اعمال سابقه‌نك محاسبهٔ مکافاتنه منتظر قیام ایتمشلرده بووضع هائلده طوکه قالمشلر ! قلبلرندن چیقان انین ندامت کوکلره بر تأثیر عظیم القا ایدییور !

طبیعتك ترتیب واحسان ایتدیکی مساواتی اخلال ایده‌جك هیچ براقتدار بوراده بولنمیور !

کبرو تواضعه ، فقرو ثروته ، علم وجهله ، قول وفعله ، تدنی وتعالی‌یه الك واضح نتیجه ، الك درست حکم بورادن صادر اولور .

دنیا ، تسلیکاه آمال اولان بوساحهٔ کدورت آرا ؛ یأس بیچاپچه ضعیف برامید احضارندن بشقه نه‌یارار؟ ینه بو ابدیت قپولرینه منتهی برطریق هولناك دکلی ؟ !

— آه ! حقیقةً ده اویله‌در . بوکا قارشو هرکس سرنکون اولور ! . آه شوطاش بیخبرمی ؟ . خیر .

تحت بارنده ازلدنکه انکشافی مزاداد اولمش! قلب واردرکه خطاب معنویسنی هرسمع دقیقه ایصال ایدر .

ای زائر! شو کوردیکك طاشلر وجودی طوپراقلره قاریشان برانساندن نشاندر ! . حیات سرمدی‌یه بوقپودن کیریلور . . . واویلای تحسرك ، لوحهٔ ماتم نمونك الك ایلری موجه‌دوری بورالره واصل اوله‌ماز . . . هوساتمزه کوره توسیم ایتدیکمز آلام وسرورك جهانده قالان یادوتأثرندنده آزاده‌یز . . . شوقدرکه آمال واعمالمزده هم نوعمزه دکل ، کافهٔ اصحاب ارواحه‌درجهٔ حسناتمزدن بشقه برحساب اعطاسیله مکلف دکلشز .

مزار کوشه‌سنده ، ابدیت اشیکنده قائم اولانلرك حسن تذکره احتیاجی واردر .

ای زائر تجلیکاه ابدیتك شوعظمت ماتم نمونی‌سنی قورقوتمه‌سین ! برکون سن‌ده بورالره کله‌رك بم زاخر مرحمت اولان فاتحه‌یه نصب نور نظر ایدرسین !

معمار زاده :

محمد علی

تصحیح

(۳٤) نجی نسخه‌ده سکود مکتوبنده تصحیحات

صحیفه	خطا	صواب
۸۰۱	خبایات	خبایا
	حیثیتله	حیثیتیله
۸۰۲–۸۰۳	بیلورز	بیلیوزر
	اوله‌جکز	اوله‌جغز
	ایده‌میه‌جك	ایده‌میه‌جکی
	کرامت	کرات
	تصفیه‌سی	تصفیه‌سنی
	مصرری	مصدری
	سورشلری	شورشلری
	قضا	فضا
	کندیلریده	کندیلری‌ده
	بویله خصلت	بویله برخصلت
	یول	یولی
۸۰۰	ملتفانه	ملتفتانه
	یتاغك بجادر	یتاغك اولسه بجادر
	بوداغی	بوداغنی
	برق مردل	مرد دل

اخطار

قول الجید تنقیدینه دائر مقاله بو نسخه‌یه قونیله‌مدیغی مع الاعتذار بیان اولنور .

بازار ایرتسی – فی ۳۰ رجب شریف سنه ۳۲۷ و فی ۳ اغستوس سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سر محرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت
احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

لیلهٔ معراج

ای لیلهٔ معزز ومملا
ای جلوه نمای سراسرا
ای بحر فتوح وفیض امواج
ای لیلهٔ التغات معراج
ای آن مقدس وممجد
سنسك دم قربت محمد
تقدیس ایدر ای شب همایون
هرسال سنی محمدیون
هردوره‌که صد هزار افواه
حرمتله اوقور تبارك الله
سنسك اوشب معظم القدر
ایلر سکا غبطه لیلة القدر
ای مبدئی عشقك انجلاسی
ای بزم وصال منتهاسی
شامکده فتوح باب امید
صبحکده صبوح فیض جاوید
صدرکده مقام جمع وقربت
سینه‌کده حریم خاص وحدت
ای مظهر پاك نظم (لیلا) [*]
اولسه‌ك نوله قیس روزه لیلا
انوار لطافتکده اش یوق
سن وارسن آنك ایچون کونش یوق
نورك ایدر آفتابی بیتاب
قابلمی جیقه شعاع مهتاب
سنده کورونن اوتاب تاریك
حلی کوج اولان نکات باریك
کعبه کبی صورتك سیهپوش
معنی جهتکده عقل بیهوش

[*] (اسری بعبده‌لیلا) نظم کریمنه تلمیحدر .

كويا ارآسنده سن ليالك
برمثل كزينيسك (بلال) لك
وصفكده ديبور براهل حكمت
« شيخ الحرم حريم حضرت »
اول حضرت احمد معظم
معشوق خدا حبيب اعظم
معشوق خداكه ذات مولى
وصلتكش ايتدى ليل اسرى
فكر ايله كيم اول نبى پرنور
جبرائيل اكا امير آخور
محرابه ايدنجه بخش زيور
تابع اكا زمرهٔ پيامبر
مشتاق لقاسى جند املاك
عشاق خميده قدى افلاك
عنوان سماسى نام (محمود)
مخصوص اكا مقام محمود
درماندهٔ سيرى روح قدسى
تشريف فزاى عرش وكرسى
قربيت حق ايله مشرف
پابوسى شرفنماى رفرف
تنها رد بزم لى مع الله
نازنده ونازنين الله
حيرترس فهم انس وجنى
كوش آور امر (أدن منى)
نزديكترين قاب قوسين
ماحئ قيود ووصف اثنين
مرأت تجلئ الٓهى
بنياى حقيقت كماهى
اى ارحم واشفق خلائق
محبوب كزين رب خالق
سن رحمت محض كبرياسك
تمثال مكارم وعطاسك
طاهر دەنيان بوعبد عاصى
طاعتدن اكرچه خيلى قاصى
دلبستهٔ رحم وشفقتكدر
زيرا اوده عاجزامتكدر.
اى پادشه سراى تفريد
بابكده سنك قاليرمى نوميد
راجئ كرم بوقلب محتاج
لطف وكرم ايت بحق معراج
هردم ايدەر وضەكى زيارت
بيكلرجه صلات وصدتحيت

طاهر المولوى

تاريخ اسلام صحائفندن

« مسجد ضرار ومنافقين اشرار »

اولين مساجد مؤمنين اولان مسجد شريف قبانك جماعت متحدەسنى تفريق وتشتيت ايلەمك فكر لئيمانه‌سيله بر طاقم منافقين طرفندن هجرت سنەنك ٩ نجى ييلنده قريهٔ قبايه مسجد نامى آلتنده بر دارالفساد بنا ايديلمشيدى .

محرم باركاه قيومى مولانا محمد جلال الدين رومى حضرتلرينك جلد ثانئ مثنويده :

فرش وسقف وقبه‌اش آراسته
ليك تفريق جماعت خواسته

بيتيله تعريف بويوردقلرى اوزره داخلى وخارجى مزين ، لكن جماعت اسلاميەنك تعريقى ايچون مبنى اولان بومزخرف بنا ؛ حزام بن خالد ، ثعلبة بن حاطب ، معتب بن قيشير ، ابو حبيبة بن الازعر ، جارية بن عامر ،

زید بن‌جاریه ، نبتل بن‌الحارث، یخرج ، بجاد بن‌عثمان ،
عباد بن حنیف ، ودیعه بن ثابت اسمنده اسائت
ومفسدتلری (والذین اتخذوا مسجداً ضراراً) نظم
کریمیله انبا قیلنمش‌اون‌بردانه منافقك انشا کردهٔ خباثتی
ایدیکه (ابوعامر فاسق) ك برمکتوبی اوزرینه منافقین
مرقومه اوبنیان شقاقه طرح انداز نفاق اولمشلردی .

« بعض مورخین، بانئ مسجد ضراراولان‌منافقین
خاکسارك مقدارینی (مجمع بن جاریه) یی‌ده صایارق —
اون ایکی‌یه ابلاغ ایتمشدر . لکن (تفسیر خازن) ده
مسطوراولدیغنه کوره (مجمع)، اووقت چوجق‌دینه‌جك
برکنج اولوب مسجد ضرارك مقصدانشاسنی‌بیلمه‌یه‌رك
اوراده منافقلره امامت ایدردی . عهد فاروقیده بونك
مسجد قبا امامتنه تعیینی سکنهٔ قریه طرفندن استدعا
ایدیلمش و فاروق اعظم حضرتلری : او ، مسجد
ضرارك امامی دکلی ایدی ؟ قباده امامتی قطعیاً اولماز !
بویورمشدی. مجمع ، شو جواب ردی ایشیدنجه‌حضور
خلیفه‌یه کلوب : یا امیرالمؤمنین! اووقت بن قرآن‌اوقویا
بیلیر. برکنج اولدیغم ایچون اوقویامایان اختیارلره‌امامت
ایدردم . والله‌العظیم قلبلرنده مضمر اولانذن خبردار
اولسه ایدم قطعیاً اومسجدده نماز قیلماز وقیلدیرمازدم
دیمش وطرف خلیفه‌دن معذرتی قبول اولنه‌رق امامتنه
مساعده بویورمشدر »

(ابوعامر) ده‌نیلن حریف، بنی خزرجدن‌رئیس
المنافقین مشهور (عبداه بن ابی بن سلول) ك خاله
زاده‌سی واصحاب کرامدن (غسیل‌الملئکة حنظلة بن ابی
عامر) ك باباسی‌اولوب بعثت‌محمدیه‌دن اول تورات‌وانجیل
مطالعه‌سیله نبی آخرالزمانك بعثت اولنه‌جغنی اکلامش
واوصاف خاتم‌المرسلینی قومنه اکلاتمقده بولونمشدی .
دائما اسکی یوسکی لباسلر کییه‌رك طاعات وعبادات ایله
مترهبانه دمکذار اولور واهالئ مدینه آره‌سنده (ابو
عامر راهب) عنوانیله آکیلیردی .

وقتاکه بعثت وهجرت پیغمبری وقوع بوله‌رق انصار
کزین داخل دین مبین وتابع فخرالنبیین اولدیلر ،
بالطبع ابوعامرك اهمیتی‌قالمادی واولکی‌صیت‌مرائیانه‌سنی
اونوتولمغه باشلادی . شو عدم اهمیت ومنسیت حریفك
موجب اغبراری وحق جلیل نبویده حسدینه بادی
اوله‌رق ذات اقدس رسالته قارشی افترا آمیز هذیاناتده
بولونمغه وبنم بحث ایتدیکم آخرزمان پیغمبری بودکلدر!
دیمکه جسارت ایتدی .

غزوهٔ بدرك مظفریت مسلمین‌ایله نتیجه‌پذیراوله‌رق
اسلامك کسب قوت ایتمه‌سی‌اوزرینه مدینه‌ده طورامایوب
مکه‌یه فرار وملحمهٔ احدده ایلك دفعه اوله‌رق طرف
مؤمنینه اوق آتمغه اجتسار ایله‌دی . اثنای معرکه‌ده
کندیسنه‌ده تبعیت ایلیه‌جکلرینی امید ایتدیکی قومنك
اوراده تحقیرینه هدف اولدیغی کبی (راهب) عنوان
مفخرتی طرف پیغمبریدن (فاسق) لقبنه تبدیل بویو-
رولدی . غائب ایتدیکی شرف واعتبارك غیظیله بوندن
صوکراده اسلام علیهنده بولونمقدن فراغت ایتمه‌رك
(حنین) محاربه‌سنده‌ده شیطان کبی مسلمانلرك قارشیسنه
طورمقدن کندینی آله‌مادی . بوراده‌ده اهل ایمانك
مظفر ومنصور وارباب طغیانك مدمر ومقهور اولدیغنی
کورونجه روم ایمپراطوری (هرقل) دن استعانه‌ایچون
تا شامه قدر اوزادی . شامدن مدینه‌ده‌کی منافقلره
« سز مسجد قبایه قریب برمسجد بنا ایده‌رك ایچنه
ممکن اولدیغی قدر سلاح طولدورك ومسجد قبا جماعتی
بینه تفرقه القاسیله ایکی‌یه آیرمغه چالیشك . بن یاقینده
روم‌عسکریله کلوب محمدله اصحابنی مدینه‌دن چیقاراجغم»
مألنده برمکتوب کوندردی .

لکن چوق کچمه‌دن شامده ، بر روایته کوره
استانبوله قدر سفر ایده‌رك اوراده دعای پیغمبری
موجبنجه طرید و وحید اولارق کبردی کیتدی .

اسملرینی یازدیغمز اون برمنافق، ابوعامرك‌مکتوبی
موجبنجه مسجدی بنا وحضور نبوی‌یه کله‌رك لاجل-

التبرك تشريف سعادتی رجا ایله‌دیلر رسول اللهك مأثر سنیه‌سنه اصحاب کرامك فوق الحد رعایتکار بولوندیغنی بیلدکلری جهتله یاپدقلری بنانك مصلای پیغمبری وحرمت صحابه‌نك مظهری اولماسنی آرزو ایدییورلردی ، شو غرض منافقانه حصوله کلسه‌یدی اتحاد اصحابی تفرقه‌یه دوشورمك قولای اوله‌جقدی . لکن رجای دعوتلری ذات اقدس نبوینك (تبوك) غزوه‌سنه عزیمتی زماننه تصادف ایتدیکندن وعد تشریف زمان عودته تعلیق بویورولدی .

غزوهٔ مذکوره‌دن مظفراً عودت ومدینه‌یه برساعت مسافه‌ده‌کی (ذی ادان) موقعنده استراحت اولوندیغی صیراده منافقلر تکرار کلوب وعد سابق رسالتك ایفاسنی ومسجدلرنده تبرکاً ایکی رکعت اولسون نماز اداسنی استرحام ایله‌دیلر .

ممکن اولان برشیئه قارشی (لا) دیمك عادت سنیه‌لرندن اولمایان نبی خلوق افندیمز عزیمته نیت ایتدکلری صیراده « او منافقلرکه اسلامه مضرت وکفره قوت اولمق ومؤمنین اراسنه تفرقه دوشورمك واولجه جناب حق ورسول الله ایله حرب ایدن شخصی ، یعنی احد وحنین غزوه‌لرنده طرف مشرکینده بولنان ابوعامر فاسقی بکله‌مك اوزره مسجد اتخاذ ایلدیلر وبز ، نماز وذکر الهیدن ماعدا برشی قصد ایتمه‌دك دیه یمین ایدییورلر . الله شهادت ایدرکه اونلر یمینلرنده کاذبدرلر حبیبم ! اصلا اومسجده کیدوب نمازه قائم اولما ! » مآلنده‌کی « والذین اتخذوا مسجداً ضراراً وکفراً وتفریقاً بین المؤمنین وارصاداً لمن حارب الله ورسوله ولیحلفن ان اردنا الا الحسنی والله یشهد انهم لکاذبون لاتقم فیه ابداً » نهی ربانیسی نازل اولدی .

بونك اوزرینه رسالتمآب افندیمز بالطبع عزیمتدن فراغت ایتدکلری کبی (مالك بن الدخشم) (معن بن عدی) یاخود برادری (عامر بن عدی) (عامر اسکن) ایله (وحشی) یه مجد ضرارك ییقیلوب یاقیلماسنی فرمان بویوردیلر . برموجب فرمان مأمور اولان اصحاب کیدوب اودار النفاقی خاك ایله یکسان ایتدیلر وعرصه‌سنی سوپرونتیلکه تحویل ایله‌دیلر .

*
* *

تاریخك تماميله تکرردن عبارت بولوندیغنی تسلیم ایدیلمه‌مه‌بیله وقایع تاریخیه‌نك جزئی فرق ایله یکدیکرینه مشابه اولدیغنی انکار ایدیله‌مز . شوادعایه حجت ابرازی لازم کلیرسه کیفیت بناسنی یازدیغمز مسجد ضراری بیك اوچیوز بوقدر سنه اول انشایه قالقیشان اصحاب نفاق ایله ۳۱ مارت سنه ۳۲۵ حادثهٔ مشئومه‌سنی میدانه چیقاران ارباب شقاقك حرکات لئیمانه‌سی اراسنده‌کی مشابهت کوستریله‌بیلیر . واقعا بوایکی وقعهٔ ملعونانه بربرینه تماميله مماثل دکل ، اجراآت نقطهٔ نظرندن براز متفاوتدر .

مسجد ضراری بنا ایدن منافقین سابقه شق عصای موحدین ایچون اوغراشمشلر وکندیلرینه ستون دین اولان نمازی ستره اتخاذ ایتمشلردی . بنای استبدادی احیا غیرتنده بولنان منافقین لاحقه ایسه اتحاد عثمانی‌یی تفریقه چالیشمشلر وسیمای مفسدتلرینی ستر ایچون شریعت غرایی روپوش ماهیت قیلمشلردی . حرکتلرنده برپارچه تفاوت کورولن بوایکی شرذمهٔ رزیله‌نك مقصد تشبثلری برمرکزده برله‌شیوردی که اوده القای فساد وتفریق اتحاد ایدی .

تعاقب ازمان ایله حسیات مفسدانه وافکار خونریزانه‌ده ایلرله‌مش اولمالی‌که اسکی منافقلر بنای فسادی یاپدقلری حالده قان دوکمکه اجترا ایده‌مه‌مشلر ، یکی منافقلر ایسه بنیان استبدادی طوغرولتامامشکن ناحق یره اراقهٔ دمدن کری طور مامشلردر .

مسجد ضراری یاپانلرك بنای شقاوتی کوزلرینك اوکنده یانوب ییقلدیغنی وکندی الی قیام الساعه لسان نفرت ولعنتله یاد ایلدیکی کبی (یخاد عون الله والذین

آمنوا) مظهریتده بولونوب دینی دنیایه وحمیت انسانیه‌سنی برقاچ دانه لیرایه ده‌کیشن مرتجعین منافقینك‌ده تشبثات خادعانه‌سی توفیق الهی ایله نهایت علیهلرینه دونه‌رك صورت مکارانه‌ده طلب ایتدکلری شریعتك بر حکم حیات افزاسی اولان قصاصه اولا کندیلری محکوم اولدیلر . وملعنت ومفسدتده منافقین سابقه‌یه نسبةً کوستردکلری مدهش ترقینك جزاسی اولارق سیاست ایپی ایله سمای عدل وانتقامه ارتقا ایتدیلر .

(ان فی ذلك لعبرة لأولی الابصار)

طاهرالمولوی

— وظیفهٔ انسانیه —

مزرعهٔ آخرت اولان شو دارالعالمده هر فرد، بر وظیفه ایله مکلفدرکه ایفای وظیفه‌ده ابراز غیرت ایدنلر مثاب، التزام عطالت ایدنلر مصاب اولور .

انسانیت، تعاون اساسنه مستند اولمسنه کوره ایفای وظیفه‌ده نفس ایله برابر هم جنس‌ده نظر دقته آلمق لازم کله‌جکندن سعادت موعوده‌یه نائلیت، هم جنسك منافعنه ایدیله‌جك خدمت نسبتنده‌در.

عالمده نفسندن بشقه‌سنی دوشونمه‌ینلر، نفسندن بشقه بر وجود متنفس تصور ایتمه‌نلردرکه بو قبیل خودبین وخودکاملرك — بشریتله حیوانیت بینی تمییز ایدن — عقل وفکردن محروم اولدقلرینه حکم ایتمك طبیعیدر .

حالبوکه حیوانلرك بیله بربرینه معاونت ایتمکده اولدقلری چشم عبرتله کورلمکده ایکن — اشرف مخلوقات اولان — انسان تعاوندن کف ید، هردرلو منابع منافعی آخره سد ایدرسه کندیسنی مرتبهٔ حیوانیتك‌ده دونه تنزیل ایتمش اولور.

انصاف، بر خصلت فاضله‌درکه هانکی فرد، آنکله اتصاف ایتسه انسانلغه خاص اولان شرافتی احرازایدر. چونکه وظیفهٔ انسانیه‌یی بحق ایفا ایده‌بیلمك ایچون اك بیوك سائق، حس انصافدر.

حس انصاف زائل اولنجه بشر، کائنات انسانیه‌یه مجسم بر مصیبت اولور. انسانلرك اومصیبت یوزندن دوچار اولدقلری ضرر، آفات ارضیه و سماویه‌نك هیچ بریله مقایسه اولنه‌میه‌جق درجه‌ده پرخطردر .

قیاس نفس که، فضیلت وانسانیتده واحد قیاسدر، آکا تطبیق آمال واعمال ایتمه‌ینلر، دائرهٔ فضیلت وانسانیتك خارجنده قاله‌رق عالم انسانیتی دوچار مصیبت ایدرلر.

ارباب انصاف ، بالطبع هر املی وعملده قیاس نفس ایدرك نفسلرینه لایق کورمدکلری احوال سیئه‌یی دیکر-لرینه‌ده لایق کورمیه‌جکلرندن جهان انسانیت ظلام مصیبتدن مصون اولور.

فقط قیاس نفس کبی بر خاصهٔ فاضله‌دن محروم اولانلر، نفسلرینه روا کورمدکلری حالات خبیثه‌یه نفوس سائره‌یی الیق فرض ایده‌جکلرندن هر سعادتی نفس لئیمه‌لرینه تخصیص ایتمك درجه‌سنده خودکامانه حرکت، عباداللهی وقف سفالت ایدرك (ظلوم وجهول) عنوانه مستحق اولدقلرینی — کمال افتخار ایله — اعلان ایدرلر.

دنیا بر ساحهٔ لطافتدر. آکا ایراث کثافت وسخافت ایدنلر، انسانلردر.

انسانلر، انصاف ایتسه‌لر نعم دنیویه‌یی نفسلرینه حصر ایتمك کبی بر سودای بی‌سود ایله — وجودلرینك بر عضوی حکمنده بولنان هم جنسلرینی تضییق وتعذیب ایتمزلر . آنلرك دود آهیله زمین و سمای سپهرنك کورمك ایسته‌مزلر .

فیاض قدرتك انواع لطائفله تزیین ایتدیکی شو خاکدان فردوس نشانی نمونه‌نمای دوزخ ایتمزلر.

یکدیکرك سعادتنه خدمتله لطافت عالمه لطافت دیکر بخش ایدرلر .

حیات فانیه‌نك اوقدر پیچ وتابه ، اوقدر حرص

و آزه ذكرى اولمديغنى تقدير ايله ذوق شخصى‌بى ذوق عموميده آرارلر.

انسانيتك تعيين ايتديكى وظيفه‌يى — عالى جنابانه، فداكارانه — ايفا ايله حياتلرنده انسانلرى كنديلرينه منتدار عالم انسانيتى — صباح حشره قدر — شكر گذار ايدرلر.

مماتلرنده — افواه انامدن صدور ايدن صداى ستايش قنديل رحمت كبى بالاى تربتلرنده لمعه نثار اولدقجه — عالم لاهوتك انوار فيضا فيضندن مستنير اولورلر.

هرفرد بيليركه حيات، محدوددر. وظيفه مهمدر. وظيفه‌نك اهميتى، حياتك محدوديتيله تقابل ايتديرلسه انفاس معدوده‌نك خيره صرفيله وظيفه‌يى ايفا ايتمكدن بشقه چاره اولمديغى تعيين ايدر.

ابن الامين: محمود كمال

« توفيق وهدايت »

عالمده كافهٔ امور وشئون اسباب واوقات مخصوصه‌سنه مرهون بولنديغى محل معارضه ومناقشه دكلدر. احكام قضا تقدير ازلى دائره‌سنده جريان ايلر. شو جريانك تغيير وتوقيفى محالات قطعيه‌دن بولنديغنده شك وتردد اظهار ايلمك الك بيوك بلاهت وياجنت اثريدر.

اسباب معلقه‌سى حلول، اوقات مقدره‌سى دخول ايتدكجه حتى برامر ناچيزك بيله ايقاع وابداعى مختلفدر. نه رأى وتدبير، نه قوت وثروتله سيل شئونك اوكنه طورلمق قابلدر.

عقل وادراك نه مرتبه افزون وچالاك اولور ايسه اولسون حادثات وشئون عالم — قبل الظهور كافهٔ نكات وتفاصيلى، اسباب وعلليه تعيين واحاطه ايديله بيلمك امكان خارجنده‌در. تخمينات ظنيات، وقياسات ومحاكات چوق دفعه حقائق وواقعاته مخالف قالير. اوچ بش تصادف هر وقت هر خصوصده اعتماد واطمئنان بخش ايده‌مز. بعضاً ظهورينه احتمال وامكان ويريله‌ميان، ممتنعاتدن عد اولنان بر طاقم احواله تلاقى اولنوركه: تماميله تعيين اسباب ومؤثراتى بيله وهلهٔ قابل اوله‌ماز. بلكه بعدبعد سبب ومؤثرى بالتحرى وبالتدقيق استطلاع اولنه‌بيلير. بشريتك خصائص ممتازه‌سندن ادراك وانصاف ايله متحلى اولانلر الك اوفاق امور حادثاتدن‌ده عظمت وقدرت الهيه‌يه استدلال وحضور عزتده وضع جباه خضوع وابتهال ايدرلر. لكن شو خضوع وابتهال انجق خالق متعاله عائد وراجعدر. يوقسه — مادام الحياة — نه اويله عجز ومسكنتله فراغ وتكاسل كريوه‌لرينه دوشرلر، نه‌ده آلايش يكدوروزه‌يه بسبتون فريفته وعتو وطغيان دركه‌لرنده روش ابليسانه ونمايش نمرودانه ايله شيفته اولورلر.

مقدرات وتجليات الهيه مصون التغير اولمغله برابر — قبل الظهور — حكم وشمولى بيلنه‌مديكى، خير وشره توجه خصوصنده هرفرد ارادهٔ جزئيه‌يه مالك بولنديغى ايچون صورت مشروعه ومعقوله‌ده اسباب ووسائطه تشبثدن فراغنده‌ده جواز وامكان يوقدر. هرفرد سرنوشتى نه‌دن عبارت ايسه مطلقا اكا ملاقى اولور، هركس، هرشى ماخلق لهنه مهيادر.

فقط كيمسه‌نك سرنوشتى اولدن منكشف ومعلوم بولنمديغى جهتله ترك معقولات والتزام هوائيات ايله سوء حال وحركاتده دوام واصرار ايليانلرك آزادهٔ مؤاخذات وعتوبات قالملرى‌ده لازم كلمز. نور ايله ظلمت اره‌سنده‌كى فرق معيندر، حرام ايله حلال ميندر. فطرت بشريه‌ده معالى‌يه‌ده مساوى‌يه‌ده استعداد موجودر. عقل مدار تكاليف ايسه‌ده اساساً وتماماً وظائف مهمهٔ انسانيه‌نك تعيينه كفايت ايده‌مز. بلكه وظائف وتكاليف معينه‌نك ايفاسنده‌كى لزوم ومحسناتى تيقنه سائقدر. چونكه عقل‌ده قواى سائره كبى برقوتدركه صورت دائمه ومطلقه‌ده اظهار غلبه وتفوق ايده‌مز. حسيات وقواى سائره‌نك

تغلبیله بعضاً وبلکه اکثراً حکم وقوتی ساقط اولور.
اعتراضات ومشتهیات دائما حدود معقولاتی تجاوز ایلر،
حقیقتده اثر جنت بولندیغی معلوم ومعین اولان نیجه
حالات وحرکاتی معقولاتدن عد ایتدیرر .

نفس امارەنك غلیانیله خود بینلك وخودکاملق
وادیلرنده ، قدرت شاملهٔ الهیەدن غفلتله تصرف امور
داعیەلرنده کردن فراز طغیان اولەرق مجنون عاقل نما
حالنه کیریلیر ، ایرکیج خیبت وخسرانه تلاقی ایدیلر .

غائلەسز ، اندیشەسز برحیات ممکن ومتصور دکلدر .
احوال ظاهرەلرینه غبطەلر ایدیلان ، آلام وغوائلدن
وارسته ظن ایدیلان نیجه کیمسەلر واردرکه بشقەلری
ایچون خندەلره شایان کوریلان حالات انلر ایچون
کریەلرله تلقی اولنور . شودار امتحان وابتلاده آزاده
سرلك میسر اولەماز . هرکسك حالنجه ، ادراکنجه
برابتلاسی بولنمامق غیرقابلدر .

حیات فانیه ــ ایستر تالخ ، ایستر شیرین ــ نەقدر
ممتد اولور ایسه اولسون زمان موعودینك حلولیله
برغایته ایریشەجکی ، بالجمله تجملات وتزییناتیله مافی
الموجودك متروك قالەجنی مشهودات محققەدندرکه : اشرف
مخلوقات اولان بشر ایچون بشقه برحیات جاودانی موعود
ومقرر بولندیغنی ارباب فکر وبصیرته احساس واراءه ایدر .

شوحیات یکدوروزه یالکز استحصال وسائل
معیشته ، استکمال حظوظ واذواقه منحصر دکلدر ، حیات
باقیەدەکی نعمت ونقمته عائد درجاتك اکتسابی ، معاده
متعلق ذخروزادك تدارکی ایچون برعالم اهتمام ومساعیدر .
هرفعل وحرکت خیر اولسون شر اولسون لایق بولندیغی
جزایی مستلزمدر .

افعال واعمال بشریەنك ایسه ــ کافهٔ اسرار وعللیله ــ
بوجهان بیبقاده ظهور وتعینی قابل اولەماز . کیمسەنك
بطانهٔ حالی لایقیله بیلنەمز ، قصد ونیتنك نەجهته منتهی
ومنعطف بولندیغی حقیله کسدیریلەمز . کذلك شو
ولولەکاه بیسکونده استرداد واستحصال اولنەمیان نیجه
حقوقده واردرکه انلرك احقاقیده بالجمله سرائرك انکشا-
فیله حضور عدالت مطلقەده محاسبەیه توقف ایدر .
نورك ظلمته تقابلیله نظر مشاهدەدن مستور برنقطه
قالمدیغی کبی سرائر افعال واقوالدنده انظار اطلاعده
نهفته برجهت بولنەمیەجق برعالم دیکرده تلافی اقتضا ایلر .

اویله برعالمکه : فردك فرده قارشی بطش وشدتی ،
نەفضله برنفوذ وقدرتی متصوردر ، عموماً هم حالدر .
اعمال وافعالك نتایج مقررەسندن بشقه براستنادکاه
تدارکی محالدر . اودم ، پشیمانی وندمده برفائده ویرمز .
کمسەدن مدد ومعاونت بکلەنلمز .

شوجهان زوال پذیرده سریان غفلت وطریان غرور
ونخوتله زیر وبالایی ، پیش وپسی تفریقه مقتدر اولەمیە-
درجەلرده کندندن کچوب قوت وحشمت موقتەسنه
استناد ایدوب حق وحقیقتدن اعراض ایله آمال وافکار
خودکامانەسندن بشقه برشی دوشونەمیانلرك دم بودم ،
ساعت بوساعت کریوەلرنده غلطان اولانلرك حیات فانیەلری
ولوسلم آزادهٔ عقوبات بولنمش اولسەبیله بعدالحین
انکشاف سرائر ایله حتی مقدار ذرانه قدر محاسبەدن
خارج برشی قالەماز . ایشته اودم عظیمده ذوق نامیله ،
فرصتدن استفاده صورتیله انهماك کوستریلان حالاتك
حقیقتده نصل بیهوده وبیثمر وبلکه مورث محن وخطر
اولدیغی بیلنیر . وفرصتك انتهاز دکل فوت ایدلدیکی
آکلاشیلیر .

خود سرانه حرکات ، عندی وبی اساس معاملات
هیچ بروقت هیچ بروجه ایله برفضیلت وموفقیت
تأمین ایدەمز .

کیمسەنك یاپدیغی الی الابد یانته کار قالەماز . هر
قوتك فوقنده برقدرت مطلقەنك وجودینه جزم ویقین
حاصل ایدەمیەجك درجەلرده دیدهٔ ابتصاری دوچار
عمی اولانلرك شرف انسانیدن برنصیبی وبین البشر بر

موقعی یوقدر . خالق طانیمیانك حقوق انسانیه‌یه رعایتی اوله‌ماز . حقوقی ادراك وقبول ایلیه‌میانلرکده انسانیتله بالطبع مناسبتی قاله‌ماز .

ایشته معنای انسانیته آشنا اولانلر قدرت مطلقهٔ الهیه‌یی بهمه‌حال استدراك وقوی وراسخ بر ایمان واعتقاد ایله قلبلرینی زیغ وضلالدن پاك ایدرلر. مطهر ومصفی بر قلب، حقیقی ومعلا بر اعتقاد ایله ید قدرت الهیه‌نك کافهٔ قوا واشیایه شمول واحاطه‌سنی عین الیقین کوروب آکلایانلر دائما صون صمدانی‌یه التجادن، هر خصوصده عنایات وتوفیقات سبحانی‌یه استدعادن خالی قالماز ، جهانده هیچ برشیئه اعتماد واستناد جائز وقابل اوله‌میه‌جغنی بیله‌رك اویله غرور ونخوت ابلیسانه‌یه قاپیلماز . خودبینلك ، خود کاملق ورطه‌لرندن تقایب وتصرف امور داعیه‌لرندن کلیاً اتقا ایدرلر. ینه او قلب صافی وایمان قوینك فیض تأثیریله ـ توفیقات ربانیه‌یه مظهر اولدقجه ـ خیبت وخسراندن تخلیص کریبانه هیچ برصورتله امکان بولنمدیغنی‌ده پك رعنا بیلیرلر .

بیلدکاری ایچونده هرخصوصده ودائما توفیقات سبحانیه‌یه استنادو صورت مشروعه ومعقوله‌ده جستجوی اسباب ایله عزم وتشبثدن خالی قالمازلر . چونکه الاهك توفیقی خلوص نیت ایله ابراز مساعی ایلیان ارباب غیرته میسردر .

آمال خبیثه وافکار فاسده بسلیانلر، منافقانه روشلرله صورت حقدن کوینانلر فیض وتوفیقه مظهر اوله‌مزلر .

ماحصل مقدرات وتجلیات ساحهٔ ظهورده تأخر ایله‌مز ایسه‌ده معلق اولدیغی اسباب ایله صورت ظهور وتکونی معلوم بولنمامق حهتیله تحری وتوسل اسبابدن فراغته وافعال شنیعه و [illegible]ه‌دن طولایی‌ده عقوباتدن مصونیته امکان ووجه یوقدر .

منبع فیوضات وتجلیات اولان قلب تطهیر وتصفیه ایدیله‌مدکجه هواجس نفسانیه‌نك تهاجم وتغلبندن قورتیله بیلمك، همزات شیطانیه‌دن وارسته قاله‌بیلمك مستحیلدر صفوت وسلامت جنان ایسه اهل یقین وایمانه موعود بولنان هدایت الهیه‌یه توقف ایدر. مظلم ومعوج یوللرده طولاشانلر البته فوز وفلاحه ملاقی وفسق وفساد ایله استحصال آماله اوغراشانلر شبهه‌سز حسن عواقبه نائل اوله‌ماز .

حیاتی سدید ومعین برمسلکه مرتبط اولمیان ، هر کون بلکه هردم برطور حاله کیروب چیقان غشاشین برزمان موقت ایچون تلوین عیون ایده‌بیلسه‌لرده ابدیاً ستر ماهیته مقتدر اوله‌مازلر . طریق حقدن انحراف ومساوی ومناهی ایله ائتلاف ایلیانلرك نصیبی آنجق خسران وخیبتدرکه بوندن طولایی تقدیره عزو قصور بالطبع صحیح وجائز اوله‌ماز .

تقدیر ، اعتیاد واصراره کوره تجلی ایلر . معین ومنور اولان شاهراه صدق وصوابدن مباعدت وظنون واوهامه تبعیتله کرداب فسق وفجورده دونوب دولاشمق، حق وحقیقتدن روکردان اولوب خرافات واباطیله وجود ویرمك قلوبده صفوت وسلامتدن اثر براقماز . قلوب قاسیه‌ده‌ده قوت ایمان تقرر ایلیه‌مز. توفیق وهدایت رحمان ایسه انجق اهل یقین وایمانه موعود ومیسردر .

ابن‌الامین: احمد توفیق

سکود مکتوبی

ـ کچن نسخه‌دن مابعد ـ

اوت پك طوغریدر : مزروعاتك برکتسزلکی ، محتکرك انصافسزلغی ضعفای ملته قان آغلاتیور، بیچاره‌لری طوپراقله تغدی ایده‌جك برحالده بولندیرییور. ینه تکرار ایده‌بیلیرمکه ، یوزده طقسان او برکتسزلکه سبب اهالیٔ قرانك عطالتیدر ، وعطالتك مولدی‌ده جهالتدر . اراضی ؛ سینهٔ حرصنده صاقلادیغی دفائن

ثروت وسعادتدن آنجق ارباب سعی واجتهادی حصه‌دار انتفاع ایدر. انسانلری سعی واجتهاده سائق ایسه وقوفدر واو وقوفده معارف سایه‌سنده حاصل اوله‌بیلیر. محتکرلرك اونباشانه انصافسزلقلرینه‌ده جهالتدن بشقه‌بر سبب تصور اولنه‌مز.. جهالت امراضك هیچ برینه قیاس ایدیله‌مز. بومرض مدهشله مصاب ومعلول اولان بدبختـان ؛ حیوانات مفترسه‌دن زیاده جمعیات بشریه‌یه ایقاع مضار وخسـار ایدرلر . شرافت انسـانیه‌نك آنجق علم ایله معرفتله قائم اوله‌بیـله‌جکی ایضـاحدن ، ایراد دلائلدن مستغنی برحقیقت واضحه‌در .

ییه‌جکی اکمکی تدارکدن باشـقه برشی دوشـونمکه استطاعتی اولمیان بررئیس عائله‌نك اولادینی مکتبه سوق ایده‌میه‌جکنی، مکتبه مداوم اطفال ایچون پاره‌یه احتیاج اولدیغنی کیم تسـلیم ایتمز ؟ . نجیب افندی برادرمزده شوحقیقتی پك کوزل تقدیرایدرلرکه ، عجزی اومرتبه‌ده بولنـان بابالرك اولادینی تحصـیلدن ، نعمت معارفدن محروم براقامق وظیفه‌سی منسـوب اولدقلری قصبات وقرانك ذی‌قدرت اولانلرینه توجه ایدر. بذل صدقاتدن ایفـای زکاتدن دهـا زیاده جالب اجر ومثوبات اولان بوحقیقت بیلـمه‌لی ، بیلدیرلمه‌لی . بیلوبده بالاختیار اجرا ایتمه‌ینلر ؛ بووظیفه‌یی ایفایه جبراً سـوق ایدلمه‌لی . تمرد ایدنلر، تکدیر ایله‌می تشهیرایله‌می هرنه‌صورتله اولورسه اولسـون اوتاندیرلمالی . بوبرجهاد اکبردرکه اوجهـاد اوغرنده آغزدن چیقاجق سـوزلر ؛ قلملردن جریان ایده‌جك مداد؛ دشمن دین وناموسمزه حواله ایدیله‌جك سـیوف غیرت وحفظ وطن یولنده دوکیله‌جـك دماء شهدا درجه‌سنده شایستهٔ تبجیل واعزازدر .

وطن‌مبارك وعزیزمزك هریولده وهریوزدن ترقیات و تعالیاته مظهریتنی حصراً معـارفك حقیـله تعممندن بکله‌ین وبوفکر صوابده مصر اولان دقیقه‌بینان ؛ نجیب افندی کبی هریرده وهرقصبه‌ده برایکی‌مثلنه تصادف ایدیله‌بیـله‌جکندن امید وار اولدقلری دانشـوران و حمیت پرورانی بوصف حربك ، بوجهاد اکبرك اك ایلریسنده کورمك ایسترلر. قلوب ووجدانه اصل قان آغلاده‌جق بر کیفت وار ایسـه ؛ اوده بو کبعبده ذاتلرك معارفدن منتظراولان فوائد وثمراتی بوکونده منحصراً حکومتدن حکومتك غیرتندن بکله‌ملری و مطالعه‌لرینی او نقطه‌دن آییرمیه‌رق صوابی طانیان و طوغری یولی کوره‌بیلنلرك طاتلی وپارلاق امیدلری تلخ ایلملریدر.

ادارهٔ سابقه‌ده همان هر کون بارقصبه ویا بر کویده یکی بر مکتب تأسیس و کشـاد ایدلدیکنی واکثریا بو مکتبلرك اشراف واغنیا طرفلرندن وجوده کتیرلدیکنی غزته‌لر خلقه خبرویررردی! اواشراف واغنیا بومکتبلری رضای‌باری نامنه‌می وجوده کتیریورلردی؟.. هیهات!. مقصد او وسیله ایله برکلاه قاپمق ، بر رتبه ویانشانه نائل اولـمق ایدی . یوزده طقسـاننك برر آخوردن فرقی اولمیان اومکتبلرك طاشنی ، طوپراغنی صیرتنده طاشیان و انشـا ایدنده زواللی اهالی اولدیغنی ارباب یقین پك کوزل بیلیور وآکلایوردی .

زواللی معارفمز نه‌غریب صفحه‌لر کچیرمش. نه‌غریب اغراض ومفاسده واسطه اولمش‌ایدی. برطرفدن دولتك تزیید قوی وشوکتنه ، ملتك تأمین رفاه و سـعادتنه ، ملـکك استکمال وادامهٔ زینت ومعموریتنه یکانه واسطه اولدیغی ایچون اك بیوك جزایه مستحق کوریله‌رك باش مدعی عمومیلر النه تسـلیم اولنور . [۱] دیکر جهتدن وجودینه ، بر آز نفس آلمسنه لزوم کوریله‌رك یوق‌یره بر چوق پاره‌لر صرفیله تملسز بر چوق مکتبلر وجوده کتیرمك ایسـته‌نیلیوردی ! بر طرفدن نفعی ، فیضی ، لطفنی بر نظر نافذله تقدیر ایدوب خدمت ایتمك ایسته‌ینلرك ذلت ونکبتنه آلت اولدیغی‌حالده دیکر جهتدن بر

[۱] تمییز باش مـدعی عمومیلکندن معارف نظارتنه کتیریلن معهود جلال .

خیلی متغلبه و متنفذینك حرص اقبال و آمالی تسکینه خدمت ایلیور ؛ قدر عالیسی. بازیچهٔ سفها اولمق درکه‌سنه تنزیل اولنیوردی !..

مشروطیت معززه‌مزك بوکون اوزرینه کشف بر برسترہ چکدیکی بو صحفاتی بومهم نقاطی نظر عبرتدن دور طوتماز وبالخاصه: «الطیر بالطیر تصاد والمال بالمال یکسب والرجال بالرجا تعال» حکمتنی ملاحظه‌ده قصور ایتمزسه‌ك معارفمزه صاغلام تمل آتمق نه‌صورتله ممکن اوله‌بیله‌جکنی ادراك ایلمش وسمت سعادت وفلاحه او طوغری یولدن بر آن اول واصل اولمش اولورز.

اوروپانك، دول متمدنه‌نك معارفجه محیرعقول ترقیاتی اسبابی تدقیق ایدیله‌جك اولور ایسه بو مسئله‌ده حاکمیت ملیه‌نك لطف وتأثیراتی، افراد اهالینك تعاون واقداماتی حکومتلرك، حکومت آدملرینك غیرت واجراآتی فوقنده کوریلور. اوروپاده ضعفانك، اغنیانك الك زیاده ابراز سماحت ایتدکلری برمسئله وار ایسه؛ اوده بیلنملی درکه معارفك ترقیاتنه عائددر. باخصوص ارباب یسار وثروتك حیاتلرنده، مماتلرنده بویولده اظهار ایتدکلری فداکارلقلر انسانه جداً حیرت ویرر. او حاله قارشی زنکینلرمزك حسسزلکلرینه غیرتسزلکلرینه نه قدر تأسفلر ایدلسه آزدر. بو ایکی صفحهٔ متضاده‌یی قارشولاشدیره‌جق اولورسه‌ق، معارف ایچون متحولینمزك ایتدکلری خدمت؛ صفر منزله‌سنده‌بیله وجودینی احساس ایده‌مز.

دورمشئوم حمیدیده بیکارجه عجزهٔ اهالینك اوجاقلرینه اینجیر دیکمك صورتیله مقدار ثروتی کندینك‌ده تخمین ایده‌میه‌جکی حده واصل اولان برکشتنی آزدن آز هر سنه‌بیکس فرق اللی چوجنی مکاتب لیلیه‌ده اوقوتدیرمق یتشدیرمك استطاعتنی حائز اولدیغی حالده یکانه اولادینی مجاناً لیلی بر مکتبه قبول ایتدیرمك ایچون کونلرجه معارف نظارتی قوریدورلرنده‌مسکنانه ومتزللانه تبارلرده استعطافلرده بولنمش ایدی! بوماهیت فطرتده ادانینك مقداری حساب ایدیله‌جك اولسه بیکلره بالغ اولور. نصل تأسف ایدلمسون؟..

بو تفصیلاتدن شونتیجه‌یه انتقال ایده‌بیلیرزکه، بوکون موجودیتمزی، وظیفه‌مزی بیلدیره‌جك؛ فقیر-لرمزی اغنا واغنیامزك ثروتنی دوبالا ایده‌جك؛ کوزلرمزی آچاجق والحاصل بزلری هردرلو معناسیله مسعود یاشاده-جق آنجق معارف اولدیغنی بلااستثنا عمومز ادراك ایتمزسه‌ك، بولندیغمز درکهٔ عجز ومسکنتده صاپلانیر قالیرز. بو عجزایله، بوغفلت ومسکنتله برخطوه ایلری کیده‌بیلمك بزم ایچون طبیعی قابل اولاماز. باقی: انتباه.

خلیل ادیب

«لسان مسئله‌سی»

— سلیمان نظیف بکه —

اسپارطه‌دن :

بك ! بز نه‌یز ؟ تورك !

شو حالده نه ایچین یازدقلرمزی تورکجه اوله‌رق یازیورز ؟ اویله جمله‌لرمز آراسنه عربجه، عجمجه، فرانسزجه کلماتی صوقوب‌ده فکرمزی و سوزمزك زمینی حلاوتندن چیقارمقده معنا نه ؟ ! . — قارشیده-کیلره کندیمزی بکندیرمك ایچون — کوریلمه‌دك لغتلری قوللانمقده فائده‌مز نه ؟ ! .

بوکون دین نه‌در ؟ عسکرلك نه‌در ؟ قوتمز نه حالده‌در ؟ هپ بیله‌جکز. بونلری‌ده غزته‌لرده، کتا-بلرده اوقویه‌جغز ؛ اوکرنه‌جکز.

بز، بونلری بیلمز، اوکرنمزسه‌ك انسانلقده علاقه‌مز اولماش اولور !.

بك ! سزك فکرده، سزك اقتدارده بو عثمانلیده چیقسه چیقسه آنجق بش بیك کیشی چیقار.

یوز بیك کیشی ایله اون بش ، یکرمی میلیون تورك البته بر دکلدر .

بناءً علیه بوکون فکرمزی آغزلرمزدن چیقدیغی کبی کاغدلر اوزرینه‌ده قویمق ، پك کریده قالمش اولان بو افراد عثمانیه‌نك جمله‌سنی هر شیئدن خبردار ایتمك لازمدر .

برچوق انسانلری بیلیور وکوریبورم‌که :

صباوتنده عقائد دینیه‌سنی اوکرنمه‌مش ، بویومش. شمدی‌ده نماز قیلمق ، اوروج طوتمق ایسته‌یور. لکن نواقصنی شوکا ، بوکا صوره‌جق حیا ایدییور . بعضیلری ده وارکه : برآز اوقوماسی وار . غسلندن ، نمازندن وسائره‌سندن صوراجق. لکن ، حیاسی سببیله کتابلره مراجعت ایتمك ایسته‌یور : کیمی « کتاب الصلاة » کیمی « کتاب النکاحی » ئه‌له آلیور . فقط اکلامق نرده ؟!

ذاتاً بو یولده یاپیلان کتابلر ، نرده‌ده طوپوللادق لغتلر ، ترکیبلر وارسه آنلرله یاپیلمش ، میدانه کلشدر.

بوجهتدن کیمی نکاحنده شبهه ایدوب کدییور ، کیمی‌ده غسلی لایقیله بیله‌مدیکی ایچون مردار اوله‌رق دائما جامعه کیروب چیقیور .

برچوقلری‌ده وارکه: زراعته ، صنایعه عائدشیلری کتابلرده ، غزته‌لرده کورمك ، او یولده عمل ایتمك ایسته‌یور . کذلك ألنه غزته‌یی آلیور. عربجه ،عجمجه تراکیب توصیفی ، تراکیب اضافی‌می آرارسك ، تتابع اضافات ، یوقسه مسجع جمله‌لر ، غیر مأنوس لغتلرمی آرارسك ؟ لایعد ! . بیچاره برشیئ اکلایامادیغندن همان ألنده‌کی غزته‌یی اوبرطرفه فیرلادییور . بك ! لسانمز پك اوقدر طار دکلدر .

بوکون بزه لفظ لازم دکل ؟ روح لازم ! .

— داها دوغریسی ـ هرکس اوکرنمك لازمدر.

مع مافیه عربجه، عجمجه ، فرانسزجه کلمه‌لری بوس بوتون قوللانمامقده اوله‌ماز .

[مملکت ، فائده، وقت. خوش. حلاوت. کتاب، قلم ، غیرت .. الخ..] کبی کلمه‌لر ترکجه‌لشمش اولدیغندن اویله‌جه یازمغه مجبورز .

قلم ، دیمجه یازی‌یی میدانه کتیرن بر اغاج پارچه‌سی اولدوغی هرکسك عقلنه بردن کلیر. لکن، «کلك» کلمه‌سی اورته‌یه آتیلنجه یوز کشینك آنجق یکرمیسی آکلار ، سکسانی آکلاماز .

بردکرسز ، بر محاکمه‌سز آدم نه قدر کندینه سوس ویرسه قیراوه‌تی، توالتی الندن براقماسه ینه اهمیتسز ینه اعتبارسزدر .

ایشته — روحسز اولدوغی حالده — طمطراقلی یازمغه یاته‌ن برکاتبده بویله‌در..

ئه‌وت ! « دمیر یولی » سویلنه‌جکی وقت [طرق حدید] ، « ئه‌و ایشلری » دینه‌جکی زمان [مشاغل بیتیه] دیمکه برکمسه‌نك مجبوریتی نه‌دن اولسون ؟!.

ئه‌لنده‌کی غزته‌یی اوقویان بر آدم ، قارشیسنده دیکله‌مکده بولنان برجاهله : [کلموا الناس علی قدر عقولهم] دیسه کیتسه عجباوا دائما باش ایرقالایان ، هردقیقه تصدیق ایتمکده اولان ذات بوندن نه آکلار ؟ !

هیچ !.....

بز دائما چارشوده ، بازارده کوریبورزکه : بر غزته اوقویانك باشنه اونبش ، یکرمی اوقومیان اوطوروبور . اوقومیان کوزنی ، قولاغنی اوقویانه عرض ایتدیریبور . اوطمطراقلی ترکیبلری ، کلمه‌لری اوقویان ذاته قارشی — آکلایورمش کبی — کراته باش، بویون ایرقالایور .

فقط آجینرکه : مع التأسف بر شی آکلامادقلری آکلاشیلیور .

قارداشم ! وطنداشم !

چالیشه‌لم. فکرمزی هرفرده آکلاته‌لم. هرچفتچی‌یی — اوروپاده اولدوغی کبی — چفتچی سوررکن غزته

مطالعه ایتدیرمکه آلیشدیره‌لم . آلیشدیره‌لمده : ۳۱
حا نه‌سی کبی اودهشتلی وقوعاتی برداها کورمیه‌لم !..

۱۷ تموز ۳۲۵ سنه اسپارطه‌ده : معلم

م . ح .

ادبیات

عجم شاه سابق حقنده

مات مظلومه‌یی تعذیب ایدردی حق دیه
شــاه ایرانك توجهکاهی اولدی روســیه
شاه ویراندر بوکون اوشاه ایران صانمه‌یك
آه ملتدن قرارمشــدر اوپاصــلی ناصــیه

فلورینه‌لی : ناظم

بلبله

عاشقم ! کل که‌خوابیداردر . لکن شفق بلوطلری ایچنده کیزلنان پرتو رنکین قدر لطیف برحالده . . . بیلمم که سن کبی یوکسك صدالی برقوشك ترنمی بونی اویاندیرورمی ؟

قلب سودا پرستی خیال اولملی ، خیاللری ینه دونکی حاللریدر . ینــه سنی اغلاتمق ایچون خاموش ؛ یاخود فرقت وهجران یوزینی کوسترییور صانیرم . دون صباح اشککك موجه‌لرندن دوشن دوشوشه‌لر عجبا اوکا بوکون کار ایدرمی ؟ اواویورکن ســن عکس قامتی کورونجه ممنون اولملیدك ؟ نیچون بولندیغنه سوینه سوینه ؛ کوله کوله شکرایده‌جك یرده فریاد ایدییورسك ؟ کوزوکده کوکلکده آندن بشقه بروجود یوقمیدر ؟

خطاباتنی رحمانی برالهام قلبی ایله سویلدم .

ای‌سحرقوشی ! ینه رنجوروتباه اولمغه عاشقمیسك ؟ لحاظهٔ نظارك سحری شعلهٔ برق کبی یاقیور . یاندیغندن دکل ، سودیکندنده دکل . جناب عشقك سحره مخصوص جلوه‌سندن اولملیدرکه — فریاد ایله ، فریاد ایده‌بیلمکله شکر کذارلق کوسترییورسك !

صاری قنادلرك کلی‌هاله کبی سمای جمالدارینی احاطه ایتمش ؛ مکملیت خلقتنه کائناتك مفتون اولدیغی تابش رخسارینی تماشامی‌ایدییورسین ؟ آه ! بن‌ده بوکا عاشقم خیر . بن ایکیکزه عاشــقم . بوبدایع کاینه‌یی ، بوجامعهٔ محسنات سبحانیه‌یی سوه‌رم ... حسیاتم بوکلملرله مالیدر .

آه بلبل ! ســنی بیزار ایدن بودیلسز یاپراقلر ، ناطقهٔ عجز کللر ! باری آچیلسونلرده عرض جمال ایتمش اولورلر .

نسیم حمداولسون مساعد ، ناطقیت بشرکبی‌ساکتانه کذار ایدییور . ایجتمه ، اوزرینــه قونمــه . بوپری سحرك انتظام خیالاتنه ظل کلیر .

اویویور . رؤیالری — آه سکا دائر اولملی ؟

یاربی ! بوقدر کوچك وجود ایچنده اختفا ایتدیکك عشق کبی عالی برحس قدسیتدن بکا میسر اولمیان شرنعمت ، کوزلك نامنه یاراتدیغك شوکل نارین قابلیه عرض جمال ایچون انظار عشقه چیقه‌جق !

آه ! ای حسن مکمل ! ای‌نورسحر ! صباحتوریکه چوق‌زماندر مشتاق اولان بربلبل افتادهٔ عشقه برنظر تنزل اهدا ایدرمیسین ؟

— بلبل !

ویویور ! اویویور ! بوراحت معشــوقانه‌یه بن نکهبانم .

چهره‌سنده برتبدل وار ، آچیله‌جقمی ؟ خیالنك

زمینی دکیشمش . یئه کوزل یدقدرتك ابداع ایلدیکی
کمال عشق بوپریده واردر . تأثر ایتمه
الهی ! شودیکنلر ایچنده احسان ایتدیکك نباهت
جماله عاشق اولمیانلر نه ایله متلذذ اولورلر ؟.

معمار زاده :
محمد علی

انتقادات

ردی علی مافی القول الجید من الردی

[مابعد]

صحیفه ۴۸

سأطلب بعدالدار عنکم لتقربوا
وتسکب عینای الدموع لتجمدا

شارح (سنکتب ماقالوا) قول کریمنده اولدیغی کبی
سین مجرد تأکید ایچوندردیمشدر . حال بوکه قول کریم
مذکور تهدیدی متضمن بولنمشدر.

القول الجید

زمخشری امور محبوبه ویا مکروهه‌یه داخل اولان
سین تأکید ایچون اوله‌بیلیر دییور . جاناندن مباعدت
طلبی ایسه نفسك نه‌قدر کوجلکله یاپه‌بیله‌جکی اموردن
اولدیغی شبهه‌دن آزاده‌در.. شاعر بو آرزوده بولنورکن
ایچی‌قان آغلادیغنی‌ده ایما ایتمش اولیور. مؤلفك «طلب بعد
هرنه‌قدر غرض صحیحه‌که حصـول قربدر مبنی ایسه‌ده
فی نفسه مطلوب اولمدیغنه و استقباله نظراً أطلب ارلنه‌بیله‌جکنه
اشارت»دن عبارت اولان توجیهنه کلنجه اولا بو عبارەده
طلب بعدك مطلوب اولمسی یاخود طلب اولنه‌بیلمسی کبی
برر کاکت واردر. ثانیا بو توجیه‌سینی معنای استقبالده
ابقا ایلمکه راجع ایسه [۱] طلب بعدی آتی‌یه تعلق ایدن
شاعرك حال حاضره نظرا نه‌فکرده، نه آرزوده اولدیغی
جای سؤال قالمقسله برابر طلب وارزو دینلن شی حد
ذاتنده استقباله تعلق ایدر. بونی ایکنجی دفعه اوله‌رق
ستقباله آنقده ایسه غریب بر تکرار شائبه‌سی واردر
[۲] انك ایچوندرکه آتی‌یه عائد آرزولرك کندیلری
حالی وانجق متعلقلری استقبالی اولور. مثلا ایکی سنه صکره
دای حج شریف آرزو ایتمك ایکی سـنه صکره اجرا
اولنه‌جق برامرك شمدیدن آرزوسی قلبده حاصل اولمقدر.
اکر آرزونك دخی اووقته تأخری لازم کلسه فی الحال
افاده ایدیله‌جك هیـچ برمعنی ذهنه لایح اولمامش دیمکدر.
مکرکه شاعرك مقصودی طلب مباعدته اغزی وارمیور
اولدیغنی اشراب ایتمك اولسـون . براحتمال دها وارکه
اوده زمان استقباله موضوع اولان لفظ حالده استعمال
اولنمق ونکتهٔ مجاز ایسـه اجراسنه باشـلانیلان شیئك
فردالره تعلیق ایدیلمکه لایق بولنـان امور شـاقه‌دن
اولدیغنی افهام ایلمکدر. فقط بوصوکنجی توجیه شارح
علامه‌نك توجیهنه پك مغایر دکلدر. والحاصل سینی معنای
استقبالیسندن صرف ایلمك دها مناسبدر .

۴۹ صحیفه

« بن نائل شرف قربکز اولمق املیله سزدن فراق
و تباعدی طلب ایده‌جکم ودوام ملاقاتکزله مسرورتیم
وبکادن فراغ و اسـتراحتم حاصل اولمق ایچون محزون
اولوب آغلامنی آرزو ایده‌جکم دیمکدر .»

« شارح بومعنایی تکلف وتعسـفدن خالی اولمدیغی
بیانیله ابطال ایده‌رك بیته شویله برمعنی ویرمشدر : بن

[۱] نته‌کیم قریباً کندیسندن نقل ایدیله‌جك اولان مفهوم
بیتده‌کی (طلب ایده‌جکم ، آرزو ایده‌جکم) تعبیرلریده بونی
کوستر.

[۲] مولفك افاده‌سنده‌کی رکاکت سابقه‌نك منشأی‌ده بو
اولسه جائزدر .

بوکونکی بعد وفراقه ومقاساة احزان واشواقه آلیشقین وبوندن طولایی کوزلرمك اساله دموع ایتمکده اولمسنه راضی‌یم چونکه (الصبر مفتاح الفرج) فحواسنجه بو عسرك بریسری اوله‌جقدر و دلائل الاعجازده کلام شیخ عبدالقاهردن مفهوم اولانده بودر دیمشدر . آنجق شارحك شیخ عبدالقاهردن نقل ایتمسی موجب رجحانی اوله‌ماز . زیرا شعر آکلامق ذوق معانیجه حسن تصرفه وغرابت تخیله عائد برشیدر. بوراسی قواعد فن دکلدرکه شیخك کلامی انده حجت اولسون »

القول الجید

زمانی اغفال ایله کردشنی تقبیدن عبارت اولمق اوزره مؤلفك ترجیح و تصویبنه مظهر اولان معناده استقامت تامه حاصل اولمق ایچون وتسکب قولنی، تسمع بالمعیدی کبی مؤول بالمصدر اوله‌رق طلب سابق تحتنده درج و ادخال ایدلمك اوزره بعد الدار قولنه معطوف اعتبار ایتمکه احتیاج وارکیدر . نته‌کیم احتیاج مذکور مؤلفدن نقل ایدلدیکمز مفهوم بیتدن‌ده منفهمدر . حال بوکه بوربط بیتك خلاف ظاهری اولدیغنده شبهه یوقدر.

مؤلف وتسکب قولنك سأطلب اوزرینه عطف اولندیغی ویاخود برجمله مستأنفه حالنده دوشونولدیکنه کوره دخی ترجیح والتزام ایلدیکی معنایی شویله‌حه : «بن‌ارتق خانه‌مك سزدن اوزاق اولمسنی طلب ایده‌جکم که یاقین اوله‌سکز کوزلرم دخی طونمق ایچون کوز یاشلرینی دوکمکده‌در» تصویرایلمشدرکه، بوکا کوره بیتك حاوی اولدیغی ایکی فقره من حیث المعنی یکدیکرینه ایصنمیور چونکه برنجی فقره‌دن مقصود زمانده بولنان عکس مطالب خاصه‌سندن استناده طرزنده برطریق اغفال واحتیاله سلوك ایلمك اولدیغی حالده ایکنجی فقره بومقصده خادم اوله‌میه‌رق اجنبی برموقعده بولنمش اولیور. زمان بنی کولدیرسك دیه آغلایورم دینله‌مز چونکه انسانلرك آمال ومطالبی ایله مجادله ومعاکسه‌دن محظوظ اولان زمانك آرادیغی‌ده اونلرك اغلاملری دیمکدر . اوت، بونقطه‌ده اغلیورم تعبیری ایله اغلامق ایستیورم تعبیری آره‌سنده فرق واردر.

مؤلفك شارح علامه طرفندن نقل ایدوب کندیسنك ملتزمی اولمدیغی ایچون صغوق کوسترمکه چالیشدیغی معنایه کلنجه بوکا کوره بیت سراپا :

(اشتدی ازمة تنفرجی)

وادیسنده بولنمش اولورکه شیخ المانیندن منقولیتله مؤید اولان بومعنایه هیچ بردیه‌جك اولمدیغی ظاهردر. مؤلفك ، بوراسی قواعد فن دکلدرکه شیخك کلامی حجت اولسون دیه‌رك وظیفهٔ حکمیتی شیخ عبدالقاهردن نزع ایله کندی ذوق سلیمنه توجیه ایتمسی پك فضولیانه ومتحکمانه اولمشدر. « شعراکلامق ذوق معانیجه حسن تصرف وغرابت تخیله عائد برشیدر » سوزی‌ده غرابت تخیل اثریدر . صوکره .. شعر اکلامق بشقه قواعد فن‌ده باشقه ایمش ؟ حال بوکه شعر اکلامقدن مناسبتی قطع ایتمك ایستدیکی قواعد فن قواعد فن بلاغتدر . وبالخاصه قواعد فن معانیدر . اویله فن معانی‌که شعر سویله‌مك فنی دکلسه مطلقا شعر اکلامق فنی اولمق لازم کلیر . صوکره .. بوفنده مقتدی به اولان شیخ عبد القاهر ایله علامهٔ تفتازانینك ذوق سلیمنه اعتماد اولنمزده مؤلفککنه اعتماد اولنورمش ... او درجه‌ده‌که — بوبیتده ذکر اولنان معانی ثلثه‌یی جامع بر احتیاط اولمق اوزره — حاشیهٔ شریفیه‌ده کوریلن تفصیل وتردیده محل یوقمش !!.

برده یوقاریده عرض ایتدیکمز وجهله مؤلفك ترجیح ایتدیکی معنایه بیتك ظاهری اوقدر مساعد اولمدیغی کبی اوصورتده کلام آز چوق هزلکارانه

وظرافتپردازانه اولمق لازم کلیر. [۱] حال بوکه ذوق ادبیلری افاده کارلی تشخیص خاصیتنی حائز بولنانلرك تسلیم ایده‌جکی اوزره شعرك سیاق واسلوبی تجلد غمکینانه‌یی کوسترمکده‌درکه زندن‌طولایی شاعرك نفسنه قارشی — سینی تأکیده حمل ایچون مؤلفك لزوم کوستردیکی وجهله — تهدیدی‌ده متضمن عد اولنه‌بیلیر.

مابعدی وار مصطفی صبری

— استبشار —

انسانلغك طوغری یولنی طبیعیدرکه طوغری بر دین تعیین ایدر. اللهك، مخلوقاتندن ذی عقل قسمنه بخش ایتدیکی نعم کریمه‌نك اك مبجل و اك مقدسی دین وکتابدر. معلومدرکه خلقت آدمدن خاتم الانبیا افندمز حضرتلرینه قدر برچوق انبیا ورسل کرام ایله برخیلی کتب منزله وارد اولمشدر. علی الایجاب کرك کتابلر وکرك پیغمبرلر یکدیکرینك احکام ومعاملاتنی نقض ایله‌مشدرکه نزد الهیده تکملی آرزو بیوریلان جلوهٔ الهیه‌ده بوصورتله جاری اوله‌کلمکده‌در. ایشته بو تبدلات پیامبریه ودینیه‌نك خاتمهٔ کمالی اولمق وفقط عظم

[۱] نته‌کم مؤلفك طرفداراولدیغی معنایه مثال اوله‌رق‌ایراد ایلدیکی باخرزینك :

واطا لما اخترت الفراق مغالطا
واحتلت فی استثمار غرس ودادی
وطمعت منها فی الوصال لانها
تبنی الامور علی خلاف مرادی

قولنك اسلوبی ایله بیت شاهدك اسلوبنه برنظر تمیز وامعان عطف اولنورسه سوزمزه حق ویریلیر. مؤلفك بومعامده‌کی بیاناتی بتون معاهددن مأخوذدر. یعنی‌ممدوح کورندیکی فکرده کندیسی‌کوزل برمقلددر. شوقدر واركه ادبیاتك فنی برکتابی اولان مطول تقلید ایتمك — قواعد فنی استخفاف‌ایدیشندن‌ده اکلاشلدیغی وجهله — مزاجنه موافق دوشمدیکی ایچون کتب محاضراتدن عد ایدیلمکه لایق اولان معاهدی تقلیدایلمشدر.

موجودات الهیه‌نك مفخر یکانه‌سی بولنمق اوزره حبیب نجیب خدا سیدنا محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینی‌ده ارسال‌ایله کندیلرینه انزال‌اولنان وحکم قوتی شرایع منزلهٔ مطلوبه‌نك کافه‌سنی جامع اولمقله‌برابر الی قیام الساعه باقی اولان قرآن عظیم الشان احسان بیورلمشدر. نور حقله منور و تغییر وتحریفدن معرا اولان بوکتاب مستطاب بوکون اوچیوز کسور ملیون اسلامك ایادیٔ تکریمنده هامه پیرای شرافتدر. حکم جلیلنك قدسیت وکمالنه مخالف قالان بوکون خیلی دین ومسلك ومذهب سالکلری واردر. ازجمله کتب کبیرهٔ الهیه‌دن اولوب عرضنه حاجت اولمدیغی اوزره محرف اولان انجیل، تورات، زبور شریف موجودلرینك مندرجاتنه تبعاً علمای خرستیانیه ایله علمای اسلامیه میاننده بك چوق مناظرات وقوعبولمش وبویولده بر خیلی تألیفات وجوده کتورلمشدر. بوتألیفاتك چوغی بشقه لسانده‌اولوب اونلرده خصوصی مباحثاتدن عبارت بولندیغندن کتب مذکوره‌نك تمامنی تشریح ایدر ترکجه برمجله‌مز بولنمیوردی. بودفعه بولی مکتب اعدادیسی معلملرندن معمار زاده محمدامراه افندی طرفندن کتب مذکوره دقتله تعقیب وتتبع ایدیله‌رك اولا محتویاتی کماینبغی تشریح وتحریرایدلمش بعده حقایق‌الهیه، احکام قرآنیه ایله تأیید اولنمش‌اولان (مرآت ادیان ومذاهب) عنوانلی بررساله‌نك احضار وطبع ونشرینه ابتدار ایلدیکی منظورمزاولدی. کتابك طرز تحریر وترتیبنده اتخاذ اولنان سادهلك هرکسك قولای آکلایه‌بیله‌جکنی تأمین ایدیور. برسعی مدید ایله امر خیره معطوف اولان بوخدمت مرغوبه شایان تقدیر و تحسیندر. بناءً علیه کندیسنی نام اسلامیت حرمتنه تبریك ایدر و موفقیاتنی جناب حقدن و دینمزك صاحب حقیقیسی اولان روحانیت پیامبریدن تمنی ایلرز.

محمد علی

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی — فی ۷ شعبان المعظم سنه ۳۲۷ و فی ۱۰ اغستوس سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز : فاتح مجیز درسعاملرندن شهری احمد رامز

سر محرر : فاتح مجیز درسعاملرندن مصطفی صبری

مدیر مسئول : مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده : محمد علی

مندرجات :

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۱۲,۶۰ فرانق
۶,۳۰ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی، ادبی، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

طشره مفتیلری ایله نواب الشرعی جانب عالیلرینه

رمضان شریف مناسبتیله طشره‌یه عزیمت ایدن طلبهٔ علومك بعض محللرده اعتمادنامه سؤالنه معروض قالدقلری وسنین سابقه‌ده کوردکاری معاملات معتاده‌نك غریب وشایان تأسف برتحوله اوغرا- دیغی حقنده‌کی مسموعات و مستخبراتمزك توالیسی، جمعیتمزی بیانات آتیه‌یه مجبور ایتمشدر:

اولا شوراسی معلوم اولملیدرکه جمعیتمز علی الاطلاق طلبهٔ علوم حقلرنده، کندیلرندن اعتمادنامه طلبنی موجب برشبهه‌یه ذاهب اولمغه کیمسه‌نك حقی اوله‌میه‌جغی اعتقادنده بولندیغندن طشره‌یه کیدن طلبهٔ موما الیهمدن هیچ برفردده اعتمادنامه ویرمه‌مشدر . کرچه بعض طرفلردن کندیلرینه جمعیت سوسی ویریله‌رك بعض طلبه‌یه اعتمادنامه اعطا ایدلمکده اولدیغی ایشیدلمش ایسه‌ده بوحال، اکثریتی تشکیل ایدن اعتمادنامه‌سزلرك تحت شبهه‌ده قالملرینه مساغ کوسترمك دیمك اوله- جغندن نظرمزده بالعموم طلبهٔ علومك حقوق معصومه‌لرینه قارشی عظیم برجنایت ودور سابقده کوریلان توصیه و التماس اصولنك دها غدارانه برشکلده تطبیقندن عبارت اولمق درجه-

لرنده شایان نفرت کورلمکده‌در . بو چرکین ترجیح بلا مرجحدن ضرر دیده اولان بعض طلبهٔ علوم، کندیلرینه‌ده اعتمادنامه ویرلمك اوزره بزه مراجعتلرینی تکرار ایتمشلر ایسه‌ده اسلامیت وسلامت عمومیه ایله احکام مشروطیت ومساواتی محافظه ایچون حسبةً لله تشکل ایتمش اولان جمعیتمز ، طلبه حقنده مجاناً عزیمت و عودت ایتملری ایچون حکومت طرفندن یدلرینه ویریلن تذکره‌لردن دها صریح براعتمادنامه اوله‌میه‌جغی فکرنده ثبات ایتمکی مسلکنه دها موافق بولمشدر.

دیوان حرب مقرراتیله طلبهٔ علومك مجرم وبی کناه بولندقلری چوقدن میدان وضوحه چیقمش اولدیغی ومجاناً عزیمت وعودتلری اسبابنی تأمین ایله برابر مناسب مقدارده خرجلقلر دخی اعطاسی کبی حقلرنده معاملهٔ تطییبیه ایفا بیورلدیغی حالده طشره‌ده بعض طرفلردن طلبهٔ علوم حقنده کوسترلمکده دوام ایدیلن آثار ترددك موافق شعار اسلامیت وانسانیت اولمامقله برابر حکم حکامه‌ده بلا سبب عدم قناعت ایهام ایده‌جکی وارستهٔ ایضاحدر. والسلام علی من اتبع الهدی .

جمعیت علمیهٔ اسلامیه

واعظلره اخطار

وعظ وقت سعادتده ودها صکره‌لری، اوائل اسلامده خطبه طرز وشکلنده ایفا ایدیلورایدی . کرك پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم وکرکسه خلفای راشدین امت اسلامیه‌یه دینی ادبی سیاسی نطق ایراد ایتمك مراد ایتدکلرنده منبره چیقارق قائم اولدقلری حالده ایفا بیوررلردی . واداء صلاتدن صکره جماعته متوجهاً وقاعداً تبلیغ احکام ایدرلردی. مقدما حال وحشتده ایکن اسلاملردن آلدقلری علوم ومعارف سایه‌سنده بوکون حال ترقیده کوریلان اوروپالیلر خطابتی قائماً اجرا ایدرلر وقنغی مسئله حقنده ایراد نطق ایده‌جکلرسه یوکسك برمحله چیقارق سامعینه اکلادرلر .

وعظ برآیت ویاحدیثی تفسیر واکا متعلق مسائلی بیان ایتمك صورتیله اجرا ایدیلان نصایحه اطلاق اولنور. خطابت ایسه فکرده تصور ایدیلان بر ویامتعدد مسائل شرعیه ویاسیاسیه ویاادبیه‌یه دائر ارتجالا ایراد ایدیلان نطقه اطلاق اولنور . حضرت رسالتپناه افندمز بعض وقتلرده مشتد العصب ومحمر العین اولدقلری حالده ایراد خطبه بیوررلردی. خطبه‌ده اکثریا طبعاً خطیبك احوال واطوارنده برتغیر کوریلور . بزده خطبه ایراد ایتمك یالکز جمعه‌لرده وجوب درجه‌سنده اولوب بشقه وقتلری ایراد خطبه ینه مشروعدر . بناءً علیه سامعینه قارشو خطابنده‌کی قوهٔ تأثیر وعظدن پك زیاده اولدیغندن عادات قدیمهٔ اسلامیه وجهله خطابت صورتیله اجرای نصایح ایتمك خصوصنه‌ده اعتنا واعتیاد ایدلمك لازمدر .

اوروپاده خطابت مسئله‌سی پك ایلرو کیتمش وبوساپه‌ده برچوق شیلره موفقیت حاصل اولمشدر . مقتدر خطیبلر متباین الافکار اولان برجمعیتی خطبه سایه‌سنده اتحاد ایتدیره بلدکلری کبی افکار عمومیه‌نك ایسته‌نیلان جهته جریان ایتدیرلمسی خطبه سایه‌سنده اوله‌بیلیور . بزده ایسه متدین متشرع اولان عالم خطیبلرك معنوی

برقوتك انضمامیله ایراد ایده‌جکی خطبه‌لرده کوریله‌جك تأثیر، مطبوعات و وعظ کبی وسائطك جمله‌سندن زیاده اولادر .

وعظ ایتمك حقنده بعض شرائط واردر . اولا وعظ ایدن ذات هانکی کتابدن درس اوقوتمق وهانکی آیت وحدیثی تفسیر ایتمك ایسترسه آنك متعلق اولدیغی مسائله واقف اولملیدر . ثانیاً وعظ ایلدیکی اهالینك مزاجنی بیلوب نصیحتنك نه صورتله تأثیر ایده‌جکنی حس ایدرك اکا کوره وعظ ایلملیدر. مثلا پك چوق جهالت ایچنده قالمش اولان برقومه طاعات وعباداتك اقصای مراتبنی تعداد ایتمك جائز اولمیوب مکلف اولدیغی فرائضدن خارجه چیقماملید . زراعتله مشغول اولان اهالی‌یه زراعت حقنده مسائل شرعیه وتجارته مستعد برقومه‌ده تجارتك فضائلندن بحث ایلملیدر. ثالثاً قصه کوللك ایله وقت کچیرمامالیدر. بزم بعض موعظه کتابلریمزده آیته وحدیث صحیحه مستند اولمیان قصص واسرائیلیات ومصالر واردرکه بوکبی شیلری محتوی اولان کتابه شریعت ووعظ کتابی دیمکه حیا ایدیلیر. شریعتمزك علویتنی اکلاتمق ایچون سویلنان سوزی شرع وعقل میزانیله وزن ایدوب اکا کوره سویلملی برچکه کمیکیله بیك آی محاربه ایدوب یالکز باشنه برچوق مشرکلری قتل واتلاف ایدن وقالین ایپلرله باغلاندیغی حالده قیرمغه موفق اولوبده صاچ قلیله باغلا- ندیغنده قیرمغه موفق اوله‌میوب مشرکلر طرفندن شهید ایدیلان شمعون الغازی حکایه‌سی کرچه قدرت الهیه وعظمت صمدانیه سببیله ممکن وواقع اوله‌بیلور ایسه‌ده کرامت اولیانك معجزه‌دن زیاده اوله‌میه‌جغی اعتباریله بوحکایه‌ده برمبالغه اولملیدر . مشهودات قبیلندن اولان مسائلك تأویل وتفسیر معناسنی برلکده سویلمك وسا- معینك وارد خاطر اولان شبهه‌لرینی ازاله ایتمك لازمدر. مثلا برروایته کوره قدر کیجه‌سی نازل اولان روحك تعریفنده ایاقلری یدی قات یرك آلتنده باشلری عرش اعلانك فوقنده بونك یوزبیك باشی اولوب هرباشنده یوزبیك آغزی وهرآغزنده یوزبیك لسانی اولوب دائما جناب حق ذکرایله مشغول برملك اولدیغی ذکر ایدیلیور وجودی هرطرفی احاطه ایتمش اولان اشبو ملائکه‌نك حرکتی تصور اولنه‌مزکه یره نزول ایدیبیلسون بواعتراض هرحالده سامعینك خاطرینه کلور . کرچه بوکبی حدیثلر متشابهات قبیلندن ایسه‌ده تأویلنه قائل اولان علمایه کوره شویله‌جه تأویل اولنور . معلومدرکه ملائکه‌لر کوزله کورلمز ال ایله تماس ایدلمز . موجوداتدندر . وبونلرك قدر وشرفلری عندالله متفاوتدر . هرملائکه‌نك قدر وشرفنی جناب حق فضاده جسم کثیف حالنده کوستر هانکیسی دها بیوك اوله‌رق تجسم ایتمك صلاحیتنه من طرف الله مالك ایسه دیکرلرندن افضلیتی اونسبتده اولور. ایشته قدر کیجه‌سی نزول ایده‌جکی روایت اولنان روح، جسم کثیف حالنده نزول ایتمیوب حال طبیعیسیله نزول ایدر . فقط جناب حقك اشرف ملائکه‌سندن اولوب جناب حق کندوسنی فضاده برجسم کثیف حالنه افراغ ایتمك مراد ایتدیکنده جسامتی تاعرش اعلادن تحت الارضه قدر اولان برمسافه قدر محلی استیعاب ایتمك واو نسبتده معلوم المقدار باش، لسان، آغزه مالك اوله‌رق جناب حقی تشکراً ذکر ایلمك صلاحیتنه مالکدر. حضرت جبرائیل حقنده‌کی قادلر دخی بوقبیلدندر .

والحاصل واعظلرك اتخاذ ایده‌جکی مسلك ناسك اکلایه‌بیله‌جکی مسائل اعتقادیه وعلم فقهدن مسائل دینیه واخلاق وآداب اسلامیه وسیرت حضرت پیغمبری وتجارت وصنعت وزراعتك ترقیسی وثروت ملیه‌نك تزییدی حقنده تشویقات وعلمانك اقوالی وملکك سلامتنه خدمت ایده‌جك عناصر مختلفه‌نك اتحادینه واهالینك حکومت مشروطه‌یه اطاعت وانقیاد ایتمسنه دائر اولان بحثلره منحصر اولملیدر . اسرائیلیاتدن دینه واخلاقه خدمت ایده‌جك حکایاتی نقل ایلمك جائز

ایسه‌ده آیت کریمه وحدیث صحیحه مستند اولمیان وذکرندن براستفاده ایدیله‌میان حکایات ایله وقت کچیرمك جائز اولماز .

— بیان الحق —

جمعیت علمیه طرفندن واعظلر ایچون ترتیب ایدیلان درسلردن بعضیلری رساله‌مزه درج ایدیله‌جکدر .

« مثنوی شریف » دن

«مسجد ضرار ومنافقین اشرار» سرلوحه‌سیله یازیلان مقالهٔ تاریخیه‌ده بالمناسبه :

فرش وسقف وقبه اش آراسته
لیك تفریق جماعت خواسته

بیت رنکینی درج ایدیلمشدی. اعاظم دین وعرفای حقیقت آیینك (مغز قرآن) ستایش تکریمنه واو قافلهٔ حافله‌نك سرآمدانندن بولونان مولانا جامی حضرتلرینك :

مثنویٔ مولوی معنوی
هست قرآن درزبان پهلوی

مدیحهٔ تعظیمنه بحق مظهر اولان کتاب جلیل مثنویدن بوبحثه عائد بعض بدایعك بالاقتباس مألاً ترجمه‌سنه چالیشمق وارد خاطر اولدیغندن ذات وقعه‌یه متعلق ابیات کزیده بروجه زیر نقل وتحریر قیلیندی :

اینچنین کژ بازیٔ می باختند
مسجدی جز مسجد اوساختند
فرش وسقف وقبه اش آراسته
لیك تفریق جماعت خواسته
نزد پیغمبر بلابه آمدند
همچواشتر پیش او زانوزدند
کای رسول حق برای محسنی
سوی آن مسجد قدم رنجه کنی
مسجد روز کلست وروز ابر
مسجد روز ضرورت وقت فقر
ساعتی آن جایکه تشریف ده
تزکیه مان کن زما تعریف ده
مسجد واصحاب مسجد را نواز
تومهی ماشب دمی باما بساز
تاشود شب از جمالت همچو روز
ای جمالت آفتاب جانفروز
آن رسول مهربان ورحم کیش
جز تبسم جزبلی ناورد پیش
چون بران شد تاروان کردد رسول
غیرت حق بانك زد مشنو زغول
کین خبیثان مکر وحیلت کرده‌اند
جمله مقلوبست آنچ آورده اند
مسجدی برجسر دوزخ ساختند
باخدا نرد دغا می باختند
قصد شان تفریق اصحاب رسول
فضل حق را کی شناسد هرفضول
تاجهودی را زشام اینجا کشند
که بوعظ او جهودان سرخوشند
کفت پیغمبرکه آری لیك ما
برسر راهیم وبرعزم غزا
زین سفر چون باز کردم آنکهان
سوی آن مسجد روان کردم روان
دفع شان کفت وبسوی غزوه تاخت
با دغایان ازدغا نردی بباخت
چون بیامد از غزا باز آمدند
چنك اندر وعدهٔ ماضی زدند
کفت حقش ای پیمبر فاش کو
غدر را ورجنك باشد باش کو
کفت ای قوم دغل خامش کنید
تا نکویم راز هاتان تن زنید

چون نشانی چند از اسرار شان
درمیان آورد وبدشد کارشان
قاصدان زو باز کشتند آن زمان
حاش لله حاش لله دم زنان
هرمنافق مصحفی زیر بغل
سوی پیغمبر بیاورد ازدغل
کفت پیغمبرکه سوکند شما
راست کیرم یاکه سوکند خدا
باز سوکند مکرر خورد قوم
مصحف اندردست وبرلب مهر صوم
که بحق این کلام پاك وراست
کان بنای مسجد ازبهر خداست
اندر آنجاهیچ مکروحیله نیست
اندر آنجا ذکر وصدق ویار بیست
کفت پیغمبرکه آواز خدا
می‌رسد درکوش من همچون صدا
چون زنور وحی درمی ماندند
بازنو سوکند ها می خواندند
باز پیغمبر بتکذیب صریح
قد کذبتم کفت باایشان فصیح
چون بدید آمدکه آن مسجد نبود
خانهٔ حیلت بدودام جحود
پس نبی فرمود آنرا برکنید
مطرح خاشاك وخاکستر کنید

مآلی :

منافقین خاکسار، حیله وخدعه‌یه اجتسار ایده‌رك انشا کردهٔ نبوی اولان مسجد قبادن باشقه برمسجد بنا ایله‌دیلر . بو مسجدك قبه‌سیله تاوانی و دوشه‌مه‌سی مزین، جماعت متحدهٔ مسلمینی تفرقه‌یه دوشورمك فکریله مبنی ایدی .

اوتفرقه جویان، حضورپیغمبری‌یه کلوب پیشکاه محمدیده دەوه کبی دیز چوکدیلر ومسترحمانه برافاده ایله «یارسول‌الله ! کرماً وعنایةً انشا ایتدیکمز مسجده قدوم عزیمت خصوصنده اختیار زحمت بیورو .

اوراسی : یاغمورلو چامورلو کونلرده وضرورت واحتیاج زمانلرنده ایفای صلات ایچون بنا قیلنمشدر. اوبنای جدیدی برمدت تشریف وبزی تزکیه وتعریف ایده‌رك مسجدله اصحاب مسجدی تلطیف ایله . ذات اقدسك بدر تابان هدایت، بانیان مسجد ایسه کیجه کبی همرنك ظلمتدر. ای جمال اشراك سوزی آفتاب جانفروز اولان نبی اکبر! برلحظه بزمله برابر بولونکه شبرنك اولان قلوب قاسیه‌مز لقای منیرکله انورمن الصباح اولسون » مآلنی عرض ایله‌دیلر .

عین رحمت ومحض شفقت اولان رسول کریم علیه و آله الصلوة والتسلیم افندیمز بواسترحامات منافقانه‌یه متبسمانه‌یکی! دیمکله جواب ویروب دعوته اجابت عزمنده بولوندقلری صیراده «حبیبم! غول بیابانی کبی خادع ومضل اولان منافقینك سوزلرینی استماع ایتمه. بوخبیثلرك یاپدیغی مکروحیله‌دن عبارت اولوب فعللری قوللرینك تماماً ضدیدر. بونلرصراط جحیم اوزرینه برمسجدانشاایده‌رك اللهه قارشی حیله‌کارلق اویوننه قالقیشدیلر . مقصدلری اصحاب رسول بیننه تفرقه دوشورمك وشامدن منکردین بر لعین بدآیینی کتیروب کرسیٔ اضلاله چیقارمقدر. بو منکر ومنافق حریفلر ، اونك مواعظ ضلال آمیزیله نشوەیاب اولورلر. سنك نصایح بلیغه‌کی واتحاد واتفاق خصوصنده‌کی فضل الٰهی‌یی تقدیر ایتمزلر» مآلنده‌کی وحی ربانی جلالت ریز نزول اولدی.

شو نهی الٰهی اوزرینه رسول الله افندیمز منافقینه خطاباً « دعوتکزه اجابت ایدردك اما شیمدی غزا نیتیله یوله چیقمق اوزره‌یز . سفردن عودتده مسجدکزه اوغرار ونماز قیلارز» بیوروب اونلرك خدعه‌سنه دفع حسنله مقابله ایله‌دیلر .

عودت سینه وقوعنده ارباب نفاق ، حضور سعادته
کلوب وعد سابق پیغمبرینك انجازینی استرحام ایتدیلر .
اووقت « ای پیغمبر آخرزمان! منافقلرك مقصد مکارانه
ونیت خدعه‌کارانه‌لرینی آچیقدن آچیغه سویله بوندن
طولایی برحرب وقوعه‌کلیرسه‌ده اظهار حقیقتدن چکینمه»
طرزنده بروحی نازل اولدی. برموجب وحی ، حبیب
ادیب الٓهی افندیمز « ای‌قوم مکار! صوصك که اسرار
منافقانه‌کزی فاش ایتمیه‌یم » دییوب مقاصد خیانتلرندن
برمقدارینی کشف واظهار بویوردقلری کبی اونفاق پیشکانك
افعال مکر آمیزی ساحهٔ علنیته چیقدی .

تشریف رسالتی قصد ایدنلر ، نیات فاسده‌لرینك
آکلاشیلماسی اوزرینه «حاشا وکلا بزم مقصدمز اسائت
دکلدی!» دییه حضور پیغمبریدن رجوع ایله دیلر وهربری
قولتوقلرنده صحائف قرآنیه‌یی حامل اوله‌رق نزد رسول
اللهه کلوب تبرئهٔ نفس ایچون یمینه باشلادیلر . مهبط
وحی الٓهی افندیمز «سزك یمینکزیمی قبول ایده‌یم یوقسه
اللهك شهادتنی می که جناب حق (والله یشهد انهم لکاذبون)
بویوریور » دیدی .

منافقلر، بوجواب اوزرینه آغزلرنده مهر صیام،
اللرنده صحائف قرآن اولدیغی حالده «کلام الله حقیچون
بزم اومسجدی انشا ایدیشمز لوجه‌الله ایدی. اوراده
صدق واستقامتله ذکر اللهدن باشقه برنیتمز وهیچ برکونه
مکروحیله‌مز یوقدی » دییه تکرار تکرار یمین ایتدیلر .
وصف کزین قرآنیسی (وماینطق عن الهوی) اولان
رسول کبریا علیه اکمل التحایا افندیمز طرفندن منافقلرك
شویالان یمینلری « آواز وحی الهی بنم قولاغمه واصل
اولمقده‌واوصدا سزك کذب وخیانتکزه شهادت ایتمکده‌در»
دییه رد ایدیلدی. منافقین، وحی ربانینك انوار باهره‌سنه
قارشی عاجز وسرسم قالینجه تکرار ایمان غلیظه‌یه ابتدار
ایله‌دیلرسه‌ده طرف اصدق المرسلیندن «سز حقیقة کاذب
وحیله‌کارسکز» تکذیب صریحنه اوغرادیلر.

مسجد شکلنده یاپیلان اوبنای نفاقك مسجد حقیقی
اولمادیغی ودار مکرو دام جحود اولدیغی تظاهر ایدنجه
رسول الله حضرتلری «اوراسنی ییقك وعرصه‌سنی مزبله
اتخاذ ایدك» امرینی ویردی واویله اولدی.

طاهر المولوی

« حیات ، صحت »

حیات صحتله قائمدر . علل وامراض ایله کذران
اولان ایام ، حیاتدن معدود اوله‌ماز . انین واضطراب
دملرنده صحت وعافیتك قیمت واهمیتی لایقیله تقدیر اولنور .
نعم دنیانك اهم واولی صحتدر . عافیت مختل اولنجه نعم
سائره‌نك‌ده اهمیت وقیمتی قالماز .

اسباب وقواعد مخصوصه‌سنه رعایتده مبالاتسزلق
صورتیله ویا افراط درجه‌لرده سؤ استعمالات ایله محافظهٔ
صحتجه مهمل ومتکاسل بولنمق ،بالااختیار حیاته سؤ قصد
ایلمکدر . حیات ایسه شو عالم بی بقاده بر ودیعهٔ کران
قدردرکه زمان مقدرینك حلولنه قدر حسن وقایه‌سنه
چالشمق ، ضعف واختلاله القا ایده‌جك اسبابدن کلاً
توقی ایلمك دیانةً وانسانیةً الزمدر .

نه‌صورتله اولورسه‌اولسون اهمال ویاسؤ احوال سائقه‌
سیله صحتی اخلال ایتمك معنای حیاتدن غافل بولندیغنی
اظهار ایلمکدر . شوغفلت واهمالك دنیاجه چکیلمسی
ضروری بولنان زحمت واضطراب برمجازاتی اولدقدن
ماعدا عقباده‌ده مستلزم عقاب وعذاب اوله‌جغی درکاردر.
چونکه حیات ، اویله کیف مایشاء یشامق ، هیچ برقید
وشرطه تابع اولمیوب ایستدیککنی ویاخود بیلدیککنی یاپمق ،
کونك برنده کوچوب کیتمك ایچون بخش ایدلمامشدر.
شان وشرف انسانینك استلزام ایلدیکی وظائف مهمه
ومتنوعه‌نك ایفاسی ، وشرافت ومکرمیت موعوده‌یه
کسب لیاقت ایده‌بیلمسی ایچون احسان بیورلمشدر .

بویله اولماسه بشریت مکرمه نك ده انعام و بهائم سائره دن
هیچ بر فرق وفضلی اولماماق لازم کلیردی . حالبوکه
اکثر وبلکه کافهٔ موجودات منافع انسانیه یه مسخردر.
تعداد ناپذیر اولان بو نجه نعم والطافه مقابل — اظهار
کفران ایله — وظائف معینه یی تقدیر وتیقن ایده مامك،
وقت و محلنده حسن ایفاسنه اهتمام واعتنا کوستره مامك البته
انسانلغك قبول وتحمل ایده بیله جکی حالاتدن دکلدر .
شوراسی ده سزاوار دقتدرکه وظائف انسانیه نك حقیله
ادا وایفاسی ، یالکز موعود اولان شرف ومکرمیته
اثبات لیاقت ایدلمش اولمغله قالمیه رق مادام الحیاة حضور
وسلامتك و بعد الممات درجات عالیانك احرازینی ده تأمین
ایدر. ایشته حیات ، وظائف مخصوصه نك ایفاسیله کرك
شو دار فناده ، کرك عالم عقباده سلامت وسعادته مظهریت
وسائلنك استکمالنه مختص وراجع بولندیغی ایچون هرشیدن
اقدم انك حسن محافظه ادامه سنه اعتنا واهتمام ایلمك
اهم مهامدندر . بناءً علیه حیاتك دوامنه عائد اسباب
و وسائطك و استحصاله چالیشمق دخی وظائف
مرتبهٔ انسانیه نك ارکان واساسندن بولندیغی وارستهٔ
اشتباهدر . حیاتده انجق صحت وعافیتله قائم واستیلای
علل وامراض ایسه کافهٔ وظائف و افعاله حائل بولنمسی
حسبیله امر صحت اکز زیاده حائز رجحان والویتدر . عالمده
نه رتبه غیرت و مساعی صرف ایدیلیر ایسه ایدلسون
جهل ونادانی ایله هیچ بر خصوصده احراز کمال ممکن
اوله ماز . جهلدن متولد ویا اکا مستند اولان اقدامات
ایله ذات مقصده وصول قابل الحصول دکلدر . یا اقدامات
مصروفه بسبتون هدر ویا عکس املی ظهور ایله مورث
خطر اولور . فطرت بشریه ده کی داعیهٔ تفوق هر وقت
هر یرده آثارینی کوسترمکده در . بیلانلرك بیلمیانلره
رجحان وتفوقی البته مسلمدر . فقط بیلمیانلرك ده
بو داعیه یه دوشدکلری ، بر سوء فکر ونیته مستند اولماسه
بیله مهم غیرمهم بروجه تفوق ابرازی غیرتنه قاپیله رق
— هرشیئ بیلمك ادعاسی درجه سنده دکلسه ده — بیلمد-
یکنی بیلدیرمامك صورتنده اولسون کندیلرینی بر وضع
وموقع مخصوصده بولندیردقلری دخی هر زمان کورلمکده در.
روشن دل و نظر اولانلر ، اولا کندینك بیلوب بیلمدیکنی
ثانیاً بیلانلرله بیلمیانلری وبیلمدیکی حالده بیلمك داعیه-
لرنده بولنانلری مطلقا بیلیر . بیلمدکلرینی اوکرنمکدن
خالی قالماز .

وسائط حاضرهٔ مدنیه ، مسائل اجتماعیه جه هرکون
بلکه هرساعت بر رنك وطور دیکر احداث ایتمکده در.
زمانمزده بلاد وامصار مدنیه ده یشایانلر، حوالی ونواحیٔ
غیرمتمدنه ده یشایانلردن پك چوق زیاده مهالك وخطراته
معروض بولنمقده در ، واقوام معاملات ومناسبات عمومیه جه
حصوله کلان صور واسباب تسهیله سزاوار شکران
وتقدیر ایسه ده طرز حیات ومعیشتجه تحدث ایلیان
تحولات وتکلفات خصوصاً بزم کبی اعتیادات قومیه
ومدنیت قدیمهٔ ملیه سندن بسبتون آیریله میان والی الابد
آیرلمسی ده قابل وحتی جائز اولمیان بر قوم ایچون پك
زیاده حائز دقت واهمیتدر .

شوراسی بالخاصه نظر انتباهدن دور طوتلمامیلدرکه
برقومك خصوصیتی قوم آخرك مخصوصیاتنه تماماً
توافق ایده مز واو قومك عموماً مخصوصیاتندن فراغتله
قوم دیکرك مخصوصاتنی قبول وتمثل ایلمسی ، قومیتدن
انسلاخ دیمك اوله جغی ایچون پك مشکل وبلکه غیر
قابلدر . فقط فطرته موافق واعتیادات ومخصوصات
قومیه یه ملایم ومساعد بولنان ومنافع ومحسناتی محقق
اولان خصوصات وحالاتك اخذ واقتباسی بالطبع نفس-
الامره اوفقدر .

منبع وموردی نره سی اولورسه اولسون وقت
وقت ، محل محل حادث اولان بدعتلر حدود شرعیه
خارجنده قالیر ایسه معناً ومادةً تأمین ومنافع ومحسناتی
ایده بیلمسی ممکن اوله ماز . مشروعیتی تحقق واثبات

اولنه‌میان حالات اصلا معقول عد ایدیله‌مز . بنابرین
هیچ برصورتله فوائد ومنافعده بخش ایلیه‌مز بالعکس
مخاطرات وسؤ تأثیرات ایراث ایلر . بین الناس تشتت
وتفرقه‌یی موجب وحضور سلامت منسلب اولور .

هرکس بیله‌رك بیلمیه‌رك من غیر روية عرف
وعادتی پامال ایده‌جك اولور ایسه سکون وانتظام زائل
وپك فنا مضر نتائج حاصل اولور .

من القدیم تقرر ایلیان عرف عادتك ترك وامهالی
ایچون محذور ومضرتی تحقق ایتمك ویا اکا مقابل
محسناتی وفوائدجه دها اوفق وانسب بولنمق ایجاب ایدر
بوایجابك تقدیر وتعیینی ایسه هرشخصك رأی وارزوسنه
دکل ملتك امناسندن بولنان عقلا وعلماسنه عائددر .
چونکه علما وعقلای قومك عموماً جهل وضلاله
تبعیتی ممکن اوله‌ماز . زمان زمان شایع و حادث اولان
احوالك تقلید وقبولی ایچون امنا وعلمای امتك اثرینه
تبعیت ایلمك مقتضای حکمت وبصیرتدر . یوقسه هرکو -
روب ایشتدیکنی بلا تأمل وبلا یقین تقلیده قالقیشان
سفهاء الاحلامك مسلك ومشرب متلونلرینی اختیار
وتعقیب ایتمك البته داعئ خسران و خطردر . بشقه
برقوم ایچون قابل تطبیق ومستلزم فوائد اولان برحال
قوم آخرك مزاج وطبیعتنه ملایم کلمز . وانك احداث
وتطبیقنه قالقشمقدن او قوم ایچون هیچ بر فائده
بکله‌نلمز بلکه محذورات ومخاطرات عدیده کوریلیر .
ملاحظات مسروده‌نك صدده جهت تعلقی شو اولورکه :
مابه القیام حیات اولان صحت وعافیته آز چوق مغایرت
ومنافرتی بولنان احوالی — نه‌نام وسببله اولور ایسه
اولسون — قبول واختیارده مبالاتسزلق کوسترمامك
وجائب اموردندر .

عاقل ومتفکر وتدقیق احوال وحادثاته مقتدر
بولنانلر صحت وعافیته وبالنتیجه حیاتنه تعلق وتماس
ایلیان خصوصات ومسائلده اصلا غافل ومتکاسل اوله‌ماز ،
منافع ومحسناتنه وقوف واطلاع حاصل ایتمه‌دن
هرکوروب ایشتدیکنی علی العمیا وبی محابا تقلید واختیاره
قالقیشه‌ماز ، مسلك و مشربجه هیچ بر سببله جدیتدن
آیریله‌ماز .

مدنیت حاضره‌نك منافع ومحسنات حقیقیه تأمیننه
بادی اولان اسالیب ودساتیری یرینه هیچ برفائده وثمره
استلزام ایتمیان ، اقلیم ودیارمزك ، مخصوصات وتمایلات
ملیه‌مزك ایجاباتنه‌ده توافق ایلمیان اشکال واطوار
ظاهره‌سنی تعقیب ایله برطاقم رسوم وتکلفات بیهوده‌یه
تبعیت ایتمك بوش یره نفسنی زحمته صوقمقدن بشقه‌بر نتیجه
حاصل ایده‌مز. کمال انصاف وایقان ایله ملاحظه ایدیلیر ایسه
کوریلوب آکلاشیلیرکه : زمانمزده وبالخاصه دیارمزده
همان هرکون حادث اولان احوالی علی الاطلاق وعمومیتله
متحسن وموجب منافع عد ایده‌بیلمك قابل دکلدر .

اعتراف اولنمق لازمدرکه : احوال محدثه‌نك مخل
حضور وراحت و منافئ صحت وعافیت اولانلری‌ده
واردر . بوش بوشنه سالب حضور وعافیت اولان
تکلفات وعاداتی ، الجاآت مدنیه نامیله من غیر ضرورة
قبول واختیار ایتمك . هله بوکبی خصوصاتده متأنی
ومتأمل بولنانلری تعصب وبلاهتله اتهام ایلمك هیچ
بروجهله محق ومجاز اوله‌ماز. ذاتاً اسباب مجبره‌یه مستند
واحتیاجات ضروریه‌دن متولد اولمیان اویله منافئ صحت
وراحت حالات حقیقتده مقتضیات مدنیه‌دن‌ده عد ایدیله‌مز.
ومعقولیت ومشروعیتی‌ده دلائل قویه ایله اثبات اولنه‌ماز.

حیات ، وحیات دوام ایتدکجه‌ده صحت الك اول والك
زیاده تقید واهتمامه الیقدر. اسباب وقواعد صحیه‌یه رعایت
ومحافظهٔ حیاته لزومی درجه‌ده اعتنا ودقت ایتمامك ،
سفیهانه وسفیلانه تمایلات وتطوراته قاپیلوب ، ظاهراً
تجملات وتزیینات ایله اوغراشوب حقیقتده تخریب قوا
ایلمك ایجابات شرعیه والجاآت مدنیه‌دن کلیاً بیکانه
بولنمقدر. برمدنیت عالیه‌نك وارثی بولندیغمزی فراموش

ایدوب غفلت وضلالتله کچیریلان سنین واعوامك استلزام ایتدیکی انحطاط وتدنینك اسباب ومؤثراتنی تمییز وتعیین ایله انتباه وابتصار حاصل ایتمك، مساعیٔ جدیده‌دن بر آن بیله خالی قالمه‌رق مدنیت موروثه‌نك فضیلت وعلویتنی حقیله وتمامیله اظهار واثبات ایلمك معناً ومادةً فوز وفیضه نائل اولمقدر .

اقوام وامم سائره‌نك یوماً فیوماً ابراز ایلمکده بولندقلری فیوضات وترقیاته عبرتلرله غبطه‌لرله نکران اولوب طریق فلاح وصلاحه کیره‌جك، علل وامراض مادیه ومعنویه‌نك تشخیص ماهیتیله رفع وازاله‌سنه - بر عزم متین ایله چالیشه‌جق برده یالکز شکل وقیافتله وبرطاقم فائده‌سز مراسم وتکلفاتله اوغراشوب طورمق بالطبع برفیض وترقی حصوله کتیره‌مز . هر شیئدن قطع نظر ، محافظهٔ صحت وعافیتجه اولسون دقت وجدیتدن آیرلمامق، اسباب وقواعد صحیه‌یه حقیله رعایت ایلمك ایجابات انسانیه ومدنیه‌یی تقدیر ایتمکدر .

آداب وقواعد اسلامیه‌ده ایسه محارسهٔ صحت پك معتنا بر کیفیتدر . ذاتاً احکام شرعیه سعادت حقیقیهٔ بشریه‌نك حصولنی کافل بولنمق حسبیله آداب واحکام دینیه‌یی تماماً ادا وایفا ایدنلرك دارینده حضور وسلامته مظهریتلری محققدر . هر حالده وهر خصوصده فوز وفلاح ایسه الحق اومنبع فیاضده مندمجدر . وظائف حیاتیه ومدنیه‌نك اساس وارکانی معیندر . او اساسدن آیرلمامق اداب وارکانی هیچ بر وجه ایله اهمال ایتمامك مدار فوز وتوفیقدر .

ابن الامین : احمد توفیق

آچیق مکتوب

اسپارطه‌ده : معلم م. ح. افندی‌یه

« بیان الحق » رسالهٔ علمیه‌سنده سلیمان نظیف بك افندی‌یه خطاباً یازیلمش برمقاله‌کزی اوقودم . « لسانی ساده‌لشدیرمه » طرفداری کورنیوور و بوکا دائر بعض مطالعاتده بولونیورسکز . مثلا : «نه ایچین یازدقلرمزی تورکجه اوله‌رق یازمیورز؟ اویله جمله‌لر آراسنه عربجه، عجمجه، فرانسزجه کلماتی صوقوب فکرمزی وسوزمزك زمیننی حلاوتندن چیقارمقده معنا نه ؟! — قارشیده کیلره کندیمزی بکندیرمك ایچین — کوریلمه‌دك لغتلری قوللانمقده فائده‌مز نه ؟!» بویورویورسکز .

عجبا فکر عالیکزجه ترکجه یازمق ، یازیلان جمله‌لر آره‌سنده ترکجه‌دن ماعدا هیچ بر کلمه بولوندورمامقله‌می اولابیلیور؟ اویله ایسه یوقاریکی فقره‌کزده — جمله، کلمات ، فکر ، زمین ؛ حلاوت ، معنی ، لغت ، فائده لفظلرینی حاوی اولدیغی ایچین — ترکجه صاییلمایه‌جق!

کورولمه‌دك لغتلری قوللانمقده، اونلرله عبارد تشکیل ایتمکده بر فائده اولماسه « فکرمزی وسوزمزی زمین حلاوتندن چیقارمق» تعبیر عالیکز کبی ایشیدیلمه‌دك بر جمله‌نك طرف معلمانه‌کزدن صدوری قابلمی ایدی ؟

عالم تمدنده متزاید بر سرعتله هر آن ایلرله‌ین انسانلرك لسانلرنده‌ده تحولات وتکملات دائمه کورولمه‌سی ترقیات مدنیه آثارندن دکلیدر ؟ سرت و پوروزلو بر اودون پارچه‌سنك بیله مدت مدیده قوللانیلماسیله جلادار لطافت اولدیغی مشاهده ایدیلیرکن السنهٔ بشریه‌نك مرور ازمنه ایله نصیبه‌دار نزاهت اولماسی نصل قابل انکاردر؟

باشقه لسانلردن استعانه ایتمه‌مش بر دیل بولوندیغنی کوستره‌بیلیرمیسکز ؟ (سکر) لفظنی (sucre) صورتنده بنمسه‌یه‌رك طاتلی طاتلی سویله‌ین ، (الکئول) کلمه‌سنی (alcool) شکلنده کندیلرینه مال ایده‌رك هر وقت استعمال ایله‌ین فرانسزلر، بوندن طولایی کناهه‌می کیرمش اولیورلر ؟

(وابور) ی (الوابور) هیئتنه تعریب ایدن و(الوابورات) دییه جمعلندیرن مصریلر (télégramme) کلمهٔ اجنبیه‌سنی عیناً قوللانان ایرانیلر، شو حرکتلرنده خطامی ایتمش صاییلاجقلر ؟

بز غراموفونی ، فونوغرافی ، فوطوغرافی و دها
یوزلرجه اجنبی کلماتی قبول و تلفظ ایدیشمزدن متفوهمی
عد ایدیله‌جکز ؟ الفاظ اجنبیه‌نك لسانمزده مقابللرینی
بولمغه چالیشالم . هادی (منشار) دیه ترجمه ایدیلن
(pulvérisateur) ه (پوسکورمه‌چ) دیه‌لم. فقط مرحمت
بویورك . جریده‌یی ، روزنامه‌یی ، غزته‌یی آغزمزه
آلمایه‌لم‌ده اوراق حوادثه نه‌آد طاقالم ؟

بزم کبی بر چوق ارباب انصافك ، کمال تمیقتدن
طولایی عصرمزك نامق کمالی بلکه‌ده دور حاضر ادبك
برداهی بی‌مثالی عد ایتدیکی سلیمان نظیف بکه « سزك
فکرده ، سزك اقتدارده بو عثمانلیده چیقسه چیقسه
آنجق بش‌بیك کیشی چیقار» حکم احصائیسنی ویریبور-
سکز. بش بیك دکل ، بش‌یوز دانه سلیمان نظیفی اولان
بر مات محترمه ، مالی متمدننك الك شرفلی صاییلیرسه
حقسزلقمی ایدیلمش اولور ؟ کاشکی عالم تحریرده ملت
عثمانیه‌نك‌ده بش یوز دانه سلیمان نظیفی اولسه ایدی !

« یوزبیك کشی ایله اون بش ، یکرمی میلیون تورك
البته بر دکلدر » دیبورسکز . انکار اولنور حقیقتمی ؟
بونی ، خامهٔ اعجازکزی اجاله ایدن پارماقلرده‌ده کوره-
بیلرسکز که بشی‌ده مساوی دکلدر. حکمت بالغهٔ صمدانیه
هیچ بر وقت انسانلره مساوات مطلقه بخش ایتمه‌مشدر .
اکر هرکسك سویهٔ عرفانی مساوی اولسه ایدی علم ایله
جهلك ، وقوف ایله عدم وقوفك فرقی قالیرمیدی ؟
« فکرلرمزی آغزلرمزدن چیقدیغی کبی کاغد اوزرینه
قویمق» طوغرو بر اسلوب اولاجغنه قناعت وجدانیه‌کز
وارمی ؟ نیچه بوزوق آغیزلر واردرکه اونلردن چیقان
سوزلر امداد قلمله دوزلمه‌نجه جایکیر اوراق اولاماز.

بو خصوصده کوستریله‌جك جزئی مسامحه مقالهٔ
علیه‌کزده‌کی (دمیر یولی سویانه‌جکی وقت) و (دائما باش
ایرقالایان) کبی عباره‌لرك تسوید قرطاس ایتمه‌سنی انتاج ایلر.
تکلم ایله تحریر آراسنده طبیعی بر فرق کورن ارباب
لسان، عجبا صرف ونحو قواعدینی بیجامی وضع ایتمشدر؟
(وضوح)ایله (تعقید)ی اوزون اوزادی‌یه تعریفه چالیشان
اصحاب ادب، سزجه عبثله‌می اشتغال ایتمش اولیور ؟

«کتاب الصلاة» ایله «کتاب النکاح» ی اوقویانلرك
آکلایامادقلرندن شکایت ایدییورسکز . آمعلم محترم !
مؤلفاتدن خصوصیتی‌ده‌می قالدیرالم؟ حسابدن (تقسیم)ی
طرح ایدوب (اولاشدیرمه) هندسه‌دن (زاویهٔ حاده) یی
آتوب (کسکین اوج)می دییه‌لم؟ «عملك وارمی؟» سؤالنی
فهم ایتمه‌ین خسته ایچون طبیبی‌می مسؤل طوتالم ؟
(حدثدن طهارت)ی آکلایامایانه (سترعورت) ی ادراك
ایتمه‌ینه نصل آبدست آلدیروب نماز قیلدیرالم؟

هله کتابی شویله طورسون شو (نکاح) کلمه‌سنی
(باش کوز اولمه) دییه‌می لسانمزه آلیشدیرالم ؟

« برچوقلری‌ده وارکه زراعته ، صنایعه عائد شیلری
کتابلرده ، غزته‌لرده کورمك او یولده عمل ایتمك ایسته‌یور.
بی چاره برشی آکلامادیغندن همان ئه‌لنده‌کی ! غزته‌یی
اوبرطرفه فیرلاتیور » رأینده بولونیورسکز . واقعا
بونلره دائر یازیلان شیئلر ممکن اولدیغی قدر ساده
یازیلملی . لکن زراعت وصنایعك‌ده کندینه مخصوص
تعبیراتی یوقمیدر ؟

محضا عوامه آکلاتمق ایچین لسانك شیوهٔ نزاهتنی
اخلال ایتمکی موافق بولور ومثلا (مزبله) یرینه‌بعض
محللرده تفوه اولونان (بو . . لق !) لفظ مستکرهنی
دهان ادبه یاقیشدیریرمیسکز؟ ارباب دانشك ادراك جهلایه
ایتمه‌سندن ، اونلرك سویهٔ دانشورانه چیقماسی ، بونك
ایچین‌ده الك اوفاق کویلرده بیله مکتبلر آچیلارق اولاد
وطنك انوار معارفله تنور ایتمه‌سی دها موافق اولمازمی؟

ادراکات انسانیه بیننده خلقتدن بری بر تفاوت
کورولمشدرکه قیام حشره قدر بلکه‌ده الی‌الابد دوام
ایده‌جکدر. بوتفاوت مناسبتیله خواص وعوام دییه‌ایکی‌یه
آیریلان اولاد آدم آراسنده هرجهتله فرقکلی واردر .

بو فرقی قالدیرمغه چالیشمق بینابرذاتی دوچار عما یاخود مجبور تعامی ایله‌مکه اوغراشمق دکل‌ده نه‌در ؟

اسلوب بیانك عینیله انسان اولدیغنی احتمالکه ادبیات اوقوتورکن سزده تکرار وطلبه‌کزه تفهیم ایتمشسکزدر . شوحالده برذاتك اسلوب افاده‌سنی دەکیشدیرمه‌سی عینیله تبدیل شخصیت ایتمه‌سی کبی اولمازمی ؟ سز « اسلوب عالی » ایله برشی یازدیکزسه اونی صیریق حماللریله اودون یاریجیلرینك آکلاماماسی شایان تعجبمیدر؟ چونکه اونلر آکلاسین دیه یازمامشسکزدر. عجبا کمال ،کلیبولی توصیفنی یازدیغی وقت او بدیعه‌یی بیکیر سوروجیلری‌ده آکلاسین فکرنده بولونمشمیدر؟ امینم‌که خیر . چونکه او عالی اثر، عوامك استفاده‌سی ایچین یازیلمامشدر. چونکه اوراده بلاغت،کلامك مقتضای حاله مطابقتی اولدیغی وشونولمشدر.
« بوکون بزه لفظ لازم دکل ؟ روح لازم ! » ادعاسنی ایلری سورویورسکز. آفضیلتمندا! او . روح دیدیککز شی..

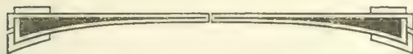
استغفرالله نسنه ! اولاجق . طوز روحی‌ده اولسه ینه برظرفه محتاجدر . طوز روحنی بیله استیعاب ایده‌جك برظرفك نصل متین ومجدد اولماسی لازمسه ظرف معنی بولونان الفاظك‌ده اویله مکمل وغیر متروك اولماسی لازم کلزمی ؟ لفظك معنی ایله ائتلافی قواعد ادبیه‌دن دکلیدر؟ الفاظك کوزللکنك معنایه تأثیری یوقمیدر صانیورسکز؟ مثلا سز ، رنکی آتمش ، کناری یاغلانمش ، پوسکوللی قوپمش برفسله؛ یاقه‌سی کیرله‌نمش ، دوکمه‌لری دوکولمش، آستاری سوکولمش برسترە ایله سوقاغه چیقسه‌کز عجبا شوهیئت عجیبه، شوظرف فرسوده سزك روح اقتدارکزه — ولوکه سطحی نظرانجه اولسون — برنقیصه ایراث ایتمز ، برسوء تأثیر براقماز ، کوته بینانی سزه قارشی کولدورمزمی ؟

انصاف ایدیکز فضائلپناه ! آرا صیرا باقدیغمز (آیینه) یی ترکجه دکل دیه قیروب آتالمده ترقیات لسانیه‌مزی (کوزکو) ده‌می کورمکه مجبور اولالم ؟

«چالیشالم ،فکرمزی هرفردە آکلاتالم هرچیفتچی‌یی چفتنی سوررکن غزته مطالعه ایتدیرمکه آلیشدیرالم » بویورویورسکز . حسن نیتکز شایان تبریکدر . معلومکز اولمق لازم کلیرکه خدمت تعلیم اعتباریله الك ابتدائی معلملرله الك عالی استادلر بیننده فرق یوقدر. سز چالیشك. عوامی مطالعه‌یه آلیشدیرك . اونلره معلومات ابتدائیه ویرك . باشقه‌لری‌ده سزك اوکره‌تدکلریکزی، توسیع وتزیید ایتسین اونلره ذوق ادبی‌یی احساس ایله‌سین که لکل مقام رجال دیرلر . ارتق بوکاده مانع اولمغی آرزو ایتمه‌یك‌که قاش یاپه‌یم دیرکن کوز چیقارمش ، نزاهت لسانمزك پیش ترقیسنه برسد ممانعت چکمش اولمایه‌کز.

استانبولده : تلمیذ

ن . خ

ادبیات :

تسدیس

نعت نبی

مهریکك ناموس اکبردر کمینه دایه‌سی
عرشدر معراج قدر وشانکك ایلك پایه‌سی
خاك پایك اولمه‌در ابرارك آنجق وایه‌سی
عجز وحیرتدر مناقب خوانکك سرمایه‌سی
« قامتك ای بوستان لامکان پیرایه‌سی » [۱]
« نوردن بر سرودر دوشمز زمینه سایه‌سی »

§

حقّ شناسانی علو کعبك ایلر دنك ولال
وصفکك اجمالیدر زیرا محال اندر محال
پایه‌کی ادراك مافوق التصور بر خیال
رفعتك بحثنده حسانك‌ده حتی بی مجال

---

[۱] بالیکسرلی (ذاتی) نکدر. مشارالیه ۸۷٦ ده تولد، ۷٥٤ ارتحال ایلمشدر .

«قامتك اى بوستان لامكان پيرايه‌سى»
«نوردن برسرودر دوشمز زمينه سايه‌سى»

§

آچدى شرع انوارك جناته شهراه مبين
بولدى فيض سرمدى اثرنده ارباب يقين
شوقه مستغرق اميد رأفتكله مذنبين
محض رحمتسين سن اى محبوب رب‌العالمين
«قامتكك اى بوستان لامكان پيرايه‌شى»
«نوردن بر سرودر دوشمز زمينه سايه‌سى»

§

خاورك ساده دكلدر افق اجلال عرب
مستنير مهر عرفانك سراپا شرق وغرب
نسبت ذاتكله فخر ايلر كمالات وادب
اك بيوك برهان شان ، شانكده‌كى امى لقب
«قامتك اى بوستان لامكان پيرايه‌سى»
«نوردن بر سرودر دوشمز زمينه سايه‌سى»

§

وار يرى كچسه زمينه رشك ايله نه آسمان
روضهٔ جنت نشانكدر مطاف قدسيان
اشتياق سده بوسيله بتون كون خسته جان
دوندى سيمابه ، اديى قيل اويوزدن كامران
«قامتك اى بوستان لامكان پيرايه‌سى»
نوردن برسرودر دوشمز زمينه سايه‌سى

مقرى كويى : ۲۹ تموز ۳۲۵ خليل اديب

انتقادات

ردى على مافى القول الجيد من الردى

[مابعد]

صحيفه ۵۳

- ابكانى الدهر ويا ربما
اضحكنى الدهر بمايرضى

« دهر زمان طويل ومدت حيات دنيا معناليرينه اوله‌رق عندالعرب لسانزده‌كى فلك تعبيرى كبى مستعملدركه مصائب جهلا بالله تعالى بتون اكا عزو اولنور»

القول الجيد

حكمت قديمه‌ده زمان ، فلكك حركه‌سندن عبارت اولمق ودهرايسه ذاتاً زمان نوعندن بولنمق جهتيله بونلرك هرهانكيسنه فعل اسنادى «انبت الربيع البقل» قبيلندن براسناد مجازيدر. شوحالده مصائبك دهره ويافلكه عزوى ضرزنده واقع اولان استعمالات ايچون جناب حقى زبان شكايتدن صون وتنزيه‌ايله فاعل مجازيى استهداف ايلمك كبى برمحمل سالم تصورايديلوب خالق تعالى حضرتلرينى جهل وجحد معناسى ويره‌رك عامهٔ اهل لسانينى تضليل جهتنه كيتمه‌مكى شعار حسن ظنه دها موافق بوليورز . برده دهرلفظنك اسماء حسنادن‌معدوديتنه قائل‌اولانلرده واردركه بوكاكوره اسناد مذكورك حقيقت اوله‌رق‌دخى غيرمنكر اولمسى لازم كلير.

صحيفه ۵٤

الاان عينالم تجديوم واسط
عليك بجارى دمعها لجمود

«اى‌ناس بركوزكه واسط وقعه‌سنده سنك اوزريكه اى‌ابن هبيره اشك ريزانيله سماحت ايتمش يعنى چوقجه آغلامش اولميه‌شبهه‌يوق‌كه اوكوزبخيل ومذموم‌بركوزدر»

القول‌الجيد

فى‌الاصل‌همزهٔ استفهام ايله‌لاء نافيه‌دن عبارت‌اولوب حرف استفتاح نامى ويريلان وصدرنده بولنديغى كلامك اهميتى وسزاى اصغا اولديغنى اشعارايله خلاصهٔ‌مضمون كلامى تحقيق وتقرير ايتمكدن باشقه بر وظيفه‌سى اولميان (الا) لفظندن مؤلفك يابديغى كبى بلالزوم بوقدر صريح برخطاب معناسى فهم ايتمك (عليك) ايله اجتماعنده‌تفكيك خطابينى مؤدى اوله‌رق ترجمه‌نك شيوهٔ طبيعيسندن خروجنى مستلزم ومن حيث العربيه دخى خطاب‌ثانينك خلاف مقتضاى ظاهرعد اولنمسنى موجب اولور . بو

محذورلردن قورتولمق ایچون ترجمه‌یه شویله باشلامق اقتضا ایدر :

«معلوم [illegible] ویاخود حقاله [illegible] واسطه واقعه‌سنده سنك اوزریکه سرشك تأثر بذل ایتمین برکوز ... الخ

صحیفه ٥٥

وتسعدنی فی غمرة بعد غمرة
سبوح لها منها علیها شواهد

«سبوح شول [illegible] یوزر کبی کیدوب راکبنی اتعاب ایلمز. غمرة فی الاصل انسانك بوینی آشقین صو معناسنه اولوب بعده ملزومی ذکر ولازمی اراده طریقیله شدت وزحمت معناسنه استعمال اولنمشدر. اشقین صودن نجات انجق فن سباحتده ماهر بریوزکج ایله اوله‌بیله‌جکندن (تسعدنی السبوح فی الغمرة) مضمونی نه قدر کوزل دوشمشدر. بویله بربیت بلیغی ضمائرك کثرتنه مبنی متنافر وغیر فصیح عد ایتمك انصافدن بعید کوریتور.»

القول الجید

غمره ایله سبوحك اجتماعنده‌کی صنعت، کلام شعراده مبذولا تصادف ایدیلن شیلردن اولمغله بیتك دیکر بر نقطه‌سنده کوریلن قصوری عفو ایتدیره‌جك قدر شایان اطرا دکلدر. حالبوکه صنعت مذکوره بیکده بر دوشن بدایع نفیسه‌دن اولسه‌بیله ینه بشقه بر نقطهٔ نظردن بیتك نقیصه‌دار اولمسنی منع ایده‌مز. چونکه بو ثقلت اولطافتك حصولنه مدار اولمق اوزره ارتکاب ایدلمه‌مشدر. دیمك ایسترزکه بیت مذکوری مدافعه ایچون مصنفك یاپدیغی کبی کثرت ضمائرك حد ذاتنده فصاحت کلامی مخل برقصور اولدیغنی تسلیم ایتمکدن بشقه چاره یوقدر.

کله‌لم : بیت مذکورده‌کی ضمائر متکرره‌یی استثقال ایدنلر ظن ایدرمکه لها ، منها ، علیها دن عبارت اولان ظروف ثلثه‌یی متسلسلا بربرینه ربط ایدرك علیهانی بو سلسلهٔ ارتباطدن اخراج ایله (شواهد) ه تعلق ایتدیرمه‌مشلردر . اوتقدیرده ظروف مذکوره‌دن هیچ بریسی بیابان استدرا که آتیامغه محکوم اولمامق اوزره هر برینك موقعنده بر مقصده خادم اولدیغنی بیانه لزوم واردر . بوخصوصده اولا لهانك مونغ خدمتی تعیین ایتمك قولایدر . منها ایله علیهایه کلنجه بونلرده فرس مذکوره عائد اولان شواهد مقبولیتك ذاتی اولدیغنی افاده ایتمکله برابرك کوچ طرفی بونلردن بریسی ذکر اولندقدن صکره دیکری زائد قالمامق اوزره هر برینك وظیفهٔ موقعه‌سنی تعیین ایلملك مسئله‌سیدر . بونك ایچونده منها ایله مثلا فرسك غایت معتبر برعرقه منسوب اولسی وعلیها ایله غره وتحجیل کبی علائم ممدوحه‌نك کندی اوزرنده ثابت ومشهود اولمسی قصد وافاده اولنه‌بیلیر .

مصنف وشارحه تبعاً مؤلف، علیهانی شواهده تعلق ایتدیرمشدرکه بونده اوچ جهتدن کلفت بولنمق حسبیله بیتك خلاف متبادریدر . اولا کندندن اولکی ظرفلرك سلسلهٔ سیاقندن آیریلارق مؤخر شواهده تعلقی . ثانیاً شهادتك علی ایله صله‌لنمسی مضرت معناسنی مشعر اولمامق ایچون شواهدك دلائل معناسنه حمل اولنمسی . ثالثاً علیهانی علی نجابتها تقدیرنده اعتبار ایتمك کبی بر حذف کلفتی، هله بومحذوفك قرینه‌سی نقصان افاده وفساد معنی اولمق خصوصی بوصوکنجی کلفتی خیلی تشدید ایتمکده درکه بوجهتله احتمال اوله کوره دخی شواهددن شواهد مقبولیت مقصود اولمق حسبیله حاصل اولان عین تکلف بونده کنه قیاس ایدیله‌مز . چونکه کندینك کندیسی اوزرینه دلالت ایده‌جك دلائلی بولنمق کبی برمعناسزلق واسطه‌سیله نجابتنه دلالت معناسنه انتقال باشقه ، کندیسنك شهود وعلائمی بولنمق معناسندن معونهٔ مقام ایله شومطلق تقییده انتقال ایتمکده باشقه‌در .

علی شـواهده تعلق ایتـدیرلدیکه کوره ضـمیر مجروری‌نی اولکی ضمیرلردن تفکیک ایله سبوحك متضمن اولدیغی سباحته ارجاع ایده‌رك حذف مضاف احتیاجندن قورتولمق دها مناسـبدر . بو مقامده کلامی لزومندن زیاده‌جه تطویل ایتمش اولدق ایسه‌ده بیت شاهدك مصراع ثانیسنده هر احتماله قارشو موجود اولان قاریشـقلق ، مؤلفك ادعای مجتهدانه‌سی وجهله مصراع اولك بلاغتنه باغیشلانه‌میه‌جق درجه‌ده اولدیغی‌ده بوسایه‌ده دها کوزل میدانه چیقمش اولدی .

صحیفه ٥٩

باعلی بن حمزة بن عمارة

انت و الله ثلجة فی خیاره

« عقول ضعیفه‌یی قباق و خیار کبی بی مغز شـیلره تشـبیه ، متعارف اولمغله شـاعر مخاطبنك یکنی خیاره بعد التشبیه کیدیسنی اکا مظروف قیلمشدر »

القول الجید

قباق وخیار کبی شیلره تشبیهی متعارف اولان عقول ضعیفه دکل عقول ضعیفه اصحابی ویا اونلرك قفالری اولمق لازم کلیر. اونلر، قبـاق وخیار کبی بی مغزدرلر . فقط بالذات عقولك بی مغز اولمسی عقولك بی عقول اولمسی قبیلندن اولور . صوکرا بر آدمی کندی بیننه مظروف یاپمق قدر ترس ومعناسز برشی اوله‌ماز . بنجه شـاعرك مقصودی مخاطبنك غایت صغوق بر آدم اولدیغنی اکلاتمقدر چونکه خیـارده طبا بارد عداولنـدیغی جهتـله ثلجه فی خیارة ترکیبی مضاعف بر برودتی افهام ایدر . اوت برودت طبع آز چوق عقلسزلغی مستلزمدر . وعقول ضعیفه اصحابنك قباق وخیار کبی شیلره تشبیهی بوصورتله اولملیدر .

صحیفه ٦٠

[١] «لیل بزی ثوب غلالة آسا حاطه ایتمش ...»

القول الجید

ثوب غلاله ترکیبی یوم جمعه و علم قتمـه کبی اعمك اخصه اضافتی قبیلندن ایسه‌ده بز بونده بر نوع سماجت حس ایدییورز . باقکز ثوب قمیص اضافتنه‌ده عین نظر تردد منعطفدر . هله قمرالبدر وانسـان زید ترکیبلرنده سماجت دها زیاده‌در .

*
* *

بعتیبة بن الحارث بن شهاب

«عتیبة رؤسادن وشجعان بسالتشعاردن اولوب ...»

القول الجید

بسالتشعاراندن اولسه کرك .

جاء شقیق عارضا رمحه

ان بنی عمك فیهم رماح

«قائلك ابناء عمدن اولدیغی متیقن بولندیغندن ان بنی عمك قولی غیبتدن خطابه التفاتی متضمندر .»

القول الجید

قائلك ابناء عمدن بولنمسی اوزرینه بویله بر التفاتك ترتبی غیر ظاهردر. چونکه بیتك بدایتندن اعتباراً قائلی بولنان شخص، مخاطبك ابنای عمندن اولمسه دخی شو خطاب غائب عنوانی عد اولنان شـقیق تعبیرندن صوکره واقع اولدیغی ایچون التفات متحققدر. مؤلف اوسوزی حاشیهٔ سیلکوتیه‌دن آلمش ولکن تحریف وتدلیسه اوغراتمشدر. سیلکوتی اونی مصراع ثانی باشقه برقائلك قول مفتتحی اولدیغنه ذهاب ایدنلره قارشو سویلیور.

قالدی‌که ان بنی عمك قولی کرك شارح علامه‌وکرك — مـؤلفـه داخل اولمق اوزره — ارباب حواشی

[١] استطراد ایراد اولنان بر بیتك مفهومندن . غلاله ایچ کوملکی طرزنده برنوع اینجه لباسدر .

طرفندن ، عرض اولندیغی وجهله التفاته حمل ایدلمش ایسه‌ده رأی قاصره مجه قولی مذکور التفاتدن زیاده استینافه بکزیور. کانه بوقول : (فما علت به) یاخود (فماقلت له) طرزنده برسؤال مقدره جواب واقع اولمش و (یسبح له فیها بالغدو والاصال رجال ..) قول شریفی مثللی صدر استینافده حذف ایدلمشدر . تقدیر کلام (قلت ان بنی عمك ..) در . قول مذکور استینافه حمل اولندیغی صورتده التفاته محل قالمامسنك سببی ایسه بوکا کوره اسلوب خطابك ارتق مقتضای ظاهره موافق اولمسیدر .

مابعدی وار — مصطفی صبری

انطالیه‌دن آلدیغمز برمکتوبده دینیلیورکه :

کچن سنه قرعه امتحانی اجرا ایتمك اوزره اعزام بیوریلان ممیز افندی کمال عدالت وحقانیتله طلبهٔ علومی امتحانه باشلامش وامتحان عفو اولنجه‌یه قدر داخل امتحان اولان ایکی یوزنفر طلبه‌دن یالکز اوچ نفری عسکر ایدلمش دیکرلری مجلسك آلقشلرینه مظهر اولمش ایدی. بوسنه کلن ممیز صبری افندی طلبه‌دن ایکنجی پوسته‌ده امتحانه داخل اولان اون یدی طلبه‌یی کاملاً عسکر ایتمشدر. بوطلبه ایسه اك کزیده واکثریسی اعدادی مأذونلرندن ایکن بوصورتله عسکر ایدلملری موافق عدالت اوله‌میه‌جغی ظاهردر. سببی ایسه ادارهٔ مشروطه‌نك اعلاننده صکره مدرس افندیلر علوم متنوعه‌نك متونی التزام ایدرك شروح وحواشی ایله اضاعهٔ اوقات ایلمه‌لری تدابیر مستحسنهٔ آتیه‌دن کورلمش ایکن مومی الیه بالعکس شروح وحواشی‌یه اهمیت ویره‌رك بشنجی والتنجی سنه‌لری امتحانه داخل اوله‌جقلری کاملاً عسکر ایده‌جکنی سویلمش . بو حالی کورن اهالی بر دها اولادلرینی مکتب ومدرسه قپوسندن ایچرویه قویمیه‌جقلرینی سویلمکه باشلامشلردر . بوندن حاصل اوله‌جق سوء تأثیری نظر تأمله آله‌رق حربیه نظارت جلیله‌سنك نظر دقتنی جلب ایتمك وظیفه‌دن عد اولنمشدر.

آچیق مخابره

سعید افندی زاده محمد لطف اله افندینك سؤالنه جوابدر :

مصلینك بدنی ایله اثوابنك وهر نه‌یی حامل ایسه آنك ونماز قیلارکن تماس ایده‌جکی ارضك طاهر اولمسی کافیدر .

(۳۸) نجی نسخه‌مزده وقوعه کلان سهو
تصحیحاتی

صحیفه	ستون	خطا	صواب
۸۶۰	۱	لیله	لیل
۸۶۰	۱	مبدئ	مبدأی
۸۶۰	۲	وارسن	وارسك
۸۶۱	۱	وصلتکش	وصلتکهن
۸۶۱	۱	تهارد	تهارو
۸۶۱	۱	بانیا	بینا
۸۶۱	۲	خواسحته	خواسته
۸۶۱	۲	قیشیر	قشیر
۸۶۳	۱	(ذی ادان)	(ذی اوان)
۸۶۳	۱	بنی	نبی
۸۶۳	۱	(عامر اسکن)	(عامر بن السکن)
۸۶٤	۱	دار العلمده	دار العملده
۸۶٤	۲	واحدقیاس در	واحدقیاسی در
۸۶٤	۲	دینیویه	دنیویه

محمد علی — احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازارایرتسی — فی ١٤ شعبان المعظم سنه ٣٢٧ وفی ١٧ اغستوس سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
١٢,٦٠ فرانق
٦,٣٠ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت

روشن مطبعه‌سی

بازار ايرتسی كونلری نشر اولنور دينی ، ادبی ، سياسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

اخطار مخصوص

[٣٩] نومرولو نسخه‌مزده مندرج جمعيت علميه بياننامه‌سنك بر ايكی فقره‌سنده سهو ترتيب ويا غلط تصحيح وقوعه كلديكی ونسخهٔ صحيحه‌سی ايسه جرائد يوميه‌ده نشر ايدلديكی جهتله غزته‌مزك نسخهٔ صحيحه‌دن وارسته قالماسی ايچون تكرار نشرينه ابتدار واندی :

طشره مفتيلری ايله نواب الشرعی جانب

عاليلرينه

رمضان شريف مناسبتيله طشره‌يه عزيمت ايدن طلبهٔ علومك بعض محللرده اعتمادنامه سؤاله معروض قالدقلری و سابقه‌ده كوردكلری معاملات معتاده‌نك غريب و شايان تأسف بر تحوله اوغرادينی حقنده‌كی مسموعات ومستخبراتمزك تواليسی ، جمعيتمزی بيانات آتيه‌يه مجبور ايتمشدر .

اولا شوراسی معلوم اولمليدر كه جمعيتمز علی الاطلاق طلبهٔ علوم حقلرنده ، كنديلرندن اعتمادنامه طلبنی موجب برشبهه‌يه ذاهب اولمغه كيمسه‌نك حقی اوله‌ميه‌جغی اعتقادنده بولنديغندن طشره‌يه كيدن طلبهٔ علومی اليهمدن هيچ بر فرده اعتمادنامه ويرمه‌مشدر . كرچه بعض طرفلردن كنديلرينه جمعيت علميه سوسی ويريله‌رك بعض طلبه‌يه اعتمادنامه اعطا ايدلمكده اولدينی ايشيدلمش ايسه‌ده بو [illegible] اكثريتی تشكيل ايدن اعتمادنامه‌سزلرك تحت شبهه‌ده قالملرينه مساغ كوسترمك ديمك اوله‌جغندن نظرمزده بالعموم طلبهٔ علومك حقوق معصومه‌لرينه قارشی عظيم برجنايت دور سابقه‌ده كوريلان توصيه والتماس اصولنك دها غدارانه برشكلده تطبيقندن عبارت اولمق درجه‌لرنده شايان نفرت كورلمكده‌در : بو چركين ترجيح بلا مر- [illegible] ديده اولان بعض طلبهٔ علوم ، كنديلرينه‌ده

اعتماد نامه ویرملك اوزره بزه مراجعتلرینی تکرار ایتمشلر ایسه‌ده اسلامیت وسلامت عمومیه ایله احکام مشروطیت ومساواتی محافظه ایچون حسبةً لله تشکل ایتمش اولان جمعیتمز، طلبه حقنده مجاناً عزیمت وعودت ایتمه‌لری ایچون حکومت طرفندن یدلرینه ویریلن تذکره‌لردن ده‌ها صریح بر اعتماد نامه اوله‌میه‌جغی فکرنده ثبات ایتمکی مسلکنه ده‌ها موافق بولمشدر دیوان حرب مقرراتیله مجرم وبی گناه چوقدن میدان وضوحه چیقمش اولدیغی ومجاناً عزیمت وعودتلری اسبابنی تأمین ایله برابر مناسب مقدارده خرجلقلر دخی اعطاسی کبی حقلرنده معامله‌ٔ تطبیقیه ایفا بیورلدیغی حالده طشرده‌ده بعض طرفلردن طلبهٔ علوم حقنده گوستر-لمکده دوام ایدیلن آثار تردد موافق شعار اسلامیت و انسانیت اولمامقله برابر حکم حکامه‌ده بلا سبب عدم قناعتی ایهام ایده‌جکی وارسته‌ٔ ایضاحدر والسلام علی من اتبع الهدای

جمعیت علمیهٔ اسلامیه

«کچن نسخه‌مزده درجی وعد ایدیلن»

«وعظلردن»

قال الله فی کتابه المبین (وعلمناه صنعة لبوس لکم لتحصنکم من بأسکم) جناب الله بیورمشدرکه سزی دشمنکزله حربده وقوعی ملحوظ اولان جرح وقتلدن وقایه ومحضا سزك نفعکز ایچون بن عظیم الشان حضرت داوده لبوس یعنی درع وزره صنعتنی تعلیم ایتدم (فهل انتم شاکرون) سزك حرب کبی الك تهلکه‌لی زمانلرده مدافعهٔ نفسکزك اساسنی تشکیل ایدن شو نعمت عظمایی بو صورتله سزده ویردم شو حالده بقالم سزبو نعمته شاکر-میسکز. بوکا قارشی بحق ایفای شکر ایتملیسکز

بو آیت کریمه جمیع صنایعك، اساسلرینی جناب حقك خلق وتعلیم ایلدیکنه دلالت ایلدیکی کبی ایلك اول درع اعمال ایدن حضرت داود اولدیغی بعض مفسرین بیان ایدییور صحیح اوله‌رق اصحاب کرامدن مرویدرکه داود علیه السلام زمان سعادتلرنده تبدیل قیافت ایدرك متنکراً چیقار، مملکت اهالیسندن گوردکلرینه کندی سیرتندن صورار ایدی بر کون جبرائیل علیه السلام انسان قیافتنده اوکنه چیقدیغنده بالمناسبه داود حقنده نه دیرسك دیه واقع اولان سوالنه قارشو جبرائیل علیه السلام، جواباً گوزل آدمدر فقط یالکز بیت المالدن تعیش ایدییور، حالبوکه جناب حق کسب یدیله تعیش ایدن قوللرینی ده‌ها زیاده سور بیوردیلر اونك اوزرینه حضرت داود باکیا محرابه کیدوب کندسنه بر صنعت تعلیم ایدلمسی وبناءً علیه بیت مال مسلمیندن تعیشدن مستغنی اوله‌رق تعیشنك کسب یدینه منحصر قالمسیچون جناب حقدن نیاز ایلدی. دعاسی قبول اولنه‌رق کندوسنه درع صنعتی تعلیم بیوریلوب انکله اشتغال ایدرك تعیش ایدردی.

درع وزره دنیلان شی طوپ وتفنکك اولمدیغی بر زمانده اوق وقلنجدن محافظه ایچون استعمال ایدیلان بر نوع لباسدر.

تیمورجیلك صنعتی شو زمانده اوقدر ایلرو گیتمش که فابریقه‌لرده قوللانیلان ماکنه‌لر، طوپلر، تفنکلر، زرهلی واپورلری هب تیمورجیلکدن متولددر.

بزم شریعتمزده افضل کسبك جهاد اولدیغی معلومدر. فقط جهاد وقت سعادتده اولدیغی کبی بو زمانده برقلنج بر آت وبرزره ایله قابل اولماز. اقتضای زمانه گوره ادوات حربیه‌نك تمامنی الده ایتمك لازمدر. اوائل اسلامده هربر مسلمك حرب ایچون برسلاح وبر آت تدارك ایتمسی شعائر اسلامیتدن ایدی. فقط شمدی برعسکرك حین محاربه‌ده صرف ایده‌جکی قورشون، باروت بر ایکیوز لیرا وده‌ها زیاده یکون تشکیل ایده‌جکندن وخصوصیله طوپ وحرب گمیسی کبی برقاچ یوزبیك لیرا ایله حصوله گله‌جك

مهمات حربیه‌یی عسکرك تدارك ایتمسی غیرقابل اولدیغندن بونلرك اثمانی بیت المالدن تسویه اولنمقده‌در. بیت المالك موجودی مصارفات ضروریهٔ سائره‌یه نظراً غیر کافی اولوب وطنمزی تعرض اعدادن قورتارمق ایچون مهمات حربیه‌یی حدکماله ایصال ایتمك اهم اموردن اولدیغندن نصلکه ضرورت زماننده جهاد ایتمك هر بر مکلف اوزرینه علی قدر الطاقه واجب ایسه جهادك مایتوقف علیهی اولان مهمات حربیه‌یی تدارك ایچون معاونت مالیه‌ده بولنمقده ارباب اقتدار اوزرینه لازمدر..

بوکون جهاد ایتمك آنه بنوب قلیجی چکوب کوری کورینه یورومك ایله قابل اولماز. زیرا بیك کشیلك برطابوری برطوپ محو وپریشان ایدر. جناب حق قرآن کریمنده (واعدوالهم مااستطعتم من قوة ومن رباط الخیل ترهبون به عدوالله) بیورمشدر بونظم جلیلده اعدایی ترهیب ایچون قوت ورباط خیلدن بقدرالاستطاعه حاضر ایتمکلکمز امر اولنیور قوتك عام اوله‌رق ذکر ایدلمسی دشمنك قوتی هرنه ایسه آنك فوقنده ویامتساوی برقوت تدارك ایدلمسی لزومنه دلالت ایتمکده‌در عصرمزده دشمنلرمزك قوتنی کوریورز آنلرك فوقنده ویامساوی برقوت الده ایدرسه‌ك آنلری ترهیب ایتمش اولورز. وتعرضلرندن مصون قالورز. بوده اهل اسلامك یالکز بدناخدمت ایتملریله تلافی ایدیله‌میوب مطلقا مالاً معاونته متوقفدر؛ بناءً علیه حکومتمز، مهمات حربیه‌نك اتمام واکمالی ایچون براعانه جمعنه قیام ایدر ایسه ذی حال اولنلرك اوزرینه وهرکسه قدرنجه اشتراك ایتملری شرعاً لازمدر.

برده جهادك مایتوقف علیهی فن حربی بیلمکدر فن حرب بر علمدرکه خلقت آدمدن بری کوندن کونه تکامل ایده‌رك بوعصرده واصل اولمش اولدیغی حد ترقی انسانی حیرتده براقه‌جق بردرجه‌یه کلمش وپیدرپی ترقی ایتمك اوزره‌در.

آوروپا حکومتلرنده بوفنك تحصیلی ایچون کشاد ایدیلان مکتبلردن مقتدر ارکان حرب یتشدیرلمش اولدیغی حالده بعض خصوصده بزده آنلرقدر مکمل معلوماتلی ضابط یتشه‌مامش اولدیغندن کرك حربیه وکرکسه بحریه مکتبلرینه اوروپادن معلم جلب ایدلدیکی ایشدیلیور. آیت کریمه‌ده قوت عام اولدیغندن اعدایی ترهیب ایچون هردرلو وسائطه مراجعت ایدرك مقدمات حربیه‌یی تهیئه احکام شرعیه اقتضاسندندر. خندق وقعه‌سنده اعدای دین طرفندن مدینهٔ منوره محاصره ایدلدیکی زمان اردوی رسالتپناهینك ظفر وموفقیتدن اندیشه حاصل اولمش ودشمن اردوسنك کثرت وقوتنه قارشو بری طرفده اسباب ووسائط مادیه غیرکافی کورلمش ایدی؛ آنك اوزرینه اساساً فارسی مملکتندن ایکن دین اسلام ایله مشرف اولان سلمان فارسی حضرتلرینه بوخصوصده نه کبی تدابیر اتخاذ ایدلمسی لازمکله جکنه دائر مراجعت وقوعبولدی مشارالیه حضرتلری فارسی مملکتنده کورمش اولدیغی بر تدبیری تعریف ایتدیلر. وتعریفلری وجهله مدینهٔ منوره‌نك اطرافنه خندق قازدیلر. وبو سایه‌ده اهل اسلامی تعرض اعدادن قورتاردیلر. سلمان فارسی حضرتلری اولاد عربدن اولمیوب عجم مملکتندن اولدیغی حالده فن حربه وقوفی اولدیغندن حربه متعلق خصوصده رأیی ترجیح اولندی. وحضرت پیغمبر (وسلمان من آلی) بیوره‌رق مشارالیهی اهل بیت عدادینه ادخال ایتمشدر. بوکون بزده مکاتب حربیه وبحریه‌نك ایلرولمسنه ومکتبلی ضابطلره احتیاج ولزوم واردر. حربه متعلق خصوصده هپ آنلرك رأینه مراجعت ایدلملی و آنلرك اجتهادیله عمل اولنمالیدر.

احوال حاضره‌یی کوزلجه برخلاصه ایدرسه‌ك جهادك مایتوقف علیهی پاره اولدیغی ودشمنی ترهیب ایچون حاضرلیه جغمز قوت دخی پاره‌دن عبارت بولندیغی تظاهر ایدر انکلتره، المانیه، فرانسه کبی بیوك حکومتلرك بهرنده ایکشر اوچر ملیون لیرا قیمتنده متعدد حرب کمیلری واردر وکوندن کونه مودهسی دکشمکده اولان طوپلر تفنکلر واردرکه

محاربه‌ده قورشـونی کله‌یی یغمور کبی یاغدیریبور بر نفر عسکر ساعتده اون‌چوال فشنك صرف ایدییور بیلورسکز که هر فشنك نه‌یه مال اولور هله مترالیوز دیدکلری طوپ دقیقه‌ده ایکیوز اللی مرمی صرف ایدیور بونلر پاره ایله وجـود بولور وبونلرك پاره‌سنی کیم تدارك ایده‌جك طبیعیدرکه حـکومت تدارك ایده‌جك فقط بر حکومتك اهـالیسی وتبعـه سی فقرا اولورسـه اولحـکومتك بیت المالیـده فقیر اولور زیرا حکومت اهالی‌یه تابعـدر اهالی زراعت صنایع تجـارتی ترقی ایتدیرملی چالیشملی زنکین اوملیده هرکس ثروتی نسـبتنده حکومته اعشار ویرکو اعانه ویرملی بو صورتله بیت المالده ثروت آرته‌رق مهمات حربیه تدارك اولنملیدرنته کیم اوروپا اهالیسی بویولده زنکین اولمشلرده حکومتلری مکمل مهمات حربیه‌یه نائل اولمشدر . شوحالده اشبو نظم جلیلده‌کی قوتی احضار ایتمك اهالیمزك زنکین اولماسنه اراضیلریمزی اعمار ایلسنه باغ زیتـونلك واشجار سائره‌یتشدیرمسنه وشرکتلر تشـکیل ایدرك فابریقه ایشـلتمه سنه واوروپادن کلان درلودرلو اموال واشـیایی کندی ملکمزده وطنمزده احضـار ایدوب اوروپایه رقابت ایتمسنه‌والحاصل چالیشوب حلالندن پاره قازانمسنه متوقف‌قالیور عجبا تعداد ایتدیکمز وجهله چالشمق تجارت‌ایتمك اوروپا اهالیسی کبی نفسنك عیالنك نفقه‌سندن فضله اوله‌رق زنکین اولمق شرعـاً جائزمیدر ؟ جوازنده شبهه‌یوقدر فقط حال حاضر ایجابنجه‌و آز اسرد ایتدیکمز مقدماته نظراً واجبدر [*]

بزده تجارت صنایع زراعتك شـمدی‌یه قدر ترقی ایتمامسی شکل حکومتمزك برحال‌مقبولیتده‌اولمامسندن نشئت ایدییوردی بوندن‌اللی سنه‌اولاری زنکینلردن جریمه‌وسالیانه آلنوردی برکمسه‌نك برقاچ غروشی بولنورسه‌میدانه‌چیقاره‌مز تجارت‌ایده‌مز کنم ایتمکه مجبوراولوردی هرکوشه‌ده بردره بکی‌اولوب انواع مظالمی اجرا ایدرلردی سلطان مجیددورندن صکره تنظیمات خیریه‌نك اعلانی تعاقب اولی‌کی حال بردرجه زائل اوله‌رق اهالی‌زراعته تجارته تمایل کوستردی وبونك کمالی‌طقسـان‌اوچ تاریخنده باش‌کوستره‌جك‌ایدی نه‌چاره‌که دورحمیدی‌بوترقیاته بالکلیه‌مانع‌اولدی حکومت مأمورلرنده عدالت‌یوقدی رشوت آلمدقجه ایش‌کورمزلر ایدی برمعدن ویاخود شـمندوفر امتیازنی پاره سز ویرمزلر ایدی . جمعیتلر ممنوع وشرکتلر تشکیل ایدیله‌مز ایدی بوحال ایله تجارت‌صنعت زراعت نصل ترقی ایدرحمد اولسون‌بومانعلر شمدی‌زائل‌اولدی هرکس کندی حریتنه‌مالکدر کرك‌شرکت تشکیلنه وکرکسه امتیاز اخذینه کمسه‌ممانعت ایده‌مز ایشته حکومتمزك حال حاضر مشروطیتی قواعد عدل وانسانیته موافق وملك وملتك تعرض اعدادن محافظه‌سـیچون سربـست سربست چالیشمغه مساعد اولدیغی جهتله شرع شریفه موافق وقومشولریمز بولنان حکومات اجنبیه‌نك تقدیرلرینه لایقدر بناء علیه مشروطیت حکومتی محافظه ایتمك جمله‌نك اوزرینه لازمدر

بوکونکی‌درسمزده صنعتك تجارتك زراعتك فضائلی ومشروعیتی حقنده آیات قرآنیه واحادیث شریفه وکلام

[*] بونك قیاسی منطقی ایله اثباتی شو وجهله‌در . اهالیمزك بزمله محاربه ایتمك احتمالی اولان دولتلر اهالیسی مثللو زراعت تجارت صنعت کبی منابع ثروتی ترقی ایتدیرملری هیئت عمومیه‌مزه واجبدر . زیرا حرب ایچون دشمن قوتنه معادل ویاآندن فضله برقوت تدارك ایتمك ذکر اولنان ایت کریمه موجبنجه دولتمز اوزرینه واجبدر . دولتمزك بوقوتی تدارك ایتمسی بیت المالمزك آنلرککی کبی زنکین اولمسنه‌متوقفدر. بیت المالك آنلرککی کبی زنکین اولمسی اهالیمزك آنلرك اهالیسی کبی زنکین اولمسنه متوقفدر . ـ بوجمله‌نك اثباتی (هر بر حکومتك درجۀ مالیه‌سی اهالیسنك ثروتی نسبتنده‌در) قضیۀ کلیۀ مسلمه‌سنه سهلة الحصول اولان صغرانك انضمامیله حاصل اولور . ـ اهالیمزك آنلرك اهالیسی مثللو زنکین اولمسی زراعت تجارت صنعت کبی منابع ثروتی انلرکبی ترقی ایتدیرمسنه متوقفدر بناء علیه (المتوقف علی المتوقف علی الشیء متوقف علی ذلك الشیء) قضیۀ صادقۀ معروفه‌سی واسطه‌سیله (اهالیمزك بزمله محاربه ایتمك احتمالی اولان دولتلر اهالیسی مثللو زراعت تجارت صنعت کبی منابع ثروتی ترقی ایتدیرمسی هیئت عمومیه‌مزه واجبدر) نتیجه‌سی الده ایدلمش اولور.

كباردن بحث اولنه‌جقدر

كسبك اداره تعيش مقدارى هر فرده واجب و فضله‌سنك مباح اولديغى احكام شرعيه اقتضاسندندر (وماخلقت الجن والانس الا ليعبدون) نظم جليليله مكلف اولديغمز عبادت قوت‌ه طاقته اولاد و عيالنك ادارهٔ تعيشنه و تعرض اعدادن مصونيتنه متوقف اولديغندن كسبك بو درجه‌سنك واجب اولديغنه عامهٔ اهل علم متفقدر فقط كبر و تفاخردن عارى و غل غشدن برى اوله‌رق حلالندن كسب ايدن كمسه‌لر هر نقدر لزومندن فضله اوله‌رق زنكين اولمش اولسه‌لر بيله ينه شرعاً ممدوح و مقبولدر حتى عشرهٔ مبشره‌نك اكثريسى اهل ثروت و ارباب تجارتدن ايديلر عبد الرحمن بن عوف حضرتلرى اولوقتك مليونرى و حضرت عثمان يالكز باشنه بر اردويى تجهيز ايده‌بيله‌جك قدر زنكين ايدى اغنياى شاكرينك مدح و ثناسى حقنده نه‌قدر آثار و اخبار واردر حتى اغنياء شاكرينك فقراء صابريندن افضليتنه‌ده قائل اولانلر واردر . غنانك نفعى عام فقرك نفعى فقيرك نفسنه منحصردر همده فقيرك ممدوحيتى صبر ايله مشروطدر دوچار ضرورت اولانلردن شو زمانده صبر مشروع اوزره بولنانلر پك ازدر. پكى بز تعيشدن فضله بيله اولسه كسبى صنعتى تجارتى ترقى ايتديرمنك افضليتندن بحث ايديورز حالبوكه دنيانك مذموميتى حقنده برچوق اخبار و احاديث شريفه واردر انسان دنيايه ميل و محبت ايتامَلى دنيايى ترك ايتمَلى آخرتى معمور ايتملى بوكا نه ديه‌جكز اوت بوده طوغريدر دنيايه ميل محبت جائز دكلدر فقط دنياده چاليشمق و زنكين اولمق حقنده‌ده برچوق آثار و اخبار واردر شو حديثلرى توفيق ايدهلم دنيا انسانى اللهدن غافل قيلان شيدر يوقسه آلتون، كموش، متاع، ثروت دكلدر « الدنيا ما الهاك عن مولاك » بر انسان اللهدن غافل اولمامَلى

يعنى جناب حقك امرينى اجرا و نهيندن اجتناب ايتملى يعنى نمازينى قيلملى ، اوروجنى طوتملى، مالنك زكاتنى ويرملى، حجه كيتملى؛ حرام اولان شيلرى ايشلمه‌ملى، اولوقت ترك دنيا ايتمش و دنيايه ميل و محبت ايتمامش اولور. هر نقدر كليتلو ثروته‌ده نائل اولمش بولنسه مادامكه جناب حقدن غافل دكلدر ترك دنيا ايتمش اولور. اما جناب حقك امرينى طوتمز نهيندن صاقنمزسه فقير بيله اولسه دنيايه ميل و محبت ايتمش اولور. والحاصل ترك دنيا ديمك الهى اونوتمامقدر . منهمك دنيا ديمك اللهى اونوتان كمسه ديمكدر حضرت مولانا بر قطعه‌سنده بيوررركه

چيست دنيا از خدا غافل بدن
نى قماش و نقره و فرزند و زن
آب اندر زير كشتى پشتى است
آب در كشتى هلاك كشتى است

يعنى دنيا انسانى اللهدن غافل قيلان شيدر يوقسه متاع آلتون كموش اولاد و عيال كوله جاريه خدمه حشمه دكلدر چونكه عالم بشريت ايچون آرايش زيب و زينت و اموال و قدرت بر كمى آلتنده‌كى صو كبيدر صو نقدر چوق اولورسه او قدر كمينك سرعت سيرنى تأمين ايدوب كمى‌يه ظهير اولديغى كبى مال و ثروتده نقدر چوق اولورسه او قدر انسانه ظهير اولور فقط صو كمينك ايچنه كرديكنده سبب هلاكى اولديغى كبى دنياده انسانك نابنه كيرر ده، وجدانى ناموسنى دين و حميتنى سوء استعمال ايدرسه اولوقت مذموم اولور (قال الله تعالى رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله واقام الصلوة وايتاء الزكوة يخافون يوما تتقلب فيه القلوب والابصار) كسب و تجارتك مشروعيتى حقنده‌كى آيات قرآنيه؛ قال الله تعالى فى كتابه المبين) وجعلنا لكم فيها معايش قليلا ماتشكرون) وقال الله تعالى (ليس عليكم جناح ان تبتغوا فضلا من ربكم) وقال الله تعالى (فانتشروا فى الارض وابتغوا من فضل الله) ايشته جناب حق كسب و تجارتى فضل الله تعبيريله ستايش بيوروييور وقال عليه الصلاة والسلام التاجر الصدوق يحشر يوم القيمة مع الصديقين والشهداء يعنى تجارتنده خيانت ايتميوب صداقتله و استقامتله تجارت ايدن كمسه يوم قيامتده صديقين و شهدا ايله حشر اولنور وقال عليه

السلام(عليكم بالتجارة فان فيها تسعة اعشار الرزق) يعنى
سز تجارته ملازمت وانهماك ايديكز زيرا رزقك اونده
طقوزى تجارتده‌در وقال عليه السلام (الاسواق موائدالله
فمن اتاها اصاب منها) يعنى چارشولر جناب حقك سفره‌سى
كبيدر هر كيمكه چارشوده بولنورسه جناب حقك
سفره‌سنده حاضر بولنمش كبى آندن مستفيد اولور (ربنا انى
اسكنت من ذريتى بواد غيرذى زرع عند بيتك المحرم) نظم
جليلنك تفسيرنده فخرالدين رازى بيورركه حضرت
ابراهيمك دعاسى دين ودنيايى جامعدر دين جهتى معلومدر
اما دنيا جهتى بويله قابل زراعت اولميان بر محلده اسكان
ايدلمسى حقنده‌كى دعاسى تجارت سببيله معاشاتك كندولرينه
نقل ايدلمسنه ناسده ميلان حاصل اولمق وبووسيله ايله
معيشتلرى توسع وحوايج ضروريه‌لرى تكثر ايتمك ايچوندر
وارزقهم من الثمرات دعاسندن مقصديده تجارت سببيله
ثمراتك كندولره ايصال ايدلمسى اولمق محتملدر فى الحقيقه
حضرت ابراهيم قابل زراعت اولميان بر واديده اسكان
ايدلمسيله اولادلرى هپ تاجر اولمشدر چونكه قريش
قبيله‌سى حضرت ابراهيم اولادندندر جمله‌سى برا وبحرا
تجارت ايله مشغول ايديلر قريش قبيله‌سى استعيذبالله
(رحلة الشتاء والصيف) نظم جليلى مقتضاسنجه قيش موسمى
شام تجارتنه كيدرلردى حتى بركون جمعه نمازنده ايكن
قافله‌نك كلديكنى اصحاب كرام استخبار ايتديكلرنده جمله‌سى
قافله‌يه قارشو كيدرك حضرت پيغمبرى منبرده يالكز
براقدقلرندن جمعه كونى اذاندن صكره بيع وشرانك ترك
ايديلوب خطبه ونماز ايچون سعى ايدلمسى حقنده (واذا
نودى للصلاة من يوم الجمعة فاسعوا الى ذكرالله وذروا البيع)
آيت كريمه‌سى نازل اولمشدر جمعه نمازندن صكره ينه
كسب وتجارتله مشغول اولمق ايچون شو آيت كريمه نازل
اولمشدر (فاذا قضيت الصلوة فانتشروا فى الارض وابتغوا
من فضل الله) شو حالده اليش ويريش وتجارتك ترك جمعه
اذانندن صكره نماز قيلينجه‌يه قدر اولان برزمانه
منحصردر ديكر وقتلرده ترك ايدلمك لازم دكلدر.

جناب حق (ووجدك عائلا فاغنى) نظم جليليله
حضرت پيغمبرك حضرت خديجه‌نك ماليله زنكين اولديغنى
خبر ويريور چونكه حضرت پيغمبر حضرت خديجه‌نك
ماليله مضاربه عقد ايدرك شامه تجارت ايچون كيتمش ايدى
اولتاريخده يكرمى بش ياشنده بولنيورلردى حضرت پيغمبر
آندن بشقه ينه تجارت ايچون سفر ايتمشدر.

پيغمبران عظام حضراتنك هربرى برصنعتله مشغول
ايدى بونده‌كى مقصد هم صنايعك ممدوح ومقبول اولديغنى
امتلرينه كوسترمك وهمده بيت مال مسلمينك صوك درجه
واجب الحمايه اولديغنى بلديرمكدر مثلا حضرت داودك
درع صنعتيله وسليمانك زنبيل اورمك ايله اشتغال
وتعيشلرى بيت المالدن تعيش ايتملرينك غيرمشروع اولمسندن
دكلدر برخليفه‌بيت المالدن كفاف مقدارى معاش آله‌بيلور
فقط مشار اليها حضرتلرى بيت المال مسلمينك صوك درجه
واجب الحفظ والحمايه اولديغنى وادنى درجده براسراف
وقوعى بيله غير جائز بولنديغنى اكلاتمق ايچوندر انبياء
كرامدن حضرت ابراهيمك بزاز وزكريا ونوحك نجار
وحضرت آدمك زراع وحائلك وصالحك نساج وخصاف
اولديغى مرويدر (وقال عليه السلام لواتجر اهل الجنة
لاتجروا فى البز) (وقال عليه السلام عليكم بالبزفان اباكم
ابراهيم عليه السلام كان بزازا) پيغمبرمز اكر اهل جنت
تجارت ايتمك لازم كلسه بز حقنده تجارت ايدرلردى وحضرت
ابراهيم بزاز ايدى بيورمشلر (وروى هشام بن عروة عن
ابيه عن عايشة رضى الله عنها انها قالت كان سليمان بن داود
عليهما السلام يخطب الناس على المنبر وان فى يده لخوصا
يعمل به القفة او بعض مايعمل فاذافرغ ناوله انسانا وقال
اذهب به وبعه) يعنى حضرت عايشه‌دن مرويدركه حضرت
سليمان منبره چيقوب ناسه خطبه ايراد ايتديكى زمانده هم خطبه
ايراد ايدر وهمده النده پردى آنكله سپت قفه وسائر شيلر
اعمال ايدرك خطبه‌دن فارغ اولدقدنصكره بريسنه ويرر.

صاندیرر ایدی حضرت سلمانك خطبه ایراد ایدرکن بیله صنعت ایشلمه‌سی احتیاجندن اولمیوب نسی صنعته وکسبه تشویق ایچوندر یعنی انسان بقدر الامکان بوش قالمیوب [illegible] قدینلرك چیقریقی و آلات غزللری حقنده [illegible] یدر. تبرکاً ذکر ایده‌لم فی الحدیث (نعم [illegible] برقدینك چیقریغی نه کوزل [illegible] چیقریق صداسیله متلذذ اولملیدرلر وفی الحدیث صریر مغزل المرأة یعدل التکبیر فی سبیل الله والتکبیر فی سبیل الله اثقل فی المیزان) یعنی قادینلرك چیقریقلرینك ایکلیمسی فی سبیل الله تکبیر عد اولنور فی سبیل الله تکبیر ایسه میزانده الك آغیر کلان شیدر وفی الحدیث (المغزل فی ید المرأة الصالحة کالرمح فی ید الغازی المرید به وجه الله تعالی) یعنی بر صالحه قدینك الندهکی آلت غزل لوجه الله غزا ایدن کمسه‌نك الندهکی رمح کبیدر .

ای جماعت مسلمین کوریورمیسکز برکسه بر صنعت ایدرسه آنك استفاده‌سی یالکز اول صنعتدن قزاندیغی اقچه‌یه منحصر قلیور آیروجه [illegible] قدینلرك بر البسه ایله اشتغالی یالکز [illegible] قلمز بلکه فی زماننا ایپلك استحصالی فبریقه‌لر واسطه‌سیله دها اوجوز و الویرشلی اوله‌جغندن قادینلر احوال خصوصیه‌لرینه مناسب باشقه بر صنعتله اشتغال ایتملیدرلر

بعض دولت دوشکنی زاده‌کانلر واردرکه کندیلرینی اعالی‌یه افندی وبك اوله‌رق طانتدرمش اولدقلرندن و بابالرندن موروث اموالرینی بتورمش بولندقلرندن نسندن عار اوله‌رق النلرندن کله‌جك بر صنعتی اجرادن احتراز ایدر ویرشان بر حالده یاشارلر ودائما نظرلرینی حکومت مأموریتنه عطف ایدرلر و اغتنام مأموریتی کبی موقت مأموریتلر آچیلدقنده حکومته تهاجم ایدرلر ایشته بونلرك حاله طوغریسی تأسف اولنور ابراهیم ادهم حضرتلری اولیانك انهمدن بر ذات ایدی اوموزینه آلوبده تعیش ایچون اودون کسوب کتورمکده ایدیکی وقت بعضیلری بو مذلتی نیچون اختیار ایدیورسیکز دیه صوردقلرنده اولاد وعیالنك تعیشی ایچون کسب ایتمك مذلت دکل بالعکس شرف ومزیتدر بیورمش دیکر بر درسده بیان ایده‌جکمز وجهله جناب حق (یا ایها الناس انا خلقنا کم من ذکر وانثی وجعلنا کم شعوباً وقبائل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقاکم) بیورمشدر حسب نسب ایله فخر ایدلمز تقوی ایله فخر ایدیلورمتقی اولان کمسه بر صنعت وتجارتله مشغول اولوب اولاد وعیالنی حلال کسبندن اعاشه ایتملیدر حلالدن پاره قازانوب دولته اعشار ورکو ویروب دولتك مضایقه‌سنی تهوین ومهمات حربیه ایچون معاونتده بولنه‌رق اسلامیته خدمت ایتملیدر یوقسه کوزنی حکومت مأموریتنه دیکوب معیشتنی بیت المالدن آله‌جغی معاشه حصر ایتمملیدر برکون رسول اکرمه برکمسه کلوب برشی طلب ایتدی رسول الله سنك خانه‌کده هیچ برشی یوقیدرکه تسئل ایدیورسك بیوردیغنده خانه‌مده برشلته واردرکه اوزرنده یاتار واوطورورز وبر چاناق واردرکه آنده ایچر باشمزی ییقارز بونلردن بشقه برشیئم یوقدر دیدی رسول اکرم بونلری کتورمك اوزره فرمان بیوردیلر اول کمسه بو ایکی شیئی کتوردی رسول اکرم اورادهبونلری صاتوب بر مقدار آقچه‌سنی لاجل المعیشه کندوسنه ویروب برمقدار آقچه سیله‌ده بر بالطه آلدیروب کندی ید سعادتلریله [illegible] بونکله احتطاب ایت دیدیلر اول کمسه اون بش کون احتطاب ایدوب صاتدی اولکی سبع اولنان حاجتنك بش مثلی پاره قازاندی بر قسمنه ذخیره آلوب بر قسمنده حاجت المش ایدی پیغمبرمز کندوسنه بیوردیکه (الیس هذا خیراً لك من ان تجئی بالنیسة ومسئلتك فی وجهك نکتة سوداء لاتمحوها الا النار) یعنی نارك غیری بر شیئك محو ایدمیه‌جکی یوزکده بر قاره نکته‌که اول نکته تسئل ایلدیکك شیدر یارین یوم قیامتده یوزکده بویله سیاه نکته ایله کلمکدن ایسه چالشمق وکسب ایتمك سنك ایچون خیرلو دکلیدر البته

[illegible]

(عن ثابت البنانی رضی الله تعالی عنه أنه قال بلغنی ان العافیة عشرة اجزاء تسعة فی السکوت وواحدة فی الفرار عن الناس والعبادة عشرة اجزاء تسعة فی طلب المعیشه وواحدة فی العبادة) یعنی عافیت اون جزدر بونك طقوزی سکوتده و بریسی ناسدن تباعد ایتمکدهدر فی الحقیقه کلامك کومش ایسه سکوتك التون اولسون دیرلر وعبادت اون جزدر طقوزی طلب معیشتده وبریسی عبادتدهدر دیمك انسان طلب معیشتله مشغول اولدقجه عبادتله مشغول اولمش اولور .

(وروی عن ابن مبارك انه قال من ترك السوق ذهبت مرؤته وساء خلقه وعن ابراهیم بن یوسف رحمه الله قال لمحمد بن سلمة علیك بالسوق فانه اعز لصاحبه) یعنی چارشویی ترك ایدن کمسهنك مروتی کیدر واخلاقی کوتولهشیر چارشویی ترکدن مقصد تجارتی ترك دیمکدر ابراهیم بن یوسف رحمه الله محمد بن سلمهیه بیوردیلرکه سن چارشویه ملازمت ودوام ایله زیرا چارشویه دوام ایدوب تجارت ایدنلر زیادهسیله عزیز اولورلر .

(وعن عمر بن الخطاب رضی الله عنه انه قال یامعشر الفقراء ارفعوا رؤسکم واتجروا فقد وضح الطریق ولا تکونوا عیالا علی الناس) یعنی ای جماعت فقرا باشکزی قالدیرك تجارت ایدك یول واضحدر ناس اوزرینه عیال اولمیکز ایشته تجارت وصنعت حقندهکی احادیث شریفه وقول اصحاب وعلمایی کوریکز سزه زراعتك اهمیتی حقنده ایکی حدیث وار آنی سویلیهجکم (عن جابر رضی الله عنه ان النبی صلی الله علیه وسلم قال من غرس غرسا اوزرع زرعا فاکل منه انسان اودابة اوطیر اوسبع فهوله صدقة) یعنی برکمسه بر اغاج دیکر ویاخود اکین اکرده آندن بر انسان ویا حیوانات اکل ایدرسه غارس وزراع ایچون صدقه اولور (وعن انس ابن مالك رضی الله عنه عن النبی علیه السلام انه قال لوقامت القیامة وفی یداحدکم فسیلة فان استطاع انلا یقوم حتی یغرسها فلیفعل) یعنی قیامت قوپسهواوصرهده بریکزك الندهبرخرمافدانی بولنسه اکر یرندن قالقمزین اول فدانی غرس ایتمکه مقتدر اولورسه همان غرس ایلسون یعنی انسان اغاج یتشدیرمك ایچون اول قدر اهتمام ایتملیدرکه هیچ وقت فوت ایتمکسزین غرسه دوام ایتملی ومیوهسنه یتیشهمیهجکی بهانهسیله واز کچمهملیدر زیرا کندیسی میوهسنه یتیشه‌مزسه اولادی یتیشیر ویاخود ملت اسلامیه آندن استفاده ایدر .

بعض صنعتلرك کراهتی حقنده علمادن روایت وارسهده بونلرك متضمن اولدیغی علت و اسبابدن طولاییدر یوقسه استعمالی حرام اولان شیلری اعمالدن بشقه نه قدر صنعت وارسه جملهسی سیاندر مثلا شراب استحضار ایتمك حرام ایسهده شرابجی یه و میخانهجی یه اوزوم صاتمق جائزدر حجاملق کناسلق دباغلق کبی پسلکله اختلاطی موجب اولهجق صنعتلرك کراهتی علیتله قائمدر یعنی نظافته دقت ایدلمزسه کراهتی واردر فقط اول صنعتی ایشلمکله برابر نظافته دقت ایدیلیرسه مکروه دکلدر کفن بیع ایتمهنك کراهتنه قائل اولانلر مقام تعلیلده هرکسك موتنه انتظار ایتمهسی لازمکلهجکنی بیان ایدییورلر اوت تجارتنی صرف کفن بیعنه حصر ایدرسه بو جهت وارد خاطر اولور فقط هر جنس متاع تجارتیله مشغول اولان برکمسه کفن ده بیع ایدهبیلور وکراهتیده یوقدرنتهکیم صرف غسالقله مشغول اولمایوب امامت خطابت عقد نکاح کبی برچوق وظیفه ایله مکلف اولان بر امام غسالقدن استفادهسی اولسه بیله موت مسلمینه انتظاری بعث کوستریلهرك وظیفهسنك کراهتنه قائل اولمق جائز اولماز ایشته شو تفصیلاتدن اکلاشلدیکه صنعتلرك جملهسی مساویدر بناءعلیه عرف بلدهجه بعض صنایعك ملل غیر مسلمهیه مخصوص اولمسیله اهل اسلامك اول صنعتی ترك ایتمسی جائز اولماز بزم باشمز شریعته باغلیدر عرفك بوکبی شیده تأثیری اولهماز

« نظافت ، طهارت »

عالمده احل نعم اولان صحت وعافیتك حصول و دوامنی تأمین ایدن اسباب ووسائل اره‌سنده طهارت و نظافت الك زیاده حائز اهمیتدر . صحت وعافیت نظافت وطهارتله قائمدر .

حكمت حیاته ومعنای وسیع انسانیته آشنا اولانلر طهارت ونظافت مقتضیاتنه رعایتدن اصلا فراغت ایده‌مزلر .

ناپاك وغیر طاهر حالات صحتی اخلال و بالنتیجه حیاته تأثیرات سیئه ایقاع ایتمكله برابر نام كزین انسانیته ده شین عظیم ایراث ایدر . طهارت ونظافتدن آزاده ولوثیات ایله آلوده بولنانلرك شان وشرف انسانیتدن هیچ بر نصیبی اوله‌مز ، خضیض ذل ومسكنتدن بشقه برموقعی بولنه‌ماز .

مادیات و معنویاتك یكدیكرینه ارتباط ومناسبتنی انكاره مجال یوقدر . احوال مادیه و ظاهره‌لرینی تنظیف وتطهیر ایده‌میانلرك احوال معنویه‌لری‌ده مطهر ومصفی اولمق بعید الاحتمالدر .

نه فقر وضرورت ، نه‌ده بشقه بر سبب وحالت ایجابات نظافته مانع عد ایدیله‌مز . ملوث وناپاك بر حیات ایله ائتلاف ایدنلر ایچون احتیاج وضرورت هیچ بر صورتله وسیلهٔ معذرت تشكیل ایلیه‌مز . ثروت وسامانده ملوث وناپاك كیمسه‌لری تطهیر و تنظیف ایده‌مز .

احوال معنویه و تمایلات روحیه‌لری مختل و مشوش اولانلر فقرادن‌ده بولنسه اغنیادن‌ده اولسه نظافت و طهارت وجائبنی تقدیر ایده بیلمكدن محرومدر . مصفی ومطهر برقلب ووجدانه مالك اولمیانلرك شكلاً وظاهراً كوستره‌بیله‌جكلری آثار نظافت تدقیق واستكناه اولنور ایسه حقیقت طهارتدن پك بعید اولدیغنی آكلاشیلیر .

شوراسی مسلمدركه تباهی وتفاخر كبی — جهلا وحمقانك شعارندن اولان — بر مقصد واهی ایله پك زیاده زیبایشلی ملبوسات كرانبهایه بورونمك ، بی نفع وفائده تجملات و تزیینات ایله اوغراشمق نظافت وطهارت حقیقیه‌یی تأمینه كفایت ایده‌مز : افعال وحركات طبیعیه‌سی جهتیله افرازات دائمه‌دن خالی قالماسی ضروری بولنان بدن تطهیر و تنظیف ایدلمیوب‌ده یالكز الك اوسته كلان ملبوساتك قیمتدار ومزین بولدیرلمسی صورتیله مقصد اصلی‌یه تقرب ایدیله‌مز . ملبوساتك خارجاً اكتسا ایدیلانلردن زیاده طوغریدن طوغری‌یه وجوده تماس ایلین قسمنه اعتنا اولنمق لازمدر . آیلرله ازلماسه بیله كونلرله صویوزی كورمیان بر وجوده — نه‌قدر كرانبها اولور ایسه اولسون — كیدیریله‌جك بر لباس ایله مردارلق ازاله ایدلمش اوله‌ماز ، بلكه او لباس فاخرده تلویث ایدلمش اولور .

واقعا ملوث ومستكره بر شكل وقیافتله انظار عالمی تنفیر ایتمك اصلا جائز اوله‌ماز . فقط ملبوسك جنس وقیمتنه دكل طهارت و نظافتنه دقت ایدلمك ایجاب ایدرولوكه جنساً وقیمةً عادی اولسون ، حتی پامالی بولنسون‌ده ناپاك اولمسون ، نفرت واكراهی جلب ایتمسون .

ملاحظه ومحاكمه قدرتنه غیر مالك ، علی العمیا كوروب ایشتدیكنی تطبیق وتقلیده منهمك اولانلر ، ویا باطل وسقیم قیاساته تبعیت ایدنلر ایچون معین واستوار بر مسلك اتخاذی قابل اوله‌ماز . هر كون هر ساعت بر طور وقیافته كیروب چیقارلر وهیچ بر شیئك كنه وحقیقتنی تیقن ایده‌مزلر . سقیمی ، مستقیم ناپاكی طاهر ظن وقیاس ایدرلر غلبهٔ اوهام وظنون ایله نه اولدقلرینی ، نه یاپمق ایستدكارینی تقدیر وتعیین ایده‌مزلر ، بازیچهٔ هوسات ومشتهیات اولورلر .

تقاضای بهیمیت ایله دمبدم اشتداد وغلیان ایلیان احتراصاته مقاومت امكانی قالماز .

بديهى واشكار اولان حليم و بيله تسقائق قبول اولنمـاز . عقل ومنطقدن اثر كوريلەمز . مجنونلرى بيله حـيرته القا ايدەجك حركات ومعاملاته تصدى ايديلير .

حقيقت حالده هيچ بر اهميتى حائز اولميـان واهى ونفع وفائدەدن خالى خصـوصاته لزومندن پك چوق زياده عطف اهميت اولنورده ديكر جهتده جـدا مهم واعتنا واهتمامى مسـتلزم احوال مسـامحه واهمال ايله كچشديريلير . محسنات ومنافعى مجرب ومحقق بولنان حالاتدن اعراض ايدوب ده ماهيت وعاقبتى مشـكوك امـور ايله اوغراشمق ، صحت وحياتى مهالك ومخاطراته القا ايتمك شبهەسز معقول ومقبول بر حركت عد اولنەماز .

شو جهان بقا ناپذيرده حياتك وكچن ايام واوقاتك بر دهـا احتمال عودتى متصـور دكلدر . وقتلر ختامه ايرمەدن فرصتى غنيمت بيلوب ضلال وغفلته دوشمامك تحرىء صدق وصواب ايله مادام الحياة حضور وسلامتدن دور قالمامق صحيح وسالم بر مسلك اتخاذ وتعقيبنه توقف ايلر . مسلكسز يشـايق خيالنده طولاشانلر ، حيات وعاقبتلرينى فدا ايتمش اولورلر .

متمادياً ومستمراً موافق وملايم روزكارلره تلاقى اولنەماز . كونك برنده خلاف انتظار هوالرده ظهور ايتمك مقرردر .

احتياط وتدبيردن وارسته بولنانلر زور هوايه مقاومت ايدەمز دامان وكريبـانى درلەيوب طوپلايەماز . فقط زمانى كچدكدنصكره ندامتدن ده بر ثمره حصوله كلەمز . امور وشؤنك بدايتنه دكل عواقب وخواتمنه اعتبار اولنور . معقوليت ومشروعيتى مبهم معاملات وحركاتدن واشغـال وقواى طبيعيه جه سؤ استعمالاتدن البته بر نتيجهٔ خـيريه استحصال اولنەماز . عواقبى درپيش ملاحظه ايدلمەدن تصـدى اولنـان امور وافعال موفقيته اقتران ايدەمز . ايشته ملاحظه ومحاكمەدن اساساً محروميت ويا سقيم وباطل قياسانه مألوفيت سائقەسيله تميز نيك وبد ايدەميەرك نفس وهوايه مغلوب اولانلر نظيفى ناپاك ، ناپاكى ده پاك ظن وكمان ايلمكدن وارسته بولنەماملرى ضروريدر .

دقت وعبرته شاياندركه نظافت وظرافتى كنديلرينه خاص عد ، هر كسه ، هر شـيئه قارشى نظر استخفاف واسـتكراه عطف ايليان بر طـاقم سبكمرلر تجمـلات ظاهره لردن تجريد ايدلنجه ماهيت اصـليەلرى تعـين واستكراه واستحقاره الك زياده كندولرينك اليق اولديغى تبين ايدر . حد معروفدن فضله تجمل وتزين ايله اشتغال خصوصاً رجال ايچون ناشايسته بر حالدر .

تجمل وتزين بشقه وجانب نظافت بشقەدر . شكل وقيافتجه محافظـهٔ انتظام وطهـارت لزومى البته انكار اولنەماز . فقط نوعروس كبى بتون دقت واهتمامنى زيب وزينته حصر وامور ومشاغل جديەسنى بيله فدا ايدرك ساعتلرجه قاشيله صاچيله اوغراشمق ، انسانلغى تزييندن عبارت فرض ايتمك بلاهت وجنتدن بشقه برشى دكلدر . بالفرض اياقلرينك واوزرينه كيرديكى چورابلرينك تطهيرى لزومونى تخطر بيله ايتميوبده قونديرەلرينك كونده برقاچ دفعەلر لوسترەسنى اونوتمامق ، هر كون دكلسه بيله بعضاً فبعضا استحمام وجوبنى تقـدير ايتميوبده يالكز باشنى النى بودرەلرله قولونيـالرله تطهير املنده بولنمق بالطبع نفس الامره توافق ايدەمز . هـله زمانمزده پك زياده شائع اولديغى اوزره پرغبار وهر جهتله مردار اولان زوقاقلرده كزيلان قونديرەلرله بشـتەلرينك بيوت ومسـاكننەده پرواسزجه داخل اولمق ، نظافت وطهارت ايجاباتنى پامال ايتمكله برابر بيوك بر قيدسزلق كوسـترمكدر . اعتراف وانصاف اولنمليدركه : مملكتمزك احوال حاضرەسى اويله زوقاق قونديرەلريله داخل بيوت اولمغه هنوز مسـاعد دكلدر . بوكا نه فن ، نەده حسن طبيعت متحملدر .

والحاصل مأكولات ومشروباتجه وملبوسات وسائر

« نظافت ، طهارت »

عالمده احل نعم اولان صحت وعافیتك حصول و دوامنی تأمین ایدن اسباب ووسائل ارهسنده طهارت و نظافت اك زیاده حائز اهمیتدر . صحت وعافیت نظافت وطهارتله قائمدر .

حکمت حیاته ومعنای وسیع انسانیته آشنا اولانلر طهارت و نظافت مقتضیاتنه رعایتدن اصلا فراغت ایدهمزلر .

ناپاك وغیر طاهر حالات صحتی اخلال و بالنتیجه حیاته تأثیرات سیئه ایقاع ایتمکله برابر نام گزین انسانیته ده شین عظیم ایراث ایدر . طهارت ونظافتدن آزاده ولوثیات ایله آلوده بولنانلرك شان وشرف انسانیتدن هیچ بر نصیبی اولهمز ، خضیض ذل ومسکنتدن بشقه بر موقعی بولنهماز .

مادیات و معنویاتك یکدیکرینه ارتباط ومناسبتنی انکاره مجال یوقدر . احوال مادیه و ظاهرلرینی تنظیف وتطهیر ایدهمیانلرك احوال معنویهلریده مطهر ومصفی اولمق بعید الاحتمالدر .

نه فقر وضرورت ، نهده بشقه بر سبب وحالت ایجابات نظافته مانع عد ایدیلهمز . ملوث وناپاك بر حیات ایله ائتلاف ایدنلر ایچون احتیاج وضرورت هیچ بر صورتله وسیلهٔ معذرت تشکیل ایلیهمز . ثروت وساماندهٔ ملوث وناپاك کیمسهلری تطهیر و تنظیف ایدهمز .

احوال معنویه و تمایلات روحیهلری مختل و مشوش اولانلر فقرادن ده بولنسه اغنیادن ده اولسه نظافت و طهارت وجائبنی تقدیر ایده بیلمکدن محرومدر . مصفی ومطهر بر قلب ووجدانه مالك اولمیانلرك شکلاً وظاهراً کوستره بیلهجکلری آثار نظافت تدقیق واستکناه اولنورسه حقیقت طهارتدن پك بعید اولدیغی آکلاشیلیر .

شوراسی مسلمدرکه تباهی وتفاخر کبی ــ جهلا وحمقانك شعارندن اولان ــ بر مقصد واهی ایله پك زیاده زیبایشلی ملبوسات کرانبهایه بورونمك ، بی نفع وفائده تجملات و تزیینات ایله اوغراشمق نظافت وطهارت حقیقیهیی تأمینه کفایت ایدهمز : افعال وحرکات طبیعیهسی جهتیله افرازات دائمهدن خالی قالماسی ضروری بولنان بدن تطهیر و تنظیف ایدلمیوبده یالکز اك اوسته کلان ملبوساتك قیمتدار ومزین بولدیرلمسی صورتیله مقصد اصلی یه تقرب ایدیلهمز . ملبوساتك خارجاً اکتسا ایدیلانلرندن زیاده طوغریدن طوغرییه وجوده تماس ایلین قسمنه اعتنا اولنمق لازمدر . آیلرله اوزلماسه بیله کونلرله صویوزی کورمیان بر وجوده ــ نهقدر کرانبها اولور ایسه اولسون ــ کیریله جك بر لباس ایله مرداراق ازاله ایدلمش اولهماز ، بلکه اولباس فاخرده تلویث ایدلمش اولور .

واقعا ملوث ومستکره بر شکل وقیافتله انظار عالمی تنفیر ایتمك اصلا جائز اولهماز . فقط ملبوسك جنس وقیمتنه دکل طهارت و نظافتنه دقت ایدلمك ایجاب ایدر ولوکه جنساً وقیمةً عادی اولسون ، حتی پامالی بولنسونده ناپاك اولمسون ، نفرت واکراهی جلب ایتمسون .

ملاحظه ومحاکمه قدرتنه غیر مالك ، علی العمیا کوروب ایشتدیکنی تطبیق وتقلیده منهمك اولانلر ، ویا باطل وسقیم قیاساته تبعیت ایدنلر ایچون معین واستوار بر مسلك اتخاذی قابل اولهماز . هر کون هر ساعت بر طور وقیافته کیروب چیقارلر وهیچ بر شیئك کنه وحقیقتنی تیقن ایدهمزلر . سقیمی ، مستقیم ناپاکی طاهر ظن وقیاس ایدرلر غلبهٔ اوهام وظنون ایله نه اولدقلرینی ، نه یاپمق ایستدکلرینی تقدیر وتعیین ایدهمزلر ، بازیچهٔ هوسات ومشتهیات اولورلر .

تقاضای بهیمیت ایله دم بدم اشتداد وغلیان ایلیان احتراصاته مقاومت امکانی قالماز .

بديهى واشكار اولان حليم و بيله تسقائق قبول اولنمـاز. عقل ومنطقدن اثر كوريلەمز . مجنونلرى بيله حـيرته القا ايده‌جك حركات ومعاملاته تصدى ايديلر .

حقيقت حالده هيچ بر اهميتى حائز اولميـان واهى ونفع وفائده‌دن خالى خصـوصانه لزومندن پك چوق زياده عطف اهميت اولنورده ديكر جهتده جـدا مهم واعتنا واهتمامى مسـتلزم احوال مسـامحه واهمال ايله چكشديريلير. محسنات ومنافى مجرب ومحقق بولنان حالاتدن اعراض ايدوب ده ماهيت وعاقبتى مشـكوك امـور ايله اوغراشمق ، صحت وحياتى مهالك ومخاطراته القا ايتمك شبهه‌سز معقول ومقبول بر حركت عد اولنه‌ماز .

شو جهان بقا ناپذيرده حياتك وكچن ايام واوقاتك بر دهـا احتمال عودتى متصـور دكلدر . وقتلر ختامه ايرمه‌دن فرصتى غنيمت بيلوب ضلال وغفلته دوشمامك تحرئ صدق وصواب ايله مادام الحياة حضور وسلامتدن دور قالمامق صحيح وسالم بر مسلك اتخاذ وتعقيبنه توقف ايلر . مسلكسز يشـايق خيالنده طولاشانلر ، حيات وعاقبتلرينى فدا ايتمش اولورلر .

متماديا ومستمرا موافق وملايم روزكارلره تلاقى اولنه‌ماز . كونك برنده خلاف انتظار هوالرده ظهور ايتمك مقرردر .

احتياط وتدبيردن وارسته بولنانلر زور هوايه مقاومت ايده‌مز دامان وكريبـانى درله‌يوب طوپلايه‌ماز . فقط زمانى كچدكدنصكره ندامتدن ده بر ثمره حصوله كله‌مز . امور وشؤونك بدايتنه دكل عواقب وخواتمنه اعتبار اولنور. معقوليت ومشروعيتى مبهم معاملات وحركاتدن واقعـال وقواى طبيعيه‌جه سؤ استعمالاتدن البته بر نتيجهٔ خـيريه استحصال اولنه‌ماز . عواقبى دربيش ملاحظه ايدلمه‌دن تصـدى اولنـان امور وافعال موفقيته اقتران ايده‌مز . ايشته ملاحظه ومحاكه‌دن اساسا محروميت وياسقيم وباطل قيـاسانه مألوفيت سائقه‌سيله تميزنيك وبد ايده‌مه‌رك نفس وهوايه مغلوب اولانلر نظيفى ناپاك ، ناپاكى ده پاك ظن وكمان ايلمكدن وارسته بولنه‌مامارى ضروريدر .

دقت وعبرته شاياندركه نظافت وظرافتى كنديلرينه خاص عد ، هر كسه ، هر شـيئه قارشى نظر استخفاف واسـتكراه عطف ايليان بر طـاقم سبكسرلر تجمـلات ظاهره لرندن تجريد ايديلنجه ماهيت اصـليه‌لرى تعـين واستكراه واستحقاره الك زياده كندولرينك اليق اولديغى تبين ايدر . حد معروفدن فضله تجمل وتزين ايله اشتغال خصوصا رجال ايچون ناشايسته بر حالدر .

تجمل وتزين بشقه وجانب نظافت بشقه‌در . شكل وقيافتجه محافظـهٔ انتظام وطهـارت لزومى البته انكار اولنه‌ماز. فقط نوعروس كبى بتون دقت واهتمامنى زيب وزينته حصر وامور ومشاغل جديه‌سنى بيله فدا ايدرك ساعتلرجه قاشيله صاچيله اوغراشمق ، انسانيتى تزيندن عبارت فرض ايتمك بلاهت وجنتدن بشقه برشى دكلدر. بالفرض اياقلرينك واوزرينه كيرديكى چورابلرينك تطهيرى لزوومنى تخطر بيله ايتميوب ده قونديره‌لرينك كونده برقاچ دفعه‌لر لوستره‌سنى اونوتمامق ، هر كون دكاسه بيله بعضا فبعضا استحمام وجوبنى تقـدير ايلميوب ده يالكز باشنى النى بودره‌لرله قولونيـا لرله تطهير املنده بولنمق بالطبع نفس الامره توافق ايده‌مز . هـله زمانمزده پك زياده شائع اولديغى اوزره پرغبار وهر جهتله مرداراولان زوقاقلرده كزيلان قونديره‌لرله بشـته‌لرينك بيوت ومساكننه‌ده پرواسزجه داخل اولمق ، نظافت وطهارت ايجاباتنى پامال ايتمكله برابر بيوك بر قيدسزلق كوسـترمكدر . اعتراف وانصاف اولنمليدركه : مملكتمزك احوال حاضره‌سى اويله زوقاق قونديره‌لريله داخل بيوت اولمغه هنوز مسـاعد دكلدر . بوكا نه فن ، نه‌ده حسن طبيعت متحملدر .

والحاصل مأكولات ومشروباتجه وملبوسات وسائر

خصوصاتجه برطاقم مراسم وتكلفات بيهوده يه دكل مقتضيات نظافت وطهارته دقت واهتمام ايتمك وجائب انسانيه‌دندر.

شو وجهه‌دن غفلت وفاسد وكاسد آمال وامثاله متابعت هيچ بر وجهله موجب شرف وحيثيت اوله‌مز.

يالكز زمان حاضرده دكل — مادام الملوان — علوم وفنون ترقى وتوسع ايلدكجه حكم وحقائق عاليه‌سنك دها زياده تعين وتجليسى وارستهٔ اشتباه بولنان احكام جليلهٔ شرعيه‌جه امر طهارت فوق العاده حائز اهميتدر. معناً ومادةً نظافت وطهارت شعار مؤمنيندندر. ارباب ايمان مطلقا وهر حالده صورةً وسيرةً نظيف وطاهر اولور، ناپاك امور وحالات ايله اصلا مناسبتى بولنه‌ماز.

آداب فاضلهٔ اسلاميه‌جه مأكولات ومشروباته وملبوسات وسائر خصوصاته عائد اصول وقواعد مضبوط ومعيندر. كرك معاملات دنيويه‌جه كرك طاعات وعباداتجه طهارت ونظافت اساسدر. بو اساس تقرر وتحصل ايتمينجه اعمال وافعال فساددن آزاده عد اولنه‌ماز، فيض وصلاح ميسر اوله‌ماز. طهارت ونظافت حياتجه حصول صحت وعافيته مدار عظيم اولديغى كبى طاعات وعباداتكده وسيلهٔ صحت واجابتيدر. حرمت وعدم طهارتى شرعاً متبين وثابت اولان حالاتى محاكات عقليه وعنديه ايله تعليل وتحليله قالقشمق پك بيوك برجرأت ضلالتكارانه‌در. حكمت وبصيرت ايجاباتنى قبول وتقديردن استنكاف وحدود شرعيه‌يى تجاوز ايله نفس وهوايه اتباع ايليانلرك مساعى واقداماتى برخير ومنفعتى منتج اوله‌ماز.

دقت وتأثرى جالب مواددندركه: امور وحالات محدثه‌دن بعضلرى ملك وديارمزك احوال عموميه‌سنه وعرف وعاداتمزه كوره قابل تطبيق ومستلزم منافع دكلدر، داعئ انواع محاذيردر، مخل صحت ونظافتدر. اخلاقجه‌ده مؤدئ ضعف وتشتتدر. ضعف اخلاق ايسه برقوم جماعت ايچون اك بيوك برآفتدر.

ابن الامين: **احمد توفيق**

تاريخ اسلام صحائفندن

« قبل الاسلام سكنهٔ مدينه وبينلرنده‌كى محاربات مديده » تاريخلر. دار سعادتمدار سكينه يعنى بلدهٔ متدهٔ مدينه‌نك قبل الطوفان دكل؛ طوفاندن صوكره‌كى سكانى حقنده بيله معلومات مقنعه ويره‌ميورلر: واقعا قطعهٔ حجازيه‌نك ادوار اوليه‌سندن بحث ايدن بعض كتابلرده احفاد سامدن (يثرب بن عبيل) اسمنده برسركرده‌نك ارض مدينه‌يه هجرت وتوطن ايدرك شهر مباركك نام قديمى بولنان (يثرب) لفظك بوندن يادكار اولديغى مروى وبالاخره بو سركرده‌نك معيتندن بعضلريله (جحفه) موقعنده ايكن ظهور ايدن برسيلده بوغولملرى اوزرينه اوموقعك (جحفه) نامنى الديغى. حتى ايچلرندن برينك:

عين جوداً على عبيل وهل يـ
رجع من فات فيضها بانسجام
غرسوا لينها بمجرى معين
ثم حفوا النخيل بالآجام

بيتلرنى حاوى سويلديكى مرثيه‌نك اووقعه‌يى اخطار ايتديكى محكى اولمقله برابر مؤخراً استيلاى (عمالقه) يه اوغرايوب خيلى مدت اونلرك مسكن طغيانى بولنديغى وبو حريفلرك اولا حضرت موسى، ثانياً جناب داود عليهما السلامك هجوم تأديبنه اوغراديغنى محرر ايسه‌ده، ينه او كتابلر، افراد عمالقه‌نك دردر يوز سنه ياشايوب چشمخانه‌لرنده آهولرك ياورو بويوتديكنى؛ يازمق كبى اساطير ايله املاى صحائف ايتدكلرندن از منهٔ عتيقه‌يه عائد ويردكارى معلوماتك صحتنده حكم ايديله‌ميور . . .

بوميانده اك زياده شايان اعتماد اولابيله‌جك برروايت وارسه اوده بقيهٔ عمالقه‌نك مدينه‌ده متوطن بولنديغى صيراده (بخت نصر) ك مظالم خانمانسوزندن ترك دار وديارده مجبور قالان بنى اسرائيلدن ايكى فرقه‌نك يثربه

کلوب صیغینمازیدرکه بوملتجی فرقه‌لر عصر سعادته قدر مدینه وجوارنده پایدار اولابیلن طوائف یهودك اجدادی اولوب ابوهریره (رضه) حضرتلرندن نقل ایدیلن بر قولده بوروایتی مؤیددر .

بوملتجیلر ، اهالیٔ مجاوره ایله حسن آمیزش واعمار اراضی‌یه صرف ورزش ایده‌رك زمانلر کچدکچه چوغالدیلر وقومشولرینی دوچار اندیشه ایده‌جك درجه‌ده قوت واهمیت کسب ایتدیلر .

اعماراتی اوقدر ایلریلتدیلرکه برمدت کذران اولنجه ، جوار مدینه‌ده اللی طقوز دانه یهودی قریه‌سی تشکل وهر قریه‌ده منتظم اولرله مستحکم قله‌لر تأسس ایله‌دی . بوکویلرده ساکن اولوب یتمش قدر قبیله‌یه انقسام ایدن یهودیلر ، هجرت سنیه‌دن تخمیناً بش عصراول بوهجرتکاه معموره برجماعتك دها ورودینی کوردیلر .

بو یکی مهاجرلر ، عرب عاربه‌دن یمن مسافرلری اولوب قونه کوچه کندیلرینه وطن اتخاذ ایده‌جك بر زمین عمران آرایورلردی . چونکه هجوم سیل ایله مملکتلری خراب همشهریلری علی‌العموم غریق آب اولمشدی .

کلام الهیده (بلدة طیبة) ستایشیله مذکور ویمنده اجرای حکومت ایله‌ین ملوك حمیریه‌نك دار السلطنه‌سی اولمقله مشهوربولنان (شهرسباء) — که جوارنده‌کی طاغلردن حصوله کلن سیللری جمله لزومنده ایجاب ایدن یرلره توزیع ایتمك ایچون (سبأ بن یشجب) ك باشلاتدیروب متعدد حکمدارانك اکمالنه چالیشدیغی (سد مأرب) سایه‌سنده — جابجا بهشت آثار (وجعلنا بینهم وبین القری التی بارکنا فیها قری ظاهرة) نظم کریمیله بیان بیورلدیغی اوزره قرای آبادی فزای متجاوره ایله یکباره برمعموره زارحالنی آلمشدی .

لکن شونعم لاتحصی (ان الانسان لیطغی ان رأه استغنی) حکمت جلیله‌سی مقتضاسنجه اهالیٔ قیمت ناشناسنك موجب طغیان وسبب کفرانی اولارق اوکانر نعمتلرك (ربنا باعد بین اسفارنا) دییه زوال عمران ایچون دعای انکسار انکیزده بولنمالری اوزرینه سد مأرب ییقیلوب ایچنده‌کی صولرطاغلمش وکذرکاهنده‌کی بلاد معموره ، سکنه‌سیله برابر — طوفان نما برصولتله کوپوروب کلن — دالغه‌لر آلتنده قالمشدی .

فقط ذوات اجل واعلی حضرتلری ، انصار حبیبی اولاجق ذات مقدسه‌نك ابقای اصلنی تقدیر بیورمش اولدیغندن سدك انهدامندن اول برجماعت ، بلدهٔ سبأدن چیقمش وشو صورتله فلاکت سیلابدن تخلیص نفس ایله‌مشدی .

ومستخلصین ، صنادیدیندن (عمرومزیقیا بن عامر ماء السماء) — که ملوك حمیریه‌دن اولدیغی ده مرویدر — ایله ثعلبه ، حادثهٔ جفنه ، وداعه ، ابو حارثه ، حرث ، عوف ، کعب ، مالك ، عمران اسمنده اوغوللری ومعیتی خلقی ایدی .

عمرو ، یاقینده سد مأربك خراب وبلدهٔ سبأ ایله اهالیسنك تماميله غرقاب اولاجغنی — علی قول زوجه‌سی بولنان — ظریفه نامنده‌کی بر کاهنه‌دن ایشتمش وسدك جسیم طاشلرینی فاره جسامتنده‌برطاقم حیوانلرك دەلیك دەشیك ایتدیکنی کورمش اولماسیله اموال واشیاسنی علی العجله صاتوب یوله چیقمشدی .

بعض مؤرخین ، عمروك قبل الانهدام وفات ایتدیکنی وبیوك اوغلی ثعلبه‌نك سدك ییقیله‌جغنی آکلایوب هجرت ایله‌دیکنی کوستریور .

کرك عمرو ، کرك ثعلبه هانکیسی اولورسه اولسون جماعتیله برابر عزیمتدن صوکره متوالی یاغمورلر نزول ایده‌رك کلن سیللرك شدتیله سد ییقیلوب (سیل العرم) وقعهٔ مدهشه‌سی ظهوره کلمش وبر چوق قرا وقصبات

دوچار آفات اولمشدرکه (ومزقناهم کل ممزق) عبارهٔ جلیلهٔ اشارتیله بیان بیورلان شو فلاکتك وقوعی هجرت سنیه‌دن بش یاخود بش بوچوق عصر قدر اول تخمین ایدیلیر .

مابعدی وار — طاهر المولوی

انتقادات

ردی علی مافی القول الجید من الردی

— مابعد —

صحیفه ٦٥

جاء شقیق عارضا رمحه
ان بنی عمك فیهم رماح

« عرض رمح مزراغی یان قویمق واعدایه طوغریلتمق معنالرینه‌در مفهوم بیت : شقیق بزمله محاربه ومقاتله‌یه مزراغنی یان قویارق یعنی بزده کویا سلاح ومزراق یوق ایمش وایچمزده هیچ برکمسه اکامقاومته قیام ایتمیه‌جکمش کبی طور تدارك خلافنده اوله‌رق مزراغنی راکباً فخذلری اوزرینه اوزاتمش اولدیغی حالده کلدی . ای شقیق شبهه‌ك اولمسونکه سنك عمزاده‌لرك تدارکسزدکل تدارکلی واللری مزراقلیدر .

عرضك ایکنجی معناسنه کوره‌که مزراغنی بزه قارشو طوغریلته‌رق کلدی دیمکدر اوحالده ان بنی عمك فیهم رماح قوتی تهکم وازدرایی متضمن اولور چونکه معنی : شقیق بزه عرض سلاح ایدرك یعنی مزراغنی کوستره‌رك واوزرمزه طوغری طوتارق کلدی آیول بزده ده سلاح واردر هم بزم سلاحلرمز متعدددر اکرسن بزده سلاح اولدیغنی بیلیدك قارشومزه بویله طرز محاربه‌ده چیقه‌ماز ایدك دیمك اولمغله استشهادینه باقی وفقط روش افاده باشقه‌در . امام مرزوقینك [حماسه شارحی] بوینده تهکم وار دیدیکنك وجهی ایشته بودر شارحك مختصرده اولان افاده‌سی قصر تشویشدن خالی دکلدر .

القول الجید

عرضك برنجی معناسنه کوره بیتدن تهکمك کیفیت انفهامنه مؤلف عقل ایردیره‌میور . حالبوکه قیام حرب قرینه‌سیله شقیقك بنی عمنده سلاح بولندیغنی بیلمسی طبیعی اولدیغی حالده کندی سلاحنی بر وضع متهیئانه‌ده بولندیرمغه لزوم کورمه‌یرك خصماسنك قوتنی استخفاف واستحقار ایدیشنك نه‌قدر یولسز اولدیغنی کندیسنه تفهیم ایچون کویا اونلرده سلاح اولدیغنی بیلمیورمش کبی تلقی ایدیله‌رك (ان بنی عمك فیهم رماح) اخطارینه لزوم کورلمش اولیورکه بونده اولان معنای استهزا مؤلفك عقل ایردیره‌مدیکنه رغماً صوك درجه‌ده لطیف وبلکه واضحدر حتی بونك امثالنه معاملات ومحاوراتده پك‌چوق تصادف اولنور . مثلا صیفیه بر کوشك استیجار ایده‌جك اولورسکز کوشکی کزوب کوردکدن صوکره آلتی آلیغنه مقابل صاحبی طرفندن ایسته‌نیلن پاره‌یی فاحش ونسبتسز بولورسه‌کز : کوشکی صاتون آلیورز دیرسکز حالبوکه صاتون آلمق اوزره پازارلغه باشلامدیغنی او آدم ده بیلیر لکن پاره خصوصنده‌کی تکلیفنك نه‌قدر یولسز اولدیغنی کندیسنه آکلاتمق ایچون متهکمانه بویله براخطاره لزوم کورورسکز .

شارح علامه‌نك مختصرده‌کی افاده‌سنده بر کونا قصر وتشویش یوقدر . شارح ان بنی عمك . . مصراعنده اعتبار ایدیلن تهکم وازدرایی مصراع اولك اطلاقی اوزرینه یوروتمشدر . وفی الحقیقه شاعرك مقصودی ؟ ای شقیق سنك بزه قارشو مزراغکی طوغریلته‌رق وبالخاصه بر طور تجلدله مزراغکی یان قویارق محاربه‌یه چیقیشك جرأت وجسارتدن زیاده بیوك برجنت وجهالت اثری عد اولنمغه لایقدر سن مجرد خصمنده سلاح اولدیغنی بیلمسی — که

امورطبیعیه‌دندر — میدان حربدن چکیلمه‌سی ایچون کافی کلن جبناو ضعفادنسك بوکبی تمایشلرله کیمی آلداتیورسك دیمکدر . مؤلف‌تهکم وازدرایی کندی زعمنجه عائداولدیغی معناده‌دخی بحق‌تصویر ایده‌مه‌مشدر .

« بیت مذکورك مابعدی شویله‌در :

هل‌احدث الدهر بنا نکبة

ام اهل‌رقت ام شقیق سلاح

بونك معناسی : منکوب دهر اوله‌رق سلاحمزمی قالدق یوقسه شقیقك والده‌سی بزم (سلاحمزه) افسون ایتمش‌ده (الحدمز) ایشه‌یارامازمی اولمش دیمك اولمغله بوده (عرضده‌کی) معنای ثانی‌یی مؤیددر »

القول‌الجید

بوده‌مسلم دکلدر .

صحیفه ۶۸

فقات لمحرز لما التقینا

تنکب لایقطرك الزحام

بوراده طورمه‌له پامال ازدحام اولورسین دیمك لازم کلیرکن مقصود اهم آنك برطرف اولمسی اولدیغندن ..

القول‌الجید

) بوراده طورمه) ایله (برطرف اول) تعبیرلری آره‌سنده‌کی فرقی پك اکلایه‌میورز

***

فی‌المهد ینطق عن‌سعادة جده

اثر النجابة ساطع البرهان

حسن چلبینك افاده‌سنه کوره مابعدی شویله‌در :

ان‌الهلال اذا رأیت نموه

ایقنت بدرانه فی‌اللمعان

لکن‌بوبیت ابوتمامك برمرثیه قصیده‌سی ابیاتندن اولان

ان‌الهلال اذا رأیت نموه

ایقنت ان سیصیر بدرا کاملا

بیتندن محرفدر مانحن‌فیه اولان بیتك مابعدی دکلدر همده انك ضربنه توافق ایتمك ایچون لمعان لفظنك میمنی ساکن قیلمق اقتضا ایدر

القول الجید

• تحریفه صورت قطعیه‌ده قائل اولمق غیبه حکم ایتمك قبیلندن اولور . لمعانك میمنی ساکن اوقومق یاخود حرکه‌سی اوزره ترك ایتمك جهتلرینه کلنجه ناصل اولسه اولور دینله‌جك قدر اهمیتسزدر .

صحیفه ۶۹

ان شواء ونشوه

وخبب البازل الامون

شواء لحم مشوی معناسنه‌درکه قیزارلمش اتدر .

القول‌الجید

عرفمزده قیزارلمش ات دینلدیکی زمان یاغ ایله قیزارلمش ات تبادر ایدر . حال بوکه شواء بوندن دها لذیذ اولان کباب نوعی اوله‌جقدر . نته‌کیم مؤلفك ذکر ایتدیکی مفهوم ابیاتنده‌ده مستبان اولور .

صحیفه ۷۰

« قایمق وتوکه‌جیمکدن آمن بولنان ناقه ... »

القول‌الجید

توکمز یمك متعارفدر . آمن تعبیرندنده اکلاشیلدیغنه کوره امین دیمك مؤلفك تعصب لغویسنه ال ویرمیور .

صحیفه ۷۰

فعللر کندیلرندن صوکره کلن نکره‌لری محکوم‌علیه قیلدقلری کبی حق مشابهه رعایةً ان کلمه‌سی‌ده کندندن صوکره واقع اولان برنکره‌یی محکوم علیه قیلمشدر .

القول‌الجید

مؤلف بو توجیهی سیلکوتیدن آلمشدر . بومقامده بر توجیه دها واردرکه برکتابده کوره‌رکمی خاطرمده

قالمه یوقسه صرف کندی مطالعاتمدنمی عبارت اولدیغنی کسدیره‌مز ایسه‌مده هرحالده رأی ایله لغت اثباتی قبیلندن صلاحیت خارجنده برشی اولمیوب ذاتاً ثابت بولنان بر استعمال ایچون بیان بعد الوقوع طرزنده بر وجه‌ایله مناسبت ذکر ایلمك وعندن اولمله شوراجقده او توجیهی دخی یازمغه جسارت ایدییورم .

محکوم ایله محکوم علیه آره‌سنده حملك صحتی انجق اتحاد خارجی وتغایر ذهنی اساسلرینه مستند اولدیغی جهتله محکوم علیهك نکرهٔ محضه حالنده بولنمامسی صحت حمل مسئله‌سیچون لازم اولمیوب نکره اوزرینه واقع اوله‌جق حکم مخاطبك اصغا و استماعنه مظهر اوله‌میه‌جغندن مفید اولمامق جهتیله‌در . حتی صرف نکره حالنده بولنان برمحکوم علیهی (بقرة تکلمت) جمله سنده اولدیغی کبی غرابت انگیز برمحکومبه تعقیب ایدرسه مخاطبك براز دوچار فتور اولان اصغاسی عودت ایده‌جکی حسبیله نکره‌نك موقعی تصحیح ایدلمش اولور ایشته بوکا قیاساً تأکید وتحقیقه دلالتیله متکلمك حکم آتی حقنده اهتمامنی معلن اولان (ان) دخی سامعك اصغاسنی جلب ایچون کافی عد اوله‌بیلیر .

صحیفه ۷٤

«سمیرمك یعنی لحم وشحمی چوغالمق دیمك اولان سمن مصدرندن .. »

القول الجید

مؤلفك سمن مصدرینی فتحتین ایله حرکه‌لمسی بعض السنهٔ علماده تصحیحاً سینك کسریله تلفظ اولندیغنه رغماً واقع اولمشه بکزیور حالبوکه قاموسده، مصباحده، محیط المحیطده بوکلمه‌لر عنب وزننده اوله‌رق ضبط ایدلمشدر انجق مصباحده بوکا اسم مصدر دینلیور. لکن مصدری ده فتحتین ایله‌در دینلمیور یا .

صحیفه ۷۵

فما عجول له علی بو تطیف به ... لها حنینان اصغار واکبار
ترعی اذا ذکرت اما نسیت ... فانما هی اقبال وادبار
لا تسمن الدهر فی ارض وان رتعت ... فانما هی تحنان وتسجار
یوماً باوجد منی حین فارقنی ... صخر وللدهر احلاء وامرار

مفهوم ابیات : ولدی ضایع اولوبده دریسی طولدیره‌یله‌رق یاپمه ولد اوزرینه صوقولوب بیوك وکوچوك حنینلر ایدن وفلاکتنی فراموش ایده‌بیلدکجه اوتلیوب خاطرلادقجه ایلرو کیرو دونشدیرمکده بولنان وهیچ برمرعاده ابدا سمیرمسنی موجب اولور درجه‌ده اوتلایه‌میوب یایلدیغی وقت دخی حالی ولد غائبی اوزرینه اشتیاق واحتراقدن عبارت اولان ناقه بیله صخر بندن مفارقت ایتدیکی آندن اعتباراً هیچ برکون بندن زیاده الموجدانی وحزن جاودانی اوزره دکلدر .

القول الجید

مفهوم ابیاتك اوته‌سنده برینده کوریلن صوغوقلقلردن ماعدا بالخاصه (ایلرو کیرو دونشدیرمکده بولنان) قولی ابیات مذکوره‌نك الك روحلی پارچه‌سنی ونقطهٔ استشهادی تشکیل ایدن (فانما هی اقبال وادبار) مصراعنك مفهومی اولمق اوزره سویلندیکی حالده اصلنك تبلیغ ایلدیکی قوت معنایی جدا محافظه ایده‌مامشدر. (خاطرلادقجه بر خیال امد وشددن عبارت قالان) دینلیرسه مصراع مذکورك مأل نالشکارانه سنه بردرجه‌یه قدر ترجمانلق ایدلمش اولور .

مابعدی وار

مصطفی صبری

محمد علی : روشن مطبعه‌سی

بازارایرتسی — فی ٢١ شعبان المعظم سنه ٣٢٧ وفی ٢٤ اغستوس سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
١٢,٦٠ فرانق
٦,٣٠ «

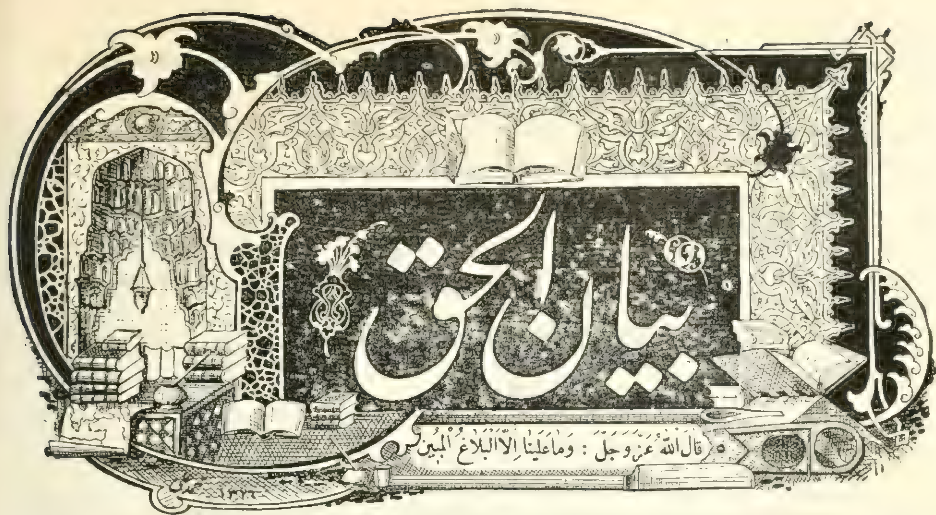
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

روشن مطبعه‌سی

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته در

وعظلرمزدن : ۲

بسم الله الرحمن الرحيم

انما المؤمنون اخوة فاصلحوا بين اخويكم واتقوا الله لعلكم ترحمون

سور جلیلهٔ فرقاندن سورة الحجراتده جناب منزل القرآن بیوریورکه (انما المؤمنون اخوة) یعنی مؤمنلر حسب الدین قرده‌شلردر میانه‌لرنده معاملهٔ اخوت جاری اولمق لازمکابرجونکه ایمان واسلام الك کوزل برجهت جامعهٔ نسب ایدر . تفسیر روح المعانیده دیورکه بو آیت جلیله ماقبلنده‌کی (فاصلحوا بینهما) قول شریفنده‌کی امر بالاصلاحی تقریر وتوکید ایچون معرض استینافده واقع اولمشدر . مؤمنلره اخوه اطلاق اولنمسی ایسه تشبیه بلیغ قبیلندندر . مؤمنلر سبب حیوة ابدیه اولان براصله یعنی ایمانه انتسابلری حسبیله حیوة فنیهٔ دنیویه‌یه اصل وسبب اولان برپدره منسوب اولمغله یکدیکرینك قرده‌شی بولنان کیمسه‌لره بکزه‌تیلمشلردر . [۱]

(فاصلحوا بين اخويكم) فاء ؛ اخوت دینیه‌نك علت موجبهٔ اصلاح اولدیغنی افاده ایدر . یعنی ــ اذا کنتم اخوة فاصلحوا بين المتنازعين منكم ــ آیت کریمه‌ده نزاع ایکی کشی اره‌سنده کوستریلوب جمع صورتنده ایراد ایدلمه‌سی جای ملاحظه‌در .

زیرا ادنی مراتب منازعه ایکی شخص اره‌سنده اولدیغی کبی مبدأ منازعه‌ده علی الاکثر ایکی اولوب جماعتده سرایت صورتیله واقع اولور . شو صورتله اول امرده مؤمنین اره‌سنده وقوع بوله‌جق منازعانك حال ابتدائیی تجاوز ایتمسی متصور اولمامق لازم کله‌جکنه و بر حالدکی بر نزاع قبل السرایه ایالك مرتبه‌ده ایکن اصلاح اولنمسی اقتضا ایده‌جکنه وفرق مختلفه صورتنده منازعه

[۱] شو حالده نکتهٔ تشدید بين المؤمنين تعاون وتناصرك حسن امتزاج واتحادك ؛ یکوجود بر عائله افرادی کبی مساعیٔ مشترکه‌نك لزوم حصول واستقرارینی افاده ایتمکدر .

ایتمك قطعیاً شعائر مؤمنیندن اولەمیەجغنه آیت کریمه ضمناً دلالت ایتمش اولدیغی کبی منازعهٔ قلیلەنك مصالحه‌یه ارجاعی لازم اولنجه منازعهٔ کثیرەنك لزوم اصلاحی اولویتله ثابت اولمش اولیور .

مطلق امر وجوب افاده ایلدیکنه نظراً اصلاح ذات البینك واجب یعنی فرض اولدیغی ده (فاصلحوا) امر جلیلندن مستفاددر . حدیث شریفده ده (لیس بکذاب من اصلح بین اثنین فقال خیراً) وارد اولمشدرکه بوده بین الناس اصلاحك وجوبنه دلالت ایدر . چونکه ترك کذب واجب اولوب برواجب ایسه دها قوتلی برواجب ایله ساقط اولەبیلەجکندن اصلاح منازعه ترك کذبدن دها مؤکد برواجب اولمش اولور . ینه حدیث شریفده واردِ اولمشدرکه (کل الکذب مکتوب الاان یکذب الرجل فی الحرب فان الحرب خدعة او یکذب بین اثنین فیصلح بینهما اویکذب لامرأته لیرضیها) فالکذب فی هذه الاحوال غیر حرام (واتقوا الله) هرخصوصده از جمله اصلاح ذات البین امرنده جناب الله‌ه قارشی تقوی ایله متصف اولیکز مخافهٔ اللهی دستور حرکت اتخاذ ایدیکز بویله یاپەجق اولورسەکز تقوی‌سزی بینکزده ائتلاف وحسن وفاقه مواصلت ومؤاخاته وافراطات سیئه‌کزك ازاله‌سنه سوق ایدر .

خوف وخشیت الهی فکر واذعانکزده کرکی کبی حاصل اولورسه حقوق الله وحقوق عبادی تماماً طانیر-سکز اره‌کزده بربریکزك حقوقنی تماميله طانیدیغکز مدتجه میانه‌کزده نفاق وشقاق‌وخصومت وقتاله باعث اولەجق برشیء حصوله کلمز . (لعلکم ترحمون) تقوی الله ایله متحلی اولدیغکز صورتده سزه رحمت الهیه واصل ورأفت صمدانیه شامل اولور سزده او رحمت شاملهٔ خدایه نصب نظر رجا ایتمکه لایق اولورسکز .

تفسیر کبیرده بیوریورکه اخوت اسلامیه نظر شرعده اخوت نسبیه‌دن اقوادر . چونکه اخوت اسلامیه‌دن عاری بولنان اخوت نسبیه‌یه اعتبار یوقدر اتکچونکدرکه برمسلم وفات ایتسه‌ده یالکز غیر مسلم بر برادری قالسه میراثنی برادری آله‌مز بیت المال مسلمینه قالیر .

صدر آیتده‌کی انما کلمه‌سی تصراداتی اولدیغی معلومدر . فقط معنی کشافده (لیس المؤمنون الا الاخوة) وتفسیر کبیرده (لااخوة الابین المؤمنین) صورتنده بیان ایدلمشدر . علم معانیده انمانك مشهور ومسلم اولان معناسنه کوره کشافك تفسیری ظاهر اولوب تفسیر کبیرك تصویری قصر انما اولماق اقتضا ایدر .

بر حدیث شریفده (کل سبب ونسب ینقطع یوم القیمة الانسبی وسببی) وارد اولمشدرکه بوراده‌کی نسبدن مراد نسب دین وتقوی اولوب نسب ماء وطین اولمدیغنی علما بیان بیورمشلردر . زیرا ابو لهب کبیلره شامل اولمسی اقتضا ایدردی . ایشته کرك شو نصوص شرعیه‌دن وکرك (یا ایها الذین آمنوا لایسخر قوم من قوم عسی ان یکونوا خیرا منهم الخ) آیت کریمه‌سندن مستبان اولدیغی وجهله عنصر وقومیت اساسلرینه مستند اوله‌رق تشکیل اولنان جهت وحدتلر نظر شرعده مذمومدر . نظر الهیده عرب ، ترك ، کرد ، آوناوود ، لاز ، کرجی ، عجم وسائره کبی نسب قومی تعقیب ایدرك بربرلرینه تفاخر وتزاحم ایدنلر مقدوحدرلر . انسانلرك جهت جامعهٔ کلیه‌سی انسانیتدر . انجق نزد خداده شایستهٔ تکریم اولانلر (ان اکرمکم عندالله اتقیکم) مدیحه‌سنه مظهریتله شعائر مستحسنهٔ انسانیت وعبودیتی کندیسنده جمع وهر طور وحرکتنده مخافهٔ اللهی رهبر عزم وعزیمت ایلیه‌رك (وانك لعلی خلق عظیم) تکریم ازلیسنه مظهر اولان خواجهٔ کائنات افندمز حضرتلرینك نسب معنویء رسالتپناهیلرینه شرفیاب دخول اولانلردرکه بونلر (انما المؤمنون اخوة الخ) آیت کریمه‌سنك ایجاب ایتدیکی لوازم اخوتی اجرا ایدرك حقوق عباد وحقوق الهی یه حرمت ایتمکی اقصای امل بیلیرلر . انسانی دکل حیوانی بیله انجتمکدن حذر ایلرلر .

زيرا حقوق اخوتك ايجابى كندى نفسـك ايچون سووب ارزو ايتديكك هرشيئى قردهشك نامنه‌ده سومك وآرزو ايتمك وقرد شكى مسرور ايده‌بيله‌جك هر شيئى كندك ايچون‌ده سـبب سرور بيلمك واكا فنا كله‌جك شـيلرى نفسكجه‌ده فنا عد ايتمـك وانك بتون احوالنى كندى احوالك كبى تصور وتفقد ايدرك هردرلو معاونته شتاب ايتمك كبى خصائص كامله‌در . شو دستور شريعتى نظر تدقيق ايله مطـالعه ايدنجه كوروروز كه هر مؤمن فضائل متعديه ايله متصف اولمغه ساعى بولنه‌جقدر . يعنى هر مؤمن اعتقاد وعزمنده غيريدن معـاونت و ظاهرت بكلمك دكل بشقه‌سنه معاونت ومظاهرت ايتمك غيرتنده بولنه‌جق وارادۀ جزئيه‌سنى او يولده صرف ايده‌جكدر . شايستۀ مراحم اولان ارباب ضعف وعجز بيله قردهشلرندن استجلاب معاونته چالشميه‌جق وفقط قردهشلرى آنلرك حوائج وآلامنه چاره ساز اولمق ايچون قوشوب كله‌جك برخصلتده بولنه‌جقلردر .

حقوق شـكنلك ، نزاع پرورلك دكل ، حقوق شكنان ونزاع پرورانى اصلاحه ، قردهشجه‌سنه سـاعى اولمق اس الحركات اوله‌جقدر . مدنيت ، انسانيت ، حريت ، اخوت كبى اشـبو عصرده طاتلى ، طـاتلى ياد ايديلن كلمه‌لرك بتون معانئ مقصوده‌سنى احتوا ايدن اسـلاميت لفظ مبجلنك بالاده اجمالاً كوسترى ويرديكى كمال بشرى عجبا بر كون اولوب روى زمينده تجلى ايدرك عصر مدنيتك نه اولديغنى بيلديره‌جكمى ؟ يوقسه قيامته قدر بو واويلاى جدال ونزاع حكم سـوروب كيده‌جك وروى زمينك برطرفنده برصنف عباد الله يازدۀ خيول اعتسـاف اولوب كيدركن اوبر طرفنـده شهوت فروزان بشريت ذوق وصفاسنه طالوب قاله‌جقمى ؟

آه اى بشريت غافله ! عمران عالم ديه نشر ايتمـك ايستديككك حسيات دلفريبانه ، يابديغك كاشـانه‌لر ، ركز ايتديكك نشانه‌لر ، قوشديرديغك شمندوفرلر ، اوچور- ديغك بالونلر ، اوتدورديغك فونوغرافلر ، چويرديكك دولابلر دونديرديكك ماكنه‌لر صـاچديغك سـياله‌لر ، ياندرديغك آتشلر اجرا ايتديكك فاجعه‌لرله بزى آلدادوب طورمقدن عبـارتمى قاله‌جق ؟ يوقسـه بر كون اولوبده خراب آباد غم بودنبود اولان قلوب بشرده عمومى برشمله سـعادت اويانديره‌جقميسك ؟ امين اول كه قلبه كيرميه‌ن هر درلو عمرانك آثار مدنيت ديه ميـدانه كتيرديكك كندى مرميلرك خراب ايتمكه مجبور اولور . ينه امين اول كه سنك كوسترديكك بالجمله صنايع ماديه فضانك هر هـانكى بر طرفنه مد ايديلن نظرلرك زمينى ويا اسمانى اجرامنده مصادف اوله‌جغى بدايعك يانيده هيچ قالير . هيچ شبهه ايتمه كه حيـاتك بلاياى مبرمه‌سى آلتنده ضيق صدره معروض قالان بيچاره برقلبه آلديره‌جغك برنفس سعادت كشف ايتديكك آلكتريق شعاعندن البته دها پارلاقدر .

سكا اكسير معدلت ومعرفتى عالمده هر برفرد بشرى دلسير تسلى ايده‌جك مرتبه ترقى ايتديره‌مديكك حالده فراش استراحتنده بى محابا ياتان بر چوق اجزاى عاطفه‌ك وار بناءً عليه حريت ومدنيتدن دهـا دم اورمه ديه‌جكم كليور .

معرفت نفعه‌يى بتون بنى نوعكه تشميل ايت عالمى جهانتدن قورتار . عالمده علم سنز سرائر فيض وجوددن برشمه بيله انجلا ايده‌مديكنى اوكرنديكك حالده مع التأسف كائناتك علم وادراكه محتـاج اولمقسزين تكامل ايده‌كلديكنى ادعا ايدنلرى ايچكدن چيقاره‌ميورسك !

بيلمليسك كه بالجمله افراد بشرى سيراب علم وعرفان ايلمه‌سك معرفة الله ، مخافة الله قلبلرنده جايكير قيلمدقجه ينه مطلوبه ايره‌مزسك . بو ايكى جوهر فردى يرلشديره‌مد- يكك يرلرده تكملات اخلاقيـه‌يى تأمين ايتمك محالدر . خصائص ملكيه‌يى ملكه اتخاذ ايده‌ميان مفلسين اخلاق ايسه تأسيس اخوت ايده‌مز . اخوت اولميان يرده حريت

بهیمیته منقلب اولور . مدنیت امکانسز قالیر . بیلمش اولسکه بتون بوموفقیتلری الده ایتمش اولسه‌ك اشخاص بنی نوعکه ویره‌جکك سعادت ینه سعادت دکلدر . زیرا موقتدر . استقبال مظلم امال بشرایسه متوالیدر .

بو توالی نامتناهیده سکون بولمدقجه اضطرابدر . بناءً علیه حسیات بشریه بر ابدیتك مفتونیدر . بیله‌رك بیلمیه‌رك هرحالده بر ابدیتك پشنده طولاشیر . سن باالجمله سعادت دنیویه‌یی تأمین بیله ایتسه‌ك انسانلره ینه بر سعادت ابدیه یولی کوسترملیسك !

ایشته نه وقت بونی تمامیله ادراك ایدرایسه‌ك ایمان واسلامه صاریله‌جقسك . انسانلرك انساب معنویه‌سنی هپ او اصل التنده طوپلیه‌جقسك. اووقت (انما المؤمنون اخوة فاصلحوا بین اخویکم) امر جلیلنك سرائرینه اتباع ایده‌جکسك. ای بشریت! شمدی‌یه قدر بونی بیله‌مدك بیلمم نه وقته قدر بیله‌میه‌جکسك!

ایشته ایمان صاحبی بولنانلر اخوتك معناسنی ، قدرینی بحق بیلملیدرلر. حقوق اخوته تمامیله رعایت ایتملری لازمدر. حالبوکه

سئلت الناس عن خل وفی
فقالوا مالی هذا سبیل
تمسك ان ظفرت بوذحر
فان الحر فی الدنیا قلیل

دنیلیور

کذلك دنیلیورکه اك اوزاق یوله کیدن ، براخ صالح تحریسیچون یوله چیقان کیمسه‌در . حضرت علی رضی الله عنه افندمز بیورمشدرکه

(اخوان هذاالزمان جواسیس العیوب)

اخوت حقیقیه عنقایه عدیل اولمش وعادتا مخیلات صرمیافه‌سنه ادخال ایدلمشدر . لکن معارف بشریه ایلرولرسه البته اکا تقرب حاصل اوله‌بیله‌جکدر . ایشته بو امکان نقطهٔ نظرندن اوامر شرعیه شرف وارد اولمشدر .

حقیقةً اخوت وحسن صحبتك نظر شرعده پك بیوك اهمیتی واردر . اخوت وحسن صحبت انصار ومهاجرین رضوان الله علیهم اجمعین حضراتی ارەسنده جاری وجایگیر اولمش فضائل عالیه‌دن اولدیغی کبی ارکان دیندنده بررکن رکیندر . چونکه دین غایهٔ مقاصدی اعتباریله وصلت الی الله ایچون بر سفر معنویدر . سفرده ایسه اهل دل رفقا ایله حسن صحبتك اهمیتی درکاردر. نه حاجت خلق بو عالمده عموماً مسافر دکلمی ؟ سفینهٔ عمر آنلری آلوب کوتورمیورمی؟

اسامة بن شریك حضرتلری « انسانه بخش ایدیلن مناقب ومزایانك خیرلیسی نه در ؟ » دیو وقوع بولان سؤاله قارشی (خلق حسندر) جوابنی ویرمشلردر. حدیث شریفده‌دخی (بعثت لاتمم مکارم الاخلاق) [۱] و (اثقل مایوزن فی المیزان خلق حسن من عذب لسانه کثر اخوانه) [۲] و (من اراد الله به خیراً رزقه خلیلاً صالحاً اذا نسی ذکره واذا ذکره اعانه) [۳] و (المرأ علی دین خلیله فینظر احدکم من یخالل) [٤] وارد اولمشدر .

بعض حکماء دیمشدرکه عالمده کوزل کچنمك ایسترسك دوستکه ودشمنکه رضاجویانه بر وجهله ملاقی اول آنلره ذلت ابراز ایتمه کندیلرینك هیبتلرندن‌ده صاقنمه خودپسندلك وکبروغروده بولنمقسزین وقار وحیثیتکی ومذلت ومسکنت کوسترمکسزین تواضعکی محافظه واظهار ایله علیه الصلاة والسلام افندمز بیورمشلردرکه (اوثق عری الایمان الحب فی الله والبغض فی الله) [٥]

مابعدی وار

[۱] مکارم اخلاقی اتمام واکمال ایچون من طرف الله مبعوثم
(۲) میزانده ثوابی اك اغیر کله‌جك حسنات کوزل خویدر هر کیمك دیلی طاتلی اولورسه اخوانی چوق اولور .
(۳) جناب الله بر کیمسه حقنده خیر اراده بیورورسه اکا ارباب صلاحدن بریار صادق احسان بیوررکه اویار صادق آنك اونوتدقلرینی خاطرلاتیر خاطرلاتدقلرینده‌ده معاونت ایدر.
(٤) کشی یار ومحبنك دینی اوزره حرکت ایدر . بناء علیه سزدن بریکز کندینی اکلامق ایسترسه یارانه باقیویرسون .
(٥) ایمانك اك صاغلام طوتومی حب فی الله بغض فی اللهدر . یعنی سوه‌جکی کیمسه‌لری رضاء الله‌ه دلالت ایدن امارەلری بولندیغی ایچون سومك وبغض ایده‌جکلرینده‌ده سخط باری‌یه علامت اوله‌جق احواللرندن طولایی بغض ایتمك خصلتیدر .

سکوددن :

١١ : اغستوس سنه ٣٢٥

خلیل ادیب بك افندی‌یه :

بیدر بی فکر ومطالعه‌کزی یازمقلغه سبب اولان « سکود مکتوبی » بیان الحق سر محرری فاضل محترم مصطفی صبری افندی حضرتلرینه خصوصی اوله‌رق یازلمش ایدی . مکتوب مذکوری نرمیں ، کرکین بعض جمله‌لرله تفسیر وتحلیل زحمتی ذات ادیبانه‌لری طرفندن اختیار بیورلمش . بسط وتمهید ایتدیککز فکر ومطالعه‌کزده ضمناً فکرمك سقیم وتحیفلکی آکلاتلمق ایستنلمش. قسماً ده مطالعهٔ قاصرانهم تصدیق وقبول نعمته اوغرامش. کاهیده اعتراف واشتراکه چاغرلمشم . شو اوچ چشید بیانکزه جواب ویرمك ایستدم . زیرا مقصد وتمنیاتم بشقه‌درلو آکلاشلمش. معارف یوقسوللغنه اوغرایانلردن ایسه‌مده ، امور مهمه‌دن اولان معارفك ملته تعمیم وافاضه‌سنی تداخله براقق ایسته‌ینلردن دکلم . مع هذا محتاجین ملتك چکمکده اولدیغی بار سفالته کوز یومق واو آجیقلی مناظره قارشی وکلای ملتدن ارباب حمیتدن مستدعیاتده بولنمقلغمی وقتمز کورنلره اصلا طرفدار اوله‌مم . چونکه « کورنین کوی قلاغوز ایستمز » هر نه ایسه ، فکرمی تشریح ایتمك وبو وسیله ایله برازده شورادن بورادن بحث آچمق مقصدیله شو مکتوبمی تقدیم ایدییورم . اویله ؛ تعبیر بیوردیغکز کبی ضمناً معارفی تصدیق ایدنلردن دکلم . بتون آکلایشمله معارفك لزوم قطعیسنی بیلنلردنم. دنیوی واخروی خصوصات مفروضه ولازمه‌نك کافه‌سی معارف ایله الده ایدیلور. اصل صدده کیرمه‌دن اول شوراده معارف حقنده برمقدمهم وار . برقومك دیننه ومذهبنه، طبیعت ومشربنه ازعاز برصورتده دماغه یرلشدیریلن معلوماتك حاملرینه برابر آجیه‌لم . زیرا بوذوات بر چوق یورغونلقلره اوغرارلر . حتی نفرته دخی ؛ نفرت ، نفاقی کتیریجی اتحادی قیریجی اولمدیغی ایچون معارفك هر چشیدندن یالدیز سوروتمك ایستین ذوات منسوب اولدیغی ملتك مشوار واطوارینه، اخلاق وطبایعنه یارار، اویار برصورتده تحصیل علم وهنر ایلملری وجیبه‌دندر باخصوص تحصیل ایتمش اولدیغی علم ومعرفتی یرینه وزمانه ومخاطبنه کوره صرف واستعمال ایده‌بیلمك یوللرینی دخی بهمه حال اوکرنملیدر . مصطبهٔ ادراکی قواعد، نظریات ودستورریاضاتله طولمش، طاشمش برمتفننسی مدید ، یکونلی بر آتچه سایه‌سنده ادنمش اولدیغی فکر طولاسنی هرکسه هریرده دیکلته‌مز، آکلاته‌مز . زیرا لاعلی‌التعیین سوزه باشلایانلر ، مخاطب وقارئنك حوصله وادراکنه نظرهٔ اولیده کیره‌مینلر بیهوده یورولورلر .

فن طبده اك مشکل نقطه تشخیصدر . ادویه‌نك صورت احضاری یکدیکرینه مزجی مرضك تشخیصنه وابسته‌در . زمان ومکان ، قومشو خسته‌یه ویریلن علاج هر وقت نمونه اوله‌مز ، بحثه کیره‌مز ، رچته‌یه یازیله‌مز. تجارب کثیره‌یه استعداد ذاتی‌یه باغلی اولان علم تشخیصده ایلری کیدن . آدی چیقان دوقتورك نامی یوکسلور . برج رفاه واقباله قالدیریلور. اعزاز وتکریمه لایق کوریلور. بو بر نعمت عظمادرکه حضرت الله هر قولنه ویرمز. قواعد نظریاتك کافهٔ فروعاتنی یوکلو محصول تجارب اولان بتون اسرار تداوی‌یی سطرلرده کورمش بر طبیبه علم تشخیصدن حصه چیقارلمامش ایسه زواللی طبیبك چاغریجیسی آز قاچیجیسی چوق اولور . شو حالده اهل معارف ؛ عارف قیلمق ایستدیکی قومك قوهٔ مفکره‌سنی آچمق ، اورایه برچوق شیلر صیغدیرمق ایسترسه دماغ دینلن او محفظه‌نك مادی ومعنوی نه کبی سترلرله قپاتیلمش ، نه کبی شیلرله کیرلمز برحاله کتیرلمش اولدیغنی بهمه‌حال بیلملیدر . بونی بیلمکسزین ایشه باشلارسه ، اهل معارفدنم سوسنی طاقنمش واو ادعا ایله مقتدالغه قالقشمش ارلان کیمسه محتاج تداویدر ، عارف ناقصدر.

درحال يكى باشدن نقصانى اكماله عرفانى تزييده چاليشمليدر .
اصرار ايدر ، قصورينى كورمزسه سونديكى افلاس
ايتديكى ، كوزدن دوشديكى كوندر . ايشته ، بو نقطهٔ
نظردن اوله‌رق سكود مكتوبنى قاره‌لايه‌رق توقاد مبعوثى
مصطفى صبرى افندى حضرتلرينه تقديم ايتمش ايدم .
زيرا مشاراليهك ، طشره‌لرك شمديكى كى آزى‌يه آلمش
احوالنه ، وطنى خراب ايدن سيل احتكارينه وقوف
وكوركوللرينك حد كفايه‌ده اولديغنى جزم ايدردم . او
بيوك عالمك يازيلرنده غربلى جمله‌لره ، تاريخى انذارلره
تصادف ايديله‌مديكى جهتله تربيهٔ دينيه‌وملیه‌مز نامنه‌شايان
تقديس وتبجيلدرلر . ايشته او كبى زمين وچيغرده قلم
يوروتن اصحاب اقتداره پك‌بيوك تشكرلر اولنور . اقتدار
علميه وادبيه‌سى ايله عالم مطبوعاتده طانلمش اولان‌علماى
موحدين ، ادباى كاملين حضراتنك اثر واثر منورلرينى
تعقيب ونمونه اتخاذ ايتمز ايسه‌ك بزم ايچون ترقى ، تعالى
وشوكت پك ضعيف بر صورتده موجه نما اولور . طينتى
بوزوق ، غدار ومستبد اولانلر نفاق آور بشقه‌لقلرك
ظهور ووقوعنه عادتا مشتاقدرلر . نته كيم اعلان حريتى
متعاقب جديت وتمكينى ، اعتدال واقتدارينى حقيله .
يوليله صرف ايده‌ميانلرمزك برچوق ضررلرى اولمشدر .
مشروطيت اداره‌نك محسنات آتيسى اعلان وتبشير اولنديغى
وقت عوام بيله رقصه كلمش ايدى . فقط بو رقص ويا تغنى
اونلرك حقى اولسه دخى رجال معارفك اصلا حقى اوله‌مز
ايدى . زيرا اونلر مشروطيت اداره‌نك اجراآت حسنه‌
سنى ملته كوسترمكه ، وطنه يرلشديرمكه چاليشمق كبى
بيوك وغايت مهم بر وظيفه قارشوسنده ايديلر . نه كزر !!!
لزومسز تيزلكلر ، كورولمامش پيه‌سلر موازنه‌سز رقصلر ،
اصولسز تغنيلره قويولديلر . مهام اداره‌يه بيكانه اولان
افراد ملتك يكونى بر از فضله‌جه‌در . هر اوقور يازارك
دخى اذعان وتمييزى برسويه‌ده دكلدر . شو حالده تلقينات
ابليسفريبانه‌يه سمع دقت وانديشه اچه‌جقلرمزك عددى
چوقجه دكلمى ؟ خصوصيله بعض محللر اهاليسى يل دكرمنى
كيبدر . مع هذا فائده‌لى ، قورقولرى روز كارلرى بيلرلر .
والحاصل اجراآتى توالى ايتديرمك صورتيله ايشه
باشلامق ومشروطيت اداره‌نك سلامتى ايچون افراد
ملتدن طرف پيدا ايتمك اقتضا ايدر ايدى . نه چاره‌كه
بويله اولمادى ، بويله ياپلمادى . آيات واحاديث نبويه‌يى
منافع ذاتيه ، اغراض شخصيه اوغورنده سلاح صولت
وتفوق حكمنده استعماله قدر واران چوق بيلنلرمز
كورولدى . صنايع نفيسه حمايه‌كارلرينك ، اساتذهٔ موسيقيه‌نك
موضوعى هيچ سوسلى ، صنعتلى اشعار ومقاله‌لرك ، فيلسوف
حكيملرك ، ماصون مشربلرك اوتوز اوچ سنه‌دنبرو
بربانجيسى اولان ملت اونلرك قونفرانسلرينى ، ساز
وخنده‌لرينى ، رقص وتغنيلرينى ، هجويه ومدحيه‌لرينى ،
دينه مبالاتسزلقلرينى ، ايجاد طرق ومذهب كبى اختراعات
وتجددات ناكهانيلرينى كورونجه حريتى بشقه درلو
تفسيره اوغراتمق ايستين نقابلى مستبدلرله دردلشمكه
باشلادى . عرفان مشروطيتك غفلتنى ادراك ايدن خونه
كمين اختفادن برر برر چيقديلر . دفتر آچديلر ، غزته‌لر
چيقارديلر . مشروطيتى ييقمق طرفدارانى ازمك ايچون
مرثيه‌لر يازديلر . مجاهد آرديلر . بولديلر ، يولدن
چويرديلر . طرف حقدن كورينديلر . اوتوز بر مارت
حادثه‌سنى ميدانه كتيرديلر . شو حادثهٔ ملعونه‌يه قلماً ،
لساناً ، حالا غفلتله سبب اولان اهل معارفك قصورلرى
پك بيوكدر ، اويله ظن ايدلديكى كبى خفيف دكلدر .
مولاى متعال حضرتلرى تكرارندن محافظه بيورسون
آمين . او وقعهٔ هائله‌يه برنجى سبب وخطا ؛ قومنك غيرت
دينيه ، تربيهٔ مليه‌سنى دوشونمكسزين اورته‌يه آتيله‌رق
قلم يوروتنلرمزدر . بونلره ايديلن وصاياى خيرخواهانه‌دن
فائده‌لى برتأثير حاصل اوله‌مامش ايدى . چونكه هركس
بيلديكنى ، اوكرنديكنى اوقويور ؛ اختصاص پيدا ايتديكى
علم وفنى ، صنعت وهنرينى صحنهٔ رواجه چيقاريبوردى .

كيم كيمه !!! هركس فريد دهرو زمان اولوب قالمش ايدی. روم ايلی و آناطولينك اك صوڭوك كوشه لرينه وارنجه يه قدر صاچيلان شرار؛ فساد ، وجود بولديريلن شبهات ونفاقه پك او دوشونمكسزلكلمزك نتايجندندر. اخلاقسز اولان يازيجيلرمزدن بحث ايتمك اقتضا ايتمز . اونلر بيدار دخی اولسه لرينه مضردرلر . شكرلر اولسونكه سوندرلديلر، مطبوعاتدن آتديرلديلر. نسلی اونوتمش اجدادينك چيغرينی شاشيرمش يازيجيلر اندرلشدكجه افراد عثمانيه آره سنده وفاق اتحاد كرميت پيدا ايدر . ملت ووطنك شو حال پريشانيسنده ابحاثی لاطائل نشيده وقصيده لرله وقتمزك كچيرلمامسی مقتضای حميت ومروتدر . فائده وحقيقی بدبدار اولانلرينه قارشی كيمك برديه جكی اولور. حال متاركه ده بولنان برادرونك غفلت وتفرقه سی خطای عظيم اولديغی كبی هوام سوريسی كبی عددلری بيكلره بالغ اورته واوفاق امتيازلی مستبدلره قارشی لاقيدانه برحال آلمق ومشروطيت اداره دن بيوك بيوك نعمتلر بكلين خلقمزك اميد وانتظارلرينی استقبال كونلرينه آتمق ؛ ملتك تلاشنی، هيجانی متردد چهره صاحبلرينك شبهات درونيه سنی كوروكله مك منطقسز سؤاللرينی آرتيرمق ديمكدر . صاووريلان لاولرله نائرهٔ نفاقك بر پيدا ايتديكی قلبلر محتاج اطفا وتعميردرلر . يوقسه ، اوله مز ، دها وقت وار كبی جمله لرله سفالت وخسران ايچروسنده بويان اولان وطنداشلرمزی انديشه لره دوشورمك ، انكسارلرينی ايجاب ايتديرمك اصلا جائز دكلدر . خصوصيله حال حاضرده حاكميت مليه نك نه سببدن طولايی كيملرك الندهبولنديغی طوغريجه كسديرلمليدر . بونی بز طشره ده بولنانلر پك يقيندن كوروپورز . سيل احتكاره قاپيلن ، متنفذان حكم ومشربنه كچه رك يوق يره سوروتن ارباب فضل ومعارفی صايه لمی ؟ ثروت وسامانه اتكا ايدرك دينج چويك قبلانلر مثالی كوكرمين محتكر، مرتكب، مستبد آغالرك قبا وثقيل اشارات وآرزولری آلتنده ازيلن ، حريت حركاتنی بوله ميان يالكز محتاجين دكل برچوقده مأمورين واردر . بو برحقيقتدركه سوز كوتورمز اصلی يوقدر ديه رك معاملات حكيمانه سردينه قالقيشانلره جواب ويرلمز، طشره لره چاغيريلور. بهتان وتصنيعاته نه بورجز وار . وطنك تعاليسی استقبالمزك سلامتی، ملتك اسارتدن قورتولمسی ايچون ندا قوپاريورز. ظن ايدلمسونكه بوفغان وندالك بكا مادةً تعلقی واردر . اصلا !!! ربم تعالی، بنی بوقبيل اسارت وذلتدن محافظه بيوردی . فقط معناً بنده محتاجين ايله برابر نالانم . ملت ايله برابر بر قسم مأمورين دخی نفوذ اغنيايه ، هائلهٔ احتكاره زبون انقيادردر ديمك ايسته مدم. فكرمی ايضاح ايتمك ايسترم . دوائر حكومتی اشغال ايدن مأمورين مقتضای بشريت افكار مختلفه اصحابندن مركبدرلر . مع هذا هر بررلری نسبت دائره سنده اهل معارفدرلر . مسلك واخلاق اعتباريله ده برچوق قوللره آيريلورلر . سوزی اوزاتمش اولمامق مقصديله اوچ قسمه آييره رق بسط مطالعه ايده يم.

بونلردن حميت ، صداقت ، جرأت ، وقار وحيثيت، محتاجينه مرحمت ومعاونت وطنه خدمت دوشونجه لری ايله خارق العاده متحسس اولانلر صيق صيق تبديل مكان ومأموريت ايتديريله كلمش اصحاب فلاكتدر. بوكبی اعاظمك صوك شعلهٔ حياتی يامنفالرده وياخود معزولاً مقهوراً خانه لرنده سونديريلور ايدی . دور مختاريتك منفور ، مستكره برقرار كيفيسی اولان شومثللو تأديباته اوغرايانلرك عددی پك آزدر . همم عاليه اصحابندن بولنان اوذاتلرده اداره ، محكمه ، بلديه اعضالرينك نفوذ مستبدانه لرينه [نعمت استثنايه شايان ذوات رحيمه بو حساب مؤاخذه ده داخل دكلدرلر] قارشی طورمق وطن وملت ايچون جرأتكارانه ، وقورانه عزملر كوسترمك كبی خصال ممدوحه بولنديغندن كوندرلدكلری محللرده چوق طوره مزلر تغريب وانفصاله اوغرارلردی . عمرلری آز اولان بوبيوك مأمورلر حكم قانونی پنجهٔ متنفذاندن قور.

تارەمزلر ، ایچین ایچین قان آغلارلردی . شو ذوات
مغدورەنك عرفان واذعانجه نقصانلریمی وار ایدی ؟
غربك بدایع حاضرەسی صورت سعی و اجتهادلری ،
اسلاف محترمەمزك فدا كارلقلری هپ معلوملری ایكن
حاكمیت ادارەیه باغداش قورمش ، اهل معارفه خصم
قوی كسیلمش مستبد اغنیا واعضاره چوق زمانلردنبرو
مغلوب قالدیلر . پاره قوتیله اصحاب علم وعرفانه غلبه چالمق
اصولنده ماهر اولان او متنفذان ومتغلبەنك كیرەمدیكی
قپو قاریشمدیغی تدسیقات همان یوق كیبدر . بونلرك
تاریخ تولدلری اسكی ایسەده ینه یشایورلر . ینه دیشلە-
یورلر . شو دندان حرص واحتكار وشو تعدی فرعون
كار ملتك زواللی اطلاقنه سزا اولانلری طرفندن والله
قالدیریلەمز . بونی اون تموز تاریخ مجلسنده اوتوز بر
مارت حادثهٔ مندفعەسنده ملتی ظالمانه برادارەدن قورتاران
حكومت مشروطەیی قسماً الله الا اصحاب حمیت یاپەبیلور .
چوق دكل جزئی همتله الەكتیرر . اعشارك زراعت بانقە-
لرینه احالەسی ایشی بتیرر . [بوبابدەكی تفصیلات برنجی
مكتوبمده مندرجدر] اوچی ، بشی برآرەیه كلەرك معطا-
لیاتی ترویج یولنده ایكی سوز سویلەیەمیان ، مأمورین
واعضاردن صوك درجەدە ازكمش برحاله كلن زواللیلرمز
ممكن دكل شو زنجیر اسارتدن قورتیله‌مزلر . بو بابده
نقدر فكرلر ویرلسه بیهودەدر . تلقین ایتدیككز فكری
همه حان اغاسنه ، افندیسنه ، بكنه ، پاشاسنه عرض
ایدەجكدر . استیذانسز برشی یاپەمز . اوتوز اوچ سنه
دنبرو اوقودیغو بودرسی دكیشدیرەمز . بشقه خواجەدن
اوقویەمز . اتمكنك، طوزینك ویرلدیكی قپویی برانەمز .
او مستبد ولی نعمته دائما محتاجدر ، باغلیدر ، مدیوندر ،
منتدادر ، محكومدر . انصاف ایدەلم ! بزی بیترن ،
وطنی تخریب ایدن حاكمیت مایەیی طاغیتان ، معارفه
ال اوزاتدیرمیان ملكمزده مجرای كوناكون ایله آقان
سیل سفالت واحتكاردر . شوسیلان متمدده قوی قوللی
مرحمتسز محتكرلرك تحت حكمندەدر . اوقوللر قیرلمزسه
سیللره طورغونلق كلمز . طوفان آسا جوش خروشه
كلمش اقارب وجوارینی سوروكلمكه باشلامش اولان مدهش
ومخوف برسیله قارشی اولا معارفله مقابلەیه قالقیشمق منا-
سبتسز برتشبثدر . اولوریته باغلامق ایسەدها اویغونسزدر .
اولا اونلری قورتارملی صكره بردها اوكبی فلاكت آور
جریانلره یاقلاشمامق ایچون اوقوتوب اوكرتملیدر . فقط
شو اصول تخلیص اوقدر سریع برصورتده بری برینی
تعقیب ایتمایدركه امدادمی اول معارفمی اول یك نظرده
اكلاشیله‌مامالیدر .

مابعدی وار

سكوددە بیان الحق قارئلرندن

نجیب

« مولانا حسین واعظ وتفسیر حسینی »

طقوزنجی عصر هجرینك سرمایهٔ افتخاری اولان
سخنوران علمانك سرآمدانندندر. زماننده‌كی علوم وفنو-
نك كافەسنده بهرهٔ فوق العاده صاحبی ایدی . عن اصل
(سبزەوار) لی ایكن ، سلطان حسین بایقرا) دورنده
(هرات) ده اقامت وآب حیات وعظیله تشنەدلان حقیقی
ریان معرفت ایدردی . بو سببدن (حسین واعظ) عنوا-
نیله اشتهار ایلەمشدر .

حضرتك لسان حقایق بیانی كبی قلم جواهرفشانیده
ناطق بالحق اولدیغندن فنون متنوعەده تألیف ایلەدیكی
آثار بركزیدە ایلەكرك معاصرین صاحب انصافنی ، كرك

قدر شناسان اخلاقنی منتدار همت وفضیلتی براقشدر . الك مكلف اثر عارفانه‌سی درت جلددن عبارت اولان (جواهر التفسیر) دركه مشهور (علی شیرنوایی) نامنه تحریر ایتمشدر . بوتفسیر شریف ، هندوستانده طبع اولونمش ایسه‌ده استانبولمزده نسخه‌سی نادر بولونور . نور عثمانیه كتبخانه‌سنده برجلدی موجود اولوب یالكز سورهٔ كریمهٔ بقره‌یی احتوا ایدر ومطالعه‌سی اربابنه توصیه اولونور . (قاموس الاعلام) صاحبی انجق بو جلدی كورمش اولمالیكه (حسین واعظ) بندنده «سورهٔ بقره‌یی جواهر التفسیر عنوانیله تفسیر ایتمش ... » طرزنده ناقص معلومات ویرییور .

(جواهر التفسیر جداً بر اثر بی نظیردر ، مؤلف محترمی‌ده بوكا ایماءً (تفسیر حسینی) سنده جابجا اوكا مراجعتی اخطار ایدییور و « فاذكرونی اذكركم » نظم جلیلی ایچون جواهر التفسیرده یوزه قریب وجه بیان ایتدم دییور ،

بوندن ماعدا مختصر بر تفسیر معتبر دها یازمشدركه بوده (علی شیر) نامنه اتحاف ایدلدیكندن اسمی (مواهب علیه) اولوب ۸۹۷ سنه‌سنده تحریر اولونمشدر .

جناب مفسر بو اثرینك دیباجه‌سنده « درت جلددن عبارت اولان جواهر التفسیرك جلد اولی ختامپذیر ومنظور التفات امیر كبیر اولدقدن صكرا متباقیسنك تحریری تأخر ایتمشدی . ۸۹۷ محرمنك غره‌سنده صنایع بدیعیه‌دن عاری اوله‌رق كلمات قرآنیه‌یی صورت مختصره‌ده ترجمه ایدوب حضور امیره عرض ایلمك وارد خاطر اولدی . بناءً علیه آیات كریمه‌نك معانیٔ منیفه‌سنی اصح روایات اوزرینه تفسیر وبالمناسبه بعض اقوال صوفیه ایله تذییل ایدرك شو عجالة الوقتی یازدم . جائز التلاوه اولان قرائتلردن امام عاصم قرائتنی اختیار ایتدم . مع مافیه حفصك عاصمه مخالف وتبدل معنایی موجب اولان بعض قرائتنی‌ده كوستردم » طرزنده افادهٔ مرام ایدییور .

بو تفسیر شریف ، وجیز اولمغله برابر معانی جویان قرآنك طلبنه كافل وتفاسیر مختصره میاننده حقیقةً بی معادل اولدیغندن بین العلماء مرغوبیت فوق العاده اكتساب ایتمشدر .

عصر محمود ثانی رجالندن وخواجكان دیوان همایوندن (اسماعیل فرخ افندی) طرفندن ۱۲٤٦ تاریخنده (تفسیر مواكب) نامیله لسانمزه ترجمه ایدیله‌رك مكرراً طبع وتمثیل قلنمشدر .

لكن حضرت مفسر ، آیات قرآنیه‌یی كلمه بكلمه توضیح وبعض نكات لطیفه ایله توشیح ایله مشكن مترجم مرحوم شو اصوله عدم رعایتله مآل آیاتی خلاصةً ترجمه ایدیویرمش واو نكاتی نه حكمته مبنی ایسه ترك ایتمشدر .

بوندن طولایی تفسیر شریف مذكورك مسلك مفسره موافق اولمق اوزره طرف عاجزانمدن مستعیناً بالله یكیدن ترجمه‌سنه ابتدار ایدیلمش وحلول میعادنده نسخه نسخه نشری مقرر بولونمشدر .

حضرتك بو ایكی اثر كرانقدرندن باشقه (اخلاق محسنی) (انوار سهیلی) (روضة الشهدا) (ده مجلس) (مخزن الانشا) (بدایع الافكار فی صنایع الاشعار) (صبا) (كاشفیه) (اسرار قاسمی) (مطلع الانوار) (لطائف الطوائف) وسائره‌دن مركب كلیات مؤلفاتی واردر .

اخلاق محسنی : اخلاق ناصری ، اخلاق جلالی ، اخلاق علائی طرزنده ادیبانه وحكیمانه بر اثر فلسفی اولدیغی كبی انوار سهیلی : حكمای براهمه‌دن (بید پای هندی) طرفندن محرر اولوب برقاچ دفعه فارسی وعربی نثراً ونظماً ترجمه ایدیلن (كلیله دمنه) افسانه‌سنك برلسان بلیغ ایله یكیدن یازیلمشیدر . بونك (همایوننامه عنوانلی ومثلا « اول بقر سقر مقر افتاده‌نار مستقر اولدی » وادیسنده غریب بر ادالی ترجمه‌سی واردر . لكن نمونه‌سندن ده آكلاشیله‌جغی اوزره اسلوب تحریری ذوق آور طبع سلیم

اولمادیغندن یکیدن ترجمه ایدیلمه‌سی ارباب معارفك همتندن بکله‌نیر .

روضة الشهدا .: فجیعهٔ جگرسوز کربلایی مصور اولوب (ده‌مجلس) بونك مختصریدر . هر ایکیسی‌ده (فضولی)نك (حدیقة السعدا) سنه مأخذ اولمشدر .

آثار معروضهٔ سائره‌سی منظور کمترانم اولمادیغی ایچون اونلره دائر معلومات ویره‌میه‌جکم .

حضرت ، بویله آثار جدیه تحریریله اوغراشدیغی حالده اراصرا انشاد شعره‌ده رغبت کوسترر واشعارنده (کاشفی) تخلص ایدردی . (علی شیر) وصفنده اولان قطعهٔ آتیه‌سی تفسیر مواهبك دیباجه‌سنده مندرجدر :

کوهر درج کرامت اختر برج کمال
آفتاب اوج شهرت دایهٔ لطف آله
شهسوار عرصهٔ عزت علی شیر آنکه هست
والیء والا جناب وداور دوران پناه
مستفیض از نفخهٔ کلزار فضلش جان ودل
مستنیر ازلمعهٔ رأی منیرش مهروماه
دولت او باجهان ورفعت او با سپهر
فاش میکوید هردم ازسر تمکین وجاه
کای جهان از دولت ما هرچه میجویی بجوی
وی سپهر از رفعت ما هرچه میخواهی بخواه

~~~~~~~

اشجار میوه‌دارك آزادهٔ سنك تعرض اولمادیغی ، صحاب علم وعرفانك طعنهٔ جهله‌دن قورتوله‌مادیغی کبی حضرت‌ده بعض زباندرازانك النردن تخلیص کریبان ایده‌مامش وکرسیء وعظه حافظ شیرازینك « واعظلر ؛ محراب ایله منبرده جلوه فروش تقوی اولدقلری حالده خلوتده سوزلرینك خلافنه حرکت ایدییور » مألنده‌کی :

واعظان کین جلوه‌در محراب ومنبر میکنند
چون بخلوت میروند آن کار دیکر میکنند

تعریضنی حاوی برورقه براقلمشدی . شو تعریض بجا ، اولسان بدیع البیانی برمدت اسکات ایتمش ایسه‌ده « ولتکن منکم امة یدعون الی الخیر » امرجلیلی « ولایخافون لومة لائم » مظهریتنده بولنان او واعظ موقظ ، صوکرا اینه اجرای وعظ ونصیحته باشلامشدی.

....

جناب حسین ، یالکز معلومات صوریه ایله اکتفا ایده‌میه‌رك معاصری بولونان (مولانا جامی) حضرتلرینه مرید وعارف مشار الیهك فیض نظریله اذواق صوفیه وحقایق معنویه‌دن ده مستفید اولمشدر .

ثمرهٔ حیاتی اولان (صفی الدین) ده (الولد صنو ابیه) مقتضاسنجه پدرینك وارث فاضلی ایدی . بوده کبار مشایخ صوفیه‌دن اولوب :

آنکز دولت فقر آکهست
خواجهٔ احرار عبیداللهست

بیتیله تعریف قدسیتنه چالیشیلان (خواجهٔ عبیدالله احرار) حضرتلرینه انتساب ایدرك شیخنك نامنه (رشحات عین الحیات) ی یازمشدرکه (خواجکان) حضراتنك مناقب عالیه‌سیله بعض حقایق ومعارفی حاوی موجب استفاده براثر کزیندر . بواثرده لسان عثمانی‌یه ترجمه ایدیله‌رك مکرراً طبع اولونمشدر .

حضرت کاشفینك تاریخ ارتحالی ۹۱۰ سالی اولدیغنی کتب تواریخ یازییور . علیه الرحمة والغفران

طاهر المولوی

مجله جمعیتی حقنده حکومتدن وارد اولان قانون لایحه‌سنك تعدیلنه دائر انجمن علمیه مضبطه‌سی

[بولایحه مجلس مبعوثانك ایام اخیرهٔ اجتماعنده کونلرجه روزنامهٔ مذاکراتك سطر اولنی اشغال ایتمش اولدیغی حالده مع التأسف
~~~~~~~

بو دورۀ اجتماعيه‌ده مذاكره ايدلك ميسر اولمامشدر . اميد ايدرزكه اجتماع آتيده ابتدا مذاكره ايدلك صورتيله انظارمادده الك منتظر موفقيتلردن بريسى تأمين اولنمش اولور.]

قانون مدنيمز اولان مجـلهٔ جليله مأخذى بولنـان علم جليل فقهك وسعت حيرت فزاسيله متناسب بر درجهٔ كافيه‌ده بولنمـامقله برابر ينه قوانينمز آره‌ســنده متانت اساس واستفادۀ ناس جهتيله برموقع ممتازى حائزاولديغى بالجمله حقوقيون عندنده مسلم اولوب بواعتبار ايله مندرجات مجله‌ده احتيــاجات عصره قارشى كوريلن كفـايتسزلك طادنى طاتدردقدن صكره طويوزمامق قبيلندن اولديغى وبو يولده چاشــنئ عذوبت ومكمليتى محســوس اولمش بولنان لايفنى برمنبع اســتفاده المزده موجود ايكن بقيۀ احتياجاتمزى تسويه ايچون اشبو خزانۀ مشروعه‌مزدن لزوم و احتياج درجه‌ســنده اســتفاده ايتامكده برمعنى اولمديغى جهتله مجلهٔ جليله‌نك مندرجاتنى توسيع وتكميل ايله احتياجات عصرى محيط برحاله افراغنه خادم اوله‌جق اولان اشبو قانون لايحه‌سنك اساس اعتباريله لزوم واهميتى مستغنئ ايضاح بولنديغندن اساس حقنده اسباب موجبه درميان ايتمكدن صرف نظرله حكومتك كوندرديكى لايحه موادندن انجمنمزجه تعـديله معروض اولان نقطه‌لرده تصور ايديلن اســباب موجبه‌نك عرض وبيانه بروجه آتى مسارعت اولندى .

حكومتك لايحه‌سنده‌كى برنجى ماده اكمال وتوسيعنه لزوم كوريلن مجـله‌نك هويت قانونيه‌ســنى بحق تعيين ايده‌مديكى كبى مقدما تشكيل اولنان مجله جمعيتيله بوندن صوكره تشكيل اولنه‌جق مجله جمعيتى طرز تشكل جهتيله يكديكرندن فرقلى اولدقلرى حالده حكومتك لايحه‌سنده يكى جمعيت اسكى جمعيتك عيناً — اعادة المعدوم بعينها قبيلندن اوله‌رق — اعاده‌سى حالنده بولنه‌جقمش كبى برمعنانى ايهام ايتديكندن صورت معدله‌سنه عدول اولنمشدر .

برنجى ماده بوصورتله تعديل اولندقدن صكره حكو-متك ايكنجى ماده‌سنده كى تفصيله حاجت قالمامش ومادۀ مذكوره‌ده محرر اولان اعضانك عددى اهميت مسئله‌يه مبنى سكزدن اونه ابلاغ ايدلمشدر .

حكومتك لايحه‌سنده‌كى اوچنجى ماده رئيس جمعيتك ودردنجى ماده‌ايسه اعضاى جمعيتك اوصافنى مبين اولديغى حالده رئيس ايله اعضا آره‌سنده بو خصوصده نوعاً برفرق اولميوب آنجق رئيس ، اعضاده وجودى مطلوب اولان اوصافك براز دها زياده‌سنى حائز اولمـق لازم كلديكى وكسديرمه بر تعبير ايله رئيس اعضانك افضلندن عبارت اولديغى جهتله لايحهٔ معدله‌ده ايكى ماده برلشديرلمشدر .

مادۀ موحده ده تعـديلاً عـلاوه ايديلان قيوددن (مذاهب معتبرۀ اسلاميه احكام فقهيه‌ســندن) تعبيرى لايحهٔ معدله‌يه حكومتك لايحه‌سنه نسبتله بيوجك بر جد-يت وتجدد بخش ايتمش اولان نقاط مهمه‌دندر . چونكه بوصور ايله اعضاى جمعيت صرف فقهاى حنفيه‌دن متشكل ومرجع تتبعلرى كذلك فقـه حنفى يه منحصر اولميوب مالكى شافعى حنبلى كبى مذاهب معتبرۀ اســلاميه احكام فقهيه‌سنك وسعت دائره‌ســندن اســتفاده ايديله‌جك وبو سايه‌ده ناسه ارفق واحتياجه اوفق اولمق قضيۀ معتنابهاسنه دها امين برسهولت وسربستى ايله رعايت اولنه‌بيله جكدر.

ينه بومقصدك تأمين حصولنه مدار اولمق اوزره اعضاى جمعيت يالكز درســعادتدن آرانميوب مقر علما وفقهـا اولان بلاد سائره‌يه دخى مراجعت ايديله‌بيله‌جك واحوال ناس زمانه وقوف مزيتى حكومتك لايحه‌سنده كورلديكى وجهله رئيسه مخصوص اولميوب اعضـاده دخى وجودى مطلوب اولان اوصافدن معدود اوله‌جقدر .

ايكنجى ماده‌ده اعضـاى جمعيتك عددينه عائد اولان تعديلاتك بوماده‌ده‌كى تعديلات ايله براز ارتباطى واردر.

يعنى جمعيتده مذاهب معتبره فقهاسنك وجودينه نظراً انجمن انتخابك تنسيبيله دردى فقهاى حنيفه‌دن وايكيشر مذاهب ثلثه فقهاسندن انتخاب وتعيين اولنه بيلمك امكانى استحضار ايديله بيلمشدر .

لايحهٔ معدله‌ده دردنجى اوراق اوزره برماده علاوه ايديله‌رك بونده اعضاى جمعيتك صورت انتخاب وتعيينى بيان اولنمشدركه حكومتك لايحه‌سيله انجمنمزك لايحه‌سى آره‌سنده‌كى فرقك نقاط اساسيه‌سندن ايكنجيسنى ده بوماده تشكيل ايتمكده‌در . اعضانك اوصاف مطلوبهٔ اقتدارينى تعيين خصوصنده شهرت مطلقه كافى عد اولنيوب الك جدى والك حقيقى برمعيار اولان ابراز آثار اهليت اساسى نظر اعتباره آلنمشدر . وكرچه مشاهيرك شو طرزده وقوع بوله‌جق طلب مقيده اجابت ايتميه‌جكلرى وارد خاطر اولمش ايسه‌ده انجمنك قبول ايتديكى اساس هر حالده مشروطيتك ايجاب ايتديكى جديت وتجدده دها موافق اولديغى واحتمال سابقك بو اساسه خلل ايراث ايده‌ميه‌جكى شبهه‌دن آزاده كورلمشدر .

بشنجى ماده‌ده جمعيته متخصصين علماء حقوقدن اوچ ذاتك معاون اوله‌رق علاوه‌سى انجمنمزجه تنسيب ايدلمش اولوب ذوات مذكوره صاحب رأى اولمامقله برابر جمعيتك مشغول اوله‌جغى مباحثه عائد قوانين مدنيه‌يى صورت ممكنه‌ده ترجمه ايله تحريراً جمعيته عرض ايده‌جك وايجاب ايتدكچه شفاهاً فلسفهٔ حقوقيه دخى بيان ايليه‌جك اولديغنه نظراً بو علاوه‌نك جمعيتى يكيدن تأسيسه سائق اولان احتياجات حاضره‌نك تماماً ازاله‌سى چاره‌سنى تشكيل ايلديكى جهتله اهميتى دركاردر .

حكومتك اون برنجى ماده ده (جمعيت ذكر اولنان مواد ومسائلك ابواب وفصولنى ترتيب وماده بماده تحرير وتدوين ايدوب هر كتاب بو وجهله رسيدهٔ حد ختام اولدقچه سهو وخطادن عارى تبييض وذيلى رئيس و اعضانك امضا ومهرلريله تختيم قلنه‌رق موجبنجه عمل اولنمق اوزره على - الاصول بالاسى خط همايون پادشاهى ايله توشيح بيوريله‌جقدر) عباره‌سنده‌كى على الاصول قيدندن مقصودى مواد مذ - كوره‌نك جمعيتجه نظر ملاحظه‌يه آلنان مطالعات مهمه واسباب موجبه مضبطه‌سيله برابر مجلس عموميه‌يه توديعى وبومنوال اوزره درجات قانونيه‌دن كچمسى معناسندن عبارت اولمق لازم كله‌جكى واشبو معناى مقصودك صراحةً ذكرى دها مناسب اوله‌جغى جهتله ماده‌ٔ مذكوره انجمنمزجه اولوجهله تعديل وتوضيح قلنمشدر .

اون دردنجى ماده‌ده رئيسك معاشى يدى‌بيكه تنزيل واعضانك معاشلرى التيشر بيكه ابلاغ ايديله‌رك يكديكرينه ياقلاشديرلمش وبو تعديل ايله اعضانكده اقتدار علميجه رئيسدن پك آز فرقلى برحالده بولنملرى لزومى تأكيد ايدلمشدر .

بوندن صكره جمعيتك مذاكرات يوميه‌سنك ضبطلرى طوتلمق حقنده برماده ايله جمعيتك نهايت آلتى آيه قدر تشكيلى لزومنى حاوى ديكر برماده علاوه‌سى تنسيب ايدلمش وحكومتك لايحه‌سنده‌كى مواد سائره‌يه عائد تعديلات جزئيه‌نك اسباب موجبه‌سى بياندن مستغنى كورلمشدر .

— بيان الحق —

لايحه‌لر نسخهٔ آتيه‌ده درج اولنه‌جقدر .

ادبيات :

نظيره

غايهٔ مقصده كل ، بيهوده خليادن كچ
يد الايه صاريل ، مزلقهٔ لادن كچ

بود ونابود سنده نشوه‌كى سلب ايلسون
جوهر ذاتسين اى روح بو سوادن كچ ...

كوكلم اولسون دیرایسه‌ك معكس دیدارازل
هوس كاكل وابروی دلارادن كچ

وارانك براثر وهم وكماندر یاهـو
كندیکی بیامكه سعی ایله هیولادن كچ

كیمه سجده ایدییورسین بوكهن بتكده ده
صورت كعبه وتصویر كلیسادن كچ

قلبكی ناسب ایسه‌ك حضرت الهه سعود
خوف دوزخ . طلب جنت وحورادن كچ

خطاط وحدتی افندی حفیدی
سعود

انتقادات

ردی علی مافی القول الجید من الردی

— مابعد —

۷۵ صحیفه

فنمت وما لیل المطی بنائم

قائلی جریردر كه :

ولاخیر فی مستعجلات الملاوم ولافی حبیب وصله غیر دائم

مطلعیله سویلنمش اولدیغی قصیده ابیاتندن بر بیتك مصراع ثانیسیدر . اولی شویله‌در :

لقد لمتنی یا ام غیلان فی السری

القول الجید

مطلع بیتی مطلع بیتی اولمسنه ده مناسب اولدیغی وجهله واوسز « لاخیر فی الخ ... » طرزنده‌در كه بو صورتده بیت ، مخروم واقع اولمش اولور . حضرت حسان رضی الله عنهك مشهور اولان :

وشق له من اسمه لیجله فذو العرش محمود وهذا محمد

قولی‌ده سكز بیتلی برنعت شریفك اولی اولمق اوزره ذكر ایتدیكمز وجهله تصحیح ایدلمشدر . ذاتاً اشعار عربده بومثللو مطلع مخرومه معتاد عد اولنه‌جق درجه‌ده كثیردر .

شاهد مصراعنك صدری شرح شواهد رضیده : (لقد لمتنا الخ) طرزنده متكلم مع الغیر صیغه‌سیله نقل اولنمشدركه ماقبلنده بولنان :

تقول لنا سلمی من النوم انرأت وجوهاعناقا لوحت بالسمائم

بیتنه موافق اولانده بودر . حالبوكه اویتده روایت اخری اوله‌رق :

(تقول لی سلمی الخ) ممكن دكلدر

۷۶ صحیفه

« مشاق سفریه‌یی ادمامم جهتیله بن آنلری اراحه ایتمكه راحته‌واروب اویقو اویوسونلر »

القول الجید

(اراحه ایتمكه راحته واروب ..) سوزی مؤلفك كعب عالی ادیبانه‌سیله متناسب دكلدر

* *

یاسارق اللیلة اهل الدار

شارح بونی مطولده وقول الشاعر .. دیه‌رك شطر شعر اولمق اوزره ایراد ایتمش ایسه‌ده بونك اشعار جمله‌سندن اولدیغی وكیمك شعری بولندیغی معلوم اولمامشدر

القول الجید

كیمك شعری اولدیغی نه ایسه‌نه اما اشعار جمله‌سندن اولدیغی ظاهردر

۷۷ صحیفه

« اهل كلمه‌سی تحذیر اوزره منصوبدر . یا سارق احذر اهل الدار دیمكدر »

القول الجید

كشاف شرحنده سید شریف « اهل الدار »ی (یا طالعا جبلا) قبیلندن اوله‌رق سارقه مفعول یاپمشدر . كذلك كتاب سیبویه شرحنده ابن خروب (لاهل

الدار متاعا) تقديری ايله سارقه تعلق ايتديرمش ولكن سرقت مادهسنك بنفسه مفعولنه تعديسی كتب لغتدن نقل اولهرق جار تقديرينه لزوم اولمديغی بيان ايدلمشدر . اهل كلمهسنك تحذيرا منصوب اولمسی ايسه خلاف معنای مقصود اولديغی كتب ادبيهده مبين بولنمشدر . فی الحقيقه سرقتك لسان عربده كی استعمالنی بيلمين (اهل)ی تحذيرا منصوب ظن ايدر : قال فی المصباح : (سرقه مالا من باب ضرب وسرق منه يتعدی الی الاول بنفسه وبالحرف) وقال مسكين الدارمی :

اوغلام الداران جوعته سرق الجار وان يشبع فسق

⁂

« مع هذا كه مصنفك مجاز عقلیيی اولان تعريفی بوكا شامل دكلدر »

القول الجيد

مؤلف كتابنك درت بش صحيفه يوقاريسنده مصنفك حقيقت عقليهيه اولان تعريفی ديهرك بريرده عقليهيی اولان تعريفی تعبيرينی استعمال ايتمشدر . بو تعبيرك ايكنجيسی اولكندن دها صقودر .

⁂

« بومثالی شيخ رضی اضافت بحثنده ظروف متصرفهده توسع اونتوب اكا مصدر وصفت اضافه ايديلور اولمسی مسئلهسنه شاهد ايراد ايتمشدر . شارح (شقاق بينهما) و (مكر الليل) مثاللريله بونی ايشته اورادن اخذ ايلمشدر . »

القول الجيد

مؤلفك بوكبی تعريضاتنه طوبدن جواب ويريله جكدر .

۷۸

اشاب الصغير وافنی الكبير كر الغداة ومر العشی

« (كر) رجوع معناسنه مصدر اولوب (مر) مرور و ذهاب ديمك اولمغله كرك غداته ومراك عشی يه نسبتنده مناسب لطيفه واردر »

القول الجيد

كرك رجوع معناسنه اولمسی جهتيله غداته ومراك مرور وذهاب معناسنه اولمسی جهتيله عشی يه نسبتنده كی مناسبت لطيفهيی آكلايهمادق . اوت بوجهتلرله شاعر كيجهنك كيتمسی وكوندوزك كلمسی ديهرك انسانلرك ميلان طبيعيسنه ملايم اولديغی ازرهكيجهيی تبعيد وكوندوزی تقريب ايتمش اولهرسهده بونك كنجلری قوجاتمق واختيارلری اولديرمك صددنده پك ياقيشيق آلمهجغنی نكتهشناسان تقدير ايديورلر .

⁂

« بونده شاهد ذكر اولنان فعللرك كرومره اسنادنده دركه شاعرك اعتقادی معلوم اولمديغی وبلكه دهرينك انبت الربيع البقل ديمسی قبيلندن اولهرق كندنجه ظاهر افادهسی مقصود بولنديغی جهتله مجازه حمل اولنهمديغيدر . لكن شاعرك مؤمن وموحد و انلرك هپ افعالاه اولديغی معتقد اولديغنه شبهه يوقدركه مابعد كلامنده :

الم تر لقمان اوصی نبيه ... البيت

قوليله مصدق قرآن اولديغی ارائه ايتمكده وحضرت لقمانك : « واذقال لقمان لابنه وهو يعظه لاتشرك بالله ان الشرك لظلم عظيم) قول كريمی مؤداسيله اوغلنه ايتديكی وصايايی استحسان ايتمكدهدر . »

القول الجيد

بونقطه اولجه معطول محشيلری طرفندن اخطار ايديلمشدر . اورالره باقمامش بولنانلرك ظن ايده بيله جكی جهله مؤلفك اثر تدقيق وتتبعی دكلدر .

۷۹ صحیفه

افناه قبل‌الله للشمس اطامی

القول الجید

مولف طلوع فعلی فتح لام ایله حرکه‌لەمش ایسه‌ده کتب لغویه‌ده ظهر معناسنه اولان طلع برنجی بابدن اولمق اوزره ضبط ایدیلیور . اوچنجی بابدن کلن طلع ایسه أتی ودردنجی بابدن کلنی ده عـلا معنالرینه‌در . حاصلی شمس وقمر کبی اجرامه اسناد اولونان طلوع برنجی بابدندر . وقال‌الله تعالی : حتی اذابلغ مطالع الشـمس وجدها تطلع علی قوم الآیة

حذب‌اللیالی ابطیء اواسرعی

۸۰ صحیفه

« یاخود کلام حذف قوله محمولدر که تقدیری مقولا فی حقها ابطیء اواسرعی‌در . المقول فیها نقدیراولنور سه صفت اولور »

القول الجید

حقنـده ابطیء یاخود اسرعی دینلن لیـالی اوزونلی مقدراولان قیش کیجه‌لریله قیصه‌لغه محکوم بولنان یاز کیجه‌لرینه انقسام ایدن لیالی حاصلی لیالیء صیف وشتادیمك اوله‌رق (او) کلمه‌سنك دخی شك ایچون دکل تقسیم وتنویع ایچون اولدیغنه تنبیه وظائفدندر .

۸۱ صحیفه

یرینـا صفحتی قمر   یفوق سناها القمرا

یزیدك وجهه حسنا   اذا مازدته نظـراً

« بو بیتلر بحر وافردن اولوب ایکنجیسی متنده وبرنجیسی انك ماقبلی اولمق اوزره مطولده مذکوردر . لکن شارح اتحاد قافیه‌یه آلدانمشدر انك ذکر ایتدیکی بیت متنده مذکور اولان بیتك ماقبلی وایکیسی برشاعرك قولی دکلدر »

القول الجید

بومسئله‌ده حواشیدن مأخوذدر

(مابعدی وار)

مصطفی صبری

رساله‌مزك سرمحرری توقات مبعوث محترمی ، استاد شهیر مصطفی صبری افندی حضرتلری دائرۂ انتخابیه‌سنی زیارت ایتمك اوزره برمدت موقته ایله شهرمزدن انفکاك ایلدکلرنی ورساله‌مزه هرهفته درج اولنان تنقیدلرینه دوام ایده‌جکنی قارئین کرامزه عرض ایلرز

محمد علی :   روشن مطبعه‌سی

پازارایرتسی — فی ٢٨ شعبان المعظم سنه ٣٢٧ وفی ٣١ اغستوس سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

ادبیات

نسخه سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
١٢,٦٠ فرانق
٦,٣٠ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
روشن مطبعه سی

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته در

وعظلرمزدن : ٣

— مابعد —

بسم الله الرحمن الرحیم

انما المؤمنون اخوة الآیة ...

اولجه اخوتك نظر اسلامیته‌كی اساس و آثارندن برنبذه بحث ایدلمشدی شرایع عالیهٔ الهیه‌نك جمله‌سی مدنیت انسانیه‌یی سعادت ابدیه‌نك اسباب و وسائل مخصوصه‌سنی استکمال ایده‌جك بر حاله افراغ ایتمك حکمت ومصلحت خدادادینه مستند اولدیغی وسعادت ابدیه‌یه واسطه اوله‌بیله‌جك مدنیتك اساسی ایسه انسانلر آره‌سنده تأسس ایده‌جك اخوت کامله تأمین ایلیه‌بیله‌جکی جهتله انبیاء عظام حضراتندن برینه شو یولده بروحی جلیل سبحانی شرف وارد اولدیغی روایت اولنیور .

(اما زهدك فی الدنیا فقد تعجلت للراحة واما انقطاعك الی فقد تعززت بی ولکن هل عادیت فی عدواً وهل والیت فی ولیا)

یعنی ای خطاب عزتمی تلقی‌یه مستعد اولان انسان ! بو عالمده سنك ایچون خصائل عالیه‌دن معدود اوله‌بیله‌جك اوچ شی واردر . بریسی دنیاده اختیار زهد ایده‌رك هر درلو لذائذ و آلامدن چکنمك ، ایکنجیسی هر شیدن واز کچوب انزواکاه عبودیتده یالکز باکا عبادتله مشغول اولمق . اوچنجیسی جمعیت بشریه ومشاغل مدنیهٔ انسانیه‌یه قاریشوب ارباب خیر و شری تمامیله تفریق ایده‌بیله‌جك بر خاصیت کسب ایده‌رك انسانلر میاننده عهدو الهی اولان ارباب شر وشوره حسبةً لله دشمن اولمق وکذلك مادی و معنوی نیات حسنه و اعمال صالحه‌سیله محبت الهیه‌یه مستند اولانلره حسبةً لله موالات و اخوت ایده‌بیلمکدر .

فقط بونلردن برنجیسی اولان زهادت و تجرید نفس خصلتی ایله دارسی وعمل اولان اشبو دنیاده استراحت نفسکی استعجال ایتمش اولورسك . ماسوادن انقطاع

وبكا طوغرى ازوادہ بولنماك ايسه عزت الهيه‌يه اضافتله
كسب شرف ايده‌بيلمه‌ك ايچوندر. يعنى بوايكيسى يالكز
كندى منفعت‌واغراض‌ذاتيه‌كى تأمين ايده‌بيلمك مقصدينه
راجعدر . لكن كنديكى موازنه ايله باقكه صرف رضاى
الهى‌مى استحصال ايچون عدوالله اولان بر كيمسه‌يه
خصومتله نامى شرندن وقايه وافعال حسنه‌سيله انسانلره
منفعت وخالقنه عبوديت ايدن دوستلريه اظهار اخوت
ومعاونت ايلدكمى ؟ اكر ايده‌بيلدكسه انسان كامل اطلاقنه
سزا وفضائل متعديه‌ايله متحلى، شايان تبجيل بر آدمسك؟
حقيقةً افعال عباد اغراض ايله معلل اولمق قاعدهٔ
كلاميه‌سى موجبنجه انسانلر هر هانكى بر سعى وعملده
بولنورسه بولنسون كنديسنه مضاف بر غرض تعقيب
ايتملرى خصائل فطريه‌لرى آثارندندر . انسانلر سعى
وعمللرنده كندى منفعت‌عاجله ويا آجله‌لرينى غيرك‌مضرتيله
مترافق اوله‌رق تحرى ايدرلرسه حريت مشروعه‌لرينى
سوء استعمال ايدن شرار ناسدن معدود اولدقلرى كبى
كيمسه‌يه مضرتى اوليه‌رق يالكز كندى منفعتنه چاليشانلرده پك شايان تقدير دكلدرلر . مراد اودركه مقاصد
و منافعى اخوانك منافعنه چالشمق صورتيله اقتطاف
ايدر. دار تكليف اولان بوعالم سعى و عملده استراحت
آره‌ماز . آره‌ديغى صورتده زمان استراحتده محروم آرام
ومحكوم آلام اولور .

انت الذى ولدتك امك باكيا
والناس حولك يضحكون سروراً
فاحرص على عمل تكون اذا بكوا
فى يوم موتك ضاحكا مسروراً

حضرت عيسى صلوات‌الله على نبينا وعليه افندمزدن
مرويدركه كوروتجه سزه سبب تفكر و تذكر اوله‌جق ،
سويلينجه سوزى اعمال خيريه‌كزه ازدياد بخش ايده‌جك
افعال وحركاتى سزى آخرته ترغيب ايليه‌جك ذوات ايله
اوتوروب قالقكز بيورمشلردر .

مأمون خليفه ديمشدركه اخوان اوچ قسمدر . برقسمى
غدايه بكزر انسان كنديسندن مستغنى اوله‌ماز. ديكرى
علاجه بكزركه بعضاً كنديسنه احتياج مس ايدر بعضاً
ايتمز. اوچنجيسى مرضه بكزركه انسان بروقت كنديسنه
محتاج اولماز فقط آره صره مبتلا اولمقدنده قورتيله‌مز
بونلر اوكيمسه‌لردركه منفعتلرى طوقونه‌ميه‌جغى كبى
مؤانسته دخى يارامزلر .

انسانلر دنياده اوچ حال اوزره بولنورلر . بريسى
عالم انفرادى و حالت شخصيه‌سيدر . ايكنجيسى اهل
وعيال واقربا وجيرانى كبى خواصيله اولان حالت اجتماعيه‌سيدر . اوچنجيسى عموم خلقه قارشى اولان حالت
اجتماعيه‌سيدر . ايشته بو احوالك هپسنده‌ده حسن صحبت
واداء حقوق وظيفه‌سيله انسانلر مكلفدر .

(حالت‌اولى) يعنى حالت شخصيه ؛ معلوم اولمليدركه
بر انسان كندى كنديسنه برعالم مستقلدر. طولانى برهيولى
شكلنده كورينن بر انسان ظاهر وباطننده طبايع‌وخصائص
مختلف برچوق مخلوقات‌الهيه‌يى احتوا ايتمكده‌دركه بر انسان
آنلرك حقوقنى ايفا و آنلرله صحبت حسنه اجرا ايتمزسه
هلاك حقيقى‌يه معروض اولور و بر انسان اول امرده
عالم‌شخصيسنى تنظيم وتزيين ايلدكجه عالم‌اجتماعيسنه آته‌جغى
هرخطوه‌ده محروم اولور. وجود انسانى ظاهرده باشدن
طيرناغه قدر برطاقم اعضانك هيئت متشكله‌سيدر . هر
عضوك برخاصه وبرحكمت خلقتى واردر . هر هانكى بر
عضوينك مادةً تعطيلنى آرزو ايتميان انسانلر چوق زمان
اولوركه آنى حكمت خلقت اعتباريله تعطيل ايدرلر .
شكرينى ايفا ايتمزلر. زيرا اصل شكر هرنعمتى ماخلق لهنه
صرف ايتمكدر . برانسان برعضوينى استعمال ايدركن
ديكر اعضاسنك‌حقوقنه تجاوز ايدر. حالبوكه نتيجه‌سندهكى
ضرر جمله‌سنه عائد اولور . الك عادى برتمثيل ايله مثلا :
انسانك بر عضوى كيديشير . كيديشنجه او عضوى برالم
طويار اوالمى كندى كنديسنه ازاله ايدمز آنى ازاله

ایتمك الك عهده‌سنه دوشر . ال طبیعتیله اورانی قاشیمغه
باشلار . زیرا قاشیمه‌سه بتون وجود مضطرب اولور .
فقط ال قاشیمق وظیفه‌سنی ایفا ایدرکن کمیت وکیفیتدن
براز تجاوز ایدرسه قاشیرکن یرتمش اولور . ایشته بو
تجاوز؛ وظیفه‌یی سوء استعمال وحریت آخره تجاوزدیمك
اولورکه نتیجه‌ده‌کی المی چکمکده ایدنده ایدیلنده مشترك
اولور . بناءً علیه اجزاء وجوددن هر برینك خاصیتنی
عدل وحقانیت دائره‌سنده ماخلق لهنه صرف ایتمك
اواجزایه و آنك صاحبنه عائد بر وجیبه‌در .

معلومدرکه اعضای ظاهرهٔ انسانیه باطننك بازیچه‌سیدر .
بناءً علیه انسانك عالم شخصیسنده برنجی وظیفه‌سی تنظیم
باطندر . باطن انسانده ایسه باشلوجه اوچ خاصه‌یی نظر
اعتباره آلمق لازمدر .

برنجیسی اشتهادرکه ماخلق لهی نفس انسانی‌یه منافع
لازمه‌سنی جلب ایتمکدر .

ایکنجیسی غضبدرکه نفس انسانی‌یه توجه ایدن
مضرات حقیقیه‌یی دفع ایتمك ایچون خلق اولنمشدر .

اوچنجیسی عقلدرکه تدبیر امور وتصرف رعیهٔ وجود
ایچون خلق بیورلمشدر ؟

انسان دنیلان وجود متلاشی قوهٔ شهوانیه‌سی اعتباریله
بهائم سائمه‌یه، قوهٔ غضبیه‌سی اعتباریله‌ده یرتیجی حیوانلره،
قوهٔ عقلیه‌سی اعتباریله ایسه برملکه بکزر .

شو حالده هر بر انسان کندیسنده بولنان بو اوچ قوت
اره‌سنده اقامهٔ عدل ونظام ایدرك هر برینك حقنی احقاق
ایله ماخلق لهنه صرف ایده‌بیله‌جك بر سویهٔ استقامته
کتیروب بالجمله امورنده انلردن استعانه وبووجهله سعادت
ابدیه‌یی در اغوش ایتمسی اقتضا ایدر . بوایسه قوهٔ شهوانیه
و غضبیه‌سنی جماح استبداد و افراطدن واز کچیره‌جك بر
تربیه‌یه مظهر قیله‌رق استیلای قوتیندن معرا ، عرفان
واذعان ایله محلی عقلك تدبیر وتصرفنه مسخر ایده‌بیلمکله
اولور .

قوهٔ شهوانیه یالکز منافع حقیقیه‌نك استجلابنده،
قوهٔ غضبیه انجق مضرات حقیقیه‌نك دفعنده ، عقل فائده
و مصلحتی متضمن تدبیر و تصرفده استخدام اولنمق
سویه‌سنی کچمه‌ملیدر .

منافع حقیقیه‌یی محتوی اولمیان مطالب و تمایلات
ارقه‌سنده قوشان قوهٔ شهوانیه انسانی اوچورومله
سوروکلر ، مع مافیه قوهٔ شهوانیه‌یی بسبتون محو ایده‌جك
درجه‌یه کتیرمك‌ده . انساندن میل معالی حسنك سیلنمه‌سنه
سبب اوله‌جغندن بوحالی مزیت ظن ایدن زهد آلودکان
ریاضت عینن کبی نتیجهٔ سعادتدن متقاعد برحالده قالیرلر .

قوهٔ غضبیه‌یه زبون آتش فروزان حدت ایسه هر
دقیقه‌ده بر زلزلهٔ فوران ایچنده آتش پوسکوره‌رك هم
کندینی وهم محیط مماسنی یاقار کیدر .

مع هذا قوهٔ غضبیه‌دن متجرد دینه‌جك برحاله قریب
اولانلر حلم حماری دنیلان سجیهٔ رذیله‌یه محکوم اوله‌رق
کندیلرینه توجه ایده‌جك سیلابهٔ مضراتك استیلاسی
التنده ازیلوب محو اولورلرکه بوحاله کرفتار اولانلر همان
عالمده موجودیتلرینی بیله محافظه ایده‌مزلر .

قوهٔ عقلیه‌سی شو ایکی قوتك تسخیرینه محکوم اولوبده
هر خصوصده آنلرك تسویلاتیله حرکت ایده‌جك برحاله
کلان انسانلر ایسه حق وعدالت فریادجیلرینی ظلم ودنائته
قربان ایتمك ایچون قتل عام فرمانی یازان قلملره بکزر .

شهوت بهانه ویا غضب مفترسانه‌یه محکوم و مسخر
اولان عقل دسائس شیطنت و وساوس ملعنتدن بشقه
برشئ دوشونه‌مز بوخاصیتده بولنان انسانلرده مقصود
حقیقیلرینه واصل اولمق شویله طورسون کونك برنده
پریشان اولور . زیرا جناب حقك احسانی اولان بوقوای
عالیه‌یی دائرهٔ اعتدال واستقامتده حسن استعمال ایدرك
ماخلق لهنه صرف ایتمیانلر هرحالده ظلم ایتمش اولورلر .
چونکه ظلمك معنای اصلیسی بر شیئی محلنك غیری‌یه

قويمقدن عبارتدر . ظلم ايسه هر زمان ايچون سبب پريشانيدر .

ظالملره بركون ديديرقدرت مولا
تالله لقد آثرك الله علينا

والحاصل بر انسان باطننده بوكوز قواى ثلثه بيننده تأسيس موازنت و تأمين حسن صحبت ايدرك هر برينى ديكرينك حقوقنه تجاوز ايتميهجك مرتبهده حسن اخوته مظهر ايتملى شر شهوتى سطوت غضبى كسر ايدرك عقل سليمك سوقياتنه منقاد قيلملى نه عقله حددن افزون غرور ويروب وهم وخياله بوغملى . نه ده شهوت وغضبك بازيچهٔ خدعهٔ احتيالى ياپملى . هر حالنده

يارى كه درا ومعرفتى نيست مكن
كارى كه درا ومغفرتى نيست مكن

مؤداسنجه، منافع كليه وسعادت حقيقيه يه چاليشديرمليدر . ايشته باطننى بو وجه ايله تزيين وتنظيم ايدهبيلن انسانلر بالجمله احوال وحركات ظاهرهسنده انتظام كامل اوزره بولنورلر . حالت شخصيه و عالم انفراديلرنده برر مرد كامل اولورلر . بوكبى انسان جزء فردلرندن تشكل ايدهجك جسم اجتماعى البته متين الاساس اولور . بونلرده احوال اجتماعيه شرائطىده حسن تطبيق بولورسه ميدانه كلهجك هيئت اجتماعيه حقيقى بر مدنيت انسانيه اولور . دنيا واخرتده سعادت عموميه تجلى ايدركه غايهٔ شريعت بودر . انسانلرك هر فعلده كوزتمكه مجبور اولهجقلرى غرضده بو اولمليدر .

عالم علمده (جبريه) فلسفهسنى قبول ايدوبده جانيلره ، زانيلره ، سارقلره ، والحاصل بالجمله فاجرلره قورولمش برماكنه كبى حركت اضطراريه يه تابع وفعللرنده مجبور ومضطر نظريله باقق و بالنتيجه آنلرى معذور كورمك دنياده حركت اختياريه وحركت اضطراريه كبى بديهى الفرق مثاللرى انكار ايتمك ديمك اولمغله برابر علم كسوهسى التنده تعميم جهالته چاليشمق وعالم انسانيتى وحشتزاره چويرمك ديمكدركه بونلره قارشى الك قيصه يولدن معارضه ايتمك ايچون (مادام انسان هر شيئنده مضطر ايمش بنده سزك بونظريهكزى انكار ايتمكه مجبور ومضطرم بنم طبيعتمده بويله) ديوب كسمليدر .

چونكه هر آن ودقيقهده فلان ايشى ياپسهمى ياپسهمى ديه تصورات مختارانهسيله كندى ارادهلرينه اهميت ويرمكه مجبور اولوب طوران انسانلره برطاقم مغالطهلرله سلب اختيار و اراده ايتديرمكه چالشمق نتيجه اعتباريله فاعل مختار اولديغنى قبولده طبعاً مجبور اولان انسانلره قارشى مجبوريتك اصلى يوقدر سن ايسترسهك كوزل دوشونور بونى قبول ايدرسهك ديمك اولهجغندن قلب موضوعه منجر اولور .

قدرى سوء تفسير ايدنلرده عين جبريه نظريهسنه طوتيلانلر كبيدر . بناءً عليه انسانلر خير و شرده ارادهلرينى استعمال ايله حركت ايده بيليرلر . افعال اختياريهٔ انسانيهنك سبب قريبى دائما ارادهٔ انسانيهدر . قواى ثلثهٔ سابقهنك تنظيمنه مصروف اولهجق ارادهٔ انسانيه ارادهٔ الهيهنك تعلقنه وبوده مطلوبك حصولنه بادى اولور . والحاصل انسانلر تحصيل كمال و سعادته چاليشملى وآنك يولنى بولمغه غيرت ايتمليدر . ايتميانلر كندى كنديلرينى بالطهلامش اولورلر .

مابعدى وار

سكرددن :

خليل اديب بكه

(مابعد)

كلهلم مأمورينك عزمى كوشك ، جبين ، راحت دوشكونى ، مماشاته ميال قسمنه : بونلر بولندقلرى محللرك الك بيوك نفوذ جريانته يك چابوق قاپيلورلر . بقا ودوام مأموريتلرى مقصديله دارالامان طانيديغى مكانى بر اغا اوطهسنى زيارتى وظيفهلرينك باشنه قيد

ایدرلر . محضر ویا اخبارات قورقوسی ایله حضور وراحتلری منسلب اولان شونلر ارتکاب وارتشایه ال صونمسه‌لر دخی بر برارلقلری کوریله‌مز . معاشنی آلیر. قادیره حواله یاپار ، یمك وقتلرنی بیلیر ، صنو باشی ضیافتلرنی کوزلر ، اولی الامره ذلیلانه ، مسکینانه‌مطاوعتله آقشاملار . مایهٔ حمیتی قوتلی اولمیانلری ایسه رنکی دکیشدیریر . غیرمشروع تحصیلاته باشلار . ایشته‌بونلرده یولدن ایشدن ، عفت واستقامتدن چیقاریلور . شوحالده بونلرده سیل احتکار وتعدی‌یی جریان ایتدیرن متنفذانك قربان تغلبی . بو قبیل مامورینك محتاجین ملته بالطبع فائده‌لری طوقونه‌مز . زیرا کندیلری محتاج تخلیص وتصفیه ! برازده مأمورینك کفالته محکوم قسمندن بحث ایده‌لم : واقعا ارباب سقاهتك چوق بولندیغی عصرمزده قاصه باشنده اوطوران بر مأمورك کفیل ارائه ایتمسی بر امر ضروریدر . فقط بو آرده‌ده بر چوق مقتدر ، عفیف ، عنان وجدانی صکره‌دن اتخاذ ایده‌جکی بر ولی نعمته وطولاییسیله او کفیل ولی نعمتك اقرباواحباسنه ویرمامك عزمنده بولنانلر ایش باشنه کچمکدن ویاخود بیانجی بر مملکتده کفیل بولمق ایچون اوته کینه بروکنه ذلتنی کوسترمکدن چکنیورلر . معطل قالیورلر . هم بومسئله بتون مأمورین حکومته تشمیل اولنمدیغی جهتله قاعدهٔ مساواتك خارجی دیمکدر . ظلم ایله احتلاسك نه‌فرقی وار ؛ اوحالده هرمأمور کفیل ارائه‌سنه مجبور ایدلملی . ظلم ایتمیه‌جکی ، ارتکاب وارتشایه یناشمیه‌جغی تعهد التنه آلنملیدر . بوایسه اوله‌مز . باخصوص قاصه‌لره یقین بولنان هر مأموردن کفیل ایسته‌میورز . برچوقلرینی اویله براقیورز . کفیلسز قوللانیورز . اوروپا دول متمدنه‌سنده کی اصول متخذه‌یی بلندرمزده وارایکن بوراره التفات ایتمیورز . مامورلرمزی آمال محلیه‌یه بندقیله‌جق برعلاقه‌یه معروض براقیورز . کفیللی مأمور کفیلنی ولی نعمت بیلیر . اونك یاران واحبابنه یار ، عدو واغیارینه باراولمق قاعدهٔ لازمه‌سنه دائما مطاوعتکاردر . اوفق برسببدنطولایی کفیلنك توجهندن دوشن معیشت قیغوسنه دوشر . زیرا کفیلی کفالتنی کری آلمش اونی آجیقده براقشدر . شوکبی قورقولری قال وحاله آلمقسزین ساکنانه ، عادلانه برطرزده وظیفه کورنلره بك تصادف ایده‌مزسکز . بونلر آجینه‌جق برحالده‌درلر . هله عفت واستقامتی افراط درجه‌ده سونلری فوق‌العاده معذب وبیحضور درلر . [آغر جزا اجرا ایدلسه کفیله حاجت قالمز ظن ایدرم . عفیف مأمورلرك تمنیسی بودر .]

دیمك‌که بر چوق مأمورلرمز جزئی ویا کلی مختلف نسبت وعلاقه‌لرله کروه متغلبه‌یه باغلیدرلر . بو محقق وبدیدار‌در . او زنجیر علاقه ومنتداریدن باشلی باشنه قورتولمق چاره‌سنی حالا بولوب چیقارده‌میان اوقور ، یازار ، وقوف واذعان ادعاسیله کزر بیوك وکوچك مأمورلرمز حکومت مشروطه‌مزك ایجاب ایتدیردیکی خصال متینه‌یی حائز برر ایش آدمی دکلدرلر . چونکه هنوز حر وسربست اوله‌مامشلردر . سوزم عمومه دکل ذاتاً هر شیده بر استثنائیت واردر ؛ آره‌دیغمز متانت افکار انحابی پیدرپی زمام حکومتی اله کچیرنجه‌یه قدر محتاجین ملتی عزمی تحط ؛ اجرا آنی کوشك مأمورلرمزك تصفیه واستبدال ایدیله‌جکلری زمانه قدر ، حالیله سفالتیله ، جهلیله براقمق اصلا روا دکلدر . یوقارودنبرو وکرکسه اولکی مکتوبمده‌کی معروضاتم محتاجینی سیل احتکاردن قورتارمق مقصدیله یازلمشدر . معارفك وجوب ولزومنی صکره‌لره براقمق فکریله دکل . مشروطیت اداره‌نك محسنات آتیسنی هرکسدن اول وحتی شمدیدن طاتمق او زواللیلرك حقیدر . اوزون سنه‌لردنبرو زبون تحکمی اولدیغی پاشالرك بکلرك ، افندیلرك ، اغالرك انبارلری قپولرینی ترك ایتدیرمك زمانی کلمشدر . احتیاجلرنی ایجابی زمانده کیده‌ره‌جك یکی ، منصف قوتر آملیز . استبداد اداره‌ینك کهانی بر صولتله

يوقان حميتلى اللر بلاى احتكاره مبتلا اولان محتاجينى
اك دهشتلى اك تحمل‌فرسا بولنان سفالت وضرورتدن
عاجلاً قورتارمغى اهم كورمليدرلر . اصحاب احتياجه
كيسه آچان يوزنى كولديرن زمرهٔ اغنيادن خدا خوشنود
وراضى اولسون . فقط مع‌التأسف پك درين احتكار
قويولرينه دوشن فلاكتزده‌لرى قورتارمغه شتابان
اولانلرمزك عددى آزالمش . نصيحتله اجتهادله يوله
كتيرمك ايسته‌ديكلرك يورغونلقلرى حددن آشمشدر .
كرچه بلا فتور چاليشانلرمز وار . فقط نمونهٔ امتثال
اوله بيله‌جك درجه‌ده كيسه‌لرك اشتراك واتحاديله
خسته‌مزه باقق حس وهوسى هنوز افق مرحمتدن
لمعانشار اولمدى . سفالت وضرورتك اسير انقيادى
اولان زواللى كويليلرمزده ناچار بعض اياق سوروملر
دخى واقع اولمقده‌در ، مثلا سلاح آلتنه جلب ودعوتده
فقير خلقمز سرعتله اجتماع ايده‌يورلر بو ايسه نه قدر
مخاطره‌ليدر . بو خصوصده بر چوق مثال وار ايسه‌ده
يالكز برينى سويليه‌يم . كچن قيش ، تعليم مقصديله
تحت سلاحه آلنان اسكيشهر رديف طابورندن بر نفرك
وقتيله دعوته اجابت ايتمه‌مسى كنديسندن صورلمش
ايدى . ويرديكى جوابه دقت بيورلسون « افندم ! جاب
پوصله‌سنى آلدم . فقط او آنده دعوته اجابت ايده‌مزدم
چونكه فقيرم . بكا معين اولەرق ويريلن كيسه‌لرده
نيم كبى وقتمز . ويران خانده بوليان اولاد وعياله
نفقه تدارك واحضار ايتمه‌دن براقوب كلمك ممكن دكل
اولەماز ايدى . كويمزده طقوز ، اون ساعت مسافه‌ده
بولنان اسكيشهرده مركبمله براز قورى اوزوم كوتوردم .
صاتدم پاره‌سنى آلدم . كويه دوندم كويده‌ده مركبى
دلاله ويردم الدن چيقاردم . اينته شو صورتله چولغمه
چوجغمه ييه‌جك حاضرلادقدن صكره سلاح آلتنه كلدم . »
ديدى . انصاف ايدلسون ! شو نفرك سلامت ملت ووطن
ايچون نه حميتى وار ، نه فداكارلغى ! معارفدن
حاصل اولمسنى ايسته‌ديكمز اك فائده‌لى ، اك كوزل نتيجه
حميت ايله فداكارلق دكلمى ؟ بو نفرجكده او خصلت
خلقى اوله‌رق وار ! فقط اياق سوروه‌سنى انتاج ايدن
سفالته قارشى طوره بيلمك اقتدارى يوق ! وقت وحالى
يولنده ، قارنلرى طوق ، ملبوساتى بول ، مسكن
وكاشانه‌سى محتشم اولان اهل عرفان بو كبى زواللى
عسكرلرك حاللرينى اونوتمامليدرلر . بونلر افراده‌لتدندرلر
ميدان معركه‌ده قوللرى قنادلرى قيريله‌رق جانلرينى ويرن
او غضنفرلرك احوال معيشتنه دقتله باقان كوزلر ياشله
ايصلانور . حضرى زمانلرده بيله شايان عاطفتدرلر .
سوزى اوزاتمق ايسته‌مه‌يورم . فقط ينه الده دكل .
عملى ونظرى بر صورتده ماتى احيايه ، فكرينى تنويره
چاليشمليز . مادى يارەلرى قاله آلمقسزين افكار مليه‌يى
تنويره قالقيشمق ادعاسنى ترك ايده‌جك اولور ايسه‌ك
ضررمز اولمز . بالعكس فائده كوروروز . قورى سوزله
قارن كيدرمه‌ك ماتى اكى بالا ديكى مستبد . محتكر اغالرك
اوطه‌لرى ، انبارلرى ، دكانلرى اوكندن آيرەميز .
آيلرجه ويرديككز كيجه وكوندوز درسلرى ، ويردسى يه
برفيئات فاحشله تياره محتاجك النه كچن بر كيله بغدايك
حس منتداريسنى اونوتديرەمز . ينه اونى منطقهٔ استبداده
آتار . نرده قالدى اكارمز ! اصحاب وجدان وحميت
ارقداشلرمزك ، نهات ، سفالته چاره‌جو اولامملرى
يوزندن كيجه ويرلك ايستيلان درسلر پك آز زمان
صكره تعطيله اوغرادى . اهاليسى فقير اولان قرى وقصبات
داخلنده عمران وترقى شهود اولەمامقده‌در . بونلرك
فكرلرى زمان وساعته محل ومكانه باقاميه‌رق تنوير
ايدلمكدن بشقه صورتله اوله‌ميور ، فقط بو دائما بويله
قالوب كيدرسه ايشى اوزون سورر . صباحدن اقشامه
قدر لقمه پيشنده قوشان زواللى اختيار وكنجلرمز
كيجه درسلرينه دوام ايده‌مديلر . آرزولرى وار ايدى
نه چاره‌كه اوله‌مدى . يورغونلق استراحت ايستيور ايدى .

اونلر کوندوزدن اختلاس وقت ایتدیره‌جك قدر فداکارلقلر کوستریله بیلسه ایدی . کیجه‌لین درس وقتنه تخصیص ایدیلن ساعت چیقارلمش اولورایدی. فقط نه چاره‌که اهل معارف ووقوف اولانلرمزده‌ده زوکوردلك وار . اونلرده تتبعات علمیه وفنیه‌سنی ایلرو کوتوره بیلمکدن عاجز . بر چوق غروشلر مقابلنده اله کچه‌جکی معلومی اولان فائده‌لی کتابلره عادتا حسرتلر . انبار صاحبلرندن کیسه‌یه دائر ابراز فتوت ومعاونت بکلمك نابوسمدر . کرچه ویرنلر بولنیورسه‌ده فائده ویره‌میه‌جك بر مقدارده ظلم وارتشانك اوزون بر زماندنبرو بار تضییق آلتنده قاصیلوب قاورولان ملت شو ورطهٔ سنالتی یکی ادارهٔ عادله‌مزده صندالیٔ استقرار اولمش ویا اوله‌جق اصحاب حمیت ومرحمت رجال عالیه‌دن هر حالده بکلر وایستر . چونکه حقلریدر . بو فداکار امکدارلره قارشی امساك ایتمك ، استقباله باق دیمك ، ویاخود سن کندك چالیش ایچندن چیق توصیه‌سنی ویرمك طرافدار مشروطیت اولان رجال محترمه‌دن صدوری اومولمز بر غفلتدر . کرك واعظ کرك محرر هرحالده بونی تمنی ایتملیدر . آچلرك حالندن خبردار اولمیانلرمزه دویورملیدر .

اولکی مکتوبمده‌کی فکر ومعروضاتمك ، دها رنکین دها بدیع بر صورتده سلك سطور مطبوعات ایدلمکده اولدیغنی کوره‌رك مباهی اولدم . [صباح غزته‌سنك ایکی تموز تاریخلی باش مقاله‌سی . ترجمان حقیقتك یکرمی‌درت تموز تاریخلی باش مقاله‌سی] تأثراتمی اولدقجه تعدیل ایتدی . ایکی مقتدر محررك انظار حمیته قویدقلری مطالعه‌لرندن حظ وافر طویدم . چونکه او مقتدر قلملر بو حقیرك مطالعاتنه ضمناً ، صراحةً اشتراك ایدیورلردی . نه ایسه حقیقت یول آلمش . خسته‌لغمز اکلاشلمغه باشلامش . امیداولنورکه جناب حق طبیبنی چوغالتیر . چوق سویلدم . چوق یازدم . کستاخلغمه نهایت ویرمك ایسترم . فقط بر ایکی لزوملی علاوه‌م وار . خلاصه ایده‌جکم . بوکون ویارین و هرزمان ایچون حکومت مشروطه‌نك سلامتنه ، رصانتنه طرفدار اولان بیوك ، کوچك هر صنف اهل انصاف ووجدان اوچ بیوك مهم وظیفه قارشوسنده‌درلر تراخی وامهال وادیلرینه صاپتق ویاتصادفه باغلامق ایستینلر عفو اولنماز بر قباحت ایشلمش اولورلر .

۱ — محتاجین ملتی دویوره‌رق اکتساب معارف ایتدیرمك ایچون هائلهٔ احتکاره نهایت ویرمك چاره‌سنی بولمق .

۲ — تربیهٔ دینیه وملیه‌مزی اوکرنمکسزین غربك بدایعنه باش ووروب جان آتمامق . [اتحادك الك فائده‌لی علاجی بودر]

۳ — اختلافات داخلیه وخارجیه‌نك باش کوستردیکی قانلی وخطرناك فاجعه‌لرك یاقلاشدیغی آوان دهشتناکده ارباب سیفك ظل سطوتنه یاصلانمیان قالمز حقیقتنی هپ بردن تصدیق وادراك ایدرك عسکرلکمزه ال برلکیله صاریلوب چالیشمق .

صمیمی اولان شو حسبحالمدن نقطهٔ نظرمزك نتیجه‌ده براولدیغی بالطبع پك کوزل کوریلیور . شوقدرکه کیجه وکوندوز بر قاچ سنه‌لردنبرو محتاجین ملتی پك یقیندن کوردیکم جهتله بلای احتکارك دفع ورفعی خصوصاتنه بلا افاتهٔ وقت تشبثاتده بولنه‌رق اوقوتمق ایستیورم. بونی ارزو ایتمیانك وجودینه احتمال ویریله‌من . مکرکه محتکر اوله ! فکرم قطعی ولایتغیردر. باقی توجهکزی دیله‌یه‌رك عرض احترام ایلرم .

سکودده بیان‌الحق قارئلرندن

نجیب

شیخ الاسلام ابو السعود افندی مرحومك ترجمهٔ حالی

— مقدمه —

عجزهٔ احفادندن بولندیغم مفتی الثقلین ابو السعود افندی مرحومك ترجمهٔ حالنی یازمق ایستهیشمز الله شاهددرکه تفاخره ، نفسمی تشهیر هوسنه مبنی دکلدر .

« عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة » مألنجه نام علویسنی یاد ایله اکتساب فیض معنوی مقصدینه مبتنیدر . بوقسه جناب شاه نقشبند قدس سره الصمد افندمزك انفاس قدسیه‌لرندن بر حکمت جلیله‌نك صورت منظومه‌سی و مولانا جامینك اثر خامه‌سی بولنان ،

از سلسله هیچ کس بجایی نرسد

مصراعنده‌کی حقیقتی له الحمد تماميله ادراك ایدنلردنم حتی وقتیله نظم آتیده‌بونی اعتراف ایلمشدم :

پاکدر نسلم فقط ایتمم آنکله افتخار
ایلمز انسان اولان سنك مزاره اعتبار
خاندانك سندن ایتسون ابتدا ارسه‌ك اکر
آدمیت بویله‌در ، انسانه ایتمز افتقار .

حد ذاتنده طنطنه ، دارات فضل و کمالی حکمتخانهٔ عالمك هر کوشه‌سنده باصره پیرا اولان بر ذات مبجلدن بحث ایتمك معلومی اعلام قبیلندن اولمامقله برابر حدناشناسانه بر حرکت ده دکلدر . چونکه بوکبی ذوات رفیعه‌نك ، احوالی نه‌قدر اعلام ایدلمش اولسه‌ینه برچوق نقطه‌لری مجهول قالیر . بناءً علیه بحث نه‌قدر چوغالیرسه نقاط مجهوله اوقدر آز اوله‌جغندن « معلومی اعلام ایدییورسین » اعتراض مفروضی وارد اوله‌ماز . شو ایضاحه کوره تشهیر نفس واهمه‌سی ده تصحیح ایدلمش دیمکدر . هر ایکی واهمه‌نك وجودینه حکم ایتمك ده احتمال که بر واهمه‌در . فقط مستبعدده دکلدریا . بنابرین قارئین کرام حضراتنی بیهوده کناهه کیرمکدن وقایه مقصدیله شو مقدمه‌یی ترتیبه مجبور اولدم .

« علامهٔ بی مدانی ، ابو حنیفهٔ ثانی » مفتی الثقلین ابو السعود افندی علیه رحمة الابدی حضرتلری ، طریقت شمسیهٔ خلوتیه [۱] رجالندن و سرمست سلاف وحدت اولان ابرار امتك اکابرندن الشیخ محمد محی الدین یاوصی ابن مصطفی العماد اسکلیبی حضرتلرینك فرزند ارجمند بی مانندیدر . ۸۹۶ سال هجریسی صفر الخیرینك اون یدنجی وعلی روایة طقسانیدی صفرینك اون طقوزنجی کوننده استانبول جوارنده کائن « مدرس » ویاخود « مدوس » ویاحال حاضرده‌کی « ویدوس » [۲] کوینده آیت رحمت کبی شرفبخش عالم وجود اولمشدر .

ایلك معلملری ، قطب زمان اولان پدر محترملریدر . مقدمات علومی مشار الیهدن تحصیل ایتدکلری کبی حاشیهٔ تجریدی بالتمام ، شرح مفتاحی ایکی کره ، شرح مواقفی دخی کاملاً آنلردن قرائت و متن مفتاح العلومی ازبرله‌مك

---

[۱] طریقت شمسیهٔ نقشیه الیوم استانبولده مشهور دکلدر ، اولجه مشتهر و منتشر ایمش . حتی جوار حضرت خالدده طوپقاپو تپه نام محلده واقع یاوصی درکاهنده اولجه طریقت شمسیه آیین شریفی اجرا و درکاه مذکورك شیخ محی الدین یاوصی طرفندن بنا و احیا قلندیغی محققدر .

[۲] کرام ادبای عثمانیه‌دن محب اعزوا کرمم استاد شهیر فائق رشاد بك افندی حضرتلرینك « اسلاف » عنوانلی تألیف کزیدلرنده جناب ابو السعودك ترجمهٔ حالندن بحث اولندیغی صره‌ده مسقط رأس حقنده ذیلاً شو افاده درمیان بیورلمشدر :«بو قریه‌یه (مدرس کویی) دینلمه‌سی اوراسنك فاضل شهیر علاء الدین طوسی‌یه تملك صورتیله احسان بیورلمش اولماسندن نشأت ایلدیکی فاضل مشار الیهك ترجمهٔ حالی صره‌سنده یازیلی ایسه‌ده نرده اولدیغی و الیوم بو اسم ایله یاد اولنوب اولنمادیغی تحقیق ایدیله‌مدی بو معلومانه و معلم ناجی افندی مرحومك « اسامی » اسملی اثر مهمنده‌کی ترجمهٔ حالده مسقط رأسك «مدوس کویی دیه یازلمسنه والحالة هذه درسعادت قربنده «ویدوس کویی» نامیله بر قریه بولنمسنه نظراً زمان ابو السعودده «مدرس کویی» دینلن بو قریه‌جك مرور وقت ایله « ویدوس کویی » اولمش اولدیغی اکلاشیلیور قریهٔ مذکوره‌یه طوپ قپو طریقیله کیدیلر . شمدی سکنه‌سی همان کاملاً رومدر .

صورتیله اکمال ایتمشلردر . شهرت شایعه‌لری سلطان بایزید خان ولی‌یه واصل اولدقده کندیلرینه یومی اوتوز آقچه‌چلبی علوفه‌سی تخصیصیله پایهٔ علمی احسان ایتدیلر .

مفتیٔ مشارالیه بونائلیتله برابر مظهر توفیق اوله‌رق دور مجالس تحقیق وتدریجاً قطع طریق ایلمشدر . برخیلی مدت صدرالافاده مؤیدزاده افندیدن استفاضه واستفاده ایده‌رك اوذات پاك‌نهاده داماددخی اولمشدر . بالاخره قاضیعسکر سیدی سلمان افندی‌یه ملازمته باشلادی .

۹۲۲ ده ایدی‌که مفخر علمای روم مولانا ابن کمال مرحوم حضرت ابوالسعودك کنغری مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیینی انها ایلمش ایسه‌ده قبول ایتمدیکی جهتله او آراق انحلال ایدن اینه‌کولده کائن اسحق پاشا مدرسه‌سنه مدرس اولدی . بوراده درت سنه‌قدر خدمت تدریسیده بولندی . اون آی قدر منفصل قالدقدن صکره ۹۲۷ ده داودپاشا مدرسه‌سنه ۹۳۱ ده وزیر مصطفی پاشانك ککبوزه‌ده یکیدن بنا ایلدیکی مدرسه‌یه ، ۳۲ ده بروسه‌ده سلطان مدرسه‌سنه ۳٤ ده مدارس ثماندن مفتی مدرسه‌سنه ، ۳۹ ده بروسه قاضیلکنه اون آی صکرداستانبول قاضیلکنه نصب ایدلدی .

۹٤٤ ده روم ایلی قاضیعسکرلکی مقامی وجودیله کسب شرف ایلدی . سکزسنه قاضیعسکرلکده بولندقدن صکره ۹۵۲ شعبان المعظمنده خلعت فتوی دوش استحقاقنه تودیع واکسا بیورلدی . تام اوتوزسنه بومقام والاده خدمات فاروق پسندانه ایفاسیله خواص وعوامه مشکل کشا اولمشدر .

مشیختلرندن مقدم عالم معناده کندیلرینه وقوع بولان توجه معنوی‌یی بروجه آتی نقل ایدرلر : « هنوز مدرسه نشین ایکن برکیجه واقعه‌ده زیرك جامع شریفنه کیرمشم کوردم‌که جامع خلق ایله مالامال .. بوجمعیت نه‌اوله ؟ دیدم رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز حضرتلرینك دیوان سعادتلریدر دیدلدی . کمال حجاب ایله برکوشه‌ده طوردم . اوکده مفتیٔ وقت اولان کمال پاشازاده احمد چلبی بولنیوردی . امام المرسلین افندمز محرابه جلوس بیورمشلر ، یمین ویسار سعادتلرنده اصحاب کرین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز علی الترتیب دست بسینهٔ تعظیم اولدقلری حالده قائماً طوربیورلر ، مواجههٔ رسالتپناهیده حال وقیافتدن اعرابی اولدیغنی ظن ایتدیکم برذات کوردم . سید الساداة افندمزله دیزدیزه دینیله‌جك بروضعیتده اوطوربیور ذات سعادتلریله مصاحبه ایدییوردی . بن تعجب ایتدم . عجبا بوذات کیمدرکه بتون اصحاب کرام ایاقده طودقلری حالده الکز کندیسی حضور جناب پیغمبریده قاعددر ، بوللو ملاحظاتده بولنیوردم . دیکلدم . افصح الرسل افندمز عربی تکلم بیوربیورلر ، اوذات فارسی سویلیوردی جانب نبی الجوانب رسالتدن (یامولانا جامی ! بن عربی تکلم ایدیورم ، سن ده عربی سویله) خطاب علویت نصابی شرفوارد اولنجه اعرابی ظن ایتدیکم بوذاتك ملاجامی قدس سره السامی اولدیغنی آکلادم . مشارالیه فرمان عالی‌یه جواباً (یارسول الله ! بن عبد ذلیل ذات قدسیتکزدن اعتذار ایتمشدم . عجب عذرم مقبول اولمدیمی :) دیدی . فرمانفرمای نبوت افندمز حضرتلری « نه‌یولده اعتذار ایتمشدك ؟ » بیوردقلرنده جناب جامی : مدائح جلیلهٔ رسالتپناهیلرینی متضمن برقصیده‌مده :

فهم زازش نکنم او عربی من عجمی
لاف مهرش چه‌زنم اوقرشی ، من حبشی

دیمشدم . دیدی . بونك اوزرینه ابلغ المرسلین افندمز « بأس یوق ، فارسی تکلمك دخی مقبولدر . » بیوردیلر . بعدده‌جامی‌یه خطاباً : « شو اوطورانی بیلیرمیسین ؟ » سؤالیله کمال پاشازاده اشارت بیورلدی . ملاجامی : « بیلمم یارسول الله » دیدی .

« کمال پاشازاده‌در . حالا امتمك مفتیسیدر . » دیدیلر . تکرار عبد حقیری اشارتله ! « یا آنك آردنده بولنان شو کیمسه‌یی بیلیرمیسین ؟ » استفهامنده بولندقلرنده جامی بنا« خیر یارسول الله : » دیدی . طوطیٔ قدس آساشکر

افشان بلاغت اوله‌رق بیوردیلرکه ؛ « ابوالسعود ابن یاوصی در . اودخی امتمه‌مزنی اولسه کرکدر . »

بوواقعهٔ صادقه‌یی کوزه‌ندم . اوتوزییل صکره بو عاجزه امورفتوی احاله‌قیلندی .)

(انتهای فقرهٔ رؤیا)

(مابعدی وار)		خطاط وحدتی افندی حفیدی

سعود

مجله جمعیتی نظامنامه لایحه‌سنك صورت معدله‌سیدر

برنجی ماده — الیوم محاکم شرعیه و نظامیه‌ده معمول به اولان مجلهٔ جلیله‌یی توسیع واحتیاجات عصره توفیق ایچون یکیدن بر جمعیت تشکیل اولنمشدر .

ایکنجی ماده — مجله جمعیتی اون اعضاایله بررئیسدن مرکب اوله‌جقدر .

اوچنجی ماده — جمعیت مذکوره اعضالغنه مذاهب معتبرهٔ اسلامیه احکام فقهیه‌سندن عصرك هردرلو احتیاجات سیاسیه واجتماعیه وترقیات مدنیه‌سنه کوره مسائل شرعیه‌یی استقراء واستخراجه مقتدر وعلم جلیل فقهك اصول وفروعیله متوغل واحوال ناس وزمانه واقف فضلای فقهادن نره‌ده اولورسه اولسون بضاعه واحواللری تدقیق ایدلدکدن صکره دعوت وانتخاب وایچلرندن ملکه واحاطه‌جه حائز سبق اولان بر ذات رئیس تعیین اولنه‌جقدر .

دردنجی ماده — اعضای جمعیتك انتخابی ایچون شیخ‌الاسلامك ریاستی تحتنده عدلیه ناظری ایله اعیان ومبعوثاندن اوچر وباب فتوی متحیزان علماسیله حکام عدلیه‌دن ایکیشر ذاتدن مرکب بر انجمن موقت تشکیل اولنوب بو انجمنك اصول وفروعه متعلق بعض مباحث مهمهٔ فقهیه‌دن ترتیب ایده‌جکی بش ، نهایت اون مسئله

مجله جمعیتی نظامنامه لایحه‌سنك حکومتدن کوندریلن صورتیدر

برنجی ماده مقدما موجود اولوب اخیراً الغا ایدیلان مجله جمعیتی مجلهٔ جلیله‌یی حال وزمانه موافق واحتیاجات عصری محیط برحاله افراغ ایچون یکیدن تشکیل اولنمشدر .

ایکنجی ماده مجله جمعیتی بررئیس ایله سکز اعضادن مرکب اوله‌جق وباجمله محاکم شرعیه وقانونیه‌ده احکام مندرجه‌سی دستور العمل طوتلمق اوزره علاوةً وتوسیعاً بر مجله ترتیب ایده‌جکدر .

اوچنجی ماده رئیس اولان ذات واقف احوال عصر وزمان واهل علم وکمال بر ذات اوله‌جقدر .

دردنجی ماده جمعیت مذکوره اعضالغنه احکام فقهیه‌دن عصرك هردرلو احتیاجات اجتماعیه وترقیات مدنیه‌سنه کوره مسائل شرعیه‌یی تتبع وتحری‌یه مقتدر وعلم جلیل فقهایله متوغل اعلم عصر اولان ذواتك بضاعه واحواللری تحقیق اولنه‌رق انتخاب وهر نره‌ده ایسه جلب ودعوت اولنور .

بشنجی ماده عربی وترکی کتابت وانشایه مقتدر بر باش کاتب بری عربجه‌دن ترکجه‌یه دیکری ترکجه‌دن عربجه‌یه نقل وترجمه‌یه وتسوید وتبیضه قادر اوچ معاون بولنه‌جقدر .

آلتنجی ماده جمعیت مذکوره جمعه‌دن ماعدا هر کون بش ساعتدن اقل اولمامق اوزره انعقاد ایده‌جك وعذر شرعیسی اولمدقجه رئیس واعضا وباش کاتب ومعاونلر بر کون ترك وتعطیل ایده‌میه‌جکدر .

رئیسك عذر شرعیسی اولوبده غیبوبتی حالنده اعضادن اك مسن اولان وظیفهٔ ریاستی ایفا ایده‌جکدر .

یدنجی ماده رئیس واعضادن برینك عذر شرعیسی اولوبده بولنه‌مدیغی کون اعضای باقیه مذاکره‌یه دوام ایده‌بیله‌جکلر واوکون تقرر ایدن مسائلی بولنه‌میان اعضا

اوزرینه بر بیاننامه نشر ایدیلهرك هر طرفده ارباب اختصاص جانبندن مسائل مذكورهیه دائر اقوال فقها وادلهٔ شرعیهایله وجوه ترجیحه متعلق تفصیلات ومحاكمات فقیهانهیی محتوی رسالهلر تألیف وارسال اولنمسی اعلان ایدیلهجك ومؤلفات وارده انجمن مذكور واسطهسیله بالتدقیق حائز رجحان وامتیاز كوریلنلر دعوت اولنوب صاحب رساله اولدیغی اكلاشلدقدن صكره تعیین اولنهجقدر .

بشنجی ماده — متخصصین علماء حقوقدن اوچ معاون وعربی وتركی كتابت وانشایه مقتدر وفقهه آشنا بر باش كاتب ایله بری عربجهدن تركجهیه دیكری تركجهدن عربجهیه نقل وترجمهیه وتسوید وتبیضه قادر وفقهه منتسب دیكر ایكی كاتب بولنهجق وكاتبلر بالامتحان النهجقدر .

٦ , ٧ , ٨ , نجی مادهلر عیناً ابقا ایدلمش وانجق التنجی مادهده (وباش كاتب ومعاونلر) فقرهسی (معاونلر وكاتبلر) صورتنه افراغ اولنمشدر .

طقوزنجی ماده — جمعیته بلا دعوت خارجدن كیمسه كلیهجك وكلیرسه قبول اولنمیهجقدر . انجق ارزو ایدن ذوات بعض مسائل حقنده لزوم كوردیكی مطالعات فقهیه وحقوقیهسنی تحریراً جمعیته كوندره بیلهجكدر .

اونجی ماده — عیناً

اون برنجی ماده — جمعیت ذكر اولنان مواد ومسائلك ابواب وفصولنی ترتیب وماده بماده تحریر وتدوین ایدوب هر كتاب بووجهله رسیدهٔ حد ختام اولدقچه سهو وخطادن عاری اولهرق تبیض وذیلی رئیس واعضانك امضاومهرلریله تختیم قلنهرق جمعیتك نظر ملاحظهیی آلدیغی مطالعات مهمه واسباب موجبهیی حاوی مفصل مضبطهسیله برابر مجلس عمومییه تودیع اولنهجق وهر ایكی مجلسدهدخی قواعدفقهیه دائرهسنده مذاكره وتصدیق اولندقدنصكره موجبنجه عمل اولنمق اوزره علی الاصول بالاسی خط همایون حضرت خلافتپناهی ایلهتوشیح بیوریلهجق وبالجمله محاكم شرعیه وقانونیهده احكام مندرجهسی دستور العمل طوتیلهجقدر .

صكرهدن مطالعه ایدهرك بر دیهجكی اولدیغی حالده تكرار مادهٔ معترض بها موضوع بحث اولهجقدر فقط خستهلق كبی معذرت ممتدهدن ناشی بر مدت بولنهمیهجق اولان كرك رئیس وكرك اعضانك غیوبتلری اوزادیغی حالده ترتیب قلنسان مواد معلق اولمایوب معتبر طوتیلهجق وغائب اولانك اعتراضه صلاحیتی اولمیهجقدر .

سكزنجی مادهمواد ومصالح مرتبهنك مصالح عصره توفیق ضمننده بالجمله معاملات تجاریه واقتصادیه كبی احتیاجات حاضرهٔ مدنیه حقنده معلومات وایضاحات كافیه آلملری ایچون جمعیت دوائر دولت علیهدن بیوك وكوچوك هر مأمور جلب واحضار ایتمكه طوغریدن طوغری یه مأذن اوله یغندن مقام ریاستدن كوندریلهجك تذكره اوزرینه هر مأمور بلاافاتهٔ وقت اجابته مجبوردر واجابته كوره جمعیته دوام دخی ایتدیریلور .

طقوزنجی ماده جمعیته بلا دعوت خارجدن كمسه كلمیهجك ، كلیرسه قبول اولنمیهجقدر اكر جمعیته متعلق بر كیفیت ایچون بر كمسهكلهجك اولورسه رئیس ویاوكیلندن بالاستیذان قبول ایدیلهجكدر بشقهصورتله كورشمك ویا جمعیته دائر اولمیان بر شی افاده ایتمك كبی عبث یره جمعیتی اشغال ایلیهجك هیچ كمسه قبول اولنمیهجقدر .

اونجی ماده جمعیتك باشلیجه وظائفی مصالح عصره اوفق ومعاملات ناسه اوفق اولمق اوزره مجلهٔ جلیلهنك حاوی اولدیغی مسائلی توسیع وتزیید وفقهك مناكحات واوقاف وعقوبات ووصایا ومواریث كبی اقتضا ایدن ابواب وفصولی علاوه ایدیلهجكدر .

اون برنجی ماده جمعیت ذكراولنان مواد ومسائلك ابواب وفصولنی ترتیب وماده بماده تحریر وتدوین ایدوب هر كتاب بووجهله رسیدهٔختام اولدقچه سهو وخطادن عاری تبییض وذیلی رئیس واعضانك امضا ومهرلریله تختیم قلنهرق موجبنجه عمل اولنمق اوزره علی الاصول بالاسی خط همایون حضرت پادشاهی ایله توشیح بیوریلهجقدر .

اون ايكنجی ماده — جمعيت ايچون باب‌فتوی داخلنده مستقلا بر دائره تخصيص اولنه‌رق هيئتك رأی واختيابی اوزره اقتضا ايدن كتب فقهيه وسائره جمعيت اوطه‌سنده تدارك ايديله‌جكدر كرك فتواخانهٔ جليله كتبخانه‌سی وكرك استانبولده موجود ديكر كتبخانه‌لردن لزوم كوريلن كتابلر بعدالمطالعه اعاده اولنمق اوزره جمعيته كتيرتيله بيله‌جك وبشقه‌جه اقتضا ايدن كتابلرك استحضارنده جمعيتك ويره‌جكی تقرير اوزرينه حكومتجه دخی معاونت لازمه‌ده بولنيله‌جق وفتواخانه حافظ كتبی جمعيت كتبخانه‌سنده مأمور اوله‌جقدر .

اون اوچنجی ماده — معاونلر صاحب الرأی اوليوب انجق قوانين موجودهٔ مدنيه‌يی صورت ممكنه‌ده تركجه‌يه ترجمه ايله تحريراً جمعيته عرض ايده‌جك وايجاب ايتدكجه شفاهاً فلسفهٔ حقوقيه دخی بيان ايليه‌جك كاتبلرده هيئتك مقرراتنی ضبط ومفصل اسباب موجبه مضبطه‌سنی تحرير وسائره كبی وظائف تحريريه ايله مشغول اوله‌جقدر .

اون دردنجی ماده — جمعيت هركونكی اجتماعنده جريان ايدن مذاكراتنه دائر اعضانك امضاسيله مصدق برضبطنامه طوتمغه ودوسيه‌سنده حفظ ايتمكه مجبوردر .

اون بشنجی ماده — رياسته يدی بيك اعضالره التيشر بيك معاونلره دردر بيك باش كاتبه اوچ بيك ديكر ايكی كاتبه‌ده ايكيشر بيك غروش تخصيص اولنه‌جقدر .

اون التنجی ماده — جمعيتك تشكيلاتی اشبو قانونك موقع تطبيقه وضعندن اعتباراً نهايت آلتی آيده ختام بوله‌جقدر .

اون يدنجی ماده — اشبو قانونك اجراسنه مقام مشيخت مأموردر .

مجلس مبعوثاندن علميه انجمنی

اون ايكنجی ماده — جمعيت ايچون باب‌فتوی داخلنده مستقلاً بر دائره تخصيص اولنه‌رق هيئتك رأی واختيابی اوزره اقتضا ايدن كتب فقهيه وسائره جمعيت اوطه‌سنده تدارك ايديله‌جك كتبخانه‌ده رئيسك تحت نظارت ومحافظه‌سنده بولنديريله‌جقدر .

اون اوچنجی ماده — جمعيت وظيفه‌سنی نهايت بش سنه‌يه قدر اتمامه همت وغيرت ايليه‌جكدر .

اون دردنجی ماده — رياسته يدی بيك بشيوز اعضالره بشر بيك باش كاتبه اوچ بيك معاونلره ايكشر بيك غروش معاش تخصيص اولنه‌جقدر .

ادبيات :

انتقادات

ردی علی مافی القول الجيد من الردی

— مابعد —

صحيفه ٨٤

(فائده) جراب العلم خضر بك مرحوم عجالة الليلتين ناميله بتام اولان قصيدهٔ نونيه‌سی كه بيت آتی مضمونيله (مسماتدر) :

الايا ايها السلطان نظمی عجالة ليلة اوليلتين
مع الاشغال فی ايام درس وما فارقت درسی ساعتين

ابوالفتح سلطان محمد حضرتلرينه بعث وتقديم ايتدكلرنده سلطان مشاراليه قصيده‌يی مولانا كورانی‌يه كوسترمشلر ايدی مولانا كورانی مطلع قصيده اولان :

لقد زاد الهوی فی البعد بينی وبين البين بعد المشرقين

بيته اعتراض اوله‌رق زادكله‌سی لازم دز متعدی دكلدر ديمش وبو اعتراضك ظهر قصيده‌يه قيديله خضر بكه ارسالنی امر ايتدكلرندن خضر بك اعتراض مذكوره جواب اوله‌رق

. ذیلنده (فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضا) ایت کریمه‌سنی
یازوب بوللامشدر .الخ »

القول الجید

خضر بکك علم کلامه دائر اولان قصیدهٔ نونیه‌سنك
بعض نسخ مطبوعه‌سنده مؤلفك حکایه ایلدیکی اعتراضه
قصیدهٔ مذکورهٔ کلامیه‌دن‌ده :

فلن یزید یزید منه مفسدة فاسکت ولاترض لوما باسم لعان

بیتنك دخی مشترکا هدف ایدیلدیکی محرر ایسه‌ده
اوبیتده‌کی زیاده‌یی متعدی ظن ایتمك ایچون برمجبوریت
اولمدیغی جهتله وقعه مؤلفك سویلدیکی وکشف الظنونده
مذکور بولندیغی اوزره اولملیدر . دهـا طوغریسی :
(لقد زادالهوی ...) بیتنده‌کی زاده‌نك بیله کیفیت تعدیسی
محتاج ایضاح برحالده‌در . بووقعه چوق یرلرده حکایه اولنمش
وفقط بیتك مألی کویا ایلك اوقونشده اکلاشیله‌جق قدر
ظاهر ایمش کبی معنـاسی بیانه هیچ بر کیمسـه طرفندن
تصدی ایدیلمه‌مشدر . بالاستطراد یازدیغی ابیاتك اکثرینی
شرح ایتمك اعتیادنده بولنان مؤلفـده بوراده دریغ همت
ایتمشـلر . حال بوکه بومقامی تحریر ایله مشغول اولدیغم
اثناده بالتصادف حاضر بولنان ادباء عربدن بر ذاته بیتی
کوسـتردم. بیتده وجودنه قائل اولدقلری اوچ دانه بعد
نسبتنده عقلدن بعید سوزلر سویلدیلر .

فقیرك رأیجه مضاف الیه اولان بین وصل معناسـنه
[۱] وبرنجی زادنك ظرفی دکل بعدك صفتی وبعدالمشرقین
زادنك مفعولی اوله‌رق معنای بیت : قسم ایدرمکه سزه
اولان محبتم ، بنم ایله حریم وصالکز آره‌سنده‌کی مسافه‌یه
بعدالمشرقین علاوه ایتمك درجه‌لرنده بر تأثیر تحملکداز
ویردی . دیمك اولملیدر . مضاف الیه اولان بین فراق
معناسنه حمل ایدیله‌رك دخی توجیه معنی ممکندر . آنجق
بو صورتده (هوای مع الرکب الیمانین مصعد) قولنده‌کی
هوای مهوی معناسنه اولدیغی کبی بوراده‌ده مصدر اولان
بین صفت معناسیله تأویل اولنملیدر . بوکا کوره حاصل
معنی شویله اولور : لقدزادالهوا فی البعد الذی بینی وبین
من بان عینی بعدالمشرقین .

[۱] بین کلمه‌سی اضداددندر وصلت وفرقت معنالرینه کلیر .

۸۹ صحیفه

قال لی کیف انت قلت علیل

« سؤال مذکوره جوابده قائل (انا علیل) دیمش
اولدیغنی حـکایه ایدرکن جمله اولمسی لازم کلان مقول
قولك یعنی انا علیل جملهٔ جوابیه‌سنك مسندالیهنی احترازاً
عن العبث حذف ایتمشدر .»

القول الجید

افاده تطویلی مشتمل اولمقله برابر سقامتدن‌ده خالی
دکلدر . چونکه قائل انا علیل دیمش اولدیغنی حـکایه
ایدیدی مسند الیهی حذف ایتمیه‌رك انا علیل دیمسی لازم
کلیردی . « سؤال مذکوره جـواب اولمسی لازم کلان
انا علیل جمله‌سنك مسندالیهی... »دیمك کفایت ایدردی .

۹۲ صحیفه

« شـارح فاضـل بومقامده رمیةمن غیررام مثلنده
سهو ایتمشدرکه مثل مذکور مجمع الامثالده «رب رمیة من
غیررام »لفظنده رب کلمه‌سـیله مصدر واقع اولدیغی حالده
بوراده انی مسند الیهك محذوفا ورودنه مثال طوتمشدر»

القول الجید

مؤلف امثال تغییر اولنماز دیمك ایسـتیور . لکن
بو ممنوعیت مثلك مبادیٔ تغییرنده متصـوردر . صوکره
ایکنجی عباره ایله ایکنجی برمثل حالنی آلمق درجه‌لرنده
اشـتهار ایده بیلیر . ایشـته بو مثلده اصلنده رب ایله
مصـدر اولسـه بیله بویله بر حاله معروض اولمشدر .
وطبیعی بوعباره‌یه کوره شارحك مثال ایراد ایتدیکی وجهله
محذوف المبتدأ بر جمله اولور نته‌کم بزم ایشیتدکلرمزده‌ده

هب شارحك یازدیغی کبی زبانزددر. فروق حقیده بوجمله یینه عین عباره ایله ذکر اولندقدن صوکره اصلی رب رمیة اولدیغی تصریح ایدلمشدر. دیمك كه اسماعیل حقی مرحوم دخی مثل مذکورك کندی عصرلرنده صورت استعمال واشتهارنه شهادت ایتمش اولیورلر.

بوسطرلری یازارکن مطول اطرافنه هنوز مراجعت ایتمه‌مشدم. اورالرده مثله عائد معلومات بولنسه مؤلفك کورمسی لازم کلیر دییوردم. صوکره عادتا بی لزوم بر احتیاطك سوقیله حسن چلبی حاشیه‌سنه باقمش بولندم.. نه کوره‌یم: علامهٔ زمخشرینك مستقصی الامثالندن نقلا مثل مذکور حقنده تفصیلات اعطا ایدییور. اونك اوزرینه بالطبع مستقصی‌یه ده مراجعت ایتدم. اورادده مثلك عباره‌سی شارحك ذکر ایتدیکی قدردن عبارت! شمدی دوشوننکز.. مثل مذکور حقنده تدقیقات اجرا ایتمك ایسته‌ین برادم ایچون مستقصی‌یه مراجعت ایتمك اوزره الده بر رهبر بر سائق موجود ایکن مجمع الامثاله باقمقله اکتفا ایتمسی وبوقدر ناقص ومعکوس بر تتبعله شارح علامه‌یی یالانجی چیقارمغه قالقیشمسی نه عجیب بر حرکت، نه احتیاطسز بر جسارتدر؟.

۹۳ صحیفه

بالله یاظبیات القاع قلن لنا لیلای منکن ام لیلی من البشر

«مفهوم بیت: ای آهوان زمین هموار الله ایچون...»

القول الجید

صورتندا مستقلدر ای آهوان دشت دیمك کافی وذوق سمعی‌یه [تعبیر معذور کورولسون] دهاموافقدر.

(مابعدی وار)

مصطفی صبری

آداب عمومیه

اغستوسك یکرمی یدنجی پنجشنبه کونی یومی غزته‌لرده اوقونمشدر:

شعائر اسلامیه وعادات مستحسنهٔ دینیه‌دن اولان قاعدهٔ تستره نسوان اسلامیه طرفندن حقیله رعایت اولنمدیغی کوریلوب ایشدلمکده اولدیغی وشرع شریف احکامنه مغایر بولنان بوکبی مبالاتسزلقلرك خصوصیله متقرب الحلول اولان شهر رمضان مغفرت نشانده وقوعی اصلا تجویز اولنه‌میه‌جغنه بناء مخدرات اسلامیه‌نك قاعدهٔ تستر ومحفوظیته اعتناایله چارشو وبازارده آچیق صاچیق کشت وکذاردن اقالتلری لازمکله‌جکی وعکس حالده ولیلری حقنده تعقیبات قانونیه اجراسی مقرر بولندیغی داخلیه نظارت جلیله‌سندن اشعار اولنمسیله بوبابده تقیدات ومعاملات لازمه‌ده بولنمق اوزره جهت ضابطه‌یه تبلیغات ایفا ایدلمشدر

— بیان الحق —

ایشته بومملکتك روح اداره‌سنی تشکیل ایدن بوکبی نقاط مهمه‌نك حسیات واحوال روحیه‌ملته انجلاکاه اولان وکلای ملتدن منتخب داخلیه ناظرمز حضرتلری طرفندن احتیاجات سائرهٔ وطن کبی نظر اعتباره آلنمسی حس مشروع مشروطیتك قلوب اسلامیان وعثمانیانده اسلامیتله توأم بر رسوخ واستقراره مظهریتنی تأمین ایده‌جك براهیندندر. چونکه ارکان کلیهٔ اسلامیه‌دن بری حقنده مشهود اوله‌جق مبالاتسزلق بو ملتی الك بیوك بر ظلمدن زیاده متأثر ایده‌جکی مجزوم بولندیغندن آداب عمومیهٔ اسلامیه‌مزك صیانتنده نه‌درجه اعتنا ایدیلیرسه حس مشروطیتك او قدر متانت کسب ایده‌جکی بدیهیدر. کرچه مشروطیتدن صکره اره صره کوریلن مبالاتسزلقلر دور سفاهت واستبداد تربیه‌سنك حریتدن بالاستفاده کشایشه قیام ایتمه‌سندن عبارت ایدی. اودور منحوس بتون مظالمی اردسنده اخلاق ومزیات اسلامیه‌مزی دخی سیلوب سوپورمك ایسته‌یوردی. کرك جهالت وکرك تربیهٔ

اسلاميه‌دن منفك اولان معرفت يوانی اخلاق
و اداب عموميه‌مزی اونوتديريور. برده تعسفات غدارانه
وی تعصبات جاهلانه اقامه ايديوردی .

[illegible] چيقيور بيقلماز انقاضی ارەسندن يوكسلوين
[illegible] برچوق جهتلردن تعفن ايتمكه باشلامشدی .
مشروطيت بونلرك تطهيريله مشغول ايدی . اولجه ،
تعفناتی حس ايده‌مه‌دن بعض كوته بينلر معالتأسف بونلری
مشروطيته مضاف قيلمقدنده چكنميوردی .

بتون بو تخفيفات وكلای ملتدن بكله‌نه‌وردی .
عوام ظن ايديوردی كه مجلس مبعوثانك ايلك اجتماعيله
هر شی اولوب بيتيوره‌جك . لكن خواص بيليرلردی كه
خيلی زمانه محتاج اولان بو تصفيه وكلای ملتك مجلس
مبعوثانده‌كی قرارلريله دكل وكلای ملتك الك كزيده‌لری
[illegible] ملتك الك واقفلری بالفعل موقع اقتدار و اجرايه
كلدكدن صكره واقع اوله‌جق اجراآت ايله [illegible]
حاصل اوله‌جقدی . اكر حق الانصاف دوشونلك لازم
كليرسه بر سنه ظرفنده پك چوق موفقيتلر اولدی
نه چاره‌كه احتياجاتمزك كثرتی ايچنده حقيله كوزه
چارپمه‌دی .

داخليه نظارتنك مشهود ومأمول اولان مساعيسی
ميانده سالف الذكر تبليغات بو ثمراتك برمثال جزئيسنی
تشكيل ايدر . زيرا بو تبليغات دور سابقك اره صره
مرائيانه ومنافقانه [illegible] ايتديكی تبليغاته البته بكزه‌مز
هر وجهله جدی . جدی اولديغی قدرده ثمردار
اوله‌جقدر . شمدی‌يه قدر غيب ايتديكمز اخلاق فضيله‌مزك
تحريتنه بشلانيلديغنی اثبات ايده‌جكدر . حكومتمز
بويله اولديغی كبی ضمن رفيقمزده نشر اولنان «اردوده
انضباط» سرلوحه‌لی نشريات جيده‌نك دلالتندن ده
اكلاشيلديغی اوزره عسكر وضابطانمزده بو حسه خادمدر .
زيرا وجدانی پك انور ونيازی بكار كبی قرة العين اولان
[illegible]

ملتك امدادينه يتيشمك ايچون ارقه‌لرينه دوشن
برقاچ ضابطانمزك مقاله‌سنك مضمونندده كنديسنه
اشتراك ايده‌جكنه شبهه ايتمه‌مليدر همان جناب حق دينه
وطنه ملته دولته حققه عدله خادم اولان اوليای امورمزی
حسن نيتلری درجه‌سنده مشكور بيورسون .

جمعيت علميهٔ اسلاميه عنوانی تقليداً (درسعادت
جمعيت علميهٔ اسلاميه‌سی) نامنه بر مهر حك ايتديره‌رك
اوته‌دن بريدن اعانه جمعنه قيام ايلديكی وسابق مابين بش
كاتبی جواد بكه كيجه‌لين ساعت التی رادده‌لرنده سيويل
بر كيمسه طرفندن مذكور مهر ايله مختوم بر ورقه
ابراز ايديلوب جمعيتك بر دار العلم تأسيس ايده‌جكندن
نه‌ايله معاونت نقديه طلب [illegible]
[illegible] جاريان مذكور ورقه مومی اليهك نظر
دقتنی جلب ايتديكی جهتله كيفيتی جمعيتمزه اخبار ايلدی .

حركت مذكوره‌يا طولانديريجيلر طرفندن وياخود ولقا
نيك بعض كسان جانبندن ويا شمدی‌يه قدر كنديسنه
كوره ابراز ايده بيلديكی خدماتيله آز چوق ثمرات
وجود ايدن جمعيتمزی لكه‌لمك ايچون بعض غرضكاران
اللرندن صادر اولمش اولديغنده شبهه ايدلمه‌يه‌جكندن
و شمدی‌يه قدر جمعيتمز بو يولده اعانه جمعنی محذوردن
سالم كورمديكندن هم مرجعنك نظر دقتنی جلب ايدر ،
وهم اخوان وطنك بويله طولانديريجيلره قپيلمه‌لرينی
اخطار ايدرز .

تصحيح

۹۱۷ نجی [illegible]
آتيه يازيله‌جقكن اونوتولمش :

« بدائع الافكار » صنايع شعريه‌يه دائر مكمل بر اثر
اولوب وقتيله معلم ناجی افندی مرحوم طرفندن مطالعات
واقفانه علاوه‌سيله (مجموعهٔ معلم) ده درجه باشلانمش ايسه‌ده
معلم محترمك وفاتنه مبنی ناتمام قالمشدر .

بونك ده ترجمه واكمالی ارباب فضل وكمالك همتنه وابسته‌در .»
برده او صحيفه‌نك نهايتنده‌كی (شو تعريض بجا) كلمه‌سی (شو
تعريض نابجا) و ۹۰۸ نجی صحيفه‌ده‌كی نوطه‌ده (تشبيه)
لفظی (تشييد) و ۹۲۲ نجی صحيفه‌ده‌كی (جذب الليالی...)
بيتی (حذب ...) ديزلمش اولمقله تصحيح اولنور .

محمد علی : روشن مطبعه‌سی

بازارایرتسی — فی ٥ رمضان سنه ٣٢٧ وفی ٧ ایلول سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
شهری احمد رامز

سرمحرر :
فاتح مجیز درساملرندن
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مشیخت مکتوبی قلمی خلفاسندن معمار زاده :
محمد علی

مندرجات :

نسخه سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
١٢,٦٠ فرانق
٦,٣٠ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

روشن مطبعه‌سی

يازار ايرتسى كونلرى نشر اولنور دينى ، ادبى ، سياسى وفنى هفته‌لق غزته در

بيان الحق ، بوسنه‌دخى ادراكيله مشرف اولديغمز رمضان مغفرت نشانك جمله امت محمديه حقنده مبارك اولمسنى ازدل وجان جناب واهب الاحساندن تمنى ايلمكله ايفاى وظيفهٔ شكران ايلر .

وعظلرمزدن : ٤

بسم الله الرّحمن الرّحيم

لقدكان لكم فى رسول الله اسوة حسنة لمن كان يرجوالله واليوم الآخر وذكرالله كثيراً

معناى منيفى : « شان جليل الوهيتمه قسم ايدرم‌كه سزك ايچون يعنى لقاء الٰهى ونعيم مقيم آخرتى آرزو ايدوب خداوند كريمى چوقچه ذكر ايدن مؤمنلر ايچون اقتدا واتباع اولونمغه لائق اخلاق حسنه وخصال مستحسنه آنجق رسول‌اللهده موجود وكائندر . »

اونى ذيشاندركه اونك بتون اخلاق عاليه‌سى اعتدال ممدوح اوزره اولوب افراط وتفريط نقيصه‌لرندن مبرادر . بومدعانك برهان مبينى ايسه (انك لعلى خلق عظيم) نظم اعجاز قرينى‌در .

(بعثت لاتمم مكارم الاخلاق) كذلك (انما بعثت لاتمم مكارم الاخلاق) كذلك (بعثت لاتمم حسن الاخلاق)

يعنى « بن مكارم اخلاقى اتمام واكمال ايچون بعث اولوندم ؛ بن آنجق مكارم اخلاقى اتمام ايچون بعث اولوندم ؛ بن حسن اخلاقى اتمام ايچون بعث اولوندم . » معانىٔ عاليه‌سنى مفيد اولان شو احاديث منيفه ايما ايديوركه انبياى سالفه عليهم السلام حضرات كرامنك هپسى ده اخلاق مرضيه . اوصاف مقبوله ايله موسوم ومتصف ايديلر . شو قدر واركه مشار اليهم حضراتندن هيچ بريسى اخلاق عاليه‌نك ذروهٔ كماله واصل اوله‌ميوب اودرجهٔ

باهرهٔ کمالی آنجق نبی ذیشانمز افندمز حضرتلری احراز بیورمشلردر .

بوقاریده دخی اشارت اولندیغی اوزره اخلاق نقطهٔ نظرندن فضیلت عظمی درجهٔ اعتداله مخصوص ومنحصر وطرفینی ایسه مذموم ومقدوحدر . مثلا نطقده طرف تفریط اولان غباوت نصل موجب شین ایسه طرف افراط اولان جربزده اویله‌در . شرف وفضیلت حد اعتدالی تشکیل ایدن حکمته منحصردر . کذلك شهوتك جمود درجه‌سیله فجوردرجه‌سی‌ده مذموم اولوب مستحسن ومقبول اولا رعفت مرتبه‌سیدر . کذلك غضبك جبن ایله تهور درجه‌سی مذموم ایکن شجاعت مرتبه‌سی باعث شرفدر .

اخلاق کریمهٔ محمدیه‌نك علویتی حیرت آور عقول اولدیغی قدرده خوارق نما تعداد واحصاسی وآثار فاخره‌سنك بتمامها تحدیث وانباسی ایسه بر درسده‌دکل، بیك درسده بیله غیر قابل استیفا اولمقله برابر تیمناً وتبرکاً دریادن بر قطره ، کونشدن بر ذره اولمق اوزره بعض شیم محمودهٔ رسالتپناهی‌یی ذکر ایده‌جکز .

ایشته اومکارم اخلاق محمدیه‌دن بریسی عفو ، بریسی‌ده مکارهه قارشو صبر وتحملدر .

نبی ذیشانمز افندمز حضرتلرینك عفو عالیلری ، حلم خداپسندانه‌لری ، کمال صبر عزمپرورانه‌لری درجهٔ امکانك صوك نقطه‌سنه رسیده ایدی . نصل رسیده اولمسون که مؤدب جلیلی بولنان ذات اقدس کبریا اوحبیب لبیبنه خطاباً (خذالعفو وأمر بالعرف واعرض عن الجاهلین) بیورمشدر

معنای منیفی: « آ نبی رسول اکرمم ! عفو جهتنی التزام ایت ; دستور سیاستك عفو اولسون ؛ خوش کور ؛ صیقمه ؛ میلك دائما قولایلق طرفنه اولسون . برده افعال جمیله وحسن معاشرتله امر ایت . جاهللره کلنجه اونلره قارشو اظهار حلم ایت ؛ فنالقلرینه فنالق ایله مقابله جهتنی خاطر عالیکه کتیرمه ؛ سکا قارشو یاپیلان تقصیراتی نظر مسامحه ایله کچیشدیر . »

مرویدرکه آیت جلیلهٔ مذکوره‌نك شرف نزولنده مهبط وحی خدا ، خواجهٔ هر دوسرا افندمز حضرتلری آیت کریمهٔ مذکوره‌نك تفسیرینه دائر ناموس اکبر جبریل امین حضرتلرندن استفسار بیوردیلرسه‌ده « بیلمیورم علام حکیم ذی الجلالدن صوره‌یم‌ده آله‌جغم معلوماتی حضور رسالت ونبوتکزه عرض ایدرم » جوابنی آلدیلر .

بالمراجعه تلقی معلومات ایله پیشکاه رسالتپناهیده تکرار تمثل بیوردقلرنده دیدیلرکه : « ای مفخر انبیا ، ای سرور اصفیا ، خالق اقدس واعظم آیت جلیلهٔ سابقه‌ده سکا اوچ مهم نقطه ایله امر بیوریور . برنجیسی سنی فراموش ایده‌رك سندن کسیلنلری‌سن زیارت ایتملیسك . ایکنجیسی ذات رسالتمآبکزدن بر شیئی دریغ ایدنلر وارسه سن آنلری عطایای محمدیه‌کدن محروم براقماملیسك. اوچنجیسی قدرجلیل نبوتکی تقدیرایده‌میه‌رك حق عالیکزده اذی ایدن بولنورسه اوکیلری‌ده عفو بیورملیسك .

کورولیورکه آیت جلیلهٔ مذکوره بتون مکارم اخلاقی جامعدر .

عفو عالئ نبوینك پك چوق امثلهٔ لامعه‌سی وارسه‌ده بودرسمزده یالکز درت دانه‌سنی ذکر ایله اکتفا ایده‌جکز :

(۱) ذات الرقاع غزوه‌سنده نصف نهار وقتی یعنی اوکله اوزری صحابهٔ کرام حضراتی اویومق اوزره آتلرندن اینمشلردی . ایشته اوصرده اول (تنام عینی ولاینام قلبی) سرینك مظهر ذیشانی حبیب کبریا افندمز حضرتلری‌ده شمشیر عالمکیر سعادتلرینی بر آغاجه تعلیق ایله کولکه‌سنده اویقویه وارمشلردی . ایشته بو فرصتدن بالاستفاده « غورث بن ابی الحارث » اسمنده بریسی سل سیف ایده‌رك او سلطان رسل افندمزحضر

تلرینه هجوم ایله (سنی بنم الدن شیمدی کیم قورتاره جق) دیه حایقردی .

بونك اوزرینه اول بلبل قدسی نغم گلشن توحید افندمز حضرتلری نرکس باغ مازاغ البصر اولان مبارك کوزلرنی آچارق (الله قورتارر) بیوردی . و بر معجزه اولمق اوزره غورثك الندن قلیج دوشمکله برابر یره ییقلدی . بو دفعه قلیجی (نبی بالسیف) افندمز حضرتلری من عندالله مؤید اولان دست همایونلرینه آلدیلر ومتجاوزه خطاباً (بکی! یاسنی شیمدی کیم قورتاره جق) دیدیلر .

غورث جواباً « یا محمد سکا مغلوب واسیر اولانلر حقنده کی عفو ومرحمتك قورتاره جقدر » دیدی .

بو سوز اوزرینه او رحمةً للعالمین افندمز حضرتلری غورثی درحال عفو بیوردی که شو صورتله مظهر عفو نبوی اولان غورث صولوغی منسوبی بولندیغی فرقه نزدنده آلدی و (بتون انسانلرك اك خیرلیسی اولان بر ذات عالیشانك یانندن کلیورم » دیه رك ماجرایی وعفو عالیٔ رسالتپناهی یی بیانه مجبور اولدی .

(۲) ابن عباس رضی الله عنهما حضرتلرندن مرویدر که عصر سعادتده اوچیوزی ارکك ، یوزیتمشی قادین اولمق اوزره درت یوز یتمش منافق واردی که اچلرندن بریسی ده منافق شهیر « عبدالله بن ابی » ایدی . بو کروه لایفلحونك فرقهٔ ناجیهٔ مؤمنینه قارشو جرائم قولیه وفعلیه لری عظیم ایدی . ایش بویله ایکن وحتی بعض صحابهٔ کرام طرفندن « یارسول الله بو منافقینی قتل ایدلم » دینلمش ایکن صاحب مقام محمود افندمز حضرتلری هیچ بریسنه طوقونمامش ودائما عفو ایله معامله بیورمشدر .

(۳) انس حضرتلری دیدی که : بر کون حضور رسالتپناهیده ایدم . اول شاه لعمرك تاج افندمز حضرتلرینك اوزرلرنده کناری قالین وسرت بر (بردهٔ شریفه) وار ایدی دیرکن بر اعرابی چیقه کلدی . کلیر کلمز بردهٔ شریفه نك یاقه سندن طوتوب شدتله چکدی . نه قدر شدتلی چکمش اولملی که بردهٔ شریفه نك کناری رسول مجتبی افندمز حضرتلرینك مبارك اوموزینك اورطه سنه عادتا تأثیر ایتدی .

اعرابی بونکله ده قالمدی . فتح دهان ایله « اللهك سنك یاننده امانت بولنان مالندن بکا شو ایکی دوه مك کوتوره جکی قدر ویر ، نه کندی مالکی ، نه ده باباکك مالنی ویره جکسك » دیدی .

بونك اوزرینه سرور کائنات افندمز حضرتلری « مال اللهك مالیدر بن ده اللهك قولی یم » دیدی وآز بجق صوکره « اعرابی بو یاپدیغك یانکه قالماز » بیوردی .

فقط اعرابی « خایر یانمه قاله جقدر » دیه درحال جواب ویردی .

سیدالکونین والثقلین افندمز حضرتلری « نیچون قاله جقدر » دیه سبب صوردیلر .

اعرابی « سببی معلوم . سن فنالغه فنالق ایله مقابله ایتمزسك عادتك بکل . ایشته اونکچون یاپدیغم کیده مه قاله جقدر » دیدی .

بونك اوزرینه شفیع المذنبین افندمز حضرتلری کولدی وفرمان بیوردی اعرابی یه بر دوه یوکی آرپه ، بر دوه یوکی خرما ویرلدی .

(۴) مکهٔ مکرمه (شرفها الله تعالی الی یوم القیامه) نك روز فیروز فتح مبیننده صاحب لواء معقود افندمز حضرتلری اولا کعبهٔ معظمه یی طواف ایله ایکی رکعت نماز قیلدی . بعده نور سبحانی کبی درون کعبهٔ مکرمه یه دخول بیوردی . حالبوکه رؤسای قریش اسیر ایدیلوب اورایه جلب ایدلمشدی . سید العرب والعجم افندمز حضرتلری رؤسای مذکوره یه خطاباً « شیمدی حقکزده نه معامله ده بولونه جغم ، نه ظن ایدرسکز » بیوردیلر .

رؤسای مذکوره ایسه « ظنمز بودر که بزه ایلك ایده جکسك چونکه صاحب کرم برادر وعالیجناب برادر زاده سك . یا محمد شیمدی بزه مالکسك حقمزده سماحت کریمانه کی کوستر » دیدیلر .

بونك اوزرينه كان كرم ومروت ، بحر زخار مرحمت افندمز حضرتلرى « قرداشم يوسفك ديديكى كبى — بوكون سزه قارشو لوم وسرزنش يوقدر. جناب حق سزى عفو ومغفرت بيورسون. چونكه ارحم الراحميندر — ديرم. هايدى هپ آزادسكز ، حرسكز ، مال ومنالكزده سزكدر ، اوكاده كيمسه طوقونميه‌جقدر » بيورديلر .

مكارم اخلاق محمديه‌دن بريسى‌ده حسن معاشرتدر .

حسن معاشرت نبويه‌يه دال اولمق اوزره انس حضرتلرى ديديكه : رسالتمآب افندمز حضرتلرينه اون سنه خدمت ايتدم ، بو اون سنه ظرفنده اول شاه سرير لولاك افندمز حضرتلرى بركره‌جك اولسون بكا (اف) ديمديكى كبى ياپديغم ايشلر ايچون (نيه بويله ياپدك) ، كورمديكم ايش ايچونده « نيچون فلانجه ايشى كورمدك » ديمديلر .

كذلك جرير بن عبدالله ديديكه بن شرف اسلام ايله مشرف اولديغم كوندن اعتباراً حضور عالئ رسالتپناهى يه هر ايسته‌ديكم زمان كيردم وهرنه زمان شرف مثوله نائل اولسه‌م اول مهتر و بهتر عالم ، سيد ولد آدم افندمز حضرتلرى اظهار تبسمله حق عاجزانه‌مده حسن قبول كوستريرلردى .

كذلك ام المؤمنين حضرت عائشه رضى الله عنها وعن ابيها ديديكه « محمد قدر حسن اخلاق صاحبى هيچ برفرد آفريده يوقدر اول ذات عاليشانى كرك صحابه‌دن ، كرك اهل بيتدن هركيم چاغيرسه همان « لبيك » ديه اجابت بيوروردى » .

كذلك حضرت على كرم الله وجهه ورضى الله عنه بيورديكه فخر كائنات عليه اكمل التحيات افندمز حضرتلرى غايت كنيش يوركلى ، صوك درجه‌ده طوغرى سوزلى ، فوق العاده يموشاق خويلى ، هركس ايله كوروشمه‌ده قونوشمه‌ده حسن اخلاقك اك عالى نمونه‌سى ايدى .

شفاء شريفده مسطور اولديغى اوزره اونبى ذيشانمز افندمز حضرتلرى صحابهٔ كرامى اره‌سنده اوطورور ، اونلره قاريشور ، برابرجه قونوشور ، آنلره فشروع برصورتده لطيفه ايدر ، صحابهٔ كرامك چوجقلرينى اوقشار ، قوجاغنه آلور ، اوطوردور ، بركوله ، برجاريه ، برحر ، برفقير والحاصل هركيم اولورسه اولسون ذات رسالتپناهيلرينى دعوت ايده‌جك اولسه اجابت بيورور ، خسته اولانلرى مملكتك تا اوبر باشنده اولسه عيادته كيدر ، اظهار معذرت ايدنلرك عذرينى قبول ايدردى. نصلكه تبوك غزوه‌سنه كيده‌مينلرك عذرلرينى قبول ايله كيتمه‌مك خصوصنده آنلره مساعده احسان بيورمشلردى .

مكارم اخلاق محمديه‌دن بريسى‌ده شفقت ورأفتدركه كمال شفقت ورأفت همايونلرى (لقد جاءكم الآيه) نظم مبينى ايله مبرهندر . باقيكز جناب رب منان بيوريوركه : « سزه ينه سزدن اصلى ، نسلى ، احوالى معلوم بررسول ذيشان كلدى. سزك فنا يولده بولونمه‌كز اونك پك آغيرينه كيديور ؛ كيديورده سزى دائرهٔ ايمانه ، دائرهٔ نجاته ايصال ايچون ابراز حرص ايديور . اونبى عاليمقام غير مؤمنلره قارشو بويله اولديغى كبى مؤمنلر حقنده‌ده پك شفقتلى ، پك مرحمتليدر »

ذاتاً وجود عالئ نبويلرى بتون كائنات حقنده محض رحمتدر. نصلكه (وما ارسلناك الا رحمة للعالمين) بيورلمشدر . (مابعدى وار)

شيخ الاسلام ابوالسعود افندى مرحومك ترجمهٔ حالى

— مابعد —

مرحوم مبرور بعضاً كثرت مشاغلدن ناشى اظهار علائم كلال ايله قاضى‌عسكرلكده بولنديغى زمانى ياد ورؤياى آتى يى ده حكايه وايراد ايلرمش :

[قاضيعسكر ايكمدن برهفته اول بر كيجه واقعه مده كنديمى فاتح جامع شريفنده صلات عصرى ادا ايدر كورمشدم مكر بورؤيا مأموريت مذكوره ده سكز سنه مدت بولنه‌جغمزه اشارتمش . كاشكى ايكنديه بدل ياتسو نمازى قيلمش اولسه يدق ؟]

٩٨٢ سال هجريسى جماذى الاوليسنك بشنجى بازار كونى سكسان يدى ياشنده اولديغى حالده همان روحى مشتاق بولنديغى عالم حقيقته شهپر كشاى ارتحال اولدى . جنازه نمازى فاتح جامع شريفنده حضرت سنبل سنان امامتيله ادا اولنه رق حضرت ابى ايوب جوارنده بنا كرده سى اولان مكتب ساحه سنده دفن ايدلدى . [قد انتقل المولى ابو السعود] عباره سى تاريخ انتقاليدر .

قبر شريفى غايت ساده وحيات پيغمبر پسندانه سى كبى هر درلو زينت ظاهريه دن آزاده اولمغله برابر زائرينك معلومى اولديغى اوزره جداً مهيب ودلغريبدر .

انسان حين زيارتده بر اومهابتلى فقط آلايش صوريدن عارى قبر شريفى برده مدفون محترمنك عظمت كمال و دهاسنى پيش تأمله آليرواطرافده مدفون اولان متأخرينك زينتلر ، دبدبه لرله مشحون اولان صورتا معلا و معظم تربه لرينه عطف نظر حيرت ايلرده تجملات صوريه ده نه درجه ايلرى كيتديكمزى ، تكملات معنويه ده نه قدر كرى قالديغمزه وهلهٔ اولاده حكم ايده رك متأسف اولور .

علامهٔ مشار اليهك دفينهٔ كرانقيمت وجودينى حامل اولان اومدفن ذى سكونى وصيته بناءً وجه معروض اوزره يعنى مشروع وساده بر صورتده تنظيم واوصورتله محافظه ايدلمشدر :

مرحوم مبرورك خبر انتقالى مدينهٔ منوره ومكهٔ مكرمه يه واصل اولنجه كنديسى ايچون صلاة غائب ادا ايدلمشدر . بومظهريت اكابر اسلام بيننده ذوات معدوده يه منحصردر .

— مهمه —

ابو السعود مرحومك جنازه نمازينك سنبل افندى امامتيله ادا اولنمسى شايان دقتدر . چونكه سنبل افندى طريقت خلوتيه مجددلكيله جهانك معلومى برقطب زمان ايدى. اوته دن بروعلما ايله صوفيه بيننده مباينت افكار بولنديغندن اعتقاد ايدنلر شو امامت خصوصنه عقل ايرديره مزلر صانيرم . فقط مسئله غايت بسيطدر . زمان ابو السعوده كلنجيه قدر بو ايكى جماعت اسلاميه ميانده فى الحقيقه خيلى مناقشات وقوعبولمش ومنافرته سبب اولمشدر. مفتئ مشار اليه طرفندن ويريلان برفتواى شريف مسئله يى طرفينك اعتراضنه محل قالميه جق صورتده حل ايديور ، ابو السعود افندى فتواى مبحوثنده: « مظهر عشق الهى اولان بختيارانك اثناى ذكر وتسبيحده بعض احوال فوق العادهده بولنملرى محل اعتراض دكلدر . چونكه انسانك تواجد حالنده كى حركاتى غير اختيارى وصرف روحانيدر . » واديسنده بيان حقيقت ايده رك كنديسنك ده چاشنى سنج لذائذ توحيد اولديغنى اثبات ايلش وجنازه نمازنده حضرت سنبل كبى بر ولئ كاملك امامتنى وصيت ايتمشدر. مشار اليه ايله سنبل افندى بيننده غايت جدى بر محبت خالصه بولنديغنى دخى تحقيق كردهٔ اولى الابصار در.

عصر ابو السعود دن صكره محير العقول انقلاباته معروض قالان ادارهٔ دولته تبعاً اخلاق عموميه يه دخى لايعد نقصانلر طارى اوله رق درلو سببلردن ناشى بو ايكى جماعت بيننده ينه بر طاقم مناقشات ظهوره كلمش ايسه ده الى ماشاءالله تعالى برطريق اعتدال تعقيبيله فى الاصل جمعيت واحده اولان بالعموم اهل اسلامك بر نقطهٔ سالمه ده برلشه جكلرى وبرلشمكده اولدقلرى مأمول ونظر شكر وافتخار ايله مرئى بولنمشدر . بو حال پك طبيعى دكلميدر ؟ چونكه :

جمله نك مقصودى بر اما روايت مختلف

انتهاى ملاحظه

ادیب محترم فائق رشاد بك افندی حضرتلری «اسلاف» ده مرحوم مشار الیهی بروجه آتی تعریف بیورورلر :
[مشار الیه اوزون بویلی ، یناقلری چقورجه ، بغدای رنکلی ، اوزون آق صقاللی ، نورانی لقا ، وقور ، ادیب وجیه ، مهیب ، لباس تجملدن عاری ، همرنك سلف صالحین پیر واصحاب وتابعین ایمش .]

قوانین عثمانیه‌یی برصورت مشروعه‌ده تنسیق ومصالح دیوانیه‌یی حسن صورتله اصلاحه موفق اولدیغی کبی الیوم سجلات حکامك املا واصول صکی جمله‌ٔ اجرا آنندن اولدیغی (ذیل شقایق) ده مقید در .

حضرتك برقاچ دفعه صباح نمازی وقتندن ایکندی نمازی وقتنه قدر بیك درت یوزی متجاوز فتوی امضا ایلدیکی مرویدر . اوزمانکی مشایخ اسلامیه‌نك فتوی امضا ایتمسی یالکز «کتبه‌الفقیر فلان عفی عنه» جمله‌سنی یازیویرمکدن عبارت دکلدر . برمسئله‌ٔ شرعیه‌یی ایجابنه کوره برتفصیل شرح و ایضاح ایله آلتنه امضاسنی وضع ایلمك دیمکدر که بالاخره اصول اتخاذ ایدیلن یالکز امضا آتمقله قابل قیاس اوله‌میه‌جغندن برکونده اویله بیك درت یوز فتوایی تنظیم وامضا ایلمك قدرت بشریه‌نك خارجنده کورولور . بناءً علیه حضرت ابوالسعودك قوهٔ قدسیه‌سنه حمل اولنور .

اجل تألیفاتی اولان تفسیر شریف جهان علم وهنرده امثالنه نادراً تصادف اولنان خوارق آثار دهادندر . بو اثر کزینك مقدمه‌سی اولان خطبهٔ شریفه‌نك برقاچ یوز جلده معادل برقیمت بلاغتی حائز اولدیغی مصدق علمادر .

علمای عرب بیننده آثار فضلای رومدن اك زیاده ابوالسعود افندی تفسیری شهرت بولمش و نظر تقدیر ایله مطالعه ایدلمکده بولنمشدر .

« ارشاد العقل السلیم » تفسیر کبیرك کنارنده مطبوع اولمقله برابر مصرده دخی آیریجه طبع ایدلمشدر . حضرتك جمله‌ٔ آثار مخلده‌سندن اولان فتاوای شریفه‌سی ده مشهوردر . ارباب ذکر وتوحیده متعلق فتواسی ایله خلافت جلیله‌یه عائد بیانات مهمه‌یی حاوی اولان دیکر فتواسی اربابی عندنده اك مهم آثار معتبره‌دندر . اشعاری دخی مظهر تقدیر شعرادر .

تمیزی مسلم عالم اولان فائق رشاد بك افندی مشار الیهك آثار شعریه‌سی حقنده مطالعات آتیه‌ده بولنیورلر : «ابو السعود مرحومك السنهٔ ثلثه اوزره غایت نفیس وسلیس اشعاری واردر . اشعار عربیه‌سنك اشهری :

ابعد سلیمی مطلب ومرام
ودون ذراها موقف ومقام

بیت عاشقانه‌سیله مصدر اولان قصیدهٔ میمیه سیدر . مخادیم کرامندن برینك وفاتنده مرثیه کونه انشاد ایتدیکی منظومه‌دن منتخب اولان شو برقاچ بیتده پك دلسوزدر :

کل ای خجسته خصال وملك جمالم ! کل
توکندی حسرت ایله طاقت ومجالم کل
سنی بقاده قویوب بن فنا بولەم دیر ایدم
وجود بولمدی اندیشهٔ محالم کل
سنکله ملك وجودم تمام عامر ایدی
ییقلدی جملةً اولدی خراب حالم کل
بوروزکار ایسه ای ابر ! ایدن یاشك سیلاب
بنی آغلادان اولدر ، کل آغلاشالم کل

ـ انتهای مطالعه ـ

شعرای عثمانیه وایرانیه آراسنده مرحوم قدر بلیغ ومعجز شعر عربی سویلین یوقدر [۱] عثمانلیجه اوله‌رق

[۱] السنهٔ ثلثه ادبیاتنك بتون دقائق وغوامضنه شدت وقوفی ارباب کمال عندنده مسلم وقوهٔ تمییزیهٔ فاضلانه‌سی تصدیق کردهٔ عالم اولان مربیٔ وجدانم ، محب اعز واکرم ذی عرفانم ادیب کامل بلند فطرت مستجابی زاده عصمت بك افندی حضرتلری ، ابوالسعود افندی مرحومك آثار عالیهٔ عربیه‌سنی بزم وایرانك بتون عربجه اثرلرینه ترجیح ایتدکاری کبی بر خیلی علما وشعرای عرب آثارینه دخی حائز رجحان اولدیغنی بیان بیورورلر . بو مطالعهٔ واقفانه‌یی آنجق فاضل اریب مشار الیه کبی دهاة ادبدن ایشتدیکمزدن طولایی بوراده ایراده جسارت ایدیورز . یوقسه کندمزده بویله اقتدار تمیز موجود اولدیغنی دائماً معترفز .

مرثیهٔ مذکورهدن بشقـه اثر منظومنه دسترس اولهمدق. مصادف اولان اخوان کرامدن نشرینی استرحام ایدهرز.

مرحومك نثری دخی شعری کبی غایت طبیعی وساده وصنایع لفظیهدن زمانه کوره آزادهدر. المزده بولنان بعض اثرلرندن بویله‌ استدلال ایدییورز.

***

مغفور مبرور زیرك جـوارنده جرچرده کائن قوناغنده اقامتـله امور مسلمینی رؤیت ایدر، واوقات معینهده طوپ قپوسرایـنه عزیمتله پادشاهی زیارت ایلرمش، اثنای آمد وشدنده — الیوم نام عالیسنه نسبتله یاد اولنان — جادهیی انتخاب ایلدیکی جهتله جادهٔ مذکوره نامنه اضافةً توسیم اولنمق شرفنه مظهر اولمشدر.

اقامتکاه ابوالسعود بولنمقله مســعود اولان مذکور قوناقده محرابلی بر اوطه موجود اولوب مشارالیه بورادە مشغول طاعات اولورمش. جبههٔ شریفهسنك تماسـیله محرابك آشنمش بولندیغی مروی ایسهده الیوم بو بنای مقدس غیر مشهوددر.

اولاد واحفادینك اقامتنه حصری وقفیهسنك جملهٔ شرائطـندن بولنان وکیم بیـلیر هانکی زمانده هانکی جرئتکارك تجاوزیله عرصه حالنه بالافراغ او صـورتله اوتهیه برویه فروخت اولنان بیت مبحوثك الیوم بی‌نشان بولنمسنه تأسف اولنور. [۱]

درت نجل نجیبیله اوچ کریمهٔ عفیفـهسی واردر:

محمود چلبی، محمد چلبی، مصـطفی چلبی، احمد چلبی
کریمهٔ خاتون، رحیمه خاتون، خدیجه خاتون.

رحمهم‌اه تعالی

زمان انتقالنده مصـطفی چلبیدن ماعداسی حیاتده دکللردی. حتی مصطفی چلبیدن بشقه الك کوچـك زادهٔ عمرینك اثنـای دفننده: «یارب! بر دانه قالان ثمرهٔ فؤادمك آرتق آجیسنی بکا کوسترمه» دیه تضرع ایدهرك آغلادیغی مرویدر. نسلی مصـطفی چلبیدن تشعب ایتمشدرکه مشـارالیهك اوغلی قاضیعسـکر احمد افندیدر. مفتی‌الانام شهیر خواجه سـعدالدین افندی مرحومك مخدومی عزیزافندیده مصطفی چلبینك دامادیدر.

حضرت ابوالسعودك نکتهپردازلقده، بدیهه کولقده دخی اولین وآخرین ایچنـده همان یکانه اولدیغی آثاریله مثبتدر. (جواهرالزواهر) نام اثر معتبرده منظورمز اولان فقرهٔ آتیه بو خصوصده ایراداولنه‌جق ادله‌دندر:

«مفتی‌الثقلـین مولانا ابوالسـعوددن بعض ظرفا «خزینه» معناسنه اولان «خزانه» وچناق معناسـنه اولان «قصعه» نك فتح ویا کسرایلهمی قرائت ایدیله‌جکنی استفسار ایدرلر؛ مشارالیه حضرتلری: [لاتفتح الخزانة ولاتکسر القصعة] یعنی خزانهیی فتح وقصعهیی کسر ایتمه بیوررلرکه لفظ خزانهیی مفتوح و لفظ قصعهیی مکسور اوقومه دیمکله برابر خزینهیی آچمه وچناغی قیرمه دیمکی دخی توریه واشراب بیورمشلردر.» انتهای فقره

معلم ناجی افندی مرحومك (اصطلاحات ادبیه) اسملی مجلهٔ جلیلهسـنده شعره متعلق بیان ملاحظـات ایدلدیکی اثناده بلغای شعرای عربدن ابی دلامهنك خلیفه مأمون العباسـینك بر سـوألنه قارشی ابراداایتدیکی بر جواب بدیعدن بحث اولنمش وبو جواب شعر منثوره مثال اولهرق اتیان ایدلمشدر. حق‌الانصاف سویلنمك لازم کلیرسه ابوالسـعود مرحومك جوابی ابی دلامهنککنه مرجحدر ظن اولنور.

[۱] اجارهٔ واحده اوزرینه مؤسس اولان اماکن وعقارات وقفیهنك حال‌حاضرده کورلدیکی وجهله اجارتینه تحویلی «الضرورات تبیح المحظورات» قاعدهسـنه توفیقاً سلطان مراد ثالث زماننده حسب‌الایجاب ترویج اولنمش ایسهده اوقافه فائدهٔ تأمینی مقصدیله ابداع اولنان بواصول بالآخره پك‌چوق سوء استعمالاته میدان ویرمشـدر. مشروطه خانهلرکده بو اصـولدن استفاده ایدلمك طریقنـه کیدیلهرك مغایر شرط واقف آخره استیجار ایدلمش اولمـی مظنون وشو حرکـتك درجهٔ سـقامتی تعریف وتوضیحدن بیروندر. انشاءاللهتعالی بوکبی احوال غیرلایقهنك رفته رفته زائل اولمسنی امید ایدهرز.

ابوالسعود افندینك لقب كزینی اولان (مفتی الثقلین) عنوانننك اسباب توجیهنه دائر روایات وحكایات غریبه‌یه مصادف اولدق . ونلردن بوراده بحث ایتمكی — آز چوق محل اعتراض بولدیغمز ایچون — موافق عد ایتمیورز . آنجق مولانای مشارالیهك احاطهٔ كلیه‌سنه مبنی بو عنوان مفخرتله میال اولدیغنه قائلز . جناب ابن‌كماله‌ده « مفتی الثقلین » دینیلیر . بوده عین سببه مبنی توجیه ایدلمشدر .

حضرتك درسعادتده ، اسكلیده خیراتی واردر .

اسكلیده جامع شریفی معمور اولوب دروننده اوقات معینه‌ده — بر موجب شرط — آیین ذكراه اجرا قیلنور .

استانبولده طوپ قپو خارجندن شهرامینی جوارینه قدر صویوللری وشهرامیننده چشمه‌سی ، جوار حضرت خالدده كائن مكتبی ، معجونجیده حمام وچشمه‌سی معموردر . بر عصردن بری مشرف خراب اولدیغی حالده بر سنه اول بلطفه تعالی تعمیر وتجدیدینه موفقیت حاصل اولان مكتبنك مضافاتندن برده معلم سكناسی بولندیغی وقفنامه‌ده مصرح وتملرینك موجودیتندن مستبان اولمغله دورسابقده — وقفك خزینه‌ده احتیاطاً موقوف بولنان نقودندن صرف ایله — تجدیداً انشاسی ایچون نظارت اوقافه مكرراً مراجعت ایدلمشدی .

ملغا مجلس اوقافده اجرا قلنان مذاكرات دورا دور مستوجب الفتور نتیجه‌سنده اعماری جهتنه كیدلمامش و « بوكبی وقف خانه‌لرك تعمیری من له السكنایه عائددر » جواب ناصوابیله برنمونهٔ فضل وكمال ابراز ایدلمشدر (!) شرط واقفه كلیاً مغایر وجداً اضاحیك اقوالدن اولان بوجواب جهالت نصابك استماعی ذهنمزده غریب بر وسوسه حصوله كتیرمشدی‌كه اوده حفظنا اه وقفك صو یوللرینك بوزلمسی حالنده تعمیری ایچون مجلسده مذاكره جریان ایتدیكی صره‌ده « تعمیری من له السقیایه عائددر ! » قرار آبداریله ایشك ایچندن چیقملری محتمل اولدیغی واهمه‌سی ایدی .

⁂

حضرت ابوالسعودك بر آزده افكار عالیهٔ اداریه‌سندن بحث ایتمك لازمدر . چونكه حال حاضرده بوندن آله‌جق پك چوق درسلر عبرتلر واردر اعتقادنده‌یز . مفتی مشار الیه ، دولتمزك دور تعالی و اقبالی اولان سلطان سلیمان خان قانونی‌نك اواسط سلطنتندن سلطان سلیم ثانی اوائلنه قدر مقام مشیختده بولنمش و احكام جلیلهٔ شرع شریفی هر محلده ، هروجه ایله حسن تطبیق واجرایه موفق اولمشدر . زمان اداره‌سنك ، سیاست شرعیه‌نك‌دور تكاملی اولدیغی شهادات تاریخیه ایله ثابت بولنیور . بناءً علیه دلائل سائره‌یه لزوم كورمیز .

احكام شرع مطهرك كافل سعادت دارین اولدیغی بدیههٔ محضه‌سنی جرح ایتمكه یلتنن كوتاه بینانه زمان ابوالسعودی پیش تأمله آلملرینی اخطار ایدیورمك تاریخی ، مسكت وقطعی برجواب دكلیدر ؟

ممالك عثمانیه حال حاضرندن بش مثلی بروسعتده مالك اولدیغی حالده بعید وقریب بتون بلادك الك هجری كوشه‌لرنده‌بیله احكا شرعیه‌یی كما هی حقها تطبیق واجرا ایتمك مشارالیهك نه بلند براقتدار داهیانه‌یه مالك بولندیغنه برحجت غرا تشكیل ایدر .

اتفاق مؤرخین ایله ثابت اولان حقایقدندركه دولتمزك او دور كزین اعتلاسنده حكومته قارشی زنبیللی علی افندیلر ، ابن كماللر ، ابوالسعودلر كبی اعاظم امت ، ملتك هیئت مبعوثانی حكم وقوتنده ایدیلر .

اوامر حكومت دائما بو ذوات مقدسه‌نك انظار تدقیقندن كچر ، انضمام آرالریله اجرا اولنوردی . بناءً علیه زیر حاكمیت سلطنت سنیه‌ده بولنان هرصنف اهالی متساویاً نائل رفاه و عدالت اوله‌رق حسن آمیزش ایدرلردی . تمامی تمامنه قانون الٓهی دائره‌سنده اداره اولنان

بر مملکتده ایسه فساد ونفاق ایشیدلمامش ، کورولمامشدر .

ذوات مذکوره‌نك سرای همایونه قارشی موقفلری پك بیوك ایدی .

سلطان سلیم اول کبی مرتبهٔ ولایتی احراز ایلمش بر شهریار علویت شعار ایله ملاقات ایچون سرایه کلن زنبیللی علی افندی مرحوم حضوره داخل اولورکن بلند آواز ایله :

(ان الله لایحب الظالمین) آیت جلیله‌سنی قرائت وپادشاهی ایقاظه همت ایدردی .

حضرت ابوالسعود دخی اسلاف کرامنه پیرو اوله‌رق سلطان سلیمان قانونی‌نك ، برقتل مسئله‌سنده جماعتله نماز قیلمادیغندن ناشی شهادتنی قبولدن استنکاف ایلمش و محافظهٔ احکام شرعیه خصوصنده نه درجه‌لرده فداکار بر مفتی قدسی شعار اولدیغنی اثبات ایتمشدر .

رحمه الله تعالی رحمةً واسعة   خطاط وحدتی افندی حفیدی

سعود

تاریخ اسلام صحائفندن

« مدینهٔ منوره‌ده‌کی سکنهٔ قدیمه وبینلرنده‌کی محاربات مدیده »

مابعد :

خطهٔ یمانیه‌دن قطعهٔ حجازیه‌یه طوغری شد رحال ایدن بو مهاجریندن بعضیسی قابل اسکان اراضی بولدقجه توطن ایتمکه باشلادی .

عمرو مزیقیا ایسه حوالیٔ مکه‌یه قدر کله‌رك جوارنده برمدت اقامت ایچون اوسکنهٔ بلدةالله اولان جرهمیلردن مساعده ایسته‌دی . بنی جرهم شوطلب نازکانه‌یی قاباجه ردوباب مساعده‌یی عمرو ایله اتباعنه سد ایتدی . عمرو طلبنی تکرار ورفق ایله اولمادیغی صورتده عنف ایله جوار مکه‌ده برازوقت مطلقا آرام ایده‌جکنی اخطار ایله‌دی . جرهمیلر بوکا ده اهمیت ویرمه‌یجه یمانیلرك شدتلی برهجومنه مقابله ایتمکه مجبور واوچ کون قدر سورن مقاتله‌ده مخذول ومقهور اولدیلر .

عمرو ، مظفراً مکه‌یه کیروب برسنه مقداری نزدبیت اللهده اسکان ومعیتی خلقنی‌ده شهر مقدسك داخل و خارجنده ایطان ایله‌دی . لکن (سبأ) بلده‌سنك لطیف ومعتدل هواسنه آلیشمش اولان بو جماعت ، مکه‌نك سموم آتشینه‌نه تحمل ایده‌میه‌رك اکثری حمایه طوتولوب هواسی صاف بریر تحریسی ایچون اطرافه داغیلمغه قرار ویردیلر .

بالاخره (لحی) نامنی آلان ودین حنیف ابراهیمی بتپرستلکه تحویل ایدن (عمرو بن لحی) یادکارینك باباسی بولونان (ربیعة بن حارثه بن عمرو) ایله تابعلرندن ماعداسی یکیدن برهجرتی اختیار ومهاجرین میانندن (ثعلبة بن عمرو) اتباعیله برابر ، نامنه منسوب اولان (ثعلبیه) موقعنه‌ده مرکز خیام ومدت مدیده اوراده قرار ایتدی .

(عمرو مزیقیانك بو ایکنجی هجرتده نامی ذکر اولنمامسنه باقیلیرسه یا نقل ایتدیکمز برروایت موجبنجه یمنده ، یاخود تأثیر حما ایله مکه‌ده وفات ایتمش اولدیغی آکلاشیلیور) .

وقت کچدکجه ثعلبه‌نك قبیله‌سی تزاید ایله کندیسی تزیید قوت وبالاخره عالم آخرته رحلت ایده‌رك یرینی (حارثه) نامنده‌کی اوغلنه وحارثه‌ده برمدت صوکرا مقامنی (اوس) و (خزرج) اسمنده ایکی دانه مخدومنه براقدی .

ثعلبه‌دن اوس وخزرجه کلنجه‌یه قدر کچن زمان ایچنده افراد قبیله ثعلبیه موقعی استیعاب ایده‌میه‌جك قدر چوغالمش بولندیغندن اراضیٔ مدینه‌یه طوغرو یاییلمق لازم کلمش ویوقاریده عرض ایتدیکمز وجهله برهجرت دها وقوع بولارق اوس وخزرج جماعتی زمین مقدسده یرله‌شوب بین الیهود (ابناء قیله) دیه شهرت بولمشدی

یهودیلرك اوسی وخزرجیلره (ابناء قیله) دیمه‌لری قبیله رئیسلرینك (قیله بنت عمرو) لك چوجقلری اولماسندن یعنی (قیله بنت عمرو بن جفنه بن عمرو مزیقیا) یی حارثة بن ثعلبة بن عمرو) آلدیغی جهتله مشار الیهانك اوس ایله خزرجك والده سی بولونماسندن ایلری کلمشدی .

يكى كلنلرده بلدۀ طاهره اراضيسنده يرلشەرك اعمار مملكت وتزييد مكنت وقوته چاليشدقلرى هنكامده اوسيلرك رئيسى اولان (اوس بن حارثه) خستەلانمش وحياتندن قطع اميد ايديلەجك بر حاله كلمشدى .

برادرى خزرجك (عمرو) (عوف) (جشم) (كعب) (حرث) نامنده بش دانه اولادى اولديغى حالده كنديسنك (مالك) اسمنده براوغلندن ماعدا اولادى بولنميوردى . چونكه سن شبابنده آزادەسرانه ياشامق فكريله طوق ازدواجه پك چابوق تسليم رقبه ايتمەمشدى . عيادت ايچون فراش احتضارينه ياقلاشان قومى بونى ايماءً (كنجلككده ايديلن توصيەلره آلديرمازدك . ياشلك ايلرلەديكى صيراده اولنوب (مالك) دن باشقه اولاد يتيشديرەمەدك) صورتنده ستملره قالقيشمش ، ورئيس محتضرى (مالك كبى خير الخلف براقان بر پدر هيچ بر وقت اولمش صاييلماز . چاقماق طاشندن اظهار ناره مقتدر اولان جناب كردكار ، مالكك نسلندن برچوق افراد بسالت نهاد يتيشديرمكه قادردر) مآلندەكى (لن يهلك هالك ترك مثل مالك ان الذى يخرج النار من الزندة قادر على ان يجعل لمالك نسلاً ورجالاً بسلاً) فقرەسنى ايراده مجبور ايتمشلردى . زواللى خسته بوسوزلردن صوكرا يكانه اوغلنى ايوب سوەرك و « اى بنى المنية ولا الدنية » خطابنى ايراد ايدەرك :

ففعل الذى أودى ثمودا وجرهما
سيعقب لى نسلاً على آخر الدهر
تقربهم من آل عمرو بن عامر
عيون لدى الداعى الى طاب الوتر
المبأت قومى ان الله دعوة
يفوز بها اهل السعادة والبر
اذا بعث المبعوث من آل غالب
بمكة فيما بين زمزم والحجر
هنالك فابغوا نصره ببلادكم
بنى عامر ان السعادة فى النصر

منظومەسنى بالانشاد مكۀ مكرمەده آل غالبدن بر پيغمبر بعث ايديلەجكى جهتله سعادت ابديه اوكا نصرت ومعاونتله قازانيلەجغنى اشارت وحين ظهورنده ذات قدسيسنه متابعت ومظاهرت ايديلەسنى قومنه وصيت ايليەرك عالم بقايه رحلت ايتدى .

مالكك (عمرو) (عوف) (مره) نامنده اوچ دانه اولادى وبونلردن برچوق احفادى ظهور ايدەرك اوسك اميد ايلديكى صورتده نسلندن موجب تفاخر بر تكاثر حصوله كلدى . حتى بونلردن برازيله (عوف بن خزرج) و(حرث بن خزرج) اولادندن برمقدارى مدينەدن (عمان) جهتلرينه طوغرو آچيلوب اورالرده ساكن اولديلر . لكن هجرتلرى سببيله سلسلة الذهب انصاريتدن خارج قالديلر .

§

ايشته بو ايكى برادر زادەلردن ، يعنى اوس وخزرج اولاد واحفادندن مدينەده متوطن اولان بطون وشعبات بلدۀ طاهرەده اولجه يرلشمش بولونان يهوديلرله تأسيس اتفاق ايدەرك خوش كچينمكه چاليشديلرسەده يهوديلرك فساد پيشه ومكر انديشه اولملرندن طولايى پك دەكوز آچوب كنديلرينى طوپلامغه ميدان بولاميورلر وهر كون جهودانه برغدره دوچار اوليورلردى .

چونكه بونلرك بر ساعت متزايده ايله كرك عدداً كرك قوةً ترقيسى قوم يهودى وبالتخصيص مدينه يهوديلرينك الك صاحب نفوذى صاييلان (بنى النضير) و(بنى قريظه) عقلاسنى دوشونديريوردى . بو عقلا ، بالمشاوره (بنى حارثه بن ثعلبه) يه قارشى حب ووداد وحتى دادوستادى قطع ايدرك عادتا شدتلى بر بويقوتاژه تابع طوتمق صورتيله اونلرى زبون دوشورمكه قرار ويرديلر وبو قرارى تكميل يهوديلره بالتعميم موقع تطبيقه وضع ايتديلر . فى الواقع شو تشبث وتطبيق نتيجەسنده اولاد حارثه ايچ بضرورته دوچار اولدى . وسوق احتياج ايله يهوديلره سرفرو ايتمكه مضطر

قلدی . لکن بحکمةالله ظهور ایدن بر وقعه اوزرینه مغلوب
اولانلر غالب وغالب کورونلر مغلوب اولمق صورتیله قضیه
عکسنه دوندی .
شو صورتله‌که :

المولوی طاهر

(مابعدی وار)

سر محررمز فضیلتلو مصطفی صبری افندی حضر-
تلرینک بو کره لاجل الزیاره دائرهٔ انتخابیه‌سی اولان توقاده
وصولنده مستقبلینه خطاباً ایراد بیوردقلری نطقدر :

محترم همشهریلرم !

وطنمزی صوك نفسنده قورتاران عنایت الهیه ایله
ارباب حمیتك فداکارلقلری سایه‌سنده مجلس مبعوثان
عثمانی آچیلمش وحق عاجزانه‌مزده‌کی حسن ظنکز
بزی بو مجلسده بولنه‌جق اولان ملت وکیللری میاننه
ادخال ایتمشدی . اوتوز اوچ سنه‌دنبری تخریب ایدیلن
بر ملکك یدی سکز آی ظرفنده نه قدر تعمیری ممکن
ایسه ایشته او دائرهٔ امکانده چالیشان مجلسمز بو سنه‌لك
وظیفه‌سنی اکمال ایتدکدن صکره بزی توجهات غایبه‌سنه
لایق کورن همشهریلرمزله کاوب کوروشمك آرزوسی
قلبمزده حاصل اولدی . بالخاصه بنده‌کزك احوال
صحیه‌م مشاق سفریه‌یه متحمل اولمدیغی حالده وارد خطر
اولان او کبی موانع ، سوکیلی مملکتمی شو وسیلهٔ
فاخره ایله کورمك اشتیاقنی یکه‌مدی . الحمدلله ایشته
بر قاچ کوندنبری آره‌لرنده طوغوب بیودیکم محترم
همشهریلرمه قاووشمق ، مونس ، دلنواز نظرلرکزك
محیط انعطافنده بولنمق سعادتنه نائلم .

مساعدکز اولورسه بوندن صکرده هپمزك وظیفهٔ
اصلیه‌سنه عائد بر قاچ کلمه سویلیه‌جکم :

تاریخاً ثابت اولان حقایقدندرکه بزده مشروطیت
یکی قبول ایدلمش بر امر محدث اولمیوب صدر اسلامده
ذاتاً موجود اولان بر ادارهٔ مشروعه‌در . ملتله مشاوره
ایتمك ، افراد اهالینك اك عاجزینه وارنجه‌یه قدر حق
کلامنی طانیمقدن عبارت اولان مشروطیت صوکره‌لری
ملتك الندن نزع ایدلمشدی . دیمك ایستیورمکه
مشروطیتی اوروپالیلردن آلمدق . اساس اعتباریله بزده ذاتاً
وار ایدی . بلکه اونی اوروپالیلر بزدن آلدیلر . حتی
اسلامده قدیماً موجود اولان حاکمیت ملیه بو کون
اوروپاده بولنان حاکمیت ملیه‌نك فوقنده‌در . کورمز-
میسکزکه اوروپا حاکمیت ملیه‌سنك اقصای مراتبنی کوسترن
جمهوریتلرده بیله غیر مسئول بر فرد بولندیغی حالده
اسلامیتده جناب حقدن باشقه هرکس مسئولدر . دیمك‌که
اسلامیتده مع زیادة موجود اولان مشروطیت وحاکمیت
ملیه بزم غائب ایدلمش بر حق مشروعمز ایدی . کچن
سنه‌کی انقلاب اوزرینه ایشته بو حق موجود مغصوبمزی
غاصبك یدندن استرداد ایتدك . او کوندنبری لله الحمد والمنه
نعمت مشروطیتله متنعم بولنیورز . شوراسنیده سویلیه‌یمکه
یاپمق ییقمقدن کوچ اولدیغی حالده اوتوز اوچ سنه‌ده
ییقیلان بر ملکك بر سنه‌ده تعمیر وترمیمی بتون بتون
غیرقابل اولدیغی کبی هله چالیشمقسزین ، اسکی عادتلرمزی
ترك ایتمکسزین کندی کندینه مشروطیتدن فائده بکله‌مك
کار عاقل دکلدر . معلومکزدرکه استبداد ، ملتك شان
وشوکتی ایله برابر اخلاقنیده بوزمشدی . دور سابق ،
بیوکلر آره‌سنه رقابت ومنافست کوچوکلر یعنی فقرا
آره‌سنده عطالت ومسکنت القا ایتمش هله حکومتك
وظیفه‌سی ظالملره ، متغلبلره استنادکاه اولمقدن عبارت
قالمشدی . اولجه ظالملره آرقه اولان حکومت
بوندن صکره انشاءالله عجزه ومظلومینه ملجأ اوله‌جقدر .

دور سابق بتون افراد ملتی بربرندن صوغوتمش
اقربایی اقربادن قومشویی قومشودن وطنداشی وطنداشدن
آییرمش هرکسی بربرینه قارشو یابانجی براقمش الحاصل
وطندن غریب دوشورمش ایدی . استبداد ، قلبلردن

وطن محبتنی منفعت عموميه حسنی سیلمش ویالکز منفعت شخصيه فکرینی ترویج ایلمشدی . اودرجه‌ده‌که چالیشانلر نفسی نفسی دیه‌رك چالیشیر وزعمنجه کندی ایشنی بولنه قویدقدن صوکره باشقه‌سی نه‌اولورسه اولسون دیمکدن چکینمز وارباب ناموسدن عداولنانلرك اکثریسی بیله بکا طوقنمیان ییلان بیك‌یاشاسون مثل مذمومنی خط حرکت اتخاذایتمك درجه‌لرنده طویغوسز بولنوردی بوفکرلر بر آدمك کندی منافعی نقطهٔ نظرندن بیله نه‌قدر یاکلیش فکرلردر . بوکون حدلکاه حیاتده منافع شخصيه یرینه منافع ملیه قائم اولمشدر . دوشکون وحیثیتسز برملتك الك مسعودافرادی دخی بدبختدر . دهاطوغریسی دوشکون حیثیتسز برملتك مسعودافرادی اوله‌ماز . بوکون ملتلر یکدیکرینه قارشی یکپاره برکتله حالنده بولنمق مجبوریتنده ایکن هرهانکی برملتك افرادندن بری کندی منفعتنی کندی سعادتنی ملتنك تعالیسنده آره‌مازسه امین اولسونکه اولا کندیسی ، حسی معطل اولان برعضو مفلوج حالنه کلمشدر . چونکه هانکی عنصره منسوب اولورسه اولسون بردولتك تبعه‌سی ، بروطنك اولادی بربدنك اعضاسی ، برکل مجموعنك اجزاسی کبیدر . وملتلر انجق بوحس ایله متحسس اولمق سایه‌سنده نجات بوله بیلرلر حال بوکه دنیانك هرطرفنده بوکون قبول ایدیلن شوحس ، حکمت اسلاميه‌ده دها اولجه ، دها واسع برمقیاسده اوله‌رق تقدیر ایدلمش و « بنی آدم اعضای یکدیکرندن » بیورلمشدر خلاصهٔ کلام عصر اجتماع واختلاط اطلاقنه شایان دور حاضر مدنیتده انسانلر درجه درجه حال اتحاد واجتماعدن تباعدلری نسبتنده مخاطریه معروضدرلر تعبیر اخرله بر ادمك دنیاده حائز اولدیغی قوت متحدلرینك کثرتی نسبتنده‌در . معروضاتمی برازدها اچیق وسربست برلسان ایله افاده ایده‌یم . خصمدن اقربادن متجرد ویاخود احبا واصدقادن متباعد اوله‌رق منفرد یاشایان بر آدمك قوتی بر آدملك قوتدر . خصمدن اقربادن احبادن اللی دانه متفق بولنان بر آدمك قوتی ده اللی کشیلك قوتدر کذلك تك باشنه برعنصرك قوتی برعنصرلق قوت وقدرت بش عنصرك برارایه کله‌رك عقد اتحاد ایتملرندن حصوله کلن قوتده بش عنصرلق برقوت اولورانك ایچوندرکه مثلا تصوری بیله قلوب حمیتی تترتمك ایچون کافی کلن بر فرض محال اولمق اوزره عثمانلیلغی تشکیل ایدن عناصردن ترکلر ارمنیلر ارناوودلر کردلر روملر یکدیکرندن آیری برر ادارهٔ مختاره حالنه کلسه‌لر بو آیریلقدن متضرر اولان یالکز بری دکل بلکه هر بریدر . وهر برینك حصه‌مند اولدقلری بو بیوك قوتك کچولمسنی آرزو ایتملری قدر شاشقینلق تصور اولنه‌ماز . سوروردن ایریلان قویونی قورد یر مثلی معلوم اولدیغی کبی زمانمزده یدالله علی الجماعة فحوای عالیسنك حکمتی دها زیاده بر وضوح ایله تجلی ایتمشدر . لسانمزك خیلی زماندن بری آلیشمش اولدیغی مدنیت کلمه‌سیله انسانلر مدنی بالطبعدر . قضیهٔ قدیمه‌سنی براز تحلیل ایدرسه‌ك نه اکلارز ؟ مدنیت شهرلیلك معناسنه‌در دیمك‌که انسانلر طبعا شهرلی اولمق اوزره یارادیلمشلردر . شو حالده کویلیلر انسانلغك غیر طبیعی بر موقعنده‌می بولنورلر . خیرچونکه شهرلیلکدن مقصد انسانلرك مجرد بر یرده زیاده‌جه طوپلو بولنمسندن عبارت دکلدر . شهر ایچنده‌کی غلبه‌لکه قاریشدیغی حالده قلبا اوغلبه‌لکدن آیری یاشایان بر آدم مدنی یعنی شهرلی عد اولنمق استحقاقنه مالك اولمدیغی کبی بوکا مقابل ساکن اولدیغی قریه‌نك بیوکنی کوچکنی حالندن ، اخلاقندن خوشنود براقان بتون اهالیٔ قریه‌نك قلوبنی کندیسنه جلب ایدن بر آدمده کویده مدنیت وشهرلیلك تأسیس ایتمشدر . چونکه انسانلرك شهرده بولنمسندن مقصد دها واسع بر مقیاسده بنی نوعیله تعاون وتناصره مستعد بر حالده بولنمقدر . بناءً علیه برانسان کویده اقامت ایتسون شهرده اقامت ایتسون همجنسندن نه قدر چوق کشی‌یه کندیسنی سوردرمش ایسه نه قدر چوق کشی ایله کندی آره‌سنده قرابت اخلاقیه حصوله کتیرمکه موفق

اولمش ایسه مدنیلکده ، شهرلیلکده موقعی اودرجه یوکسلمشدر .

شو تفصیلاتدن اتحاد واتفاقك مدنیلك وانسانلقله درجهٔ مناسبت وارتباطی آکلاشیلمش اولسه کرکدر :

حال انفرادده افراد شویله طورسون الك قوتلی دولتلرك یاشامسی موافق احتیاط وبصیرت کوزیلمدیکندن برقاچ دانه سی بر آرایه کله رك بینلرنده عقد اتفاقه لزوم حس ایدییورلر بناء علیه بوکون بزده شو ایجابات اجتماعیه یه اتباعا بالجمله افراد عثمانیه مسلم وغیر مسلم ال اله ویره رك چالیشمالیز مملکتمزك ثروت ومعموریتجه فقر وتدنیسی استقبالده کی امیدلرمزه مانع اوله ماز . چونکه بر ملتك آتیسی نقطهٔ نظرندن الك قورقوله جق شی فقر اخلاق وفقر مساعیدر . بر ملت نه قدر دوشکون ونه قدر فقیر اولسه سرمایه لرك الك بیوکی اولان اخلاق ومساعی یی الده ایتدکدن صکر ایرکج بانی طوغرولتیر . نتیجه یی تکرار ایدیورم : کمال اتفاق واخلاص ایله چالیشمغه بورجلیز . حقوق جیرانه رعایت مقتضای دیانت ونجابتمزدر . قال الله تعالی یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر وانثی وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقاکم ان الله علیم خبیر .

— بر ترجمه —

دردنجی ایله بشنجی قرن هجری میاننده عرصهٔ شهوده قدمگذار وکمالات معنویه و فضائل علمیه سیله شهرتشعار اولان شیخ نظام الدین گنجوینك « پنج گنج » نامیله معروف وادبیات فارسیه ارکانندن معدود اولان خمسه سنك (سکندر نامهٔ بری) منظومه سندن :

— مناجات —

بزرگا بزرگی دها بیکسم
تونی یاوری بخش و یاری رسم
نیاوردم از خانه چیزی نخست
تو دادی همه چیز ومن چیز تست
چو کردی چراغ مرا نور دار
زمن باد مشعل کشان دور دار
بکشتن تودادی تنومندیم
بده زانچه کشتم برو مندیم
کریوه بلند ست وسیلاب سخت
میپچان عنان من از راه رخت
ازین سیلگاهم چنان در گذار
که پل نشکند برمن این رودبار
عقوبت مکن عذر خواه آمدم
بدرگاه تو زو سیاه آمدم

ترجمهٔ مناجات

ای عظمتلی الله ! ای قوللرینه علو ورفعت بخش ایدن الله ! بیکسم ، محتاجم ، بکا مددکار یار وفاشعار سنك . بن خانهٔ عدمدن هیچ بر شی کتیرمدم هر شیٔ سن ویردك بن ده سنك شیٔ حقیرکم .

مادامکه چراغ قلبی نور ایمان ایله تنویر ایلدك . نفس لئیمك القاآتنی ، شیطان لعینك وساوسنی بندن اوزاقلا . شدیر زرع وحراثت ، سعی واجتهاد ایچون بکا قوت واقتدار ویردك بونك ثمرات نافعه سنی ده بکا احسان ایله ذروهٔ مقصود پك یوکسك ، سیلاب حوادث پك چوق . بنی طریق مستقیمدن انحراف ایتدیرمه . بو سیل بتاغی اولان دنیادن اویله کچیرکه سیل خروشان بنی زیر وزبر ایتمسون .

یاربی ! کنهکار عذر خواه اولرق سنك درگاه الوهیتکه کلدم . بنی دوچار عقوبت ایتمه

داخلیه نظارتی اوراق خلفاسندن
حسین

ادبیات :

انتقادات

ردی علی ما فی القول الجید من الردی

— مابعد —

٩٦ صحیفه

ولقدنهزت مع الغواة بدلوهم واسمت سرح اللحظ حیث اساموا
وبلغت مابلغ امرؤ بشبابه فاذا عصارة کل ذاك اثام

«مفهوم بیتین : استیفای شهوات خصوصنه منهمك اولان ضلالپیشکانه والله بن ده بر وقت موافقت ایدوب انلر قنغی چراگاهه اسامهٔ انظار ایتدیلر ایسه بن دخی اورایه عطف نظر اعتبار ایتدم . وحین شبابنده (یاخود) حال شباب سبیله انسانك واره بیله جکی....»

القول الجید

ترجمه اصلك متضمن اولدیغی معانی بی ادا ایده مدیکی کبی عطف نظر اعتبار تعبیری بوراده مناسبتسز و اسامهٔ بهیمهٔ انظار تعبیری ده جداً صوغوقدر . شهواته منهمك اولان ضلالپیشکان ایله برابر بن ده بر وقت بتون منابع سناعتدن تجرع آمال ایدرك هر درلو ساحهٔ هوا و هوسده انظار احتراصی قابوب صالیویره رك انسانك کنجلك سائقه سیله [یاخود] کنجلکی سایه سنده ادراك ایده بیله جکی بالجمله حظوظاته واصل و نائل اولدم . دینلسه ناصل اولور ؟.

٩٨ صحیفه

ان الذین ترونهم اخوانکم یشفی غلیل صدورهم ان تصرعوا

« ترون کلمه سی ارائه دن مضارع جمع مخاطب مجهولدر . الذین اروکم انفسهم سبکنده اولوب صیغهٔ مجهوله افراغ اولنه رق مفعول اولی نائب فاعل اولمغله ظن فعلی حکمنده قالوب ... »

القول الجید

(ترونهم)ك (اروکم انفسهم) سبکنده اولدیغی مسلم دکلدر . اونلرك کندیلرینی مخاطبینه اخوان کوسترملری لازم اولمیوب معنی، مخاطبینك اونلری هر نه دن ه اخوان ظن ایتملرندن عبارتدر . بو کبی مواضعده ارائه کیمك طرفندن اولدیغنی تعیین مقصود وملتزم اولمدیغی ایچون فعل شکل مجهوله افراغ اولنور .

⁂

« صرعك اصل معناسی بر آدمی یوزی اوزره یره اورمقدر بونلردن مجازا یا بالذات هلاك ویاخود کرفتار مصائب وعوارض اوله رق مصاب اولمق معناسی مراد اولوب فعل متعدی اولمغله صیغهٔ مجهولدر . »

القول الجید

عبارهده ضعف تقریر واردر . چونکه هلاك ویا مصاب اولمق یره اورمقدن دکل، یره اورلمقدن مجاز اولدیغی کبی صرعدن هلاك ویا مصاب اولمق معنای مجازیسی اراده ایدلدیکنه کوره فعل متعدی اولماز . (کرفتار مصائب اوله رق مصاب اولمق) تعبیری ده مصاب اوله رق مصاب اولمق کبیدر .

«مفهوم بیت : سزك اخوان ویاران ظن ایتدیککز کیمسه لر سزك یره ییقیلمکز یعنی هلاك ویاخود دوچار مصائب اولمکز انلرك کین وغیظلرینه شفا ویرر .»

القول الجید

کندیکزه اخوان ویاران ظن ایتدیککز او آدملردرکه قلبلرنده اولان جریحهٔ کین وعداوت سزك فلاکت ومصیبتکزله التیام پذیر اولور . طرزنده ترجمه ایدیلرسه شیوهٔ ترکیه رعایت ایدیلمش اولور . زیرا اولکی مفهوم: (زید ابوه عالم) ترکیبنك ترجمه سنده زید آنك باباسی عالمدر دینلمکه بکزیورکه بو کبی پریشان افاده لرله مدارس طلبه سنه اصول ترجمه اوکره تیله میه جکی مستغنی بیاندر.

١٠١ صحيفه

ان الذى سمك السماء بنى لنا بيتا دعائمه اعز واطول

« فرزدق بو نكله جريره قارشو كنديسنك علو خانمانى وعظم قوم وعشيرتيله افتخار ايتمك ايسته‌مشدر . شارحك ارادبه الكعبته ديمسى عبثدر . بو بر مدعادركه قصيده‌نك مطالعه‌سيله متحقق اولور . فرزدق آنك مابعدنده شويله ديمشدر :

بيتا زرارة محتب بفنائه ومجاشع وابو الفوارس نهشل

شرفى بالجمله مساميه عام وشامل اولان بيت شريف ايله اختصاصده فرزدق حقنده شارح فاضل عجبا نه‌منى مطالعه ايتمشلردر ؟ »

القول الجيد

مؤلف بو حقيقتى حاشيه‌لردن اغتنام ايلديكى حالده شارح علامه‌يى مؤاخذه‌ده اونلردن ايلرى كيديور . برده مؤلف ، شارحى قصيدهٔ فرزدقى مطالعه ايتمه‌مش اولمقله اتهام ايتمك ايستيور . حالبوكه قصيده‌دن مؤلفك نقل ايتديكى مابعد بيتى ايله برابر دها بر چوق ابيات يازان ومؤلفك شو كتابى ايچون بيوك مأخذ اقتباس حالنده بولنان معاهدده دخى شارحك ذكر ايلديكى معنايه احتمال ويريليور . كذلك شرح شواهد رضيده معانى مذكوره بلانكير نقل ايديليور . شرح شواهد الفيه‌ده ايسه شارحك ذكر ايتديكى معنايه حصر اولينور . شو حالده مؤلفك نظر تعييبى يالكز شارحه منعطف اولمق غرضكارلغنه دلالت ايتمزمى ؟

ان التى ضربت بيتا مهاجرة بكوفة الجند غالت ودها غول

القول الجيد

كوفة لفظى حد ذاتنده غير منصرف ايسه‌ده جنده اضافتله مكسور اولمسى اقتضا ايدر . المشذب مؤلفى كوفة لفظنى فتحه ايله حركه‌ليه‌رك بو قاعدهٔ نحويه‌دن ذهول ايتمشدر . قال فى الكافية : وجميع الباب باللام او الاضافة ينجر بالكسر .

١٠٢ صحيفه

« مفهوم بيت : بزى ترك ايله كوفه‌ده اقامت ايدن نازنينك بزه اولان مودتى ده اوماجيلر محو ايتمشلر ديمكدر.»

القول الجيد

محبت جانانك اوماجيلر طرفندن محوى كنديسى دخى اكلامقسزين ناكهانى زائل اولمسى معناسنه‌در . ذاتاً غولك [غينك فتحيله] بر معناسى‌ده بودركه مقامه مناسبتى جهتيله مفهوم بيتده ذكر اولنمغه اليقدر . قال فى القاموس : غاله اخذه من حيث لم يدر .

(مابعدى وار)

مصطفى صبرى

قطعه

مديحه كوى ريا اولمه اهل فسقه صاقين
ثناى فاسق ايله عرش كبريا تترمز
نفس ديدكارى جزؤ حياتدر ياهو ؟
روامى يوق يره ايتمك حياتى سويله هدر ؟

خطاط وحدتى افندى حفيدى ،
مسعود

بر ترجمه

وجود اهل معارف غبار اولسه بيله
الى الابد ديريدر عالم فضيلتده
فقط جهوله شرف وارمى كيم حياتندن ؟
كزه‌ر يوروسه‌ده معدومدر حقيقتده !

كذا

قطعه [١]

رؤيت حقدن بعيد اولسون دم موعودده
يار ـ والله ! تصديق ايتمين معراجكى
ملك لاهوتك او شاهنشاهيسن كيم كبريا
جوهر ذاتيله تزيين ايلمشدر تاجكى !

كذا

[١] ليلهٔ معراج سعادت منهاجه مصادف اولان زمان مسعودده سويلنمشدر .

بازارایرتسی فی ١٢ محرم سنه ٣٢٧ وفی ١١ کانون‌ثانی سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات :

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ «

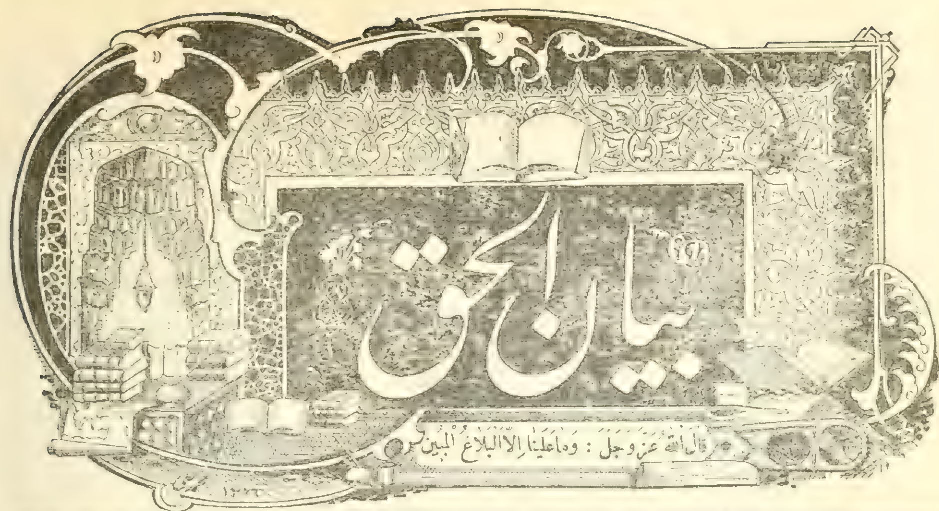
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

پازارا يرتسى كونلرى نشر اولونور دينى ، ادبى ، سياسى وفنى هفته‌لق غزته‌در.

چراغان سرايى

غزته‌مزك دورهٔ انتشارينه مصادف اولان
صوك هفته غايت موسف بر وقعه‌يى احتوا ايتمشدر:
چراغان سرايى حريقى! بوكا آجيمامق قابل دكلدر.
انجق ملتك اموال غير ناميه‌سندن معدود اولان
بو سرايك انشاسى ايچون صرف ايديلن پاره، حتى
بوكون اوده مكده بولنديغمز فائضى ده داخل
اولديغى حالده ملتك وقتيله، اسراف دورلرنده
جيبندن چيقمش ديمك اولديغندن ملتك، آثار نفيسهٔ
تاريخيه سندن معدود اولمق مسئله‌سنى تماما
ايكنجى درجه ده براقه‌جق صورتده بوكون
مبارزهٔ استحصالى صددنده بولنديغى حيات حقيقيه
نقطهٔ نظرندن وقعه‌نك چكمشه عائد اولان تأثيرى
سرايك مجلس ملى حالنه افراغى ايچون بو سنه
صرف ايديلن پاره‌دن اوته‌يه چكه‌مين بر تأسفله
كله جكه عائد اولان تأثيرى ده اوزون بويلى مصرف
اختيارينى ، ووكلاى ملتله وكلاى دولتك اوقات
مساعيسندن بر قسم مهمنك يوللرده چكمسنى ،
واكثريتى تشكيل ايدن فقراى ارباب مصالح
ايچون لااقل كوپرى پاره‌سى تدارك ايتمك

مجبوريتنی موجب اوليه‌جق براجتماعگاه ، يعنی استانبول مركزنده‌ودوائرحكومته‌قريب برمحلده براجتماعگاه بولمه‌چاليشيلماسی تمنيسندن عبارتدر . دهاطوغريسی محل قديمك تركنه‌اولجه مقتضی بولنمديغی قدربوكونده‌ينه اورايه عودت ايچون برمانع يوقدر.

جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك ـ داخليه نظارتنه تقديم اولنان ـ بياننامه‌سی صورتيدر

بيك اوچيوز سنه‌لك مدنيت اسلاميه‌نك تجليگاه شوكت وتعاليسی اوله‌بيلن حكومات اسلاميه ارەسنده سطوت واعتلاسی تسليم كردهٔ شرق وغرب بولنان عثمانلی حكومتنك بردور مديددنبری قوای اجتماعيه وسياسيه‌سنده يرلشمكه باشلايان نواقص ماديه ومعنويه تأثيراتيله برطرفدن اجانبك احتراصات كوناكوننه ، اوبرطرفدن اقاربك كشاكش بی سكوننه هدف اولمغه باشلاديغی ونهايت جمعيت بشريه‌نك پی‌درپی ترقيات مدنيه ايله منظومهٔ عوالم كبی برشكل منتظم سياسی‌يه داخل اولمقده بولنديغی عهداخيرده ايسه فی ۱۰ تموز سنه ۱۳۲٤ انقلاب خيری ظهور ايتدی .

مشروطيت عثمانيه اعلان اولنور اولونمازاجنبيلردن بالخاصه عثمانليلرك احوال روحيه‌سی ايله شريعت اسلاميه‌نك فلسفهٔ اجتماعيه وسياسيه‌سنی مملكتمزك دور نحوستنه تطبيقاً تفسير ايتمك اعتيادنده بولنانلر مشروطيتمزی وجوهاً تحت تهلكه‌ده كورمك هوسنده بولنيورلردی . زيرا مملكتمزده عناصر مختلفه‌نك موجوديتی وبووجهله حسيات وافكار طبيعيه‌سی بر وضعيت متقابله ومتخالفه‌ده بولنان اهالينك سويهٔ عرفانجه متدنی كورونمسی وعلی‌الخصوص مملكتمزده حاكم اولان دين اسلام ايله محيط شرقك حريت ومشروطيت ايله امتزاج ايده‌ماملری واهمه‌سی انقلابمزی انلره برنمايش قبيلندن تلقی ايتديرييوردی .

ملتمز ايسه ؛ حقايق عاليهٔ اسلاميه ومزايای جميلهٔ عثمانيه‌دن خيلی ثروته مالك وبخشايش فطرت سجيه‌دن پك قيمتدار برنعمت استعدادی حائز اولدقلری حالده بعض اطبای سالفه كبی شفای عاجلی دوای اقتصادده آرايان متغلبهٔ اوليای امور ايله عصرلردن بری محيطلرينی صارمش اولان حادثات سياسيه‌نك تضييقات اليمه‌سی التنده دلخون اوله‌كلدكلرندن دولايی حريت ومشروطيتی برتهالك عجيبانه ايله دراغوش ايتدكلری وفقط لوازم وايجابات مشروطيتی كماينبغی تقديرايده‌ميه‌جكلری وبرده شريعت غرای اسلاميه قواعد سياسيه‌سيله حقوق امامت وخلافتك ؛ دستور مشروطيته نه‌وجهله همعنان اولديغنی لايقيله فهم ايده‌مامكده اولدقلری جهتله مهيا . انكشاف برغنچه حالنده بولنيوردی .

دين مبين اسلامك بوخصوصده‌كی غوامض حكميه‌سنی نشر وتعميم ايدوب محافظهٔ مشروطيت وارشاد عوام ضمننده حسب الديانه توجه ايدن فريضهٔ مهمه‌يی ايفا وهراحتماله قارشی حيثيات استبدادی تعقيم ايتمك ايچون (واعتصموا ...) امرجليلی موجبنجه امتی وفاق واتحاده سوق ايدرك ياروا‌غيار نظرنده دين ودولتی هردرلو خطر وسوء نظردن وقايه وبنای

مشروطیتمزی فلسفهٔ حیاتیه‌مزك استعدادی نسبتنده مشروع ومعتدل برطرح دلنشین اوزره تأسیس ایلمك مجبوریتی رونمون اولیوردی . بوایسه كرك ایجابات شرعیه وكرك استعدادات اجتماعیهٔ ملیه‌مز اعتباریله مشروطیتمزی حالاً واستقبالاً مستقر ووطن وملت ایچون روح تفیض وترقی بیان حمیتكاران خواص امته توجه ایدیوردی . بوصره‌ده علما هیئت مجموعه‌سیله دینه‌جك درجه‌ده بوخدمت عالیه‌یه ساعی اولمق حسیاتیله طولمشدی . ایشته بوآناده بتون استانبول علماسنك ارزوسیله جمعیت علمیهٔ اسلامیه تشكل ایتدی . وبو آنه‌قدر محسوس وغیرمحسوس برخیلی خدمات معنویه ابراز ایلدی‌كه بونی بحق تقدیر ایتمك ایچون برسنه‌لك ماضی‌یی جمعیت علمیه‌سز اوله‌رق اعاده ایدوب ده صفحات حادثاتی مقایسه ایلمكله قابل اوله‌بیلیر .

* * *

معلوم اولی الابصار اولدیغی اوزره شریعت اسلامیه نظرنده انسانلرك جمله‌سی سعادت ابدیه‌نك دستگاه حراثت وزراعتی اولان بودار العمل دنیاده حقوق‌الله وحقوق عباده متعلق تكالیف الهیه ایله مكلف بولندقلرندن طولایی هرذره‌سی بروظیفهٔ فطریه ایله مقید بولنان كائناتك هیچ برصفحه‌سنده قابل تطبیق اوله‌میان حریت مطلقه جمعیت بشریه‌ده قطعیا جای قبول بوله‌میه‌جغی كبی حكومتمزده قابل تصور بیله اوله‌ماز . (الشیٔ اذا تجاوز حده تجانس ضده) قاعده‌سی ایجابنجه حد مخصوصنی تجاوز ایدن برحریت شبهه‌سز اسارته منعكس اولمق اقتضا ایده‌جكندن حریت مطلقه اسارت واستبداددن بشقه برشی تولید ایده‌مز . شوحالده حریت ومشروطیتمزك حریت مطلقه ایله استبدادك فصل مشتركنده برنقطهٔ اعتدال اوزره تأسیس وتوثیق لازمه‌دن اولوب طرفیندن برینه وقوع بوله‌جق برانحراف جزئی موازنهٔ سیاسیه‌مزی محور مشروعندن چیقاروب هرج ومرج ایده‌جكی طبیعدر .

لسان شریعتده عزائم شرعیه اطلاق اولنان جادهٔ قویمه ایله الجا آت زمان دیدیكمز ضرورات شرعیه‌یه متدائر رخص شرعیه آره‌سنده دوران ایدن سیاست شرعیه‌مزك توزیع قوای مشروطیتده تعیین ایده‌جكی نقطهٔ اعتدال ترقیات مدنیه‌نك سلسلهٔ متزایده‌سیله متناسباً برخاصهٔ انبساط وانكشافه مالك اولدیغندن دولایی بزم ایچون هروقت برنعمت خداداددر .

جمعیت بشریه هرهانكی برسویهٔ معرفته ارتقا ایدر ایسه ایتسون بودار تكلیفده حریت مطلقه‌نك مفقودیتی حسبیله شرائط اجتماعیه‌نك حسن جریانی نقطه‌سندن احقاق حقوق قضیه‌سیله مكلف برقوهٔ اجرائیه‌یه وذمیمهٔ استبداد واسارتك مقدوحیتی الجاآتیله دخی برقوهٔ ناظمهٔ مراقبه‌یه احتیاج فطری ایله محتاج اولمقدن وارسته قاله‌میه‌جغندن لسان شرعده نصب امام تعبیریله اجمال ایدیلن تشكیل حكومت وجوبی متحقق بولنمش وبونك ایسه اصول مشروطیتك تفریق قوی وتقسیم اعمال وتطبیق وظیفه ومسئولیت نظریه‌لریله متلایم برشكل منتظم ومتوازن اوزره بولنمسی غایهٔ حكمت وموفقیت كورلمش اولمسندن ناشی بولزوملری قبول ایتمیانلرك جمعیت بشریه‌دن خروجه یلتنمك ایچون برحالت فوضویه‌ده بولنه‌جقلری بدیهی اولدیغندن آنلر هم عقلاً وهم شرعاً سلهٔ مجازاتنه محكومدرلر . بناءعلیه شریعت اسلامیه‌دن مسلك فوضی یعنی (آنارشیستلك) فرق سیاسیه‌سی من كل الوجوه مطرود وحسیات بهیمیه‌یه تابع افكار سقیمه اربابی‌ده آنلردن معدوددر .

شریعت اسلامیه نظراً بالجمله انسانلر عوارض سماویه ومكتسبه‌دن وارسته اوله‌رق انسان اولمق اوزره تصور ایدلدكلری صره‌ده (خلقكم من نفس واحدة) (وجعلكم خلائف فی الارض) اسرار جایله‌سی

موجبنجه حر الاصل ومتساوی الحقوق اولوب مکلفیت متساویه ایله مکلف بولنمق حسبیله برفردك برفرده رجحان طبیعیسی اولهمدیغی حالده بوقاعدهٔ مساوات انجق (هل یستوی الذین یعلمون والذین لایعلمون) (انا کرمکم عندالله اتقیکم) اوامر عالیهسی ایجابنجه بریسی علمی دیگری عملی اولمق اوزره ایکی نوع فضائل مکتسبهٔ بشریه اعتباریله قابل تحول اولمش وبنابرین ارباب علم ومعرفت اصحاب جهل وضلاله واصحاب عدل وحق ارباب بغی وفجوره قارشی مظهر امتیاز اولمشلردر .

ایشته بونقطهٔ نظردندرکه جمعیت بشریهنك وظائف عالیهسی (ان تؤدوا الامانات الی اهلها) فرمان صمدانیسی حکمنجه ارباب علم ومعرفت واصحاب عدل وحقه تودیع اولنمق ایجاب ایتمش وبونقطهده سیاست شرعیه قسماً دموقراسیدن افتراق ایتمك اقتضا ایتمش ایسهده قسماً آنی احتوا ایتمکده بولنمشدر .

سیاست شرعیه ارکان دین وقواعد یقینیهٔ شرع مبین ایله محاسن اخلاقیه ومبانیٔ معدلتده صوك درجه محافظهکار اولدیغی کبی علوم وفنون واجتهادات بشریهیه متفرع شئونده غایت سربست وترقی پروردر بونك ایچوندرکه افراد امتدن ولو غیرمسلم برشخصك بیله حقوقنه تجاوز ایدن برکیمسهیی ویابرمسئلهٔ علمیهنك کتب نفیسهدن طینه وایدیٔ تداولدن منعنه تشبث ایلیان برشخصی خلیفه بیله اولسه تجریم ایدر .

سیاست شرعیهنك قاعدهٔ مساواته ویرمش اولدیغی اهمیت دولاییسیله جمعیت بشریهنك مبادلات سعی وعملنده قوانین توازنه فوق الحد رعایتکار اولوب (آتوا کل ذی حق حقه) مؤداسنجه بیع وشرا وسائر معاملات معاوضهکارانهده مثلا غبن فاحش وفضل بی عوض کبی تراضیٔ طبیعیهیی اخلال ایدن اسبابی شدتله منع ایلدیکندن وهیچ بروقت قوینك ضعیفه تحکم وتغلبنه راضی اولهمدیغندن سوسیالیست افکارینه تماس ایلیهبیلمکله برابر عین زمانده حرالاصل اولان انسانلرك موجودیت شخصیهلریله متلازم وارادهٔ جزئیه ومساعیٔ مشروعهلریله فضیلت کسبیهلرینه متفرع حقوق تصرفیهلری نقطهٔ نظردن کرك شرعك وکرك حکمتك بخش ایتدیکی امتیازات مخصوصهدن محرومیتلرینی انتاج ایدن احوالده سیاست شرعیه سوسیالیستلرله دخی وضعیت متقابلهده بولنور .

شوراسیده شایان تذکاردرکه نظر شریعتده جمعیت بشریه (وجعلناکم شعوباً وقبائل لتعارفوا) حکم جلیلنجه برطاقم تقسیمات عنصریه ونسبیهیه دخی معروض ایسهده غایهٔ حکمت شرعیه بونلرك تعارف وتماس حصولیله کتیرهرك جمعیت کبرای مدنیهده وحدت تشکیل ایلملرینی ایجاب ایتدیکی جهتیله عنصر ونسب اساس نظر والتفات شرعدن قاچامقله برابر مزیات مکتسبهٔ علمیه واخلاقیهدن معری اولهرق آیروجه بر امتیاز و رجحانی حائز اولهمدیغندن (لافضل لعربی علی اعجمی ولالاعجمی علی عربی ولاالابیض علی اسود الا بالتقوی) حدیث شریفی مضمونی وابن نوح علیه السلام حقندهکی آیات قرآنیهنك دلالت عبرتنمونی وجه اوزره نسل ونسبك ـ آریستوقراتلق یعنی زادکانلغك ـ جهت وحدت امتیاز اولهبیلمسی تجویز ایدیلهمدیکی کبی عنصر وقومیت اساسنه مستند اولان (ناسیونالیست) فرقهلرده شریعت اسلامیه نظرنده کلیاً مقدوح اولمش و مملکتمز ایسه بو نقطهٔ نظردن شایان تنقید کورلمکده بولنمشدر .

*

سیاست شرعیهٔ اسلامیهنك احتوا ایتدیکی شو کبی نقاط اساسیه ایجابات مشروطیته توفیقاً سیاست عمومیهٔ دولتده جزئی کلی وظیفهدار اولانلرك پیش اهتمامنده منجلی بولنمق اقبال و استقبال وطنك استلزام ایدهجکی مصالح کلیه مقتضیاتندن اولدیغی جهتله کرك قوهٔ قانونیه

وكرك قوهٔ اجرائیه بو مثللو مهام سیاسیه‌ده ابراز آثار رویت ایدرك ابنای وطنك حرز جان كبی در آغوش ایلدیكی مشروطیتمزك مبنای رصینی هردرلو خلل وتزلزلدن سالم برصورتده تشییده همت ایتملری لزومی نه‌قدر آشكار ایسه عین زمانده قواعد شرعیه و علوم واخلاق اسلامیه‌نك واسطهٔ نشر و تعمیمی اولمق لازم كلن علمالك ، ملت عثمانیه وبالجمله امت اسلامیه‌نك علماً اخلاقاً تنویر افكار و تزیین وجدانینه بذل مساعی ایدرك برطرفدن مستعجلاً افكار مشروطیتك تأكید استقرارینه دیكر طرفدن امكان مساعد اولدقچه ، بیك كور سنه‌دنبری تاریخ بشریتده بر موجودیت كامله ایله احراز موقع ایدن مدنیت اسلا- میه‌نك لدنیات حكمیه ومزایای علویه‌سنه چكلمش اولان پردهٔ خمول واستتاری آچه‌رق انظار تجلیل احترامه عرض ودولت عثمانیه وخلافت اسلامیه‌نك روح حیاتی تنویره خدمت ایتمك ایچون سعی وعملده وظیفه‌دار اوله‌جقلری بدیداردر .

هیچ شبهه ایدلیه‌جك موادندر كه دیانت اسلامیه‌نك انكشاف وانجلاسی ترقیات علوم وفنون ایله هم‌عنان اوله- كلمشدر . تاریخ اسلامه باقیلنجه كوریلیر كه اسلامیت وحكومات اسلامیه‌نك فیض تابشی نشر علومه اك زیاده اهمیت ویردیكی اعصار منوره‌ده رونمون اوله‌بیلمشدر . دولت عثمانیه شعبات علوم وفنونه اهمیت ویردیكی ادوار ماضیه‌سنده اعلان شكوه وتعالی ایتمش ایكن اخیراً اوروپانك فعالیت علمیه‌یه جولانكاه اولمغه باشلادیغی برصره‌ده عثمانیلیلرك فعالیت علمیه‌لری دورهٔ توقفه كیرمش وحالبوكه دورهٔ توقفه كلن هرهانكی برمدنیت جواله حضیض تدنی‌یه ایلك خطوه‌سنی آتمش دیمك اوله‌جغندن یواش یواش مدنیت عثمانیه دخی برچوق علوم عالیهٔ لازمه‌یی اهمال ایتمكله یوزطوتمش اولدیغندن وقتیله هر بریسی بر كتبخانهٔ جهان اطلاقنه سزاوار اولان علما واسلافك مشرق فیوضاتی بولنان مدارس علمیه مدنیت اسلامیه‌نك معراج تعالیسی اوله‌جق اجلهٔ اكابر دولته لزومی نسبتنده تخریج اوله‌مامغه باشلایجه رجالی غائب ایتمكله مبتلی اولان وطن هر حالنی غائب ایتمكه باشلادی .

حیات سیاسیهٔ دولته عائد اولان علوم وفنون مدرسه‌لردن افول ایتدیكی كبی احوال اجتماعیهٔ ماتی تأمین ایده‌جك اولان علومدن دخی علوم حقوقیه‌نك بتون مباحثنی فقه نام اجمالیسی التده احتوا ایدن علم جلیلك اصول و فروعنده تكمل حاصل اوله‌ماز اولدیغندن خلافت اسلامیه‌نك لمعه‌پاش اولدیغی محیط دائره ایچنده حجیرات دماغیه‌یه بكزه‌ین مدارس عالیه‌مزه سونوك نظرلرله باقلمغه باشلاندیغی ومختلف مجرالرده تعمیم معارف هوسی تعقیب اولنمقده بولندیغی حالده بیله بوكون تعمیم معارفه خدمت ایده‌جك اولان مكتبلرمز كیفیتدن صرف نظرله كمیتی اعتباریله دخی مدارس نامنی حائز اولان مؤسساتك معاونتنه احتیاجدن قورتیله‌مامقده‌در .

له‌الحمد اعلان مشروطیتدن صوكره هردرلو آمال ترقیده تقسیم سعی وعملك حسن تمشیتنه نصب نظر ایدلمك لزومی حس ایدلمش اولدیغندن وطن عثمانینك وبلكه بالجمله عالم اسلامك ترقیات علمیه وتحولات اجتماعیه‌سنه مصدر یكانه اولمق استعدادنده بولنان مدارسك برجهتدن اوقاف اسلامیه‌ده حصولی مطلوب اولان انتظامدن كندیلرینه اصابت ایده‌جك ثروتدن حصه‌مند اولماسنه ودیكر جهتدن تقسیمات اداریه و تدریسیه‌سنده بر حسن ترتیب تطبیق ایدیله‌رك هردرلو علوم وفنونه تجلیكاه تعالی اوله‌بیله‌جك بر صورتده ترقیسنه بذل مساعی ایتمك و بو واسطه ایله موجودیتی تحت الارض مدفون قالان كنوز طبیعیهٔ مملكتدن بریسی دیمك اولان بو ثروت قدیمه‌نك استرباحنه همت اولنمق درجهٔ وجوبده كوریلیر كه بونك وسائط اجرائیهٔ معدلت اولان محاكمزه خصوصاً محاكم شرعیه‌مزه بخش ایده‌جكی آثار تكمل وترقی آیروجه حائز اهمیتدر وطن عثمانینك هردرلو ترقیاتندن حصه‌مند افتخار اوله‌جق

بالجمله عناصر عثمانيه نظرنده مسرودات سالفه‌نك اهميتی دركار اولديغی كبی بالخاصه مسلمانلر وظائف مذكوره‌نك خطاب وجوبنه مخاطب اوله‌جقلرندن وبووجوبك توجه اولينی طوغريدن طوغری علماء اسلاميه‌نك عهدهٔ مسئوليتلرينه مترتب وظائف دينيه‌دن بولنمسی دولاييسيله علماء دينه ياقيشان برنيت حسنه ايله شرع وقانون دائره‌سنده بوخصوصات مهمه‌يه حصر مقدرت ايلمك اقتضا ايده‌جكندن اول امرده وحدت علمايی تأمين ايچون جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك دوام وانتظامنه لزوم قطعی كورلير . مقدمات سالفه‌دن مستبان اولديغنه كوره وظيفهٔ شرعيه‌سنی تقدير ايدن متمسكين علماء اسلام جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك افراد طبيعيه‌سندن معدود ايسه‌ده بومعدوديت انجق دلالت قبيلندن اولوب جمعيتك اصل مساعيسی افراد صريحه‌سنه مضاف اولمق لازم كليركه بومساعی ده لدی الخلاصه باشلوجه قولـاته عائد اولوب مساعیٔ فعليه‌سی مدارس اسلاميه‌نك احتياج حاضره موافق صورتده اصلاحی قضيه‌سنه معطوف اوله‌بيلير .

اخلاق سياسی

تربيهٔ سياسيه تعبيرينك ادبی ، سياسی، عرف و اصطلاحمزده قبولندن صكره بو كلمه‌دن مقصود بالنتيجه اولان (اخلاق سياسی) عباره‌سنك استعمالنده و بو تركيبدن مطلوب بولنان مرام و مفهومك استدلالنده بر بأس و اشكال كوريله‌مز .

اخلاق ، علی الاطلاق موضوع بحث ايدلديكی تقديرده بنی بشرك فرداً فرداً ملكات روحيه‌لری اعتباريله فضائل و رذائل شخصيه‌لرينك تدقيقاتی متبادر اولديغی كبی (اخلاق سياسی) ده دخی ملل ومحالك ـ مجتمعاً و يا اكثريا ـ اختياری وغير اختياری افعال و احوال عموميه‌سی نقطه‌سندن قابليت تكامل واستعداد ترقياتی و ياخود بالعكس نقائص تعالی و تمايل تدنياتی علل واسبابنك تشريحاتی زمين مباحثی تشكيل ايلر .

اخلاق سياسی، اساساً علم اخلاقك تقسيم وظائف فعلميرندن وظيفهٔ وطنيه و مليه يانده داخل و مندرج ايسه‌ده علم اخلاقك فضائل و موضوعی عموم افراد بشره حكماً عام و شامل اولديغی واقوامك سعادت حالی اكثريا يكديكرينه مربوط بولنديغی حالده مدنيتك قصوای درجاته واصل اولديغی ممالكده بيله هنوز دوام احكام و مرعيتی بلا ريب وشبهه متواليا مشهور اولان (مصائب قوم عند قوم فوائد) قاعدهٔ قديمه‌سنه بناءً هر ملت، تكاملات مدنيه و ترقيات سياسيه‌سنی و ياخود عكسنی قواعد عموميه‌دن بشقه هر مملكتك مواهب فطريه، الجا آت موقعيه‌سنه كوره اسباب و احكام خصوصيه‌ده تحری و تتبع ايلمسی طبيعی و بر ملتده ، اخلاق سياسينك ، معنويات و ماديانی مزج ايله تدقيق وتعميق اولنمسی لزومی تفصيلدن مستغنيدر .

خلاصه اخلاق سياسی بر معنای عموميدر .

بر ملتك فطرةً ، خلقاً ، عرفاناً ، مدنيةً ، عرفاً و تعاملاً ، حالاً ، و موقعاً ، بولنديغی ويا واصل اولديغی سويه : او ملتك بين الاقوام اخلاق سياسيسی درجه‌سنی ارائه ايلديكی كبی تربيهٔ سياسيه تعبيرينكده ملتك موقع و محيط اعتباريله مستعد اولديغی مقام و درجاته صعود و اعتلاسی ايچون الزم اولان بالجمله مواد و خصوصاتك استكمالی معناسنه تلقيسی لازم كلير .

ايشته تعريفنده اطناب و تطويلی اختيار ايلديكمز (اخلاق سياسی) كاهی حقها بر مهمه و صفتدركه حكمت اسلاميه‌ده بيك اوچيوز سنه‌دنبرو مقرر و بالجمله فضلای غرب عندنده مسلم و معتبر اولان (هر ملت لائق اولديغی حكومتی بولور) قاعدهٔ كليه و قطعيه سنده مذكور بولنان ملتك ايجازاً محذوف اولان سبب

لیاقت و وصف مقدری بوندن یعنی اخلاق سیاسیسی درجه‌سندن عبارتدر .

بر ملتك مقدراتنه سائق و صاحب اولان حکومتك شکلی ، او ملتك منحصراً معرفت ویا جهالتی درجه‌سنه و یاخود عجز ویا قدرتنه تابع اولمیوب چونکه بر فرقهٔ منوره ویا برقوت غیرمترقبه‌نك تأثیریله حصوله‌ووجوده کلان شکل وحالك استمراری، شروط وقیود ایله محدود اولدیغندن بونلردن بشقه حس حریت، حب استقلال، ذوق مدنیت، استحضار منفعت، اشتیاق عدالت، نشوهٔ تکامل ، متانت، فکر اتحاد ، میل مقارنت ، حب‌وطن حمیت سائره کبی بر چوق معنویاتك و مکارم اخلاقك بر ملتك هیئت مجموعه‌سنده وهیچ اولمزسه اکثریت ممتازه‌سنده وجود و یاخود نقصانی نسبتنده ، شکل حکومتك تکامل و تحولی طبیعیدرکه بواوصافك جمله‌سنه بردن (اخلاق سیاسی) تعبیری‌الیق و احرا کورینور.

اخلاق‌سیاسینك برملتك بین الملل‌اولان معاملاتنده تأثیرات عظیمه‌سی درجانی مقالات آتیه‌ده دولت عثمانیه‌نك اخلاق سیاسی اعتباریله‌کرك ادوارسابقه‌ده وکرکسه مشروطیت اداره‌ده بین الدول موقع وحیثیتی صددنده بحث وتفصیل ایدیله‌جکندن بو مقاله‌ده ملتك اخلاق سیاسیسی ایله شکل اداره‌سنك نسبت توازنی توضیح ایله اکتفا قلنمشدر .

بر وقتلر فرانسه‌ده ظهور ایدن دره‌یفوس مسئله‌سنده و اخیراً اسپانیاده وقوعه کلان فه‌ره‌ر حادثه‌سنده هر طرفدن یوکسلان ولوله اعتراض اشبو ملتلرك، حکومتك شکل و اجراآتنده نصل بر مؤثر و مترصد بی امان اولدقلرینی کوستریبور .

مع مافیه حادثات عمومیه‌ده بر فعل و اثر وجوده کتیرمکدن زیاده برملت مقصودینی ونتیجه‌یی استحصاله استعدادینی و قابلیتنی احساس ایده‌بیلمسی دها بیوك بر موفقیتدرکه بونك مأثر بدیعه‌سنی دائماً فطرتك‌مواهب وله‌فزاسنه مجلای مجلا اولان انکلتره‌ده کوره‌بلیرز .

انکلتره‌ده حکومت غایت‌محترم اولمقله برابردیدیله‌بیلیرکه وظائف‌حکومت نظریات اداره‌ده‌کی حداصغریسنه حصر وتنزیل ایدلمش و ملتك مقدراتی افرادك تشبثات ومساعیسی ثمراتنه تودیع قلنمشدر .

بو مناسبتله توضیح مقصود ایچون حکومتك‌وظائفی حقنده برقاچ سوزسویلیه‌لم :

افرادینی جامع اغیارینی مانع اولمق اوزره علاوه ایدیلان قیوددن صرف‌نظر ایدیلورسه حکومتی(افرادك امنیت‌ومنافع متقابله‌سنی محافظه‌یه‌مأمور براداره دائمه‌در) صورتنده تعریف ایده‌بلیرز .

بو تقدیرده حکومتك عهده‌سنه مودوع اولان وظیفه افراد ملتك خارجاً تجاوز اعدادن و داخلاً ده حقوق شخصیه و اجتماعیه‌لرینك تعرض و خللدن مصوونیتی تأمین ایتمك یعنی بتون معناسیله امنیتی تأسیس و ادامه ایتمکدر .

ایشته حکومت، بر ملتك استحصال ثروته‌باشلیجه مسالك اولان زراعت، صنایع وتجارتده‌کی‌حقوق طبیعیه، تصرفیه و قانونیه‌سنی اسرع و اسهل وسائط ایله تحت تأمینه آلیر و داخل و خارجده ، مبادلات و مناقلاتده‌ینه بو مقصدك شو صورتله وسائلنی استکمال ایلرسه بوندن ایلروسی افراد ملته عائد وظائفدن عبارت قالور .

حکومت بو بابده موجود و متصور بالجمله موانعی ازاله ایتدکدن صکره افراد تبعه، شاهراه مدنیتده قطع مراحل ترقی و منافع شخصیه ومشترکلرینی استحصال و استکمال ایچون قطعیاً تشویق و ترغیبه محتاج بیله دکلدر که‌بوکون انکلتره وعلی‌التدریج دیکردول متمدنه بو قاعده‌نك اك پارلاق مثاللرینی ارائه ایدرلر .

بلا تردد ادعا ایده‌بلیرزکه الیوم تبعه‌سنك زراعت، صنایع وتجارتده ترقیسی ایچون رتق و فتق امور ایله

اشتغال وكلى جزئى مواده پارماغنى وضع وادخال ايدن حكومتلر ، مطلقا تبعه‌نك حقوق طبيعيه، تصرفيه و اجتماعيه‌سنى تأمينده ذهول وتعامى ايلمشلر وافرادى سربستى‌سى و عملدن و فكر تشبث و ايجاددن قطعياً محروم و مهجور براقمشلردر .

افراط ايله تفريط عين ضررى انتاج ايتمك قاعدهٔ كليه اولمسى حسبيله وظيفهٔ منحصره و اصليه‌سنى اكمال ايتميان حكومتك تبعه‌سى نصل مضطر و حيران ايسه وظيفه‌سنى حد ولزومندن پك فضله تكثير ايدن حكومت تبعه‌سى دخى او يولده مضطرب و سرگردان قالور .

قالدى كه مملكتمزده و باخصوص اناطوليده شمدى‌يه قدر حكومت بيچاره تبعه‌نك نه اراضى و املاكنده و نه‌ده اموال غيرمنقوله‌سنده حقوق متعدده‌سنى تأمين ايتمديكى كبى مراجعات و شكاياتى‌ده وقتيله و مطلوبى وجهله قبول و اسعاف ايتمديكى حالده استكمال رفاه و سعادتى ايچون جملى ويا حقيقى بر چوق تدابير و تشبثات اتخاذ ايلمش و شمدى‌يه قدرده هيچ بر اثر تكامل و ترقى كوستره مامش اولمسيله ملتده . حكومتى تهديدينى ايقاعه مقتدر بر آفت سماويه كبى تلقى ايتمكدن و كلى جزئى نفع و ضررينى كندى حقوقنده دكل حكومتك لطف ويا قهرنده انتظار ايلمكدن خالى قالمامشدر .

مجرد تشخيص مرض معنوى و اكا كوره تداوئ ادارى غرضيله تشريحاته كيريشه‌رك اخلاق سياسيه اعتباريله انكلتره ايله مملكتمزى مقايسه ايده‌جك اولور ايسه‌ك كوريرزكه انكليزلر افرادك — منفرداً اولسون مجتمعاً اولسون — ايفا ايده‌بيله‌جكلرى امور ومعاملاته حكومتى قارشديرمازلر ، دها طوغريسى هروقت احساس ايلدكلرى قابليت استعداده بناءً حكومت قاريشه‌ماز .

بزده‌قالدى توزيع عدالتده ويا اجراآت حكومتده افراط و تفريط بولنسون و ياخود غير محق بر معامله كورلسون .

ايشته بو حال بر ملتده اخلاق سياسينك اوج كماليدر .

بزده ايسه مع التأسف ادوار سالفه‌نك سلسلهٔ سيئاتى نتايجندن اوله‌رق وسط ممالكده اكثرخلق الك خسيس و ادنى بر صنعت و معامله‌ده بيله دائما حكومتك مرحمت، موافقت ومعاونتنى واكثريا كندى منفعتنده ديكرلرينك مضرتنى تحرى ايلركه بوده اخلاق سياسيه خصيصك حزن آور بر مثاليدر .

مع هذا مسرودات متقدمه‌دن واضح و عياندركه بو احوال؛ ملتك شمدى‌يه قدر حكومتدن كورديكى معاملاتك نتيجهٔ طبيعيه‌سى اولوق حسبيله تداويى ملتده دكل اجراآت حكومتده ايفا ايتمك واجب وقطعيدر .

محمد اسعد

غيرت متقابله

جهان انسانيته بخش ايتديكى آثار تكملات خارقه نما ايله ممتاز يكرمنجى عصر مدنيتده حقك ، ماهيتنده‌كى علويت معنويه ايله دائما قوت ماديه‌يى تحت تحكم عادلانه‌سنده لرزان ايتمسى لازم كلوركن بالعكس قوتك تأثير مخربنه قارشو مغلوب قالديغى وعالم بشريت دائما قوته‌مغرور بركتلهٔ دهشت اولديغى ،تصادف ايلديكمز بعض مسائلده‌سبق ايدن پك آجى ،پك كران تجربه‌لريمزله اوكرندك ؛ومثلا فلان معاهده‌نامه موجبنجه‌فلان ايشك شويله اولمسى لازم كلور ديئيله بيلمك ايچون الك زياده مداراستناداولان‌شى اوايشده‌حروف والفاظك ماهيتده كيزله‌نان حق معنويدن زياده آنك اظهارينى متكفل

قوت ظاهره اولمسی لازم کله جکنه وارقه سنده ، کوچك
براشارته هرآن مهیا قوتلر بولنمیان هرهانکی برحقك
مثمر اوله میه جغنه ارتق قناعت حاصل ایلدك ! بوتجربه لریمز
وآنك محصول الیمی اولان بوقناعتمزله اك اول
برآ وبحراً قوت مادیه مزك تزییدینه صرف مقدور ایتمك
لزومنی درپیش ایدرك قوهٔ بحریه مزك تحکیمی اسبابنه
ضارصلمز برعزم ایله صارلمقه وملتك بواغورده کی اتحاد
متین عمومیسنی یوکسلدن صدالرك سمای معلای وطنده کی
عکس آهنك دلفریبنی ایشیتمکله متلذذ اولمغه باشلادق .

طمارلریمزده کی قانلر ، وقتیله برعشیرتدن جهانکیرانه
بردولت چیقاران اجدادیمزك دم موروث قیمتداری
اولدیغی حالده بزه کندی وارلغمزی ، وجهان مدنیتده کی
موقع بلندیمزی اونوتدیرمش اولاندور زائل ، اوزریمزه
اویله موسف وقعه لرده اویله خلجان انکیز حادثه لر دعوت
ایتمش ایدی که : انلردن بریسیده ، وقتیله بارباروسلر ،
قلیج علیلر کبی اعاظم بحریونمزك غیرت مشکل براندازانه-
لریله ایچ وطیش دکزلری تموجات علویه سنه منقاد ایدن
عثمانلی بیراغنك ، بکون یونان محاربه سنده چناق قلعه
بوغازندن اوته یه کچه مامك وکندی دکزلریمزده ، کندی
ساحللریمزده بیله موجودیتنی کوستره مامك کبی برذلت
مؤسفه یه محکوم ایدیلمسی کیفیتیدرکه : بووقعهٔ حزن انکیز
دنیانك صوك دقیقهٔ فناسنه قدر بوقهرمان ملتك یوره کندن
چیقه بیله جك مصیبتلردن دکلدر .

جناب حق قبرلرینی پرنور ایلسون . اجدادمزك بزی
دائما متسلی ایدن همتلریله ، تاریخمزك بزی دائما متلذذ
ایلیان شانلی صحیفه لریله افتخار ایتمك حقمزدر ؛ فقط
بك ایی بیلیرزکه : بوحق ، سنك مزار اجداد ایله افتخاردن
بشقه برشی اولمز ؛ وقتیله ثروت پدرله خانه مزده قوریلان
مکلف ، مطنطن سفره لرده کی انواع اطعمه یی تعداد ایتمك
بوکونکی یوقلغه ، بوکونکی آجلغه قطعا فائده ویرمز .
کون بوکوندر .

له الحمد مشروطیت اداره ، موجودیت عثمانیه اوزرنده کی
کابوس ثقیل استبدادی آتدقدن صکره قلوب افراد عثمانیه ده
سونوك ، متروك برموضعیت آلمش اولان فکر ترقی یه ده
برفیض مخصوص انتباه ایله بخش انبساط ایتدیکندن بك
یقیندن کورمکه باشلادیغمز بتون احتیاجات حالیه مزك
تهوینی ، بتون نواقص اجتماعیه مزك اکمالی ایچون
هرطرفدن بردن چالیشمغه باشلادق . بتون شعبات
دولتك کندوسنه مخصوص صفحات مساعی ایله مشغول
اولدیغی صره ده بزده کندی کندیمزه بتون احتیاجلریمزی
شویله برسنجیدهٔ میزان محاکمه وتدقیق ایدر ایسه ك
داخلدن زیاده خارجه عطف نظر ایله اولاکله بیلمه سی
ملحوظ اولان مضراتی دفع ایتمکی بتون احتیاجلریمزك
فوقنده برضرورت اولمق اوزره قبول ایدرز ؛ چونکه
بزملکك ، برباغچه نك اك اول اطرافی تحت محافظه یه
آلنمزسه تجاوز اغیاردن سالم قالهمز . اوچ مختلف
قطعه ده واسع ساحللره ، مزین شهرلره صاحب اولان
وطنمزك نظر اشتهای اغیاردن محافظه سی ایسه سفائن
حربیه مزی ده قوهٔ بریه مز درجه سنه اعتلا ایتدیرمکله
امکان پذیر موفقیت اوله بیله جکنه شبهه یوقدر . بونقطه لری
سالف الذکر آجی تجربه لرله اوکرنمش اولان بتون افراد
ملتك اوزاقدن یقیندن اعانهٔ ملیه یه اشتراك ایلدکلرینی
کمال فخروشکران ایله کورمکده یز ؛ شو فداکارانه همتلر ،
شو وطن پرورانه حمیتلر ثمره سی اوله رق قریبا پایتختمز
پیشکاهنده بك مکمل بر زرهلی یی سلاملامق ایله
مفتخر اوله جغز : ملتك شوهمت جلیله سنه قارشو
یکرمی بش ملیون لیرالق برخزینه یه حاکم اولان قوهٔ
اجرائیه نك نه کبی تشبثاتده بولندیغنی اوکرنمك ایچون
مجلس مبعوثان موازنه انجمننه کیدوب ایجاب ایدنلرله
کورشدم . اولجه یاپیلان بحریه بودجه سی مجردالدن
چیقارلمق ایچون کچه سنه کنك نسخهٔ دیکری اولدیغی خبر-
آلنجه : مؤثر ، حزن انکیز برحیرت بتون قلبمی ازمش

ایدی . فقط بحریه ناظرلا حق‌پاشاحضرتلرینك مذكور بودجه‌یی مجلس مبعوثاندن استرداد ایله نظارت ایچون یكیدن بر بودجه تنظیمنه وتكملات بحریه‌مز ایچون‌ده لزومی اولان مبالغك تخصیص وتفریقنه تشمیر ساق غیرت ایتمكده بولندقلرینی استبشار ایتدیكم زمان تألمات قلبیه‌م مبدل انشراح اولدی وایشته همت ملته برغیرت متقابله دیدم . دولت وملتك بویله یكدل اتحاد اوله‌رق وطن اغورنده مالیله ، جانیله چالیشمه‌سی مخصوصات نجیبهٔ ملیه‌مزدن ومع‌هذا شجرهٔ طوبای مشروطیتك ثمرات عالیه‌سندن اولدیغنی دوشونه‌رك رهكذار عزمنده دائما دائما موفقیتلرله ال‌اله ویره‌رك طی‌منازل ایلمسنه دعا ایله مذكور انجمندن مفارقت ایلدم .

بشكطاش فی ٦ كانون ثانی سنه ٣٢٥

بولی مبعوثی
عبدالوهاب

اعانهٔ ملیه

وماتقدموا من‌خیر فلانفسكم

دونمای عثمانی اعانهٔ ملیه‌سی نامنه هرطرفدن ابراز ایدیلان تظاهرات وطنپرورانه فخر ومسرتله تلقی‌اولنمق لازم كلیر . آنجق بوساحهٔ فخرومسرتده بحق اعتراف اولنه‌جق برحقیقت‌ده واردركه بو تظاهرات ؛ بروقتلر كمال شان وشرفله یاشادقدن صوكره بر میت غیرمتحرك حالنه انتقال ایدن دونمامزه ، كنـدی باجالرندن نفخ صور ایتدیرمك طریقیله برحیات‌حیثیت اعاده ایده‌بیلمك ایچون قارشوسنده بولندیغمز هیكل احتیاجك كمب دهشتنا كیله متناسب دكلدر .

بوبابده شمدی‌یه قدر ابراز اولنان آثار حمیت حقنده‌كی حرمتم باقی قالمق اوزره حقیقتی عریان برلسانله سویلشمك لازم كلیرسه اویله فلان محله‌دن وارد اولان اوچیوزغروش ایله ، فلان قصبه‌دن كلن بش‌بیك‌غروش ایله ، وحتی فلان ولایتك تعهد ایده‌جكی یكرمی بیك لیرا ایله ضعف بحریمزازاله ایدیله‌مز ؛ عادت‌برینی بولسون قبیلندن‌اولان‌مساعی ایله‌نوجریحهٔ مذلت قاپانماز . ثروتمزك فضله‌سنك فضله‌سی فدا ؟ ایتمكله دوش موجودیتمزه یوكله‌نن بو بار وظیفه‌نك آلتندن‌قالقمش اوله‌مایز . « داملایه داملایه كول اولور . » مثل مشهورینه توفیق حركتله دكزلری ضبط ومحافظه ایلمك قابل دكلدر .

بوباده صرف ایدیلان غیرت ؛ فقرامزك اكمكنه قسما طوقونه‌جق ، اورته حاللیلریمزك رفاهی سكته‌دار ایده‌جك ، زنكینلرمزك ، آه هله وطنك انین‌واضطرابی ایله ملتك غلغلهٔ انتباهنه قارشی قولاقلرینی طیقایان ، وبعضاً النی آرقه‌سنه طوغری قیویره‌رق وطنك ــ كندی زعمنجه ــ ناصیهٔ تسئلنه طوغری بر آووج‌پاره ــ ایسترسه آلتون اولسون ــ فیرلاتدقدن‌صوكره‌حضیض احتشامنه قاچان زنكینلرمزكماللرندن ، جانلرینك یونغاسی دنیله‌بیلن قسمنه‌تعلق ایده‌جك درجه‌ده‌اولملی‌كه ایشه یاراسین .

اعانهٔ ملیه نه دیمكدر ؟ بركره دوشونه‌لم : بو اعانه ملكك بركوشه‌سنده ظهور ایدن بر فلاكته ، ملتك برقسمنده حاصل اولان برسفالته قارشی آچیلمش بر اعانه دكلدر . بو اعانه ، هیئت مجموعهٔ ملتك ، هیئت مجموعهٔ ملته ، یعنی كندی موجودیتنه‌قارشی براعانه‌سیدر . شو اعتبار ایله بو اعانه ، حجاز تیمور یولی اعانه‌سنه‌ده بكزه‌مز . آنك ایچون كوكل آرزوایدردی ، اوصورتله مطمئن اوله‌بیلیردی‌كه ایلك‌حملات‌حمیتك ارقامی‌میلیونلره

طوغری طیرمانسون . دها طوغریسی اعانهٔ مالیه جمعیتی
اعانهٔ ملیه فداکاران جمعیتی نامیله تشکل ایتملی ایدی
وحقیقة فداکارانه برصورتده بو مساعی حمیته اشتراك
ایدلملی ایدی . بو اعانه‌یه پاره ویرنلر ، وحتی بو پاره‌لری
آلقیشلایانلر ویریلان پاره‌نك دکل ، ویریلندن متباقی
ثروتك مقدارینی نظر اعتباره آلمالی و کوستریلن فداکارلغك
درجه‌سی اکا کوره تقدیر اولنملی . مثلا اللی بیك لیرالق
برصاحب ثروت [بو درلودن بزده قاچ دانه بولنور ؟
دیمیکز . یوز دانه بولنسه حساب آنی یوله کیرر] فرض
محال اوله‌رق اون بیك لیراسنی ویررکن کوزنده بو یوین
بو اون بیك لیرا اوله‌جقنه کریده قالان قرق بیك لیرا اولسه
دها مناسب اولمازمی ؟ رجا ایدرم ، بو اون بیك لیرالق
اعانه‌ده بنی فکر افراط ایله اتهام ایتمیکز . بو قسه کندیسنه
قالان قرق بیك لیرا ایله بو آدمك معیشتی ، بلکه سعادتی
مختل می اولور ؟ حقیقی براساس اوزرینه بناء مطالعه ایدیلنجه
اللی غروشه مالك اولان بر آدم ، اون غروشی ناصل
ویره بیلیور ایسه اللی بیك لیرایه مالك اولانده اون
بیك لیراسنی اویله‌جه ویره بیلملیدر . اکر بویله اولمیوبده
اللینك اونه نسبتی اللی بیکك اون بیکه نسبتنه مساوی
دکلسه بوقاعدهٔ ریاضیه‌یی انکار ایدملم . واکر بشریتك
حیات اجتماعیه‌سنه عائد مسائلده قواعد ریاضیه‌یه باقیلمیه‌جق
ایسه اللی غروشلی‌یه قالان قرق غروشه قارشی اللی بیك
لیرالی‌یه قالان قرق بیك لیرانك دهشتلی نظر اعتباره
آلمق ، دکل یالکز منطق عقلی ، منطق اجتماعی نقطهٔ
نظرندن‌ده البته دها موافق اولور .

بوقاریدن بری عرض ایتدیکمز فداکارلق بحثنده
وبو فداکارلق عنوانه لیاقت صددنده « لن تنالوا البر
حتی تنفقوا مما تحبون » آیت فرقانیه‌سی وارد خاطر
اولمق طبیعی کیبدر . جناب حق مبرت وحمیت کوسترمش
اوله بیلمك ایچون ، سودیکمز شیلردن یعنی نوعی ویامقداری
اعتباریله کوزمزدن قولای قولای چیقارمیه‌جغمز
اموالدن انفاق واعطا ایتمزی شرط قیلیور .

حمیتمزك ، فداکارلغمزك درجه‌سی ؛ چوغنی ،
آزلیقه‌سنی ، نادیده‌سنی کندی طرفمزه آلقوینله دکل ،
اصل اونلری ویرمکله اکلاشیله‌جق . حال بوکه شو تبلیغات
قرآنیه ، اکثریتله . حمیت دینیه خیرات اخرویه‌یه
متعلق اولان فداکارلقلره عائددر . برملتك بین الملل
حیات موجودیتنه تعلق ایدن فداکارلقلرده ایسه تبلیغات
وتلقیناته حاجت بیله یوقدر . عقلی باشنه آلان انسانلر ،
ملتلر ایاق آلتنده قالمامق ایچون اقتضا ایدن وسائطی
تدارك ایلمکه کندی کندیلرینه مجبوردرلر . انك ایچون
بو خصوصده هرکس ، هله زنکینلرمز ویره‌جکی پاره‌یی
مفکره‌سنده متناقصه‌یه قویمایوب وبوایشی افکار عمومیه‌یه
قارشی انك نهایت برپاساق صاومق درجه‌سنده دوشونمیوب
قطعی برسائقهٔ وجدانیه ایله شان آور برمسابقهٔ حمیته
کیریشمك لازم کلیر . تهلکه‌لی برخسته‌لغه دوچار اولان
برخسته‌یسك ، طبیب طرفندن کوستریلن مصارف تداوی‌یی
استکثار ایدرك بوکا مقابل تداویدن صرف نظر ایلدیکی
تقدیرده اقتضا ایدن جنازه مصارفنی اهون کورمکله اولمکی
ترجیح ایلمسی کبی ینه عین حیات وممات مسئله‌سندن
باشقه برشی اولمیان شو مسئله‌ده ایشك اوجوز طرفنه
کیتمکلکمز کارعاقل دکلدر . شو نقطه‌ده هیچ شبهه یوقدرکه
اکرملت وارنی یوغنی دوکرك بردونانما چیقارمغی مرام
ایدرسه دکل اوچ زرهلی بش زرهلی ، یکرمی بش زرهلی‌ده
یاپار . امادی‌یه‌جکسکزکه ملت ایشته بودرجه مرام ایدرمی ؟
اوت ، آدم عقللی برایش یاپیلاجقسه بودرجه مرام ایتملیدر .
ایتمزسه کندیسی بیلیر .

انجق بوکبی ارلك میداننده اوکه دوشه‌جك بابایکیتلر
لازمدر . بن ثروتمك برقسم مهمنی فدا ایده‌جکم اما
یالکز بندن نه اولور ؟ دیبورم . بردیکری‌ده عینیله بنم
کبی دوشونیور . دیمك که بنم فداکارلق کوستره بیلمکلکم ،
دیکری طرفندن کوره بیله‌جکم فداکارلغه ، اونککی‌ده

نمکنه متوقف . وهلم جرا .. لکن بز بویله بردور باطلك سلاسل واغلالیله الی الابد باغلانوب قالاجقمیز ؟

فداکارلق بحثنده صدر اسلام مفاخرندن برمثال ایراد ایده‌جکم : سلك جلیل اسلامه داخل اولمق اوزره خانهٔ رسالتپناهی‌یه مراجعت ایدن برطاقم فقرا ایچون جمع اعانه‌یه لزوم کوریلور .ظن ایدرسه‌م اسلامده ایلك اعانه ، بو اوله‌جقدر . مجلس پیغمبری‌یه برنجی اوله‌رق ورود ایدن جناب صدیق اعظمه طرف رسالتدن مسئله حکایه بیورلدقدن صوکره بونك ایچون مالندن نه‌قدرینی ترك ایده‌جکاری صوریلنجه حضرت صدیق بلاتردد:

— هپسنی !

بیورمشلر . وبونی متعاقب داخل مجلس رسالت اولان حضرت فاروقه قارشی جناب صدیق ایله کچن محاوره‌دن بحث ایدیلمیه‌رك ، یالکز عین سؤال تکرار بیوریله‌رق طرف فاروقیدن‌ده .

— یاریسنی !

جوابی ویریلمسی اوزرینه فخر عالم افندمز :

مابینکما مابین کلمتیکما .

بیورمشلردر .یعنی سزك نزدالهیده حائز اولدیغکز قدر ومنزلت اعتباریله ایکیکزك آره‌سنده‌کی فرق ، سوزلر کزك اره‌سنده‌کی فرقك عینیدر .

ای قارئین کرام :دقت بیوریکز : اسلامیت ادوار ترقیسنده‌ایشته بوکبی آهنین قلوب حمیته‌استناد ایدیبوردی. وحضرت ابوبکر ، رتبهٔ ممتازهٔ صدیقی باد هوادن دکل، آرقه‌سنده‌کی کوملکنه وارینجیه قدربتون مالیله ،جانیله احراز ایتدی .

جناب حق اونلری رضوانیله بکام وبزم اغنیامزك قلوب قاسیه‌سنه الهام بیورسون .

مصطفی صبری

ادبیات

اعانهٔ ملیه

عثمانلیلرك قوای شانی
تتردیکی دم شو خاکدانی

اجداد کزیمز یوركدن
برعزم ایله بکدلانه ، یکتن

میدانه آتیلدیلر ریاسز
جزم ایلدیلرکه : اعتلاسز

دنیاده حیاته قائل اولمق ،
کوندن کونه محو وزائل اولمق ،

اولادینی خصمه خادم ایتمك ،
انسانلغه خالقی نادم ایتمك

اولمك دیمه‌در بوحال ذلت
اولمکده‌ده آیری برحقارت :

بریوز قره‌سیله آخرتده
انسانلری برخجالت ایتده

شیطانلری کولدر اولماز ، اولماز
انسانلغه ذلدر اولماز ، اولماز

عثمانلی دکل ذلیل وبدخواه
تذکیرینه صد « نعوذبالله »

انسانلق ایکن سزای حرمت
انسان ، اوله‌ماز اسیرذلت

عثمانلیلق اویله قیده کلمز
برشیر زمام صیده کلز

مردان نظرنده وارسه قابل
مقهور اولوب اولمکه مقابل

ملتی ایتمك اوزره اعلا
میدانه چیقوب‌ده بی محابا

بذل خدماته همت ایتمك
لازم کلیورسه جنکه کیتمك

مردانه مدار صیتدر بك
ناموس و حمیتله اولمك

ایجاب خصیصهٔ مروت
القصه مزیت شهادت

اسلاف کزین نجدت آور
اخلافه اولمق اوزره رهبر

طوتمش اوطریق صیت وشانی
بردولته آز کوروب جهانی

اسباب فتوحی الده ایتمش
عالمره اوردولرله کیتمش

تکبیر ایله کائنات طولمش
بریه ؛ عدویه غالب اولمش

بحریه چیقوب دکیزلر آشمش
تا بحر محیطه دك یناشمش

عثمانلی ، اونام هیبت آور
ایتمش‌ده جهان غربی مغبر

هپ اوروپا عالمی زاولمش
غرب اوردولریله شرق طولمش

برخیلی ملاحم مصائب
شرقیلری ایلمش‌ده غالب

دولت بیومش ، تأسس ایتمش
عسکرلك ایله تحسس ایتمش

شمشیرلرالده دلده قرأن
شیران ظفر ایدرمش اعلان :

قوت ایله قلب اولنجه عالی
پیوسته همان بتون معالی

بونلرکه کذشتکانه عائد
تاریخ جهاد اوحاله شاهد

آچ برکز اوصفحهٔ بزینی
آل درسکی ، درس بهترینی

اسلافکه اویمق ایستیورسه‌ك
اخلافی یز اونلرك دییورسه‌ك

موجود ایسه سینه‌ده حمیت
ویرشخصکه سن‌ده برمزیت

برطوت اوکتاب فخر وشانده
اخلافکه رهبر اول جهانده

فکر ایله‌که اك بیوك فضیلت
عالمده بقای نامه خدمت

برباد جمیله مظهر اولمق
موتیله بیله معمر اولمق

عقلاً‌ده مبرهن ومدلل
شرعاً‌ده مقدس ومبجل

احکام جلیلهٔ شریعت
شایسته‌در اقتدایه البت

ترتیل ایدن اهل عقل واذعان
تدقیق ایله درك ایدرکه قرآن

اسلامه معین اولان ذواته
مایتنی بسون دهاته

دنیاده برامتیاز ویرمش
تجیانه دك جواز ویرمش

تقلیل ایله راحت ونعیمی
تجهیز غزات ایدن کریمی

بالادن ایتن ندای تقدیر
فردوس ایله ایامکده تبشیر

اولمازمی سکا مثال رخشان
بوبکر وعمر ، علی وعثمان؟

عثمانی اولان قلوب پاکه
افکار کزین تابناکه

توجیه خطاب ایدر دیرمکه :
امید وامال ایسترمکه

ملتجه شو دعوت اعانت
اولسونده مقارن اجابت

اصحاب یسار جوشه کلسین
امتده کوروب خروشه کلسین

برجمع قلوب ظاهر اولسون
ارواح بوکا مظاهر اولسون

دریاده سفینه‌لر کورلسون
صحراده هزبر نر کورلسون

رایتلرمز تموج ایتسین
قوتلرمز تتوج ایتسین

امداده کلوب جنود قدرت
برق اورسون افقده معنویت

امت شوطریق جهدی طوتسون
ادوار عطالتی اونوتسون

اسباب بتون توسل ایتسین
اللهه‌ده توکل ایتسین

بالالره یوکسه‌لن ضراعت
لبیکه قرین اولور نهایت

الله اودعانی ایلمز رد
مأیوس دونرمی روح احمد ؟

احمدکه بیان بیوردی دینی
اولمازمی بوکون آنك معیق ؟

مخلوقی ایدر ایکن اعانات
خالق آکا ایلمزمی نصرت ؟

ترك ایتمه‌یه‌رك بوشاهراهی
راضی قیله‌لم همان الهی

فاتح درس عاملرندن

ع . عاطف

توجیهات — علمیه

محکمهٔ اوقاف قاضیلغنه مخلفات عمومیه قسامی فضیلتلو نوری افندی .

مخلفات عمومیه قسـاملغنه مجلس تدقیقـات شرعیه اعضاسندن فضیلتلو عصمت افندی .

مجلس تدقیقات شرعیه اعضالغنه آناطولی قاضیعسکر-لکی مشاوری فضیلتلو شاکر افندی .

آناطولی قاضیعسکرلکی مشـاورلکنه روم ایلی قاضیعسکرلکی معاونی فضیلتلو شمسی افندی .

روم ایلی قاضیعسکرلکی معاونلکنه آطنه مرکز نائب سابقی فضیلتلو عاصم افندی .

بغداد ولایتی مرکز نیابت شرعیه‌سنه جزائر بحرسفید نائب سابقی فضیلتلو بهاءالدین افندی .

طربزون مرکز نیابت شرعیه‌سنه آطنه نائب سابقی فضیلتلو صنع الله افندی .

بیروت ولایتی مرکز نیابت شرعیه‌سنه بغداد نائب سابقی فضیلتلو فخرالدین افندی .

طرابلس غرب ولایتی مرکز نیابت شرعیه‌سنه سنیجه سنجاغی نائب اسبقی فضیلتلو محمود بهاءالدین افندی تعیین اولنمشلردر .

احمد ساقی بك مطبعه‌سی　　محمد منیر

پازارایرتسی فی ١٩ محرم سنه ٣٢٧ وفی ١٨ کانون‌ثانی سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کایلی منیر

مندرجات :

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ «

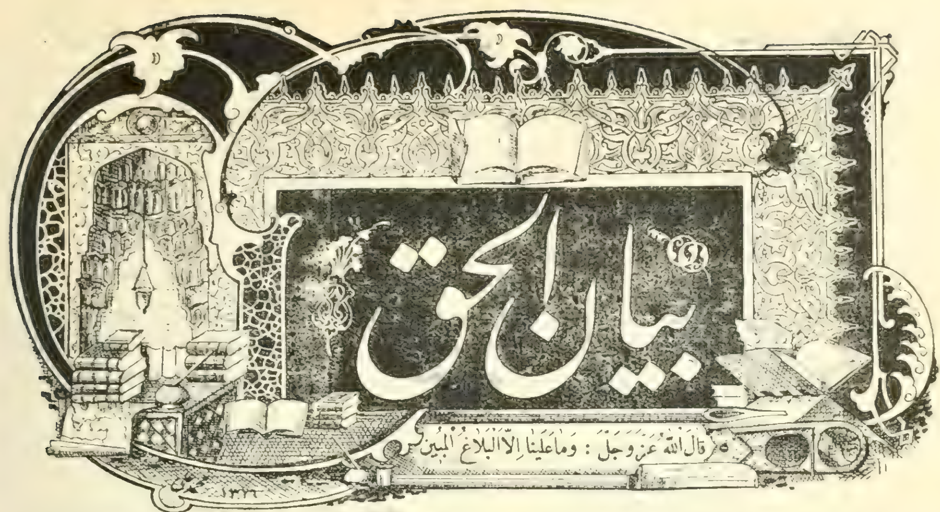
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاتده ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازارا يرتسى كونلرى نشر اولنور دينى ، ادبى ، سياسى وفنى هفته‌لق غزته‌در .

اعانهٔ مليه نسوان جمعيت معززه‌سنه

حقيقتدن خياله طوغرى

كچن هفته نشر اولنان مقاله‌مده سطوت بحريه‌مزك شان وشرف ملى ايله متناسب برحاله كله‌بيلمسى مقصديله آچيلان اعانه‌ده تعقيب اولنه‌جق طريقك ناصل برطريق حميت وجديت اولمق لازم كله‌جكى وبو امنيهٔ عاليه‌يه وصول ايچون صرف ايديله‌جك مساعيده هرحالده مافوق المعتاد بر فداكارلق كورولمك اقتضا ايده‌جكنى عرض ايتمشدم . بو مسئله‌ده اك بيوك وظيفه اغنيامزك دوش غيرتنه مترتب اولديغى آكلاشيلويوردى . فقط هيهات ! . . هانيا ؟

من القديم الاربنه كچن پاره‌نك مقدارى هركس نظرنده معلوم ومعين اولديغنه مبنى بركتسزلكله معروف اولان معاشاتدن مأمورينك برايلق ترك ايتملرينه نسبتله ديكر ثروتلرك ، ثروت اصليه‌لرك منابع اختفاسندن صيزان قطرات حميت ، فقرانك كوز ياشى قدرده بر جريان مطرد كوستره‌ميور .

بر مأمورك مأموريتى ، باخصوص يغما دورلرينك اقتضاسندن صوكره بوكون وار يارين يوق دينه‌جك برحالده بولنديغنه نظرا مأمورين معيشتنك مابه الاستنادى اولان معاشات قدر چوروك وغير متحقق بر ثروت اولمامق لازم كلديكى حالده اك صاغلام دوكوملرله تحكيم ايديلان ثروت كتله‌لرينك ، افلاكه سرچكن ايرادلرك ، افاقه يايلان چيفتلكلرك اوضاع متهكمانه‌سى اوكنده افراد ملت ، كوزلرينى يالكز معاشلره ديكمك درجه‌سنده براثر وقوف وانتباه كوستره‌بيليور . او مرتبه‌ده‌كى باشقه صورتله بيوك بر ثروته مالك اولان زنكين بر مأمور دخى هركس كبى معاشى حسابندن اعانه ايتمكله ايفاى وظيفهٔ حميت ايتمش عد اولنمق درجه‌لرنده بر غلط محاكمه حكمفرما اوليور .

نه ايسه . بو سوزلر ، بو تأسفلر كچن هفته‌كى مقاله‌مده

عرض انظار ایلدیکم حقایقه عائد شیلردر . شمدی بز، حقیقتدن مأیوس اولانلره مخصوص برانتقال آسلی جویانه ایله خیاله کیدورز . فقط اومارزکه بوخیال اوته‌کی حقیقت قدر آجی ومحال برخیال اولمسون .

استانبولده وبعض ولایتمزده اعانهٔ ملیه نسوان جمعیت محترمه‌لری تشکل ایتدیکینی یومی غزته‌لرده کوردیکم زمان خاطرمه برفکر کلشدی : قادینلرك الماسلری ! بوفکری بعض رفقامه آچدیغم حالده بوکا خیال شاعرانه دیدیلر اولدی . صوکره برآره‌لق ، یکی غزته‌ده اعانهٔ ملیه بحثی اوزرینه ملتك حسیات حمیتنی تحریك ایده‌جك مقالات نشرینه همت ایدن دوقتور فاضل برقی بکك سوزلری آراسنده بعض نسوان محترمه‌مزك ، حلیاتندن برقسمنی دونانما اعانه‌سنه اهدا ایتمسی وسیله‌سیله بنم خاطرمه کلن شیئه یاقلاشیر کبی برفکر درمیان ایدیلدیکنی کوردم . حمیتلی ، فداکار نسوانمزدن بعضلری الماسلرینی اعانهٔ ملیه‌یه اهدا ایلدیکی کبی دیکر برطاقم حمیتلی خانملرمزده بوحلیاتك ، یوکسك فیئاتلرله اشتراسنه طالب چیقسه دینیلیوردی . بنده کر ایسه بوفکری باشقه صورتله تدقیق وتعمیق ایتمك ایسته‌یورم .

اولا ، قادینلرده زینت ابتلاسی ، کندیلرنجه اك مبرم وبلکه بزم نظرمزده ده پك مسلم ابتلالردندر . حتی اکثر نسوانك اخص آمالنی ، دکرلیجه برالماسلی زینت طاقینمق شرفی تشکیل ایدر . بونقطه‌یی پك کوزل تقدیر ایدرز .

شوجهتله ، نسوان طرفندن مجوهراته معطوف اولان نظر اهمیتك ، صرف مدارزینت اولماسی حیثیتیله اولمق لازم کله‌جکی تسلیم اولنمالیدر . بوخجر پاره‌لرك ، ایجابی حالنده براحتیاجی تسویه‌یه مدار اوله‌بیلمسی جهتی اوقدر تالی ، اوقدر خلاف ماوضع له برنقطهٔ نظردرکه هرهانکی برزمانده بوجهته‌قائل اولان برقادینك ، اوزرنده طاشیدیغی بوثروت معطله‌یی ، همده دائما بدل اشتراسندن دون برفیاتله صاتیلمغه محکوم اولان بوثروت معطله‌یی درحال برثروت نامیه‌یه تحویل ایتمك لزوم منطقیسنی حس ایلمسی اقتضا ایدر .

حلیات نسوانیه‌نك قیمت اعتباریه‌سی انجق زینت نقطهٔ نظرندن اولدیغی یعنی نسوانك نقاط نظری انجق بومرکزده بولندیغی اکلاشیلدقدن صوکره ، آتیده ذکر ایده‌جکمز تکلیفك ، نسوانمزی ، حقوق مخصوصهٔ طبیعیه‌لرندن بولنان زینتدن محروم ایلمکه بادی اولمق تهمتندن قورتولمسی ایچون تدقیق اولنه‌جق برنقطه واردر :

مجوهرات قادینلره عجبا زینت ویریپورمی؟ اوت ، سالم برنظر محاکمه ایله باقیلنجه بونلر جنس لطیفك حسن وآننه حقیقةً برشی علاوه ایدیپورمی ؟ بونده ده تردد اولنسورمی یا ؟ دینیله‌جکنه شبهه یوق . فقط بیك لیرالق بربوروش طاقینه‌بیلمك بیکده برقادینه میسر اولمیه‌جغی جهتله طویلی ایکنه تپه‌سی جمجمه‌کی برلانطه حبیباتنه ، تماشا کرانك ، موجودیتندن خبردار اوله‌بیلمسی ایچون کوزلریله آراشدیرمغه احتیاج حس اولنسان وتقلیدینك حقیقیسندن تمییزی اهل خبره‌یه عائد اولان بومعدنپاره‌لره واضح برمدار زینت ومفخرت اولمق امتیازی ویریلمسنك اسبابنی آکلامقده تردد کوستردیکمزدن طولایی تعییب اولنمایز ظن ایدرم . اوت ، بنه تعییب اولنمازسه‌ق ، اون لیرالق ، بویوندن آتما برآلتون قوردونك ، وحتی استانبول خانملرینك ، (مهاجرواری) دییه‌رك استخفاف ایتدکلری تك برشیریرده‌نك قرق اللی لیرالق برالماس ایکنه‌یه ، ویاخود برپرلانطه یوزوکه نسبتله قات قات کوستریشلی شیلر اولدیغنی ادعا ایده‌بیلرز . هله قولاقلره کوپه طاقیلمسی ، محترم برعضو انسانینك خلقتنی تغییر ایتمکله اثاث واشیامنزله‌سنه تنزیل ایدرکبی برمعامله اولدیغی وافریقانك بعض محللرنده کوریلدیکی وجهله برونلره ، دوداقلره حلقه طاقمقدن پك فرقلی شیلر اولمدیغنی سویله‌مکده تردد ایتمیز.

الحاصل ، الماس خیاتك نقاط تعلیقیه‌سنه کوره مختلف اولان خواص تزیینیه‌سنی بوسبتون انکار ایتمه‌مکله . بر هرحالده بونلرك یاقیشدیغی یرلرده بیله اون لیرالغنك ون لیرالق والای لیرالغنك التی لیرالق درجه‌سنده بر زینت حصوله کتیره بیلمکده اولدیغی غایت مشکوك ، وهله برقاچ نفت حسنه عائد الك کوچوك برقصورك ، الك بهالی الماسلرله عفو ایدیله‌میه‌جکی محققدر . شو حالده بو حجر پاره‌لرك ، صاحبلرینه لزومندن فضله اوله‌رق ویردیکی نشوهٔ زینت ومفخرت ، درجه‌سنه کوره مهم برثروت خلاصه‌سنی حامل بولنمقدن نشئت ایدن برافتخار ایله تفسیر ایدیلمك احتیاجندن قورتوله‌میور . بونی شوراسی‌ده تأیید ایدرکه حاذق تزیین ایده‌بیلدیکی قدر تزیین ایتمسی خصوصنده غیبی برطاشك ، اللی غروشه آلنمش اولمسی ایله اللی لیرایه آلنمش اولمسی احتمالی اره‌سنده برفرق اولمامق لازم کلدیکی حالده بین النسوان بو معدنپاره‌لرك ، ممکنسه تقلیدینی تحقیق ظن ایتدیرمکه وبش لیرالغك اون لیرایه آلندیغنه یکدیکرینی ایناندیرمغه چالیشمق معتاد کیبدر .

اویله ایسه بونلرك قادینلر نظرنده حائز اولدیغی قیمت واهمیت ، نظر فریبلك یعنی زینت قیمتیمیدر ؟ یوقسه فنی ومالی برقیمتمیدر ؟ تماما آکلاشیلمایور . ودها طوغریسی استکناهات آنفه‌یه نظراً هرایکی جهت قیمتکده غایت چوروك اولدیغی آکلاشیلیور .

ایشته کرك قیمت مالیه‌سی وکرك قیمت مزینه‌سی چوك درجه‌ده معلل وشبهه آلود اولان بو الماسلر حقنده‌کی تکلیف موعودمی آرتق سویلیه‌یم :

نسوان عثمانیه بونلری ، آلتون وکموش حلیاته شامل اولمامق اوزره یالکز الماسلرینی دوننانما اعانه‌سنه ویرسینلر ، اما برقادین ، آلماسلرندن بعضیسنی ویره‌رك بعضیسنی آلیقویمسیون معناسنه دکل ، هپسنی ویرسین . هم‌ده یکی غزته‌ده تکلیف اولندیغی وجهله قادینلردن برقسمی الماسلرینی ویردیکی حالده برقسمی‌ده بونلری اشترایه طالب اولسون شکلنده‌ده دکل . بنم تکلیفمه نظراً بتون عثمانلی خانملری نه‌قدر الماسلری وار ایسه ویرسینلر وتك برخانمده تك برالماسپاره قالماسین .

بوصورت ، پاریسنك ویروب پاریسنك پاره ایله صاتون آلماسندن دها کوچ کبی ظن اولنورسه‌ده حقیقتده بالعکس دها قولایدر . چونکه برطرفدن الماسلرك اشترانسنه طالب اوله‌رق احضار ایدیلان قسم نسوانك [illegible] آنه‌الماسلرینی ویرمیه‌رك [illegible] قسمه تکلیف [illegible] محدود برحالده قالمسنی موجب اولور . اویله یا برظرف طولدیرلامغه چالیشیرکن دیکر طرف تاصل اللدن چیقارمغه راضی اولور ؟ انك ایچون بنم دوشوندیکم وجهله هپسنه ویردیرمالیدر . انجق بونك ناصل ممکن اوله‌بیله‌جکنی ایضاح ایتمه‌دن اول ، ترکیاده موجود اولان بتون الماسلره نه صورتله مخرج بوله‌بیله‌جکی وبونلرك جوهریه‌ده کیملره صاتیلاجغی ؟ [illegible] عبارت اولان کوچوك برعقدهٔ اشکالی حل ایتمك لازمدر . فقط بو جهت اوقدر کوچ برشی دکلدر . پاریس ، المانلرك تحت محاصره‌سنده بولندیغی وایسته‌نیلان تضمینات عظیمهٔ حربیه‌یی تدویه‌یه مدار اولمق اوزره فرانسز قادینلرینك اوزرنده‌کی مجوهراتی آلدقلری زمان اونلره ناصل مخرج بولوندی ؟ بالخصوص بزم الماسلرمزه بزدن مشتری بولنماسین . . اوروپالیلر کبی یاغلی مشتریلر بولونسون . . کافیدر .

شمدی اصل بحثه کلهلم : بتون نسوان عثمانیه الماسلرینی ترك ایتدیرمك ممکنمیدر ؟ وشو دعوت حمیته قارشی نسوانمزدن براجابت عمومیه بکله‌مکه حقمز اوله‌بیلمك ایچون ، کندیلرندن طلب ایتدیکمز فداکارلغه نه کبی قارشیلق کوستره‌بیله‌جکز ؟ ساده مکافات معنویه‌می ؟ حال بوکه اومکافات معنویه نه قدر عالی اولسه الك قدیم ، الك متمرکز ، الك حساس براحتیاج بشری‌یی اورته‌دن قالدیرمق ایچون حق الانصاف کفایت ایتمز . بوکا ، مادی وعین احتیاجی تلافی ایده‌بیله‌جك برقارشیلق لازمدر اوت . ایشته‌بن‌ده

اوں سویلیه‌جکم . فقط هرنه‌دن ایسه سوزی اوزاته‌رق قارئلرمی زیاده‌جه اوزدم .

دیيورمکه : حکومت برنشان احداث ایتسین . وبو نشانك مصارف اعمالیه‌سی پك بهالی اولمامقله برابر شکلی ، ظرافتی ، قادینلره غایت یاقیشه‌جق صورتده اوله‌بیلمسی خصوصنده صنایع نفیسه متخصصلرینك ذوق‌سلیملرینه مراجعت ایدیلسین . حاصلی دوشونولسون ، طاشینیلسن ، حلیات‌معروفه‌دن دها شیق ، دها نظربا ، دها کوستریشلی نشانلر وجوده کتیریلسن . وبونلر مختلف قطعه‌لرده ومختلف قیمتلرده اولسون . حتی قیمتلری مثلا : « اللی لیرالق الماسی شان ملی نامنه ترك ایدن خانمه مخصوص » طرزنده برعباره‌ایله کوستریلسین . دها ، بومسئله‌ده اوکه دوشن حمیتمندان نسوانك امتیاز سابقه‌لرینی محافظه ایچون ، تاریخ مراجعت اعتباریله مرتب صیرانمرولرینی ده‌احتوا ایتسین ، وقیمتلرك‌اختلافی مدار مسابقه اولدیغی‌قدر وبلکه دهازیاده مبدأ نمروسنه قریب نمروده‌کی نشانلره مستند آیریجه برحق مفخرت تصور اولنسون . فلان خانمك فلان نمروده‌وشوقدرقیمتده برنشان ملیسی وار ، دیسینلر . . بوحس ، بوتلقی تعمم ایده ایده ، اوزرنده‌الماس بولندیغی حالده‌مجمع نسوانه چیقان قادینلره‌ بنات نوعی طرفندن : « نه‌قدر طویغوسز ؟ نه قدر حمیتسز ؟ » ، وحتی ملتك برغیرت یقظانی ایله موداسنی کچیردیکی ، نسیانه محکوم ایتدیکی برشیئله حالا تزین ایتمکه چالیشدیغندن طولایی نه‌قدر قابا برقادین ؟ » خطابنی تضمن ایدن انظار تعییب آلتنده ازیلسین . اویله‌یا ، بویله معقول وظریف برموده ، نسوانمز آره‌سنده اوروپانك بعضا موده‌لری درجه‌ده‌غیر معقول وبلکه‌یاقیشیقسز موده‌لری‌توالتلری‌درجه‌سنده برساحهٔ تعمم بولامازمی ؟ اوت . . ایی خاطرمه کلدی : عین‌صددبحثه متعلق اولمق اوزره‌بعضا الماس طاقینماق بیله مودا خلافنده برحرکت عد اولنیور .

تکلیفمك ، براقدیغم نقطه‌سنه رجوع ایده‌یم : صوکره ، بونشانلر یالکز الماسله مبادله‌یه حصر ایدیلمیوب بونلردن حکومت نزدنده ایجابی قدر بولوندیریله‌رق اولمك ایسته‌ین وحرمنه مثلا یکرمی‌بش لرالق یوزکورومه‌لکی آلمق موقعنده بولنان بردلیقانلی بونشانلرك یکرمی‌بش لرالقندن بردانه‌سنی ، پاره‌سنی ویره‌رك آلسین ، یوزکورومه‌لکی یاپسین . داماد بك باقه‌لم قاچ لیرالق یوزکورومه‌لکی طاقیور ؟ تخمین وانتظاری یرینه : قاچ لرالق نشان طاقیور ؟ جمله‌سی قائم اولسون . ونشانك درجهٔ قیمتنه کوره کلین خانمك قولتوغی قابارمق عادات وحسیاتی ینه محفوظ قالسین . هم‌ده یکرمی لرالق‌می ؟ یوقسه‌اوتوز لرالق‌می ؟ اولدیغی کسدیریله‌مه‌مکدن متولد اولاندیدی قودیلی تخمینات متخالفه‌یه محل قالمیه‌رق قطعی ومتعین برقیمت فاخره اوزرینه قولتوغی قابارسین . صوکره حکومت بونشانلرك ، عادتا تمغا پوللری کبی قیمتلرینی محافظه‌یه اعتنا ایده‌جکندن برنوع احتیاج معیشتله باشی صیقیلان برقادین بونشانلردن برینه مالك اولدیغی تقدیرده الماسی صاتار کبی بونی‌ده نقده تحویل ایده‌بیلر . . وبلکه حین تحویلده الماس آلیش ویریشی قدر متضرر اولماز . هله برنجی‌یه قریب نمرولرده بولنان نشانلرده مرور زمان ایله قیمت اولیه‌لرینك بش اون وحتی‌یوز مثلی رغبت‌کورن آنتیقه‌لر کبی برقیمت‌تاریخیه تحلی ایلمه‌جکنه شبهه یوقدر .

ایشته قادینلرمزك سوسلرینه سوس ،ماللرینه مال . هم ده دها کوزل سوس ، دها صاغلام مال : وبووجهتله شوتکلیفمز نامنه قادینلرمزدن ، مادةً قارشیلیقسز هیچ برفداکارلق طلب ایتمیورز . یالکز ، فیما بعد عثمانلیق عالمنده حلیات نسوانیه‌نك حمیت نشانلرندن عبارت اوله‌جغنی تقدیر ایچون براز دوشونمك ، فکر صرف ایتمك ، وخلاصهٔ کلامق فداکارلغی :

اعانهٔ ملیه صندیغنی آدم عقللی جانلاندیرمق ایچون

ملتك جیبندهکی اکمك پارهسنه دوقونمادن ، معیشتی
بوزمادن حاضر برطرفده طوران برثروت معطلهیه
ویردیکمز قیمت اعتباریهنك دیکر برقیمت اعتباریه ایله
مبادلهسنی قبول ایتمك اوزره براز ادراك فداکارلغندن
باشقه هیچ برشیئه محتاج اولمیان شوتکلیفم :

« هیچ اولهجق شیمی ؟ قادینلرمزی بیك سنهلك
اعتیادندن واز کچیرمك قابلمیدر ؟ »

استفهام انکاریسیله تلقی ایدیلهجك اولورسه بن ده
بوكا جوابا دیرمكه :

قادینلرمز اعتیادندن واز کچمز ، زنکینلرمز خست
اخلاقیهلرندن هیچ واز کچمز؛ بزده وطن اوزاتدیغی
دست استمدادده بش اون پاره قویمغله کندیمزی
اویالاندیریرز اولهمی ؟ لکن اونوتمیالم که وطن تسئل
ایتمیور ، اولادی اولدیغمز ادعاسنه قارشی بزدن نسب
حججنی طلب ایدییور .

وانا اناس لاتوسط عندنا

لناالصدر دون العالمین اوالقبر

مصطفی صبری

اهل اسلام وعلوم

دین مبین اسلام علم اوزرینه مؤسس بردین عالی
اولدیغندن کتاب کریم الهی واحادیث جلیلهٔ رسالتپناهیده
تحصیل علم حقنده اوامر وتشویقات متعدده وارد
اولمشدر . بو جهتله اهل اسلام ادوار ابتدائیهسندن
اعتبارا صوك زمانلره قدر علمه حرمت وتحصیلنه
رغبت ایدهکلمشدر. آنجق کرهٔ ارضك اقطارمختلفهسنده
موجود جمعیات مختلفهٔ اسلامیهنك بر وقتدن بری
مع التأسف دوچار اولدیغی رخاوت وعطالتدن علوم
ومعارف دخی شدیداً متأثر اولهرق بالخاصه بو جهت
دخی ضایعات عظیمهیه کرفتار اولمشدر ،

اهل اسلام نظرنده علوم ، علم عقلی وعلم نقلی یه
تقسیم اولندیغی کبی دیکر صورتله دخی تقسیم ایدیلهرك
اوچه آیریلیر . بونلردن برنجیسی طوغریدن طوغری یه
اسلامه عائد اولان علوم اولوب علم قرآن کریم ، علم
حدیث شریف ، علم عقائد ، علم فقه ، علم اصول
وعلم تصوفدر . بونلردن هر برینك اقسام وشعبات
کثیرهسی واردر [ذکر اولونان علوم عدیدهنك هپسی
بردن « معرفة النفس مالها وما علیها » عبارهسیله تعریف
اولونان فقه نامیله توحید ایدیلهبیلیر] ایکنجیسی علوم
اسلامیهٔ مذکورهیی تحصیله وسیله اولان علوم عربیه ،
اوچنجیسیده ریاضیات ، طبقات ، تاریخ وادبیات کبی
علوم عمومیهدر . اسلامده هیچ بر علمك انتشاری
دفعهً وقوعه کلمش اولمیوب تدریجی اولهرق تأسس
ایتمشدر . حتی معلومات دینیهنك اساس اصلیسی اولان
قرآن کریم ایله احادیث شریفه دخی منجم اولهرق ۲۳
سنه ظرفنده نازل ووارد اولمشدر . کرك قرآن کریمه،
کرك احادیث شریفهیه وکرکسه بونلردن مستنبط اولان
اولان احکام اعتقادیه وفقهیهیه متعلق اولان علوم مختلفهٔ اسلامك
صدر اولنده تدوین وتحریر ایدلهمهمشدر . اول زمان آنلرك
محفظهسی ثقاة اکابر امتك حافظهٔ اهتمامی اولمشدر .

بوده باشلیجه اسباب آتیهدن نشئت ایدر : اولا
عصر کزین حضرت پیغمبریده هرکس امور دینیهدن
محتاج اولهجغی مسائلی یا بالذات علیه الصلاة والسلام
افندمز حضرتلرندن ویاخود علمای اصحاب کرامدن
تلقی واستفاضه ایدر واول بابدهکی دقت واهتماملری
نتیجهسی اولهرق معلومات مسموعهلری دماغلرنده
محفوظ دکل عادتا محکوك اولوردی. صحابهٔ کرام (رضی الله
عنهم اجمعین) دورلرنده ایسه متقدماتك مسائل اصلیهسی

بين المسلمين شايع ومشتهر اولمقله برابر بالذات مشاهده ايلمش اولدقلری معجزات باهره نتايجندن اولمق حسبيله حائز نصاب قوت وقلب ووجدانلری بر منبع سلامت وصفوت ايدی. بو جهتله امور اعتقاديه‌ده تدوين مسائله ، تأليف كتابه محتاج اولمامشلردی . اولين تابعين ايسه بالذات معجزات جليله‌يی مشاهده شرفنه نائل اولمامش ايسه‌لرده هر مؤمنك قبول ايتديكی عقيدهٔ اسلاميه‌سنك حقيقتنه صورت قطعيه‌ده دلالت ايده‌بيله‌جك معجزات بين المسلمين حد تواتره واصل اولمش اولدی . واو مسائلده اصلا شبهه‌يه محل قالمامشدی . بناءً عليه آنلر دخی احتياج تدويندن آزاده ايديلر .

مسائل فقهيه‌ده ايسه هر ايكی عصرده موجود اولان شايان اعتماد ووثوق علمانك كثرتی ومعاملات وعباداته متعلق واقعات غريبه‌نك ندرتی جهتيله اوكره‌نيلمسی مطلوب هر مسئله حقنده هر وقت شفاهاً معلومات صحيحه ايدينمكده امكان وسهولت واردی . ايشته بوده ابواب فقهيه‌نك ترتيب وتدوينی احتياجنی بر طرف ايتمشدی .

برده ايكنجی عصر هجری حلول ايتدی . زمان فيض اقتران رسالتپناهی بر درجه‌يه قدر اوزامغه باشلادی . تاريخاً معلوم اولان فتوحات عظيمه نتيجه‌سی اوله‌رق اسلام فوق العاده وسعت ونفوس مسلمه‌نك زياده كثرت بولوب عبادات ومعاملاته متعلق برنيجه حادثات وواقعات ظهور ايتدی . اقوام مختلفه‌يه اديان مختلفه‌يه سالك اولان مليونلرجه كمسه‌لرك داخل دائرهٔ هدايت اولملری اسلام ايچون شانلی بر فتح وظفر ايديسه‌ده آنلرك بعضيلری هيچ فرقنده اولميه‌رق قوميتلرندن ودين سابقلرندن بعض عقائد باطله وافكار واهيه كتيرمش اولدقلری كبی حاصل اولان وسعت وكثرت سببيله معاملات ناس عقللره صيغميه‌جق بر درجه‌ده توسع ايتمش بولونديغندن حلی مشكل نيجه مسائل ظهور ايلدی . بو حالی مشاهده ايتمش اولان علمای عظام حضراتی آرتق احكام دينيه‌نك ترتيب وتدوينی واك مهم اصول واساسلرينك ضبط وتحريری لازم كله‌جكنی آكلادی . ايشته او تاريخه قدر قلوب علماده محفوظ اولان علوم اسلاميه صحائف مؤلفاته انتقاله باشلادی . او زماندن اعتباراً علوم اسلاميه‌نك تدوين وتحريری دائرهٔ اعتنايه داخل اولدی .

اك اول تأسيس اولونان علوم ، علم كلام وعلم فقه وعلم اصول فقه‌در . كرك بو علوم ثلثه‌يه كرك سائر علوم اسلاميه‌يه عالم اسلام ، هيچ بر وقت احتياجدن قورتوله‌ماز . دنيا وآخرتده يكانه مدار سعادتمز اولان علوم دينيه مع التأسف نظرمزده لايق اولديغی موقع احترام واهتمامی احراز ايده‌مه‌مكده‌در . وبو عدم اهتمام بر صنفه مخصوص دكلدر . مملكتمزده‌كی اهل اسلامك همان جمله‌سنه شاملدر .

مدارس اسلاميه‌ده تعقيب اولونان تحصيلك مطلوب درجه‌ده اولمديغی آرزو ايدلديكی قدر آثار مفيده كوستره‌مه‌مكده اولمسيله ثابتدر .

مكاتب عاليه‌ده دخی بو امر خطير معتنايه لايق اولديغی وجهله اهتمام ايدلمه‌مشدر . بر زمانلر مكاتب عاليه‌ده تدريسات دينيه‌دن اثر بيله يوق ايدی . صوكرا «سياسی بر ريا كارلق» نوعندن اولمق اوزره دور سابق ، مكتب پروغراملرينه برطاقم دروس دينيه درج ايلمشدی . فقط بو درسلر على الاكثر برطاقم غير مقتدر معلملر واسطه‌سيله وبر طرز غريب اوزره تدريس وتعليم اولنديغندن عموميتی اعتباريله شايان ممنونيت بر فائده كورلمدی .

حال بوكه عثمانلی اهالیٔ اسلاميه‌سنك اك زياده اهتمام واعتنا ايده‌جكی مسائلدن بريسی معلومات دينيه‌نك نشر وتعميمی ايله اذهان عموميه‌يه القاسی واخلاق فاضلهٔ اسلاميه‌نك قلوب انامه يرلشديرلمسيدر .

مملكت عثمانيه‌ده موجود اولان اهل اسلامك مجموعی بو كون دنياده بولونان مسلمانلرك آنجق يوزده

بشی رادەسندەدر بزدە علوم اسلامیەنك نشر وتعمیمی خصوصنك نظر دقت واعتنادن دور اولمسی کیدەرك علوم اسلامیەنك زوال واندراسنە وبونك نتیجۀ الیمەسی اولەرق آتیاً مملکتك دینسز قالمسنە بادی اولور. بو حالك سبب اولەجغی خسار وخذلان ابدیٔ اخرویدن باشقە اولەرق دنیاجە دخی ایراث ایدەجکی مضراتە نهایت یوقدر . چونکە دینسز بر آدم جمعیت بشریە ایچندە عفریت منزلەسندەدر .

بو حال فلا کتمآله گرفتار اولان بر جمعیتدن اصلا خیر ومنفعت بکلنمز وبوندن دیکر وبویوك بر محذور دها تولد ایدر. اودە عثمانلی مسلمانلرینك بو کون دنیادە بولونان اوچ یوز میلیونی متجاوز نفوس اسلامیەدن خارج قالمسی، اونلرە یبانجی اولمسیدر. بونك سیاستمزە ایراث ایدەجکی مضرتی کشف ایتمك کوچ بر شی دکلدر. ایشتە بو نقطەلر کرك هیئت عامیەمزك، کرك سماحتلو کلیەسی مسلم اولان معارف ناظری امراما فندینك نظر حکمت وعنایتلرینە عرض اولنور . وهر بریرلرندن همات مشکورە بکلنیر . فقط مملکتك احتیاجی علوم اسلامیەنك نشر وتعمیمنە منحصر اولمیوب فنون ومعارفك هر قسمنە ، هر شعبەسنە احتیاجمز درکار بولندیغندن هر ایکی دائرەجە بو جهتلرە حقیلە ولایقیلە عطف همت ایدلمسی درجۀ وجوبدەدر .

مدارس اسلامیە طلبەسنە علوم شرعیەدن باشقە فنون متنوعەنك دخی تدریسی قرار کیر اولدیغی مع الشکران تحقق ایتمشدر . ذاتاً بو فنلر اوتەدن بری علمای اسلامیە آرەسندە دخی تداول ایتمکدە اولوب عثمانلی علماسی میاننده کلنبوی خواجە اسماعیل ومهندسخانەدە معلم بولنمش اولان خواجە اسحاق افندی زمانلرینە قدر رواجنی محافظە ایتمش واندن صوکرا اول جهتە همت کوندن کونە ازالمشدر. ایشتە بو خستەلك تداوی ایدیلەجك وازالەسی چارەسنە باقیلەجقدر .

مکاتب عمومیەدە ایسە اربابنك نظر اهتمامی همان اوجهتە معطوفدر .

فقط آنك بك بویوك بعض نواقصی واردر .

ازجملە ابتدائیە ورشدیە مکتبلرندە معلم بولنان ذواتە ایکی یوز غروشدن نهایت سکز یوز غروشە قدر معاش ویریلیر وسکز یوزلە موظف بولنانلر اقلیتدەدر. بونلردە نمونە رشدیەلری معلم اوللرندن عبارتدر. قسم اکثری ایکی ویادرت یوز غروش معاشە خدمت ایدر. دوشونەلم. اون بش یکرمی اوتوز سنە ودها طوغریسی الی آخر العمر بو قدر جزئی بر معاش ایلە خدمت ایدن ذواتدن نە قدر همت بکلنیر .

شمدی بزم معارف ناظر حکیمندن اولاد وطنك ایلك وایکنجی مربیلری بولونان بو کیمسەسز مأمورلرك ترفیە احواللرینی امید ایتمکدە ظن ایدرم حقمز واردر بونلرك تخصیصاتنە مناسب ضمائم اجراسی طرف نظارتدن تکلیف ایدلدیکی حالدە مجلس مبعوثانك تصدیق ایدەجکی مأمول قویدر .

چونکە مملکتك روحی معارف اولدیغی وبونك مطلوب درجە ترقی ایدەبیلمسی اسبابندن بری دە خدمات تعلیمیە ایفا ایدنلرك تأمین معیشتلری قضیەسی اولمسی لازم کلەجکنی وکلای امت پك اعلی تقدیر ایدر .

اصل صددە کلەلم :

اسلامدە الك اول کلام، فقه واصول فقە علملرینك تدوین اولندیغنی یازلمش ایدی. شمدی بر از دە بو علملرك نە صورتلردە تحریر ایدلدکلرندن . آندن صوکرادە علوم سائرەدن بحث ایدەلم .

مابعدی وار

مصطفی عاصم

کوچك بر دوشونجه

سیاست شرعیه و مدنیه غایه‌سیله علماء اسلامك موقع
اجتماعیلری و وظیفهٔ اساسیه‌لری و نوع بشرك و بالخاصه
مسلمانلرك احوال حاضره‌لری نقطهٔ نظرندن بعض
شیلر یازدمق ایسترم . فقط کوکل هر سوزه هر کاله
مبدأ اولندن باشلایه‌رق بیان مطالعه ایتمك هوسنه
مغلوب اولدیغی ایچون غایهٔ مقصد اولمق اوزره
نظر اعتباره آلدیغم خاصهٔ علمیه‌نك نظام عالمده‌کی تقدم
طبیعیسی بزی او دائره‌ده ادارهٔ کلامه سوق ایتدی و شویله
دوشونمکه باشلادم :

هر درلو کمالات عالیه و صفات جلیله‌نك مبدأی
علمدر . نفس علمك بر کمال بشری و اذواق علمیه‌نك
شایان اعتنا بر سعادت انسانیه اولدیغی چوقدن بیلنمش
بر قضیه اولمقله برابر علم دنیلن خاصهٔ قدسیه‌نك مبدأ
کمالات عالم اولدیغی بوکون بیله لایقیله تقدیر ایدیله‌مامشدر.
اکر ایدلمش اولسیدی هیچ بر کمسه آنك تحصیل
واکتسابنده ، آنده‌کی اذواق نامتناهینك سیرو
تماشاسنده اظهار کسل ویا ابراز قناعت ایده‌مزدی .
«روح تفیض علم و معارفدر» دیه کاسهٔ کردونی چکلاتان
ترانه‌لر ، غلغله‌لر هرکسك صماخ عبرتنده یرلشیر و کندی‌
یلرینی ارباب علم عد ایدنلردن بر قسمی نظام عالمك
علمسز حصولنی بر وجهله قبول ایده‌مزدی .

فقط علم دنیلن خاصه یعنی کرك بر ذره‌یی و کرك
هیئت عمومیهٔ کائناتی صاحبنه کشف و تجلی ایتدیره‌بیلمکده
ماهیتی بشقه لشمیان قوهٔ عالیه ، ابعاد کائناتی تا مکشوف
بر صفحهٔ جلیه‌یه ترسیم ایدوب طوران آیینهٔ انطباع
هیچ شبهه کوتورمزکه موجوداتك کندیسندن بشقه
اقسامنه طبعاً حاکمدر . جهالت نه دیرسه دیسون علم
مبدأ کمالات عالمدر .

شوقدرکه صفت علم حیات ایله قائمدر . حیات
هر هانکی فلسفه ایله تحلیل ایدیلیرسه ایدلسون وجودك
بر تجلیٔ مخصوصیدرکه علم و ادراك ایچون لازم اولان
امکان و استعدادی تهیئه ایدن بر خاصیت اولدیغیچون
علمك موقوف علیهیدر . وجودك بر تجلیٔ مخصوصی
دیدیکمزدن منفهم اوله‌جغی وجهله حیاتده وجوددن
صوکره تصور اولنه‌بیلیر . بناءً علیه قدیم حادث ، ازلی
ابدی ، ذاتی عرضی هر نوع کمالاتك امهات تجلیسی
شو امور ثلثهٔ مرتبه‌در . وجود ، حیات ، علم

بونلرك کندو حقیقتلرینی تفسیر و ایضاح ایچون هرهانکی
بر ارباب علم و فن کندی نقطهٔ نظرینه کوره بیان
مطالعه ایدرسه ایتسون و بالنتیجه نه‌قدر اختلاف افکار
حاصل اولورسه اولسون شو مبانیٔ ثلثه‌نك مرتبهٔ
ذاتیه‌لرینی تسلیم ایتمکده ارباب عقل اتحاد ایدر .

بونلره جوهر عرض ، حرکت ، سکون ، خارجی ذهنی
نه دینیلیرسه دینیلسون . مراتب حقیقیه‌لری اوزره شؤنات
کمالك روح الروحیدر .

هیچ بر عقل سلیم عدمده حیات موت وجودده
علم وجهلده کمال قبول ایده‌میه‌جکندن ولواك عادی
معناسنجه کمال و ترقی فرض ایدیلان بریرده وجود وحیات
وعلم ویا بونلرك هیئت مجموعه‌سندن منبعث بر اثر
آرامق هم طبیعی وهم منطقیدر . عالمده موالید ثلثه‌یی
تفریق ایدن حد فاصللرك اك مؤثری بونلر اولدیغی کبی
موالید ثلثه‌دن هر برینك اصنافی آره‌سنده‌کی نسبت
ومثلا حیوانات سائره ایله انسانلر بینده‌کی تفاوت
مبانیٔ ثلثهٔ مذکوره‌دن درجهٔ مظهریتلریله متلازم
اولدیغندن کمالات انسانیه‌نك فلسفهٔ قوامی دخی بونلر
اوزره مؤسس اولمشدر .

دنیله‌بیلیرکه اهل تثلیثی اتحاده اهل توحیدی
اختلافه دوشوره‌ن عامل ینه بو امور ثلثه‌در .

صفات ثلثهٔ مذکوره‌نك عالم خلق و امرده‌کی اهمیتی
وجه مشروح اوزره اولنجه هر اوچنك یالکز بالاثر
دکل بلکه بالذات محل تجلیسی اولان وحتی بو تجلیده

ادراك ایده‌بیلدیکی مبدأ اوله بیله کمالده مسابقه ایتمك جرأتنه قدر یلتمکدن کیری قالمیان عالم بشر صفات علمیه‌سنی کشاف حقائق اتخاذ ایدرك اولا وجود وصلاحیت وجودینی ، ثانیاً حیات وصلاحیت حیاتی ثالثاً علم وصلاحیت علمیه‌سنی طانیدقدن صکره قوهٔ علمیه‌سنك یابالذات ویابالتلقین کشف وتلقی ایده‌جکی صلاحیات سائره‌سنه انتقال ایدرك بر طاقم کمالات مستقبله‌نك بی تحریسنده طولاشیر ، وبتون افعالنی اکا کوره تنظیم ایتمکه چالیشیر . وبو تنظیمی اعتیاد ایدرك اخلاق ایدینیرسه اومدینی اولمسه بیله البته بر کمال وترقی‌یه مظهر اولور . افراد بشر اجزای سائرهٔ کائنات کبی نه قدر متفاوت اولورسه اولسون جنس ونوعنه عائد شئون کمال ونقصاندن حصه‌مند اوله‌بیله‌جکی جهتله کمالات بشرك اساسنی نوعده یعنی جمعیت بشریه ده آرامق لازم کلیر . انسانلرده کمالات شخصیه‌لرینك صلاحیت نوعیه ایچریسنده تحریسی حسنك انکشافی آثاره بر حس مدنیت وحس اجتماعی براقمشدرکه ینه بالجمله اختلافه رغماً مساعئ بشریه بیلیر بیلمز بو حسك اوکنده قوشوب کیتمکده‌در .

کمالات بشریه‌یی صلاحیت نوعیه‌لری اوزره ارائه بیلملری ، ایچون علم اجتماع بشر غربلیلرك ایده‌ژه‌نه‌رال دیدکلری غایهٔ مطلقی تعیین وهیئت اجتماعیه‌نك هدف سیرینی او نقطه‌یه توجیه ایتمکله مشغول اولور .

اشخاص مختلف غایه‌لر ، مقصدلر تعقیب ایده‌بیلیرلرسه‌ده اصل علوم اجتماعیهٔ مدنیه‌یه غایه اوله‌بیله‌جك فکر عمومی بتون بشره متعلق اولمق لازم کلیر . حالبوکه بو خصوصده ملل واقوام وجود وحیات وعلم صفات جلیله‌سنده‌کی مظهریت وصلاحیتلری نسبتنده مختلف غایه‌لر تعقیب ایتمشلر وحالا ایتمکده‌درلر . بونك ایچوندرکه عالمده هنوز بر مدنیت عمومیهٔ بشریه تأسس ایده‌مامشدر .

جمعیت اولمشدرکه غایهٔ مقصد اشخاصك حیات عمریلرنده‌کی حوائج ضروریه‌نك استحصالی اتخاذ ایتمش بتون ، امللر سعیلر ییوب ایچمك کبی مقاصد ضروریه‌یه معطوف بولنمشدر . بونلر یشامق ایچون ، یمك یمك ایچون جدال حیاتی اقتحامه نصب نظر ایتمشلر وفقط نه ایچون یشادقلرینی بیله‌مامشلردر .

(ان هی الا حیوتنا الدنیا نموت ونحیی وما یهلکنا الا الدهر) دیمشلر کیتمشلردر .

دیکر بر جمعیت اولمشدرکه غایهٔ امللری لذائذ حسنیه واذواق شهوانیه‌لرینك استکمالنه مصروف اولمشدر . یرلر ایچرلر ذوق وصفا ایدرلر آمال سفاهت ایله متسلی اولمق ایسترلر . ذرهم یأکلوا ویتمتعوا ویلههم الامل فسوف یعلمون .

جمعیت اخری اولورکه غایهٔ مساعیسی یسر وغنی ، ثروت وسامان ادخارینه منعطف اولور . وادخار ایتدکلری ثروت ایچون هیچ بر غرض صحیح بسلیه‌مزلر . حتی نقصان ثروت قورقوسیله لذائذ نفسانیه‌یه‌ده اوقدر میل ایده‌مزلر (والذین یکنزون الذهب والفضة ولا ینفقونها فی سبیل الله)

جمعیت واردرکه بر درجه ایلرولیوب اموال ولذات وشهواتك او قدر شایان پرستش اولمدیغنی و آنجق مدار حیاتك انسانلر آره‌سنده‌کی مرتبهٔ شهرت ، درجهٔ عظمت ، علویت اولدیغنی وبو وجهله نام ونشان براقمق لازم کلدیکنی قبول ایدرلر . (تلك الدار الآخرة نجعلها للذین لا یریدون علوا فی الارض ولا فسادا) ینه بر جمعیت واردرکه مقصد مطلقلری مقاصد سالفه‌دن برینه منحصر اولمیوب جمله‌سنی اقتطافه چالشمق اولمشدر .

یعلمون ظاهراً من الحیوة الدنیا وهم عن الآخرة هم غافلون

انسانلر ایچنده وجود وحیاتندن غافل بر شخص تصور ایدیله‌مز . بونك ایچوندرکه بونلرك لوازم ضروریه‌سی هرکس ایچون بر جنبایش سعی وعمل تولید ایدر فقط وجود وحیاتك قیمت حقیقیه‌سیله حیات جمعیتك لوازم

اساسيه‌سنى تقدير ايده‌بيلن. والحاصل قوهٔ علميه‌سنى ذكرى قدر تنويره مقتدر اولانلر. دائما نوع بشرك اقلى تشكيل ايده‌كلمشدر. ايشته تمثيلاً ذكر ايديلان جمعيات سابقه‌وبونلره مقدس اولانلر ادراكات بشريه‌نك اك ابتدائى صفحه‌لرنده قالمش وشرايع الهيه‌نك تلقينات حقيقيه‌سيله‌ده تزيين وجدان ايده‌مامش اولدقلرندن مرتبهٔ حيوانيه‌دن ايلرى كيده‌مامشلردر. قرون اولى ووسطى‌ده جمعيات بشريه آره‌سنده‌كى مجادلات خونريزانه‌نك همان قسم اعظمى هپ بوكبى مقاصد سافله وجهالت فاحشه‌نك تأثيراتيله حصول بولمش اولديغى كبى مع التأسف هيئت بشريه بودركه‌لردن هنوز قورتيله‌مامشدر.

نوع بشر قرون ماضيه‌سنك براقمش اولديغى آثار وافكاره هيئت مجموعه‌سيله وارث اوله‌رق آنلرى عقول حاليه‌لرينه پى درپى ضم وعلاوه ايتمك مزيتنه مظهر اولمغه باشلاديغى دورلردن اعتبار آصلاحيت علميه‌ده بر سلسلهٔ متزايده تشكيل ايتمكه وقرون متقدمه‌ده فطرة و فطنة و يا الهاماً واكتساباً ميدان ثبوته كلن انوار علميه‌نك قدرينى بيله‌رك وهركون (لابورك لى فى صبيحة لم ازدد فيها علماً) سرّينه توفيق حركت ايليه‌رك حاصل ايتدكلرى كمالات عاليه سايه‌سنده سلسلهٔ كمالاتك ماضى وحالدن زياده آتى واستقباله متوجه بولنديغى تقدير ايلمكه باشلامشلر وافكار بشريه‌يى برخاصهٔ مقناطيسيه ايچريسنده حالدن ماضى‌يه ماضيدن استقباله طوغرى برقى جولانلره سماوى سيرانلره طالديرمشدر.

بوكون مزيت علميه‌يه ويريلن اهميت سايه‌سنده مدنيت واجتماعياتك بو وجهله برغايهٔ حقيقيه طوغرى تقريب ايدلمكده اولديغى كوريليور ايسه‌ده بونلر ينه صفحات علميه‌يه منحصر وبناء عليه فعل وعمله بحق اقتران ايتمكدن قاصر كورلمكده‌در.

حال حاضرده مدنيت غربيه‌ده تعقيب ايديلن ايده‌ئه‌رال حيات بشرك سلامت وسعادتى وبين البشر فكر اخوت عموميه‌نك استقراريله جمعيت نوعيهٔ بشريه‌نك تكامليدر.

غربليلر قرون ماضيه‌نك وراثت علميه‌سنى بحق احرازه چالشمقده و كوندن كونه فلسفهٔ طبيعت ايچنده يووارلانمقده اولوب افراد بشرك حق وجود و حق حيات وصلاحيت علميه‌سنى حقوق طبيعيه‌يه اساس اتخاذ ايده‌رك نوع بشره دخى مار الذكر حقوقك توالئ مستقبله‌سندن مركب متسلسل وكندى تعبيرلرنجه ابدى برحيات مستمر قبول ايتمش و بو حيات ابديده نوع بشرك تكامل وترقيسنى غايهٔ مدنيت كورمكده بولنمشدركه افراد واشخاصك مقاصد علم وعمرانى هپ بو نقطه‌يه توجيه ايتمك وبالجمله علوم و فنونى بو غايه‌يه خادم قيلمق آنلرك تكامل حاضرلرى اولمشدر.

وجود وحيات شخصى حيات نوعينك اساسنى تشكيل ايلديكى وهرشخص كندى حق وجود وحق حيات وحق سعادتنه هرشيدن زياده پرستشكار بولنديغى جهتله بونك نتيجهٔ طبيعيه‌سى اولمق اوزره هربر شخصك نفسنه ملايم بيلديكى شئ آرزو وطلب وبو آرزوسنه مزاحم بولنانلره حدت وغضب ايتمك صلاحيتنده اولمسى وبناء عليه هر وجود وحياتده برحس آزادكى بولنمسى ضرورى اولمغله ايشته بو حسه ليبرته « حريت » نامى ويريله‌رك حق حياتك اك برنجى ركنى عد ايدلمشدر.

فقه اسلامده‌ده بيان اولنديغى وجهله انسانلرده‌كى بوحس آزادكى دائما متجاوز وهر وجهله مائل اتساع برخاصيت اولديغى وهله قوهٔ علميه‌ده‌كى قبض وبسط نسبتنده انانيت مخصوصه سندن بشقه برشئ طانيمامغه مستعد بولنديغى نقطهٔ نظردن حريت شخصيه على حالها براقيليويره‌جك اولورسه برحيات شخصى حيات عموميه‌يه غلبه ايتمك سوداسنه دوشورك تحكم وتغلب واستبداده برچوق زمان اولديغى كبى – تشبث ايتمكه باشلايه‌جغندن و حيات نوعينك حيات شخصيده اندراجى ديمك ايسه

نوع بشرك خطوهٔ اندراسی دیمك اوله‌جغندن حریت شخصیه‌یی بر مكافئت عمومیه ایله تقیید ایدرك هرشخصه علی‌السویه تقسیم ایتمك لزومی آكلاشلمشدر .

ایشته حریت ، مساوات ، اخوت ، عدالت قانونلری بو فلسفه‌دن انبعاث ایتمش اولوب حریت حریت دیه یاد اولنان بو حق مبجل اساس اعتباریله معنای حریتی اطلاق دیمك اولمیوب بلكه اطلاقه یوز طوتان حریتلری محو ایدوب كیفیةً تقیید وكمیةً اشخاص بشرك كمیتی نسبتنده تعمیم ایتمك دیمك اولمشدر . وبو موازنه ایله بین البشر فكر اخوت یعنی فكر تعاونی تأسیس وتزییده وبو رابطه سایه‌سنده حیات نوعینك استبقاسنه و پی‌درپی كمالات وسعادات استقبالیه‌سنه چالشمق غایهٔ مدنیت اولمش وبویله اولدیغی حالده مدنیت غربیه كندی غایه‌لرینه مزاحم ظن ایتدكلری جمعیات مدنیه و سیاسیه‌یه قارشی غضب و نفرتدن قورتیله‌میوب كندی حریت قومیه و نوعیه‌لرینی اقوام مذكوره و بالخاصه اقوام شرقیه‌یه طوغری اطلاق ایتدیرمكدن وارسته قاله‌مامشدر .

مدنیت غربیه غایه‌سنه كوره مفروض اولان حیات نوعیه‌كی سعاداتدن افراد بشرك هر برینه حصه دوشه‌بیلمسی مشكوك و بلكه عكسی ثابت بر قضیه اولدیغندن بوكون غایهٔ مدنیتده برخطوه دها آتمق وحصهٔ افرادك درجهٔ شمولی توسیع ایتمك عزم وفكری حصول بولەرق سوسیالیستلر ظهور ایتمش و سعادت بشریه‌ده تأمین مساواته مساعی اولمقده بولنمش اولمغله بر طرفدن نوع بشرك حیات متسلسله‌سنده‌كی سعادت كامله ومستقبله‌ایچون سعی ایتمك كلفتنه قارشی او سعادتدن هر فرده ولو متساویاً اصابت ایده‌جك اولان حصهٔ نعمتك پك جزئی وپك موقت اولمسی دیكر طرفدن حق حیات شخصینك حریت شخصیه‌ده كوستردیكی قابلیت اتساع بو كلفت ونعمتك نسبتسزلكنه غیر متحمل كوروتمكده‌در .

چونكه بر شخصك قوهٔ علمیه‌سنك كشف وتصور ایتمدیكی و حق حیاتنك استلزام ایلدیكی اذواق بی‌انتهایه مجلوباً متمایل بولنان حریت شخصیه‌سنی تضییق ایدرك بتون مساعیسنی بر حیات نوعیٔ مستقبلك استكمالی مقصدیله صرف ایتمك كلفتنه مجبور طوتمسی ومجموع سعی و عملی بر سرمایه داره یوز غروش قازاندیران بر عمله‌نك قرق پاره اجرت آلمسندن دها نسبتسز بر نعمت جزئیهٔ موقته ایله مبادله‌یه رضا داده اولمسی اویله بر فداكارلقدركه بو فداكارلغك اقتحامنه علت اولمق اوزره اورته‌یه آتیلان فكر اخوت یالكز فكر اخوت بونی تأمین ایده‌میه‌جكی كبی فكر عدالتده بونی بسبتون جرح ورد ایتمكده بولنه‌جغندن مدنیت غربیه‌نك غایه‌سی بر مأیوسیت مطلقه ایچنده بوغولوب قالمقده وبو نكته‌لری فرق ایده‌جك درجه‌ده قوهٔ علمیه‌نك ازدیادی ایسه افراد بشره كون بوكون ساعت بوساعت دیدیرتمكه سبب اولمقده‌دركه پارس مدنیتنده فرانسز علماسنی بیله تهلكهٔ مستقبله‌یی قبول ایتدیرمكده بولنان احوال باطنه ایشته بو غایه‌لرك ثمره‌سیدر .

شو قدر كه مدنیت غربیه وجود ، حیات ، علمك قیمت حقیقیه‌سنی كمالات بشریه‌ده‌كی تأثیرات مهمه‌سنی تقدیر ایتمش اولدیغندن ترقیات علمیه سوداسی كندیسنی بو مأیوسیت مطلقه مجراسندن بالتخلیص مبدأ اولك دها واسع فیض ایجادینی قبول ایتدیروب هر فرد بشرك بر حیات ابدی ساحه‌سنه انتقالنی تجویز ایتدیرەرك روح بشری‌یی مستعد و مشتاق اولدیغی غایه‌یه طوغری سوق ایتمه‌كركدر .

ولوشاء لهدیكم اجمعین

كوچك حمدی

-- عدل واحسان --

لچناره‌ده موقع اقتداره کلن قابینه رئیس سامیئ حقوق شناسك دار شورای ملتده قرائت بیوردقاری پروغرامك، فذلکهٔ مواعیدك عنوان متمانی تحت اتدیکم کلمات جلیله‌ی احتوا ایتمسی مناسبتیله عاجزلریده و نه بسیط برصورتده اولسون بو واديده سرد مقال ایتمك . برسکوت مدید اختیاری‌یی بویله بر فاتحهٔ عدل واحسان ایله ولی ایتدیرمك ایستدم . موضوعك جلالت شانیله متناسب افکار ومطالعات یوروتمکلکده اهل الایفا اولمدیغمی بیلمز دکلم . فقط عین زمانده تکرر انظاردن بیله خیر وصلاح تفأل ایلدیکم بو مبارك سوزی حضورده احالهٔ خامه ایتمکدن کندمی آلامادم .

عدل واحسان ، بوایکی کلمهٔ ذیشانك تضمن ایتدیکی معانی ؛ تفاسیر مختلفه‌یه معروض اولمقله برابر طرفدارجه هپسی‌ده کافل عز وسعادت ، مستلزم حق وفضیلت تلقی ایدیلمشدر . شوقدر که بو طرز تلقی بالخاصه مدینهٔ فاضله اصحابیله مدن ضاله وجاهله اربابنجه متخالف اساسلره استناد ایدرك نتیجه اعتباریله بری حقیقی عز وحضوری ، دیکری ایسه سعادت وسلامت ظن اولنان قهر واستبدادی استلزام ایدیور . حقایق اشیا تقابل اضداد ایله انکشاف ایده‌جکندن شو ایکی مختلف جریان حقنده براز شرح وایضاحه لزوم کوریورز .

مدن جاهله وضاله اربابنك نقطهٔ نظری یالکز موجودات طبیعیه‌نك ظواهری اعتباریله متمادیاً وقوع بولمقده اولان طرز تغالب ومجادله‌سنه انعطاف ایتمش وتحری عدل واحسان خصوصنده مبنای محاکاتی منحصراً بو نقطهٔ متوجهه تشکیل ایلمشدر . مثلا بویله بر نظریهٔ قدیمهٔ فاسده‌یه ابتنا ایدرك حرکت ایلین برقوم دیورکه :

بو عالم کون وفساده مشهودمز اولان موجودات طبعاً یکدیکرینه متباین بروضعیتده‌درلر . برحالده که هر بری آخرینه هدف ، ضعیفلری اسیر . آن تکوندن بدأ ایله تا بی موجودیت ، بکمال نواقص و دامهٔ حیات ایچون کونا کون وسائطه مراجعت ایدرك بونلری کندیسنه معاون ، نکهبان ، مدافع تأمین ایدر . کویا هرشی یالکز آنك خادم منفعتی ، مدافع مضرتی اولمق اوزره یاراتیلمش . او ایسه کندیسنی مرتبهٔ فوقنده بروجود تام ایمش ظننده بولنیور . مولیدات ثلاثه‌دن بالخاصه حیواناتك احوالی ، طرز حیات وتعیشلرینی نظر امعاندن کچیرر ایسه‌کز کوررسکزکه ونلردن برچوغی ضعیف بولدقلرینی همان طعمهٔ دندان شکاری ایلمکده . برقسمی دیکری بشقه‌سنك اندامنی حتی بر منفعت ظاهریه بیله کوزتمدیکی حالده مجبول اولدیغی فطرت مقتضاسی اوزره التزام ایلمکده ، و بوحرکتیله هیچ بر فائده ملاحظه ایتمسه بیله یالکز شخصینك کفایت موجودیتی بیلمکده ، اوچنجی برقسم کثیر ایسه آخرینه مقهوریت واضمحلالی آرزو ایتمسه بیله منفعت شخصیه‌سی اوغرنده باد هوا استخدام ایتمکده‌در .

مسعود ، اتم الوجود ، هر مهلکه‌دن مضبوط اولمق ایچون ایسه تغلب واستبداد خصوصنده ایلری کیتمك لازمه‌دندر . بوندن بشقه بر طاقم موجودات دها کوریورزکه جریانلرنده نه نظام وار ، نه مرتب . بونلر هیچ استئهال واستعداد اولمدیغی حالده کلیشی کوزل یکدیکرینه التحاق ایدیورلر . موجوداتده مشهود اولان حالات بو ، وبوکا مماثل کیفیاتدن عبارت دکلمی ؟ صوکره ... مدن جاهله اربابندن برقوم دیکر دیبورکه مادام موجوداتك احوال طبیعیه ومقتضای فطرتی بویله‌در . اوحالده اجسام طبیعیه‌نك طبیعتلریله اجرا ایتدکلری حرکات ؛ اراده واختیاره مالکیتله ممتاز اولان حیوانات ایچونده دستور طبیعی اولملیدر . بنابرین اقوام دائما یکدیکریله پنچه‌لشمك ، بین البشر بر هرج دائمی حکمفرما اولمق ، مراتب ، نظام ، متقابل اولمامق اوزره برفرد ایچون امتیاز واختصاص

طاتمامق ، هركس كندى حساب و منفعتنه حركت ايدرك مستبدانه برحالده كيمى ايسترسه پنجهٔ قهر و غلبه سيله اعدام ، ياخود منحصراً و مجاناً استيفاى ذوقى خصوصنده استخدام ايتمك لازمه‌دندر . تا كه بوصورتله كنديسنى هروجهله اتم و اسعد كوره بيلسون . ايشته مدن ضاله وجاهله اربابنك آراء فاسده و مستبدانه‌لرينك برنبذه‌شرح وايضاحى ! بونلر عندنده عدل ؛ اقويا ضعفايى دائما زير قهر و استيلاسنده بولنديره‌رق ايستديكى يولده عدم آباده كوندرمك ، احسان ؛ براز دها لطفكار بولنه‌رق بشرى حظوظات نفسانيه‌يى استيفايه خادم بر بازيچهٔ احتراصات عد ايتمكدن عبارت قاليور . غايهٔ مطلوبه ايسه بوعالم كون وفساده منحصر اولمق اوزره تأمين سعادت وسلامت ، استيفاى حظوظات واستكثار ثروت قضيه‌لريدر .

بوصورت تفسير وتلقينك حقيقتده عدل واحسان دكل قهروطغيان اولديغى نزد عقلاده وارستهٔ اشتباه اولمقله برابر مدينهٔ فاضله اصحابنك بوبابده سرد ايتدكلرى آراى حق انتمايى‌ده نظركاه امعانه وضع ايتمك دهازياده انكشاف حقيقته مدار اوله‌جغى دركاردر . بنابرين برازده انلرك افكار ومطالعاتنى ديكليه‌لم باقه‌لم :

مدينهٔ فاضله اصحابى حقيقةً برنظر نافذ حقبينانه ايله عطف نكاه امعان ايتدكلرى موجوداتده قهروتغالب، فقدان نظام ومراتب كبى بر نقصان وخلل دكل بالعكس پك مكمل براعتناى مخصوص، پك متين برعدل وحكمت، محيرالعقول برانتظام بديع مشاهده ايتدكلرندن بويله بر صنع بديعك اويله كليشى كوزل وجود پذير اوله‌ميه‌جغنى ادراك وتيقن ايلمش واول امرده مبدع يكانهٔ كائناتى بيلمكلكك بروجيبهٔ موجوديت اولديغنه ايناتمشدر . ذاتاً مجبول اولديغى فطرت سايه‌ده بوخصوصده كنديسنه برهادئ كزين معنوى اولمش وايلك ترتيب ايلديكى مقدماتدن سهل الحصول اوله‌رق استنتاج مطلوب ايلمشدر .

درجهٔ ثانيه‌ده ايسه بتون جواهر واعراض كونيه‌نك حركت وسكون، تكون وفساد كبى حالات منتظمه ومتواليه ايله كيفيت اتصافى نظر دقتنى جلب ايده‌رك همان او خصوصده تعميق نظر ايلمش وبالخاصه هر نوعنده بر صورت باهره‌ده مشهودى اولان تكون وزوال قضيه‌سى سبب انتباه وهدايتى اولمشدر . شويله كه :

حيرترس عقول برنظام بديع اوزره ابداع كائناته قادر اولان صانع حكيم طرفندن كنديسنه عقل واراده كبى برفيض خاص بخش اولنان بشر ، حيات دنيويه‌يى اتمامدن صكره‌ده كرامت ممتازه‌سنك ارائه ايلديكى سعادت حقيقيهٔ سرمديه‌يه مظهر اولمق اوزره البته بعث واعاده اولنه‌جقدر ملاحظه‌سى بديهيات اوليه كبى ايلك نظرده سانح اولمش وبنابرين حيات اجتماعيهٔ بشريه‌يى حقيقةً مستلزم سعادت برقسطاس مستقيم اوزرينه تنظيم ايتمكلكك لزومى آكلاشيلمشدر .

طبيعيدر كه شو صورتله غايهٔ خلقتى ادراكه موفق اولان صنف ممتاز انسانيت، انسانيته حرمتدن بشقه بر نظريه‌يه بناى حركت ايده‌مز . نصل ايده‌بيلسون كه فوقنده هردرلو حركاتنك اك خرده ، اك خفى نقطه‌لرينى برآن ايچون نظر وعلم محيطندن اخفا ايده‌مديكى برقاهر منتقمك، معاد سرمدينده ايسه پك شديد برمحاسبه ومسئوليتك موجوديت ووقوعنه معتقد . اونك ايچون ظلمه ولو ادنى برتمايل اولسون كوسترمك ، هرحقى صاحبنه ايصال خصوصنده تجويز مسامحه ايتمك ، هيچ برقوتك تحت تأثيرنده اوليه‌رق قناعت وجدانيه‌سى دائره‌سنده احقاق حقدن آيرلمق ممكنمى ؟ نظرنده اك محترم قانون قواعد حسن اخلاق ومساوات اولديغندن بو اساسى اخلال انسانيتله علاقه‌دار اولمانلرك شانيدر. حكم وجدانيسنى همان اعطا ايدر . ايشته بو مدينهٔ فاضله اصحابنجه عدل ، حقوق مشتركه‌يى تسويه خصوصنده ذره‌ما ظلمى تجويز ايتميه‌رك احقاق حق ايتمك ، احسان فوق العدل برمعاملهٔ شفقتكا-

رانه‌ده بولنمقدرکه آنجق بوصورت تفسیر وتلقی نزد
اولی‌الالبابده‌مقرون‌حق‌وشایان‌قبول‌وامتثال کورلمشدر .
جناب احکم‌الحاکمین‌ده فرقان حکیمنده عدل واحسان
ایله فرمان بیوریبورلر . ذاتاً بو قدر شرایع وادیانك
حکمت ووضع تبلیغی‌ده بین‌البشر عدل واحسانك
جریاننه معطوف دکلیدر ؟

مابعدی وار

حسین حازم

ادبیات

سیواسده منتشر قیزیل ایرماق رفیقمزدن :

(ای ملتك وکیللری مبعوث افندیلر)

سوز صاحبایك مذاکره‌ده اتحاد ایدك
تسلیم ایچون حقیقتی ترك عناد ایدك
غم بستکان ذاتی غزتله شاد ایدك
ای ملتك وکیللری مبعوث افندیلر

سوق ایلیك عدالته اهل حکومتی
آرتق کسیك شو اورتاده کی ظلم ورشوتی
تعقیب ایدك حقیقتی ، حق وکالتی
ای ملتك وکیللری مبعوث افندیلر

انجم کبی برآز کورینوب صکره باتمایك
حق یاتمیور بوتی دوشونوب سزده یاتمایك
سیواسی اویله کوشهٔ نسیانه آتمایك
ای ملتك وکیللری مبعوث افندیلر

شدتلی برغلایه اسیراولدی شهرمز
آلام یأس ورقت ایله‌طولدی شهرمز
بیلمم نه‌دن بلاسنی‌یك بولدی شهرمز
ای ملتك وکیللری مبعوث افندیلر

معموره لربیله اوله‌رق مائل خراب
قالدی وطن چوجقلری محتاج نان وآب
معطوفسدر بوکون سزه انظار بی‌حساب
ای ملتك وکیللری مبعوث افندیلر

دیدار حقی شوق ایله جوینده کوزلرم
باقسام زمینه اوج معلایی کوزلرم
عفو ایلیك قصوری حقسزسه سوزلرم
ای ملتك وکیللری مبعوث افندیلر .

کولحاش زاده رحمی

— تحسس —

بش اون کون وارکه براقشامدی چیقدم‌دلده ضجرتله
دیدم کیتسه‌م اودادن فلان ذاتی زیارتله —
کورشسه‌م برایکی ساعت قدر تنشیط روح ایتسه‌م
بوصورتله شو دوش دلده‌کی اکداری اکسلیتسه‌م
نه‌در افاق عینتده بودیجور هردم جوش
نه‌دندر انفس حیرتده بونجه حزن دوشادوش
تجلی زار طالع اولمیور برفیض ایله‌روشن
خروش ایتمکده‌در ظل غوائل حاله ماضیدن
نه اشکال وصور عرض ایلمکده مبهم ومهمل
عیون عبرته هرثانیه مرآت مستقبل
وطن ، ای مادر پاك عناصر ، محفل اقوام !
عفاریت زمین ، سردرکمین ایلر ایکن اقدام
سنك پروردکانك ، بعض عقرب طینت اولادك
اوعفریت فساده میل ایدوب اولمقده جلادك
دوشونمزلرکه باقدك ، بسله‌دك راحت جدا اولدك
آغاردی صاچلرك ، اولادك اوغرنده فدا اولدك
بیوتدك هربرین آغوش رأفتده بکام ایتدك
یورلدك ،ضعفه دوشدك ،شیمدی‌طوپلاندك ،قیام ایتدك
شوحالکده مروت ، حسن خدمت بکلیورکن سن
نه بدبختانه شدتلر ، حقارتلر کوروب یوماً
فیوماً خواب وراحتدن جدا دوشمکده‌سك ؛ آنجق
بوحالکده کدرله بوسبتون زار وزبون اولمق
نچون بیلمم ؛ سنك نزدکده حاضرکن اوز اولادك
او اولادکه هربر امریکه هرلحظه منقادك

اوت ! بز حاضرز ، هر دورلو اقدامه مهیاز
یولکده ترك جان ایتمك ایچون محتاج ایمانز
امین اول ! دین ایله حب وطن بزلرجه توأمدر
اینان ! که حفظ ناموس اوغرینه اولمك مصممدر .

دیبورکن خانه‌سی پیشنده بولدم دوستمك کندم
افندی وارمیدر ؟ طرزنده معتاد اوزره‌سسلندم
ضیادار اولدی غازله دفعهٔ جاملرله بالقونلر
آچیلدی بابی بیتك داخل اولدم : وای بیورسونلر !
کبی طرز تلطف کوکلمی غرق مسار ایتدی
همان براون دقیقه شویله خوش بشله‌کذار ایتدی
هوالردن ، فلاندن خیلی صحبت کچدی بیدربی
بوسوزلر اولماز البت مبحثه‌کرمی ویرر برشی
قویولمشدی رفیقم بحثه تعمیم معارفدن
صنایعدن،خلاصه احتیاج ملکی سویلرکن
کریداحوالی- سوزولی ایلیوب -موضوع بحث اولدی
محیم شرح ایدرکن حالی ، بردن ، کوزلری طولدی
بو اثناده برادر زاده‌سی (قدرت) ده کلمشدی
ال اوپمش ، اویله معصومانه نزدنده چومِلمشدی
دوام ایتمشدی سوزلر ، طالمشز برخیلی مدت بز
« افندی عمجه ، اولماز ، ویرمه‌یز باه‌ممکننسز »
دیبوردی یاوروجق برحال ایله پرغیظ و پرحدت
سؤال ایتدم : نه‌یی ویرمزسك اوغلم‌سویله‌کل قدرت!
جوابندن بدیدار اولدی البت حقلیدر معصوم
کریددن برزمان عثمانلی اولمق ایسته‌مز محروم

فاتح درس عاملرندن

ع . عاطف

متفرقه

مکتب حقوقه‌اوته‌دن بری‌مکاتب عالیه‌شهادتنامه‌لیلریله بالامتحان مکاتب اعدادیه مأذونلری وطلبهٔ علوم قید وقبول اولنور ایدی بوسنه خلاف تعامل اوله‌رق مکاتب اعدادیه مأذونلرینـه حصر ایدلمش وطلبـهٔ علوم قبول اولنمامشدر . بوجهت برطاقم شـکایات محققه‌یی دعوت ایلمش اولدیغندن بعدما طلبهٔ علومك دخی بعض‌شرائط مناسبه دائره‌سنده قبولی‌معارف‌نظارتنجه تصور ایدلمکده اولدیغی مع‌الممنونیه موثوقاً خبر آلنمشدر .

* * *

مکتب نوابدن نشئت ایتمامش ووقتیله مجلس انتخاب حکام حضورنده اصولی دائره‌سـنده امتحان ایدلمامش اولان نوابدن بوکره مکتب نواب معلمینی معرفتیـله امتحانلری اجرا ایدیلان اون درت ذواتدن طقوزی ایکیسی ابراز اهلیت ایتمش اولدیغی اسـتخبار ایدلمکله اسامیلری بروجه زیر درج اولنور .

قرق کلیسا نائب سابق زین‌العابدین افندی
سلیمیه « « محمـد حافظ «
ایبصاله « « حامد «
هندیه « « احمدرفیق «
قطر « « محمدصابر «
کربلا « « احمدجمیل «
ناصره « « محمد «
شیله « « علی‌توفیق «
نارطو « « علی‌رضا «

توجیهات — علمیه

مقام مشیخت علیا مستشاری فضیلتلو مصطفی‌فهمی ودرس وکیلی فضیلتلو محمـد خالص افندیلر حضراتنـه استانبول پایهٔ رفیعی

امام‌اول حضرت شهریاری فضیلتلو عثمان افـندی‌یه حرمین محترمین

وامام ثانیٔ حضرت پادشاهی فضیلتلو اسماعیل حقی افندی‌یه بلاد خمسه پایه‌لری توجیه واحسان بیورلمشدر.

محمد منیر   احمد ساقی بك مطبعه‌سی

پازارایرتسی فی ٢٦ محرم سنه ٣٢٨ وفی ٢٥ کانون ثانی سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات :

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ «

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

پازارا يرتسى كونلرى نشر اولنور دينى ، ادبى ، سياسى وفنى هفته‌لق غزته‌در .

اهل اسلام وعلوم مابعد

مقاله

٢

خير القرون اولان زمان سعادت حضرت رسالتپناهيده خصوصات اعتقاديه اهل ايمان اره‌سنده اختلافه معروض اولمامشدى . انجق هيچ بر زمان اكسيك اولميان واو عصر كزينده دخى موجود اولان منافقلرك اعتقادى البته معتقدات مؤمنينه توافق ايتميوردى كيده‌رك برنجى مقاله‌ده عرض اولونان اسبابك تأثيرى و بر طرفدن منافقلردن بر شرح ايدن ... سم آلودك انتشار وشيوعى واهل اسلامده‌كى اسكى صفوت وخلوصك تدنى‌يه يوز طوتمسى كى احوال طولاييسيله بدعت وهوايه تمايل باش كوستردى وارتق عقائد اسلاميه‌نك محافظه‌سى ايچون اقتضا ايدن اصول و قواعد واصطلاحات وضع اولندى مسائل اعتقاديه‌دن هر بريسى بالدليل اثبات وبيان ومخالفلرك شبهه‌لرى ذكر وايراد وجوابلرى اثبات ايدلدى . و بو صورتله علم كلام تأسس ايتدى . علم كلامك ايلك تدوينده اكثر ابحاثى اهل اسلام اره‌سنده مختلف فيه اولان مسائل اعتقاديه‌يه عائد ايدى چونكه او وقتلر ممالك اسلاميه‌ده معتقدات سائره اصحابى دخى موجود ايدى‌سه‌ده قالاً وياقلماً مباحثه‌يه كيريشمك جسارتنى ابراز ايده‌نلرى بولنميوردى بو جهتله انلره دائر اولان بحثلر بالنسبه اقليتده قاليردى

اصلى سكز و فروعى نقطهٔ نظرندن يتمشى دخى متجاوز اولان فرق مختلفهٔ اسلاميه‌دن هر برينك علماسى طرفندن دخى كندى فرقه‌سنك اعتقادندن باحث و انى مروج اوله‌رق بر نيجه كتب كلاميه وجوده كتيريلمشدر فرقهٔ محقه اولان اهل سنت علماسى اره‌سنده شيخ ابو الحسن الاشعرى ايله امام ابو منصور ماتريدى [illegible] علم كلامك مؤسس واقدم ائمه‌سى اولمق اوزره شهرت بولمش ايسه‌ده حقيقت اويله دكلدر

چونكه مذاهب اربعه قواعدنى وضع وتأسيس ايدن ائمهٔ اربعه حضراتى قطعياً اهل سنت مسلكنده‌در . و هر بريسى

امور فرعیه‌ده. اولدیغی کبی اصول اعتقادیه‌ده دخی امامدر
حتی سرمذهبمز امام اعظم حضرتلرینک (اعلموا ان
مذهب اهل السنة علی ثنتی عشرة اصلاً) عباره‌سیله باشلایان
وصیتنامه‌سیله فقه اکبر نامنده کی اثری علم کلامدن مهم بر
کتابدر .

امام اشعری حضرتلری ایسه اوچنجی عصر هجر
یده تولد ایتمش وحضرت شافعینک مذهبنه سالک اولمشدر
فقط ابتدای نشئتنده ائمهٔ معتزله‌دن واصل بن عطادن
تلمذ ایدردی مالک اولدیغی استقامت فکریه وصحت
محاکمه ایجاباتندن اوله‌رق قواعد اعتزالیه ده سخافت و
برچوقلری ارەسنده مناقضه بولندیغی تفهم ایدر وبوتفهم
سوقیله دها مدققانه برصورتده اعمال فکر ونظر ایلردی .
نهایت مذهب مذکورک حقه مقارنتدن بعید اولدیغی قطعیاً
اکلادقدن صوکرا برکون استاذی اولان مشار الیه واصله
قارشی اهل اعتزالک اصول مهمه‌سندن بعض مسائلی میدان
بحثه وضع ایله ارەلرنده تناقص بولندیغنی واضحاً وقطعیا
اثبات وخواجه‌سنی الزام واسکات ایلدی . وارتق او دقیقه
دن اعتباراً اهل سنتک مدافع صاحب قرانی وبوتون خصمای
اعتقادیه‌نک خصم بی امانی اولدی بوکا بناء مذهب
اهل سنتده امام ومؤسس علم کلام عد اولنمشدر ابومنصور
حضرتلری ایسه دها صوکرا ظهور ونشئت ایلمش ومذهب
حنفی‌یه سالک اولمشدر بو ایکی امام مبجل ارەسنده بعض
مسائلده اختلافات جزئیه وقوعه کلمش وائمهٔ اهل سنتدن
برقسمی برینه وبرقسمی دیکرینه موافقت ایتمشدر . بوجهتله
علمای اهل سنت امور اعتقادیه‌ده ایکی فرقه‌یه انقسام
ایده‌رك بری اشاعره ، دیکری ماتریدیه اسمیله
معروف اولمشدر . اختلافات واقعه اوقدر جزئیدرکه
ایکی فرقه دن هیچ برینک دیکرینی ضلال وبدعته
نسبت ایتمسنه مساعد اولمز . اوتاریخدن اعتباراً
مذهب اکابر اعلامی طرز مذکور اوزره تألیف
ونشر آثاره وتدریس وتدرسه بذل عنایت
ایلمش اولدیغی کبی بوتون مذاهب مختلفهٔ اسلامیه
علماسی دخی کندی اعتقادلرینی ترویج واثبات ایچون
هر نوع تشبثاتده بولونمشدر . حتی فوق العاده رواجکار
اولان مباحثات لسانیه ومناظرات قلمیه‌نك ایلریسنه
کچیله‌رك مجادلات مهمه وقوعه کتیرلمشدر . وبعض
خلفا طرفندن دخی بر مذهبه تمایل وانتصار ایله مخالفلری
انواع غدر ومحنته کرفتار ایدلمشدر . وفقط اهل حق
عقائد صحیحه‌یی بیان ایله امتی ارشاددن هیچ بر زمان
خالی قالمامشدر .

بو واديده وطرز معروض ایله جریان ایدن بحث
وجدال هجرتك همان بشنجی عصرینه قدر دوام ایدوب
بعده شکلنی دکیشدیردی . چونکه او عصرك اوائلنده
شرقده حکمران اولان خلافت عباسیه ایله غربده
سلطنت سورن حکومت امویه بر برینه رقابت ایدرجه‌سنه
فلسفه‌یه وسائر فنونه دائر کتابلر ترجمه‌سنه
اهمیت ویرمش وبو علومی تعمیم ایچون ممالك سائره‌دن
برچوق حکما جلب ودعوت ایلمشدی . بو یوزدن
ممالك اسلامیه‌ده هر نوع علوم غیر شرعیه دخی انتشاره
باشلادی . وبالطبع کیت کیده تعمم ایتدی . بو آثارك
انتشاری بر خیلی فوائدی مستلزم اولمش ایسه‌ده قواعد
اسلامیه‌یه مخالف برنیجه احکامی دخی مشتمل اولمسی
حسبیله اعتقادده رسوخ اولمیان ضعفای مسلمینه تأثیرات
مضره‌سی کورلدی . بونك اوزرینه علمای عظام حضراتی
علم کلامی قالب اخیره دوکمك وبعدما تألیف ایده‌جکلری
کلام کتابلرنده مباحثك اکثرینی فلسفه مسائلنه تخصیص
ایلمك لزومنی حس ایتدی . وبویوك بر اهتمام بو یولده
احالهٔ افکاره باشلادی . وحقاکه خدمت ایتدی . بو
احوالك نتیجه‌سی اوله‌رق علم کلام ایچون ایکی شکل
حاصل اولدی . برنجی قدمای متکلمینك وضع وتدوین
ایتدکلری علم کلامك ، ایکنجیسی‌ده علوم غیر شرعیه‌نك
بلاد اسلامیه‌ده انتشارندن صکره وجوده کتیریلن علم

کلامك شکلیدر .

فاده‌لردن آکلاشیله‌جغی وجهله ایکی تدوین آره‌سنده‌کی باشقه‌لق صرف شکله عائد اولوب مسائل خصوصنده قطعیاً اختلاف یوقدر .

علم کلامك ایکنجی شکلی . — بالخاصه فلاسفه‌یه (حکمای آلهیونه) قارشی تدوین اولنمشدر . او عصرده عقائد اسلامیه مخالفلری اره‌سنده ك زیاده شایان مناظره اولان فلاسفه ایدی ؛ چونکه . انلر بتون مخالفینی اسکات ایتمش ، عادتا میدان مناظره‌نك قهرمان وحیدی کسیلمش ایدی آنلرله میدان مجادله‌یه آتلمق وآنلره غلبه ایتمك بتون مخالفینه غلبه‌یی مستلزم ایدی . بوکا بناءً عقائد صحیحه‌یی خللدن ومسلمینی زیغ وزللدن محافظه مقصدیله علمای کلام اللرینه کچیره‌بیلدکلری اثار فلاسفه‌یی مطالعه وتدقیقه کیرشدی .

کتب فلسفیه حق وحقیقته موافق بر طاقم مسائلی محتوی اولمقله برابر ، جهل وضلال اوزرینه مؤسس بر چوق قضایای باطله‌یی دخی حاوی ایدی . فقط بر شیئی رد وقبول واثبات وابطال ، انی حقیله ولایقیله اکلامغه متوقف بولندیغندن ، علمای عظام کلا ؛ اول امرده وظیفهٔ تدقیقیه‌سنی حقیله ایفا ایتدی ، وبعده فن جلیل کلامك عرض اولندیغی وجهله ایکنجی شکلنی وجوده کتیردی .

بو شکل اوزرنده تدوین اولنان کلام کتابلرینه فلسفه‌نك طبیعیاتنه ، ریاضیاتنه ، وآلهیاتنه متعلق بر چوق مسئله‌لر درج وادخال ایلدی . بو یولده‌کی مسائل مندرجه اوقدر چوقدر که ، اگر مؤلفات کلامیه مسائل سمعیه‌دن[۱] مجرد بولنسه ایدی . عادتا محررات فلسفیه‌دن فرق وتمییز اولنه‌مازدی .

علم جلیل کلامی بو شکله افراغنده اڭ زیاده خدمت ایدن ائمهٔ عظامك قدماسی « امام غزالی » ، « راغب اصفهانی وبوطبقه‌نك رجال سائره‌سیدر . » وبراز صوکره ظهور ایتمش اولان « قاضی بیضاوی »در . آنلردن صوکره . آرتق علم کلامده تدریس وتدرس وتألیف وتحریر هپ بوساحه‌ده وقوعه گلمش اولوب « فخرالدین رازیلر » ، « عمر نسفیلر » . « سیدلر » « سعدالدینلر » هپ بو میدانك شهسوار عرفان وفضیلتیدر .

شو برقاچ سطرلق افاداتدن مستفاد اولدی که سلف وخلفده یتشمش اولان علمای اعلام تأیید دین مبین اسلام ایچون حال وزمانك احتیاجاتی دائما نظر دقته آلمشلر ، ومقتضیاتنه توفیق معامله ایده گلمشلردر . بزده آنلرك مسلك صحیحلرینه سلوکله . امت اسلامیه‌نك محتاج اولدیغی بر یولده ارشاد وهدایتلرینه دلالت وظیفه‌سیله مکلف اولدیغمزی اونوتمیه‌رق ، حال حاضر نه‌کبی آثارك اوقونمسنه ونه کبی کتابلرك تحریر وتألیفنه لزوم کوستریورسه بلا افاتهٔ زمان آنی وجوده کتیرمك ، وتدریساتی آکا تطبیق ایلامك لزومنی قبول ایتملی‌یز .

علم کلامك زمانمزه کوره نه صورتله تدریس اولنمسی لازم که‌جکنه دائر باشلیجه « ایکی فکر » واردر :

بر فکره کوره کتب قدیمهٔ کلامیه‌ده « معتزله » وسائر فرق اسلامیه‌جه قبول ایدلمش اولان بر چوق مسائل ذکر وایراد اولنه‌رق آنلره جواب ویرمك کلفت وزحمتی اختیار اولندیغندن بحث ایله‌بونك بی لزوم اولمسی شکاننده‌در . بوفکرك اصحابی شمدیکی حالده مذاهب مذکوره اربابندن کیمسه قالمش اولمدیغی جهتله ، او بحثلرله مشغول اولمق عادتا امواتك مزار طاشلریله مجادله ایتمك قبیلندن اولدیغی درمیان ایدرلر ؛ فقط ، ظاهرده معقول ومحق کورولن بومطالعه‌یه اشتراك ایده‌میه‌جکم ؛ چونکه « بر قولك صاحبی اولمقله سوزی ده اولمز . » برده ، بوکبی مذاهب باطله اربابندن منقول اولان اقوال ومعتقداتك هر بریسی محتملات عقلیه دندر .

[۱] مسائل سمعیه: بیلمسی آنجق شرع شریفدن ایشیدلمش واوکرنلمش اولمسنه متوقف اولان مسائل‌در .

وقیله . بر طاقم ذواتك او مسائلی اویله دوشوندیکی ، اویله محاکمه ایتدیکی کبی ، و کون دخی اویله دوشونه جك ، واو یولده محاکمه ایده جك آدملر بوله بیلیر ؛ حتی ، بوندن اولکی مقاله مده دخی بر آز شکایت ایلدیکم و جهله علوم اسلامیه تحصیلی خصوصنده مشهود اولان اهمال و تکاسل ایجاباتندن اولمق اوزره ضلالته معروض اولان فرق مختلفهٔ اسلامیه دن برینك بیله مذهبی باشدن باشه اوکرنمش ، وبناءً علیه قبول و اعتقاد ایلمش کیمسه یه ملکمزده مصادف اولدیغمز یوق ایسه ده . بر مذهبك ویا برقاچ مذهبك بعض مسائلی عقلنه موافق کلمش ، و آنلری قبول ایتمك تهلکه سنده قالمش برچوق اهل اسلام بوله بیلیر ؛ یقیندن طانیدیغمز و تحصیل کورمش بعض ذوات واردرکه برمسئله ده حکمای غربیه دن برینك سوزینی قبول ایده رك مذهب جبره و برباشقه مسئله حقنده دخی بر دیکرینه تقلید ایله طریق اعتزاله سالك اوله رق نفسنده جبر واعتزالی جمع ایتمکده در اویله ایسه احتمال عقلی دائره سنده بولنان بو مسائلك باشلیجه لری تکرتکر ایضاح ، وجهیت بطلانی بیان ایدلملیدر ؛ آنك ایچون الزده موجود اولان مؤلفات کلامیه یی هرج ومرج ایتمك اصلا جائز اولماز بز اول امرده تدریسات کلامیه یی کتب مختصره یه حصر ایتمیه رك طوالع ، مواقف . مقاصد وحتی امکان مساعد اولدیغی تقدیرده فخر الدین رازینك مطالب عالیه سی کبی امهات مؤلفاتی اوقویوب اوقوتملی وامام غزالینك (تهافت فلاسفه) سی کی آثاری ادم عقالی مطالعه و تدقیق ایتمك اندن صوکراده « حضرت غزالی » و امثالی علمانك یایدقلری وجهله عقائد مخالفه اربابنك اللرنده بولنان علوم وفنوندن معتقدات صحیحه یه ظاهراً مخالف کلن مسائل اخذ وایراد وبالمحاکمه جوابلری ذکر اولنمق صورتیله علم جلیل کلامی توسیع ایتمك لازم کلیر . ایشته بوده « ایکنجی فکر اصحابنك » مطالعه سی درکه محرر عاجز دخی بو فکرده در .

مابعدی وار

مصطفی عاصم

تاریخ اسلام صحائفندن

مدینهٔ منوره ده کی سکنهٔ قدیمه و بینلرنده کی محاربات مدیده

[٤٣ نومرولو نسخه دن مابعد]

مدینه وجوارنده اقامت ایدن بنی اسرائیلك (فیطون) یاخود (فطیون) نامنده مستبد بر حاکمی واردی : بو حاکم ، صوك درجه ظالم اولمقله برابر تزیید نفوذ ایله دکجه تسلطن ایتمکی وبلکه معیتنك باشنه مسلط اولمغی قورمشدی .

اجرای مظالمده اوقدر ایلرله مشدی که قوجه یه واراجق بنات اسرائیلیه فیطون دونك همخوابهٔ ملعنتی ، سردادهٔ شقوتی اولمادن حجله کاه زوجیته کیره مز (ضربت علیهم الذلة والمسکنة) خلقتنده بولنان بی غیرتان یهود ایسه بوکا قارشی شق شفه ایده مزدی !

فیطون ، یهودیلرك عجزندن اولان شوسکوننده جرأت آلارق اصول دنائت شمولی (اوس) و (خزرج) قبائلی قیزلرینه ده تعمیم ایتمك سودای خامنه دوشدی . لکن آلدانیور و غیرت مردانهٔ عربك بو وجدانسزلغه راضی اولامیه جغنی بیله میوردی .

وقتا که (بنی سالم بن عوف بن الخزرج) دن اولوب اوسیلر وخزرجیلرك ریاستنده بولنان) (مالك بن

عجلان)ك قیز قارده‌شی نجبای قبیله‌دن برینه تزویج ایدلدی. قانون فیطون موجبنجه قیزك زوجندن اول اولیمك خلوتخانه‌سنه کیره‌سی لازم کلیوردی . مالك ، همشیره‌سنی بویله بر عرض دشمننه تسلیم ایدوب کرك اونك ناموسنی ، کرك کندی حیثیتنی برباد ایتمکدنسه شانلی بر صورتده اولمکی کوزه آلدیردی وقادین قیافتنه کیروب همشیره‌سیله برابر فیطونك دارالشقاوه‌سنه داخل اولدی .

اوراده فیطون ، یکی بر عرب دلبرینك سودای وصالیله تیتره‌یوب طورویوردی . استقبال عروس ایچون مشتهیانه برحالده قوشدیغی صیراده مالکك اورتو التندن چیقاردیغی خنجر سینه شکاف ، او اوناموس خیرسیزی آلچاغك جلوه‌کاه معالی اولمایان یوره‌کنی ده‌لدی واوروُلمش خنزیرکبی ده‌ویروب روح مردارینی دارالبواره اعزام ایتدی .

محافظهٔ ناموس اوغرنده حیاتنی تهلکه‌یه وضع ایده‌رك بر لئیم کشتنی‌نك وجود خباثتی اورتادن قالدیران شو قهرمان غیورك نام بلندی ــ ولوکه نصیبه دارعدن اولمامش بر بدوی بولنسون ــ مفاخر نامهٔ انسانیتك اك شانلی صحائفنی اشغال ایتمزمی ؟

بر چوق دفعه همشیره‌لرینی دکل حتی زوجه‌لرینی بیانجی قوجاقلرده کوردکلری حالده یاتماقی ، یاخود عفو ایله معامله ایله‌مکی آداب مدنیه‌دن صایان صوکراده نسوان اسلامك تستر عفیفانه‌سنی عادتا تعصب وحشیانه تلقی ایدن اوروپانك مدنی زوجلری شو غیور بدویدن عبرت آلسه‌لر عجبا خطامی ایتمش اولورلر .

بحثمزه کله‌لم :

فیطونك خاك هلاکه سریلمه‌سیله عروس نشکفته خلاص اوله‌رق زوج مشتاقنه قوشدی . قهرمان مالك‌ده اطرافك شاشقینلغی اراسنده یاقایی قورتاروب یثرب بنی سالمدن (رمق بن زید) ایله شام طرفلرینه طوغرو صاوشدی . شو عزیمتدن مقصدی هم یهودیلرك جزای انتقامندن تخلیص نفس ایتمك ، همده (جشم بن خزرج) اولادندن اولوب شام جهتلرنده کسب قوت واحراز ریاست ایتمش اولان (ابو جبیله) دن یهودیلره قارشی مدد طلبنده بولنمقدی . فی‌الواقع فریادی مؤثر واستمدادی مثمر اولدی ، ابو جبیله قبیله‌سی خلقنی آلوب مدینه جوارنده (ذو حرض) دنیلان موقعه کلدی . اورادن اشراف بنی اسرائیلی دعوت ایده‌رك اوس وخزرج قبیله‌لرینه خیانتله برابر فیطون دونك مغایر وجدان اولان امرینه تبعیت ایتدکلرندن هپسنی اعدام ایلدی . انتقام الٰهی‌یه اوغرایان شو وجدانسز حریفلرك اعدامی اوزرینه اولاد حارثه بلدهٔ طاهره‌ده قوت وسطوت اکتسابیله بین‌القبائل حائز اعتبار اولدی . بعض مورخین ! خونهٔ یهودی تأدیب ایدن ذاتك ابو جبیله دکل ! یمن حکمدارلرندن (تبع‌الاصغر) اولدیغنی وبونك شام طرفنده‌کی ملوك غسانی تحت اطاعته آلوب (هجر) ده بولندیغی صیراده ظلم‌دیدکان یهوددن بعض مدینه‌لیلرك استمدادی اوزرینه شهر مدینه‌یه کله‌رك رؤسای یهودی اعدام ایتدیکنی یازییور . جائزکه مالك بن عجلان ، ابو جبیله‌دن استمداده کیتدیکی وقت ، قبیله‌سندن بعضیلری ده تبعدن یاردیم طلبنه عزیمت ایتمش اولسونلر هم ابو جبیله ، هم تبع کله‌رك ، یاخود بری دیکرینی توکیل ایده‌رك عصات یهودی تأدیب ایلامش بولنسون .

طاهرالمولوی

مابعدی وار

مثنوی شریفدن ایکی بیت :

کفت پیغمبرکه جنت از آله
کرهمی خواهی زکس چیزی مخواه

كر نخواهی من كفيلم مرترا
جنة المأوى و ديدار خدا

مآلاً ترجمه‌سی :

آرزو مند دخول جنت عليا ايسه‌ك
سائل اولما ماسوى اللهدن صاقين ای متقی
فخر عالم اهل استغنا ايچون وعد ايله‌يور
جنت عدنی . تماشای جمال مطلقی

طاهر المولوی

اخلاق سياسی

مقاله

٢

انسان ، حيوانات سائره كبی بقای شخص و نوعنك مايحتاج اليهنه نصل بر سائق طبيعی ايله قوشمقده ايسه مابه الامتيازی اولان قوهٔ مدركه‌سنك واحوال سائره‌سنك ايجاباتی دخی ينه الجاآت طبيعتله — ولو من حيث لايشعر — تدارك واحضار مجبوريت قطعيه‌سنده‌در .

يعنی غدا ، سكنا ، تلبس كبی خصوصاتله اكتفا وقناعت بنی‌بشر ايچون محال اولوب مقتضيات روحيه‌سندن مثلا فكر تجسس وحس تفوق كبی اسباب حسبيله دائما بعض علوم ومعرفت ومادی ، معنوی قوت اكتسابنده خلقةً مضطر اولديغی كبی مدنی الطبع اولمق ملابسه‌سيله‌ده حيات اجتماعيه‌سی يوزندن برچوق صورو اشكال وبی نهايه احتساسات واحوال آرقه‌سنده روز وشب شتابان اولور .

ايشته انسانلر بو كبی حوائج ماديه ومعنويه‌نك مرور اعصار وتعدد بلاد وامصار ايله تكاثرندن وفطرت بشريه‌ده موجود ولابد اولان داعيهٔ استقلال وتحكم يوزندن حيات شخصيه واجتماعيه‌لرنده عظيم تبدلات حصوله كتيرمشلردر .

نه‌قدر تطويل مقال ايدلسه ينه بحق توضيحی متعسر اولان وفقط ادنا ملاحظه ايله اولوا الالباب نظرنده تسليمی بديهی بولنان شو حقيقته استناداً ومقالهٔ اولاده‌كی مباحثه عطفاً ادعا ايدیله بيلركه ملتلرده اخلاق سياسيه‌نك تكاملی حكومتلرك همت ومعاونتدن زياده سائقهٔ طبيعتك دها طوغريسی فطرتده‌كی قانون تكاملك محصول ونتايجی اولوب انجق حكومتلره بوبابده ترتب ايدن وظيفه ملتلرده بو استعدادك نشو ونماسنه حادث اولان ويا عارض اولمسی محتمل بولنان بالجمله مادی ، معنوی موانعی رفع وازاله ايلمك وافرادك قوای مشتركه وهمم عموميه‌لرينی دائما توحيده ومنافع عامه‌لری جانبنه سوقه بذل مجهود تام ايتمكدر .

حكومتمز ايسه ادوار سابقه‌ده ممالك دولتی برچفتلك وتبعه‌يی اسرا عد ايتمك صورتيله عيناً ومتواليًا قرون اولا صفحاتی ملكمزده تماشا ايتديرديكی كبی حكومتك معنای حقيقيسيله كاملاً فقدانی حسبيله‌دخی تبعه‌نك احوال اجتماعيه‌سی وتشبثات شخصيه‌سی قرون وسطانك فؤادابته دورينی زمانمزه قدر سوروكليوب كتيرمشدر .

واقعا ملكمزك اكثر اقسامندن دره‌بكلرك وجودی چوقدن قالقمشدر فقط اعتراف ايتملی‌يزكه هر يرده ، هر موقعده وهر ماده‌ده مع التأسف اليوم بيله داعيهٔ تفوق ودعوای رياستك زبون تأثيراتی اولمقدن خالی دكلدر .

داعيهٔ تفوق ودعوای رياستك بر مملكتده دره‌بكلكندن برذره فرقی وار ايسه اوده دره‌بكلرينك امال وافعالی غير مطرد صورتده توالی ايتمه‌سی واولكنك ايسه صورت حقدن كورنمكده اولمسيدر .

حالبوكه حكمت شرقيه وغربيه‌جه معروف ومسلم اولديغی اوزره بر ملكده حقيقةً اصحاب كمال اولان رجالك امرونهی صورتنده جريان ايدن بالجمله معاملات واجرا آت مستقيمه‌سی مجرد سلامت مملكت وسياست حكومت ايچون اولوركه نتيجه‌ده دائما فوز وصلاح محققدر .

دیکرلرینك ایسه ینه امر و نهی طرزنده جاری اولان بالجمله معاملاتی محضا تأمین تفوق وادامهٔ ریاست ایچوندرکه عاقبتده اکثریا فساد ووخامت مطلقدر .

ایشته برچوق زمانلر حکومتك دها طوغریسی حکومتسزلکك غوائل وعوارض بی نهایه‌سیله واله وحیران وبرطرفدن‌ده عروق مملکتك جزئیاتنه وارنجیه قدر ایشله‌مش اولان داعیهٔ تفوقك تأثیرات الیمه‌سی آلتنده بیتاب ونالان قالان ملت ، طریق فیض وسعادتی ومسلك خیرو راحتی بتون بتون شاشیره‌رق استراحت وسعادت موهومه‌یه نیل ووصول ایچون کیت کیده اخلاق عمومیه وسیاسیه‌سنی بتون بتون ضییع ایتمش ودور جدید مشروطیته انقلابنده حیات اجتماعیه‌نك احوال ومواد سائره‌سندن صرف نظر اخلاق سیاسیه‌سنده همان همان مفلس برحالده بولنمشدر .

شمدی اجمال ایده‌لم : اعتراف ایتملی‌یزکه ادوار سابقه‌ده ملتمز هرشیدن زیاده اخلاق سیاسیه‌سنی ضایع ایتمشدر تکامل وترقیات اخلاقیه‌سی ایسه امن وسکون تام ایچنده سائقهٔ فطرت ایله قانون تدریجه تبعاً حصول پذیر اولمسی محققدر مانع اصل اولان شکل لئیم اداره حمداً ثم حمداً مرفوعدر فقط رؤسای امور ــ لازم ایسه ــ دعوای تفوقی . دائما مأثر حمیت وحسن نیت ابرازنده . عدالت توزیعنده ، ملت ومملکتك اسباب تعالی وترقیسنك استکمالنده وبوکا مماثل خصوصات سائره‌ده تحری ایلملی وبونك عکسندن توقی ایتملیدر .

تاکه ملت هیچ برقوتك تحت تأثیر ووصایتنده اولمیه‌رق فردا واجتماعاً اسباب رفاه وترقی‌یی تحری واو اسبابه توسل ایچون تشبثات ذهنیه وفعلیه‌سنه مراجعت ایتسون وبوسایه‌ده مزیتك ، فضیلتك ، رفاه وراحتك ومجادلهٔ حیاتیه‌ده رقابتك کندی سربستیٔ اعمالنه منوط اولدیغنی عیاناً کورسون .

بوقسه هرعهد جدیدده فائق یکی بر قوته مماشات وآکا التحاق ایتمك ملکمزده برفضیلت مطلقه اولور کیدر .

برحکومتك ، کندی تبعه‌سی نظرنده مظهر امن واعتماد ورتق وفتق امورده مرجع ومحل استناد اوله بیلمسی وبوصورتله قلوب عامه وهمم عمومیه‌یی قبضهٔ تصرفنده بولندیرمسی ایچون حکومت مبحوثه‌نك تبعه‌سنه قارشو اجرا آت حکومتده حکیم ، مألوف عدالت ، حس طرفکیریدن بری خوف وتلاشدن وتأثیر وتأثردن قطعیاً عاری اولمسی نه‌قدر لازم ایسه . دولتك بین الدول اعتلای موقعی ایچونده حکومتك بوشکل سلیمنه دول سائره‌نك امن واعتماد ایتمسی وبالخاصه ملتك ، بویله برحکومته مستحق وحکومتی اعوجاجلی حرکاتدن وتلون وانحراف تعهداتدن منعه مقتدر برصورتده اخلاق سیاسیه‌سنه امین ومطمئن بولنمسی الزمدر . حکومات سائره‌نك انظار دقتی ایوم حکومتك اقوال ویا افعالندن زیاده ملتك جریان افکارینه ، اتحاد ویا اختلاف آمالنه ، انتظام ویا اختلال اطوار وحرکاتنه ، شکل اداره‌یه درجهٔ محبت ویا مخالفتنه ، فرداً فرداً ذوق حریت ومدنیتنه خلاصه اخلاق سیاسیه‌سی صفحاتنه معطوف ومنصوب بولندیغی ناقابل انکار برحقیقتدر .

خلاصه قرن جدیده خارجك انظاری دائما برملتك افکار واطوارینه مرکوز اولوب مأمورین سیاسیه‌نك اقوال وکفتاری درجهٔ ثانیه‌ده قالیر

۱۰ تموز سنه ۳۲٤ تاریخنی متعاقب بزده هنوز حکومت جدیده بحق تأسس ایتمزدن مقدم دول معظمه‌نك اکثریسی جانبندن ملت عثمانیه‌یه قارشو علی العموم کوستریلان توجه ومحبت ، اوزا دیلان دست معاونت اوصره‌ده ملتك متحداً اظهار ایلدیکی آثار موفقیت ، اتحاد ومقارنت ، تشنکیٔ عدالت . ذوق حریت ، تأسیس مدنیت وعزم مجاهدانه‌سنده‌کی متانت وسائره کبی اخلاق سیاسیه‌سنده‌کی مأثر تکاملك نتایج مشکوره‌سی بولندیغی مستغنیٔ تفصیل ومسرودات انفه‌یه پك واضح ونوین

بر دليلدر .

بناءً عليه ملت عثمانيه‌نك هيئت وهمت عموميه‌سنده — تعبيرمزجه اخلاق سياسيه‌سنده — اوصاف مذكوره‌نك بقا واعتلاسی نسبتنده دول معظمه‌نك‌ده داوم محبت ومعاونتی وعكس تقديرده يعنی اخلاق سياسيه‌مزده كوريله‌جك تشتت ، تلون ، تداعی نسبتنده تمايلات حسنهٔ اجانبك انقطاعی پك طبيعيدركه بوكيفيتك مؤثرات وجهات سائره‌سی مقالهٔ آتيه‌ده تفصيل ايديله‌جكدر .

محمد اسعد

عدل واحسان

خلاصه عدل واحسان ، اساس حيات ادبيه ، ناظم شؤن اجتماعيه‌در . هيچ بر وقت انسانيت حقيقيه ؛ مادی ، معنوی ، سياسی ، اخلاقی تكامل وترقياتنده آكا افتقاردن وارسته اوله‌ماز .

بو حقيقت علويه‌يی بحق ادراك ايدن احرار امم عزوسعادتی ابنای نوعنه تغلب واستبدادده دكل بالعكس حرمت وشفقتده بولدقلرندن دركه منسوب اولدقلری حكومتك شكلی مشروع بر اساس اوزرينه تقرر خصوصنده خيلی دوشونمش ونهايت اعصار اخيره‌ده وقتيله شرع جليل محمدی طرفندن الك كزيده اساسلری تبليغ واجرا بيورولان أصول مشورت ومشروطيت داره‌يی قبول ايتمشدر .

فی الحقيقه احتراصات نفسانيه وتحكمات حيوانيه‌نك باشدن باشه طبايع بشريه‌يه مستولی اولديغی بر زمانده حكومتی مسئوليت ومراقبهٔ شديده آلتنده بولنديرمقدن بشقه تأمين معدلته مدار اوله‌جق بر چاره تصوری‌ده ممكن دكلدی . چونكه قارشيسنده هيچ بر قوهٔ مؤاخذه بولميان هرهانكی بر قوت طبيعتيله ميال ظلم وتحكم اوله‌جغندن تقرر شكل حكومت خصوصنده‌ده بويله متقابل ، محاسب بر قوتك لزوم وجودی ضروری كورونمشدی .

ايشته بويله بر حكومت عادله ومسؤله‌نك زير جناح علويسنده ياشايان مات ، حيات اجتماعيه‌سنده ذوق وحضور ، اخلاق عموميه‌سنده نظام واطراد ، معاشرت داخليه ومناسبت خارجيه‌سنده صميميت وامنيت بولور . فطرتك هردرلو فيض واكمال حقيقيسنه مظهر اولور .

بالعكس بو طرز حيات وحكومتدن محروم اولان اقوام ايسه حيات ادبيه واحرارانه‌دن بی خبر ، ذوق عدل واحساندن بی نصيب بر حالده يشامغه محكومدر . چونكه حيات اجتماعيه‌لری مطرد بر ناموس مليه ، محترم بر حس انسانيتكارانه‌يه مؤتمن بر قانون معدلته استناد ايتمه‌مشدر . نصل كه خدايی نابت يتيشه‌ن بر مشجره‌ده طبيعت سليمه اصحابنی محظوظ ايده‌جك نسق وانتظام ؛ لطافت وانسجام مفقود ايسه اسير استبداد بر ملتده‌ده عين حال ؛ يعنی انسانيت حقيقيه‌يه چسبان اولان مأثر انتظام پرورانه مظاهر مليه‌دن محروميت مشهوددر .

مسرودات واقعه ، ظن ايدرسه‌م مدينهٔ فاضله اصحابنك نقاط نظرينی جلی بر صورتده شرح وبيان ايتدی . بر آزده موضوع بحثمزی تشكيل ايدن « عدل واحسان » ك دين اسلام نظرنده نه درجه‌لرده ملتزم بولنديغنی تشريح ايده‌لم .

دين جليل اسلامك مبنی عليهی بولنان قواعد عاليه ؛ ادلهٔ اربعه پيش نكاه امعاندن كچيريله‌جك اولورسه كورولوركه تضمن وتفسير ايتديكی معانئ جليله ؛ هپ احيای عدل واحسان ، اماتهٔ ظلم وطغيان ، تأمين سعادت حقيقيه ، تفهيم غايه خلقت اساسلرينی تعليم وارشاد ايديور .

الك كوزل بر موعظهٔ جامعه اولمق اوزره خطبای

كرام طرفلرندن خطبه‌لرك نهايتلرنده تلاوت بيورولان شو آيهٔ جليله؛ [نستعيذ بالله: ان الله يأمر بالعدل والاحسان وايتاء ذي القربى وينهى عن الفحشاء والمنكر والبغي يعظكم لعلكم تذكرون] اسلاميتك نصل بر قسطاس قويم اوزرينه ابتنا ايتديكني پك باهر ورعنا بر حالده كوستريور .

عبدالله بن مسعود رضي الله عنهما حضرتلري طرفندن آيات قرآنيه‌نك اك جمعيتليسي اولمق اوزره بيان بيورولان بو آيهٔ فخيمه‌ده جناب حق ، اعتقاداً ، قولاً ، عملاً عدل ايله يعني شو جهت ثلاثه‌يه متعلق امورده التزام توسط ايله ، احسان ايله ، بالخاصه صلهٔ رحم ايله يعني اقارب ومتعلقاته الدن كلن ايلكي دريغ ايتمه‌مكله ، هيچ اولمازسه حقلرنده حسن نيت ومودت پرورده ايتمكله فرمان بيوروب قوهٔ شهويه‌يه متابعت خصوصنده افراطدن ، قوهٔ غضبيه‌نك آثار متولده‌سندن اولوب ده تعاطيسي عقل سليم ، شرع وسنت نظرنده منكر اولان شيلردن ، قوهٔ وهميه‌نك اثر شيطنتي اولان استعلاء وتجبردن نهي بيوريورلركه بشريت ايچون يالكز شو احكام مقدسه‌يه توفيق حركت ، مستلزم فوز وفلاح ، موجب سلامت وسعادتدر .

قواعد اسلاميه‌نك ركن ركيني ، اساس متيني تشكيل ايدن فرقان حكمت بيانك بشقه بر محلنده ايسه ظلمدن اجتناب حقنده شو تهديد عظيم وارد اولمشدر . استعيذ بالله : [ولا تركنوا الى الذين ظلموا فتمسكم النار ومالكم من دون الله من اولياء ثم لاتنصرون] يعني :

« اي امت محمد ! ظلمه‌يه ولو ادنى بر ميل ايله اولسون ميل ايتمكزكه مستحق عذاب اولورسكز . حالبوكه سزك ايچون اللهك نزد عظمتنده ذات اجل واعلاسندن بشقه مانع عذاب اوله‌جق بر ولي ونصير اولمديغي كبي بالآخره حقكزده وعيد شديدي سبق ايدن خداي متعالك نصرت ايتمسي ده مستبعددر . »

كوريليوركه جناب حق ظلمه‌يه ميل تامك ، بالذات ظلمه انهماكك دكل، كنديسنده ظلم ديينلمكلكه صلاحيتدار بر صفت بولنان كيمسه‌يه ميل جزئينك بيله مستلزم عذاب اولديغني بيان بيوريور . آرتق نزد كبرياسنده ظلمك نه درجه‌لرده مردود اولديغي بو كيفيتدن قياس وتصور بيورلسون .

نبي امي ذيشان افندمزك عهد سعادتلري ايله خلفاي راشدين حضراتنك دور كزينلرينه شويله بر ارجاع نظر ايدرسه‌ك پيش نكاه مشتاقانه‌مزده نه عبرتنما مآثر بركزيده ، نه علوي لوحات انسانيه تجلي ايدر . امان يارب ! او طرز حياته مظهريت ، او پدرانه ، شفقتكسترانه ، نظارت ووصايته نائليت بر قوم ايچون نه بختيارلقدر . عمر بن عبدالعزيز حضرتلرينك دور خلافتلرينه يتيشه‌ن قافلهٔ اسلاميتده آز بختيار دكلديلر . مشار اليه نزدنده‌ده قضيهٔ معدلتك نه درجه‌ده معتنى بر امر واجب الاجرا بولنديغي ، عامللرندن بعضيسي طرفلرندن بولندقلري بلده‌لرك اعمار وتزيينته صرف اولنمق اوزره بيت المال مسلميندن مقدار كافي آقچه طلبنه دائر وارد اولان تحريراته جواباً يازدقلري شو كوزل، قيمتدار سوزلرله « مكتوبكزك مآلي معلومم اولمشدر. بو خصوصده توصيه ايده‌جكم شي ، تحريراتمي اوقوديغك آنده همان عاملي بولنديغك شهرك سوقاقلريني لوث مظالمدن تطهير ، اطرافني حصن عدل ايله ترصين وتحصين ايتمكدن عبارتدر . بنجه آنجق بو صورتله اعمار وتزيين بلده مطلوبدر » آكلاشيليور .

كسري‌يه نسبت ايديلن شو جملهٔ حكميه‌ده حقيقهٔ قيمتداردر . « ملك وسلطنت عسكرله ، عسكر پاره ايله ، پاره بلاد ايله ، بلاد رعايا ايله ، رعايا ايسه عدل ايله قائمدر. »

اسكندر ، حكماي بابلدن سزجه « عدالتمي ، يوقسه شجاعتمي كافل مرام ومصلحتدر » طرزنده واقع اولان سؤالنه قارشي « عدلي استعمال ايدرسه‌ك شجاعته

افتقاردن مستغنی اولورز » جوابنی آلمشدر . حاصلی کلمات مشهورەدندرکه زمین وسما عدل ایله قائمدر .

حسین حازم

ادبیات

« زواللی مدرسەجکم ! »

ماوی برجبه ، کتابله طولو برهکبه ایله
کلییور تحصیله
کلەجکدر ، دونەمز یولدە سفیل اولسەبیله
اولەجق حالیله

دوشه ، قالقه آرابه بیکری طاغده ، درەده
کوتورر منزلەدك
کرییور بعض زمانلر اك اوفاق کویلرەده
آزیجق دیکلنەجك

—

صبحاغك شدتی کاهی ایدەرك حیلولت
قالینیر بی طاقت
اوواده برآغاج التنده برای راحت
هله برقاچ ساعت

—

کیجه وقتیله کیدوب برکویه واصل اولەجق
اورالر تهلکەلی
آرابه یوللانییور بردوزی‌یەچاقنەرق
یولی قطع ایلملی

—

کویه اقشام اوزری کون باتییورکن کیریلیر
بولنور قریەده بر
اوطەجق ، کهیایه نردەیسه همان بیلدیریلیر
قوشەرق کهیا کلیر

—

اوطەنك پیشنه شویله بر ، ایکی اسکی حصیر
اوفاجق برمندر
آتیلیر ، نردە قوجه احمد ؟ علی ! کل قهوه پیشیر
حسین کیت کوندر !

—

کویك ارکانی کلیر تارله ویاخود قیردن
کورینورکه پریشان
قیصه دیزلکله ، قوشاق ، صالطه ، براسکی منتان
ایدییور حالی بیان

—

اولنور شویله سلامی متعاقب تکرار :
خوجەجق خوش کلدك !
نرەدنسك ؟ نه خبر ؟ سویلسەك ئەیولده نەوار ؟
نصیسك . ایجەمیسك ؟

—

شوتحف طرز سیاحتله چیقوب موطندن
سنه براون سکزی بولدی‌که آزاده وشن
کلەرك فاتحی شهرتجه فزونتر بولدم
یاریسی محترق اولمش دیمدم قید اولدم
شوبزم مدرسەیه دورلو مشقت چکەرك

نه بیلیردم دها برخیلی مصائب کوره‌جك !
بیقه‌جق خاك ایله یکسان ایده‌جك زلزله‌لر
درودیواری‌ده بردن اوله‌جق زیر وزبر
کالرك حجره نشیننانه طبیعی وحشت
ایده‌جك هربری برسمت بعده هجرت
سنه‌لرجه بوخرابیسی تمادی ایده‌جك
برایکی کلبه‌جکی وارایسه الدن کیده‌جك
قاله‌جقدر نظر دقتی جلب ایتمیه‌رك
کوز اوکنده صاتیلق عرصه کبی شمدی‌یه‌دك
اوله‌رق شان ایله انواع علومه مخزن
نیجه‌بیللر اوحوالی‌یه شرف ویرمش ایکن
اوبیوك دار حدیثك شو بوکونکی حالی
بزه تصویر ایدییور سیئهٔ اهالی
نه‌ایچون بویله میرات سلف محو اولسون
نه‌ایچون مفسدت جهل ایله عالم طولسون
ایده‌جك قدرمزی علم وهنرکن اعلا
قالەلم مسلك غفلتده روامی حالا ؟
متحققسه لزومی دهاسهل اولسه کرك
یکی یاپمقدن ایسه اسکیسن احیا ایتمك

—

ایکی ، اوچ آی قدر ولدی‌نه برصبح صفا
هوالر ایتمش ایدی رنك ربیعی اتما
چمن ، اندرچمن اولمشدی زمین سرتاسر
یوق ایدی چونکه اوموسمده شتادن‌ده اثر
رفقادن بری کلمش ایدی شاد وخرم
کوریورسك دیدی پرخنده سراسر عالم
کیدوب ایوبه قدر شویله تفرج ایده‌رك
اوراده جمعه‌یی جامعده قیلوب‌ده دونسه‌ك .
شرف صحبتی تقدیر ایله مسرور اولدم
کردلك کیتمه‌یی طبعاده موافق بولدم
بینه‌رك برقاییغه عزم ایله بحراً برلك
قره‌دن اقشامه‌ده دونمه‌یی تصمیم ایتدك
حضرتی اوکجه زیارت ایده‌رك بی سمعه
دونییورکن اورادن بعداداءالجمعه
یولك اوستنده ادرنه قپوسندن ایلری
اومزارلقده‌کی میت کورونن زنده‌لری
اوقیوب فاتحه اخلاص ایله یاد ایلر ایکن
متأثر اوله‌رق صوردی رفیقم بندن
دیدی : اسلافمزك اثرینی تعقیب ایتسه‌ك
اونلرك آچدیغی شهراه سدیده کیتسه‌ك
متضررمی اولوردق اوکدیشدن عجبا ؟
دوشنوب غایهٔ آمالی دیدم بن : اصلا

فاتح درس عاملرندن

ع . عاطف

انتقادات

ردی علی مافی القول الجید من الردی

[مابعد]

« شاعر ابن رومی ابو الحسن علی بن العباس‌درکه بغدادده ایکیوز یکرمی برسنه‌سی رجبنك اوچنجی چهارشنبه کونی طلوع فجردن صکره تولد ایتمش ... »

القول الجید

عجبا اوچنجی ساعتك قاچنجی دقیقه‌سنده ایدی ؟ بونی‌ده اوکرنسه ایدك .

١٠٥

اولئك آبائی فجئنی بمثلهم
اذا جمعتنا یاجریر المجامع

« اولئك ابيات متقدمه‌ده محاسن ومفاخری كچن‌لران اولان ذواته اشارتدر . »

القول الجيد

ابيات متقدمه مطلع قصيده‌دن اعتباراً يدی بيت اولمق اوزره ذكره شايان‌در :

[*] منا الذی اختير لرجال سماحة

وخيرا اذا هب الرياح الزعازع

ومنا الذی قاد الجياد علی اوجی

لنجران حتی صبحتها النزائع

ومنا الذی اعطی الرسول عطية

اساری تميم والعيون دوامع

ومنا الذی يعطی المئين ويشتری ال -

غوالی ويعلو فضله من يدافع

ومنا خطيب لايعاب وحامل

اغر اذا التفت عليه المجامع

ومنا الذی احيی الوئيد وغالب

وعمرو ومنا حاجب والاقارع

ومنا غداة الروع فتيان غارة

اذا امتنعت بعد الزجاج الاجانع

اولئك آبائی فجئنی بمثلهم

۱۰۶

ولقد امر علی اللئيم يسبنی

مصراع ثانيسی شويله‌در :(فمضيت ثمت قلت مايعنينی)

القول الجيد

مصراع ثانی شويله‌ده مرويدر: (فاعف ثم اقول مايعنينی)

۱۱۵

وما غره الشيب الا اغترارا

« مصراع مذكور بر بيتك نصف ثانيسی اولوب اولی : «احل له الشيب اثقاله» اولديغی وبوده اعشی ميمونك

« أأزمعت من آل ليلی ابتكارا

وشطت علی ذی هوی ان تزارا

مطلعنده اولان بر قصيده رائيه‌سی ابياتندن بولنديغی سويلنامش ايسه‌ده عبد القادر شرح شواهد رضيده مصراع مذكوری قصيدۀ مذكوره ابياتنده كوره‌مديكنی بيان ايتمشدر . »

القول الجيد

بزده شرح شواهد رضيده ديديكی كبی بر سوز كوره‌مديكمزی بيان ايدرز . مؤلفك شرح شواهد رضيدن نقللری اودرجه غرابت كسب ايديپور كه عادتا بو خصوصده كوزلريمه اينانمغه باشلاديغم جهتله دردنجی ، بشنجی دفعه

[*] بوقاريده بيان ايتديكمز وجهله ايشته بو قصيده‌نك مطلعی ده مخرومدر .

باقدقدن صكره شرح مذكورك مصر مطبوعيله ايكنجى
جلدينك اوتوز برنجى صحيفه سنده كى عباره سنى بنه بر وجه آتى
بولدم : « والبيت من قصيدة للاعشى ميمون وقد تقدمت
ترجمته [يعنى ترجمة اعشى] فى الشاهد الثالث والعشرين
من اوائل الكتاب وهذا مطلع القصيدة :

ازمعت من آل ليلى ابتكارا
وشطت على ذى هوى ان تزارا

انتهى » فاعتبروا يا اولى الابصار .

* *

« [هامشدن] معلوم اولسون كه مصنف متن تلخيصى
مؤخراً ايضاح اسميله يازمش اولديغى متن آخرده تماميله
شرح وايضاح ايتمشدر . مطولده اولان ابيات بتون آندن
مأخوذدر . شارح مرحوم آنى وكشاف ايله رضى يى
مأخذ ايدينه رك والتى سنه اوغراشه رق مطولى وجوده
كتيرمشدر . » القول الجيد

مؤلف بو حاشيه سيله كويا شارح علامه حقنده قد
حياتده بولنيور . اولا مطولده بولنان ابيات بتون ايضاحدن
مأخوذ ايمش . على تقدير صحته بوندن نه چيقار ؟ ذاتاً
مؤلفينك كندى مالرى اولمسان واولماق لازم كلن بو
ابيات امور مأخوذه دن اوله كلمشدر . ثانياً كشاف ايله
رضى يى كتابنه مأخذ ايدينمش . فنامى ؟ كشاف ايله
رضينك علو منزلتى بيلنلر بونى مطول ايچون نقيصه
دكل شرف عد ايدرلر . يا مؤلفك بو كتابنده كشاف ايله
رضى يه نسبتله عادتا ماصال (مثال) درجه سنده بولنان
كتب محاضراتدن وبالتخصيص (معاهد التنصيص فى شرح
ابيات التلخيص) دن حاضرجه ترجمه ايلديكى معلومات
ايله تكثير سودا ايتمسنه نه ديه لم ؟ علوم عربيه ده
زمخشرى ايله رضى شارح علامه دن — مؤلفك كوچكلكى
قدر دكلسه ده — خيلى بيوكلردر . شو قدر وار كه
شارح علامه كنديلرندن بيوك اولانلرى طانير ، بزم مؤلف
طانيماز . ايشته آره ده كى فرق بو نقطه ده در .

مطولك مدت تأليفنه كلنجه اويله بر اثر قيمتداره
قارشى صرف اولنديغى ذكر ايديلن تقديره آوقات
آزدر بيله . مؤلف حوليات زهيرى بيليرلر . ايساغوجى
شرحنى بر كونده تأليف ايدن مولانا فنارى ده فصول
البدايعى اوتوز سنه ده وجوده كتيرمشدر . قال الشاعر :

دعينى انل مالا ينال من العلى

فصعب العلى فى الصعب والسهل فى السهل

بز مطول درجه سنده دقائق بيانيه يى احتوا ايدن بر كتابك
آلتيده برينى آلتى سنه ده وجوده كتيرمسى ايچون مؤلفله بحثه
كيريشه بيليرز . اوت مطولى وجوده كتيرمك ايچون چوقجه
زمان صرف ايديلمش لكن وجوده كلدكدن صكره
بر حكمدار جهانكيرك پايتختنده كى قلعه يه تعليق اولنمق
درجه لرنده مرغوب انام اولمش والى زماننا قدرشناسان
علما نزدنده او مرغوبيت محفوظ قالمشدر . مؤلف ايسه
اوج بالاى احترامه اعتلا ايدن بو اثره طوغرى فيرلاتديغى
انظار استحقار ايله عادتا ثرادن ثريايه دست انداز تعرض
اولمغه چاليشيور . مطولك قيمت بر ترينى تنقيصه
چاليشديغى شو نقطه نك يانى باشنده مؤلفك كنديسندن
صادر اولان ياكليشلقلر [كه برى بوندن اولكى فقرهٔ
انتقاديه مزده بيان اولنمشدى بريده بوندن صكره كى
فقرهٔ انتقاديه مزده بيان ايديله جكدر] اوت يالكز
اويا كلشلقلر مطولك قيمت علميه سى حقنده
سوز سويلمك صلاحيتنى حائز اوله جق قدر
مأمون الشعور اولمديغنى كوسترمكه كافيدر . فى الحقيقه
ياكليشلغك او درجه سنى يابان بر ذاتك مطلقا شارح

علامه‌نك روحانیتی طرفندن اوریلان برضربهٔ معنویه ایله شاشیرمش اولدیغنه حکم ایدیلیر . ولله‌در من قال

یا ناطح الجبل العالی لیکلمه

اشفق علی الرأس لاتشفق علی الجبل

۱۱۷

فیوما بخیل تطرد الروم عنهم

ویوما بجود یطرد الفقر والجدبا

« بخیل ده‌کی باء تطرد فعلنه متعلقدر وفعل مذکور دفع معناسنه اولان طرد دن مضارع مؤنث ویا مخاطبدر یوما بجود فعل مضارع غائب اولان مؤخر یطرد فعلنه متعلقدر . فاعلی جوده راجع ضمیردر .   القول الجید

بجود یطردیه متعلق ویطردنك فاعلی جوده راجع اولدیغی تقدیرده جودك جود واسطه‌سیله دفع احتیاج ایتمسی کبی کولنج بر معنی حاصل اولمقله برابر بو معنایه کوره ممدوحك آره‌دن غائب اولمسی اقتضا ایده‌جکدر . مصراع اولده‌کی طرد فعلنك مضارع مؤنث اولمق احتمالنده دخی بو حال عینیله واقع اولور که بونلرك نه‌قدر بیوك برمعناسزلق تشکیل ایلدیکی وارسته‌ٔ اشتباهدر . بوصورتله ایدیلان توجیه اعرابه بیان مفهوم اثناسنده متابعت قابل اوله‌مامسی دخی بوزوقلغك نه قدر فاحش ونه‌قدر ظاهر اولدیغنی کوسترمك لازم کلیرکن مؤلف حالا بونك فرقنده اوله‌مامشدر .

مؤلفك منشأ غلطی : دیوان متنبی شارحی عکبرینك مصراع اولده‌کی فعلك ضمیرینی خیله ومصراع ثانیده‌کی فعلك ضمیرینی جوده کوندرمسی وفعل ثانیی یی روایت حفاظه استناداً یاء تحتانیه ایله ضبط ایتمسی اولمیدر .

حال بوکه عکبری بیتده‌کی بالره متعلق بیان ایتمه‌مش اولمق سایه‌سنده مؤلفك استجلاب ایلدیکی معناسزلقدن کندیسنی تبرئه ایده‌بیلیر . چونکه اوصورتده بالری بیتك ماقبلی بولنان :

وانك رعت الدهر فینا وریبه

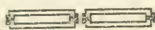
فان شك فلیحدث بساحته خطبا

قولنده‌کی (رعت) فعلنه تعلق ایتدیرمکله تصحیح معنی ممکندر . فقط مؤلفك یاپدیغی کبی هم ضمیرلری خیل ایله جوده کوندرمك همده بالری یطردیه تعلق ایتدیرمك ایشته بودنیاده اولور شیلردن دکلدر .

کلهلم : عکبریدن ماعدا شراحك نسخه‌لرنده فعل ثانی مطولده اولدیغی کبی تاء فوقانیه ایله واقع اولمشدرکه بوکا کوره فعل اول ایله برابر هرایکیسی‌ده صیغهٔ خطابه محمول اوله‌رق حرف جرلرده کندیلرینه تعلق ایدر وحاصل معناجه هیچ برمناسبتسزلك قالماز .

مابعدی وار

مصطفی صبری

ترانهٔ حماست

یاخود غزل

حقپرستم باطلی ترویج واعلا ایلمم

راه معوجه سمند کلکی ارخا ایلمم

امثال دهردن [illegible]

سرفرو بیلمم نه‌در چرخه مدارا ایلمم

ملك وجدان اوزره حاكم حضرت اللهدر

قلبمی بازیچهٔ اغراض دنیا ایلمم

شویله بر تمثال غم قالسه‌مده فرط یأس ایله

طالعمدن کیمسه‌یه هیچ بث شکوا ایلمم

مرکز مأمون حقده ثابتم دوران کبی

اویله هر جاییلکی طبعمده ایوا ایلمم

حسین حازم

متفرقه

مکتب نوابدن نشئت ایتمامش ووقتیله مجلس انتخاب حکام حضورنده اصولی دائره‌سنده امتحان ایدلمامش اولان نوابدن مکتب نواب معلمینی معرفتیله فی ۱۰ کانون ثانی سنه ۳۲۵ تاریخنده امتحانلری اجرا ایدیلان اون اوچ ذواتدن آلتیسی ابراز اهلیت ایتمش اولدیغی استخبار ایدلمکله اسامیلری بروجه زیر درج اولنور .

پوفه نائب سابقی عمر لطفی افندی
صور « « سلیمان «
نالوت « « عبدالرحمن «
کلنار « « خلیل حشمت «
کوکسون « « حسنی «
رقه‌لر « « جمالی «

محمد منیر احمد ساقی بك مطبعه‌سی

بازارایرتسی ٤ فی صفر سنه ٣٢٨ وفی ١ شباط سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات :

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر)

استانبول وولایات ایچون :
برسنه‌لك ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ «

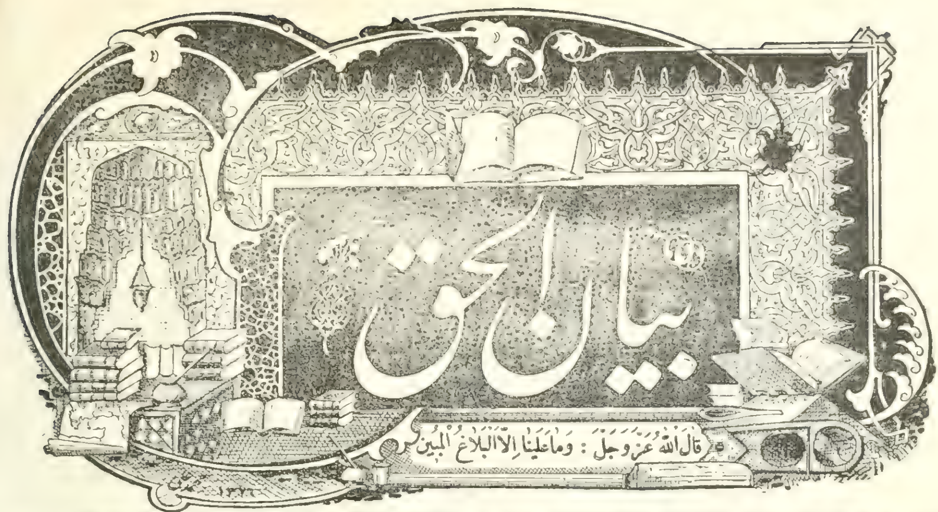
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

پازارا يرتسى كونلرى نشر اولنور دينى ، ادبى ، سياسى وفنى هفته‌لق غزته‌در .

(اهل اسلام وعلوم) مابعد

مقاله (٣)

عصر جليل حضرت پيغمبريده اصحاب كرام ميانده احكام اعتقاديه‌نك اختلافاندن آزاده بولنديغى وصوكرا صوكرا ظهور ايده كلديكى اسباب وسوائقيله برابر سويلنيلمش ايدى .

امور عمليه‌ده اختلاف آرا زمان سعادتده دخى وقوع كلمشدر . چونكه اصحاب كزين حضراتنك هر بريسى ايچون هرزمان حضور پرنور حضرت پيغمبريده بولنمق ميسر اوله‌مز ايدى . برقسمى امور ذاتيه‌سيله وكيميسى جانب عالئ حضرت رسالتپناهيدن فرمان بيوريلان مصالحك ايفاسيله مشغول اولورايدى . وزمان بولدقجه بزم ارشاد عاليه كليرايدى . بوجهتله پيدرپى تبليغ بيوريلان احكام اسلاميه‌نك بعضيسندن خبردار اولميانلر بولونور ايدى . برده احكام شرعيه‌نك كافه‌سى كتاب وسنتده صراحةً مبين دكلدر . بوقسم مسائل ، سائر معلوم اولان احكامه قياس وتطبيق اولنه‌رق حكم شرعيسى اظهار ايديلير ايدى [*] هر مجتهدك ايسه كندى اجتهادى وجهله عامل اولمسى دخى واجبات شرعيه‌دندر . بوجهتلرله حضرات اصحاب كرام آره‌سنده امور عمليهٔ شرعيه‌نك بعضلرنده اختلاف اولنمشدر .

اصحاب كرام حضراتندن بعضلرى كثرت فقه ومعلومات ايله معروف اولديغى حالده بعضلرينك محفوظات شرعيه‌سى اودرجه‌يه بالغ دكلدى . (ايام رسالتپناهى‌ده فتوا ويرن برچوق فقهاى اصحاب كرام موجود اولديغى حالده كنديلرينه اوزمان قراء اطلاق اولنوردى) انلرك دخى مجهولى اولان مسائل شرعيه بولنوردى .

رحلت سنيه‌دن صوكرا صحابه حضراتنك بر قسمى

---

[*] قياس مثبت اوليوب مظهر اولديغندن بوراده اظهار تعبير ايدلمشدر .

تأدیب و تشکیل مرتدین و بعضیلری فتح بلاد مشرکین ایچون اقطار و اطرافه داغیلمش و بر قسمی ده مدینهٔ منوره ده قالمش ایدی . آره لرنده حکم شرعیسنك تعیینی اقتضا ایدن برخصوص واقع اولنجه اکا دائر کتاب و یاسنتدن بر مرجع بوله بیلدکلری صورتده تطبیق و بوله مدقلری تقدیرده همان اجتهاده کیرشمیوب اول بابده بیان صریح بولنوب بولنمدیغنی تحری و تدقیق ایدرلردی حتی صدیق اعظم افندمز جده نك مسئلهٔ ارثیه سی حقنده صاحب شریعت افندمزك برنوع بیانی اولوب اولمدیغنی تحقیق ایلمش و نتیجهٔ تدقیقاتنده مغیره بن شعبه رضی الله عنه ك رسول اکرم افندمز طرفندن جده یه سدس ویرلدیکنی عرض ایلمسی اوزرینه اول وجهله معامله بیورمشدر .

حضرت عمر رضی الله عنه دخی برمسئله ده مغیره و دیکر مسئله ده عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنهمانك مقتضای روایتنه رجوع ایتمشدر .

اصحاب کرام حضراتی برمسئلهٔ شرعیه ده خبر مأثوره ظفریاب اوله مینجه اجتهاده مراجعت ایدرلردی . عبدالله بن مسعود حضرتلرینه مهری معین اولمدیغی حالده زوجی وفات ایدن برقادینك مهر و میراثی حقنده کی حکم شرعی سؤال اولندی . حفظنده بوکا دائر برحدیث شریف بولنمدیغی جهتله بر آی قدر توقف و تأملدن صوکرا بالاجتهاد جواب ویردی . اشبو جوابك صاحب شریعت افندمز طرفندن بوخصوصه دائر ویرلمش اولان حکمه توافق ایتدیکنه معقل بن یسار حضرتلری شهادت ایتدی . بوشهادت ، ابن مسعود حضرتلری ایچون بر درجه موجب مسرت اولمشدر که اسلامندن صوکرا او مرتبه سروری واقع دکلدر .

اصحاب کرامدن برینك معلومی اولان حدیث شریفك دیکر نجه مجهول اولمسی و راوینك سهو ایتمش و یاخود اونوتمش اولمسی احتماله مبنی روایت اولونان حدیثك مستمع نظرنده صحت صدورینه اعتماد و امنیت ایدلمه مسی ، بعضاً برحدیث فعلینك وجوبه ده اباحه یه ده دلالتی محتمل بولنمسی واحادیث شریفهٔ قولیه نك معنای مقصودینی تلقی و تعیینده اذهانك اختلافی و کتاب و سنتدن مستفاد اوله جق معانیده و نلرك تعلیلاتنده و نصوص متعارضه اراسنی توفیق ایچون بعضیسنك تخصیصه می نسخه می حمل ایدیله جکنده اختلاف و امثالی امور دخی بین الاصحاب بعض مسائل شرعیه ده اختلاف اولنمسی اسبابندندر .

بعض امثله

(۱) ابن عمر رضی عنهما قادینلرك غسل ایدرکن اورکولو اولان صاچلرینی چوزمه لری لازم کله جکی رأینده بولندیغی حالده ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها حضرتلری (یاعجباً لابن عمر هذا یأمر النساء ان ینقض رؤسهن افلا یأمرهن ان یحلقن رؤسهن وقد کنت اغتسل انا و رسول الله صلی الله علیه وسلم وما ازید ان افرغ علی رأسی ثلاث افراغات) بیورمسیله مسئله نك حکمی آکلاشیلمشدر .

(۲) فاطمه بنت قیس رضی الله عنها رسول اکرم افندمزك طلقات ثلثه ایله مطلقه اولان قادین ایچون نفقه و سکنی ایله حکم ایلمدیکنه فاروق اعظم حضورنده شهادت ایلدی فقط مشارالیه حضرتلری [ازبرلدیمی ؟ اونوتدیمی ؟ بورالرینی بیلمدیکمز برقادینك سوزیله کتاب الهی و سنت رسالتپناهینك ایجاب ایتدیکی حکمی دکیشدیره مم] دیدی و روایت مذکوره یی رد ایلدی .

(۳) صحابیاتدن برینك صلات مستحاضه حقنده وارد اولان رخصت شرعیه یی بیلمدیکندن استحاضه یه ابتلاسی وقوعنده نماز قیلمامسی و تأثرندن اغلامسی دخی بوقبیلدندر .

اصحاب کزین افندیلرمز ایچون معلوم اولان مسائل دینیه یی تابعین کرام حضراتی اخذ و تلقی ایلدی . هربری رسول اکرم افندمزك سنن عالیه و آثار سامیه سندن و حضرات

اصحاب كرامك اقوال و بياناتندن ميسر اولانى حفظ ايلدى. و بعض اقوالى بعضيسنه ترجيح ابدر اولدى. عبادات و معاملاته عائد بعض امورك حكم شرعيسى حقنده بعض اعاظم اصحابك رأى و بيانى نقل اولنه كلكده اولديغى حالده اخيراً مستفيض وشايع اولان بعض احاديث شريفه ايله ترك ايدلدى.

مثلا جنبك تيممنده فاروق اعظم ايله ابن مسعود رضى الله عنهمادن مأثور اولان مذهب، مؤخراً حضرت عماربن ياسر وعمران بن حصين ايله سائرلرندن روايت اولنان احاديث شريفه يه مبنى مرجوح و متروك اولدى. عرض اولنديغى وجهله تابعين كرام حضراتنك تحقيق شرعيات بابنده صرف ايتدكلرى مساعى مبروره آثار مشكوره سندن اوله رق ايچلرندن برنيجه اكابر علما يتيشدى. اره لرندن برچوق اجله دينك آوازهٔ شهرتلرى بوتون اقطار اسلاميه ده طويولدى. انلردن يك زياده كسب شهرت ايدن وفقهاى سبعه ناميله معروف اولان يدى ذات فضائلسمات واردركه حقلرنده بعض مرتبه معلومات اعطاسى مناسب كورلمشدر.

فقهاى سبعه

١ — سعيد بن المسيب. ٢ — عروة بن زبير ٣ — قاسم بن محمد بن ابى بكر الصديق. — ٤ عبدالله ابن عبه بن مسعود، ٥ — خارجه بن زيد بن ثابت ٦ — سليمان بن يسار بريده اكثر حجازيونه كوره ابو سلمه بن عبدالرحمن بن عوف وابن المبارك روايتنه نظراً سالم بن عبدالله بن عمر وقول ديكره كوره ابوبكر بن عبدالرحمن بن حارث حضراتيدر روايت اخيره يه موافق اوله رق نظم آتى اسامىٔ مباركه لرينى جمع ايدر.

نظم: (الا ان من لا يقتدى بأئمة. فقسمته خيرى عن الحق خارجة

(فخذهم عبيدالله عروة قاسم. سعيد ابوبكر سليمان خارجة)

سعيد بن المسيب. — مخزوميدر واكابر تابعيندندر. مكهٔ مكرمه مقرئين كرامى عداد نده دخى داخلدر قرآن كريمى ابو هريره وعبدالله بن عباس حضراتندن اخذ وتعلم ايلمشدر. حضرت فاروق ايله جناب ذى النورين رضى الله عنهمادن بوبابده روايتى واردر.

سعد بن ابى وقاص وامثالى اكابر اصحابدن استماع حديث شريف ايلمشدر ولادتى (١٦) تاريخنده اولوب [illegible] طقساندن صوكره در.

ابوبكر ٢ — فضلاى اعيان تابعيندندر. زهد وصلاح ايله اشتهار تامى واردر. تولدى فاروق اعظم دورنده اولوب ارتحالى (٩٤) ده در.

خارجة ٣ — زيد بن ثابت الانصارى حضرتلرينك فرزند اكرميدر. حضرت عثمانك ايام خلافتنه ادراك ايلمش و برنجى عصر هجرى نهايتنده مدينهٔ منوره ده وفات ايلمشدر. پدرى علماى اصحاب كرامدن اولديغى جهتله علم دينده عراقت واصالتى واردر.

سليمان بن يسار ٤ — امهات مؤمنين حضراتندن ميمونه رضى الله عنهانك آزادليسى وعطاء بن يسار حضرتلرينك برادريدر. علمنك وسعتى، بيانتك وثوق وصحتى مسلم اولان اكابردندر. كثرت عبادت وصلاح وزهادتله معروفدر. ازواج طاهراتدن ام سلمه رضى الله عنها ايله ابن عباس وابوهريره رضى الله عنهمادن احاديث شريفه روايت ايلمش وكنديسندن نيجه اكابر اخذ علوم ايتمشدر. ارتحالى طقسان درتدن صوكره در.

عبدالله بن عية بن مسعود ٥ — حضرات اصحاب كرامدن نيجه لرينه ملاقات ايله شرفياب اولمشدر. حضرت عايشه ايله ابن عباس وابوهريره حضراتندن دخى احاديث شريفه استماع ايلمشدر. وفاتى مدينهٔ طاهره ده واقع و برنجى عصر هجرى نهايتلرينه مصادفدر.

عروة ٦ — عبدالله بن زبير حضرتلرينك لابوين برادر اكرمى وحضرت عايشه نك همشيره زاده سيدر. اعلام صلحاى تابعيندن واجلهٔ علماء عاملينددن ايدى. تعليم

واقراء قرآن كريمله‌ده معروفدر. هر كيجه اذكار و عبادتله مشغول اولور ايدى. بردفعه ظهور ايدن بر خسته‌لك نتيجه‌سى اوله‌رق اطباء طرفندن آياغى كسيلديكندن يالكز بو عمليه‌نك اجراسى كيجه‌سى بالضروره اوراد مخصوصه‌سنى ترك ايليوب بعده معتاد سابقى وجهله دوام ايتمشدر. مدينهٔ منوره‌ده نام عاليسنه منسوب وصوينك لذت وعذوبتى ايله معروف اولان (بئر عروة) مشار اليهك خيرات جاريه‌سندندر. (٢٢) ويا (٢٦) تاريخنده طوغمش (٩٥) دن اول مدينهٔ طاهره جوارنده واقع بر قريه‌ده ارتحال ايلمشدر.

قاسم بن محمد ٧ — صديق اعظم حضرتلرينك احفاد نجيبه‌سندن واجلهٔ اركان علماء وائمهٔ اعيان فقهادندر. والده‌سى ايرانده‌كى سلالهٔ ساسانيانك صوكى اولان (يزدجرد) ك كريمه‌سى ايدى بو جهتله زين العابدين حضرتلرينك تيزه زاده‌سيدر. وفاتى ايكنجى عصر هجرينك ابتدالرنده‌در.

سالم بن عبدالله ٨ — فاروق اعظم حضرتلرينك حفيد اكرميدر. اكابر علماء تابعين اره‌سنده زهد وقناعتله حائز نصاب شهرت ايدى. (١٠٥) تاريخندن صوكرا ارتحال ايتمشدر.

ابوسلمه ٩ — عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوف حضرتلرينك فرزند نجيبيدر. كثير العلم وموثوق الكلام برذات عرفانسمات ايدى.

(٩٤) سنه‌سنده (٧٢) ياشنده اولديغى حالده ارتحال ايلمشدر.

بو طبقهٔ مبجله‌دن صوكرا زهرى، قاضى يحيى بن سعيد ربيعه بن عبدالرحمن ومكهٔ مكرمه‌ده عطاء بن ابى رباح وكوفه‌ده ابراهيم نخعى، شعبى وبصره‌ده حسن بصرى ويمنده طاووس بن كيسان وشامده مكحول حضراتى وبو طبقه‌ده دها نيجه نيجه ائمهٔ اعلام ظهور ايتمشدر. انلردن دخى احاديث شريفه وفتاواى صحابه‌يى وكندى مسائل مجتهده‌لرينى مشتاقين علم وكمالدن بر چوق ذوات تحصيله رغبت وتعلم وتدرسه بذل همت ايلدى. افراد امت انلردن استفتا ايلر وعقائد واعماله متعلق هردرلو مسائل دينيه انلرك اره‌سنده جريان ايدر ودعاوىٔ شرعيه كنديلرينه عرض اولنوردى.

سعيد بن المسيب وابراهيم نخعى وامثالى افاضل ائمه علم جليل فقهك ابوابنى جمع ايلدى. كنديلرنجه هرنوع مسائلده اسلاف عظاملرى اولان اساطين ديندن تلقى ايتمش اولدقلرى بر طاقم اصول وقواعد حاصل ومستحضر اولدى. حضرت سعيد ايله رفقاى فضل وكمالى حرمين محترمين علماى كرامنك معلومات دينيه‌لرينى قواعد اساسيه‌مزه اوفق وقبوله احق عد ايلردى. انلرك مذهبلرينك اصلى ام المؤمنين عايشه، عبدالله بن عمر، عبدالله بن عباس رضى الله عنهم حضراتنك فتاواسيله مدينهٔ منوره قاضيلرينك حكملرى ايدى بو ايكى صنف مأخذدن مسائل كثيره ضبط وحفظ ايتدكدن صوكرا بومسائلى تفتيش وتحقيقه باشلادبلر. مدينهٔ طاهره علماسى طرفندن اتفاق ايله قبول ايدلمش اولان اقوالى وثوق تام ايله قبول واختلافه معروض اولانلرينك ارجح واقواسنى اختيار ايتديلر. اقوال مختلفه فيها آره‌سنده رجحان وقوت خصوصنده فائقيت، يا اكثر علمانك مذهبى اولمسى وياخود قياس قوى‌يه ويانصوص شرعيه‌دن استخراج اولنان حكمه توافق ايتمسى كبى اسبابدن نشأت ايتمشدر.

مابعدى وار

مصطفى عاصم

مجلس مبعوثانده علما

و

يكى غزته

كچن بازارايرتسى كونى مجلس مبعوثانده مذاكره اولنان شهر امانتى استقراضى مسئله‌سى حقنده ازمير مبعوثى سيد بكك بيانات عالمانه‌سى ايله بيله تصحيح فكر ايده‌ميه‌رك استقراضك عليهنده رأى ويرن اللى يدى مبعوثك، منتخبلرى طرفندن درجهٔ قابليتلرى نظر اعتباره آلنمق وكله‌جك دورهٔ انتخابيه‌ده اوكا كوره متيقظ بولنمق لزومنه دائر يكى غزته‌ده بر فقره كورلمشدر .

اولا شوراسى اكلاشيلماليدركه مجلس مبعوثانده موجود اولان اكثريت علما بو مسئله‌ده مذكور اللى يدى مبعوث ميانن‍ده بولنمش واقليت علماده اكثريتى تشكيل ايدن طرف مقابلده قالمش اولديغندن يكى غزته‌نك مبعوثان انتخابى امرنده ملتى انتباهه دعوت ايتمك درجه‌سنده واقع اولان شو تعريضى اكثريت علمايه توجه ايلمكده‌در .

بر مسئلهٔ فقهيه‌ده اكثريت علما ايله اقليت علما بر طرفه آيريلديغى زمان حقه اصابت جهتنك عدده كوره تعيينى لازم كلديكى كبى نتيجهٔ آراده اكثريتى احراز ايدن طرفه دخى بو حقيقتدن بر حصه چيقمق اقتضا ايتمكله برابر اساس بحثك شمديلك تدقيقاتنه كيريشمكده نزجه غير ملتزم بولنديغى حالده استانبول مطبوعاتنك مجلس مبعوثان مذاكراتنه عائد تنقيداتى ميانده مبعوثلرك بالتخصيص شو وضعيتنى بودرجه تشميرساقه وسيلهٔ فرصت اتخاذ ايتملرينه ، ايشته يكانه نظر دقتمزى جلب ايدن بو نقطه‌يه بزده ملتك نظر دقتنى جلب ايتمك ايسته‌رز .

يكى غزته امين اولسون كه ملت ، وكيللرينى ؛ بيطرفانه ، حقيقت بينلك ، صاحب مسلككلك مرتبهٔ تعاليسنه كلمكدن هنوز پك اوزاق بر سويه‌ده بولنديغى ارباب دقت عندنده معلوم اولان ودور سابقك اعتيادات رياكارانه‌سندن قورتولاميان استانبول مطبوعاتندن دها ايى طانير .

يكى غزته بيلسين كه : مبعوثلرك وظيفه‌سى دورهٔ آتيه‌ده مبعوث انتخاب اولنمنى دوشونمك وعكس تقديرندن انديشه ايتمك كبى بر تأثير آلتنده بولنمقدن‌ده عاليدر .

يكى غزته ؛ فقهايه ، متخصصين ارباب حقوقه عائد بر مسئله‌ده ، اداره‌خانه‌سنى بر فتواخانه ، بر محكمهٔ تمييز فرض ايدرجه‌سنه حكملك وظيفه‌سنى ايفايه قالقيشمقدن ايسه اوكون ، سيد بكك سوزلرندن صوكره مذاكره قاپاديلمق ايستنيلمسنه رغماً پارجاى متانت اولان ، وكمال اعتدال ايله برابر مجسم بر حق كلام كسيلان قونيه مبعوثى زين العابدين افنديك ، مطبوعات طرفندن ، يكديكرينك قلمنه توكورمش كبى امثالى ثنايى همان بالاتفاق يازيلمايان شو :

« بن بر حقيقت سويله‌مك ايسته‌يورم ، احتمالكه خطا ايديورم وسزه قبول ايتديرمك ايچون جبر ايتميورم مال يتيم حكمنده اولان بيت الماله اضافتله وصيى منزله‌سنده بولنان ماليه ناظرينك كفالتى صحيح دكلدر . كوپرى اموال عموميه‌دن آلوب شهر امانتنه ويرلمك ايستنيليور واموال عموميه ايله شهر امانتى آره‌سنده آيريلق غيريلق يوقدر . ديدليور . اكر آيريلق يوق ايسه شهر امانتى بودجه‌سنى‌ده ماليه بودجه‌سيله برلشديرملى وماليه بودجه‌سى كبى شهر امانتى بودجه‌سنى‌ده تدقيق ايتمك وظيفه‌مز داخلنده اولسون . واكر اموال عموميه ايله شهر امانتى آيرى ايسه كوپريلرك ، اموال عموميه‌دن چيقاريله‌رق شهر امانتنه ويريلمسنه حكم حاكمه راضى اوله بيليرز ، بناءً عليه بو مسئله بوراده حل اولنه‌ماز ، مرجع عائدينه كيتمليدر . نامل كه قابينه ، پروغرامنده

تفریق قوا قاعده‌سنه صوك درجه‌ده رعایت ایده‌جکنی بزه وعد ایدییوردی . »

.آلنده‌کی سوزلرنی یازملی ، وملت وکیللرندن مرکب اللی یدی دانه مدعینك حضور ادعالرنده بوکا قارشی عدلیه ناظرینك : « محاکمه‌یه عائد اموردە سبق دعوا شرطدر . حال بوکه بومسئله‌نك مدعیسی یوقدر طرزنده‌کی مدافعه‌سیله قره‌سی مبعوثی وصفی افندینك :

« مالیه ناظرینك اموال عمومیه‌یه اضافتله برملیون لرالق بر دینه کفالتی اعتبار مالیمزدن بر میلیون کسور لرالق بر مقدار قوتك تنقیصنی ایجاب ایده‌جکنده شبهه یوقدر . چونکه ، کفالت ، غایهٔ معناسنی اعتباریله ضماندر . »

دیمسنه قارشی مالیه ناظرینك : « بو کفالت » اعتبار مالیمزدن قرق پاره‌لق بر اعتبار تنقیص ایتمز . » سوزنده‌کی قیمت وکفایتك درجه‌سنی موازنه ایتملی وخزینهٔ مالیه ایله شهر امانتی آره‌سنده آیریلیق غیریلیق تصورنه تأسف اولنورکن برازده : عجبا ممالك عثمانیه بلدیه‌لریله مالیه بیننده هیچ بر دعوا جریان ایتمه‌مشمیدر دی‌یه دوشونملی وهله وصفی افندینك : « مالیه ناظرینی بو مسئله‌ده متبرع کورمك ایسته‌میز . مدعی علیه کورمك ایسته‌رز . » سوزینی یابانه آتمامق ایدی . بیلمم بوقاریدن بری نقل ایتدیکم سوزلرده بن مبعوثلق مرتبه‌سندن سقوطی ایجاب ایده‌جك بر شی کوره‌میورم وظن ایدرمکه ملتده کورمز . یالکز ینکی غزته !

ینکی غزته‌نك دها زیاده بر حرارتله تعقیب ایلدیکی لینچ مسئله‌سنده‌کی فکر واجتهادی سید بکك فکر واجتهادیله توافق ایده‌مدیکی ولینچ امتیازینی قبول ایله وقوع بوله‌حق بر خساتك . قابل تعمیر اولمامق اعتباریله شهر امانتی استقراضنك عدم قبولی احتمالنده‌کی خطایه قیاس ایدیله‌میه‌جك بر درجه‌ده بولندیغی حالده لینچ مسئله‌سنده ینکی غزته ، کندی فکر ومسلکنه مخالف قالان ذواتی مبعوثلغه لیاقتسزلکله محکوم ایتمش ایدی . عجبا شو فرق معامله ، او مسئله‌ده حکومتك فکری دخی او مبعوثلرله برابر بولنمقدن ویاخود اوراده ینکی غزته‌یه مخالف ، اکثریتله قسیلر وبو مسئله‌ده اکثریتله صاریقلیلر اولمقدن می نشئت ایتدی ؟ برنجی احتمال ریاکارلق وایکنجی احتمال غرضکارلقدر .

دها قوتلی ظن ایتدیکم احتمال ثانی‌یه کوره صورارم که علمانك هرشعبهٔ علم ومعرفتدن مناسبتلرینی قطع ایتدکدن صوکره احکام فقهیه‌یی‌ده بیلمز اولدقلرینه خلقی ایناندیرمغه چالیشمقدن نه قازانیله‌جقدر ؟ ماتی کندیلرندن صوغوتمق می ؟ لکن بو سوداده بولنانلر ، علماء اسلامی کوزدن دوشورمك بالنتیجه نه‌یی کوزدن دوشورمکه مؤدی اوله‌جغنی دوشونه‌رکمی حرکت ایدییورلر ؟ بن ایسته‌یورمکه سید بك کبی احکام فقهیه‌یی دها ایی بیلنلر وار ایسه رسما وتعاملا احکام مذکوره منسوبیننه مخصوص اولان کسوه‌یه کیرسینلرده اوندن صوکره او مبحثده متکلم وحده موقعنه کچسینلر . تا که بو کبی اوضاعدن دیکرلرینه حصهٔ حقارت چیقمادیغنه ایناناسین . والا « مقصدم علمایی تحقیر دکلدر . » سوزی ، اعیاندن یورکیادیس افندینك مبعوثانه قارشی صرف ایتدیکی تعبیر معلوم حقنده بیان مقصد ایدیلمسنه بکزمکدن قورتولاماز . حال بوکه سید بك اوکون ، وقتیله کندیسنك ده صاریقلی اولدیغنی اعتراف ایتمکدن زیاده علم فقهی صورت خصوصیه‌ده تحصیل ایتدیکنی اکلاتمغه چالیشیوردی . ایشته بو انجه‌انجه تنفیر وتبری نقطه‌لرینی اکلامغی ده علمایه لایق کورمینلر وار ایسه لطفا بر آز صحیح فکر ایتسینلر .

لکن سز علم فقهی کسوه‌ده‌می آرایورسکز ؟ دینیله‌جك اولورسه : یاسز فنونی کسوه‌ده آرایورسکز ، رسما دیپلوما آلمامش اولان طبیبه رچته یازدیرمیورسکز وباخصوص جهلی بتعصبی — دها سویلیه‌یمی . ارتجاعی —

کسوه‌ده آرایورسکز . شو حالده علم فقهك هر فندن هر شیدن اوجوز ، هر کسك متخصص اوله بیله جکی درجه‌ده اهمیتسز اولدیغنه‌می قانعسکز ؟ وحال بوکه کسوه‌نك نظر اعتباره آلنمامسی دستورینی درمیان ایدن . سز ، اکر سید بکك اوکون بلا لزوم تعداد ایتدیکی بیت الخراج والجزیه‌یی بر صاریقلی آغزندن ایشتسه ایدیکز . بیلمم پك مناسب بولورمی ایدیکز ؟

مطبوعاتك مختلف مسلکلره منسوب اولان مبعوثانه قارشی بیطرفلق محافظه ایده‌مه‌مکده اولدقلرینك بر دلیل روزمره‌سی اولمق اوزره صاریقلی مبعوثلرك مجلسده سویله‌دیکی سوزلری یازمق خصوصنده‌کی اعتیاد ممسکانه‌لرینی‌ده نظر دقته عرض ایتمك صیره‌سی کلمشدر .

کلهلم : اساس بحثك تدقیقاتنه کیریشمه‌مك حقنده‌کی سوزمزی تکرار ایله برابر سید بکك او کونکی ابراز ایتدیکی مزیت ، بیاناتنه قارشی آچیلان مستحضر بر چوق آغوش استقبالك محیطی ایچریسنده بولنمقله بر قات دها کسب قوت ایدن جرئت طبیعیه‌سندن باشقه بر شیمی ایدی ؟ پارلمنتو عالمنه یکی داخل اولان ملتلرده سوزدوری تعبیر اولنان بر حال ابتدائی کچیرمك امور طبیعیه‌دن کبیدر . ایشته اودورده طلاقت لسان اربابی ، مخاطبلرینك قوهٔ تقدیریه‌لرینك نقصانندن پك زیاده استفاده ایده‌بیلیرلر . اودورده کوزل بر چهرهٔ الفاظ ایله عرض موجودیت ایده‌مین ارواح معانی‌یه حقیله حرمت ایدیلمز ، پریشان افاده‌لر آره‌سنده قالان حقیقتلر ، حکمتلر ضایعه ، و بالکه عدم استماعه محکومدر .

طریقت محمدیه‌و امثالی کتب اخلاقیه‌ده بیان ایدیلدیکی وجهله (عی) تعبیر اولنان درجه‌ده‌کی طوتوقلق آفات لساندن معدود اولدیغی کبی طلاقتك ، حد اعتدالی کچن وجرزه تعبیر اولنان درجه‌سی دخی مخاطب اوزرنده غیر محق تأثیر اجرا ایده‌بیلمکه واسطه اولمق طولاییسیله آفات لساندن معدود بولندیغنه نظراً عالم اسلامده سوز دوری چوقدن کچمش ایسه‌ده هان هر شبده اوروپایی تقلید ایتمکدن کندمزی آله‌مدیغمز جهتله بو خصوصده‌ده وقتیله قازانیلمش اولان تکاملمزی نظر دقته آلمه‌رق باشدن باشلامق مجبوریتنده بولنیورز .

الحاصل سید بکك او کونکی بیاناتی اربابی نظرنده بو کون ، وافکار عمومیه قارشیسنده کوندن کونه تاریخك نکاه انتقادینه یاقلاشدقجه صاحبنه معکوس بر وثیقهٔ مفخرت تشکیل ایده‌جکدر . مطبوعاتك اوکا دائر مافوق الصلاحیه آلقیشلری، یایغره‌لری‌ده‌دور سابق اوراق حوادثنك سجل اعتبادنه قید اولنه‌جقدر .

مصطفی صبری

تاریخ اسلام صحائفندن

مابعد

رؤسای یهودك قهر و تنکیلی اوزرینه قوت وسطوت کسب ایدن بنی ثعلبه میاننده (ان الانسان لیطغی ان رآه استغنی) حکمت جلیله‌سی موجبنجه بعض نالایق حرکاته اجترا ایدنلر ظهوره باشلادی . اولجه یکوجود اوله‌رق یهودیلره قارشی محافظهٔ موجودیته چالیشیرکن اواتحادی تفرقه‌یه تبدیل ایده‌رك یکدیکریله اوغراشمغه باشلادیلر . نتیجهٔ تفرقه اولمق اوزره ارالرنده وقوعه کلن مقاتلات سنه‌لرجه تمادی ایتدی وقادینلرینی طول ، چوجقلرینی یتیم ، کندیلرینی ضعیف براقدی . بونلرك انین نوحاتنه مقابل دشمن قدیملری اولان یهودیلرك قهقهات مسرتی جبال و بوادی‌یی چینلاتدی .

مورخین اسلام ، بومحاربانك اك مشهوری اولمق اوزره آتیده‌کی فجایعی کوسترییور :

وقعهٔ سمیر : اوس وخزرج قبائلی اراسنده ظهور وتمادی ایدن مقاتلاتك ایلکی اولان بووقعه (سمیر) اسمنده برحریفك شقاوتی یوزندن تحدث ایله‌دی . (ذبیان)دن (کعب)نامنده بریادکار ، نصلسه قبیله‌سنده برمناسبتسزلکه اجتسار ایتمشدی . کندینی جزادن قورتارمق ایچون (مالك بن عجلان) ك حمای حمایتنه صیغینمدی . سمیر ، مالکك حمایه‌سنه اهمیت ویرمه‌یرك کندی کبی برشریر ایله برابر کعبی طوتوب اولدردی . بنی ثعلبه‌یی یهودیلرك ایادئ استبدادندن قورتاران وجمله‌سنی نعمت حریتدن مستفید ایله‌ین مالك کبی برذاتك حمایه‌سنه التجا ایتمش بر آدمی طوتوب اولدرمك افراد خزرجیه‌نك حیثیتنه طوقوندی . مقتول ، مالکك حلیفی ، یعنی محمیسی اولدیغی ایچون قاتلندن یاریم دیت آلمق لازم کلیرکن نسیب ، یعنی وارثلره مخصوص اولان تام دیت طلب ایدیلدی .

اوسیلر بوطلبه اعتراض ایتدیلر . تام دیت ویرمك برشی دکلسه‌ده قانون قدیمی بوزمایالم دیدیلر . خزرجیلرك رئیسی (مالك بن عجلان) ایله اوسیلرك رئیسی اصیحه بن الجلاح)بوخصوصه دائر ایجه کوروشدیلر . بربرلرینه مرام آکلاته‌بیلمه‌لری قابل ایکن قبیله‌لرینك کفتکوسنه تابع اوله‌رق ادعالرنده مصرانه ثبات کوستردیلر . نهایت محاوره منازعه‌یه منجر اولدی بومنازعه افراد قبیله‌یه‌ده سرایت ایتدی . هرایکی طرف باغیریشوب چاغیرشمغه ،وکوشوب دوکوشمکه قالقیشدی . توقات ، یومروق صوبا ، طاش کبی وسائط مضاربه کفایت ایتمیورمش کبی قیلیچلرله مزراقلرله مجارحه ومقاتله‌یه باشلادیلر . سکزاون ساعت یکدیکرینك قاینایان قانی دوکدیلر . نتیجهٔ مقاتله‌ده اوسیلر غالب کله‌رك خزرجیلری طلب مصالحه‌یه مجبور ایتدیلر . شرائط مصالحه‌نك (منذر بن حرام النجاری الخزرجی)طرفندن تعیینی هرایکی طرفجه قبول اولوندی . زیرا منذر ، عارف وحکیم برذات اولوب کرك اوسیلرك ، کرك خزرجیلرك امنیت واعتمادینی قازانمشدی . «شاعر پیغمبری (حسان بن ثابت)حضرتلری بونك حفیدیدر .»

منذر ویره‌جکی حکمك طرفینجه قبول اولوناچغنی تعهد ایتدیردکدن صوکرا (مادام که مالك کبی شریف برذاتك حمایه‌سنه تجاوز ایدیلمشدر . حامینك وقع وحیثیتی نظردقته آلارق مقتول ایچون نسیب دیتی ویریلمه‌لیدر » دیدی .

اوسیلر ، برموجب حکم ، تام دیت ویردیلر ومقاتله‌دن ال چکه‌رك خزرجیلرله باریشدیلرسه‌ده هرایکی طرفك آقیتدیغی قان صفوت محبتلرینی بولاندیردی ، میدان مقاتله‌ده جسدلر بعدما برلشمه‌لرینه قانلی مانعه‌لر تشکیل ایتدی .

بوندن طولایی بربرینه یوره‌کلری یانیور وقاشلری چاتیق بولنان بوایکی قبیله افرادی یکدیکریله منازعه چیقارمق ایچون اك اوفاق سببلری نظردقتدن قاچیرمایور ومدینه حوالیسنده غوغا ، کورولتو اکسیك اولمایوردی . شودیرلکسزلك (یوم الرحابه) وقعه‌سنك حدوثنه قدر دوام ایتدی .

* * *

یوم الرحابه وقعه‌سی :

بووقعه . اوس قبیله‌سی ملحقاتندن (بنوجحجبا) ایله خزرج ملحقاتندن (بنو مازن) اراسنده سرزدهٔ ظهور اولدی .

شویله که :

بنومازندن (کعب بن عمرو) اسمنده زنپرست برحریف بنوجحجبار آلقتکاتندن بریله کیزلیجه بولوشور کورشوردی .

شوخفی ملاقاتلر پك آچیغه اوروولمش اولمالی که

بنو مجتبا گنجلرینك انظار غیرتنی جلب وعروق حمیتنی
تحریك ایتدیكندن كمی معشوقه‌سنك خانه‌سنده باصوب
اولدردیلر .

كعبك قتلی ایشیدیلنجه برادری (عاصم بن عمرو)
قارده‌شنك دیتنی طلب ایتدی . قاتللر رد ایله مقابله‌ده
بولوندیلر . برطرفك طلبده اصراری دیگر طرفك
رددده ثباتی یکی برمقاتله‌نك وقوعنه سبب اولدی .(رحابه)
ده‌نیلن موقعده تشكیل صفوف ایده‌رك اوروشدیلر .
ابتدا اوسیلر ایچه یارارلق كوستردیلرسه‌ده صوكرادن
خزرجیلرك مهاجماتنه دایانامادیلر .طوروب اولمكدنسه
قاچوب قورتولمنی داها موافق بولدیلر .رئیسلری اولان
(اصیحه بن الجلاح) (ضحیان) اسمنده‌كی حصارینه
التجا ایتدی.قبیله افرادی‌ده اوته‌یه بری‌یه صاووشدی .

خزرجیلر ،وقعهٔ سمیرك شوصورتله انتقامنی آلدیلر.
لكن (عاصم)بونكله اكتفا ایتمه‌یه‌رك برادرینه مقابل
مطلقا (اصیحه) یی اولدرمك ایستیور وكیجه‌لری
حصار ضحیانك اطرافنده دونوب دولاشیوردی .

آثنای دوروده اصیحه‌نك بعض دفعه حصاردن چیقوب
اطرافی تفتیش ایتدیكنی ویبانجی ورودنی عوعوه‌لریله
بیلدیرمك ایچون كوپكلری دیشاری‌یه صالیویردیكنی
آكلادی .(اصیحه) نك خروجنده اوقله اینی بتیرمكی
عزم ایتدیسه‌ده كوپكلرك عوعوه‌سندن چكنیوردی .
چونكه اونلرك اولوماسی ، محتشمك :

بسر كوی تو آن لحظه كه پیدا كشتم

سك كویت بفغان آمدورسوا كشتم

بیتنده تصویرایتدیكی كبی بركیجه زیارتنك رذالتنی دكل،
(اصیحه)نك كوله‌لرپله‌معیتنك خروج وشدتلی برهجومنی
انتاج ایده‌جكدی .

بونك ایچون متیقظانه واحتیاطكارانه داورانمغه
قرار ویردی . بركیجه ینه اورالرده خفیاً دولاشیركن
حصار قاپیسنك آچلدیغنی و (اصیحه) نك چیقوب
اطرافه كوز كزدیردیكنی كوردی . قلبنی‌ده لمكله تشفیهٔ
صدر ایده‌بیله‌جكی دشمننك كوكسنه كوندرمك اوزره
اوقنی یایه قویدیغی صیراده كوپكلر اولومغه باشلادی .
اونلری صوصدورمق ایچون یاننده طاشیدیغی خرمالری
آتدی .كوپكلر ،خرمالری یوتمق ایچون سسلرینی كسمكه
مجبور اولدی . هول جان ایله قولاغی كیریشده بولونان
(اصیحه) كوپكلرك باغیروب صوصماسندن اوراده بر
دشمن كیزله‌ندیكنی تفرس ایده‌رك علی العجله حصاره
كیردی قاپی‌یی خیزله قاپادیغی صیراده بیلدیرم كبی كلن
براوقك دیوار حصاره صاپلاندیغنی ایشیتدی .

ایلك تهیجاتی زائل اولدقدن صوكرا بوقدرجرأتكار.
برمتجاوزك آنجق (عاصم بن عمرو) اولاجغنی آكلادی
ومعیتی آرقه‌سندن صالدیردی ایسه‌ده (عاصم) چوقدن
صاووشمش اولدیغندن كیدنلر بیهوده یره یورولمش
برحالده كلدیلر .

(اصیحه) كندینی حصارنده بیله راحت بیراقمایان
خزرج دلاورلرینی بركیجه علی الغفله باصه‌رق هم سطوت
اوسیه‌یی كوسترمك همده وقعهٔ رحابه‌ده قتل ایدیلن
قارده‌شنك انتقامنی آلمق املنده بولوندی.شوامنی تكمیل
اوسیلره بیلدیروب لیل معینده‌طوپلانمالرینی امرایتدی
هركس اوكیجه‌نك ورودنی وحشیانه بر صبرسزلقله
بكلیوردی .

مابعدی وار

طاهر المولوی

فجیعهٔ ارتحالی :

ای نشوهٔ حیاتم همشیرهٔ عفیفه‌م

سن رحلت ایلیه‌نجه شفقتلی دادركدن

بر آه ایله شو مصرع تاریخ قوتك اولدی

جنات عالیاته اوجدکمی قارده‌شم سن
۱۳۲۸

قطعه‌سیله توریخ ایله‌دیکم همشیره‌م عالیه‌نك سرتابوتنده :

جمله‌ٔ ناسوته کیرمزدن مقدم عالیم !
ایله‌دك رحلت دریغا خلوت لاهوتکه
بکلیورکن بن سکا شال باغلامق هنکامنی
باغلادم اما زواللی قارده‌شم ! تابوتکه

طاهر المولوی

حیات علمیه
و
ایلك خطوهٔ ترقی جویانه

ملکمزده ناموس ملی‌یی متکفل بولنان قانون اساسینك تاریخ اعلانی متعاقب بالخاصه عناصر اسلامیه‌نك انظار امید پرورانه‌لری علمای کرامه انعطاف ایتمشدی. چونکه: منسوب اولدقلری حکومت اساساً بر حکومت اسلامیه اولدیغی وبو اساسك وقایه‌سیله برابر اك مکمل، اك سالم اك مشروع بر خط حرکت تعقیب ایدیله‌رك شوکت ومعارف ملیه‌یی لایق اولدیغی موقع بالاترینه اصعاد ایتمك وجائب دینیه‌دن بولندیغی حالده دور سابقك زبونی بولنان تبعه میاننده بالخاصه حقیقتی تبلیغه مأمور اولان صنف علماء لایقیله بو وظیفهٔ نظیفه‌یی ایفایه مقتدر اوله‌مدقلرینی بیلیورلر ومشروطیت اداره‌نك قواعد اساسیه‌سنی تشکیل ایدن سربستی کلام، سربستی اجتماع سربستی مطبوعاتك ساحهٔ وطنده جریان وتقرری ادراك ایتدکلری آنده حسب الدیانة وظائف تبلیغیه‌لرینی ایفا واقدامه مسارعت ایده‌جکلرینی [حق لی اوله‌رق] امید ایدیورلردی.

فقط انقلاب مسعودمزی متعاقب سرزدهٔ ساحهٔ ظهور اولان حادثات معلومه ودور سابقدن توارث اولنان پریشانئ طبیعی، علمایه انعطاف ایدن انظار امیدك تضمن ایتدیکی آثار ترقیات واصلاحاتك سرعت منظره نسبتنده حصول‌پذیر اولمسنی تعویق ایتمش وکتلهٔ علمیه حیات موجودیتنی ملت نظرنده اثبات ایده‌میه‌جك کبی بر درکهٔ ظن وتأسفه دوشمشدی. بو حقیقت الیمه قارشوسنده تترمین علماءدین: انظار ملتده موجودیت علمیه ومواقع حقیقیه‌لرینی لائق اولدیغی درجه‌ده ارائه واثبات ایتمك ایچون چوقدن لزومنی ادراك ایلدیکی اصلاحات جدیده‌نك موقع فعله وضعی خصوصنده مشکل بر اندازانه برعزم وهمت تصمیم ایتمش ونهایت عون باری ایله فاتحهٔ تصمیماتنی فقدان وسائط والجاآت زمان کبی موانعه رغماً بوکون قوه‌دن فعله اخراجه موفق اولمشدر.[۱]

رسم بهین افتتاح: فاتح سلطان محمد خان ثانی کبی محب علوم ومعارف بر خلیفهٔ ذیشانك بوندن درت بچق عصر مقدم تأسیس وبالذات رسم کشادینی اجرا بیوردقلری بر مدرسه‌ده بتون هیئت وکلا، واکابر علماء رئیس اعیان وبعض مبعوثان حاضر بولندقلری حالده پك پارلاق وصمیمی بر صورتده اجرا بیورلمش وآتیاً بیان ایدیله‌جکی وجه اوزره رهین حسن ختام اولمشدر.

اولاً: کزیده اداایکی ذات طرفندن تیمناً بر عشر شریف تلاوت اولنمش وبونی متعاقب علمادن حاجی حافظ سعید افندی طرفندن صحیح بخاری شریفدن «انما الاعمال بالنیات الخ ...» حدیث منیفی رحلهٔ تدریس اوزرنده اوقونه‌رق اسماعیل بخاری حضرتلرینك قرآن کریمدن صکره اصح کتب اولمق اوزره اکابر اسلام طرفندن بیان وقبول بیوریلان بو کتاب جلیلك نه کبی بر عزم وهمت پیغمبر پسندانه ایله اون آلتی سنه‌ده جمع وتلفیقنه موفق اولدقلرینی آکلاته‌رق اوقومش اولدقلری حدیث

[*] ۳۰ کانون ثانی سنه ۳۲۵ تاریخنه مصادف بولنان اولکی جمعه ایرتسی کونی

عالینك جوامع الكلم احادیث نبویه‌دن بولندیغنی مقام
تعظیم وتبجیلده تذكار ایتمش وبالمناسبه :

« جمیع العلم فی القرآن لكن »
« تقاصر عنه افهام الرجال »

بیتنی ایراد ایده‌رك .

او معجز ادا قرآن فخیمدن هركس ایچون استنباط
احكام صرف دلالات ظاهریه‌سنه عطف نظر ایده‌رك متیسر
اوله‌میه‌جغی جهتله احكام ومعانی قرآنیه‌یی مفسر بولنان
احادیث نبویه‌یه احتیاج وتمسكك لزومنی آكلاتمش
وبو وادیده بعض بیانات دها اتیان ایدرك درس
افتتاحیسنی بیتیرمشدر .

بعده درس وكیلی خالص افندی حضرتلری قائماً
بروجه زیر نطقی اوقومشدر . [۱]

ختام نطقی متعاقب استانبول مبعوثی غزته‌مز صاحب
امتیازی مصطفی عاصم افندی همان قیام ایده‌رك
سرد كلامه باشلامش وزمینه ایله متناسب بر مقدمه
طوتدیره‌رق شوكت وسطوت اسلامیه‌نك قوهٔ علمیه
وسیفیه اساسلرینه استناداً تجلی ایده‌بیله‌جكنی عقل ونقلك،
قیاسات منطقیه‌نك افهام ایلدیكنی ودرس وكیلی خالص
افندی حضرتلرینك هر بش ساعتلك مسافه‌ده بر مفتینك
هر اون سكز ساعت مسافه‌ده ایسه ارباب زیغ وضلال
طرفندن ایراد اولنان شبهادت وضلالی رد وجرح
ایتمك ایچون بر متكلم ذی اقتدارك وجوب اقامه‌سنه دائر
بیان بیوردیغی حكم شرعی ، حقیقت معروضه‌یی پك
جلی بر صورتده افاده وتلقین بیوردیغی بیان ایده‌رك
وظیفهٔ مترتبه‌نك اهمیتیله متناسب علما یتشدیرمك
ایچون تدریساتك احتیاجات حاضره‌یه توفیقاً اجرا
واصلاحك لزومنی ومثلا استعیذ بالله : [اولم یتفكروا
فی خلق السموات والارض] كبی نیجه آیات جلیله ایله
آلاء الهیه‌نك ، زمین وسمواتك طرز تشكل وانتظاملری
حقنده تفكرله مأمور اولدیغمز حالده علوم ریاضیه
وحكمیه‌یه اطلاع حاصل ایتمه‌دن بونك حقیقی وواقعانه
بر صورتده كیفیت ایفاسنك قابل اوله‌میه‌جغنی آكلاتمش
ودها بعض مطالعات مقنعه سرد ایده‌رك نطقنی ختامه
ایردیرمشدر .

بونك اوزرینه صدر اعظم حقی پاشا حضرتلری
قیام وحضار كرامده آكا اتباع ایده‌رك هیئت علمایه
قارشی عالمانه بر لسان خطابتله تقریر كلامه باشلایه‌رق :
قانون اساسیمزده مصرح اولدیغی اوزره خلافت
وسلطنتی حائز بولنان حكومتمزك دین رسمیسی دین
اسلام بولنمسی حسبیله حكومت عثمانیه تا بدایت تأسسندنبری
تشكیلات اداره‌سنی احكام شرعیه دائره‌سنده اجرا
ایلدیكندن بحث ایده‌رك علمیه‌نك نزد حكومتده كی
اهمیت موقعیه ودورهٔ اعتلائیه‌سنی ایضاح ایله دور سابقده
حكمفرما اولان استبداد مشئوم یوزندن انحطاطه یوز
طوتدیغنی ، مثلا علمانك حقایق شرعیه‌دن بولنان
اصول مشورتی ، عدل وحقانیتی خلفای راشدین
حضراتنك نه‌یولده آكلایوب تطبیق بیوردقلرینی وظائف
تبلیغیه‌لرندن بولندیغی حالده سویلیه‌مه‌مك درجه‌لرنده
زبونكشلكه دوچار ایدلدكلرینی سویلمش وبر آرالق
بخاری شریفدن نقلاً اوقونان حدیث شریفك تفسیرینه
كیریشه‌رك حافظهٔ متینه‌لرنده چوقدن تقرر ایتمش اولان
حدیث شریفك مضمونی یالكز امور اخرویه‌ده دكل
امور دنیویه‌ده‌ده جاری اولدیغنه دائر ایراد كلام ایتمش
وعلمیه‌یی لایق اولدیغی موقع عالیٔ تكامله ایصال ایچون
حكومتك هر درلو معاونتی دریغ ایتمیه‌جكنی وعد
بیورمشدر .

بعده اعیان رئیسی سعید پاشا حضرتلری متصف

[۱] غزته مندرجاتنك اولجه ترتیب ایدیلمش اولمسی
ونطقك بر آز اوزونجه بولنمسی حسبیله درجی كله‌جك
نسخه‌مزه تأخیر ایدیلمشدر .

اولادقلری تمکین خاص وبلاغت وضعیت ایله غایت محویتکارانه بر مقدمه طوتدیره‌رق حقیقةً زمین ایله متناسب برطرزده ایراد مقال ایله بروقتلر « نصف النهارك مساحه‌سی ، مثلثات مستویه وکرویه فنلرینك تدوینی ، جبره اشارات وضعی ، حلی غیر معین مسائل حقنده قواعد تأسیسی ، کسورات اعشاریه ایجادی » کبی برخیلی مسائل وعلوم ریاضیه وحکمیه حقنده هم ابداعکارانه‌سی سبق ایدن علمای اسلامیه‌نك ادوار اخیره‌ده دوشدکلری درکهٔ ضعف وانحطاطدن چیقه‌رق حضرت فاتحك بالذات تأسیس وایچنده رسم افتتاحی اجرا بیوردیغی بردرسخانه‌ده شایان تبجیل برعزم وهمم ایله یین حالك ، رسم یمین افتتاحك تصادف وقوعنی نتیجه اعتباریله برفال خیر عد ایتدیکنی مقام تمیمنده اتیان بیورمش وشیخ الاسلام حسین حسنی افندی حضرتلرینه دوغری توجه ایده‌رك بویله بر امر خیرك زمان مشیختپناهیلرینه تصادفنی کذلك بر فال خیر عد ایده‌جکنی سویلیه‌رك منسوب اولدیغی هیئت اعیان نامنه تبریك ایله بوبابده قوهٔ قانونیه واجرائیه‌نك معاونت لازمه‌یی دریغ بیوره‌میه‌جقلرینی وعد ایلمشلردر .

معارف ناظری امرالله افندی حضرتلری ده رسم یمین افتتاحی شمدی‌یه قدر مدعواً حاضر بولندیغی محافل افتتاحیه‌نك هیسندن دها صمیمی وروحنواز بولدقلری مقدمه‌سیله نطقه باشلایه‌رق اساساً بروطنك حقیقی اولادلرینك جلوه‌گاه تعالیسی بولنان مکاتب ومدارس بیننده موجودیتی توهم اولنان برودتك بو تشبث ترقی‌پرورانه ایله بعدما کلیاً زائل اوله‌جغی وتشکلات اصلیهٔ مدارسك حال حاضر دارالفنونلرینه موافقت تامه‌یی حائز بولندیغی خصوصلرینه دائر بسط کلام ایتمش وامید استقبال وطن ودین اولان بوایکی رکنك مترافقاً تکاملاتینی کورمکله مفتخر اوله‌جغنی بر لسان صمیمی ایله سویلمش وبعده دعا ایدیله‌رك رسم افتتاح ؛ بو نشوه بخش بیانات ومواعید عالیه ایله مسکی الختام اولمشدر .

تشکر وطرز تلقی

معارف نظارتنك کچنلرده وظائف نظریه‌سی اوزرینه بر اخلاق دینی کتابنك تألیفی خصوصنی موقع مسابقه‌یه وضع ایلدیکی غزته‌لرده چشم شکران ایله اوقودق . نظارتك علوم دینیه‌یه درجهٔ اهتمامنی پك رعنا بر صورتده اثبات ایلین شو همت عالیه ؛ حقا که شایستهٔ تبجیل وشکراندر . آنجق امر تدریسی طلبهٔ مسلمه‌یه انحصار ایدن بوکتاب ؛ بزم آکلایشمزه کوره مکاتبده فلسفی ، نظری بر صورتده مدون دیکر بر اخلاق کتابنك تدریس وتدرسنه مانع تشکیل ایده‌مز . اویولده‌ده کوزل اثرلر تدوین وتدریس اولنه‌جغی طبیعیدر بالخاصه طلبهٔ مسلمه‌یه اوقوتدیریله‌جق اولان بویله بر کتابه مکاتبمزك درجهٔ احتیاجی ایسه وارستهٔ قید بیاندر بنابرین ناظر فضیلت پرور امرالله افندی حضرتلرینی تدریسات دینیه تمامتندن بولنان کتاب مذکوری موقع مسابقه‌یه وضع صورتیله مکاتبده امر تدریسنی دوشوندکلرندن طولایی تبریك ایتمکلکی وجائبدن عد ایدرز .

ادبیات

— « کعب بن زهیر » —

اول وقت کعب دخی رسول اکرمه مدحیه اولمق اوزره نظم ایتدیکی (بانت سعاد) قصیده‌سنی اوقومغه باشلادی ، بومدحیه‌یه قصیدهٔ برده دینلیر ، کعب انی اوقورکن رسول اکرم غایت محظوظ اوله‌رق صیرتندن خرقهٔ شریفه‌سنی چیقاروب کعبه کیدردی کعب آنی آلوب عمری اولدقجه اول برکذار سعادت ایله افتخار ایلدی ، ایشته آندن صوکره ملوك وسلاطین بیننده خلفاً عن سلف تداول ایدن خرقهٔ شریفه اشبو بردهٔ لطیفه‌در . قصص انبیا»

زهیرك طینت پاکنده‌کی معنای علویت تجسم ایلمش برشاعر عالی نژاد اولمش ویاخود (فطرة الاسلام) ده کلمش باشقه برحالت حضور حضرتنه کیرمش مشخص انقیاد اولمش

اوطینت ، طینت نوروهدادر ، فیض عالیدر
بوفطرت ، فطرت قدس وسنادر ، ذوالمعالیدر

حقیقت کسوهٔ اعجازه گیرمش حکم قدرتله
تجلی ایلمش پرشعشعه پیش نگاهنده
متانت ، مجدو صفوت مزج اولمش ذوق صحبتله

مؤید حجت اولمش فکر قدسیت پناهنده
تقابل ایلمکله آفتابه برق اورر گوهر
ضیا ویرمز سحاب آسا سمایه چیقسه خاکستر

سنك ای شاعر مفلق ! مدار فضل ورجحانك
اوعلوی جائزه‌کله مفتخر طبع گزیده‌کدر

قلوبه حاکم اولسه‌ك چوقمیدر ؟ منشور عرفانك
فحول ملتك محفوظی برجسته قصیده‌کدر

سنی یاد ایلمزمی شعرکی تبجیل ایدن افکار ؟

بیوکسك ، نزد امتده مقام احترامك وار .

بوکون پرشوق حرمت بر تهالك ، برتها جمله
زیارت ایلدکجه بردهٔ پیغمبری هرسال

سنك برجائزه‌کله اکتساب اجر ایدوب جمله

مددخواهان امت ایلیور سایه‌کده استکمال
بوموقع ساحهٔ خلقتده مغبوط خلائقدر
بویولده مظهر تلطیف اولان توقیره لایقدر

زمین عزو رفعتده ــ تردد یوق‌که ــ برتردر
سنك قدرك سماواتك سهیلندن ، سهاسندن
بوعاجز بارگاه عفوه گلمش عبد افقردر
خسوقه اوغرامشدر طالعی میل هواسندن

شفاعت ایتمدکجه درکه امیددن گیتمز
سنك کعبکده برسیدده برمحتاجی رد ایتمز

فاتح درس عاملرندن

ع . عاطف

ردی علی مافی القول الجید من الردی

« [١] صیغهٔ مضارع حدوث وتجدده دلالتی حیثیتیله سرحد اهالیسنك گرك تسلط دشمن وگرك استیلاء قحط وشدت مکروهاتنك حضور وتجسمنی گوسترمکده‌در .

القول الجید

حدوث وتجدد بوکبی شیلرك تکرر واستمرارینی گوستره بیلور اما حضوروتجسمی گوستره‌مز مقصودی صورت ماضیه‌یی استحضار ایسه ینه‌بونك حدوث وتجدد ایله مناسبتی یوقدر. چونکه برکره حدوثه دلالتده ماضی مضارعله مشارکدر . تجدده گلنجه اگر « الحصول بعد ان لم یکن » معناسنه ایسه [که فعللرك مدلولی اولان تجدد بودر.] ینه ماضیلرده موجود وحدوثمذ گورك عینیدر . واگر « انتقضی شیئاً فشیئاً » معناسنه ایسه [که بعضاً فعل مضارعلرده معونهٔ مقام ایله مقصود اولور] بومعنی سید شریفك تقدیم المسند الیه بحثنده (واماالتعجیل المسرة او . . .) قولنك شرحی حاشیه‌سنده تصریح ایتدیکی وجهله استقباله دلالت ایدن مضارعلرده جاری اوله‌بیلیر حال بوکه استحضار صورت ایچون معنای حال لازمدر . ١١٨

اویرتبط بعض النفوس حمامها

« بعض النفوس دیمکله لبید حضرتلری کندی نفسلرینی مراد ایتمشلردر . بیتده محل استشهاد بوراسیدر . شارح بونی کشافده سورهٔ مائده ومؤمن آیاتندن (ان یصیبهم

[*] (فیوما بخیل تطرد الروم عنهم) بیتنه عائد

ببعض ذنوبهم) و(يصبكم بعض الذی يعدكم) تفسيرنده كورەرك اخذ ايلمشـدر » القول جديد

مولفك بوكبی اخطاراتندن شارح علامه حقنده كی تعريض معتادی ايله برابر مثلا كشافك اونقطەلرينی كنديسی دخی مطالعه ايتمش بولنمق كبی برمعنای تمدح ترشح ايتمكدەدر .

١٢٠

ان الذی جمع السماحة والنجـ
دة والبر والتقی جمعـاً

« التقی هدی وزنـندەدر فقط انك كبی مصـدر وياخود اسم مفرد دكلدر بلكه (اتقوا الله حق تقاته)دەكی تقاة لفظنك جمعيدركه رطب ايله رطبه تقديرندەدر »

القول الجيد

مؤلف شو معلوماتی مباحث لغويەده يكانه مأخذی بولنان مصباحدن آلمشدر . قاموسده وصحاحده ايسـه تقی ده هدی كبی مصـادردن عد اولنمشـدر . اوت تقی تقاتك جمعی اولەرق ده استعمال ايدلديكنی بعض لغويندن نقلاً شارح قاموس يازمشدر. فقط بو استعمال هرحالده مصدر اولەرق استعمالنه مانع اولەجق دكلدر . برده رطبه ورطب ، تمره وتمر كبی جمعيتی حذف تاء ايله حاصل اولان كلمەلرك ذاتاً جموع سائرهٔ متعارفه يه بكزتيلەميەجكی ودها طوغريسی بونلرك جمع اولمدقلری شافيەده مصرح بولنديغی جهتله مصباحده كوريلن شو مسئلەيه شـايان اعتنام اولان معلومات خصوصيەدن معدوديت سـوسی ويرمكه محل يوقدر . نتەكم تقی نك جمعيتنه ميزان اتخاذ اولنان رطب كلمەسی حقندەده صـاحب مصباح شـويله دييور : والرطب ثمر النخل اذا ادرك ونضج قبل ان يتتمر الواحدة رطبة والجمع ارطاب .

١٢١

الالمعی الذی يظن بك الظـ
ن كأن قدرأی وقد جمعا

الالمعی ماقبلنده بيتده كی لكن ان نك اسمندن بدل اولەرق منصوبدر . اختصاص اوزره نصبی جائزدر . شارحك انه يه خبر اولمق اوزره مرفوعيتی تجويزی سوق كلامدن وذوق اولی الافهـامدن ابعددر . اننك خبری دهـا صكرەكی :

اودی فلا تنفع الاشاحة من ام ـ
رلمن قد يحاول البدعا

القول الجيد

حاشيەلرده يازيلی اولان برشيئی كندی محصـول ادراكی ايمش كبی سرمايهٔ تعرض اتخاذ ايتمك مناسزدر .

١٢٢

اودی فلا تنفع الاساحة من ام ـ
ر لمن قد يحاول البدعا

متصـودی عظائم امور وبدايع خطـوب اولان كيمسەيه هيچ برشيدن حذر فائده براولەماز . چونكه امضاء عزمی ايچون نفسنی مهالكه القا ايتمش . . . »

القول الجيد

ذكر اولنان حذر مرثی حقنده باشقەسی طرفندن متصـور اولەجقدر . القول الجيدك ايهام ايتديكی وجهله بوحذر مرثينك كنديسی طرفندن واقع اولەجق دكلدر . مفهوم بيتده دخی بودقيقه كوزتيلەمەمشدر .

١٢٣

والمؤمن العائذات الطير يمسحها
ركبان مكة بين الغيل والسند

والمؤمن قسمدر مقسم به اولان مؤمن اسماء حسنادندر اخافەنك ضدی اولان ايماندن مشتقدر . عائذات مؤمنه مضاف اليه اولەرق مجرور اولديغی كبی اكا مفعول اولەرق منصوب اولمسی ده جائزدر . اوحالده مؤمن كلمەسی والله المؤمن سـبكنده اولەرق موصـوف مقدره معتمـد بولنمش اولور .

القول الجيد

مؤمن كلمەسـنی موصوله معتمد اعتبـار ايتمك دها

سهولتليدر. اسماء حسنادن اولمسی اسم حالنده استعمالنی موجب اولەرق شايد بوكا مانع عد ايديليرسه عائداتده هرهانكی برطريق ايله اولورسه اولسون عاملينەده مانع اولمق لازم كلير. ١٢٦

نضرالله اعظما دفنوها
بسجستان طلحة الطلحات

«نضر ضادمعجمەايلەناضروتيم ايتسونمعناسنەدر.»
القول الجيد

مفهوم بيتدەده نضرىبويلەترجمه ايدەجكدر. حالبوكه شو ايكی كلمەدن بری هيچ ترجمه صايلميەجغی كی ايكنجيسیده موقعنه نظراً ركيك وغيرمألوفدر. نضارة تر وتازه ورونقدار اولمق معناسنەدر. بيتی: جناب حق سجستانده مدفون اولان طلحة الطلحاتك كميكلرينی چوروتمسونطر زنده ترجمه ايتمليدر. مابعدی وار

مصطفى صبرى

اون ايكی سنەده اكمال اولنمق اوزره بوكرەدرس وكالت عليەسنجه ترتيب اولنان علوم وفنونك جدوليدر:

١ نجی سنه — صباح درسلری: امثله، بنا، مقصود، اوكله درسلری: تعليم قرآن وتجويد، صرف عثمانی، مختصرحساب، خط واملا، ايكندی درسلری: تعليم المتعلم.

٢ نجی سنه — صباح درسلری: عوامل، اظهار، قواعد اعراب، اوكله درسلری: فقه، مراقی الفلاح.

٣ صباح درسلری: كافيه، شرح جامی، مغنی اللبيب، علاقه، شافيه. اوكله درسلری: حساب مبادئ هندسه، جغرافيا، انشا، ايكندی درسلری: فقه ملتقی.

٤ نجی سنه — صباح درسلری: جامی، مغنی اللبيب. وضع، ايساغوجی، شافيه، اوكله درسلری هندسه، جغرافيا، تاريخ اسلام، انشا، ايكندی درسلری: فقه ملتقی.

٥ نجی سنه — صباح درسلری: فنارى، فرائض، عروض وقوافی. الفيه، اوكله درسلری جغرافيای عمومی. جبر، اصول ترجمه ومكالمه، ايكندی درسلری: مختصر معانی.

٦ نجی سنه صباح درسلری: شمسيەمع اقطب معلقات، قصيدهٔ برده، بانت سعاد، اوكله درسلری: حكمت جديده، جبر بلاغت عثمانيه، اصول ترجمه ايكندی درسلری: مختصر معانی.

٧ نجی سنه صباح درسلری: قطب، شرح عقائد آداب مناظره، مقامات حريری، اوكله درسلری: مواليد، قوزموغرافيا، حكمت، كيميا، ايكندی درسلری: اصول شرح المنار وشرح الوجيز.

٨ نجی سنه — صباح درسلری: مشارق، شرح عقائد. اصول حديث: مقامات حريری، اوكله درسلری: مواليد، قوزموغرافيا، اصول صك. ايكندی درسلری: اصول شرح المنار وشرح الوجيز.

٩ نجی سنه — صباح درسلری: مشارق. حكمت سعديه، اصول حديث، حماسه. اوكله درسلری: سير، تاريخ اسلام. ايكندی درسلری: تفسير قاضی.

١٠ نجی سنه — صباح درسلری: جلال، تحفهٔ اثنا عشريه، حماسه. اوكله درسلری: اظهارالحق. مختصر فصل، ايكندی درسلری تفسير قاضی.

١١ نجی سنه — صباح درسلری: تفسيرقاضی، صحيح بخاری ويامسلم. اوكله درسلری: اظهارالحق. مختصر فصل. ايكندی درسلری هداية الفقه.

١٢ نجی سنه — صباح درسلری: تفسيرقاضی، صحيح بخاری ويا مسلم. اوكله درسلری: ملل نحل؛ ايكندی درسلری: هداية الفقه.

محمدمنير   احمد ساقی بك مطبعەسی

بازار ایرتسی　فی ۱۱ صفر سنه ۱۳۲۸ و فی ۸ شباط سنه ۳۲۵

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

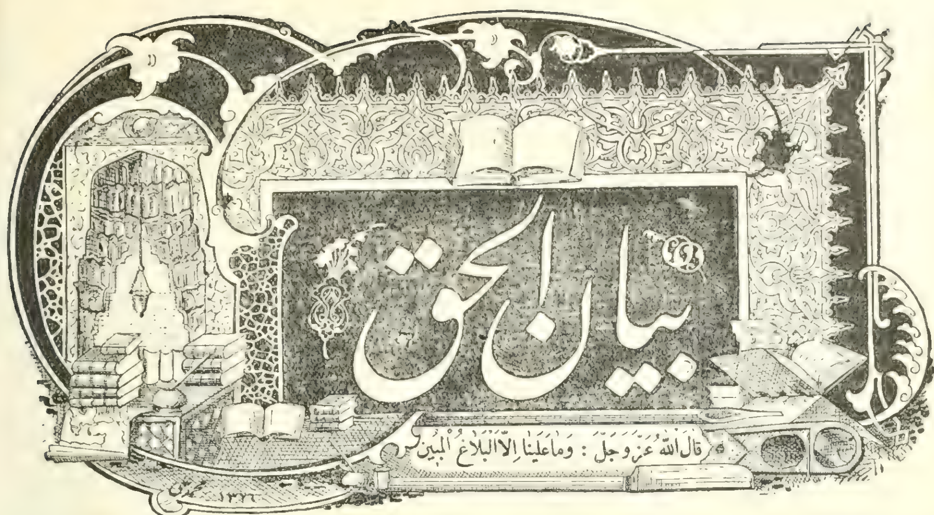
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

(اهل اسلام وعلوم) مابعد

مقاله

٤

علمای تابعین حضراتی اسلاف مکرمه‌لری اولان ائمهٔ دیندن تلقی ایتدکلری معلومات آره‌سنده بوله‌مدقلری مسائلك احکام شرعیه‌سنی اشاراتنه، ایما آتنه واقتضا آتنه باته‌رق ینه آنلرك سوزلرندن استخراج واستنباط ایدرلردی . ابراهیم نخعی حضرتلری ایله هم مشربی اولان علما ؛ عبداه بن مسعود رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك ورفقای عرفان وکمالنك اقوال وکلماتنی سائرلرینکندن عالی ومعتبر کورورلردی . علمای کوفه دخی طبق مدینهٔ منوره علماسی کبی اجلهٔ سلفلرینك روایت اولنه‌کلن علومنی ضبط وحفظ وتکثیر وتوسیع خصوصلرینه اعتنااوزره ایدی. سعیدبن‌المسیب حضرتلری بلدهٔ طاهره فقهای کرامنك عادتا لسان بیانی مثابه‌سنده اولوب حضرت عمر رضی‌الله‌عنهك بالذات اصدار ایتمش اولدقلری حکملری وحضرت ابی‌هریره‌نك مرویاتی اولان احادیث شریفه‌یی اك زیاده حفظ ایلین اعاظمدندر .

ابراهیم نخعی حضرتلری دخی علمای کوفه‌نك لسانی مقامنده ایدی .

مشارالیهمادن هر هانکیسنك بشقه برذاته اسناد ایتمکسزین بیان ایلدیکی مسائل شرعیه علی‌الاکثر ایماءً ویا صراحةً سلفلری بیاناتندن مأخوذ وبوجهتله آنلره منسوبدر .

تابعین کرام حضراتندن صوکرا تبع تابعین دوری حلول ایتدی . ظهور ایده‌جکلرینی علیه‌الصلوة والسلام افندمز حضرتلرینك معجزه طریقیله وعد بیوردیغی علمای اعلام، کثرتله یتیشمکه باشلادی . هر بری نجبای تابعین وکبرای ائمهٔ دیندن معتقداته ، عباداته ومعاملاته متعلق اولان امورك احکام شرعیه‌سنی اوکرندی .

وانلردن نیجه احادیث شریفه اخذ ایلدی . قاضیلرك ومفتیلرك اقضیه‌سنی وفتواسنی اخذایتدی بو وجه‌ایله معلومات

كثيرۀ دينيه استحضار ايتدی . برچوق مسائل شرعيه‌ده كنديلرينه مراجعت ايديلير اولدی. كنديلرندن استفتا ايديلان امور دينيه‌ده سلفلری علماسندن اوكرنمش اولدقلری مسائله مطابق اولانلر حقنده اول وجهله واولميانلر حقنده بالاجتهاد جواب ويريلر ايدی .

بو طبقه رجالی : ائمۀ تابعين حضراتنك انتخاب ايتديكی طرز مقبوله موافق اوله‌رق نسج كالای علوم ايتديلر . سلفلرندن المش اولدقلری احاديث جليله واخبار عليه‌نك وفتاوای موثوقه‌نك ايجابات واقتضا آتندن دخی نيجه احكام شرعيه استنباط ايتديلر . احاديث شريفۀ مسنده ومرسله ايله تمسك وينه سنن عاليه‌يه مستند اوله‌جقلرينی بيلدكلری ايچون اصحاب وتابعين حضراتنك اقوالی ايله استدلال ايدر اولديلر. اصحاب كرام حضراتی احاديث جليلۀ متعارضه‌نك بعضيسی منسوخ ويا مؤول اولديغنه قائل اولمشلر وياخود موجبيله عمل ايتمه‌مكده بولنمشلرسه اول وجهله عامل اولورلر ايدی .

اصحاب وتابعين اره‌سنده مختلف فيه اولان مسائل حقنده هركس بولنديغی بلده علماسنك مذهبنی اختيار ايدردی. مثلا مدينۀ طاهره‌ده بولنان علماء تابعين‌دن عروه سالم ، عطاء بن بسار ، قاسم ، عبيداه بن عبداه ، زهری ، يحيی بن سعيد ، زيد بن اسلم حضراتيله اصحاب كرامدن « فاروق اعظم ، عثمان بن عفان ، ام المؤمنين عايشه ، عبدالله بن عمر . عبدالله بن عباس ، زيد بن ثابت حضراتنك مذهبلرينی اخذ ايدرلردی .

واهل كوفه اصحاب كرامدن عبدالله بن مسعود ، امام علی وتابعيندن شريح ايله شعبی حضراتنك مذهبلرينی اخذ ايدرلردی.

امام مالك حضرتلری برنجی صورتده [السنة التی لا اختلاف فيها عندنا كذا وكذا] وايكنجی صورتده [هذا احسن ما سمعت] بيوريردی. ايشته بو طبقه‌ده بولنان اكابردين مبين علوم شرعيه‌يی تدوين ايلمشدر. كوفه‌ده امام اعظم حضرتلريله سفيان ثوری، مدينۀ منوره‌ده امام مالك ومحمد بن عبدالرحمن، مكۀ مكرمه‌ده ابن شريح وابن عيينه ، بصره‌ده ربيع بن الصبيح حضراتی امور دينيه وشرعيه‌ده الك اول تدوينه موفق اولان اجلۀ ائمه‌دندر .

مابعدی وار — مصطفی عاصم

دين اسلامده هدف مناقشه اولان مسائل
دن
سعی وثروت

بعضيلرمزده اسكيدن قالما ، وصوك زمانلرده عموميتله دين اسلامه اسناد اولنان بعض ياكليش فكرلر واردر : فانی دنيا ايچون چاليشمق نه لازم؟ آخرتم معمور اولسون ده اوچ كونلك دنيايی ناصل اولسه كچيريرم . جناب حق رزقمی تكفل ايتمشدر . اللهك كفالتنه امنيتم تام دكلمی كه تحصيل معيشت اوغرنده بو قدر يورغونلغه لزوم كوره‌يم . بوندن اللهه توكلسزلك چيقار . ديرلر . وبو سوزلری بر نوع صوفيلك ودينداراق اولمق اوزره صرف ايدرلر . حال بوكه بو كبی فكرلر دينه ، اسلاميته لكه سورديرر ؛ بردين كه منسوبينك تنبللكله ، ايليشكسزلكله فقر وسفالت ايچنده قالمسنی وبونك نتيجه‌سی اوله‌رق سائر ملتلرك قوت وسطوتلری آلتنده ازيلمسنی موجب اولورسه او دين ناصل طوغری ومعقول بردين اوله‌بيلير ؟ ديديرتر . معزز ومقدس بيلديكمز دينمز بزی دشمنلرمزك آياقلری آلتنه آتيورمش . دنياده ياشامغه بدل سورونمزی ايستيورمش. هيچ بويله‌شی اولورمی ؟ بونلر دينه افترادر. پيغمبرمز صلی الله عليه وسلم افندمز برحديث شريفده : سزك خيرليلركز ، نه دنياسی ايچون آخرتی، نه ده آخرتی ايچون دنياسنی ترك واهمال ايدنلر دكلدر [١] بلكه سزك

[١](وان ليس للانسان الا ما سعی) آيت كريمه‌سنی ياكلز دنيا ايچون چاليشمق موقعنده اوقورلر . ايشته بو حديث شريفه وآيتك مابعدنده‌كی (وان سعيه سوف يری)قول كريمنه تطبيقاً معتاد اولان صورت ايراد واستشهادی تصحيح ايتمليدر .

خیرلیلرکز دنیاسی ایله آخرتی بینی جمع ایدنلرکزدر . بیورمشلردر . اتجارك حسب الدیانه نه‌قدر مذموم برشی اولدیغی معلومدر . اتجاره قطعیاً راضی اولمیان بردین فقر وسفالته‌ده راضی اولماز . چونکه ، باخصوص عصر حاضرده فقر وسفالت دخی تدریجاً اتجار دیمکدر .

دیکر برحدیث شریفده‌ده (کادالفقران یکون کفرا) بیورلمشدر . یعنی فقرالق کفره یاقین برشیدر . ایشته بوحدیث شریفك دخی سر اعجازی ، زمانمزه تطبیقاً نه قدر ظاهر وآشکاردر . چونکه زمانمزده فرداً وجمعاً احکام دینیه‌یی محافظه واجرا ایتمك فقر وضرورتله برابر پك مشکلدر ؛ اودرجه متانت ، ضعف اخلاق دورلرنده هربابایکیتك کاری دکلدر .

مال دنیا ایله آخرتك‌ده قازانیله‌جغنی مثبت دلائلدن اولمق اوزره اجدادیمزدن بزه یادکار قالان بوقدرخیرات ومبرات‌هب ثروت سایه‌سنده دکلیدر؟ وفقروفاقه ایله‌برابر مشهودمز اولان بونجه‌مؤسسات خیریه‌یی وجوده‌کتیرمك قابلمیدر؟ انك ایچون ینه‌برحدیث شریفده (نعم المال الصالح للرجل الصالح) بیورلمشدر. یعنی ایی آدم ایچون ایی‌مال نه‌قدرکوزل ونه‌قدر لزوملی برشیدر .

هله بوبابده :

ضرب الله مثلا عبدا مملوکا لایقدر علی شیئ ومن رزقناه منارزقاحسنا فهوینفق منه سرا وجهرا هل یستوون. الحمدلله بل اکثرهم لایعلمون .

آیت کریمه‌سی پك بیوك ، پك بلیغ بردرس عبرت تشکیل ایتمکده‌در. اویله‌یا : کندی کندینه الندن برشی کلمه‌ین واوته‌کینك بریکینك احسان وامتنانی آلتنده‌کچینن (عبدمملوك) لرله، رزاق عالمك خزانهٔ فطرتندن استحصال ثروت ایدرك بنی‌نوعنه سراً وجهراً ، هردرلو معاونتدن کیری طورمایان یدعلیا اصحابی ، بشریتك برصنف ذلیلی بولنان دمنکی بندکان عنایتله شو احرار امت وارباب حمیت هیچ مساوی اوله‌بیلیرلرمی؟ ینه‌بر حدیث شریفده

(لان تدعهم اغنیاء خیرمن ان تدعهم عالة یتکففون) بیوریلیورکه ورثه‌کی زنکین اوله‌رق براقلغك فقیر ، عالمه آووج آچمغه مجبوریت حالده براقلغکدن البته خیرلیدر دیمکدر. اسلامده‌بوکبی آثارواحادیث، لاتحصی برحالده‌در.

مال دنیاایله آخرتك‌ده قازانیله بیله‌جکنی سویله‌مشدك. حتی دی‌یه‌بیلیرم‌که عاقل ومدقق اولان انسانلر، قازاندقلری ثروت دنیایی خیراته، منافع ملته صرف ایدرك آخرتی‌ده الده ایتمك شویله‌طورسون خیراته صرف ایتمکه بیله قالمقسزین ، منافع عمومیه‌یه خدمت اقتدارینی حائز اولمق نیتیله هنوزاستحصال ثروت ایدرکن آخرتی ثروتله برابر قازانمغه موفق اولورلر. چونکه (انماالاعمال بالنیات) قول شریفی مسلمانلغك الك بیوك دستورلرندن اولدیغی جهتله ثروتك اثنای اکتسابنده موجود اولان حسن نیتلری ایله مأجور اولملری اقتضا ایدرك قازانیلان هربرآقچه ایله برلکده برده ثواب قازانیلمش دیمکدر.

یوقاریدن بری عرض ایلدیکم حقایقله برابر تسلیم اولنه‌جق برجهت واردرکه اوده اسلامیتده مال‌دنیانك حلالنه حساب وحرامنه عذاب ترتب ایده‌جکی ودنیا ، مؤمنك زندانی اولدیغی وینه دنیانك نزد خداده سیوری سینك قانادی‌قدر بردکری اولمدیغی وبونك ایچون نه‌قدر چالیشیلسه ینه‌رزق‌مقسومدن‌زیاده اوله‌میه‌جغی وفقرالغك عندالهیده قدری‌پك‌عالی بولندیغی‌طرزنده برچوق آثارك موجوداولمسیدر. ایشته‌انسانلری‌عطالت‌وسفالته‌سوق‌ایدن سابق‌الذکر ظنون‌واباطیل اصحابی اشبو آثاری بغیرحق کندیلرینه سنداتخاذ ایتمك‌صورتیله سوءاستعمال‌ایتدکلری کبی بصیرتسز بعض ارباب قلممز ظنون مذکوره اصحابنی تقبیح وتزییف‌ایده‌یم دیرکن اسلامیتده بونلره ، ولومنشأ غلط اوله‌جق هیچ برشی یوقمش کبی ادارهٔ لسان ایدرك آثار مذکوره‌نك وجودینه قارشی مفرط بر اثر تغافل کوسترمکده‌درلر . حالبوکه بواثرلر مضامین اشعاردن کلمات کباره،اورادن‌ده احادیث وایاته‌طوغری یوکسلمکده

اولدیغندن نظر بحث توجیهه آلنمادن کچیشدیریلمسی جائز اولمیه‌جق درجه‌ده مهمدر . اوت اسلامیتده انسانلری دنیا ایچون سعی وعملدن منع ایتمك بیوك بر ضلال ووبال اولمقله برابر بری طرفده ، اشبو سعی وعمل مانعلرینك سوزلرینی مؤید کبی کورونن بونجه آثارده جواب ویرمك اقتضا ایدر . عالم مطبوعاتده بر وقت پارلایوب سونن بر محرر ذی‌اقداممز :

فانیست جهان‌در او وفانیست

مصراع معروفنه نه‌قدر صاچما ! دیوردی . لکن هایدی بو صاچما اولسون مألاً بوکا موافق اولان بوقدر آیات واحادیثه نه‌دییه‌جك ؟ اویله‌ایسه اسلامیت دائره‌سنده تحری‌ٔ حقیقت فکرنده بولنان بر آدمی ، اویله صاچمادر دییوب کچیویرمك قاندیرماز . بوبابده اطرافلیجه تعمیق تحقیقات ایتمك لازمدر .

ایشته اسلامیتده مانع مساعی کبی کورینن اواثرلرك هپ بررنکته‌سی ، برر موقعی‌واردر : ثروتك ، حلالنه قارشی حساب وحرامنه قارشی عذاب واردر دیمك ، انسانلری تحصیل ثروتدن دکل تحصیل ثروت اثناسنده حقسزلقدن ، استقامتسزلکدن منع ایچوندرکه بوده‌لازم دکلیدر ؟ بوکون اهالیمزه، کیجه‌یی کوندزه قاتوب‌وحرام حلال دیمه‌یوب اکتساب ثروت ایچون چالیشمق‌امرینی ویره‌بیلیرمیز ؟ اسلامیت اکتساب ثروت اثناسنده‌کی منزالق‌اقدامی نظردقتدن دورطوتماقله ثروت‌عمومیه‌مزه بر ضربه‌می اورمشدر ؟. بالعکس.. دورسابقه‌ده‌کی ثروت پرست پاشالرمز معلوم . شمدی بومسلك مساعی‌یی بر آز دها تعمیم ایدیکز . باقکز : ثروت عمومیه‌مز بوسعی‌و ورزشدن مستفیدمی اولیور ؟ یوقسه شمدیکندن‌ده بدتر برحاله‌می کلیور ؟

دنیا مؤمنك زندانی اولدیغی وفقرالغك ، نزد خداده قدری‌بالاتر بولندیغی مسئله‌لرینه کلنجه‌بوکبی‌بیاناتك ماسبق لهی‌ده ینه سعی‌وعملدن‌تنفیر اولمیوب ، دنیاده‌مساعی نه‌قدر زیاده‌لشسه ینه فقراسز مملکت بولنمق قابل‌اولمامسی وبلکه سعی وعمل درجهٔ قصوایه واصل اولان ممالکده بر قسم خلقك دها الیم بر فقر ایچنده قالمالری ضروریات ومشهو-داتدن اولمسی وحتی‌اوکبی ممالکده سیالهٔ ثروت وسعادت بتون عظمیتله ، بتون قوتیله محدود مجرالره منصب‌اوله‌رق اکثریتی تشکیل ایدن نفوس سائره‌نك ، اغنیانك حصهٔ سفالتلرینه‌ده‌وارث‌اولمق‌درجه‌لرنده دوچارتعب واضطراب اولملری‌جهتیله بیانات مذکوره‌نك ؛ هرحالده دنیا یوزندن اکسیلمك‌شویله‌طورسون بالکه‌موجودیتلری کوندن‌کونه کثرت‌واهمیت کسب ایدن فقرایی مأیوسیتدن قورتاره‌رق کندیلرینه باشقه بر صورتله شوق وامید ویرمك وبلکه بو سایه‌ده محفوظ قاله‌جق قوهٔ معنویه‌لریله دنیاجه اولان مساعیلرینه‌ده یکیدن برحیات جدیت وجلادت کتیرمك اوزره صرف وایراد ایدیلن حکمیات عالیه‌دن اولدیغی انظار اولی‌الابصاره خفی دکلدر .

صوکرا ، فقرالغك قدری یوکسك اولدیغنی ناطق اولان سوزلرك ، حقیقتی اعتباریله خصوصی مخاطبلری‌ده واردرکه اونلر فقرایله برابر وظائف انسانیه وکمالات بشریه‌یی جمعه موفق‌اولان وفقیر اولدقلری حالده اغنیانك کوزینه کسدیره‌مدیکی آثار حمیتی ابرازایدن مستثنی‌خلقت ارلردر . فقط بواعتبار ایله جمل مذکوره دستور عمومی حالنده بولنه‌ماز .

دنیانك ، ودنیالغك نزدخداده سیوری سینك قانادی قدر دکری اولمادیغنی افاده ایدن بیاناته کلنجه ، بونده‌کی نکتهٔ حکمت وحقیقت پك عالیدر. معلوم اولدیغی وجهله ساحهٔ عالمده انسانلق شان وحیثیتی محافظه ایدن ملتلر ایچون استحقار حیات خصلتنه احتیاج واردر . نته‌کم ژاپون دولتنك ، دنیایه شان ویرن مظفریت حربیه‌سنده‌کی اسباب مهمه‌نك الك برنجیسنی ، ژاپون ملتنك احوال روحیه‌سنده کوریلن استحقار حیات خصیصه‌سی تشکیل ایلدیکی‌ارباب وقوف نظرنده قبول‌ایدلمش‌ایدی. انسانلغك

تعاليسی ايچون استحقار حياته احتياج بولنتجه بوخصوصده استحقار ثروت احتياجی دها اول مسلم ولمق لازم كلير. انسانيت ، انجق صاحبی نظرنده مستحقر اولان ثروتلردن استفاده ايده بيلير . يوقسه :

درهمه منه حين تسأله
مكان روح الجبان من جسده

مدلولی قبيلندن اوله رق ثروت وسامانی معشوقهٔ وجدانی اولان زنكينلردن بشريته هيچ بر خير طوقونمق احتمالی يوقدر .

الحاصل اسلاميتده موجود اولوب بعض اذهان قاصره نك ، حكمتنی تقدير ايده مديكی بياناتك خلاصهٔ مؤداسنه نظراً ثروت اكتسابنه چاليشمالی فقط ، ثروت غايهٔ مقصد اتخاذ ايدلمه مليدر . ايشته بو نيتله چاليشمغه دنيا ايچون چاليشمق بيله دينمز .

مصطفى صبری

***

هامش

بيان الحق ، (مجلس مبعوثانده علما ويكی غزته) عنوانلی مقاله‌مى احتوا ايدن كچن هفته‌كی نسخه‌سنك انتشارندن ايكی كون صكره يكی غزته ستونلرنده ، ادرنه مبعوثی فيلسوف رضا توفيق امضالی مقاله‌يی اوقودم . مقاله اودرجه غريب برطرزده يازلمش ، اوقدر متعمد برفكر مظلمه ترجمان اولمش كه : سيد بك مسئله‌يی فقه لسانه ترجمه ايتمكدن باشقه چاره بوله مادی . يوقسه اوسوزلر مسئله يه تعلق ايدر سوزلر دكلدر ، وحد ذاتنده بوش سوزلردر ، چونكه فقه ده بوش شيدر ، مسائل حاضره ايله قابل تطبيق دكلدر . ديمش اوله رق علم فقه حقنده كی غيظ ونفرتنه قارشی سيد بك طرفندن درعهده ايتديكی وظيفهٔ مدافعه‌يی بيله فدا ايتمش ومدافع عنهنك سوزينی دخی چوروتمشدر .

شو حالده مناظر فيلسوفم اصل صددی تشكيل ايدن، سيد بكك سوزلری حقنده كی مدعامی تسليم ايتمش واولانجه قوت وجسارتيله ، صدد خارجنده وفقط معنويات وحسياتنك ، بتون آرزوسيله داخلنده اوله رق علم فقهه وعلوم اسلاميه يه وعلماء اسلامه زبان تزييفنی اوزاتمش ومقاله‌مده عرض ايلديكم سائر شكايتمده ده بكا حق ويرديرمشدر . بناءً عليه مسئله نك مناظره جهتی تماماً ومع زيادة بيتمش وانجق صورت عموميه ده علم فقهه وعلوم اسلاميه عائد اولان تجاوزاتی قالمش اوليوركه بوجهت حقنده كی مناظره مزی دها فضله براعتدال دملی زمانمزده وبويله مناقشه شكلنده اولميه رق يورونمكی مناسب كوريورم . يالكز شيمديلك سايهٔ مشروطيتده بربرمزی دها آچيقدن ، دها ياقيندن طانيمش اولديغمز كاردر . برتجاربتمز دها واركه اوده رضا توفيق بك ، بعض محللرده ويرديكی قونفرانسلرك ومجلس مبعوثانده سويله ديكی سوزلردن بعضيلرينك سوء تفهمه معروض اولديغندن وبوواديده كنديسندن نقل ايديلن سوزلرك تحريفه اوغراديلديغندن شكايت ايدر طورورلردی . بوكره ايسه فكر ومسلكلرينی كاغدا وزرينه وضع ايتديلر آرتق شكايته ، انكاره مجال يوقدر .

سوزی بك قيصه كسمك ايسته يوردم اما برشی دها سويله مكدن واز كچه ميه جكم : رضا توفيق بك ، مجلس مبعوثانده ايكی فكر ، ايكی جريان واردر . بريسی بزی آوروپايه كوتورمك وديكری قرون وسطی يه ارجاع ايتمك ديوربونك ايكيسنك اورتاسی يوقيدر ؟ اسكيدن مزيت علميه واخلاقيه نامنه نه مز نه سرمايه مز وارسه اونی محافظه واحيا ايتمكله برابر محتاج اولديغمز علوم وفنون وصنايعی ده علاوه ايتمك وبالخلاصه ينه قرون وسطی ؟ دستورلرندن اولمق اوزره حكمتی نرده بولورسه‌ق آلمق وفقط بلا محاكمه هرشيئی تقليد هوسيله مليتمزی ، كنديلكمزی غائب ايتمه مك .

ايشته بن وبتون علما بو آرزوده ، بو مسلكده اولديغمزی هركون بيوك برتهالكله اعلان ايديبورز . فقط رضا توفيق بك ، ايشی ايكی شقه حصر ايتمكله برابر

بونلردن برینده کمال شـدت ونفرتله رد ایتدیکندن
کندیسنك بزی تماملیه آوروپایه کوتورمك ایسته‌ینلردن
اولدیغی صورت قطعیه‌ده سویله‌مش اولیور . لکن رجا
ایدرم : بزی آوروپایه کوتورمه‌یك ؛ بز وطنمزدن
آیریلامایز .

مصطفی صبری

مجلهٔ احکام عدلیه‌مزه روا کوریلن مؤاخذه‌یی

مدافعه

اعلان مشروطیتدن بری — شعبات علوم و فنونك
هر برینه متعلق — میدان انتشاره وضع ایدیلن آثاری
کوردکجه حریت‌مطبوعاتك سیر کمالاته امده نصل برتأثیر
فسونکاری حائز اولدیغی مشـاهده ایدن عیون بصیرت
مشروطیتك قیمت حقیقیه‌سنی تماملیه تقدیر ایتمشدر .

یومی، اسبوعی، شهری، سنوی‌منتظم غیرمنتظم نشر
ایدلمکه باشـلایان غزته، رسـائل .وسائر آثار مؤلفه‌نك
هر‌ بریسندن شمدی‌یه قدر برر کلمه انتشار ایلش‌اولدیغی
دوشونولورسه مملکتمزك سرمایهٔ علمیسنده نه‌قدر برتزاید
حصوله کلدیکی پك قولای استنباط اولنور .

کرچه بونلر میاننده مملکتمزك علوم ذاتیه‌سـنی
تماملیه تفتیش و اسـتخراجه تشبث ایدنلری آز و هله
صراط مستقیم و بیان‌الحق کبی حیات حقیقیه‌مزی تعقیب
ایلیانلر اندر ایسه‌ده مسالك جدیده‌یه مالك ینه‌خیلی آثار
جیده بی‌دربی انتشار ایدیور .

ازان‌جمله کوملجنه مبعوث‌محترمی عارف‌بك برادرمزك
شهری اوله‌رق نشر ایتمکده بولندقلری (علم حقوق
ومقایسهٔ قوانین) مجموعه‌سی شایان تذکاردر .

بوکره مجموعهٔ مذکوره‌نك سـ۳۰ تشرین ثانی ۳۲۵
تاریخ و ۹ نومرولی نسخه‌سنده (حکومت اجنبیه ایله
مناسباتنده محاکم عثمانیه) عنوانلی بربند منظورم‌اولدی.
موضوعی روسیه سـفارتی باش ترجمانی موسـیو
ماندلستامك عنوان مذکورایله قلمه آلدیغی براثر تشکیل
ایدیور .

اثرمذکورك غایه ومقصد تألیفی قانون‌تجارت‌عثمانینك
ساکت اولدیغی موادده فرانسـه قانون مدنیسنك محاکم
عثمانیه‌جه دستورالعمل اتخاذ اولنمسنی توصـیه ایتمکدن
عبارت‌کبی کورینیور. وبوکا علت اوله‌بیلمك‌ایچون قانون
مدنیمز اولان‌مجله‌نك موادمخصوصه‌سنه اعتراض ایدیلیور.

ایشته بوغایه، حمیتلی برعثمانلی‌مبعوثی اولان عارف‌بك
برادرمزك بالطبع تأثرفوق‌العاده‌سنی جلب ایتدیکی‌ایچون
سـالف‌الذکر مقاله‌سـنده مجله‌یه قارشی ایراد ایدیلن
اعتراضاتی ترجمه ایله تفصیلاً مدافعه‌سنی وقت‌آخره‌ترك
وفرانسه‌قانون مدنیسنك بزجه دستورالعمل اوله‌میه‌جغنی
بیان ایدیور .

مجله‌حقنده‌کی اعتراضـاتی صورت مترجمه‌سـنه نظراً
آتیده عیناً نقل‌ایله براز محاکمه‌یه کیریشه‌جکم. فقط‌اول
امرده موسـیو ماندلستامی تقدیر ایده‌جکم . وبرده اثر
مذکورك غایه‌سنی یوقاریده عرض ایتدیکم درجه‌دن‌براز
دها ایلروده کورمك ایستیه‌جکم.

موسـیو ماندلسـتامی تقدیر ایدرم . چونکه قاپیتو-
لاسیونلردن دولایی مملکتمزدن الك زیاده اسـتفاده ایدن
برحکومتك مأموری‌اولان‌بوذات منسوب اولدیغی‌دولتك
منافعنه خدمت نقطهٔ‌نظرندن وظیفه‌سنی صورت فوق‌العا-
ده‌ده اجرا ایدیور . وظیفه شـناسلری تقدیر ایتمك حق
پرسـتلکدر . بوذات مأموراً بولنـدیغی مملکتك قانون
مدنیسنی‌تدقیق‌ایدرك کندی‌نقطهٔ‌نظرینه‌کوره مؤاخذه‌ایتمك
وبوصورتله‌عثمانلیلره ساده قاپیتولاسیونلر مناسبتیله‌مداخله
ومراقبه‌یه راضی اولمیوب مملکتمزی اجانبك طوغریدن
طوغری برمستملکه‌سی‌حالنه وضع ایده‌بیله‌جك‌درجه‌ده
براجنبی قانوننك لزوم تطبیقنی توصیه ایدیور .

شبهه یوقدرکه برطرفدن مجله‌مزی تنقید ایله دیکر

طرفدن قانون تجارتمزك ساكت اولديغى يرده فرانسه قانون مدنيسنه مراجعتى تنسيب ايتلك بزه (قانون مدنيكزى آته‌رق يالكز تجارتده دكل هرخصوصده فرانسه قانون مدنيسى ايله عمل ايديكز) ديمكدن بشقه برشئ دكلدر . بناءً عليه طرق قانونيه‌مزدن كچمه‌ين بر قانون مدنى‌يى بروجهله قبوله سوق ايدلمه‌مز ايسه قوانين سائره حقنده‌ده اولويتله جارى اوله‌جغندن بالنتيجه بزه مملكتمز ايچون كندمزه واحتياج واحوال ذاتيه واصليه‌مزه نظراً برقانون تعقيب ايتمك جائز اولميوب همان قوانين اجنبيه‌يه تبعيت ايتلك وبو صورتله بر اوروپا مستملكه‌سى حالنه كليوره‌جك اولان مملكتمزى ارتق قاپيتولوسيون كوروانيسندن تخليصه موفق اولمق يولنى ارائه ايتمك اى عثمانيلر عثمانيلغى ترك ايتمينجه سزه حق حيات يوقدر ديمك اولديغى پك آشكاردر .

ايشته بر مأمور سياسى ايچون نفوذ نظر واسرار موفقيت بوقدر اوله‌بيله‌جكندن موسيو ماندلستامى وظيفه ووصنعتينه نظراً تقدير ايتمك نجه حق شناسلقدر . عجبادول اجنبيه‌ده بولنان عثمانلى مأمورين سياسيه‌سندن هيچ برى بويله برنفوذ نظره مالك اوله‌بيليورمى؟ عجبا برعثمانلى حقوق شناسى فرانسه قانون مدنيسنى اله آلنجه موسيو ماندلستامك مجله‌مزده شايان اعتراض بوله‌بيلديكى مواد قدر سزاوار تنقيدمواد بوله‌مزمى ؟ بوله‌بيلرسه عجبا ياپديمى؟ بن ديرمكه قاپيتولاسيونلرمزك الغاسى ضمننده قانونلرمزى دكل مأمورين سياسيه‌مزى بولندقلرى يرلرده موسيو ماندلستام كبى بر نفوذ نظرله اجراى وظيفه ايده‌جك درجه‌ده تصفيه وتربيه لازمدر . اووقت قانون مدنيمز مجله‌مزدن پك دون وحتى روسيه قانون اساسيسى قدر اولسه‌ينه‌بو اعتراضه هدف اولمز .

شو مقدماتى ـ بلكه بى‌لزوم اوله‌رق ـ سرد ايتدكدن صكره اعتراضات مذكوره‌يى اولا بروجه آتى حكايه ايدييورم مقالهٔ مذكوره‌ده دييوركه :

موسيو ماندلستام مجله‌نك « مشترى قبل القبض مبيعى عقار ايسه صاته بيلور واكر منقول ايسه صاته‌ماز » ديو محرر اولان ٢٥٣ ماده‌سنى تجار حاضره اساساتنه تماميله مغاير كورييور .

وكذلك مجله‌نك (٢٩٣) ماده‌سنده « مبيع قبل القبض بايعك يدنده تلف اولسه مشترى حقنده برشى ترتب ايتميوب ضررى بايعه اولمسنى قواعداساسيهٔ حقوقيه‌يه مغاير كورمكله برابر ينه مجله‌نك « ايجاب وقبول ايله بيع منعقداولور » و « بيع منعقدك حكمى ملكيتدر » ديو محرراولان ١٦٧ و ٣٦٩ نجى ماده‌لرينه كلياً مخالف عد ايديور .

بوندن باشقه بركيمسه بر مالى كورمدين اشترا ايتسه كورنجه‌يه‌دك مخيردر كوردكده ديلرسه فسخ ايدر وديلرسه قبول ايدر . بوكا خيار رؤيت دينيلور . » ديو محرراولان ٣٢٠ نجى ماده‌يى‌ده معاملات تجاريه ايچون بر فلاكت عد ايدرك بوماده موجبنجه بوتون تجارى سپارشلرك الك عادى بر بهانه‌ايله ردايديله جكنى وبونك حال حاضرده‌كى امور تجاريه‌يه نه درجه‌سوء تأثيرى اوله‌جغنى ومجله موجبنجه ثمنك اثناى بيعده تعيين ايدلمسى ومبيعك معلوم وزمان عقدده موجود اولمسى لازم ومعدومك بيعى باطلدر (مجله ماده ١٩٧ ، ٢٠٠ ، ٢٣٧ ، ٢٣٨) ديو محرراولان موادينه نظراً ارضك وحيواناتك محصولاتى قبل الادراك قابل بيع اولمديغنه اعتراض ايديور .

ومجله‌نك ١٣٣٨ ماده‌سى موجبنجه شركتده سرمايه‌نك نقودقبيلندن اولمسى شرط اولديغى كبى قانون تجارت عثمانى‌ده سرمايه حقنده سكوت ايتديكندن اشياى تجاريه واعتبار مالى عقار وسائره‌يى سرمايه وضع ايدن كيمسه شريك اوله‌ميه‌جغندن وديكر جهتدن ١٣٥٣ ماده موجبنجه شريكلردن برينك فسخيله شركت منفسخ اولوب آنك فسخنى ديكرينه بيلديرمك كافى اولديغى‌ده تجارت ايچون موافق اولمديغندن موسيو ماندلستام اجنبيلره عثمانليلرله عقد شركتده بويوك تهلكه موجود اولديغنى اخطار ايليور .

اقرارك قابل انقسام اولمسی خصوصنه یعنی مجله‌نك
دفع ایدن کیمسه دفعنی اثبات ایتدکده مدعینك دعواسی
مندفع اولور . واثبات ایده‌مدیکی تقدیرده آنك طلبیله
اصل مدعی تحلیف اولنور. مدعی یمیندن نکول ایدرسه
مدعی علیهك دفعی ثابت اولمسنه دائر اولان ۱٦۳۲ نجی
ماده‌سنده‌ده اعتراض ایدیور . ومحاکمك بوماده‌یه توفیق
حرکت ایتمسی ایچون مدافعك بیاناتنده اقرار ویا دفعی
تفریق ایتمسی لزومنی بیان ایلیور.

فرضا بربایع مشتریسندن بدل مبیعی طلب ایتدکده
مشتری بیعی ومبیعی تسلیم ایتدیکنی اقرار ایدرك فقط
ثمنی تأدیه ایلدیکنی بیان ایتدیکی تقدیرده مدعی علیهك
بیاناتنده ایکی حال موجوددر. برنجیسی بیعی وتسلیم مبیعی
اقراره دائردرکه معتبردر. ایکنجیسی ثمنك تأدیه ایلدیکنه
متدائردرکه مدعی علیهك اثبات ایتمسی لازمدر. بووجهله
مدعی مطلوبنی اثبات ایده‌میوب ایجابنده یمین ایدرك خصمنی
ایکنجی دفعه تسویهٔ دینه مجبور ایده‌بیلیر. بوندن آکلا-
شیلیورکه قابلیت انقسام اکثریا اك احتیاطکار تجار ایچون
بیله مضر اوله‌بیلیر . بوقاعده فرانسه قانون مدنیسنك
«کشی اقراریله الزام اولنور وبواقرار آکاقارشی انقسام
قبول ایتمز » دیو محرر اولان ۱۳٥٤ نجی ماده‌سنه مخالفدر.
مقالهٔ مذکوره‌ده‌کی نقله نظراً اعتراضات واقعه
بوندن عبارتدر .

شمدی تنقیدات مذکوره‌دن هر برینی آیری آیری
موضوع بحث ایده‌رك تدقیق ایده‌لم . بقالم مذکور ماده‌لر
موسیو ماندلستامك دیدیکی قدر مؤاخذه‌یه شایانمی ؟
مومی الیه مواد مذکوره‌یی تماماً آکلامشمی ؟ بونلرك
فلسفهٔ فقهیه‌مزه نظراً اساسلری نه‌در ؟ و بو اساسلر
نقطهٔ نظرندن مدنیت عمومیه حقنده‌کی حکم و مصالحی
نه‌لر اوله‌بیلیر ؟ بو ماده‌لری فرانسه قانون مدنیسنده‌کی
احکام ایله مقایسه ایدنجه هرایکی قانون بیننده‌کی حکمت
مدنیه‌ده نه فرقلر کوریله بیله‌جکدر؟ ماندلستام جنابلرینك
سیاسیاتده‌کی نفوذ نظرلری مدنیت عمومیه‌یه‌ده انعطاف
ایده‌بیلورمی؟ مواد مذکوره‌یی تعدیل ایده‌جك اولورسه
فرانسه قانون مدنیسندن استفاده‌یه محتاج اوله‌جقمی‌یز
یوقسه بزم دها واسع دها منتظم بر مخزن حقوقیمزدنمی
استفاده ایده‌جکز ؟

اولا ۲٥۳ ماده‌ده مشتری مبیعی منقول ایسه
قبل القبض صاته‌ماز .

فقره‌سنك تجارت حاضره اساسنه جهت مخالفتی :
تجارلر اکثر مبادلاتنده قبل القبض بیع معامله‌سنی اجرا
ایدییورلر . مثلا استانبولده برتاجر پارسده برفابریقه‌دن
برفاطوره موجبنجه بیکلرجه لیرالق مال اشترا وشوقدر
مدت ظرفنده تسلیمنی‌ده شرط ایدییور . صوکره عینیله
اومالی هنوز الینه تسلیم اولنمدن فرضا سلانیکده برتاجره
بیع ایده‌رك مال مذکورك زمان تسلیمده طوغریجه
سلانیکه ارسالنی فابریقه‌توره امر ایله‌یور ایشته بین التجار
شو معامله جاری ایکن مجله‌نك مذکور ماده‌سنه نظراً
سلانیکده‌کی تاجر مال مذکوری صاتون آلمش اولمیه‌جق
کذلك بورسه‌لرده‌کی معاملاته نظراً تجارلرك هنوز موجود
اولمیان اموال اوزرنده برصورت متسلسله‌ده عینی قمار بازلق
کبی اجرا ایتدکلری بیعلرده طبیعی بوماده‌یه تماس ایده‌میه‌جك
دها و دها دکلمی .

مابعدی وار

کوچوك حمدی

تقلید و اجتهاد

بیان‌الحق رسالهٔ مجله‌سنده فاضل محترم مصطفی
صبری افندی جانبندن یازیلان مقالهٔ مخصوصه‌یه فیلسوف
رضا توفیق بك طرفندن یکی غزته‌ده ویریلان جوابك
مندرجاتنده کوریلان اعاجیب متعدده‌یی تنقید ایتمك
هرنه‌قدر اساساً فاضل مشارالیهه عائد ایسه‌ده، میرمومی الیه
اساساً بومناقشه‌یه فضولی برتهالك و مسارعت کوسترمش

اولمسيله خارجدن عيني بر مقابله‌يه معروض اولمسی‌ده بك طبيعی عد ايدلمليدر .

نوع انسانك جامع كمالات بی‌غايه اولان ماهيت علويه‌سنه بناءً نه جزء فرد و نه‌ده كتله‌لرله مقايسه‌سی وجهاً ما موافق عقل سليم كوريله‌ميه‌جكی دركار ايكن فيلسوف اشهر مجلس مبعوثانك ـ همده ـ احوال معنويه‌سی حقنده انتزاع معلومات ايچون ماديانه بعدالتشبيه مجلسده بريسی بزی اوروپايه كوتورمك ديكری ايسه اولانجه قوتيله قرون وسطايه ارجاع ايتمك اوزره ايكی جريانی ، غايت قطعی اوله‌رق حساب و تقدير بيوريبورلر .

شقيندن شائبه‌دار استخفاف اولان جهتك ، فطرةً علی الاطلاق نوع بشرك محترمی بولنان صنف علما اولمسی حسبيله ، فيلسوف بك متعرض عليهمدن بو عنوانی‌ده امساكه يلتنه‌رك علم حقنده نابجا بر سؤال ايراد وعلوم اجتماعيه‌دن ترقيات حاضره محصولی اولانلرك اساميسنی تعداد ايله بونلرك اسكيلر نظرنده علم اولمديغی برتهكم غريب ايله ياد ايدييورلر .

شريعت مطهره بالجمله عبادك بالخاصه اخروی و اكا تبعاً دنيوی اولان كافهٔ حقوقنی اظهار و حفظ ايلكی متكفل اولمق اعتباريله حيات اجتماعيه‌نك لاسيما بو قسمنده برچوق احكام اساسيه وقواعد كليه‌يی وضع ايتمش ايسه‌ده بالجمله علوم اجتماعيه‌يی جامع اولديغنه دائر ارباب شريعت طرفلرندن شمدی‌يه قدر بر ادعا مسبوق اولمديغی وحتی بوجهت برسنه مقدم تفسير قرآن عظيم الشان مناقشاتنده مصطفی صبری افندی طرفندن مقالات متعدده‌ده بر تفصيل ذكر واتيان قلنديغی حالده، ملل ونحلك جمله‌سنده وجودی هر كسجه مسلم اولان بعض مدعيات واهيه اربابنه مصروف اوله‌بيله‌جك اعتراضی مجلس مبعوثانده بولنان زمرهٔ علمايه تشميل ومشار اليهك بالجمله رأی ومطالعه‌لرنده بويله بر ادعانك مضمون بولنديغی تذييل بيوريبورلر . بالفرض والتقدير عقلی ونقلدن بهره‌سی نقيصه‌دار اولان بعض اشخاصك غربك، بونجه اختراعات وكشفياتی بزدن آلدقلرنی ادعا ايتملری نه‌قدر مستلزم تأثرات ايسه عجبا بعض فيلسوفلرمزك دنياده هر درلو كمالات علويه ومزايای منوره‌يه غرب علما وفلاسفه‌سنك صدورينی مصدر بيله‌رك هر فضلی، هر علويتی انلره تخصيص ايتمكه‌قدر چالشملری اودرجه‌لرده جای تأسف دكلميدر؟ بوندن بشقه زمرهٔ علمايه بوبابده بويله برنظر استخفاف ايله باقيله‌رق انلردن صادر اوله‌جق آرانك، مهمل ومعناسز عديله سمع قبولده يری ودقت وعبرته دكری قالمامسی روامیدر ؟

تحصيلات علميه‌مزی احتياجات عصريه‌يه تطبيق وترقيات واختراعات علميه‌يی هر نرده اولورسه اولسون دائماً تدقيق ايتلك ديمزجه مهام اموردن اولديغی كبی علمای اسلامك ولاسيما سلف صالحينك‌ده هر زمان علوم عقليه وكشفيات جديده ايله تنوير افكار وحتی بو يولده عصرلرينه كوره ابراز آثار ايدرك اسلاف واخلاف عندنده محبوب القلوب اولدقلری ميدانده ايكن رضا توفيق بكك ـ ظاهراً ترقيات غربيه‌دن استفاضه‌يی اخطار يوزندن ـ علمايی قرون وسطايادكاری بر رمدعی، احكام اساسيه‌مزی برر پابند ترقی صورتنده كوسترمكه چالشمسی و (سپه ـ كولاسيون) وقمار ومسكرات وفائض وبانقه مسئله‌لرندن بحث ايدرك بونلرك قواعد كليه‌مزه ـ عندنجه ـ تعارضيله دعواسنده استشهاد ايلمسی جداً جالب نظردر .

هر درلو احتياط وتدابيره مانع ودنائت وارتكابك منبعی اولان قمار وهوا اويونلری يالكز بزم ديمزده دكل بالجمله اديان ومذاهبده وعقول سليمه عندنده مردود وحتی ملل متمدنه محكمه‌لرنده بوبابده تحدث ايده‌جك دعاوينك استماع ايدلمسی واويونلردن طولايی تعاطی ايديلان سنداتك نظر اعتباره النمسی ممنوع اولديغی حالده بونلرك زمرهٔ علمايه قارشو استشهادينه نه كبی بر مجبوريت وتأويل اولديغی آكلامق متعسردر .

شراب ومسكرات ايچمك مسلمينه حرام ايسه‌ده

داراسلامده بونك بیع وفروختی ممنوع اولدیغنه دائر برقاعدهٔ دینیه معلوم اولمامقدن ناشی جناب فیلسوفك شراب تجارتنی استانبولدن منع ایده‌میه‌جكمزی نه‌دن طولایی ذكر ایلدیكی‌ده آكلاشلمیور .

بانقه وفائض مسئله‌لرنده ایسه جناب شارعك فقرای عبادی اغنیانك بازیچهٔ احتراصاتی اولمقدن صیانت كبی نچه‌حكم ومصالحی محتوی‌بولنان بعض قیوداتنه تعریض ایدن رضاتوفیق بكك اولبابده‌كی مسائل ورخص‌شرعیه‌یی بیلمكسزین استفراض وبانقه‌لری‌علی‌الاطلاق غیرمشروع عد ایدیویرمسی (المرء عدو لماجهل) قاعده‌سندن بشقه برشیئه قابل تطبیق اوله‌ماز .

مطالعات تفلسفیه‌نك غرائبجه ابلغی اولان نقطه‌دخی زده‌كی علم جلیل فقهی قیمةً ایندیره ایندیره قرون وسطانك مدعیلری بولنان علمامزه یعنی خواصمزه . بالطبع قرون اولی بقیه‌سی اوله‌جق اولان عوامزه خصوص برقانون مدنی حالنه كتیرمسیدر .

نه‌حقسز برسوء ظن !

او حالده رضا توفیق بكدن صورارم ؟ بزم بیك دچیوزسنه‌لك برقانونمزك برچوق‌احكامی نصل‌اولیورده كون‌عالم‌عرفانك مقتداسی‌اولان فرانسه‌ده یوزسنه‌دنبرو تبر وبتون جهان مدنیتده برچوق مؤلفاتده فقه‌جلیلمز قر اولیور ؟

فیلسوف جنابلری زمان و ایجابات ، قوای مجبره‌نك دهشتلیلری‌اولدیغنی بیان‌ایتدكدن صكره تكامل‌ایچون ون اسكیلری یكی كورمك ایستدكلرینی سویلیورلر .

اساساً نقطهٔاختلاف بومادهده اولوب زمرهٔ علمانك مملكتده اكثریتك ، شاهراه تكاملده، اسلاف‌عظامك روئتیله برلكده قطع‌مراحل ترقی ایلمسی مطلوب وبو یت بالجمله ملل و نحلده بالفعل مرعی و مرغوب لدیغی حالده رضا توفیق بك بزده بتون اسكیلرك قمع ستیصالنه یورویه‌رك احتساسات عمومیه‌یه قارشو سبی ول برنفرت غلیظه كوستریورلر .

فلسفه‌نك اك زیاده تعقیب ایلدیكی قانون خلقتك اهنك طبیعیسی هر قطعه‌ده آیری آیری معنویات و تجلیات ارائه ایلدیكی میدانده بر حقیقت و غربك بالجمله اصول و فروعنی تقلید ایدنجه سالف‌الذكر قانون طبیعی موجبنجه كلیاً انلره منقلب اوله‌میه‌جغز واواسه‌قده قارمه قاریشق بر صورت كسب ایده‌جكمز مستغنیٔ تفصیل بركیفیت‌ایكن نه‌دن طولایی عصرلردنبرو موروث اولان موقع سیاسی ومدنیمزده كسب كمال‌اقتداره وشرق وغربك خزائن عرفاننده هضم‌ایده‌ایده استفاضه ایدرك بوصورتله اعتلایه كیتمیه‌لم ؟

قالدی‌كه بالجمله كمالاتی ماضیسنده تحری ووجودینی ادعا ایتمك بزم زمرهٔ علمامزه دكل بالعكس هر ملتك هرقومك صنف عوامنه عام بر كیفیت اولدیغی فیلسوف جنابلرنجه معلوم اولمق لازم كلیر .

ملیتی نسیان ایتمامكده وملیتی ایله برابر ترقی ایلكده اك بیوك عواملدن بریسی‌اولان شوكیفیتك حسن‌استعمال ایدیله بیلدیكی‌ده محققدر .

ملتلرك ، مدنیتك هانكی درجه‌سنه واصل اولورسه اولسون (میتولوژی) خرافات قدیمه‌لرینی سوه سوه اوقویه‌رق اونوتمامغه غیرت ایتدكلری وبناءً علیه ادوار ماضیه‌لریله مباهات وافتخار ایلدكلری هریرده مشهود اولدیغی كبی بتون جهان مدنیتك بحق مرتبهٔ اولاسنده بولنان‌انكلیزلرك عرف‌وعادتلرینه شدت‌ارتباطی كندولرینی بر چوق قوانین تنظیمنه بیله مغنی برحالده بولندیردیغی جمله‌نك مسلمیدر .

حكمت تاریخ مطالعه ایلدیكی تقدیرده مدنیت اسلامیه‌نك نه كبی بر سرعت خارقه‌ایله‌اوج اعلای تكامله صعود ایلدیكی ودیانت وعرف وعادتمزك اوعصرلرده بزی دائما تكمله سوق ایده كلدیكی والجای زمان ایله تغیر احكام مقبول اولمسیله ادوار اولیه‌مزده بیله انواع عقودده استحساناً برچوق معامله‌لروجوده كلدیكی ونهایت

شئامت ادبار ایله اسلافمزك مدنیتی غربده منجلی ومترقی اوله‌رق بزده یوماً فیوماً تدنی‌توالی ایتدیکی میدانده‌ایکن یار واغیار عندنده قدر وقیمتی مسلم اولان واولاً آخراً تاریخده بر مزیت مخصوصه‌یی‌حائز بولنان بزم بزلکمزی آته‌رق ترقی و تقلیدده نه معنا واردر ؟

بز اوروپایه شدتله محتاجز . فقط مقلداولمیه‌لم اجتهاد ایله ، تدقیق ایله ، اعتنا ایله احتیاجلرمزی اسهل وسائط و صورتله اقتباس ایده‌لم .

لاحقه ـ حقوق دولی ولو سطحی اوله‌رق مطالعه ایدنلرك‌معلومی اولدیغی اوزره اسلامیت: بدایت‌ظهورنده داهیهٔ حربك برچوق فلاکت و مصائبنی تهوین وتخفیف ایله وقایع حربیه نتایجنده او زمانه کوره بر دور جدید کشاد ایلدیکی ثابت ایکن رضا توفیق بکك بیت‌المال مسلمینی محاربه‌دن یغما ایدیلن اموال و نقودك دپوسی صورتیله تشریحه کیرشمسی اکلاشلماز برمعما کیدر .

فیلسوف رضابکك ، سرد وتعداد ایدیلان حقایقدن بودرجه‌لره قدر تعامی ایلسی و اساساً موضوع مناقشه اولان استقراض‌حقنده اجالهٔ قلم ایلامسی و سهام‌تعریضك متصل احتساسات دینیه‌یه معطوف اولمسی نجه بر معنایی افاده ایدر :

اوده وقتیله‌ویردکاری برقونفرانسده سرد ایلدکاری بعض سوزلر اوزرینه (بیان‌الحق) طرفندن سبق ایدن تنقید محققك اخذ ثارندن عبارتدر .

غریبی شودرکه مجلس مبعوثانده کیدسالر مناقشاتنده ارستیدی‌پاشانك مهارت لسانیه‌سنه مغلوب دوشمش‌اولان میر مومی‌الیه ایرتسی کون غزته‌لرده مشارالیهی ثنا ایتمك صورتیله مقابله ایلدیکی‌حالده (بیان‌الحق)دن برسنه‌صوکره ـفقط پك شدتلیجه بر انتقامه مسارعت ایلمشدر .

الحق یعلو ولا یعلی علیه

جمعیت علمیه افرادندن بری

کل اناء یترشح بمافیه

یکی‌غزته‌نك ۵۳۰ نومرو و ۳شباط سنه۳۲۵ تاریخلی نسخه‌سنده ادرنه مبعوثی فیلسوف رضا توفیق امضاسی ایله کورولان برمطالعه ؛ هیئت مجموعه‌سی اعتباریله علمیه‌یه ، آثار وعلوم اسلامیه‌یه ، معالیٔ موروثهٔ ملیه‌یه پك عریان برلسان ایله تجاوزکارانه فقرات ومضامینی اشتمال ایتمسی، بالخاصه بعض‌ناچیزانه مقالات ومطالعاتمك صحائفنده جای‌قبول بولدیغی بررساله‌یی، « بیان‌الحق » ی عمومی برخطاب والتفاته ! معروض‌براقمسی عاجزلرینی‌ده تعلق نسبتنده مدافعهٔ حقیقته دعوت ایتمش اولدیغندن بوبابده برقاچ سوز سویلمکه لزوم کورونمشدر.

شمدی‌یه‌قدر مطبوعات‌عثمانیه‌میاننده جدیت ومسلك پرورلکنی محافظه خصوصنده ـ شخصی ووجدانی سویلیورم ـ امکان دائره‌سنده ثبات واقدام کوسترن یکی غزته حقنده یالکز مبحوث عنه مقاله‌یی براعتنای مخصوص ایله درج ایلدیکی نسخه مستثنی اولمق اوزره تقریض وتقدیردن‌بشقه برشی‌دی‌یه‌مم . نسخهٔ مذکوره‌یه کلنجه : موافق مسلك بولنه‌رق درج ایدیلمش اولدیغی هیچ‌ده ظن ایتمدیکم برمطالعه‌یی هرنصلسه احتوا ایلدیکندن ولوکه پك‌ناچیز اولسون ستایش وجدانیمی آکاده تعمیم ایتمکه ریایه‌بیله ترجمان اوله‌بیلمك تهمتندن قورتولامیان شونی یاره دکل ینه وجدانم راضی‌اولماز. چونکه نظرمده پك محترم اولان مآثر ملیه ، شعائر دینیه ، آثار عالیهٔ اسلاف وعلوم اسلامیه‌یی هیچ درکه‌سنه تنزیل ایتمك ، مفتخرانه ، متشکرانه منتسب اولدیغمز بردینك عالم ومحافظی بولنان صنفی ، « ایستاتستیق » لفظنك تفوهنی بیله کلمات اجنبیه‌دن بولنمسی حسبیله مکروه برشی عد ایدر درجه‌لرنده تعصب جاهلانه‌یه مستغرق تلقی ایتمك حق وحقیقت نامنه قبول اولنور ویاخود تأویل کوتورور شیلردن دکلدر .

عالمی اشعهٔ حیاتبخشاسیله تنویرایدن کونشی کسوفه اوغراتیرم فکر و خلیاسیله بالچقله صیوامغه صاواشمق قدر حیرت آور بر جرأتله صحنه‌یه چیقه‌رق غرب‌پرستانه اوضاعی ، حقارت آمیزانه خطواتی ایله شرقك باطاق یوللرینی ! ، اوچوروملرینی ! ترقی‌یه سـد آهنین چکن حدودینی! مطلقا چیکنه‌یوب کچمك ، نه‌اولورسه‌اولسون اسکیلره بدل هپ‌یکیلری استحضار واستعمال‌ایتمك‌اخص تمنیاتنی تشـکیل ایدن‌ذاته ، الحمدلله ملیتی برآن ایچون اونوتمق نعمتناشناسلغندن، دنائتندن متعالی اولان برشرقلی حس ووجدانی ایله دیرم‌که : لکن بك ! بك ! نه‌قدرده عجولانه پرواز ایدییورسك برآز توقف ایتده هواسنی تنفس‌ایلدیککك محیطك هرنه‌قدر باطاقلق، اوچوروم‌ایسه‌ده یوللرینی ، وادیلرینی ، صحاری وجبالنی مشـمول لحاظهٔ التفات بیور . بیورده ،

« وضعیتی برمی‌شرق وغربك ؟»

مقایسـه ایت . بلکه شرقك اومحقرانه خطواتکله چیکنه‌یوب کچدیککوادیلرنده، تلالنده‌غربده‌بیله کچه‌جك احجار قیمتدار بولورسك . یاخود بادئ نظرده باطاقلق، چیقماز ظن ایلدیکك یوللر ، اوچوروملر حقیقتده حائز انتظام ولطافت،هادئ فردوس سعادت‌چیقار . فیلسوفلر سطحی‌نظراولمازلر. نظرکزی برآزده‌محیط شرقده‌یاشایان عناصرك‌عصرلردنبری‌حق‌بیله‌رك‌توارث ایتدکلری‌اخـلاق و آدابی ، اعتقادات و عاداتی نافذ بر نظرله پیش چشم تماشادن‌کچیر .اوله‌بیلیر که‌هیچ‌منزله‌سنه تنزیل‌ایتدیکك علوم شرقیه میانده سکان‌شرقك تنویرمعنویاتنه، تهذیب‌اخلاقنه تأمین حسن معاشرتنه خادم اولان علملرده بولنه بیلیر. حدت و انفعال سائقه‌سیله :

« ییلدیز آرایوب کوکده نجه طرفه منجم
غفلت ایله کورمز قویوبی رهکذرنده »

مضمونه ماصـدق اولمق ملحوظ اولدیغی کبی ممثلی ، وکیلی بولندیغك ملتی حرکت واقعه‌کله کوجندیرمك‌ده وارد خاطر . بن‌ده نه‌تحف آدمم ! آب، آچیق برلسان ایله بی‌پروا اجالهٔ قلم ایدن برفیلسوفه ! قارشی مقتضـای حاله رعایتی هیچ‌ده نظر دقته آلمیه‌رق کنایه ، تعریض وادیلرینی الـتزام ایدیـورم . قرون وسـطانك متروکاتندن‌اولان برضرب مثلی عنوان مقال اتخاذایده‌رك بتون کمالات وعلومی یالکز غربده آرایان برذاته شرقك بوکون موزه‌خانه‌یه کیتمکدن باشقه بر شیئه یارامیان کهنه علملرینی ! شرقده حریت مطلقه‌نك جریاننه مانع یکانه تشکیل ایدن کوره‌نك‌بلیه‌لرینی! سعادت دنیویه‌یه خدمت ایده‌بیلیر علوم واخلاق دیه دوکوب صایمق ایستیورم . « کنایه، صریحدن ابلغدر» قاعده‌سنی شرقك کهنه‌بلاغت کتابلری نردن‌ده بولدی، یازدی بیلمم‌که . . . .

بنی بیهوده‌یره بوقدر اوپالادی طوردی . نه ایسـه آرتق بن‌ده صریح برلسان‌ایله تبلیغ حقیقت ایده‌یم :

رضا توفیق بك افندی ! تعبیر فیلسوفانه‌لری اوزره بوکون مجلس مبعوثانده بریسی بزی اوروپایه‌کوتورمك، دیکری اولانجـه قوتیله قرون وسـطایه ارجاع ایتمك ایسته‌ین‌باشلیجه ایکی‌جریانك موجودیتنی سویلیورسکز. مجلسـده موجودیتنی ادعا ایتـدیککز بوایکی جریان ؛ عجباً حقیقةً موجودمیدر؟ اولدیغی‌تقدیرده کیملر طرفندن ترویج وایقاع اولنیور آکلایه‌بیلیرمی‌یز ؟ دوغریسی یا شمدی‌یه قدر بزبویله ایکی جریان متضادك مجلس ملیده موجودیتنی بیلمیوردق . احتمال‌که یاکیلیورمشز . بزم بیلدیکمز، آکلادیغمز مجلسـده‌کی جریانلرك نه اولانجه قوتیله بزی قرون وسـطایه ارجاع ایتمك ، نه‌ده بتون ، بتون اوروپایه کوتورمك مسـلکنی تعقیب ایتمیوب هر ایکیسندن‌ده تکاملات مادیه ومعنویه‌مزه یارایه‌جق‌شیلری اقتباس وتمثل ایده‌رك ملیتمزله، محیطمزله، تربیهٔ شرقیه‌مزله متناسب برساحهٔ تمدن وسعادته ایصال ایتمك مقصد علویسنی دستور حرکت اتخاذ ایتمسی مرکزنده‌در.

« بوکون علم ، خصوصـیله برمبعوثه لازم اولان علم

نه‌در دیه ایکی طرفه‌ده صوروکز ینه کوره‌جکسکز که دهشتلی بر اوچوروم بو خصوصده‌ده ایکی طرفی آییرییورز .»

فقره‌سیله بیان بیوردیغکز مدعایی ایستدیککز کبی آکلامق، استیضاح ایتمك ایچون اولا طرفین متضادینك مروجلرینی بیلمك ایجاب ایدییور . حالبوکه بزم بو خصوصده طرز تلقیمز آنفاً بر نبذه ایضاح ایدیلدیکی اوزره باشقه برشکلده اولدیغندن بو حقیقتی کیملردن استیضاح ایده‌جکمزی شمدیدن کسدیره‌میورز . مع‌مافیه شخصی اوله‌رق بویله برسؤاله معروض اولسه‌ایدك مختصراً شویولده اعطای جواب ایدردك :

علی‌الاطلاق «علم» ك تعریف وتقسیماتی محل مخصوصنده مفصلاً بیان ایدیلمشدر. قرون وسطادن توارث اولنان علوم میاننده بوکون غربده‌ده، شرقده‌ده بشریتك مادی، معنوی تکامل واحراز سعادت ایتمه‌سنه خادمیتی غیرقابل انکار اولان برخیلی علملرده واردر. وکیلی بولندیغی ملتك حقوقنی خللدن وقایه ایتمك ، اخلاقنه ، حسیات ملیه‌سنه ، ایجابات محیطیه‌سنه ، اصول مشروعهٔ قدیمه‌سنه موافق صورتده قانون تنظیم ایتمك ، اجراآت حکومتی تحت مراقبه ومؤاخذه‌ده بولندیرمق کبی وظائف اساسیه‌نك حامل وممثلی بولنان برمبعوث ایچون ایسه نصل برعلم لازم اوله‌جغی ، یالکز علم دکل ، لایتغیر بر عزم ومتانت ، زوال ناپذیر برسودای ملیت ، پك علوی بر اخلاص و همت کبی خصائصله‌ده اتصاف ایجاب ایده‌جکی ادنی ملاحظه ایله آکلاشیلیر ظن ایدرم .

مابعدی وار

حسین حازم

ادبیات

وطن پرورانه
برغزل

شو زواللی وطنه ، همتی ابذاله ایده‌لم ،
الك بویوك عزم ایله ناموسنی اکمال ایده‌لم .
طورمه‌یوب سائقهٔ غیرت مردانه ایله ،
آنی برمرتبهٔ رفعته ایصال ایده‌لم .
دوشدیکی قعر بلادن چیقاروب بالایه
مادر مشفق بیچاره‌یی اجلال ایده‌لم .
بسله‌یورکن ، بزی اوستونده وطن ، حرمتی ؛
شرط انصاف وحمیت می ؟ که ، پامال ایده‌لم .
وارایکن حب وطن ، حس معالی دلده ،
نه‌ایچون وقتمزی یوق یره اشغال ایده‌لم .
بو وطندر ، آچه‌جق ملته استقبالی .
فکر ماضی ایله ، اندیشهٔ احوال ایده‌لم .
هرفداکارلغی ، هرمشکلی درپیش ایده‌رك ،
وطنك عزتنی ، اقدم آمال ایده‌لم
کلیکز ! زمرهٔ ارباب همم ! برلکده ،
خاك پاك وطنی ، روضهٔ اقبال ایده‌لم .

فی شباط ۳۲۵ عشاق : خصوصی کلشن عرفان مدیری

ا . شاکر

بر دفن حزین :

بر نیسان ایچنده ایدی که مهتابك لمعات حزن آوری آلتنده مرمره‌نك کوپوکلی دالغه‌لرینه کوکس ویره‌رك برکیجه صاللاندقدن صوکرا صباحه قارشی ، فرقتزده بر قلبك افق استقبالنده کاه طالع ، کاه آفل اولان امیدوصال کبی آچیلوب قاپانان ومراکب بحریه‌یه کلیبولی برونی ارائه ایدن فنارك تیتره‌ك ضیاسنی کوردم .

بر ایکی ساعت صوکرا خانقاه فیضپناه مولاناده

بولونیوردق . درکاهده پك جلی بر صورتده لمعان ایدن انوار فیوضات، مادی ومعنوی متاعب ایله یورولان روحه نشوهٔ وجدان پروریله صهبای صبوح کبی شوق آور اولدی اخوان باصفانك جلوه‌کاه عرفان اولان حجره‌لرینی دولاشه‌رق مصاحبات عارفانه‌لریله ترویح دل وجان ایله‌دم . علم جلیل سلوکك نظری، عملی برمکتب فیض مکسبی اولان مطبخ مولاناده اکتساب عشق ومعرفته وقف وجود ایله‌مش نونیازان اراسنده اسمنك مسمای تامی اولابیله‌جك (درویش کامل) نامنده برجان، نظر حیرتمی جلب ایتدی . بوجان، کلیبولی قراسندن برنده دوغمش، کوینك مکتبنده تحصیل ابتدائیده بولونمش، برمدت صوکرا جذبهٔ سامانربای مولی العاشقینه قاپیلارق آستان معالی بنیان مولانایه دخالت ایتمشدی.

برالی وبر ایاغی سقط اولدیغی حالده خدمت، مردانه جانسپارانه غیرت ایله‌مش ومعتاد اولان چلهٔ رضانك اکمالنه پك آز مدت قالمشدی . بالخاصه زیارتنه کیدوب صحبت صافیانه‌سنده بولوندم .

یوم لاینفع ده قلب سلیم ایسترلر

حقیقتنك مصداقی برمرد سلیم القلب ایدی .

برکیجه یاتسی نمازینی قیلوب اسم جلال قرائتیله مستغرق انوار جمال اوله‌رق سجده‌دن چیقدیغمز صراده درویش کاملك بردن بره خسته‌لندیغنی وکیتدکجه آغیرلاشدیغنی خبر آلدم . کتریلن حکیمك تداویسنه رغماً مؤذنلر (الله اکبر) ندای اقدسیله سحر وقتنی اعلان ایتدکلری زمان درویش کاملك سماعخانهٔ علیینه تنوره کشا اولدیغی طویولدی . اخوان اراسنده متأثر اولمادق کیمسه قالمادی. چونکه مرحوم جسماً ناقص اولمقله برابر روحاً پك کامل ایدی . حتی شیوهٔ تقدیره توافق ایتسه ایدی ایلریده مکمل بیله اولوردی .

اوصباح بعض خصوصلك تسویه‌سی ایچون چارشی‌یه اینمش وایکی اوچ ساعت مجبوراً مشغول اولمشدم . درکاهه دونوب جمله قاپیسندن کیردیکم آنده کوردیکم منظره‌نك رقتی بنی بر ایکی دقیقه توقفه مجبور ایتدی . کوکللری پاکی ویوزلری تأثرات قلبیه‌لرینی حاکی اولدیغی حالده لسانلری اسم جلال ایله مشغول بولنان اخوان صفانك اوموزنده جسد کاملی محتوی اولان تابوت محمول ایدی .

بوقافلهٔ ماتم انکیز مطبخك قاپیسندن هنوز چیقمش بزم خاموشانه طوغری مهیب بروقار ایله ایلرله‌مکده بولونمشدی.

بن ده بوقافله‌یه التحاق ایتدم. تابوتك ایاق اوجنه دوش احتراممی عرض ایله‌دم یاواش یاواش مزاره یاقلاشدق قبرك حفری هنوز تمام اولمامشدی . برقاچ دقیقه صوکرا آغوشنه تسلیم ایده‌جکمز جسد کاملك تابوتنی کنار مزاره ایندیردك.

هوا غایت مغموم ایدی . صانکه کونش بو منظرهٔ رقت افزایه تحمل ایده‌مه‌یه‌رك یوزینی اورتمش کبی کثیف بولوطلرله استتار ایله‌مشدی. سما بو حال ملال آمیزه کوز یاشی دوکویورمش کبی حزین حزین قطره‌بار اولیوردی.

بوصیراده ، درکاهك میدانجیسی ابراهیم دده افندی حامل کامل اولان اوتابوته — که بالجمله آرایشدن آزاده اولوب یالکز بر سکه ایله مشرف ایدی — غایت متأثرانه بر نظرله باقدقدن صوکرا انین قلبنی ایما ایدر برصدا ایله:

سایه‌سن درویش بی برك ونوادن دور ایدن

صاقلاسین آرایش تابوته نخل قامتن

بیتنی اوقودی . بوبیتك انشادی ، ذاتاً سرشك تأثرك جریانه مانع اولمق ایچون صرف غیرت ایدن رقتپرورانك صبرو طاقتنی بیتردی . هچقریقلر افلاکه طوغرو تعالی ، کوزیاشلری مغموم چهره‌لر اوزرنده توالی ایتمکه باشلادی.

ظن ایده‌رم که درویش کامله اوزون اوزون قصیده‌لرله مرثیه‌لر یازیلسه ایدی مقامنده اوقونان بوبیتك تأثیرینی کوستره‌مزدی .

اوچله کزینی جحرهٔ قبره تودیع ایده‌رك دوندك . هرکس مرحومك محاسنندن بحث ایدییوردی . آکلادم که درویش کامل ، اودفین حزین حضرهٔ قبره ایندیریله‌مش، قلوب اخوانده جایکیر توقیر اولمش . صورتا زمین غبرایه کومولمش ، معناً ملك اعلایه اعتلا ایتمش .

رحمة الله تعالی   طاهر المولوی

تصحیح

کچن هفته‌کی نسخه‌مزده مندرج « کعب بن زهیر » عنوانلی پارچه‌نك مقدما غزته‌مزی طبع ایتدیردیکمز مطبعه سرمرتبنك بچریکمزلکندن طولایی شعرونثر قسملری یکدیکرینه قاریشدیرلمش اولمغله قاریشدیریلان قسمنی شکل وترتیب اصلیسی اوزره بروجه زیر درج ایلیورز :

اولوقت کعب دخی رسولا کرمه مدحیه اولمق اوزره نظم‌ایتدیکی (بانت سعاد) قصیده‌سنی اوقومغه باشلادی. بومدحیه‌یه قصیدهٔ برده دنیلیر. کعب آنی اوقورکن رسول اکرم غایت محظوظ اوله‌رق صیرتندن خرقهٔ شریفه‌سنی چیقاروب کعبه کیدردی. کعب آنی آلوب عمری اولدقجه اول برکذار سعادت ایله افتخار ایلدی . ایشته آندن صوکره ملوك وسلاطین بیننده خلفاً عن سلف تداول ایدن خرقهٔ شریفه اشبو بردهٔ لطیفه‌در.
« قصص انبیا »

زهیرك طینت پاکنده‌کی معنای علویت
تجسم ایلمش برشاعر عالی نژاد اولمش
ویاخود فطرة الاسلامه کلمش بشقه برحالت
حضور حضرته کیرمش مشخص انقیاد اولمش

* *

کذلك ٤٦ نجی نومرولی غزته‌مزك ایکنجی صحیفه‌سنك ایکنجی ستوننك اون ایکنجی سطرنده (چونکه اوچنجی عصرك) دیزیله‌جك ایکن (اوعصرك) دیزلمش اولدیغی و ٤٧ نجی نومرونك صحیفه‌لری متسلسلا یورودلمك لازم کلیرکن سرمرتب طرفندن صحیفه عددلری سهواً بردن اعتباراً باشلانمش بولندیغی بیان و(تاریخ اسلام صحائفندن) مقاله‌سنه عائد بعض ترتیب سهوی‌ده بروجه آتی تصحیح اولنور .

صحیفه	ستون	سطر	خطا	صواب
۹	۲	۲۷	بندججبار	بنوججبا
۱۰	۲	۲۹	ایلیه‌نجه	ایله‌نجه
۱۱	۱	۱	قوتك	فوتك
۱۱	۱	۳	۱۳۲۸	۱۳۲۷
۱۱	۱	٥	جملهٔ	جملهٔ

دارالفنون عثمانی شعبات مختلفه‌سی مداوم ومأذونلری افندیلر طرفلرندن معهود « تاریخ اسلامیت » نام اثر منحوسه متعلق اولمق اوزره ، آلمش اولدیغمز مکتوب غزته‌مز مندرجاتنك اولجه ترتیب ایدلمش بولنمسی حسبیله بالضروره ومع الاسف کله‌جك نسخه‌یه تأخیر ایدلمشدر .

اعلان

دوزجه قضاسی نیابت شرعیه‌سندن

دوزجه قضاسنك شرفیه محله‌سنده ساکن ایکن وفات ایدن مصطفی صفوت افندی ابن حاجی حافظ رجب افندینك تحقق ایدن دینه اموال منقوله‌سی کافی اولمدیغندن ایتام نظامنامه‌سنك اون برنجی ماده‌سی موجبنجه محلهٔ مذکوره‌ده کائن خانه‌سی عرصه‌سندن شرقاً مصطفی بك وعمر آغا عرصه‌لری غرباً نوری افندی بغچه‌سی شمالاً حاجی محمود اوغلی رضا بغچه‌سی جنوباً صاحب ملك بغچه‌سیله محدود تخمیناً بردونم مقداری عرصه‌سنی دیکر املاکندن بالتفریق بیع وفروختی ایتام حقنده انفع اولدیغی معاینه‌وکشف راپوریله تحقق ایلدیکندن شرائط مزایده‌سی حقنده دوزجه محکمهٔ شرعیه‌سنه مراجعت ایدلمك اوزره ۲٤ تشرین ثانی سنه ۳۲٥ تاریخنده موقع مزایده‌یه وضع اولندیغندن تاریخ مذکوردن بالاعتبار مدت مزایده واحاله‌سی اولان اوچ ماهك ختامندن مقدم طالب اوله‌جقلرك اصول ونظامی دائره‌سنده قضاء مذکور محکمهٔ شرعیه‌سنه مراجعت ایتلری اعلان اولنور .

مدیر مسئول : محمد منیر   طنین مطبعه‌سی

پازار ایرتسی فی ١٨ صفر سنه ١٣٢٨ و فی ١٥ شباط سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز : فاتح مجیز درسعاملرندن استانبول مبعوثی مصطفی عاصم

سرمحرر : فاتح مجیز درسعاملرندن توقاد مبعوثی مصطفی صبری

مدیر مسئول : مکتب نواب معلملرندن کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بيان الحق

قال الله عز وجل : وما علينا الا البلاغ المبين

١٣٢٦

پازار ايرتسى كونلرى نشر اولنور دينى ، ادبى ، سياسى وفنى هفته‌لق غزته‌در .

مجلهٔ احكام عدليه‌مزده روا كوريلن مؤاخذه‌لى

مدافعه

[illegible]

[illegible]

[illegible]

اوزره اول امرده مادهٔ مذكوره‌يى تحليل ايتمك ومقصده [illegible] ومزاج حقيقيسندن بحث [illegible]

مجله‌نك ابتداسنده‌ده كوسترلديكى وجهله قانون مدنى [illegible]

[illegible]

عموميه‌نك حق ومعدلت حقيقيه دائره‌سنده توازننه منوطدر. بو توازن [illegible] دينيلن شيئى اضافى واعتبارى اولمق اوزره دكل نفس الامرى وحقيقى برصورتده تصور وقبول ايده‌بيلمكه متوقفدر . بوحق وتوازن محافظه ايديله‌بيلمك ايچونده دائما اسباب تجاوزك منع وسدى لازمدر. عالمده حس تعاونى اخلال ويرينه حس نفرت وعداوتى اقامه ايده‌جك شیٔ باشليجه تعدى وتجاوزدن عبارتدر . بو تجاوز ايسه هيچ بر وقت ضعفا طرفندن وقوع بوله‌مز. چونكه لزوم تعاون وتناصر بشرى‌يه علت يكانه افراد بشرده قدرت كامله‌نك مفقوديتى ولوازم حياتيه‌نك استحصالنده برسعى شخصينك دائما ضعيف قالمسى كيفيتى اولديغندن بوضعف هر تجليسنده صاحبنك آغوش تعاونه، حمايهٔ مدنيته [illegible] ايچون سبب مستقل اوله‌جغندن ضعفا هر وقت تأمين تعاونه محتاج اولوب آنجق مقصد تعاونله قيود مدنيته متحمل اوله‌بيلير. فقط اقويا دها زياده حريت شخصيه‌سنه زبون وآمال واحتراصنى استحصاله اميدوار اوله‌بيلديكى جهتله قوتنه استناداً هردرلو تجاوز وتعدى‌يه متهالك بولنور. بو نقطهٔ نظردن‌دركه على الاكثر ضعفانك استنادى حقه واقويانك استنادى [illegible] .

بناءعلیه حقوق مدنیه‌یی تنظیم ایدن بر قانون مدنی آمال اقویایی تقیید و سد و احوال ضعفایی تحکیم و تشدیده کالیله خدمت ایده‌مدیکی صورتده نظام مدنیت البته مختل و استبداد اقویا ایله اقامه ایدیلن مدنیت جبریه عدل و حقدن متباعد بولندیغی ایچون هر حالده زواله محکوم و هر زمان الاحیه و اشتراکیه کبی افکار و مسالك اربابنك تهدیدینه معروض قالیر. بونکچون توازن مدنی‌یی اقامه ایده‌جك قانون، قوای متفاضله‌نك فضائی ضعفا و قوای متناقصه‌یه جلب ونقلی غایه اتخاذ ایده‌رك ثروت عمومیه‌یی احتکاردن خلاص ایله برابر صورت عمومیه‌ده تزییده چالیشیر وبو صورتله حس تعاونی تکثیر و تقویه ایدر.

اقویانك ضعفایه تسلط و تعدیلری بعضاً ظاهر وعلنی و بعضاً خفی وتدریجی اولور. اتلاف نفس ومال، اکراه غصب وسائره کبی حس تعاونی آچیقدن آچیغه رخنه‌دار ایدن تجاوزلر هیچ برمدنیت و قانون مدنینك نظرندن قاچامشدر. نقط کرك معاوضات اموالده وکرك مبادلهٔ اعیان و منافعده اقویانك صورت تدریجیه‌ده ضعفایی استیلا ایله برتضییق اقتصادی آلتنه آلملرینه وسیله اولان و علی‌الاکثر خطر وغرری محتوی و بالنتیجه ولو احد طرفنجه ضرر ونزاعی مؤدی مشکوك‌العواقب معاملات یوزندن و قوعه کلان تجاوزات خفیه حقیقی برقانون مدنینك سده چالیشه‌جغی احکام اولمق ایجاب ایدرکن مع‌التأسف حال حاضر قوانین مدنیه‌سی بوجهتده علی‌الاکثر راجل بولنمقده‌در.

قوای مالیه‌اصحابی، صنف ضعفایی ویاحوال متوسطه اربابنی برطاقم الجاآت آنیه طولاییسیله الك عادی وسیله‌دن بالاستفاده مبادلات غیر متوازنه‌یه استجلاب ونقصان حتی پك نقصان تراضی‌یی استحصال ایدرك بر مقاولهٔ مبرمه‌یه ربط ایده ایده اموال وثروت عمومیه‌یی محدود مجرالرده ادخار واحتکاره موفق‌اولوب، اکثریت بشریه‌یی تشکیل ایدن عوامی بیله‌رك بیلمیه‌رك بر اضطرار مهلکه سوق ایتمکه متمایل ومتهالکدرلر. حالبوکه بوکون بیله علی‌الاکثر حق قوتده طانمقده اولدیغی واوروپاجه قوانین مدنیه‌نك تنظیمنده ینه قوتلرك نفوذ وتأثیری حکمران بولندیغی جهتله بالخاصه قودسیونك باحثه مبادلاته اساس اتخاذ ایتدیکی مقاولات قواعدی اقویانك منافعنه خدمت‌ایدیور وسالف‌العرض تجاوزات تدریجیه‌یی سددکل بلکه ترویج ایلیور.

بوسببه مبنی قودسیونك شخصیتی ارەسنده‌جریان ایدن هر هانکی بر مقاوله و تعهدك لزومنه قائل اولمقله افتخار ایدیور. وبزم مجله‌مزده مقاولاتك لزوم کسب ایده‌بیلمسی ایچون‌خیلی قیود و شروط موجود اولدیغی‌دها طوغریسی مقاولاتك تحلیلات مدنیه‌سنده دهازیاده تدقیقات قانونیه‌ده بولندیغی ودفع مضرت جلب منفعتدن اولی‌در قاعده‌سنی قبول ایتدیکی ایچون هنوز جلب منفعت دفع مضرتدن اولی‌در دستورینی تعقیب ایدن یکرمنجی عصر اقویاسنك آز چوق هدف اعتراضی اولیور. ایشته‌موسیوماندلستام جنابلرینك اعتراضلرینك‌ده صرف بوحس ایله وقوعه کلدیکی مواد مذکوره‌یه عادی بر دقتله نظاهر ایدر. وسوزلری خلاصهٔ شویله دیمك اولور. «مجله اوروپانك تطاولات اقتصادیه‌ده اجرا ایده‌جکی رولره تمامیله میدان ویرمیور. یازه میدان‌ویرملیسکز ویاخود قاپیتولاسیونلرله بزبو میدانی جبراً آلیرز. زیرا قوت بزده‌در. حقده قوتده‌در» بیلمم بونی تمامیله قبول ایتسه‌ك نه اولور؟ لکن امین اوله‌بیلیرزکه مجله‌مز بودرجه تنقیده شایان دکلدر. مجله‌مزك باشلیجه برقباحتی وارسه اوده استناد ایتدیکی علمك، علم‌حقوقك یالکزجه‌بزم معارف‌موروثه ملیمزدن عبارت اولمسی، بزم روح ملیمز بولنمسیدر. مع‌مافیه مجله‌مزده احتیاجات حاضره اعتباریله اوفق تفك بعض شایان تعدیل موادده اوله‌بیلیر. بوندنده بزم‌فرانسه قانون مدنیسنه عرض احتیاج ایتمکلکمز ایجاب ایتمز.

بحرینی کوران نفهمز بنـه بزم روح ترقیاتمزی تأمین ایتمکه کافیدر. الویرر که بز اوبضاعهٔ علمیه‌مزی غیب ایتمیه‌لم. اولبابده‌کی اجتهادات ترقی جویانه‌مزه خلل طاری اولماسون. قانون مدنیمز انحصارات وتطاولات اقتصـادیه‌ده اجرا ایدیله‌جك روللره قارلره، معاملات هوائیه‌یه وبوکا ملحق اولان مهالك مدنیه‌یه میدان ویرمامکه چالیشیرسه مدنیت مستقبله کندیسنی آلقیشـلایه‌جقدر. آنك نظردقتدن قاچیرمیه‌جغی نقطه حقیقی برضرر اقتصادی، حسن تعاونی اخلال ایده‌جك بر محذور مدنی میـدانه کتیرمامکدر. بوکون اوروپا مدنیتنی تهدید ایتمکدن کیری قالمیان اجتماعی جریانلره نظراً قانون مدنیمزك روح الحیاتی آتی اعتباریله دها سالم اولسه کرکدر.

قودسیویللك افتخار ایتدیکی لزوم مقاوله اساسی بزده ده بردستور حقیقی‌یه مربوطدر.

بز (المؤمنون عند عهودهم) اساسنی قبول ایتمشزدر. فقط بو حکم قانون مدنیمزه مقیداً کچمشدر. قارشوسـنده (ضررازاله اولنور درء مفاسد جلب منافعدن اولادر) دستورلری واردر. (المؤمنون عند عهودهم) دسـتوری بزده ایکی جهتله موضوع بحثدر.

بریسی عمومیت اعتباریله جهت تطبیقیدرکه بو جهت قانون مدنینك معدنی دیمك اولان اخلاق ودیانت نقطهٔ نظرندندر. یعنی بزم علم اخلاقمز بر آدمك ای کوتی ویردیکی سوزده ثباتی امر ایدر. دیکری ایسه قانون مدنینك دائرهٔ قضاسنه داخل اولان جهتدرکه بو جهتده براز خصوصیت واردر. دیانةً واخلاقاً محافظه‌سی لازم کوریلان هر مقاوله قضاءً لازم اولمق اقتضا ایتمیوب بعض قیود و شروط ایله مقید بولنور. یعنی بر مقـاوله‌نك هم شخصین بیننده هم مدنیت عمومیه نظرنده لازم اولمسی، خفی، جلی، مادی، معنوی، دفعی وتدریجی، نزاع، جدال. ضرر، تهلکه‌یی احتوا ایتمامسی نقطهٔ نظرندن قانون مدنی اودستور اخلاقی‌یی تقیید وتخصیص ایدر.

اخلاق ودیانت مقـاوله‌ده ثبات ومتانتی قضا وقانون مدنی ایدیله‌جك مقـاوله‌ده احتیـاط وبصـیرتی تعلیم وتلقین ایدر.

بزم علم اخلاقمزه نظراً وجوبی مؤکد بولنان حفظ عهد ومقاوله قضیه‌سنك ثمرات حقیقیه‌سنی تقدیر ایده‌بیلمك ایچون حکومات اسـلامیه‌نك اجرا ایتدیکی معاهداتنده ثباتنه باقمق کفایت ایدر ظن ایدرم. بر حکومت اسلامیه‌نك نقض عهدینه بلکه اندر تصادف اولنور. فقط قانونلری هر مقاوله‌نك لزومنی آمر بولنان حکومتلرك الڭ یقین اولمق اوزره برلین معاهده‌سنه اوردقلری ضربه مدنیتلرینك ماهیتنی اثبـاته کافی کورینور. [١] ایشته مارالذکر نقاط نظر اعتباریله قانون مدنیمز بالجمله عقود ومقاولاتی صحیح، فاسد، باطل اولمق اوزره اوچ قسمه آییرر و مقـاولات مدنیه‌نك الڭ مهم قسمی مبادلات مالیه اولمق اعتباریله‌ده احکام معاملاته عقد بیعدن ابتدار ایدر.

بزده هر بر شخصك مال دیکری بر صورت باطله‌ده الده ایتمامسی بر وظیفه وکندی مالنی‌ده دیکرینك بر وجه باطل ایله الده ایتمامسی بر حق حقیقیدر. بونکچون هر مبادله‌ده تراضئ حقیقی لازمدر. بناءعلیه محلنه مصروف اولمیان ویا هیچ تراضی و امارهٔ رضـا بولنمیان مقاوله‌لر باطل و نقصان تراضی یاخود بالنتیجه برضرر ملحوظی ویا بر مخاطره، بر منازعه‌یی مؤدی بولنـان مقاوله‌لر فاسـد و شخصـینك دوام رضـالری شرطیله جاری و معتبر اولدیغی کبی بتون محاذیردن سـالم و تراضئ حقیقی‌یی متضمن بولنان مقاوله‌لرده تمدن وتعاون جدی مقاوله‌سی اولمق اوزره عموم نظرنده صحیح و معتبردر.

مدنیت حقیقیه‌نك غایه‌سی عالمده نزاع و فسادك ارتفاعی واخوت حقیقیه‌نك تأسسی اولدیغنه کوره [٢] فی الحقیقه انسانلر ارەسنده عقد ایدیله‌جك هر مقاوله‌نك خطر وغرر

[١] بونك بر مسئلهٔ سیاسیه اولمسی مدنیت حقیقیه نقطهٔ نظرندن مدار تأویل اوله‌ماز.

ونزاع احتمالندن وارسته اولمسی ایجاب ایدر و بوصورتده وقوع بولان مقاولات نتیجه‌سنده نزاع تحدث ایدرسه او نزاع مقاولهٔ مذکوره‌نك ماهیتنه دکل شخصینك خصوصیت حالنه عائد اوله بیلسون .

شوحالده معاملات مدنیه‌ده استیلای اقویایه مزاحمه بابنده ذکری سبق ایدن مطالعاتدن استنتاج اولنورکه قانون مدنیز مبادلاتده تراضیٔ حقیقی‌یی اساس اتخاذ ایده‌رك هر بر شخصه الداتمامه‌یی بر وظیفه والداتامه‌یی برحق اولمق اوزره تعیین ایدوب بو وجهله حیله کارلق وطولاندیریجیلغی اچیق، قاپالی بتون معناسیله سده چالشمش اوله‌جقدر. والداتمق، الداتلق معناسنی متضمن اولان مجهول العواقب مبادلهٔ مالیه‌یی ، اصطلاح فقهیمزده بیع بالغرر دنیلن مبادله‌یی فاسد کورمشدر .

معناسی افادهٔ آنفه‌دن اکلاشیلن وزمانمزده اولدیغی کبی ازمان جاهلیه‌ده ده کثیرالوقوع اولان بیع بالغرری حقوق اسلامیه‌نك صورت عمومیه‌ده نهی ایتمسی اوزرینه مجتهدین فقها آنك حادثاته وجوه تطبیقی خصوصنده بذل مساعی ایتمشلردر .

شوراسی قید اولنمق ایجاب ایدرکه تجارت ، معاملهٔ بیع وشرا نفس الامرده غرردن قطعیاً انفکاك ایده‌مز . بوقسه آندن کار وتمتع امید ایتمك احتمالی قالمز . بوندن طولایی منهی اولمق لازم کلان غرر، غرر مطلق اولمیوب غرر کثیر اولمق اوزره تقییداولنمق ایجاب ایتمش وایشته اصل فقها بوکبی بیعلری تدقیق ایدرکن ملحوظ اولان غررك کثرت وقلتنی تقدیر نقطهٔ نظرندن اختلاف ایتمشدر. برده غررك کثرت وقلتنی تعیینده زمانك و عرف و عادتکده تأثیری انکار اولنه‌ماز. بیع بالغرر طویل الذیل اولدیغیچون بز موضوع بحثمزه عائد اولانه حصر کلام ایده‌لم.

(۲) که بزم تلقیمزه کوره غایهٔ مدنیت بودر . مبانیٔ عالیه آثار صناعیه ترقیات مادیه بوغایه‌یه خدمت ایتدکجه بز آنلری مدنیت دکل مصائب مدنیه شهوات بشریه عد ایتمکده معذور اولورز

فقهامز نظرنده عاقدینك ویا برینك علم ونظرندن غائب اولان بر شیئك بیعی محط اختلاف اولمش فقهای شافعیه صورت مطلقه‌ده فسادینه قائل اولمشلر فقهای مالکیه اوصاف مخصوصه‌سی تعیین ایدلمك شرطیله تجویز ایتمشلر فقهاء حنفیه ایسه تسلیمنده خطر وتهلکه اولمدیغی تقدیرده یالکز اسم خاصی تعیین ایله صحتنه ذاهب اولمشلر . وشافعی ومالکی حضراتنك سبب فساد کوردکاری ضرر ملحوظی اولابابده‌کی نصوصه استناداً خیار رؤیتله ازاله ایتمشلردر .

بومیانده مبیعك قبل القبض بیعی مسئله‌سی بالطبع داخل اولمشدر . امام شافعی وامام محمد منقول اولسون عقار اولسون مبیعك قبل القبض بیعنی تجویز بیورمامشلر وامام مالك اوصافنك بیانی شرطیله تجویز بیورمشلردر. فقط امام اعظم وامام ابویوسف عقارده غرر وخطر تسلیم، یسیر اولدیغی ایچون صحتنی ومنقولده غالب وکثیر بولندیغندن عدم صحتنی اجتهاد بیورمشلردر . وغیرمقبوضك بیعنی نهیه متدائر اولان حدیثك — که امام شافعینك باشلیجه دلیلیدر — علت نهینی آنجق منقولده کوره بیلمشلردر. وفقط بزم اصول استدلالمزه نظراً اصل مشکلات مذکور حدیث ایله قرآن عظیم الشانده‌کی آیتك اطلاقی آره‌سنده حس اولنان تعارضی حل جهتنده رونمون اولور. بوراسی مزاج بحثمز اعتباریله خارج صدد اوله‌جغندن اصل مجله ماده‌سنه کچه‌لم .

مابعدی وار
کوچوك حمدی

دینداراق ودینسزلك

مقاله

۱

مکاتب ابتدائیه‌دن باشلایه‌رق درجات تحصیلك هر برینه کوره اوقونان درسلرله دیانتك ، ایمان وکفرك ، دینسزلکك ؛ حقیقت وماهیتلری اوکرنیلمش اولدیغندن

[illegible] ایمانك سبب اوله‌جغی نعمت وسعادت [illegible] بواز واسبابندن وباعث اوله‌جغی نقمت وشقاوتدن بحث ایده‌جکز .

نور ایمانه تجلیکاه اولان بر قلبك صاحبی بوتون ممکناته قادر، شئونات جاریه‌یی مدبر ، کافه حادثاتده مؤثر ، کمالات جلیله ایله متصف وبالجمله نقائصدن منزه بر ذاتك موجودیتنه هر درلو شك و ترددن آزاده اوله‌رق ینانمش اولدیغندن اقوال وافعالنده کذب وریادن ، معاملاتنده حیله وغرضدن آزاده قالیر . واقعا اهل اسلامدن بعض کیمسه‌لرده اخلاق رذیله، افعال غیر مرضیه و اقوال کاذبه کورلمکده‌در . فقط بو حال ؛ بو کیملرك ایمان واعتقادنده لازم کلان قوت بولنمدیغندن وکندیلرینك ایجابی قدر تربیهٔ دینیه کورمدیکندن نشئت ایتمکده‌در .

بناءً علیه اسلام اولدیغی دعواسنده بولنانلردن ظهور ایتدیکی کوریلان چیرکین وایکرنج بعض احوالك مسئولیتی شریعت جلیله‌یه دکل تحصیل وتربیه‌ده‌کی قصور ونقصانلرینی ازاله واکمال ایتمه‌دکلرندن طولایی شخصلرینه متوجهدر. برده اهل ایماندن اولمدقلری حالده علماً ومعاملةً بر بچه محاسنی احراز ایتمش اولان کیمسه‌لرك احوالی دخی دعوامزه اعتراض تشکیل ایده‌مز. چونکه افراد بشر اجتناب رذائل واکتساب فضائل قابلیتنی حائز وا کاخلقةً مستعددر . انلردن هر بریسنکده انواع مختلفه‌سی ، درجات عدیده‌سی واردر. آنجق دیانت نامیله یاد اولونان مزیت جلیله بو قابلیت واستعدادی تقویه ایتمکله برابر فضائل بشریه‌یی احراز واجرا خصوصنده صفوت وخلوص نیت یعنی ریادن وهر درلو اغراض خسیسه‌دن نزاهت آنجق دین وایمان ایله اتصافه وابسته‌در .

ایمانك منفعتی بویله عرض اولندیغی کبی صاحبنه منحصر اولمیوب صحیحاً مؤمن کامل اولان کیمسه‌لرك مناسبتنده ، محیطنده بولونان هر شیئ حتی حیوانانه، نباتاته وارنجه‌یه‌قدر هرشیئ آنك ظلمندن، غدرندن، تجاوزندن مصون اولدقدن بشقه لطفندن، عنایتندن مستفید اولور . اعتقادلری تام ، دیانتلری صاغلام اولان حاکملر هیچ بر حکملرنده بیله‌رك خط مستقیم عدالتدن نقطه مقداری انحراف ایتمزلر .

نعمت ایماندن محروم اولان حکامك دخی دائرهٔ معدلتدن چیقمیانلری آز دکلدر .

آنجق براعتقاد متین وصحیحك زیر حکم واداره‌سنده بولونان قوهٔ حاکمه دائما مخافت الهیه قومانده‌سی آلتنده بولندیغنه بناءً هر حکمنده ، هر اجراسنده کندیسی ایچون برثواب ابدی وعدالتدن آیرلدیغی صورتده بوکا مقابل عقاب اخروی وقوعه کله‌جکنی هیچ بر وقت نظر امعاندن اوزاق طوتماز . بناءً علیه محافظهٔ عدالت خصوصنده اهتمام تام صاحبی اولور . [اسلامك ادوار ذهبیه‌سنده[۱] حکومت ایتمش اولان خلفای راشدین افندیلرمز حضراتنك دکل علمای اسلامیه طرفلرندن ، مورخین اجانب جانبلرندن یازیلمش ، ضبط ایدلمش اولان احوال تاریخیه‌لری بو مدعانك شهود عادله‌سندندر .]

بوکا مقابل اوله‌رق ایمانسزلر بو درجه‌ده عالی ، متین بر قوتك تحت تأثیر نفوذنده بولنمدقلرندن اوته‌کیلرك متانتنی حائز اوله‌مازلر . برده اوچنجی نعمت وسعادت واردرکه ابدی اوله‌رق یشایه‌جغمز . آخرت نامیله یاد ایله‌دیکمز عالمده‌کی سعادتدر .

کفرك انواعی

کفر ؛ جهلی ، عنادی و حکمی اولمق اوزره اوچ قسمدر . جهل ایکی درلو اولور : برینه جهل بسیط ، دیکرینه جهل مرکب دینور .

جهل بسیط اشیادن هرهانکی برشیئ حقنده کشینك

[۱] اسلامیتك برنجی دورینه ؛ الکایی دورینه اطلاق اصطلاح تاریخیدر .

(شویله‌در) ویاخود (شویله دکلدر) طرزنده هیچ بر نوع ادراکی اولمامیسیدر .

جهل مرکب برشیئی یاکلش اوله‌رق اوکرنمش اولمق وادراك ایلمکدر .

بش آلتی یاشنده‌کی چوجقلرله هیچ تحصیل کورمه‌مش آدملرك علوم وفنون مسئله‌لرینی بیلمه‌ملری جهل بسیط، هانکی بر مسئله‌یی ویا ماهیتی بر آدمك یاکلش اوله‌رق بیلمه‌سی جهل مرکبدر .

کلهلم ایمانده‌کی جهل مسئله‌سنه : نعمت ایمان ایله متنعم اولمیان کیمسه‌لردن برقسمی اساساً مسائل ایمانیه‌نك نه‌لردن عبارت اولدیغنی بیلمه‌مش ، اوکرنمه‌مش بناءً علیه او مسائله اینانمامش اولان کیمسه‌لردر . ایشته بونلر ایمان خصوصنده جهل بسیط اصحابیدر . کنلرنی دائرهٔ هدایته کتیرمك اوقدر مشکل اولمیوب ارشادات جزئیه ایله اصلاح اولنمالری ممکندر .

قسم ثانی مسائل ایمانیه‌دن بعضیسنی ویاخود جمله‌سنی یاکلش اوله‌رق اوکرنمش، اول بابده‌کی حقلری باطل ، باطلری حق اعتقاد ایتمش اولان کیمسه‌لردر .

بونلرك صنوف مختلفه‌سی واردر . بر قسمی الوهیتی انکار ایدر. برقسمی الوهیته اینانیر ، ادیانی انکار ایدر .

بونلری طریق هدایته سوق ایتمك اولکیلردن خیلی کوجدر . چونکه ابتدا دماغلرندن اویاکلیش وباطل اولان فکرلر کوزلجه سیلنه‌جك وصوکرا انك یرینه طوغری برطاقم مسئله‌لر قونیله‌جقدر .

حالبوکه بوزواللیلرك صاقلادقلری عقائد باطله بعضیلرنده اسکیمش وتثبت ایتمشدر. برقسمی ده معلومات ومعتقداتنی تأیید وتنویر ایده‌جك یولده کندی عقلنجه وثائق ودلائل بولمشدر . بوکبیلره اول امرده بو وثائق ودلائلك باطل وواهی اولدیغنی اکلاتملی آندن صوکراده عقائد حقه‌یی اثبات ایلیان دلائل صحیحه‌یی ایراد وتعلیم ایله هدایتلرینه چالیشملیدر .

انلر میاننده برطاقم ارباب عناد وتمرد واردرکه حق وصوابی قبول واعتراف ایتمك خصوصنده عادتا جان ویرمکدن زیاده زحمت چکرلر. پك چوق دین وایمان منکرلری بیلورزکه احکام دینیه‌دن حقیله بر مسئله بیلمدیکی حالده انکارنده ثبات واصرار ایلر . وسز اوکرتمك ، اکلاتمق ایچون اوغراشیر زحمت چکر ایسه‌کز (نه‌یاپه‌یم زور ایله اینانیلماز؛ بودیدیکك شیلره اینانمق المدن کلیور) طرزنده مقابله ایده‌رك عقلنجه خجالتدن ، مسئولیتدن قورتولمش اولور .

فقط آلدانیور . اساساً انسانك برشیئی بیلمه‌سی واعتقاد ایله‌مه‌سی هیچ بر زمان جبر ایله وقوعه کلمش اولدیغنه حکم ایدیله‌من . آنجق علمك ، اعتقادك حصولی ایچون ایجاب ایدن اسباب حصول بولدقدن (احساس ویاخود دلائلی قاعدهٔ مخصوصه‌سی دائره‌سنده تفکر وملاحظه ایله‌دکدن) صکره علمك ، اعتقادك حاصل اولیویره‌مه‌سی امور ضروریه‌دنمی دکلمی ؟ بورالرنده اختلاف ایدلمشدر. لکن بواختلافلك نتیجه‌سنده هیچ بروقت زورله اینانمق دخی وقوعه کلدیکی فکرینه ذاهب اولان بولنمامشدر .

عقل ونقلك بو بابده ویره‌بیله‌جکی امر ؛ بیلنمه‌سی لازم اولان امور واحکامی اوکرنمك ایچون صرف قدرت ایدلمه‌سی جهتنه معطوفدر. انسانلر طبعاً وخلقةً منفعتلرینی طالب وجالب ومضرتلردن متنفر وهاربدر. بونك ایچون اول امرده مضر ونافعی اوکرنمك احتیاجنه خلقةً محکومدر. چونکه بونلر بیلینمدکجه ملتزم اولان طلب وهربدن هیچ بریسی قابل ایفا اولاماز .

مابعدی وار

مصطفی عاصم

تاريخ اسلام صحائفندن

مابعد :

بر كيجه‌تصور اولنسون كه: قطعهٔ حجازيه‌ده‌كى قومسال چوللرك، قايالق طاغلرك شعلهٔ يكانه‌سى اولان قرص قمر، قبهٔ آسمانده جلوه‌كر دكل .

حوالئ خاليه ، قورقونج برظلمت متضاعفه ايچنده قالمش . چوللر : پهناى سواد كبى اوزانوب كيديور . طاغلر، مدهٔ آه مثالى يوكسه‌لوب طورويور .

درون بوادى، ياراسه‌لرك ساحهٔ پروازى، شواهق جبال بايقوشلرك لانهٔ آوازى اوليور .

بويله بر كيجه‌ده سكون مدهش :

ساكن وساكت اولان هرذره‌سنده يوق حيات

غالبا خاموش موت اولمش بو يرده كائنات

بتيله تصوير ايديله‌بيلن قارا كلق بر چولك سينهٔ سياهندن فيرلامش فوارهٔ ظلام كبى نمودار دهشت اولان بر حصارك بالاى ديوارنده بر خيالك وجودى آنجق سماى بيدارك عيون دوربينى بولونان كواكب طرفندن كوروله بيليوردى .

بو خيال ، بر قادين وجودى ايدى كه هيجان احتراز ايچنده مردانه برعزم ايله بلنه باغلاديغى ايپدن سوزوليور وشعاع شمسك ارضه نزولنى تنظيراً حصارك اوزرندن يره اينيوردى . ايپك اهتزازندن حصوله كلن خيشيرتينك دويولماماسى مطلوب ايمش كبى باديه روزكارى اسمكه، واديه‌ده‌كى قوملرى داغيتمغه، طاغلرده‌كى قايالرى ايكله‌تمكه باشلامشدى .

قادين ، زمينه‌اياق باصنجه طوروب اطرافى ديكلدى .

صانكه اولمش سرتسر بربقعهٔ مقبر نما

هيئته‌كى بيابانده كنديني كورن وتعقيب ايدن اولماديغى آكلاينجه خطوات محترزه ايله اورادن اوزاقلاشدى . بر چول پريسى كبى ظلمت لياله قاريشدى .

عجبا بو ظل زائل ، بو وجود خيال آلود كيمدى ؟ خبر ويره‌لم كه بونور عصمت ، اوسيلرك رئيسى وحصار ضحيانك منزويسى اولان (احيحه بن الجلاح) ك زوجهٔ عفيفه‌سى (سلمى بنت عمرو بن شريد) ايدى .

كنديسى قبائل خزرجيه وبنات نجاريه‌دن اولديغى حالده رئيس اوسيانه تزويج ايدلمش وطرفين آراسنده جريان ايدن مخاصمات ومقاتلاته بى‌طرف قالمشدى .

لكن ، زوجنك شان‌مردانكى‌يه ياقيشماية‌جق‌صورتده خزرجيلرى باصمغه قرار ويرمه‌سى غيرت عصبيه‌سنه دوقونديغندن قبيله‌سنى قورتارمق ايچون فراش زوجيتى فدايه قرار ويردى .

سكان ضحيانك خواب كران غفلته دالديغى وبصر وبصيرتى كشاده انجق كنديسى قالديغى مظلم بر كيجه‌ده بر ايپ واسطه‌سيله حصاردن اينه‌رك قومنى خبردار ايتمكه شتاب ايله‌دى .

ايشته صورت نزولنى تصويره چاليشديغمز قادين ، بو سلمى ايدى كه عزمنده موفق اولمش، اوسيلرك على الغفله كله‌جكنى وخزرجيلرك شوباصقينه قارشى متيقظ بولونماسى ايجاب ايله‌ديكنى آكلاتدقدن صوكرا خانهٔ زوجه قلباً وداع ايده‌رك پدرينك اوينه كيردى .

احيحه ، ايرته‌سى كونى حرمنك فرارينى آكلاينجه تشبثنك دويولديغنى وارتق ياپيلاجق باصقينك بى سود قاله‌جغنى درك ايده‌رك زوجهٔ عفيفه‌سنى تطليق ايله اكتفايه مجبور اولدى .

احيحه‌نك قيمتنى بيله‌مه‌ديكى بو عفيفهٔ عذرا ، ايپ ايله حصاردن اينديكى ايچون (متدليه) عنوانيله اشتهار و (هاشم بن عبد مناف) مقاله‌سنده يازديغمز وجهله مشاراليه حضرتلرينك زوجه‌سى ومفخر عالم صلى الله عليه وآله وسلم افندمزك جده‌سى اولمق شرف جهانبهاسنى احراز ايله‌دى .

انصار كرامك سيدالمهاجرين افنديمزه معاونتى تسهيل

ايچون هاشميلرله خزرجيلر اراسنده برصهريت تأسيسنى
وجواهر نجاريه‌دن بردركرانقيمتك سلسلة الذهب نبويه‌يه
علاوه‌سنى حكمت بالغهٔ ربانيه اولجه شو صورتله تهيئه
بويورمشدى .

يوم السراره وقعه‌سى: يوم الرحابه‌ده خزرجيلره مغلوب
اولان اوسيلر ، مخاصملريك غلبه‌سنى چكه‌مه‌دكلرندن
يكى بر مقاتله ايچون بهانه آرامقدن كرى طورمايورلردى.
نهايت اوسيلردن بنى عوف ايله خزرجيلردن بنى حارثه
بينده هيچدن برنزاع چيقارق مبدل قتال اولدى (سراره)
موقعنده درت كون قدر دوكوشديلر . ايكى طرفدن ده
برچوق مجروح وبرچوق مقتول دوشدى . صوكره ينه
خزرجيلرك غلبه‌سيله آيريلديلر.

مابعدى وار

طاهر المولوى

(اهل اسلام وعلوم) مابعد

مقاله

٥

دردنجى عصر هجرى‌يه قدر علوم دينيه وشرعيه‌نك
هرشعبه‌سنده متبحر وحقنده ايت كريمه ويا حديث شريف
ويا اجماع مجتهدين بولنان مسائلك ماعداسنده اجتهاده
مقتدر برچوق علماء ائمه يتشمشدر. انلر استنباط احكام
بابنده اتخاذ ايلدكلرى مسلك اعتباريله ايكى صنفدر :
برى عراقيلر ، ديكرى حجازيلردر. عراقيلرك امامى
امام اعظم عنوانيله شهرت بولان ابو حنيفه نعمان بن
ثابت حضرتلرى، حجازيلرك مقتداسى امام المدينه عنوانى
احراز ايلين حضرت امام مالكدر.

بين الفقها ائمهٔ عراقيونه (اهل رأى وقياس) و ائمهٔ حجازيونه
(اصحاب حديث واثار) دينير. بوتوصيفدن مقصد عراقيلرك
سنت سنيه‌يه واحاديث جليله‌يه انتسابلرينك محدوداولديغى
دعواو ياخود رأى و قياسلرينى احاديث شريفه‌يه ترجيح
ايلدكلرينى ادعا دكلدر . كذلك حجازيلرك قياس فقهايى
ادلهٔ شرعيه‌دن عد ايتمدكلرى يولنده بر اسناد و افترا
دخى قصد اولنمامشدر . چونكه امام اعظم حضرتلرى
هرهانكى بر حكم شرعى‌يى اثبات ايچون صره‌سيله آياته،
احاديثه، اجماع امته مراجعت ايلر، انلرك هيچ برنده حكمنى
بوله‌مديغى مسئله حقنده اصحاب كرام حضراتندن برذاتك
سوزى بولنوب بولونمديغنى تحرى ايدر اكر اولبابده
اختلافدن عارى برقول صحابى‌يه مطلع اولورسه درحال
قبول ايلردى و شايد اقوال صحابه‌ده اختلاف كوررسه
نصوصه الك يقين، الك موافق اولان قولى ترجيح ايدردى.

حقنده نص شرعى ويا اجماع امت بوله‌مديغى واختلافدن
ازاده برقول صحابى‌يه دسترس اوله‌مديغى نقطه‌لرده علماى
تابعين اره‌سنده اختلاف ايدلمش ايسه هيچ بريسنى على
طريق التقليد قبول ايتميوب قياس و اجتهاد بويورردى.
برده اخبار احاد تعبير اولونان يعنى متواتر و مشهور
اولميان احاديث شريفه ايله عمومات قرآنيه‌يى تخصيص
ايله‌مكى طوغرى بولميوردى . الفاظ عمومدن اولديغى
جهتله جميع مدلولاتنه شمول وتناولنده قطعيت بولونان
بر نص شرعى هر هانكى بر دليل ايله اولورسه
اولسون تخصيص ايديلنجه هم شمول واحاطه‌سى تحديد
ايديلير هم ده حكم ودلالتنده‌كى قطعيت ظن مرتبه‌سنه اينر؛
حضرت امام ايسه دليل ظنى درجه‌سنى كچه‌مين اثار احاد
ايله قطعياتى تخصيص ايده‌رك انلرى ظنياته تحويل ايتمكى
تجويز ايتميوردى .

امام مالك حضرتلرى مدينهٔ منوره سكنه‌سنك بلا
اختلاف اجرا ايده‌كلدكلرى اعمالى شرع شريفه موافق
وآنلرك شو اجراده‌كى عدم اختلافنى دخى مسئله‌نك
حقيقتنه دليل وسند اوله‌رق قبول ايديوردى . چونكه
بلدهٔ مباركه اهاليسنك بوصورتله وقوعه كلن اجرا آتى
ابا واجدادلرى اولان حضرات اصحاب كرامدن كورمش

اوللرينك وانلرك‌ده صاحب شريعت عليه السلام افندمز
حضرتلرندن اخذ وتلقى ايتمش بولنملرينك دلائلندندر
ديبوردى. ابوحنيفه حضرتلرى ايسه بونك بر دليل
شرعى اولمسنى التزام ايتمدى. شو افادات جمله‌دن آكلاشيليور كه
هيچ بر طرفك شرائط اجتهاديه‌سنده قصور ونقصان
بولونديغنه دلالت ايده‌جك بر سبب، بر حال يوقدر.
واختلافات واقعه‌دن هيچ برى هيچ برجهتك حائز
اولديغى مزايايى تنقيصه وسيله اوله‌ميور. چونكه هرحالكى
علمه، فنه عائد اولورسه اولسون برمسئله‌يى كشف ايتك
ايچون بعضاً طرق عديده، وسائط مختلفه موجود اوله‌بيلير.

كشف واستخراجى مطلوب اولان مسئله ؛ احكام
شرعيه‌دن اولونجه شرائط مخصوصه‌سى دائره‌سنده ادلهٔ
اربعه‌دن هرهانكيسى ايله اولورسه اولسون استنباطى
باطل اولماز. واقعا ادلهٔ شرعيه ميانده قوت و شرفجه
تقدم وتأخر واردر. وقياس نقها الكمؤخريدر. حتى مثبت
دكلدر مظهردر. فقط امام اعظم حضرتلرى كتاب، سنت
واجماع امتدن عبارت اولان اصول ثلثه‌دن بريسى كنديجه
ثابت ايكن آنى ترك ايله قياسه مراجعت ايتميوردى.
شو قدر واركه بعض ائمهٔ عظام نظرنده ادلهٔ شرعيه‌دن
عد اولونان بعض شيلر انك نظرنده ادله‌دن معدود
اوله‌ميور وكذلك بعض ائمه نظرنده ثابت اولان برروايت
عندالامام معتبر اولان شرائط ثبوتى حائز اولمديغى جهتله
ادله عدادندن چيقمش اوليوردى. ايشته حضرت امامك
قياسه مراجعتى بوكبى نقطه‌لرده‌در. وبوعرض اولونان
اسبابه مبنى قياسه مراجعتى سائر مجتهدين عظام حضراتندن
زياده‌در. بناءً عليه عموماً فقهاى عظامك تسليم وتصديق
ايله‌دكلرى وجهله ائمهٔ حنفيه رأى وقياس خصوصنده ملكهٔ
فائقه صاحبى اولمش واوصفتيله شهرت بولمشدر.

ائمهٔ حجازيه دخى حقلرنده اصول معتبرهٔ شرعيهٔ ثلثه‌دن
برينه ظفرياب اوله‌مدقلرى مسئله‌لرده قياس ايله حكم
ايدرلردى. يوقسه مذاهب اربعه مجتهدين عظامندن وبنه
طبقه‌لرنده بولونان ارباب اجتهاددن هيچ برى ادلهٔ شرعيه‌دن
استنباط احكام ايتك خصوصنده قاصر دكلدر. وهيچ
برى كندى نزدنده ثابت اولميان آثار ايله استدلال ايتمز.

ائمهٔ اربعه حضراتندن ماعدا هر برينك زمان وبلادنده
نيجه بيوك مجتهدلر ظهور ايتمشدر. فقط مذهبلرى تدوين
اولونمديغى واتباعنده سائرلرى قدر كثرت بولونمديغى
جهتله مندرس اولمشدر. آنجق قسم اعظم امت بالخاصه
اهل سنت نزدنده مذاهب كليه معتبرده قرار بولمشدر.
مجتهدين عظام حضراتنك جمله‌سى توفيق وهدايت اوزره‌درلر.
بعض احكام شرعيه‌ده وقوعه كلن اختلافات هيچ بريسنك
كمالنه طوقونمز. زمان صحابهٔ كرامدن اعتباراً بين المجتهدين
مسائل فرعيه‌ده اختلاف اوله‌جغنه وصاحب شريعت
عليه السلام افندمزك بويولده‌كى اختلافاته مساعده وامتى
حقنده عين رحمت عد ايدلمش اولدقلرينه آثار واحاديث
شريفه دلالت ايتمكده‌در. مذاهب اربعه‌نك هر برى بر
منهاج هدايتدر. برينه اقتدا لازم وابتداءً هانكيسنه
متابعت اولونسه جائزدر. حتى شروط معتبره دائره‌سنده
انتقال بيله تجويز اولونور. آنجق تلفيقه جواز شرعى
يوقدر.

مابعدى وار

مصطفى عاصم

كل اناء يترشح بمافيه

« علوم اجتماعيه‌دن، علوم اقتصاديه وسياسيه‌دن، علوم
طبيعيه ورياضيه‌دن بونجه شعبات جديده واركه صرف
ترقيات حاضره محصوليدر؛ قرون وسطاده يوقدى، حتى
اسملرى يوقدى. طبيعى السنهٔ اسلاميه‌ده بوعلومه دائر
تدوين اولونمش حالا بركتاب يوق مكر كه ايى، كوتى آوروپا
(مؤلفيندن) ترجمه ايدلمش اوله »

عجائب ! دیمك بتون علومك ايلك وضع وتصنيف ايدلديكى نقطه‌ده توقفه محكوم بولنديغى ، تعاقب اعصار وتلاحق افكار ايله شكلاً ، كمية انقلاب وتكامله معروض اوله‌ميه‌جغنى ادعا ايدنلرده وارمش كه بونلرى مقام استشهادده سرد ايدييورسكز. نامق الحروف ؛ هيئت بشريه ايچنده علمله آز چوق مناسبتى اولانلردن هيچ برفرد تصور ايده‌مم كه بويله‌بر ادعاى غريبده بولونسون .

سيدالحكماء صلى‌اه عليه وسلم افندمز حضرتلرى بيله (وقل رب زدنى علماً) منطوق منيفنجه مزيدعلمى تمنى‌ايله مأمور ايدى . هم قابلميدركه فطرةً جهول بوانان بشر، عمان‌علومى‌اوكوچوك‌محفظهٔ مغزنده‌جمع‌ايده‌بيلسون. بوحقيقت مسلمه‌يه قارشى علمك مرور دهور وتعاون انديشه وشعور ايله‌ترقى وتكاملى قضيه‌سنى انكاره جرأت ايتمك اولسه‌اولسه علم‌ايله‌هيچ برعلاقه ومناسبتى اولميانلر طرفندن واقع اوله‌بيلير .

صرف ترقيات حاضره محصولى اولان شعبات‌جديدهٔ علومك قرونو سطاده ظل مرسمى دكل حتى اسملرى يوقمش . قباحت كيمده ؛ قرون وسطى ديمزمى كه :

ياهو ! برآز انصاف بيورك . دورهٔ اعتلا وكمالمده اجتماعى ، اقتصادى ، سياسى ، طبيعى ، رياضى نيجه علومك قواعد اساسيه‌سنى ايلك وضع ايدن بن‌ايم. بروقتلرشرق وغربى لمعات‌معارفمله تنوير ايتدم . كتبخانهٔ جهانى‌امهات آثارمله طولديردم . برحالده‌كه مشتاقان علوم وفنون ، چار اقطار ارضدن فوج فوج تزدمه كليرلر ؛ كتبخانهٔ فضل وكمالمدن استفاضه ايدرلردى . واحيفا كه دورهٔ اخيره‌مده‌معروض اولديغم‌كوناكون‌نوائب متواليه يوزندن يتيشديرديكم دهات ، فضلاء ، فلاسفه ، حكماء ، اطباء حاصلى بتون متخصصلرم ، مجددلرم برر ، ايكيشر طعمهٔ دندان روزكار اولديلر . اخلاف ايسه مزيتمى، علومنزلت وكعبمى لايقيله ادراك وتقدير ايده‌مديلر .

« معرفت ، التفاته تابعدر »

« مشتريسز متاع ضايعدر »

ديرلر . چوق كچمدى بنده‌ده بوحال تجلى ايلدى . سوق عكاظلرم ، انجمن دانشلرم ، دارالفنونلرم ، كيمياخانه‌لرم تدريجاً اندراسه يوز طوتدى . كالاى‌معارفم نمناك‌ديوارلر آره‌سنده چورومكه محكوم‌اولدى . اوكوزلم امهات آثار ؛ لسان حال ايله :

اضاعونى واى فتى اضاعوا
ليوم كريهة وسداد ثغر

نشيدهٔ تلهفمدارينى‌زمان‌زمان تكرار ايتدى‌طوردى. لكن كيمسه‌يه اسماع ايده‌مدى . نهايت تجليكاه اولنمده دركهٔ انحطاط وخموله دوشورولدم . بركت ويرسون‌كه « لكل ساقطة لاقطة » دستورنجه اجنبى زوارم بنى او دوشورلديكم‌موقع‌ناهموار‌دن‌چيقاردى ؛ اوداوخويشانمدن زياده آغوش اشتياق وغرامنه چكدى . بنده دها شعشعه‌لى برصورتده اوراده تجلى ايتدم . يكى ، يكى ياوروجقلر يتيشديردم . ايچلرنده زنده ، توانا ، دائما تكامله مستعد ومشتاق بابايكيتلر بيله وار . بوكون‌بنم كبى برمادراعصار ديده‌ايچون بوشرف‌ده‌كافى . لكن‌اى‌مشرق عرفانمك ايلك نوزادلرى اولان اخلاف‌شرقيون! اخص تمنيلرمسزكده مروتكزى، سعادت وتكاملكزى كورمك ويالكز بونكله ادوار مستقبله‌يه قارشى برذريعهٔ افتخار احضار ايتمكدر.

سزه قارشى پرورده ايلديكم شو حس علوى ايله معكوساً متناسب‌اولان برحاله نه‌دن‌دولايى هدف‌اولديغمى بردرلو آكلاياميورم . « قرون وسطى‌ده يوقدى ، حتى اسملرى يوقدى »

تزييفلرى، نقيصه‌لرى‌هپ بكاپوسكورتيليور؛ هپ‌بكا اسناد اولونيور . حالبوكه خويشانم بركون كاوبده اوچورومكه محكوم ايديلن مخلدات علوممى شويله‌سطحى

برنظرله اولسون کوزدن کچیرمك زحمتنده بولنمیورمی که؟...
یالکز فهرست علومی مطالعه ایتمك ده مؤلفاتمك نوع ومقداری حقنده بر فکر اجمالی ویره بیلیر . بکا اینانمازسه کز تجلیکاه اخیرم اولان غربه مراجعت ایدکز. کتبخانه لرنده کی آثارمك ، اقتباس وتمثیل ایتدکلری علوم متنوعه مك نه قدر بریکونه بالغ اولدیغنی آکلایابیلیرسکز.
شوراسنی ده اخطار ایده یم که بونلرده شکلاً ، ترتیباً ، حتی کمیةً تغیر وتکامل کوره جککزده طبیعیدر . دکلمی که اکثر علومده قواعد اساسیه یی وضع ایدن ، ایلك چیغری آچان بن ایم ؟ بکا یالکز بوشرف ومزیت ده کافیدر . معمافیه بوکون غربك ده دها زیاده مدار تکامل وانتفاعی اوله جق نجه خزائن معرفته مالکم که هنوز کشف وادراك اولنه مامشدر. « لکن کیمه آکلاتیرسك ایواه !.. »

« قوجه پای تخت سلطنت سنیه ده مثلا مالیه یه ، فن اقتصاد وایستاتستیقه دائر بر جاوید بکك کتابی وارکه بوکونکی معناسیله (علمی) بر کتابدر.» ای...« اونك ده ماهیتی اوروپا (مؤلفیندن) اقتباس وجمع وتلفیق ایدلمش یکی اصولده بر (فن کتابی) اولمسیدر . یعنی پك بیوکدر . چونکه اوروپاده نامعدود اولان آثار متماثله دن اقتباس ایتمدکجه بویله بر کتاب یازمق باشلی باشنه ممکن اوله ماز . فضیلتی ، ماهیتی قرون وسطانك سقولاستیق بطاقلغندن مبرا اولمسیدر. صالح ذکی بکك حکمت طبیعیه سیده بویله »

جاوید وصالح ذکی بکلرك سعیلری مشکور اولسون. ذات فیلسوفانه لرنده بیوك همتلر ، اثرلر بکلرز . فقط شوراسنی ده تذکار ایده لم که فنون مذکوره یه دائر اولمق اوزره مقر سلطنتده یالکز مشارالیهما دکل سائر ذوات متخصصه ده کوزل اثرلر وجوده کتیرمشلردر.

علم ، بوکونده ، یارینده ، برخیلی عصر صوکره ده علم اولدیغندن مذکور کتابلرده کی مجموع مسائل هیچ بروقت « علم » ك تعریفندن خارج قاله ماز . آنجق ازمانك تبدلیله احکام ونظریاتده تغیر ایده جکندن بعض کتبك برزمان صوکره رغبت اصلیه سنی غائب ایده بیلمسی ده غیر منکردر. فقط بوندن اوکتابلرده کی مجموع مسائله تعریف علمك اوقونمامسی لازم کلمز.

جاوید بکك محصول همتی اولان کتابك فضیلتی ، ماهیتی قرون وسطانك سقولاستیق بطاقلغندن مبرا اولمسی ایمش.

رضا توفیق بك افندینك شو جمله سی بر آز محتاج ایضاحدر . قرون وسطانك سقولاستیق بطاقلغی دیدیکی ظن ایدرسه م بر علمه دائر مؤلف اولك ایلك وضع ایلدیکی ، چیزدیکی مسائلدن ، نقطه دن ایلری یه ، صوکره کلنلرك برخطوۀ تجدد وتکامل آتامامسی ، یالکز اومسائل محدوده یی شرح و تحشیه ایله اوغراشمسی اوله جق . فی الواقع قرون وسطانك بو قبیل اثرلری یوق دکل پك چوقدر . لکن ظن اولندیغی کبی شرح وتحشیه اصولی بوتون ، بوتون فائده سز برشی اولمدیغی کبی براثرك ایلك مسائل مدونه سی اوزرینه هیچ برشی علاوه ایدیله مه مسی ، بشقه بر شکل مفید و دلنشین اوزره ترتیب و اصلاح اولنه مامسی قضیه لرینك واقعه عدم مطابقتی ده آثار شرقیه یی مسائله ایله پك قولای کشف اولنه جق حقایقدندر.

معمافیه قرون وسطاده وجوده کتیریلن آثارمیاننده (سقولاستیق بطاقلغی) ایله یاد اولنان وادیٔ مزیف اوزره یازلمامش علوم و فنونده جداً پك چوقدر .

مابعدی وار

حسین حازم

ادبیات

محاوره

مدنیت — بدویت — رویت

مدنیت — ادب وتربیه ، اخلاق ونزاکت بنده
بومزایا که نه خصلت ممتازه مدر
بدویت بونی امعان ایله فکر ایلسه بر

اوده تقدیرایله جداً اوله‌جق افکنده

بو شرفدن نه ایچون اولمالی بیلمم محروم ؟

بدویت—ایدرم دوغریسی بوطور عجیبه خنده !
اوکا کیم سویلەمش آیاکه بنی ابکمدز :
اوصایوب دوکدیکك اوصاف کزینه دائر
دوشنوب سویله اثر وارمی صحیحاً سنده ؟

اوشرف هانکی طرفده متجلی ؟ معلوم

م — نه‌دیمك ایستدیکز، باری آچیق سویله‌یکز!
اوقوری سوزلرك اثباتی دکلدر ممکن
شو مهم ثروت وسامانی‌ده فکر ایله‌یکز
بیلیرم سزجه‌ده تصدیقه سزادر لکن

اولیبور وار ایسه طبعنده‌کی همت مانع

ب — اومزیت دیدیکك حالی اوت ! کورمه‌ده‌یز
آنی برشی صانه‌رق آلدانیر انسان ایلکین
نیجه دملر او یکی شیلری تدقیق ایله بز
سزه اولقله شرف، بزجه‌ده غایت چرکین

برر اضحوکه . . . . ، بوکا اولمه‌ده‌یز بز قانع

م — نظر دقته آل بر کوی ایله بر شهری
نه کوررسك برینك خلقی سفیل وعریان
اوته‌کنده بولنانلرسه قوای دهری
ید تسخیرینه آلمش، یاشایور خنده کنان

شوجلی فرقده تقدیرایده‌مزسه‌ك افسوس !

ب — کوریبور چهرهٔ زردنده غموم هجری
مدنیلر نه‌قدر ظاهراً اولسه شادان
بدویت براقوب دهره شؤن قهری

سوریبور ذوق حیاتی متبسم هر آن

قدرندن بیلیر آلامنی اولماز مأیوس

م — هنرك قدرینی قرآن‌ده ایدرکن اعلا
هیچه صایمق اونی بیلمم‌که اولورمی معقول ؟
ایدرم شکرینی بن ربمه قارشی ایفا
بدویلرجه فقط اولمسی جهلك مقبول

نه‌قدر اولسه ویرر فکره براز اندیشه

ب — شرف علم وکمالی ایده‌رك استقصا
اوکا باغلانمق ایسه بزجه خلاف منقول
نه بیلیرسك نرده کیزلی رضای مولا
بونی تعیین ایده‌مزکن بتون ارباب عقول

نه ایچون دوشمه‌لی انسان اوقدر تشویشه ؟

*
* *

رویت —مدنیتده‌کی آثار فضیلت مشهود
بدویت بونی انکار ایله رد ایتمه‌ملی
کونشی ستره چالشمق دیمه‌درکه بیسود
ره‌نا رفته‌لره طوغری صاپوب کیتمه‌ملی

اوله‌ماز اویله روش سهو وخطادن خالی

بدویتده‌ده افضال خدا نامعدود
بونی سویلر بشریت دخی کندین بیله‌لی
ایده‌مز رده جسارت شونی هیچ برموجود :
بدویتده بتون حسن خصالك تملی

کرم ونجدت ذاتیلری جداً عالی

مع ذلك مدنیتده‌کی علم وهنری
بدویلر نه یاپوب یاپمه‌لی کسب ایتمه‌لیدر

بوکون آزق دینه‌مز معرفتك یوق دکری
باقوب اطرافنه انظار بصیرت ایله بر

او معالی‌یه شتاب ایته‌لی افراد بشر

[illegible]وڭ عرض ایلیه‌یم : بعضنك‌ده اوزری
[illegible]ی جلب ایده‌جك زیور وزینه دائر
نیجه شیلر ایله آراسته‌در . . . . بویله‌لری
اله آلمق اوله‌ماز [illegible]ی شویله بر بر

کریدن فرق ایده‌جك خیلیجه عرفان ایستر

فاتح درسعاملرندن

[illegible] . [illegible]

دارالفنونك حقوق ، طب ، صنایع نفیسه ، ادبیات شعبه‌لری
مداومین و مأذونیی طرفلرندن برخیلی امضا ایله آلنان ورقه‌در :

محترم (بیان‌الحق) رسالهٔ دینیه‌سنه

افکار اسلامیه‌یی تسمیم ایتمك و بوصورتله اسلامیت
ایچنده تفرقه احداث ایله‌مك ایچون اوروپاده بعض آثار نشر
ایدلدیکی یکی برشیٔ دکلدر . طبیعیدکه ؛ بونلرك چوغنك
ترجمه‌سنه تنزل اولنمامشدر . ترجمه اولنان اثرلر ایسه
برر ردیه ایله محررلرینك یوزلرینه چاربلشدر .

ایشته اوترجمه اولنمیان آثار میاننده آرایوب آرایوبده
دوقتور (دوزی) طرفندن یازیلان بر اثر[illegible]
بالانتخاب ترجمه ایدن و ترجمه‌سی کفایت ایتمامش کبی
مطالعات حائنانه‌سنی ده علاوه و بر طاقم طولاماجلی
جریانلر ایچنده سوسته‌لی‌ز[illegible]ك طبع و نشرینه اجتسار
ایتدیکی کبی اهل اسلامه تحفه (!) توصیه و تقدیم ایلیان
دوقتور (عبدالله جودت) نام بدخواهك ، (تاریخ
اسلامیت) نی کوردیکمز کوندن بری عار و حجاب انسانیت
و اسلامیتی بی‌پروا چیکنه‌مه‌سندن دولایی بین‌الاسلام
حاصل اولان تأثرات اشتراك ایتمش و چوقدن بری بوبابده
حسیات اسلامیه‌مزه ترجمان اوله‌جق بر ردیه ایله
تعدیل تأثرات ضمننده انتخاب حمیت و فضیلتك همت‌
دینداراناه‌لرینه مد نکاه ابتصار ایتمشیدك :

[illegible] استاد محترم مناسترلی اسماعیل حقی افندی
افندی حضرتلری صراط مستقیم رسالهٔ دینیه‌سنده
[illegible] آکلامغه باشلار باشلاماز ادامزده‌کی
اصابتك تأثیرات حسنه‌سیله سیراب اولدق ؛ ان‌شاءالله
توالی ایده‌جك مقالات آتیهٔ فاضلانه‌لریله تجلیات اسلامیه‌نك
[illegible]قات دها تدری تعین ایده‌جکدر .

لکن ینه صراط مستقیمك بووسیله ایله یتمش بش
عددلی نسخه‌سنده مذکور کتاب حقنده درج ایدیلان
دیکر مکتوبلرده عبدالله جودتك حرکات معلومهٔ نابجاسی
تقبیح اولندیغی صرده مملکتمزده شوآثر منحوسك تأثیرات
سیئه‌سنه اوغرایه‌جقلرك اولا مکتبلیلر و مکاتب عالیه
طلبه‌سی اوله‌جغی ذکر ایله اندیشه ایدیلیوردی :

فی‌الحقیقه یقین زمانلرده بویله بعض کندینی بیلمز
و فقط لواء اسلامیت کولکه‌سندن بر آدیم طیشاری آتاماز
نانکورلر ، بومنور و مؤید من‌عندالله اولان دینمزی لکه‌له‌مك
ایچون بروجه مسرود اوروپادن لغرض ترشح ایتمش
فکرلری کندی فکرلرنجه کویا برفلسفهٔ ذاتیه عد ایتمشلر
و دینسزلکی‌ده برسوس اتخاذ ایله شو مملکت اسلامیه‌ده
ایجه ایلری کری سویلنمشلردی . هیچ شبهه یوقدیکه ؛
بوذاتی سوسلره استبدادك کرکی کبی یاردیمی اولیوردی
واحیناکه نیجه صاف دلانك بویله هرزه کویانه قاپلدیغی‌ده
[illegible] .

اوت ! اوبیچاره‌لر ، علوم اسلامیه‌دن یالکز حسبةً لله
ایکی کلمه بیلمیورلردی . اوزمان علمادن ایکی ذات بریره
کله‌مزدیکه حقیقتی وجهها من‌الوجوه بیلدیرسون ویانشر

ايتسون اصحاب حميتدن ايكي ذات برلشه‌مز ديكه ، بر فاضله مراجعت ايدوبده بو كبي اينلرلـ منعنه صاحب آراسون؛ ماحصل بو وطن خواب وخسران ايله‌كچن اوكونلرده حس اسلاميتدن معرى چوق آدملرى بسله‌دى ، ينه بو وطن صاحب فضل وعرفان نيجه آدملر غائب ايتدى. مدافعه‌سز اولان ميدانلرده اونلر كندى حسابلرنجه كويا سراپا فارس كسيديلر .

اثناده والمه مشروطيت ؛ بوسفسـطه موده‌لريني اسـاسندن تخريب ايلدى ، بوكروه بدبينى تخجيل ايده‌جك ارباب حقائقه ، بز طالبين علم وعرفانه شمدى نيجه زمينلر كشاد اولندى .

بز مكتبليلرك وبالخاصه مكاتب عاليه طلبه‌سنك بو سفسطه‌لره آلدانمق شـائبه‌سـيله لكه‌لنمك ومكتوب صاحبلرندن واصف افنديتك :

(هله شو مكاتب عاليه‌مزك هر هانكى برينه قولاق ويرمش اولسه‌ك عبداه جودتى بلكه معذور كوررسك ، اخلاق مليه‌مز سونيور ، بوكون مكتب صره‌لريني اشغال ايدن بيكلرجه پارلاق فكرلى شبان وطن اسـلاميتك دهـا هنوز بر كله‌سنى بيلميورلر ، بلكه اسـلاميته اويله بر نظر نفرتله باقيورلركه انسان بوسقوط مليه قارشوسنده تتره‌مامك كوزلرندن قانلى ياشلر اقيتمامق قابل اولميور.) كبى سطور انديشه آورانه‌سنه بزعثمانلى دارالفنونى اسلام طلبه‌سى آلت‌اولمق‌شويله طورسون ، هم واصف افنديتك افكارينى ردايدر وعومزاوزى ، سوزى ، قلبى وجدانى پاك ، قوى مسلمان اوغلى‌مسلمان اولديغمزى، اسلاميت ، مدنيات انسانيه‌نك تمثال ابديسى بولنديغنى واسـلاميتك وپيغمبر ذى‌شان‌صلى‌الله‌تعالى‌عليه‌وسلم‌افندمز حضرتلرينك عليهنده دوقتور دوزيله برابر مفترياتده‌بولنان عبداه جودت كبى اسلام نامنى طاشييان دينسزلرك دين شكلنده مكتب علم وعرفانده بويله افكار اسـلاميه‌يى تسميم ايده‌جك و بين‌الاسلام تفرقه‌احداثنى موجب اوله‌جق اثرلريله اغفال اولنميه‌جغمزى وهر زمان بويله ملوث آثاره نظر نفرتله باقه‌جغمزى و انشاء الرحمن محترم معلملرمز دن پك چوق حقايق عاليه تعلم وتدريس ايدرك بو عماد غيرقابل الاندراس اسلاميتك‌هر بريمز دائمامدافع مستقلى‌اولديغمز واوله‌جغمزى وتدرس ايلديكمز علوم وفنون ايله‌حقايق اسلاميه‌نك نظرمزده برقات دها تعالى ايلديكنى علناً بيان ايله و جانب حقيقتى اتيان ايلرز .

بيان الحق

ذاتاً اميد استقبال وطن اولان كنجلرمزك ، مكاتب عاليه مداومينتك دوقتور (دوزى) و اونك پيروى‌بولنان عبدالله جودتك حقيقتدن فرسخلرجه تباعد ايدن افكار و نشريات‌تفرقه جويانه‌لرينه قاپيلميه‌جقلرينه مطمئن‌ايدك. و بو اطمئنان و اعتماد ايديكه كچن سـنه معهود تاريخ اسلاميت حقنده (بيان‌الحق) صحيفه‌لرنده برمقالهٔ انتقاديه زيرينه يازديغمز مطالعه‌ده‌كى وعدمزى انجاز خصوصنى آتى‌يه براقديرمشدى .

شمدى ايسه اثر مذكور حقنده برطرفدن « صراط مستقيم » رفيق محترمزده‌يازيلان رديات وانتقادات ، ديكر طرفدن ايسه معارف نظارتنك غزته‌لرله استبشار اولنان هم علويه‌سى بزم حصه‌مزده وجيدهٔ شكرانى براقمش وشـو صورتله منظور ديدهٔ افتخارمز اولان تظاهرات مليهٔ ديانتپرورانه ؛ بزلرى عظيم مسرتلره ، ابتهـاجلره مستغرق ايلمشدر .

متفرقه

ارتحال

قونیه علماسندن آغریصلی مصطفی افندینك ارتحال دار بقا ایلدیکی قونیه‌ده منتشر مشرق عرفان رفیق محترممزده اوقونمشدر. مرحوم، اصلاح مدارس امر مهمنه تشبث خصوصنده استانبولدن دها اول داورانان قونیه علماسنك تشکیل ایلدکاری «اصلاح مدارس اسلامیه جمعیتی» اعضاسندن اولدیغی واوراده کندیسندن پك چوق خدمتلر انتظار اولنه‌جق برسن واقتدارده بولندیغی جهتله دخی ضیاعی موجب تأسفدر.

رحمه الله

..

مکتب نوابدن نشأت ایتمامش و وقتیله مجلس انتخاب حکام حضورنده اصولی دائره‌سنده امتحان ایدلمامش اولان نوابدن مکتب نواب معلمینی معرفتیله ـ ۱۷ کانون ثانی سنه ۳۲۵ تاریخنده امتحانلری اجرا ایدیلن اون اوچ ذاتدن سکزی ابراز اهلیت ایتمش اولمغله اسامیلری بروجه زیر درج اولنور.

عمادیه نائب سابقی مصطفی فهمی افندی
ترغویشته « « حاجی علی «
باب جبول « « یحیی شفیق «
بکشهری « « احمد نجیب «
زونغولداق « « احمد شکری «
ییلدیزایلی « « اسماعیل حقی «
قلب « « اسماعیل حقی «
قولاشین « « علی رضا «

ـ ۲٤ کانون ثانی سنه ۳۲۵ تاریخنده اجرا اولنان امتحانده ابراز اهلیت ایدنلرك اسامیسی دخی بروجه آتی درج اولنور.

*

یالوه نائب سابقی محمد توفیق افندی
قوچکیر « « محمد عارف «
دیوریك « « علی رضا «
طبریا « « ابوالسعود «
علائیه « « علی نجم الدین «
ادنجك ناحیه‌سی نائب سابق علی فخری افندی
مسیب « « « عبدالله «
التون طاش « « « علی «

*

بیان تشکر

بر وقتدن بری انتشار ایده‌مه‌مش اولان غزته‌مزك تکرار انتشاره باشلامش اولمسی مناسبتیله تبریك ومظهر توفیقات اولمسنی تمنی ایلمکده اولان (صراط مستقیم) رفیقمزه تشکر و برمجموعهٔ معارف اولان مذکور غزته‌نك دوام موفقیاتنی عن صمیم القلب تمنی ایدر وکچن هفته نسخه‌سنه درج ایدلمك اوزره یازیلان اشبو فقرهٔ تشکریه‌نك هر ناصلسه وقوعه کلمش اولان تأخرندن طولایی بیان معذرت ایلرز.

تصحیح

کچن هفته‌کی نسخه‌مزك ۱۰۳۰ نجی صحیفه‌سنك یکرمی برنجی سطرنده‌کی «نظر کزی» کلمه‌سی زائددر.

مدیر مسئول: محمد منیر — حنین مطبعه‌سی

بازار ایرتسی　فی ٢٥ صفر سنه ١٣٢٨ و فی ٢٢ شباط سنه ٣٢٥

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کایدلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

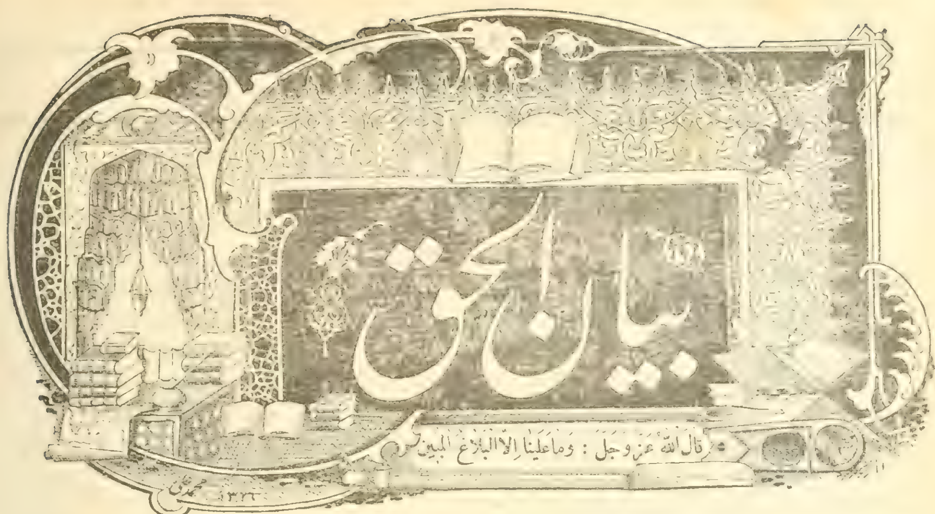
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ايرتسی كونلری نشر اولنور دينی ، ادبی ، سياسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

مجلهٔ احكام عدليه‌مزده روا كوريلن مؤاخذه‌لر

ـ دورت ـ

مابعد

[illegible]
منقول ايسه صاتمز » فقره‌سنك حاصل معناسی نه‌در ؟

صاتمز ديمكدن ظاهرده ايكی معنی آكلاشيله‌بيلير برنجيسی بيع مذكور اصلا انعقاد ايتمز باطل اولور ديمكدر كه بو معنی (صاتمز) كلمه‌سندن متبادر كبی كورينور. ايكنجيسی بيع مذكور صحيح اولماز بلكه فاسد اولور ديمكدر كه مجله‌ده بيان اولنان شرائط بيعه نظراً بو معنی منفهم اولور .

شمدی مادهٔ مذكوره‌نك معناسی برنجی صورت وجهله بيع مذكورك بطلانی ديمك اوليدی مجله اووقت تجارت حاضره اساساتنه تماماً مخالف بولنمش اولور وماندانستام جنابلريده نقطهٔ نظرلرنده بر درجه‌يه قدر مصيب عد اولنمغه شايان بولنوردی . واحتمالكه مذكور ماده‌يی او يله تلقی ايتمشلرده اويولده‌سرد اعتراض ايلمشلردر. فقط مادهٔ مذكوره قطعياً ايكنجی معنی وجهله تلقی ايدلمك وبيع مذكوره فاسد ديمك ايجاب ايدر . زيرا كتب فقهيه‌مزده بويله مندرج وعللات فقهيه‌سيده بونی مقتضيدر .

بيع مذكور اول وجهله فاسد ايسه‌ده بيوع فاسده‌نك فسادی قطعی ومتقرر اولان قسمندنده كلدر . زيرا بونده‌كی فساد صلب عقدده بولنمامشدر .

اكر بيع مذكور باطل اولسيدی بيع باطل هيچ بر وجهله بر حكم افاده ايده‌ميه‌جكندن قبل القبض منقولك بيعی اوزرينه مبيع وثمنده قطعيا ملكيت ثابت اوله‌مز . وتجارك بو صورتله وقوع بولان معاملاتی نتيجه‌ده قانوناً هيچه منجر اولوردی . لكن فاسد اولنجه بيع فاسد بعد القبض ملكيت افاده ايده‌جكندن بيع مذكور **دخی** بعد القبض بدلنده ملكيت افاده ايدر . وبو **ملكيتك**

استتباع ايدەجكى معاملات قانون نظرندە معتبر اولور . انجق بيع فاسددە طرفيندن برى رضاى سابقندە دوام ايتميەجك اولورسە فسخ عقدە قدرتياب اولور شوقدركە بو خصوص صلب عقددە بولنان فسادلر حقندە مطلق ايسەدە موضوع بحثمز اولان بيعدە واكا مثيل اولانلردە اويلە دكلدر .

چونكە قبل القبض بيع اولنان منقول قبض اولونونجە سبب فساد مرتفع وبيع صحتە منقلب اولور . وصحتە منقلب اولونجە آرتق بو جهتدن حق فسخ قالماز . وطبقى النددەكى مالى صاتمش كبى عد اولنور ..

بيعى فاسد اولان فرارى حيوانى صاتدقدن صوكرە طوتوب تسليم ايدەبيلسەوبرنبادەبولنان بردىرەكى صاتدقدن صوكرەبوكوب كوزلجە تسليم ايلسە بيع نصل صحتە منقلب اولىيورايسە بورادەدە بويلە اولمق لازم كلير .

زيرا مبيع منقولك قبل القبض بيعنك فاسد اولمسنە سبب على الاكثر هلاك احتمالى غالب اولان منقولاتدن بر شيئك هنوز بايعك يدندە بولنمامسى طولاييسيلە تسليمندە ملحوظ اولان خطر وغرردر . بو ايسە قبض ايلە ارتفاع ايدەجكندن بيع شبهەسز صحتە انقلاب ايدر . مثلا استانبولدە بر تاجر پارسدە بر فابريقەدن معلوم بر نمونە اوزرە ثمن معلوم ايلە برمقدار معين چوخە اشترا ايدوب استانبولدە تسليمنىدە شرطايلسە بوبيع مبيع وياثمندە غبن فاحش وتغرير كبى عوارضدن دخى وارستە اولەرق صحيحاً انعقاد ايتدكدنصكرە مشترى استانبوللى تاجراوچوخەيى هنوز قبض ايتمەدن سلانيكدە بر تاجرە صاتەجق اولورسە بوايكنجى بيع تغرير وغبن فاحش وسائرە كبى عوارضدن عارى اولديغى حالدە بيلە ينە فاسد اولور. فقط عاقدين ارەسندە بيع مذكور فسخ ايدلمەدن باقى قالەرق مذكور چوخەلركرك استانبولدە وكرك سلانيكدە قبض ايدلمش اولورسە بيع صحيح ولازم اولور. فاسد اولمسى انجق قبل القبض احوالە نظراًدر .

بناءً عليه بيع ثانيدە طرفيندن برى هنوز مبيعى قبض ايتمەدن بيعى فسخ ايدەبيلير ايسەدە بعدالقبض اصلا فسخ ايدەمز .

شوقدرجق برفسادك حكمت حقوقيەسى ايسە يوقاريدە عرض ايتديكم وجهلە غررى متضمن اولمسيدر . استانبوللى تاجرك هنوز الندە بولنميان برمالى صاتمش اولديغى دوشونەلم مذكور مالك آلندە بولنمامسى واستانبولە كلوب تسليم اولننجەيە قدر بيع مذكورك [illegible] وهم دنيلەميەجك درجەدە محتمل بولنمسى حيثيتيلە برنجى بيع بيلە حكم و مقصدە تماميلە واصل اولەميەرق تسليم وتسلمدە براز خطر وغررە معروض و بلكە غايەسنە وارمەدن بسبتون ارتفاع ايدەرك كان لم يكن اولمق ملحوظ ايكن بالجملە معاملات بيعيە بوقدرجق خطر و غرردن سالم اولەمەمق ضرورى بولنمق اعتباريلە صحيح اولور ايسەدە بويلە چوروك براساسە استنادايدن ايكنجى بيعدە مبيعك تسليم وقبضندەكى خطر بسبتون تأكد ايلەمش اولەجغندن بو وجهلە تسليم وقبضى يالكز عاقدينك يد اقتدارندە اولەميان بر بيعك تماميلە متانت و صحتنە قائل اولمق بر بطاقلق ترلايە مالك اولان بر كيمسەنك زمين صحيحى حفرو تفتيش ايتمەدن چاموراوزرينە ابنيەانشاسنە بكزر و بوكبى بيعلر مقصدى افادە ايدنجەيە قدر خيلى نزاع و منافسەيە ميدان ويرەبيلير . هلە شو معاملەيى عادى بر كويلى ايلە متنفذ برتاجر ارەسندە فرض ايدەجك اولور ايسەك مخاطرۀ ضرر دها شموللى اولەرق نظرە چارپار . مع مافيه بوتون بوتهلكەلرە رغماً مقصدە واصل اولىيورر و تسليم و تسلم وقوع بوليورر ايسە بالطبع صحيح و سالم اولور .

ايشتە بزم قانون مدنيمز بايعنك هنوز قبض ايتمديكى بر مبيع منقولى صاتون آلان مشترينك مبيع مذكورى النە كيرەميەجكنى بعدالبيع دها زيادە تقدير ايتمسى ملحوظ بولنمق طولاييسيلە طوتلمش اولديغى دوزاقدن خلاصە برچارەويرديكى

كى [illegible] دخى تسليمى اوزرينه‌لازم اولوب هنوز الندە بولنماديغى ايچون تسليم ايدەبيلەجكندن اشتباهە دوشەرك مشتريسنه ويا كنديسنه يوبوزدن بعض ضررلر حاصل اولەجغنى ادراك ايتمكه باشلاديغى صرەدە عين چارەيى بخش ايتمش وارتق تسليم وقبض تحقق ايدنجه بواندیشەلره محل براقمامش اولمسيله مدنيت عموميه نقطەسندن دوشونولديكى صورتدە پك شايان تقدير احكامى حاوى بولنور . ايشتە شو حكمت حقوق تظاهر ايتدكدن صوكره برده بيع مذكورك فسادندە نەكبى ضرر بولنەبيلەجكنى تحرى ايدەلم .

تفصيلات مسرودەدن مستبان اولديغى اوزره بيع مذكور معاملات تجاريەيى كأن لم يكن براقەجق صورتدە باطل اولمديغى جهتله بركره موسيو ماندلستام جنابلرينك ظن ايتديكى ضرر ملحوظ دكلدر .

ثانياً بيع مذكورك بعدالقبض صحته انقلاب ايتمك حسبيله دخى معاملات تجاريەيه قطعياً مخالفتى يوقدر .

ثالثاً قبل القبض تسليم وتسلمك مشكوك العاقبه اولمسى نقطهٔ نظرندن‌دە كرك بايعه وكرك مشترى‌يه عارض اولمسى ملحوظ اولان ضررك ازالەسنه برچارە موجود اولديغيچون نزاع وجدالى قولايجه برطرف ايدەبيلمك فائدەسى واردر . آنجق بو صورتدە بعض جهتله مشترى ويا بايعك منفعتنه خلل طارى اولمق احتماليدە وارد خاطردر. چونكه بعدالبيع قبل القبض پياسه تحول ايدەبيلير . بودە يا تدنى ويا ترقى ايله اولور . اكر تدنى ايتمش ايسه مشترى بوتدنى حسبيله بيعى فسخ ايدەجك اولورسه بايعك او مالى وقتيله ترقى زماننده آخر مشترى‌يه صاتەبيلمك امكانى موجود اولديغى وفسخ بيع يوزندن مال مذكور النده قالديغى جهتله نوعاً ما برضرره دوچار اولەجغى وترقى صورتنده‌دە بايعك فسخ ايدەبيلمسى نقطهٔ نظرندن مشترينك كاردن محروم قالەجغى وارد خاطر اولور . وبوندە بشقه درلو برضرر احتمالى‌دە همان يوق كبيدر . حال بوكه بايع مذكور قبض ايتمامش اولديغى مال مذكورى اوصرەدە هانكى مشترى‌يه صاتمش اولسه بواحتمال موجود اولديغندن ذكرى سبق ايدن ضررە ضرر ديمك احتمالى قالماز. اكر دينليرسه‌كه (قانون مدنى بوبيعه فاسد ديمەمش اولسيدى بوضررە احتمال قالمازدى) بودە پك سهل الجوابدر .

چونكه ايى دوشونولورسه اكلاشيليركه بو ضرر فرض ايتديكمز شيلر اوهامدن عبارتدر . زيرا بيع مذكور وقوع بولمامش اولسيدى مذكور مالى ـ كه هنوز قبض اولنمامشدر . ـ بايعك هر حالدە تدنى زماننه قدر صرف ايدەبيلەجكنى كيم تأمين ايدەبيليردى. ومشترى‌يه سن بونى وقتيله الـمامش اولەيدك بن بونى هر حالدە اوزمان بشقەسنه صاتاردم ديەبيلمسنى. كيم تصديقه مجبور اولوردى . ياصاتاردى ياصاتامزدى . تدنى فيأتدن شمدى كورديكى ضررى اووقت ينه كورمك احتمالى يوقمى ايدى ؟. والحاصل اصل مالنه برخلل طارى اولمديغى وعكس حالندەدە كيفيت مجهول بولنديغيچون بوضرر ضرر عد ايديلەمز . مشترينككى ايسه ضرر دكل بلكه تمتع زائددن محروميتدر . ذاتاً بونلرك هپسى خطر تسليمك نتايجندن اولديغيچون بوبابدە منع ضرر خطر تسليم عدايدلمك ايجاب ايدر. خطر تسليم ضررينك كوكندن ازاله ايديله‌بيلمسى ايسه بيعدە پك قوت بولنمامسنى اقتضا ايلر . ديمك اوليوركه بيع مذكور قبض زماننه قدر قراكلقدر . بونك قبل القبض فسادينه قائل اولمق فوائدى محتوى ومعاملات مدنيەنك دقائقندن عد اولنمغه شاياندر . بونك عرض وطلب بينندەكى موازنەيى اخلال ايتميەجكى‌دە ادنى ملاحظه ايله اكلاشيلير . ديكر طرفدن بو خصوصك هنوز الەكچمين اموال مستحصلەنك استقبالنى تأمينه عائد اولان فوائدى آيروجه شايان تذكار اولديغى كبى هنوز النده‌كى مالك بهاقدرينى تقدير ايدەمين سادە دلان عوامك اموالى اوزرندەكى نظر صياتى دها بيوكدر . بونلر اويله دقيقەلردركه بزم قانون مدنيمزك علويت روحيەسنى كوسترر . ارباب احتراصه احتياط،

اصحاب قصوره بصیرت اوکره‌در مجله ایله بوکبی مسائلی
پك بسیط کچیورن قوانین مدنیه‌نك فرقی هوا وصویك
بساطتی دوشونن کیمیا ایله عصر حاضر کیمیاسی قدر
بیوکدر .

مع‌مافیه بیع مذکورك وجوهاً محسناتی حاوی اولدیغی
حالده پك جزئی اولان فسادنده حقیقةً فوائدندن زیاده
مضرت بولنمغه باشلادیغی عصرحاضرك ایجاباتندن اوله‌رق
قبول ایدیله‌جك اولورسه مادهٔ مذکوره‌یی امام مالك
حضرتلرینك مذهب عالیلری وجهله تعدیل ایتمکده
مشکلاتمز اولمادیغی جهتله فرانسه قانون مدنیسنی قبوله
اصلا احتیاجمز یوقدر .

مابعدی‌وار　　　　کوچرك حمدی

دیندارلق ودینسزلك

مقاله

۲

شیمدی عالمده ادیان ومذاهب حقنده آرای متعارضه،
افکارمتناقضه بولندیغی معلومدر: کیمی‌سی ادیانی اساسندن
انکار، برقسمی بعض ادیانك حق، بعضسنك باطل اولدیغی
فکرنده اصرار ایدر. ارباب دیانتدن برطاقیده انسانك
مسعود اولمه‌ی ایچون هرهانکی بردینه سالك اولمه‌سی
کافی اولوب بوخصوصده برینك دیکرندن فرقی اولمادیغی
ظننده بولنور. وبعضیلری اساساً ادیانك برقسمی غیر
سماوی اولدیغی مطالعه‌سیله آنلرك ضلالتدن عبارت
بولندیغی وادیان سماویه دن بعضیلری منسوخ ومحرف
اولندیغی دعوی ایله غیرمنسوخ وغیر محرف بردین ایله
تدین ایدلمدکجه ضلالت والحاددن سلامت ممکن اولامیه‌جغنی
اثبات ایلر. شوحالده عاقل، متفکر وکندیسنه محب اولان
هرکیمسه بسط اولنان افکار وآرادن هانکیسنك موافق
حقیقت ولدیغی آکلامق محکومیت ومجبوریتی قارشیسنده
بولنور . فقط بومطلبه وصول اقامهٔ اولنان دلائلی
کورمکدن ، ایراد ایدیلن حق سوزلری ایشتمکدن
توقی و اجتناب ایله ممکن اولاماز . کورملی ، دیکله‌ملی
آکلاملی ، محاکمه ایتملی . باقالم اووقت نتیجه نصل
ظهور ایدییور. معتقدات صحیحه‌یه زورایله‌می اینانلمش
اولیور؟ یوقسه دلائلك ارشادینه قارشی انسان (الله اکبر)
دیه‌رك سجدهٔ عبودیته قاپانه‌رقمی ایمان ایدییور؟ اوقومدیغمز،
باشقه برطریق مندرجاتندن ایله دخی خبردار اولمادیغمز
برمکتوبك یالان یاکاش شیلردن عبارت اولدیغنه حکم
ایتمك نه‌قدر غریب ایسه بردینك معتقدات اصلیه واحکام
اساسیه‌سنی تدقیق ایتمکسزین باطل اولدیغنه حکم ایتمك
اوقدردکل آندن پك‌چوق فضله‌حائز غرابتدر. یوقاریده
اشارت اولندیغی کبی اصحاب دیانت، دینسزلکك اسبابنی
تعداد ایدرکن برنجی اوله‌رق جهالتی سویلیورلر. دیمك که
دین وایمان جهل ایله‌دکل علم ایله اکتساب اولنیورمش .

جهل ؛ دماغه، قوهٔ عاقله‌یه مخصوص اولان آفتلرك،
معنوی خسته‌لکلرك الك مهلکلرندندر . مادةً ومعناً
مستعد کمال اوله‌رق یارادیلمش اولان انسانك بوآفتی ازاله‌یه،
بوخسته‌لکی تداوی‌یه دقت واهتمامده تجویز قصور ایلمسی
نه‌درجه خلاف عقل وحکمت بر حرکت اولدیغنی ایضاحه
لزوم یوقدر ظن ایدرم .

دیندارلق مانعه‌لرندن اولان جهالت ؛ علوم ریاضیه
واجتماعیه وطبیعیه‌ده‌کی جهالت اولمیوب احکام جلیلهٔ
دینیه‌یه عدم وقوفدن عبارت اولان جهالتدر .

آنجق هرهانکی بر علمی تدقیق ایده‌رك ، حقیله
اکلایه‌رق اوکره‌نمش اولان کیمسه‌لر فکرلرینی، بصر
بصیرتلرینی حقایق دینیه جهتنه سوق ایلدکلری تقدیرده
انکارده ثبات ایده‌میه‌رك دیانته منقاد اولورلر . بعض
فکرلره کوره علوم ایله ادیان آراسنده مهم برتضادوتنافی
بولنوب ارباب فن ؛ احکام دیانتی واصحاب دین مسائل
فننه‌یی رد وانکار ایدرمش. بو،قطعیاً یاکاشدر . چونکه

تلقينات حقيقيهٔ دينيه ايله تدقيقات صحيحهٔ فنيه آره‌سنده قطعی بر تناقض بولمق ممكن دكلدر . مثلا فنون بزه حادثاتك صورت حدوث وحصولنی ، اسباب وعللنی بيلديرمك ايستيور . دين حق ايسه هيچ بر وقت بو فكرلرك باشدن باشه ياكاش اولديغنه حكم ايتميور . ردی توصيه‌سنده بولنميور . حق تعالی حضرتلری اسبابی مسبباته ربط ايتمشدر . شؤونات جهانی او اسباب حصولی عقبنده احداث وايجاد ايلكده‌در . آنجق هرهانكی بر حادثه‌يه بر مقتضای قانون الٰهی سبب اولمسی لازمكلن برشیٔ حادث وواقع اولمقله آنك مسببی اولان شيئك دخی حدوث ووقوعی ضرورت وقطعيت كسب ايتميوب بوجهت منحصراً ارادهٔ جليلهٔ ربانيه‌نك تعلق ايتمش بولنمسنه واول وجهله قدرت فاطره‌نك تأثير ايتمسنه متوقف اولديغنی بيلديرييور . ايشته ديندار اولان منتسبين علم وفن ايله منكرلر آره‌سنده اختلاف بو نقطه‌ده باشلايور . منكرلر نظرينه كوره اسباب ومؤثراتك حصولندن صكره مسببات ومتأثراتك وجود بولمامسی ممكن دكلدر . وبلا سبب هيچ بر حادثه‌نك وقوعنه دخی امكان يوقدر . قواعد طبيعيه (بوكا لسان شريعتده عادات الٰهيه تعبير اولنور) ناميله ياد اولنان نواميس كونيه خارجنده هيچ بر شيئك ساحهٔ وجوده كيرمسنه امكان يوقدر . ايشته اك مهم ياكاشلق بوراده‌در . چونكه : بوتون عقلانك اعتراف ايلديكی وجهله شؤونات جاريه برسلسلهٔ اسباب ومسببات تشكيل ايدييور .

وينه بالاتفاق ثابتدركه جهانده بلا سبب بر حادثه وقوعه كلميور . عجبا بوسلسلهٔ اسباب ومسببات تحليل وتعميق اولنجه نتيجه‌ده يعنی حالدن اعتباراً ماضی‌يه طوغری ارجاع ايديله‌جك افكار ومحاكمات نتيجه‌سنده اك صوك وماضيده موجود اولمش اك برنجی موجودك سبب وجودی اولمق اوزره بوله‌جغمز اك اولكی سبب نه‌در ؟ اربابی طرفندن اجرا ايديلن تحقيقاته كوره ايشته بوراده فن ؛ ساكت متحير قاليور .

اديان ايسه بو نقطه‌ده اظهار حيرت دكل ، كشف حقيقتله هردرلو تأثردن مقدس ، متعالی ، بوتون كائناتك وجودينه سبب حقيقی اولان حق سبحانه تعالی وتقدس حضرتلرينی اثبات ايليور . بو بحثه علم كلامده (اثبات واجب) بحثی دينير . بومقصدی ايضاح واستدلال ايچون مسالك عديده ، براهين مختلفه واردر . برده مثلا آتشه معروض اولان برصويك ايصنديغنی ، زمان ومسافه ايله متناسب اوله‌رق قايناديغنی ، تبخر ايتديكنی كوريبورز . شو حالك بوراده منبع حرارت اولمسی فرض اولنان آتش واسطه‌سيله حصوله كلديكنه قرار ويريبورز . فن ؛ بزه بونی و بونك امثالی تأثيراتی شو وجهله تعيين ايلديكی حالده مثالمزده وقوعه كلمش اولان تأثيرك ، تأثرك صورت و كيفيت وقوعنی ايضاحدن اظهار عجز ايلييور . دين ايسه صويه مجاور اولان بر آتش اوصوده درجهٔ حرارتك يوكسلمسنه سبب اولمق مقتضای قانون الٰهيدر . فقط بوسببك حصولنده صوده حادث اولان حرارت آنجق احداث وتأثير الٰهيله وجود بولمشدر دييور . احوال محرره‌يه نظراً تلقينات دينيه ايله تدقيقات فنيه آره‌سنده غيرقابل الدفع معارضه و تناقض بولمق يا احكام دينيه‌يی و ياخود حقائق فنيه‌يی لايق اولديغی وجهله اكلامش اولمامقدن نشئت ايدركه بر نوع جهالتدن بشقه بر شیٔ دكلدر .

ضلال جهاله باعث اولان احوالدن بری‌ده علمای دين البسه‌سنی لابس اولان وكنديسنی اوزمره‌دن عدايله‌ين جهله‌نك عن جهلٍ التزام ايلدكلری تعصبات باطله‌يه انضمام ايله‌ين افادات واهيه‌در . بوكبيلر حسب الديانه لازم اولان مسائل اساسيه‌يی خلقه آكلاته‌بيلملری شويله طورسون كنديلری اوكرنمه‌مش ، آكلامامش وياخود آكلايه‌مامش اولدقلرندن ـ ديگه اصلا موضوع بحث اولمايان برطاقم مسائله قاريشه‌رق آنلر حقنده كندی افكار مخصوصه‌سنی دينه ، شريعته اسناد ايله خلقه تبليغ ايلر . بومسائلدن هر بری

برفنه عائد اولوب اوفنلرك اصحابنجه معلوم اولمش حقیقتلردن
ایكن دین نامنه اوله‌رق حقایق فنیه‌نك خارجنده وقوعه
كلمش اولان بوتلقیناته قارشی مخاطبلر ایكی دورلو وضعیتده
بولنورلر . برقسمی قائلك جهل وضلالنه حكم ایله‌كچر ،
كیدر . فقط قسم دیكری بومرتبه‌دن فیرلایارق دینك ،
شریعتك معقولات قطعیه خلافنه برطاقم احكامی حاوی
اولدیغی ظن ووهمنه ذاهب اولور، وبوطریق ایله وادیٔ
ضلاله دوشر. بوراده هر ایكی طرفك دخی قصوری بیوك
اولوب اولكیسی دینه افترا ایتمك فضیحه‌سنی ارتكاب
ایلمش، ایكنجیسی ایشتدیكی برسوزك قائلی نه‌درجه‌یه‌قدر
اصحاب معلوماتدن اولوب اولمدیغنی تدقیق ایتمكسزین دین
حقنده شبهه‌یه دوشه‌رك عادتا كور كورینه كندیسنه غدر
ایتمشدر . حالبوكه برنجینك وظیفه‌سی بیلمدیكی شیئه
قاریشمامق ، ایكنجینك بوزجی مسئله‌نك حقیقةً بوجاهل
طرفندن‌ا كلادلدیغی وجهله شرعاً قبول اولنوب اولنمدیغنی
تحقیق ایلمك ایدی . برمشهور مثل عثمانی واردر: « انسانی
یاریم هكیم جاندن ، یاریم خواجه دیندن ایدر » ایشته
بوكبی جاهللر نیجه كیمسه‌لرك دین وایماندن محرومیتلرینه
سببیت ویررلر . امام غزالی حضرتلری یوزلرجه مجلداته
بالغ اولان مؤلفات مرغوبه‌سنك برنده ارباب فنون نظرنده
براهین ریاضیه ایله ثابت اولان مسائلك خلافنی دین نامنه
دعوا ایتمك الك بیوك مضرتلردن اولدیغنی بوندن سكز
بچوق عصر اول سویلمشدر.

كفر عنادی

بوكا كفر استكباری دخی دینور .

بوحال ؛ انسانلری . لزومندن فضله وحددندن زیاده
مطلق العنان كورمك ارروسنی اظهار ایدن فقط حقیقت
ونفس الامرده كندیسی غیره تحكم ایلك امل خفیسنده
بولنان كیمسه‌لرده كوریلور . بونلرك بر قسمی ، خالق
عالم جل ذكره حضرتلرینه قارشی طاعات وعبادات ایفاسنی
برنوع ذلت عد ایدرك دلائله، ارشادات ناصحانه‌یه قارشی
كوزلرینی یومارلر ، قولاقلرینی طیقارلر .

قرآن كریم بوكبیلری (واستغشوا ثیابهم واصروا
واستكبروا استكبارا) توبیخ ازایسیله تنكیل ایدر .

مستكبرلردن بر قسمی الوهیته قارشی ایفای تعبدده
بر نوع مذلت كورمیورسه‌ده كندی عقلنجه كندی اشی
اولان برانسانك (پیغمبر علیه السلامك ، اوامر و نواهیسنه
متابعت ومطاوعتی حكمیور . بوكا مقابل دنیاده و آخرتده
ضلال وخذلانه راضی اولیور.

بونلردن بعضیلری‌ده یالكز حضرت پیغمبر علیه السلامه
قارشی انقیاد واطاعتی قبول ایده‌بیلدكلری حالده دین حقك
قوانین اصلیه‌سندن اولان مساوات بشریه‌یی قبول ایتمك
ایسته‌میور . فكرنجه كندیسی اشراف واعالیدن بولندیغی
حالده انسانلرك برچوقلری اسافل وادانیدن معدوددر ،
اوكبی آدملرله تساوی‌یه تحمل ایده‌میور .

فاروق اعظم رضی الله تعالی عنهك ایام خلافتلرنده شام
جهتلرنده بولونان (آل غسان) ملوكندن (جبله) اهتدا
ایلمش ایدی . برای حج شریف مكهٔ مكرمه ده بولندیغی
صره‌ده برینه برطوقات وورر . كیفیت حضور خلیفه‌یه
عرض ایدیلیر . حضرت خلیفه مجازات شرعیه‌نك اجراسی
اقتضا ایده‌جكنی بیان ایلسی اوزرینه مدعی علیه اولان
جبله (بن ملوكدن بولنیورم مدعی ایسه اصنافدن بر
آدمدر . اره‌مزده شرعجه مماثلت بولونمامسی حیثیتیله
ووردیغم طوقات ایچون اجراسی متصور اولان مجازات
شرعیه مناسب دكلدر) طرزنده وكویا حقلی اوله‌رق
سرد مدافعات ایلر .

مرقومه فكرینك یاكلش اولدیغی آكلاتیلمسی
اوزرینه برتقریب فرار و ممالك اجنبیه‌یه التحاق ایله ارتداد
ایدر . ایشته بو آدمك بوصورتله دینی ترك ایتمسی استكباردن
مساواته راضی اولمدیغندن باشقه برسببدن نشئت ایتمش دكلدر .

اعاذنا الله تعالی من البغی والاستكبار .

کفر حکمی

[illegible] حکمی [illegible]

[illegible] آتلاب [illegible]

[illegible] معبود اولان

[illegible] متحقق [illegible] اولان [illegible]

[illegible] جنوب [illegible] کفریه

[illegible] جامع

[illegible] اوندقلرینه [illegible]

[illegible] کندیلرینک اهل ایمان اولدقلرینی

[illegible] فعللری [illegible]

[illegible] کندیسنه [illegible] آخرتی دوشونن

[illegible] کفر [illegible] اوکرنمک

[illegible]

ردی علی من قال القول الجید من الردی

عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه رضی الله عنه فرد [illegible]

[illegible] اولوب طلحة الخیر و طلحة الفیاض دیدکلری

[illegible] کی حضرتلری طلحة بن عبدالله دخی

[illegible] طلحة الجود [illegible] اتمشدی .

[illegible] طلحة الخیر کبی ذی الکرم اتمکله طلحة الطلحات

[illegible] وشهرت [illegible] . ثالث الاثنین

[illegible] طلحة الطلحتین [illegible]

[illegible] اولان [illegible]

طلحة الطلحتین [illegible] الاثنین [illegible]

[illegible]

کی مقتضی [illegible] اولدرقده معنای تعبیر بوقلمه

ثالث الاثنین. ایکی اولدیه ایلاغ ایلیان معنای اکلاشیلدیغی

حالده طلحة الطلحتیندن بو معنی قطعیاً اکلاشیلماز. هیچ

اولمزسه طلحة الطلحات . کلمه‌سندن [illegible] عددی

[illegible] اولان طلحه‌لردن بری معناسی [illegible] .

طلحة الطلحتین ایسه ایکی طلحه‌دن بری [illegible] عددی اوچه

[illegible] بولنان طلحه‌لردن. خلاصه طلحتین [illegible]

[illegible] اولور

[illegible] جمع توجیه ایچون [illegible] اولان

عدده [illegible] طلحة الطلحات [illegible] عددی

[illegible] اولمق اعتباریله پک معناسز و اولدن قطع نظر ایله ده

[illegible] .

[illegible] . طلحه‌لرینک اسعدن نقلا

طلحة نامیله معروف بولنان طلحه بن عبدالله بن عمر

احد العشرة المبشرة الموعود لهم بالجنة و طلحة بن

عبیدالله بن معمر و طلحة بن عبدالله بن عوف الزهری

ابن اخی عبدالرحمن بن عوف الزهری احد العشرة

و طلحة بن الحسن بن علی رضی الله عنهم و طلحة بن عبدالله بن

خلف الخزاعی‌دن عبارت اولمق اوزره بشه ابلاغ ایله

برنجیسنه طلحة الخیر و ایکنجیسنه طلحة الجود

و اوچنجیسنه طلحة الندی و دردنجیسنه طلحة الخیر

و بشنجیسنه طلحة الطلحات عنوانلرینی ویرمش اولدیغنه

نظراً طلحة الطلحات ثالث الاثنین دکل خامس الاربعه

اولمش و ابراهیم اوخواجه (کتاب الغرر و الخصائص الواضحه)

نام کتابنده بشنجی طلحه اولدرق طلحة بن ابراهیم نامیله

(طلحة بن عبدالرحمن بن ابی بکر الصدیق) ی رضی الله

تعالی عنهم زیاده ایتمش اولدیغنه نظراً سادس الخمسة اولمسی

لازم کلیر . صکره طلحة الطلحات بونلر ایله توسیعی

طلحات [illegible] احقی [illegible] مقصدیله اولیوب بلکه

[illegible] طلحه‌لر جودلری [illegible] ممتاز ایسه‌لر بو طلحه‌ده

دخی [illegible] طلحات اوبیجه ممتاز اولدیغی اکلاشیلدیق

اوزره اجودالاجوادالسته معناسنه اوله‌جقدر . مؤلف
عنوان مذکورك ترجمه‌سنده طلحه‌لر طلحه‌سی دیدیکی
حالده بومعنای مادحه انتقال ایده‌مه‌مشدر. ینه بومعنی
ایجاباتندرکه ممدوحك اوچنجی طلحه اولدیغی فرض
ایدیلسه بیله اسم تفضیلك زیدافضل‌القوم کبی ترکیبلرده
واقع‌اولان استعمالاتنده مضاف‌الیه مضاف‌ده احتوا ایتمك
قاعده‌سی اوزرینه دخی طلحةالطلحتین دنیله‌مزدی .
کتب ادبیه‌ده صاحب الترجمه اولان طلحه‌نك طلحات
سائره‌یه تفوقندن ناشی بووجهله تلقیب اولندیغی بیان
ایدلدکدن صکره وجه‌دیکر اولمق اوزره بوذاتك هرسنه
بیك جاریه بخش‌ایلدیکی، وهرجاریه طوغوردیغی اوغلان
چوجغنك آدینی تحدیثاللنعمة طلحة قویدیغی‌ده ذکر
ایدیلمشدر. بوکا کوره‌طلحات‌مضاف‌الیهم‌صاحب‌الترجمه‌نك
محصول لطفی واقع اولان طلحاتدن عبارت اولور .
هرحالده لقب‌الحاقی اولمق درجه‌سنك فوقنده‌در.

مؤلفك بیاننده باشقه نقطه‌لردن‌دخی طرازالمجالسك
وکتاب‌الغررك نقل وبیانه مخالفت واردر. صکره بیتك
قائلی غیر معلوم اوله‌رق کوسترمشدرکه بوده قلت
تتبعندندر. شرح‌شواهدرضیده بوبیت قیس‌الرقیاتك اون
درت‌بیتلی‌برمرثیه‌سی ابیاتندن اولدیغی‌مصرحدر. وبعده:

کان لایحرم الخلیل ولایة
تل بالبخل طیب العذرات
سبط الکف بالنوال اذاما
کان جودالبخیل حبس العدات

١٣٠

اذا کان الشباب السکر والشیـ
ب هما فالحیاة هی الحمام

« الحمام امام و زننده موت معناسنه‌در »

القول‌الجید

وزن، تعیین‌قطعی افاده ایده‌میور زمام‌وزننده دیمك
مناسب ایدی

١٣٣

معرینك فساداعتقادندن قطع‌نظر آثاری‌شایان‌مطالعه‌در

القول‌الجید .

بین‌الافواه شایع‌اولان بو (قطع‌نظر) تعبیری‌ایچون
برحظ اعرابی بوله‌میورز .
طوغریسی قطع نظرله اولملیدر .

* * *

[هامشدن] فانها ترمی‌بشرر کالقصر کانه جمالة صفر
آیتنك تفسیرینه باق

القول‌الجید

آیت جلیله انها ترمی . . . . اولدیغی حالده سهواً
فانها یازلمشدر .

١٣٦

متی‌تهز بنی قطن تجدهم
سیوفاً فی عواتقهم سیوف

تهززهز لفظندن مضارع مجزوم‌اولوب ادغامی لغت
مجاز اوزره منفکوکدر ولا تمان تستکثر قول کریمی‌ده
لغت حجاز اوزره وارد اولمشدر .

القول‌الجید

قرآن کریمده بونك امثالی پك چوقدر : اشدد به
ازری ، ومن یغلل یأت بما غل یوم‌القیمة ، لاتقصص
رؤیاك علی اخوتك ، فلیمدد له الرحمن مدا وغیر ذلك

* * *

« مفهوم بیت : سن قبیلهٔ بنی قطنی نه‌زمان کفایهٔ
مهماته بعث و اغرا ایده‌ك انلری اوموزلرنده قلیجلر
آصیلی برطاقم سیوف بولورسن . »

القول‌الجید

سیوفاً فی عواتقهم سیوف قولندن انسان کوزل بر
حلاوت ، لطیف بر بلاغت حس ایدر فقط اوموزلرنده
قلیجلر اصیلی بر طاقم سیوف تعبیری، ایشیدنلر ایچون
او ناصل شی ایمش دیمکه مجبوریت حاصل اوله‌جق قدر
صغوقدر بو برودتی دها ایی تقدیر ایتمك اوزره ترجمه‌یی
اصلندن بوسبتون آیری اوله‌رق باشلی باشنه بر عباره
حالنده دوشونملیدر . حال بوکه بر ترجمه‌نك مکملیتی

ايچون هم اصلنه جداً موافق اولمسی هم ده اصلندن قطع نظرله منسوب اولدیغی لسانده دخی سوز نقطهٔ نظرندن بر قيمتی احتوا ايتمسی شرطدر . مؤلف كعبنده بولنان بولنان ارباب قلم ترجمه‌ده بو ايكی نقطه‌يه رعايت ايتدكجه ايفای وظيفه ايتمش صايیلمازلر . مؤلفك قول منقولی ايسه بيتك معناسنی آكلاتمق و اومعنایه افهام و اذهانده بر موقع ويرديرمك ايچون نه‌سويله‌مك اقتضا ايده‌جكنی تعيیندن عاجز قالان ضعفای مترجمينك سوزلرينه بكزه‌مش . شاعر، مدح ايتمك ايستديكی قبيله افراديننك حامل اولدقلری قايجلردن باشقه بالذات كنديلری دخی سيوف مسلوله مثابه‌سنده‌در ياخود ـ قيصه‌جه بر تعبير اولمق اوزره ـ سلاح مسلح كيدرلر ديمك ايستيور . اوت مؤلفك‌ده او كلامندن صكره شويله بر تفسيری واردر : يعنی انلر [illegible] كبی [illegible] نفوذ و سرعت [illegible] . لكن بو تفسير [illegible] كافی اولمقله برابر ماقبلنده‌كی برودتی هيچ بر وقت ازاله ايده‌مز چونكه كله‌جك تفسيره مغروراً كلامده عنان دقتی ارخا ايتمك كار عاقل دكلدر . هم ده تفسير مذكور اصل ترجمه عباره‌سنك خارجنده قاله‌جقدر .

ايشته القول الجيدده بوكبی نقيصه‌لره كثرتله تصادف اولنه‌بيله‌جكی وبودرلو نقائصك نظر بی قيدی ايله كورلمسی جائز اوليه‌جغی جهتله شومقامده‌كی افاداتمز لزومندن زياده مشكلپسندانه عد اولنماملیدر .

* * *

« . . . خدمت وملاقاتنه خفت وسرعت ايتمكده‌درلر »

[illegible]

[illegible] تعبيرات غير مأنوسه‌دندر .

[illegible]

مصطفی صبری

تربيه وتعليم اطفال

« امام غزالينك كيميای سعادت نامنده‌كی اثر معتبرندن مترجمدر »

معلوم اوله كه : چوجوق [illegible] النده بر وديعه‌ اللهدر . اونك صاف يوره‌كی جوهر مثالی نفيس وهرتورلو نقشدن خالی اولمغله برابر موم كبی قابل تربيه‌در .

قلب معصوم ، پاك بر زميندركه هانكی تخم اكيلرسه اونی يتيشديرر . تخم سعادت ، يعنی حسن اخلاق زرع ايديليرسه چوجوق ، دين ودنياسنده مسعود اوله‌جغی كبی ابوينيله معلمی‌ده مثاب اولور . خلافنه حركت ايديلير، يعنی اخلاق سيئه تخمی اكيليرسه چوجوقجغز بد بخت اولاجغی مثللی وليلری‌ده عقابنده مشترك بولونور . جناب حق « قوا انفسكم واهليكم ناراً » بويورمش ونفسلريله اهل وعياللرينی آتشدن محافظه ايله‌مكی مؤمنلره امر ايتمشدر . چوجغی ، نار جهنمدن وقايه ايتمك ، دنيا آتشندن حفظ ايلمكدن مهمدر . او ، وقايه ايسه چوجغی تأديب وتربيه ايتمك ، اخلاق حسنه تعليم ايله‌مك ، سوء قريندن اسيركه‌مكدركه نه‌قدر فساد وارسه هپسی سوء قريندن ظهوره كلير .

چوجغی ناز ونعيم ايله بويومكه وكوزل البسه اكتسا ايتمكه آليشديرمامالیدركه بالاخره اونلردن محروميته تحمل ايده‌مز . عمرينی يه‌جك وكيه‌جك طلبيله چورير .

ابتدای ولادتنده چوجغه سوت ويره‌جك قادينك صالحه واخلاق حسنه صاحبه‌سی وحلال ييجی اولماسنه دقت ايتمليدركه اخلاق سيئه سوت نينه‌دن سرايت ايلر . حرامدن حصوله كلن سوت مردار اولديغندن چوجغك لحم وشحمی اونكله نما پذير اولورسه آثاری بعدالبلوغ ميدانه چيقار .

چوجق ، تكلمه باشلاياجغی صيراده‌اسم جلالی تلقين ايدوب ايلك سوزينك « الله » كلمهٔ مبجله‌سی اولماسنه چاليشماليدر . بعض شيلردن اوتانمغه باشلانجه اونی مذموم اولان هرشيدن تحذير ايتمه‌ليدر .

طبع صبی‌ده الك اول پيدا اولان ، حرص طعامدر . بوكا بناءً اوكا آداب طعامی اوكره‌تمه‌لی وصاغ اليله يمه‌سنی ، بسم الله ديه باشلاماسنی ، يمكده تعجيل ايتمه‌مه‌سنی ، اككی اوفاق قوپارماسنی ، بشقه‌لرينك لقمه‌سنه باقماماسنی ،

كندى اوكندن يه‌سنى ، بر لقمه‌يى يوتمايجه ديكرينه ال اوزاتماماسنى ، انى واوستنى كيرلتمه‌مه‌سنى تعليم ايتمه‌ليدر.

دائما قاتيق ايله يمكه آليشـمامق ايچون بعضاً اكنه ياوان اكمك ويرمه‌لى وچوق يمك حيوانلره مخصوصدر ديه‌رك افراط اكلى نظرنده چيركين كوسـترمه‌ليدر .

اكول وتربيه‌سز چوجقلرى ، يانده تقبيح ايده‌رك اديب اولانلرى ثنا ايله‌مه‌لى وعارسز ، حياسز ، خيرسز ، يالانجى اولماماسيچون سوء قرينندن محافظه ايتمه‌ليدركه بوخويلردن برينه آليشـان چوجق طول مدت اوندن قورتولاماز.

مكتبه ويريلنجه قرآن كريم تعليم ايتمه‌لى ونبيرت اصحاب كزين ايله حكايات صالحينى اوكرتمه‌ليدر .

چوجق ، ايى برشى ياپدينى وكنديسنده كوزل بر خوى كورولديكى حالده ستايشنده بولونمالى ، خوشنه كيده‌جك بر شيله خاطرينى تطييب وهركسك يانده ثنا ايتمه‌ليدر .

خطا ايده‌جك اولور ، خصوصيله كيزله‌مك ايسته‌ديكى برشى كورولورسه بر ايكى دفعه كورمه‌مزلكه كلمه‌ليدر . چونكه چوق چوق تعذير ايديلن بر چوجق نهايت تكديردن متأثر اولامغه باشـلار . وخفياً ياپدقلرينى علناً اجرايه جرأت ايدر . خطاسنى تكرر ايتديكى صورتده : صاقين ! بو ياپديغكى كيمسه دويماسـين ، صوكرا هركسه رذيل اولورسك ، كيمسه‌نك يانده اعتبارك قالماز ' ديه‌رك توبيخ وتخويف ايله‌مه‌ليدر .

برپدر اولادينه قارشى دائما وقارابوتى محافظه ايتمه‌لى ، والده‌سى‌ده چوجنى باباسيله قورقوتماليدر .

هركسه متواضعانه معامله ايتمه‌سنى و «آلمق ديلنجيلرك عادتيدر» ديه همسـنلرندن برشى آلماماسنى چوبغـه اوكره‌تمه‌لى وكيمسه‌نك يانده توكوروب سومكورمه‌مسنى چوق سويلنمه‌مه‌سنى . صورولمايجه سـوزه آتلماماسنى ، كندندن بيوك اولانلره رعايت ايله‌مسنى ، يوروركن اوكارينه كچمه‌مه‌سنى تعليم ايتمليدر .

ر چوجق . يدى ياشنه كيرنجه اونى رفقله طهارت وصلاته آليشـديرمالى . اون ياشنى بولديغى كبى اعمـال دينيه‌ده تقصير ايدرسه دوكمه‌ليدر .

طاهر المولوى

دين اسلامده هدف مناقشه اولان مسائلدن :

ارث ، زكوة

انكلتره‌ده قانون وراثت ، بتون اموال اكبر اولادك يد تصرف واداره‌سنه قالمق صورتيله اوله‌رق بويوزدن ثروتك انقسامه اوغراماسى انكليزلرك معروف اولان ثروتلرينه سبب اولديغندن واسلامده قانون وراثتك بو فائده‌يى تأمين ايده‌مديكندن بحث ايدنلر بولنيور .

اولا انكليزلرك بوسايه‌ده زنكين اولدقلرى منظور فيه‌در . اكر بوثروت اكبريتى حائز اولادك ثروتلرى [illegible] ايسه تسليم اولنه‌بيلور . اولاد سائره ايسه [illegible] زنكين انادن ، بابادن طوغمق مظهريتنه برده زنكين انانك بابانك بيوك اولادى اولمق اوزره طوغمق قيدينك سيئهٔ انضمامنه اوغراملرى يوزندن حاصل اولان يأس واغبرار ايله الك زياده بيوك قرداشلرينه عائد بولنان برثروتى توسـيعه چاليشه‌بيلملرى پك مستبعددر . حساب وسطى وطبيعى ايله ايكى قرداشى بربرينه دوشورن بوقانونه قارشى كوچك قرداشلر بيوك برفوق العاده‌لك ، خلاف مأمول برمتانت ابراز ايدرك بوندن متأثر اولميورلر ايسه بودفعه ثروتك قانون مذكوردن زياده اخوهٔ محرومه‌ده كوريلن فوق‌العاده‌لكه عطف ايتمك مناسب اولور . نته‌كيم بواتحاد افكاره ، بوفكر تعاونه مالك اولان قرداشلر طوپلو بر سرمايه ايله برلكده تجارت ايتمك اوزره بالتراضىماللرينى تقسيم ايتمك ايسته‌مزلرسه بونلرك ، شريعت اسلاميه‌ده‌دخى ايسته‌دكلرى قدر ادامهٔ شركت ايده‌بيلملرى ايچون هيچ برمانع يوقدر . قانون مذكوره كوره شو حالك ، شو تجارت مشتركه‌نك مجبورى اولمسى ، تحت تأمينه آلنمسى ايسه تأمين استفاده‌دن غلط اوله‌رق مرجح عدا اولنمشدر.

چونکه قردهشلر متفق اولدقلری تقدیرده بالاختیار دخی تجارت مشترکهده بولنهبیلورلر خلافی تقدیرنده ایسه بونلری اتفاقه مجبور ایتك اختلافی تشدید ایتمکدن بشقه برشیئه یاراماز .

بوقانونك توسیع ثروته خادم اولهجغی فرض وتسلیم ایدلسه بیله بو قدر انسانلری حقوقندن منع ایدرك جمع و ادخار ایدیلن ثروتی نهیاپهیم ؟ مثلا بتون انسانلر حکومتلر طرفندن قوت لایموت حالنه یقین بر معیشتله اکتفایه مجبور ایدیلهرك ، سفاهت درجهسنه وارمیان بر طاقم مصارف مرفههدن ممنوع طوتیلهرق بو صورتله .رتدیریلان پارهلرینه صاحبلری حسابنه ادخار و ارباح اولنمق و یاخود میراثلر بیوك قردهشلرك ایدیٔ تحکمنه براقیلمیهرق دها تصرفکارانه اولمق اوزره حکومتلر طرفندن اداره ایدلمك دخی اتساع ثروتی موجب اولور. کذلك هیچ بر کیمسهیه ذره قدر مرحمت ایتمیهرك ، آجلغندن اولورکن کوریلن بر زواللی یه بر دیلم اکمك ویرمیهرك، اونپارهنك اوستنه اوندوکوم اورهرق ثروت صاحبی اولمقده ممکندر . فقط نهچارهکه بونلردن برنجی و ایکنجی اصول ثروتك محتوی اولدیغی شدته قانون حریت و صوکنجیسنك دلالت ایتدیکی خست و دنائته قانون حمیت مساعد اولماز . دیمك ایسترزکه انسانلر ایچون هرنهصورتله اولورسه اولسون علی الاطلاق جمع ثروت مقتضای عقل و حکمت دکلدر .

نهکیم علم ثروت احکامنه استناداً عالم اسلامدهکی فریضهٔ زکاته اعتراض ایدرك « برآدم آلتنك تریله قزاندیغی مالنك یوزده ایکی بچغنی محتاجینه ویرمکه نیچون مجبور اولسون. قارشیلقسز اولهرق وقوعبولان شوصرفیات قواعد علم ثروته مغایردر » دینیلرده بولندیغی حالده بز بو اعتراضی مستقل بر مقاله ایله جواب ویرمکه تنزل اولنمیهجق قدر دکرسز بولدق. حقیقةً انسان بوکبی احکام مقدسهٔ اسلامیه نی انتقاده قالقیشمق ایچون ایکی معناسیله حس انصافدن تجرد ایتملیدر . عجبا دوشونیلمیورمی که انسانلرك یالکز علم ثروت قوانین ایله عامل اولملری ممکن اولهمیوب معدلت ، حمیت ، فضیلت ، عزت نفس و معاونت همجنسی کبی قوانین انسانیتی ده بسبتون اونوتمالری والحاصل یالکز برقانونه دکل بتون قوانین مدنیهنك خلیطهسنی یاپهرق ، نقاط ائتلافی بولهرق دستورالعمل اتخاذ ایتملری لازمدر . هله برمسلمانلر وعثمانلیلر دینمزك تشویقاتندن بشقه اجداد واسلافمزدن وارث اولدیغمز حبمعالی ، تبجیل مکارم حسیاتیلهده محتاجینه معاونتك تناقص ثروتی موجب اولمسی قانوننه قارشی متهکمانه : (صانکه بیلنمهدك بر حقیقت کشف کشف اولنمش) دییوریرز . وقتیله اجلهٔ دینمزدن ایکی ذات شریف [١] تکلیف وتکلفدن عاری اولهرق محضا فکر استرشاد ایله کوروشیه کن

— تعیشکز نهیولدهدر .

استفسارینه قارشی :

— بولورسهق یرز ؛ بولمزسهق صبر ایدهرز .

جوابنی آلان ذاتك ،

— بزم مملکتك [خراسان] کلابیده بویلهدر. بز، بولمزسهق شکر ایدهرز. بولورسهق ایثاروابذال ایدرز. »

دیمنیده دمینکی قانون ثروته اویمور دکلمی ؟

برده محتاجینه معاونت نقصان ثروتی موجباولدیغی فکرینی تسلیم ایتمسهك نهلازم کلیر . چونکه ویرمکلهمالك اکسیلمسی کبی حسب الظاهر معلوم اولان برشیئك حقایق علمیه صرهسنده تعداد اولنهجق قدر دکری یوقدر ، بونیهرکس بیلور . معرفت ، کوتهبینانك کندی کندیلرینه عقل ایردیرمیهجکلری بر حقیقتی میدانه قویمقدر . ایشته بتون سطحی نظران ایله برابر حکم مذکوری قبول ایدن قاعدهٔ ثروته رغماً بزم قانونحکمت بیانمز [یمحق الله الربوا ویربی الصدقات] بیوربیور .

[١] ابراهیم بن ادهم ایله شفیق بلخی قدس‌الله اسرارهما

الويرركه بز بو حاله ، صدقاتك ازدياد اموالى موجب اوله‌جغنه
ضمان الهى ايله‌ده اعتماد ايده‌رز ... وبو بابده جدى بر قوهٔ
ايمانيه‌نك آثارى كوريله‌جكنه شبهه ايتميز. فقط بونك جهت
ماديه‌سى ده شايان دقتدر... چونكه بر مملكتده ثروت حقيقيه
او مملكتك ثروت عموميه‌سى اولمق لازم كليرز . آچ وچپلاق
اهالينك غير ممنون نظرلرى آلتنده بش اون زنكينك
پايدار اولمسى ، هله مسعود ومستريح يشامسى پك مشكل
اولور . بركره معاونت كورمين فقرانك كوزلرى اغنياى
مملكتك اموالنده اولمق يوزندن پك چوق محاذير تولد ايدر.
ثانياً فقر و احتياجدن ناشى برچوق امراض ساريه‌نك
باش كوستره بيلمسى جهتيله مملكت بر طاقم مصارف
اختياريه‌نه مجبور اولوركه بو تأثيراتدن اغنياده خى مالاً وبدناً
ازاده قالامازلر. ذاتاً چاره‌سنه باقيلميان فقر واحتياجك
كنديسى ده سارى بر خسته‌لقدر .

ثالثاً فقر و ضرورت تناقص نفوس ، واردات دولتك
محدوديتى علوم و فنونك تعمم ايده‌مه‌مسنى ايجاب ايدرك
بو صورتله حاصل اولان ضعف عمومينك استجلاب ايده‌جكى
تأثيرات خارجيه‌ده بالطبع عمومى اولور . ارباب دقت
بو كبى نكات ودقايقى هر كون ايشيديله‌رك معناسى دوشونيلمه‌مكله
آليشيلان : (الصدقة تردالبلاء وتزيدالعمر) حديثندن
استخراج ايده‌بيليرلر .

مابعدى وار

مصطفى صبرى

كل اناء يترشح بمافيه

مابعد

« فقط بونلر اسكيلر نظرنده علم مى يا؟ نه‌قدر علوم وارسه
حتى نه‌قدر علوم دها كشف اولنه‌بيله‌جكسه هپسى وقتيله
بزده يوقمى ايدى ؟ فرنكلر كاملاً بزدن آلمادى‌لرمى ايدى؟
او حالده بزم اسكى علومز هپسنى جامعدر . بز او مسائلدن
كمال صلاحيتله بحث ايده‌بيليرز . ماليه ايشى اولسون ، سياست
ايشى اولسون . نه اولورسه اولسون ! ..

ايشته (صراحتاً) هيچ بر وقت سويلنلميان ، فقط
هر دعواده مضمون اولان ايلك ادعا بو ! »

حضرت فيلسوف ؛ علومك اجتماعى ، اقتصادى ،
سياسى ، رياضى ، طبيعى قسملرينك اسكيلر ! نظرنده علمدن
معدود اولمديغنى بر استفهام متهكمانه ايله آكلاتدقدن صوكرا
« نه‌قدر علوم وارسه حتى نه‌قدر علوم دها كشف اولنه‌بيله‌جكسه
وقتيله بزده يوقمى ايدى ؟ جملهٔ استخفافكارانه‌سنى ده
فيرلاتمق صورتيله تنوير مدعا ايتمك وافادهٔ سابقه‌سنه قوت
وبلاغت ويرمك ايستيور . حالبوكه شو ايكى نيزن نظرلى
مضمونلرك يكديكرينى نقض ايتديكندن خبرى يوق. علوم
مذكوره ؛ هم اسكيلر ! نظرنده علم دكل ، همده نه‌قدر علوم
دها كشف اولنه‌بيله‌جكسه بزده ، يعنى اسكيلرده !
موجود !

احوال روحيه‌يى كشف وتدقيق ايتمك خصوصنده
فوق العاده بر ملكه‌يه مالك بولنان فيلسوفمز ؛ هر نه‌دنسه
بعضاً قضاياى منطقيه بيننده بويله نادراً واقع اولان تناقضات
صريحه‌يه دوشمكدن كنديلرينى آله‌ميورلر . هله عنان
خامه‌يى سائقهٔ انفعال ايله ضبطه مقتدر اوله‌ميه‌رق
آلا بيلديكنه ارخا ايديويردكلرى وقت ايسه چيزدكلرى
خطوط وسطور آراسنده هيچ بر مناسبت وانسجام
آراميورلر . مضمرات فيلسوفانه‌لرى ساحه آراى ظهور
اولسونده وارسون تراكيب واوضاع كلامده انسجام ،
مناسبت منطقيه بولنمسون نه بأس وار !

تنظيم كلام خصوصنده ارواح معانى‌يى مناسبتدار
بر وضعيتده بولنديرمق ، مقتضاى حاله رعايت ايتمكده
بر ايشمى ؟ دالدن داله سكك ، يتمش ايكى دره‌دن صو
كتيرمكله مناظرين تغليط وموفقيت استحصال اولندقدن
صوكره دها نه ايسترسك . لكن يوتارلرسه ! ..

اسكيلر ، يعنى صنف عمامه‌دار ؛ نه صراحةً نه ده ضمناً بويله

برادرانی غربده بولنمامش اولدقلرینی بوکون فعلی تشبثلری، خلاف اثرلری ایله اثبات ایتدکلری کبی صلاحیت واختصاصلری خارجنده اوله‌رق بورسه معاملاتندن . هوا اویونلرندن بانقه رولرندن . حاصلی قرون وسطاده موجود اولمیان بو قبیل محدثاتدن هیچ بر وقت کمال اطلاع ایله بحثه کیریشه‌مزلر . ذاتاً بونلرله منهمکانه [illegible]

[illegible] ابل تألیف دکلدر . لکن میدان رجال، بونلری‌ده تحصیل ایدرك منافع ملیه‌یه طوقونه‌جق ضررلری . محاذیر ملحوظه‌یی تحدید وازاله ایده‌جك ارلر بولنور .

« قانون صورتنه افراغ ایتمکه چالشدیغمز افکار و حسیات ذاتیه‌نك ماهیتی دکل . اوزریزده یوروین بو سیل مدنیتك ، ایچنده تنفس ایتمکدن قورتولامادیغمز بو هوای عصرك معاملات و حیاته تأثیرینی دوشونلم »

یالکز بونلری دکل شرقك محیطنی . [illegible] مشروعه‌سنی، علوم واخلاق نافعه‌سنی‌ده لطفا! دوشونه‌لم؛ [illegible] شعشعه‌دار ماضیمزی . تاریخ سیاسیمزی تذکر ایده‌لم. اوعلوی همم دده‌لرمزك نصل بر خلفی اولدیغمزی‌ده منصفانه پیش نکاه اعتبار و شرمساریدن کچیره‌لم .

« قرون وسطا . شمدیکی عصر مدنیتله دوکوشمك [illegible] . حالبوکه حالا ارضك کروی [illegible] حل ایتمه‌مش !... و [illegible] سبب بوقف [illegible] بودر »

قرون وسطی ؛ شمدیکی عصر مدنیتك مادریدر . هیچ مادر اولادیله دوکوشورمی ؟ آلمش اولدیغی تربیهٔ ممدوحه و مشروعه‌یه منافی حرکات و مناسباتده بولنمیان بر چوجوق نزد مادرده نصل معزز [illegible] عصر مشروع مدنیتده قرون وسطی عندنده او رتبه محترمدر .

هیچ اعصار دیده برپدر ؛ کنج ، توانا ، فرزندینی میدان مصارعه‌یه دعوت ایدرمی ؟ والدك نجل نجیب و مشروعنه قارشی پرورده ایلدیکی حس و نیت ؛ دائما آنك مروت و سعادتنی کورمك . کنجلکنك حسن استعمالنی توصیه ایتمکدن عبارتدر .

قرون وسطی ؛ ارضك کرویت و بساطتنی کشف ایده‌لی خیلی زمان اولمشدر . بوخصوصده محل استشهاد نه‌قدر ایسترسك؛ بودرجهٔ تجاهله قارشی انسان کمال حیرتله:

« حدتله کوزکی قرارمش یوقسه
بویله نه‌یه‌سن صبحه‌مسادر دیرسك » ..

دیمکدن کندینی آله‌میور . هم اعتقادیاته تعلق اولمیان شو مسئله‌یی قرون وسطانك دساتیر علویه‌سیله قابل تألیف دکلمش کبی اورته‌یه آتمقده نه معنی ، نه حکمت تصور اولنیور هیچ آکلامم بجه سبب توقف بودکل ؛ علوم حیاتیه‌دن مثلا حکمت نظریه ، فلسفهٔ عقلیه ، حقوق امم ، سیاست مدنیه ، تاریخ مفصل ، خطابت ادبیه کبی هیئت بشریه‌یه انسانلغی ، حریت انسانیه‌یی ، حق ومعدلتی ، ظلم واستعلایی قارشیلقلی بر صورتده تفهیم ایدن علملرك قرن اخیرده یواش یواش ساحهٔ تداول وتحصیلدن تباعدی نسبتنده اغراض وتحکمات نفسانیه‌نك قلوبده تمرکز ایتمسی ، استبداد سیاسینك شدتله حکمفرما اولمسیدر. بوکون ایسه لله الحمد اوبلای مبرمدن، اواژدر زهر افشاندن قورتولدق . آرتق طریق عزم وترقیمزده انکل اوله‌جق بر شی قالمامش دیمکدر ..

« بز هرشیئه مالکز ادعاسنده‌یز ؛ بزده علم وار ، فلسفه وار ، صنعت وار ، فقط حقیقتده دنیا ایشلریمزده یارار هیچ بر شی یوق! هپ موزه خانه‌یه کوندریله‌جك شیلر ! اونلری‌ده بز ایجاد ایتمه‌مش اقتباس ایتمشز . بونلر [illegible] اچه دکل !... »

بر آز انصاف !... بر آز سطحی نظر!... بر آز مسکن حدت علاج !...

« او حالده بیان الحق غزته‌سندن صورارم صاریقسزده نقیه اولمق ممکن اولدقدن صوکره سید بك نه‌یه فضله مصرفله باشنه یوك آلسون » .

زواللی عمامه ! بز سنی بر شعاردینی وملی بیلیرکن بوکون استثقال وتهکمه هدف اولیورسك . لکن امین اول که سنی دائما تبجیل ایدنلر، هامهٔ منتنده طاشیانلر هردرلو استثقالاته رغماً بر آن ایچون بیله بوندن متأثر اولمازلر ؛ « کل حزب بمالدیهم فرحون » آیهٔ جلیله‌سنی اوقویوب کچرلر .

« اوحالده بوکونکی معناسیله علوم سیاسیه ، اقتصادیه واجتماعیه‌ده تبحر ایتمش برتك عالم بیلمیورم »

نامق الحروف ؛ بالعکس بتون علوم اسلامیه وفنون حاضره‌دن نصیبدار دکل برتك، برچوق صاریقسزاخوانمزی کمال مباهات ایله بیلیورم . اخص تمنیاتم ؛ اعلای دین وطن ، سعادت وموفقیت ملتدر . توفیق ایسه اللهدندر .

حسین حازم

ادبیات

رحلت عالیه

برغملی شبنده صوك بهارك
آغلاردی کوزی سمای تارك
سونمش ایدی جوّ آسمانده
انواری نجوم شعله‌دارك
اسدکجه ریاح ماتم انکیز
هر بر ایدی مثلی قلب زارك
کویا که بتون مکوّناته
چوکمشدی برودتی مزارك
اولمش ایدی حزن ایچنده عالم
برعینی فراش احتضارك

ایواه اوفراش ایچنده ایواه
یاتمشدی زواللی عالیه ! آه

ایواه اوفراش ناله پرور
برجسم نزاره اولدی مقبر
ایواه اوراده یاتاردی خسته
بربرك خزان مثالی خواهر
ایواه اوراده اوشب قاپاندی
چشمانمه فر ویرن او ، کوزلر
ایواه اوراده او روح قدسی
کلزار جنانه آحدی شهپر
آرتق اونی قالدیرك کوزمدن
قوش اوچدی کوکل قفسمی ایستر

ایواه اوکا صاغ ایکن کومولدی
ایواه اوراده نهایت اولدی

ای خفتهٔ جاودان اولان کوز
حس ایله‌مه‌دکمی اولدی کوندوز
برلحظه آچیل ده باق که سنسز
دادر قالیور جهانده اوکسوز
خاموش قالان صولوق لبکدن
برتسلیه ایله ، باری برسوز
نیچون بو بیاض لباسی کیدك
اولدکمی قوزوم ! کلین دوکونسز
یابویله نیچون صارارمشك سن
ای غبطهٔ ارغوان اولان یوز

صولدکمی شکوفهٔ حیاتم
بیتدکمی مآل سانحاتم

بر تخت روان اوکمده سیار
آلتنده سکون ایچنده زوار
کردون کبی اوتخت عالی
ایتمکده جهانه عرض دیدار
محمولی عجب کلینمیدرکه
کردونه مثالی زینت آثار

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
نیچون بو شتاب اغترابك
بر شوق ایله اوچمق ایستیورسك
بیلمه‌م نره‌یه بو انجذابك
ظن ایله‌یورم‌كه اولمشك سن
مشتاقی حفیرهٔ ترابك
لكن نه كوزل تمایشك وار
یاد آوری اولمشك سرابك
برابر كشیفه بكزییورسك
ستر ایله‌دیكك او آفتابك

دیدارینه رشك ایدردی خورشید
سینه‌لده سنك اومهر امید

بر جی سكون ، بر خیابان
اولمقده نكاهمه نمایان
بر دیده كبی ترابی نملی
بر سینه كبی درختی نالان
بر تربه كبی درونی لوشجه
قندیل مهیی نور ایمان
هر بر ضاسی برخصیب سا لك
هر نقشه‌سی بر مآل عرفان
هر ذره‌سی مابقای اجسام
هر توده‌سی صوك مقام ابدان
سطحنده كتابه‌لر صاچیلمش
بر كوشه‌ده برمزار آچیلمش
ایشته اومزاره كیردی حیفا

بر آی كبی قزدسم دریغا
طوپراق اووجودی آلدی بندن
آغوش وصاله چكدی كویا
بر كنج ایدی آه او در عصمت
كنجینه‌سی اولدی خاك غبرا
كیتدی اورادن ریاض عدنه
معصومه اولان اوروح علیا
صفبسته اولورسه چوق دكلدر
پیش ره مقدمنده حورا

مرحومه عفیفه بر ملكدی
نشكفته لطیف بر چیچكدی

ای تودهٔ خاك ذی مهابت
پارلار اوزركده نور عفت
یوق سنده اووحشت مقابر
دینسین سكا حجلهٔ بكارت
بر آبده‌می باشكده سروی
محفوظكه‌می ایدر دلالت
ای بحر عطای لایزالی
ایله بو مزاری غرق رحمت
ای تاب تجلیٔ الهی
سن اول بوكا شمعهٔ لطافت

زیرا بورایه غروب ایدن قیز
اولمشدی سمای بكره ییلدیز

طاهرالمولوی

تصحیح

كچن هفته‌كی نسخه‌مزك « ۱۰٤٥ » نجی صحیفه‌سنك ایلك سطرنده‌كی « بولنمیورمی‌كه » كلمه‌سی « بولنمیوركه » وینه عین صحیفه‌نك ۲٤ نجی سطرنده‌كی « فیلسوفانه‌لرنده» كلمه‌سی « فیلسوفانه‌لرندنده » اوله‌جقدر.

مدیر مسئول : محمد منیر
[illegible] مطبعه‌سی

بازار ایرتسی فی ٢ ربیع‌الاول سنه ١٣٢٨ و فی ١ مارت سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ايرتسی كونلری نشر اولنور دينی ، ادبی ، سياسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

مجلهٔ احكام عدليه‌مزده روا كوريلن مؤاخذه‌يی

[illegible]

مابعد

تفصيلات سابقه‌مزدن مبيعك قبل القبض بيعنده‌كی فساده ضرر تجاريسی اولسه اولسه عاقدينيدن هر بری مجبر اولمق اوزره خيار شرطايله عقد ايديلن وفرانسه قانون مدنيسنجه‌ده قبول اولنان بيعك ضرری قبيلندن اولديغنده وخيار شرطايله وقوع بولان بيعك ضرر وزياندن زياده منفعته خادم بولنديغنده وبالنتيجه بيع قبل القبضك امام مالك حضرتلری مذهبنه كوره تصحيحنده [1] اشتباه ايديله‌ميه‌جكی اكلاشلدقدن صوكره مجله‌نك (٢٩٣) نجی

[1] [illegible]

مادەسنده مبيع قبل القبض بايعك يدنده تلف اولسه مشتری حقنده [illegible] ترتيب ايتميوب ضرری بايعه اولور مسئله‌سنه نقل كلام ايده‌ڭ .

موسيو ماندلستام جنابلری بوماده‌يی تجارت حاضره اساساتنه دكل قواعد اساسيهٔ حقوقيه‌يه مغاير بولمش وبو مغايرتی مجله‌نك ايجاب وقبول ايله بيع منعقد اولور . وبيع منعقدك حكمی ملكيتدر قاعدهٔ اساسيه‌لريله‌ده ايضاح ايتمك ايسته‌مش وضمناً مجله‌يی تناقضله‌ده اتهام ايتمك ارزوسنده بولنمشدر . لكن بورايه مجله‌نك (٢٦٢) ماده‌سنده‌كی « بيعده قبض شرط دكلدر » قاعده‌سنی ده علاوه ايده‌ايديلر اعتراضلرينه بر وضوح دها ويرمش اولورلردی .

قواعد حقوقيه‌مزك لدنياتنه ووجوه استدلالاتمزك دقائق حقيقيه‌سنه واقف اوله‌ميان نظر بسيط ارباب نظرهٔ اولی‌ده بلكه بواعتراضی ايراد ايده‌بيلير . چونكه بو كبی اعتراضلر پك عوام پسندانه خاطره‌لردن عبارتدر .

بو اعتراضده دينك ايستهيورلركه مبيع قبل القبض تلف اولدقده ضررينك بايعه عائد اولمسى حقسزلقدر. چونكه بعد العقد قبل القبض بيع ياوقوع بولدى يابولمدى. اكر بيع واقع اولمامشدر دنيله‌جك اولورسه مجله‌نك بيع ايجاب وقبول ايله منعقد اولور قاعده‌سى نقض ايدلمش اولور. واكر بوقاعده‌يه توفيقاً بيع وقوع بولدى دنيله‌جكسه حكم بيع ياثابت اوله‌جق يااولميه‌جق. اوله‌جقسه مجله‌نك بيع منعقدك حكمى ملكيتدر قاعده‌سى موجبنجه بيع منعقدك حكمى ملكيت اولديغندن مبيع مذكورده مشترينك ملكى اولمق لازم كلير. مشترينك ملكى ثابت اولنجه بالطبع املاك سائره‌سى كبى هلاك اولدقده ضررى كنديسنه اولمق تعدى وتجاوزى اولمينجه بايعه تحميل اولنمامق ايجاب ايدر. نته‌كيم فرانسه قانون مدنيسنك ١١٣٨ ماده‌سنده «بر شيئك تسليمى حقنده ايديلن تعهد يالكز تراضىٔ طرفينك حصوليله تمام اولور. بو حالده اول شيئى معطى لهك ملكنه داخل اولوب تسليم ايدلمش اولمسه بيله تسليمى لازم كلن تاريخدن اعتباراً خسارى اكا عائد اولور. فقط متعهد تسليمده مماطله ايدرسه مضرت واقعه كندوسنه تحميل اولنور.» ديو محرر اولوب بيع دخى بر شيئك تسليمى حقنده ايديلن تعهده داخل اولديغندن يالكز ايجاب وقبول ايله تمام اوله‌رق مبيعده ملكيتى افاده ايدر. وهلاك اولنجه ضررى مالكنه عائد اولور. مكر بايع مماطله ايله تسبباً متعدى اولمش اوله صورتنده حل كيفيت ايدلمشدر.

مسئلهٔ مذكوره‌ده بيع وقوع بولوب حكم ملكيت هنوز ثابت اولمامشدر دنيلرسه بيع منعقد حكمنى افاده ايتمامش اولور.

والحاصل هر نه طرفه چكيلسه مجله‌نك مادهٔ مذكوره‌سى خللدن خالى اولمديغندن عثمانليلر مجله‌يى آتوب حقيقت حقوقيه‌يى تماميله احتوا ايدن قودسيويله دخالت ايتملى.

ايشته خلاصهٔ اعتراض:

جوابه كلنجه:

اولا مختصراً وثانياً تفصيلاً ايضاح ايتمك ايسترم.

مجملاً دنيلركه يوقاريكى سلسلهٔ اعتراضه نظراً مادهٔ مذكوره‌نك معناسى صوك شق وجهله قبول ايدلسه‌ده قبل القبض بيع وقوع بولمش ايسه‌ده هنوز حكم ملكيت ثابت اولمامشدر دنيلسه مجله‌نك ذكرى سبق ايدن ماده‌لرينه قطعياً مخالف ومغاير دوشميه‌جكى آشكاردر. اوت ايجاب وقبول ايله بيع منعقد اولدى. بيع منعقدك حكمى ده ملكيتدر. فقط بيع منعقدك همان وبلافاصله حكمنى افاده ايده‌جكنى هانكى قاعده‌دن استخراج ايتديكز ديو صورسم عجبا مجله‌دن بر ماده كوستره بيله‌جكلرمى؟ قودسيويلك مادهٔ مذكوره‌سندن بيعك عقد ايله حكمى اره‌سنده تاريخ تسليمه قدر فاصله بولنديغى اكلاشيلميورمى؟

شو اجمال؛ مغايرت بولدم ظن ايتديكى ماده‌لرك معترضمز طرفندن كوزلجه اكلاشيله‌مديغنى افهامه كافى كورلدكدنصكره برده تفصيله كچه‌لم ارباب حقوقك معلوميدركه هانكى قانونه باقه‌رق عقود ايله احكام عقود باشقه باشقه شيلردر. عقد سبب ايسه حكم مسبب، عقد علت ايسه حكم معلول، عقد شرط ايسه حكم مشروط، عقد بر لفظ ايسه حكم بر معنى عقد بر واسطه ايسه حكم بر هدف مقصددر.

بناءً عليه عقد بيع، باشقه بر شئ. حكم بيع باشقه بر شيدركه بونك هيئت مجموعه‌سنه صفقه اطلاق اولنور بونلردن هر بريسى ده بسيط ومركب اوله بيليريعنى عقدده، حكم عقدده قابل انقسام شيلردن اوله بيليرلر — كرچه بساطتلرى ده جائزدر — مثلا شخصينك وجود وتراضيسنى اقتضا ايدن عقد بيع بر شى مركب وقابل انقسامدر. بر ابتداسى برده تمامى واردر. كذلك حكم بيع ده بويله‌در. ابتداى حكم تمام حكم اولمق اوزره دوشونولور. بيع مركبدر بر ابتداسى بر ده انتهاسى واردر چونكه عقد بيع ايجاب ايله باشلار قبول ايله تمام اولور مجله‌نك «بيع ايجاب وقبول ايله منعقد اولور» قاعده‌سى بونى كوستره. فقط ايجابك ايجاب، قبولك قبول اولابيلمسى ايچون محلنه

مصادف اولمسی اقتضا ایدر. یعنی حقنده ایجاب وقبول تعاطی ایدیلن مبیعك مال متقوم اولمسی لازمدر . یوقسه هوایه آتیلان قورشون کبی اولور ، ایجاب وقبولك شروط سائره‌سیده بولنه‌جقدر .

حکم بیع مرکبدر. زیرا :

مجله‌نك « بیع منعقدك حکمی ملکیتدر » قاعده‌سی موجبنجه حکم بیع ملکیتدر.

ملکیت دیمك برکیمسه‌نك برشیده دیله‌دیکی کبی تصرف ایده‌بیله‌جك برصورتده اختصاص وعلاقه‌سندن عبارت برحال دیمکدر بوایسه اولا اوشیك رقبه‌سنه برنسبت اختصاصیه ثانیاً تماميله تصرف و آندن انتفاع ایده‌بیله‌جك بروضعیتده اصالةً ويانيابةً بحق وضع یده متوقفدر . بز اولکنه ملك رقبه ایکنجیسنه ملك تصرف وملك ید اطلاق ایدرز. فقط بونلر منفرداً بر ملك ناقص اولوب حقیقت وتمام ملك مجموعندن عبارتدر.

ملك رقبه ایله ملك تصرفك آیری آیری شیلر اولدیغی هرکس کبی قودسیویلده قبول ایتمشدر . سابق الذکر ١١٣٨ نجی ماده‌سنده ملکیتك قبل التسلیم وجودینی قبول ایتدیکی حالده ١٦٠٤ ماده‌سنده تسلیم مبیعی مشترینك تحت حکم وتصرفنه نقل ایتمکدر دیورکه قبل التسلیم مبیعك تحت حکم وتصرفده اولمدیغی وملك رقبه ایله تصرفك باشقه باشقه شیلر اولدیغی صراحة سویلیور دیمکدر.

ایشته برشیئك رقبه‌سنه اختصاص ایله اوشیئی تحت حکم وتصرفه آلمق آیری شیلر اولدیغیچون بونلرك ایکیسندن عبارت اولان ملکیت طبیعی امر مرکبدر . ویالکز بریسیله ثابت اولان ملکیت البته بر جزء ناقصدر . بونلرك برنجیسی ملکیتك معنوی وایکنجیسی مادیی دیمکدر . تعبیر آخرله برنجیسی برامر اعتباری ایکنجیسی برامر حقیقیدر . معنای ملکیتده ایکنجی جزء دهاقوی اولدیغیچون نظریات حقوقیه‌ده برنجیدن زیاده محط اشتغالدر. بناءعلیه قودسیویل بوایکی امرك آیریلغنه قائل اولدیغی حالده ملکیتی یالکز ملك رقبه‌دن عبارت تلقی ایدیور وحکم بیعی یالکز بوندن عبارتدر دیورسه بر چوق موادنده ملك ید اوزرینه ابتنای احکام ایتمسنده یاکلیور و ملك اولمق اوزره یالکز ملك رقبه‌یی قبول ایدیورسه شو حالده مجله‌ده اولدیغی کبی حکم بیعی یالکز ملکیتدن عبارت عد ایتمیوب ملکیت وملکی حکم تصرف آلتنه المقدن عبارت اولمق اوزره ایکی شی تلقی ایدیور دیمکدر. حاصلی ملکیت ، ملك رقبه وملك تصرفك هیئت مجموعه‌سی اولدیغنه کوره حکم بیع مجله‌ده‌کی کبی یالکز ملکیتدن عبارت وقابل انقسام برامر مرکب اولور. معنای ملکیت یالکز ملك رقبه اولدیغنه کوره حکم بیع ملکیت ایله ملکی تحت تصرفه آلمقدن عبارت اولمق ایجاب ایدرکه ینه ایکی شیدن مرکب اولور .

حکم بیعك مرکب اولدیغی ثابت اولونجه البته بونك بر ابتداسی برده تمامی اولور .

شمدی بیع دینلنجه‌درت شیئی دوشونمك وحیز حصوله کتیرمك لازم کلیور . ابتدای عقد ، تمام عقد ، ابتدای حکم ، تمام حکم .

ابتدای عقد ایجاب ، تمام عقد قبول ایله ؛ ابتدای حکم ملك رقبه ، تمام حکم ملك تصرف ایله حاصل اولور .

وبو درت شیئی حیز حصوله کله‌بیلمك ایچون بالطبع هر بریسی موانعدن سالم اولمق ایجاب ایدر . وسالماً حصول بولنجه صفقه تمام اولمش اولور . بو درجاتی اکمال ایتمه‌دن یاری یولده قالان بر صفقه وجود بولمامشدر. بناءً علیه عقد تمام اولدقدن صوکره بر مانع اوزرینه حکم باشلاماز ویا تمام اولمازسه صفقهٔ بیع موجود اولماز . تمام اولان عقدده منفسخ اولور کیدر . نته‌کیم بر بنانك تملی آتیلوبده اوزری اکمال ایدلمزسه اوتمل محو اولور کیدر .

عقد بیع باشلایوب تماماً منعقد اولدقدنصکره حکم بیعك همان باشلامسی لازم اولدیغنه دائر مجله‌ده هیچ بر

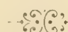
قاعده اولمدیغی کبی بویله بر قاعدهٔ حقوقیه‌ده قبول ایدیله‌مز . انکچوندرکه قودسیولکده قبول ایتدیکی خیار شرط ابتدای حکمی منع ایدر . خیار شرط ایله وقوع بولان بیعده ایجاب وقبول ایله عقد تمام اولدیغی حالده حکم بیع تأخر ایدر . اجازت ویریلیرسه باشلار. ویرلمزسه عقدده کیدر . کذلك حکم باشلادقدن صوکره همان تمام اولیویره‌مز زیرا تسلیم ایدلمامك ملك رقبه‌یی منع ایتمزسه‌ده ملك تصرفی قطعیاً منع ایدر ومشتری قبل القبض بیعی تحت حکم و تصرفنه آله‌مدیغی ایچون اختصاص تصرفیسی بولنه‌مز بلکه او مبیعدن بایع انتفاع ایتمکده دوام ایده‌بیلیر . مشترینك تصرفده اختصاصی اولمامسی یعنی هنوز تحت حکم و تصرفنه آلمامسی دیمکده ملك تصرف یوق دیمك معناسیدر . بومعنایی قودسیویلك ١٦٠٤ نجی ماده‌سی‌ده پك صریح افاده ایتدیکی حالده مبیعك قبل القبض بیعنی تجویز ایتمك بیله — بیع دخی بر تصرف اولدیغیچون — بر آدمه تحت حکم و تصرفنده اولمیان برشیئه تصرف ایتدیرمك دیمك اوله‌جغندن حقیقةً معناسز برشیٔ دیمکدر . [٢]

مادام قبل التسلیم ملك تصرف ثابت اوله‌میور حکم بیعده تمام اوله‌مز . اکر مانع ارتفاع ایدرده حکم تمام اولورسه صفقه‌ده تمام اولور . و اکر حکمك تمام اولمق احتمالی قالمازسه عقد منفسخ اولور . بوندن دولاییدرکه قودسیویلك (١٦٠١) نجی ماده‌سنده مبیع مجلس بیعده کاملا تلف اولسه بیع باطل اولور دینلمشدر . بو ماده بعدالمقاوله تلف اولسه دیه تصریح ایتمیورسه‌ده بیع باطل اولور جمله‌سی بونی ایجاب ایدیور. فقط مادهٔ مذکوره قبل القبض وبعدالقبض احوالده شامل اوله‌جق صورتده مطلق اولمق اعتباریله بعدالقبض تلف صورتنده بیعك بطلانه حکم ایتمکده اسباب موجبه‌دن نه‌قدر محروم ایسه قبل القبض تلف صورتنده‌ده بطلان مذکوری مجلس بیع ایله تقیید ایتمکده اوقدر محروم حکمتدر .

چونکه بو بطلانه سبب حکم بیعك تمام احتمالی قالمامسی اولمق لازم کلیر . یوقسه حکم بیع تمام اولوب مشتری بیعی قبض ایتدکدن و آرتق مبیعك بایعه هیچ علاقه‌سی قالمدقدن صکره بیعك بطلانته حکم ایتمك وتلف اولان سنك ملکك ایدی دیمك نصل حقسزلقدن بشقه برشی دکلسه قبل القبض مبیع بتون موجودیتیله بایعك تحت حکم وتصرفنده ایکن هلاك اولدقده مشتری‌یه بومبیع تماماً سنك ملکك ایدی ویر پاره‌یی دیمك‌ده اویله‌در .

ایضاحات مذکوره‌یه نظراً مجله‌یه کوره عقد بیع منعقد اولمق ایچون ایجاب وقبول کافیدر . قبض وتسلیم شرط دکلدر . وبیع منعقدك حکمی ملکیتدر . فقط بو حکمك همان وجودی وتمامی لازم دکلدر . بونك ایچون مانع بولنمامق لازمدر. عدم قبض ایسه ملك تصرفی مانعدر. بناءً علیه حکم بیعك تمامی ایچون قبض شرطدر. حکمی وتمام حکمی افاده ایتمك احتمالی قالمیان بیع، منفسخدر . وبالنتیجه قبل القبض مبیع تلف اولسه قبض ایدوب عقدك تمام حکمی افاده ایتمك احتمالی قالمدیغندن تلف اولان مبیع بایعك ملکی اولمق اوزره تلف اولمش اولور. دیمك اولیورکه مجله (٢٩٣) نجی ماده‌سنده بیعك انفساخنه قائل اولوب ضرری بایعه تحمیل ایتمسه‌یدی ملك تصرفی افاده ایده‌مدیکی ثابت اولان بر بیعه بیع منعقد دیمش اوله‌جق واو وقت بیع منعقدك حکمی ملکیتدر قاعده‌سنه مغایر بولنه‌جقدی .

مابعدی وار — کوچوك حمدی

[٢] بوراسی کوزل دوشونولونجه ماندلستام جنابلرینك تجارت حاضره اساسلرنده‌کی حقسزلغه قائل اولیوبده مجله‌نك مادهٔ سابقه‌سنك مناسبتسزلکنه قائل اولمسی افعالمزی حقه دکل حق افعالمزه اویدیرمق نظریه‌سنه مستنددر .

دين اسلامده هدف مناقشه اولان مسائلدن

زن . ز . كوه

د . ه .

كنديسنه . ويريلمسنه زكات. اويله هر كسك هر قرقده بر مالنه متعلق اولديغى ظن اولنمسون . . . بونك بر چوق شرائطى واردر: اولا بر مسلم كنديسنك واعاشه‌سيله مكلف بولنديغى عائله‌واقرباسنك نفقه‌وملبوسات وسكنى احتياجنى تسويه ايتدكدن صكره فضله قالان مالنك (نامى) تعبير اولنان قسمندن، اوده‌اوزرندن برسنه مرور ايتدكدنصكره اعطاى زكاته بورجليدر . احتياجات مذكوره‌دن فضله اولان ايرادوعقاربيله نامى عداولنميوب بونلرك كتيرديكى حاصلات، ناميدر. مثلا بيك‌ليرا قيمتنده ايرادى بولنان برذاتك بو ايرادندن استفادهٔ سنويه‌سى آلتمش ليرافرض اولنسه مذكور آلتمش ليرا برسنه نزدنده قالدقدن‌صوكره برچوق برسنه‌سى فقرايه ويرمه‌سى لازمكلير . ديمك‌كه حال عطالتده بولنان اموال واملاك، نه‌قدر چوق اولسه ينه مال زكات عد اولنمز . يالكز نقود، قابليت فوق‌العاده‌سى اعتباريله‌هرحالده نامى‌عد اولنوركه بونده‌ده اصحاب‌نقودى طريق تجارته سلوك ايتملرى خصوصنده برجبر ضمنى واردر. زكاتك دها چوق اوزوندر. علم فقهده (كتاب الزكاة) عنوانى آلتنده بيوجك برمبحث تشكيل ايدن شعاراسلاميى بويله برقاچ مسئله‌ايله بتيرمديز. شوراسنى‌ده سويليه‌يم كه بوزكاته كوودنه‌رك فقرانك ترك مساعى ايتمسنى دين‌اسلام قطعياً تجويز ايتمز . تحصيل علوم‌ايله مشغول اولان ويقى سبيل الله مجاهده ايدن بعض صنوف مستثنادن ماعداسنك كديمنيله تعيش ايتمسى لازم وهيچ برفردك برمعذوريت خبره، برمجبوريت حقيقيه‌اولمدقجه، مقاومتسوز براحتياج عاجله معروض بولنمدقجه تسئل ايتمسى غير جائزدر .

ارتق اولكى بحثمزه ، وراثت بحثنه رجوع ايدهلم : انكليزلرك بوخصوصده‌كى تفريق اخوة قانوننه دائر براز ايرادكلام‌ايتمشيدك.اوت: بوكاتفريق‌اخوةقانونى‌دينيلمليدر. حال اويله‌برتفريق‌كه اسباب‌معقولهٔ ترجيحدن‌برينه‌مستنده دكل: مثلااك‌عاقلى‌ياخوداك مستقيمى آرانيلميور . اون‌تولد ايدنه باقيليوركه برنجى اكراميه چيقار كبى بر ترتيب تصادفى‌يه تابع‌اولان شوحالى ، شو مزيتى‌الده ايتمك‌ايچون الك‌شايان تقدير مساعى اهميتدن ساقطدر . ايشته‌اوروپانك مدعيات معارف پرستانه‌سنه قارشى برضربهٔ تناقض :

شو حالده اولادك الك بيوكى الك سفيهى تصادف ايتمك احتمالنه بناءً ثروتى انقسامه اوغراتميان اصول وراثت ثروتك توحيد مجراايده‌رك ضوپدن‌وكال سرعت‌وسهولتله ضياعنى موجب اوله‌بيله‌جكنه مقابل هركسه برر حصه توزيع ايلين‌وراثت اسلاميه سايه‌سنده ثروتك ولو برشعبهٔ انقسامدن فيليزلنمى ، بردست تدبيردن توسع ايتمسى ممكن اولور . الويركه قارده‌شلردن بردانه‌سى مدبر ومقتصد اولسون‌حالبوكه‌بواحتمال‌ايله‌يعنى قارده‌شلردن على‌الاطلاق بريسنك عاقل‌ومدبر اولمسيله على‌التعيين برنجيسنك عاقل اولمسى ارەسنده پك بيوك برفرق واردر . يعنى صورت اولى نه‌قدر سهل و كثير الوقوع ايسه صورت ثانيه‌ده اوقدر نادردر . صوكره ثروتك ذكر اولنان طريق ايله برشعبهٔ انقسامدن جانلانمسى يوزندن اخوهٔ سائره‌ده استفاده ايده‌بيليرلر . چونكه وراثت اسلاميه قارده‌شلرك كيمنى ممنون ، كيمنى محزون براقه‌رق اونلرى برى‌برينه كوجنديرمه‌مشدر .

انكلتره قانون وراثتنك ثروتدن حصه مند اوله‌ميان قرده‌شلرى مساعى‌يه تشويق و اجبارايده‌رك اخوهٔ مذكوره بيننه بر چوق صنايع و معارف القا ايتمسى جهتيله موجب فوائدو محسنات اوله‌جغى وارد خاطر اولمق احتمالى واردر. لكن‌اوحالده‌بوقانونك‌الك‌بيوك‌قارده‌ش حقنده‌عداوتى‌نه‌دركه اونك بتون‌علوم و معارفدن تجردنى آرزو ايديور؟حالبوكه‌ده الك بيوك قردش كه بتون ثروتك كندى يد اداره‌سنه تسليم اولنمسى جهتيله اخوهٔ سائره‌دن زياده شايان اعتنا اولمق لازم

كلير . ديمك ايستەرزكه فكر سابق اگر طوغرى ايسه
ثروتدن بيوك كوچك بتون قردشلرى محروم براقه‌رده
هيچ جنيشسون اكتساب معارف ايتسون ، هيچ بريسى
جهل [تنبل] قالسون ، هله اكبرى ايله ارشدى مطلقا
باشقه باشقه اولسون : ايشته مكمل بر نمونهٔ افراط و تفريط
اولان انكلتره قانون وراثتى ترجيح و تحسينه شتاب ايدنلر
عجبا بو نقطه‌لرى دوشونه‌ميورلرمى ؟ بو آدملر انكلتره قانونى
قدر محاكمهٔ فكريه قانونه واقف اولسه‌لردى اونلرله مناظره
پك قولاى اولوردى . او وقت مدافعه‌مزى بر قاچ جمله‌يه
قدر تنزيل و اختصار ايده‌بيليردك ، بشقه بر شيئه حاجت
قالماق اوزره دير ايدك كه :

بو قانونك تزييد ثروته‌بادى اوله‌جغنى سويليورسكز
بويله اولديغى فرض وتسليم ايدلسه بيله بو قانون ثروتميدر ،
قانون وارثميدر ؟ چونكه هرشيده صدد ارائمق قانونى
دها اقدم واجب الرعايه‌در . شو حالده صوراريزكه بر
بابانك اوز اولادندن ، كيمى باباسنك دها يقين اولادى
وكيمى براز اوزاقجه اولادى اولمق صورتيله بربرندن
فرقلى اوله‌بيليرمى ؟ البته اوله‌ماز . اويله ايسه هركسه
حق وحصه‌سنى ويرملى وايلريسنه قاريشمامليدر اما ارباب
استحقاقدن بعضيلرى النه كچن ثروتى حسن اداره
ايده‌ميه‌جكمش ، اوراسنى كندى دوشونسون . بز اونى
استحقاقدن محروم ايتمه‌مكله وظيفه‌مزى ايفا ايتدك فضله
اوله‌رق بر آدمك برفائدهٔ مشروعه ومعتدبها اولمدقجه مالنى
اتلاف واسراف ايتمسنى بيوك بر كناه عد ايدن قواعد
اخلاقيه‌مزده كوزينك اوكنده‌در .

خلاصهٔ كلام وراثت اسلاميه (و آت كل ذى حق حقه)
اساسى اوزرينه مؤسس اولديغيچون بوندن كوزل بوندن
اعدل بر طريق وراثت اوله‌مز. اوت اسلامده قادينلرك
حصهٔ ارثيه‌لرى اركككلردن آز اولوركه اونكده سببى
تعدد زوجات وطلاق قسملرنده مفصلا بيان واثبات
ايديلديكى اوزره ارككلرك ذاتاً رجحان خلقته مظهر
اولملريدر . برده تشكيل عائله ايچون بدايةً ونهايةً
ايجاب ايدن مصارف، عالم اسلامده اركككلره عائد اولديغندن
قادينلره اوقدر قوهٔ ماليه‌نك لزومى يوقدر. او ار ككندى
كنديلرينه ياشاميوب براز ككك جناح رفاقتى آلتنده امرار
حيات ايتملرى ايچون شارع حكيمك بوده براخطار ضمنيسيدر.
صوكره علم فقهك كتاب الديانتندن اكلاشيله‌جغى وجهله
رجاله ، عائله مصارفندن باشقه‌جه مصارف ماليه‌ده تحميل
اولنمشدر . هرحالده ذكور واناث فرقى بيوك قرداش،
اورتانجى قارداش فرقنه بكزه‌ميه‌جكى كبى نقصان قسمتده
بالكليه محروميته بكزه‌مز . بالكليه محروميت تعبيرمز
مبالغه‌يه حمل اولنمسون.. بتون قارداشلرك مالى، ايچلرندن
برينك رأى خودنه براقيله‌رق سائرلرينك تابع ومحكوم
برحالده بولنملرى (اليأس احدى الراحتين) فحواسى اوزره
حرمان كليدن ده‌فنادر. نه حاجت دنيانك البته اكثريتى
تشكيل ايدن اورتانجى وكوچك قارداشلر بو اصول وراثتك
سقامتنى ازدل وجان تصديق ايدر . اخوهٔ كبيره ايسه
موقت بر زمان ايچون ، يالكز حين وراثتده بو اصولك
لهنده بولنه‌بيلرلر ايسه‌ده صوكره‌دن، حين ايراثده تبديل
فكر ايدرلر . غالبا بو بحثى فقيره يازديرمغه سبب اولان
ذاتده حياتده اولان زنكين بر بابانك بيوك اوغلى ايدى.

مصطفى صبرى

هامش

ارث وزكات مقاله‌سنك كچن هفته نسخه‌سيله منتشر
قسمنده وقوع بولان ترتيب سهولرى بروجه آتيدر .

صحيفه	سطر	خطا	صواب
١٠٦٠	١٦	اوليورلر	اولميورلر
«		برنجى سطرك نهايتنده سببنى كلمه‌سى اكسيكدر	
١٠٦١	٢	قوانين	قوانينى
«	٤	همجنسى	همجنس
«	٧	برمسلمانلر	بزمسلمانلر
«	٢٧	ايرديرميه‌جكى	ايرديره‌جكلرى
١٠٦٢	١٥	تناقص نفوسى	تناقص نفوس

خلفاى راشدين حضراتى عصرنده —

احوال اجتماعيه

(حضرت صديق اعظم دورى)

۱

دين مبين اسلام ؛ توحيد الهى يى ، وحدت اجتماعيه يى اتحاد افكار و مقاصدى آمر اوله رق ظهور ايله مشدى . اوزمانده جزيرة العربه مجاور اوله رق بر طرفده شرقى روما (قسطنطينيه) ايمپراطورلغى ، ديكر جهتده حكومت ساسانيه بولنيوردى . بو دولتلر او عصره كوره مدنيتك اقصاى درجاتنه واصل اولمش ، قوت و شوكتى مرتبهٔ كمالى بولمش ايدى . فقط ابتلاى شهوات ، ارتكاب منهيات خصوصلرنده دخى پك ايلرى وارمش بولندقلرندن معناً اضمحلاله يوز طوتمش ايدى . شرقى روما ايمپراطورلغى ، جوارنده بولنان حكومات مختلفه نك نظر طمعنى جلب ايتمش . حكومت فرسيه نك سوء اداره يوزندن محو و مندرس اوله جغى تخمينى ايله واليلرى ، قوماندانلرى همان آيرى آيرى برر حكومت مستقله تشكيلى آرزوسنه دوشه رك حكمدارلرينه اطاعتدن چيقمش ، اهاليه ظلم ايدر اولمشلردى .

بو حال مملكتده درلو درلو فكرلرك يكديكرينه مخالف مقصدلرك حدوثنه باعث اولدى . نور مدنيت انطماسه . آثار علم ومعرفت اندراسه يوز طوتدى . اموال عموميهٔ بشريه همان ادوار ابتدائيه يه رجعته متوجه بر حاله كلدى . ايشته بو عصرلرده ايدى كه فخر الانبيا عليه اكمل التحايا افندمز حضرتلرى ارسال بيورلدى . حكمت بعثتك اقتضا ايتديكى وجهله ناسى انكار الوهيتدن واشراك معبوددن نهى ايله اثبات بارى وتوحيد الهى يه دعوت ، قوميت ، عنصريت كبى احوالدن طولايى تفرقه يه مساعده ايتميه رك وحدت اجتماعيه يه تشويق وتحريض وحق وعدلى قبول خصوصنده عناد ومجادله دن تنفير ، افكار ومقاصدده حصول اتحاد لزومنى بيان ايلدى . بو دعوت مقدسه يى عائله سندن ، عشيرتندن ، اقرباسندن باشلايه رق منسوب اولديغى قومه صوكره بوتون عربلره صوكره عموماً ابناى بشره تشميل ايلدى . كتب سيرده مفصلاً مذكور اولديغى وجهله يكرمى اوچ سنه دوام ايله ين امر جليل دعوت ، مشافهه ومكاتبه صورتلرينك اك كوزل شكللريله وقوعه كلمش ، كنديلرينه قارشى تبليغ رسالت بيوريلان ذواته اشبو مدعانك طوغرى اولديغى هر درلو شكوكى ، اوهامى ، ترددى ازاله ايدر صورتده اثبات ايده جك بينات قطعيه يه ، دلائل واضحه يه اقتران ايليه رك كماهى حقها ايفا بيورلمشدر . آنجق (فلله الحجة البالغة) حكم جليلنجه عقل واذعانلرى ، معلومات وعرفانلرى نقطهٔ نظرندن صنوف ودرجاته منقسم اولان انسانلرك بولوندقلرى مرتبه يه كوره دلائل نبوت اولان معجزات عاليه تعدد وتنوع ايتمش ، طالب رشد و هدايت اولان كيمسه لرك صرف ايده جكلرى اهتمام حصول هدايتلرينه كافى اولمشدر .

اشبو دعوت مدت قليله ظرفنده شايان حيرت بر صورتده بر چوق طرفدن مظهر قبول واجابت اولدى . اولين اصحاب اجابتك اكثريتنى عرب تشكيل ايدر . آنلر دين مبينى بر صورتده قبول ايتديلر كه آثارى كنديلرينك نجه نجه مظفريت مهمه احراز ايده جكلرينى تبشير ايدر صورتده ظهور ايله دى . اقوام وقبائل عربيه ارهسنده آبا واجداددن موروث اوله رق كلكده اولان منافرات ؛ محبت واخوته ، افتراقلر ؛ اجتماعه ، غفلتلر انتباهه تحول ايتدى . انلرك قلوب تربه سنده نشو ونما بولان شجرهٔ طيبهٔ ايمانك ثمرات نافعه سندن اوله رق هر برى امر بالمعروف ، نهى عن المنكر ، رضاء الله نامنه مجاهده ، دين الهى يه نصرت ، حدود اللهى محافظه ، اقربايه مواسات ، حق وحقيقته حرمت ، كفاف وقناعته رغبت هم ملتلرندن اولان كيمسه يى كنديلرينه ترجيح وايثار خصوصنده بر بريله مسابقه ايدر اولديلر . (كنتم خير امة اخرجت للناس تأمرون بالمعروف وتنهون عن المنكر) (ويسارعون

فى الخيرات) و (رحماء بينهم تراهم ركعاً سجداً يبتغون فضلاً من الله ورضواناً (ويؤثرون على انفسهم ولوكان بهم خصاصة) مدايح جليله سى وامثالى اسلامك ابتداى ادوار ذهبيه سنده نصوص قطعيه دخى دلالت ايلديكى وجهله حيات اجتماعيه شو اساس اوزرينه بناء قلنمش ايدى . همان آنارشى حالنده بولونمش اولان اوجماعات بدويه نك ظلمات جهل ونادانيدن چيقه رق علمه ، ملكات رديئه يى ترك ايله كمالات اخلاقيه يه انتقال ايديوريملرى طوغريدن طوغرى يه دين اسلامك بخش ايلديكى فيوضات مقدسه دندر.

عهد جليل رسالتپناهيده شو عرض اولنديغى اوزره باشلايان حالت اجتماعيه برنجى خليفه حضرت ابى بكر الصديق رضى اله تعالى عنهك زماننده دخى دوام ايتمشدر . صديق اعظم مقام خلافته كلنجه امر دعوتى اتمامه ، كلمهٔ طيبهٔ توحيدى نشره اعتنا ايتدى . تجهيز ايلديكى مجاهدين اسلاميه يى جزيرة العربه متصل بولنان روما وفارس حكومتلرى حدودى اوزرينه سوق ايلدى ارباب جهاد فتوحات كثيره يه مظهر اولوب انوار اسلاميه او قطعه لرده دخى انتشاره باشلادى . بونكله برابر درجات رفاهك نهايتنه ، تنعم وسفاهتك غايتنه واصل اولمش اولان بو اقوام ايله اهل اسلام اختلاط ، انلرك خزينهٔ ثروتلرينى اغتنام ايلدكلرى حالده نه بو اخلاق سيئه كنديلرينه سرايت ايلدى نه مالك اولدقلرى ثروت عظيمه كفاف وقناعتلرينه خلل كتيردى.

صاحب شريعت عليه الصلوة والسلام افندمز حضرتلرندن تلقى ايتمش اولدقلرى آداب دينيه محفظهٔ عرفانلرنده، قرآن عظيم الشان پيش بصيرت و اذعانلرنده بولنيور ، كنديلرى هر حال و كارده انلرك احكامنه توفيق معامله ايتمك فكرينى، املنى محافظه ايديوردى معذلك حضرت خليفه انلرك اوزرنده بر ناظر متبصر اولوب اك بيوك مقصدى شعائر دينيه يى اقامه، آداب مسجديه يى محافظه دن عبارت اولمى حسبيله اولا كنديسى جادهٔ بيضاء شريعتدن انحراف ايتميور ، صوكراده خلقه اولوجهله امر ايليور

ايدى حالبوكه طيباتك ارباب ايمانه حلال ومباح اولديغندن اصلا غافل دكلدى . آنجق اكثر احوالده عبادات وطاعاته مانعه تشكيل ايله ين لذائذه رغبت خصوصنه خير القرون اولان اوزماندن باشلانمسنى موافق حكمت ومصلحت بوليوردى. اوت اوزمان قرون مختلفه نك اك خيرليسيدر . چونكه اهل اسلامك فطرتلرى سليم ، اخلاق و طبيعتلرى نزيه وجدانلرى مؤتلف اولوب جمله سى عدل وحقك يار ديمجيسى، فقرا و ضعفانك معينى، سوزينك ارى ايدى تاريخ عالم شاهددركه جمعيات بشريه نك هيچ بريسى هيچ بر وقت بويله صاغلام بر صورتده ملكات فاضلهٔ اخلاقيه يه مالك اوله مامشدر امام غزالى حضرتلرينك احياى العلومنده ومؤلفات سائره ده مذكوردركه اوزمانلر اهل اسلام ارهسنده خصوصات ماليه جه مبهم بر آيريلق غيريلق يوقدى فقرا اغنيا اموالندن لزومى قدر آلير احتياجنى دفع ايلر بوكا قارشى مال صاحبى وجداننده حس ايتديكى ممنونيت سوقيله فقيره تشكرلر ياغديرردى يكديكرك حقوقنه رعايتلرى ايسه برقاضى حضورنده اقامهٔ دعوى ايتمكه لزوم كورمه ملريله ثابتدر حضرت عمر، صديق اعظم حضرتلرى طرفندن منصوب بر قاضى ايدى تام بر سنه كنديسنه بر دعوا بيله عرض اولونمامشدر حضرت ابوبكر مقام جليل خلافتده بولونديغى و هر نه طرفه توجه ايلسه مظهر فتوحات اولان جمعيات اسلاميه نك اك سوكيلى و محترم صاحب فرمانى اولديغى وثروت ذاتيه سى هر درلو رفاه وتنعمه مساعد بولونديغى حالده تواضع ، معيشت قانعانه يى اختيار ايتمش ، بوبابده بوتون كبراى اسلاميه كنديسنه پيرو اولمشلردر ، باشلرنده مصرع طاشلر ارقه لرنده مذهب لباسلرله مزين اوله رق حضور خليفه يه كلن اشراف عرب ، ملوك يمن ، مشاهده ايلدكلرى آثار زهد وقناعته بناءً اوزرلرنده كى اسباب تزيينى، علامت مفاخره سنى ترك ايتمشلردر. شوراسى ده شايان دقتدركه كرك خليفه حضرتلرينك كرك اكابر مسلمينك التزام ايلدكلرى طرز تواضع وقناعتكارى قطعياً وقار

ومهابتلرندن برذره تنقيص ايله‌مه‌مشدر . وشايد بويله بر واهمه وقوعه كلمش اولسه‌ايدی اطراف ونواحيدن كلوب‌ده بواحوالی مشاهده ايله‌ين اصحاب رفاه وتنعم قطعياً كنديلرينه اقتدا ايتمز، آنی وقارلرينه ، حيثيتلرينه منافر بولورلردی.

كنديسنه بيعت عموميه ايفا ايدلدكدن صوكرا ايراد ايلديكی ايلك خطبه دخی اودورك قواعد اجتماعيه‌سنی خلاصه ايتمكده اولديغی جهتله مالاً ترجمه واصلی ايراد اولنمشدر .

« بن سزك الك خيرليكز اولمادیغم حالده عمومكزی تولی ايتدم يعنی سزك انتخابكزله عهدهٔ مسئوليتمه آلدم. بوبابده عجزمی معترفم . شوقدروار كه قرآن كريم بزه احسان بيورلدی حضرت پيغمبر صلی الله تعالی عليه وسلم سبيل هدايتی آچدی . بزده كوردك واكلادق ای ناس ! بيليكزكه عقلك اعلای درجاتی تقوا ، عجزك ادنای دركاتی فسق وفجوردر . ضعفندن طولايی دوچار ظلم وتعدی اولان كيمسه بنم عندمده الك قويكز الك مقتدريكز اولوب آنك حقنی البته مظلومندن آليرم ، قوتنه كوكنه‌رك خلقه‌دست تطاول اوزاتان قوی دخی نظرمده الك خفيفكزدر. البته آندن غيرك حقنی آليرم . ای ناس! بن نفسمه متابعتله طريق هوايه سالك اولانلردن دكلم يالكز حقه، هدايته متابعت ايلرم. اجرا آتم، امرم ، نهيم حقه مقارن اولديغی صورتده معاونتكزی، جادهٔ حقيقتدن انحراف ايدرسه‌م طوغری يوله سوق ايتمكزی ايسترم وبكلرم بوسوزی سويليورم وحق تعالی حضرتلرندن كنديم وسزك ايچون مغفرت ديليورم . »

خطبه

امابعد فانی قدوليت امركم واست بخيركم . ولكنه نزل القرأن وسن النبی صلی عليه وسلم السنن وعلمنا فعلمنا فاعلموا ايها النـاس ان اكيس الكيس التقی واعجز العجز- العجوز وان اقواكم عندی الضعيف حتی آخذله بحقه وان اضعفكم عندی القوی حتی آخذ منه الحق ايها الناس انما انا متبع واست بمبتدع فاذا احسنت فاعينونی وان انا زغت فقومونی اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولكم

مصطفی عاصم

تاريخ اسلام صحائفندن

مابعد

« يوم السراره » دن صوكرا اوسيلردن « بنووائل » ايله خزرجيلردن (بنومازن) اراسنده «حرب حصين» وقوعه كلدی . بومحاربه‌ده غالب و مغلوب بللی اولمامقله برابر ايكی جهتدن ده پك چوق مجروح و مقتول دوشدی . بوندن صوكراده (يوم ربيع الظفری) وقعه‌سی حادث اولدی كه (بنوظفر اوسی) نك (بنومالك بن النجار خزرجی) يه غلبه‌سيله نتيجه‌لندی .

بر مدت كچر كچمز (يوم فارع) حادثه‌سی ظهور ايتدی . انصار كرامدن (سعد بن معاذ) رضی الله عنه حضرتلرينك پدری (معاذ بن نعمان) ك حمايه‌سنده بولونان بر غلام قضاعينك برادر زاده‌سی بنوالنجاردن بری طرفندن قتل ايديلمشدی . معاذ ؛ طرفندن مقتولك ديتی طلب . قاتل جهتندن ده اعطاسی رد اولوندی . شوطلب ورد اوزرينه‌ده اوسيلر ؛ معاذك قوماندا سنده ؛ خزرجيلر (عامر بن الاطنابه) نك معيتنده اوله‌رق مقابله ومقاتله‌يه كيرشديلر . خزرجيلرك مغلوب ومقتولك ديتنی ويرمكه راضی اولملريله حربه ختام ويريلدی .

بو محاربه‌دن صوكرا عقلای قبائل طوپلانوب اساساً ايكی برادر احفادينك بربرينی قيرماسندن زياده اتحاد و اتفاق ايده‌رك كنديلرينك خصم فرصتجويی بولونان يهوديلره مقاومت كوستريله‌سی عاقلانه برحركت اولاجغنی قرارلاشديرديلر وبويولده برمعاهده عقد ايده‌رك ايچه زمان برادرانه كچينديلر .

نه فائده كه شو ائتلاف ، برمدت صوكرا ينه مبدل

اختلاف اولدی اول حروب اولان (وقعهٔ سمیر) ك تمام یوزنجی سنه‌سنده یکی بر حربه طوتوشدیلر که بوکا (یوم الجسر وقعه‌سی) یاخود (حرب حاطب) دەنیر .

اوسیلرك اشرافندن (حاطب بن قیس) ك ـ که کرمای قبیله‌دن مکارمساز ومهماننواز بر ذات ایدی ـ اونده مسافر بولونان بر شخص ایله چارشیده دولاشیرکن خزرجیلردن (یزید بن الحارث) نامنده‌کی بر معذبك تشویقیله بر یهودی ، اوشخصك ارقه‌طرفنه پارماغیله دوقونارق استهزایه قالقیشمشدی . مسافرك ، شو معاملهٔ کستاخانه‌دن جانی صیقیلوب حاطبه اظهار اسف ، حاطب ده مسافرینك اوغرادیغی شو تجاوز اوزرینه متجاسرینی تلف ایتدی . زه‌وزك یهودی ، لطیفه اولمق اوزره یاپدیغی شوقبیحه‌یه مقابل جانندن اولدی .

(کرك ال ، کرك دیل شاقالرینك علی الاکثر منازعه و مجادله‌یی هیچ اولمازسه دارغنلق وقیرغینلغی موجب اولدیغی جهتله لطیف اولان لطیفه‌لردن بیله کف ید وضبط لسان ایتمه‌لیدر .)

یهودینك قتلنی دویان (ابن الحارث) مقابلةً حاطبی اولدرمکه تشبث ایتمشسه‌ده اله کچیره‌مه‌دیکندن اوسیلردن بر شخص بی‌کناهی قتل ایده‌رك کویا انتقام آلدی .

حاطب تجاوزك جزاسنی ویردی ، ابن الحارث ، بو جزانك انتقامنی آلدی اما ایکی قبیله افرادی ده ایاقلاندی . اوسیلر ، (خضیر بن السماك الاشهلی) نك خزرجیلر (عمرو بن نعمان البیاضی) نك قوماندا‌سنده اوله‌رق (ردم بن الحارث) جسرنده قارشیلاشوب اوروشدیلر . نتیجهٔ مقاتله‌ده خزرجیلر غلبه ایتدی .

بوندن صوکراده (سفح) ناحیه‌سنده (ربیع) دەنیلن دیوارك اوکنده بر محاربه ایقاع ایتدیلرکه ایکی طرفك تلفاتی دەپك چوغالمش ، حتی ایچلرنده مجروح اولمایان آزالمشدی . اوسیلر قاچوب قورتولمانی موافق کوردکلرندن فراره قدم باصدیلر اووقته قدر قاچانلری قووالامق مرعی دکلکن سباعانه برحدتك مغلوبی اولان خزرجیلر ، آرقه‌لرینی بیراقمادیلر وکویلرینك داخلنه قدر تعقیب ایتمکدن کری طورمادیلر .

اوسیلر ، یاقانی قورتارمق امکانی قالمادیغنی کورونجه دونه‌رك حرکت مذبوحانه قبیلندن بر هجوم ایله خزرجیلری پوسکورتوب محاربه‌یی قازاندیلر وبوندن صوکرا وقوع بولان (یوم الفرس) وقعه‌سنده خزرجیلره غالب کلدیلر .

مابعدی وار

طاهر المولوی

ترقی ، موانع ترقی

بر اثر سیاسیدن مقتبس ومترجمدر

حرکت ؛ بتون مواد وصور کائناتده جاری بر قانون طبیعی ، بر قوهٔ عامله‌درکه ایکی صورتله جلوه‌کردر . بری : ساحهٔ شهود وتکامله متوجهاً حرکت ایتمك ، دیکری : عدم اباده ، انحلال وانقلابه دوغری یووارلانوب کیتمك .

ترقی ؛ تکامله دوغری وقوعبولان حرکت حیاتیهٔ صاعدانه ، مقابلی ایسه فنا واستحاله‌یه منجر اولان جریان هابطانه‌در .

مکوناتك حتی کیفیات وترکیباتنده بیله جاری اولان شو ایکی حرکت متقابله‌یی ، «یخرج الحی من المیت ویخرج المیت من الحی» نظم جلیلی ایله ، «ماتم امر الاوبدا نقصه» حدیث حکمت قرینی پك کوزل شرح وتفسیر ایتدیکی کبی «تاریخ ، تکرر وقوعاتدن عبارتدر ، حیات وموت ، حقدر بر امر طبیعیدر» سوزلریده اکلاتیور . آنجق مخلوقاتده جاری اولان بو حرکت ؛ یالکز الی‌نهایه شهود وتکامله ، یاخود هبوط وانحطاطه دوغری سیر وتوجهی استلزام ایتمز . بلکه میزان‌الحراره کبی هرساعتده برباشقه حال وصورت ارائه ایتدیکندن ترقی ویا انحطاطه حکم ایتمك خصوصنده جهت غالبه‌یی نظر اعتباره آلمق لازمه‌دندر .

مثلا؛ بر ملتك اكثر افرادنده حركت مترقيانه آثارى مشهود اولورسه او ملتك حياتنه، عكس كيفيت كوريلورسه موتنه حكم ايدەرز. چونكه: ملت ديديكمز كتلهٔ بشريت؛ يا نسب، يا وطن، يا لسان، ياخود دين جهت جامعه‌سيله يكديكرينه باغلانمش افراد انسانيه‌نك مجموعيدركه هر هانكى بر فرده اثر ترقى ويا انحطاط متجلى اولسه، او اثر طبيعتيله مجموع افرادده تدريجاً سرايت ايدر. نصلكه قوجه بر سفينه‌نك كنارنده اخذ موقع ايدن كوچوك بر سيورى سينك بيله؛ هر نه قدر ظاهراً مشاعرله غير مدرك اولسه‌ده حقيقتده توقف ايتديكى نقطه‌يه شخصيله متناسب بر ثقلت وميلان ويرر.

هيئت بشريه‌نك مقتضاى فطرت اوله‌رق پينده قوشديغى ترقيات حياتيه؛ اولا: دوام صحت واستيفاى تلذذاته مظهر اولمق اوزره جسماً. ثانياً: عائله وغيرت تشكيل ايده‌رك اجتماعاً. ثالثاً: علم وثروتى چوغالته‌رق قوةً، رابعاً: بر خيلى خصال ومفاخر قازانه‌رق ملكات اعتباريله ترقى و تكامل ايتمك كيفيتلرندن عبارتدر.

صوكرا، روحه متعلق اولمق اوزره بر نوع ديكر ترقى دها واردركه اوده انسانك بو حيات فانيه‌دن اوته‌ده ديكر بر حيات سرمديه‌نك موجوديتنى ملهم بولنان بر نفس طيبه‌يى حامل اوله‌رق سلم رحمت وحسنات اوزره اوجاى معززه تعالى ايلمسيدر. بتون ارباب دين، بعث واعاده‌نك وقوعنه، ياخود تناسخه معتقددرلر. فقط ماترياليستلر، طبيعتى مؤثر حقيقى طانيانلر يالكز بر ياد جميل ويا قبيحه مظهريتى نظر اعتباره الق صورتيله حيات تاريخيه‌يه اهتمام ايدرلر.

انسان، هر هانكى نوعى اولورسه اولسون ترقياتك پينده سعى ايتمكدن بران ايچون بيله واز كچمز. مكركه سالب اراده بر مانع غالب پيش عزم وحركاتنه حائل اوله. بويله بر مانع ايسه بعض متأخرينك عجز طبيعى ديدكلرى قدر محتوم، ياخود استبداد مشؤمدر. شوقدركه قدر؛ بعضاً سير وترقى ايله مصادمه ايتسه‌ده على الاكثر ترقى پروانه بر صورتده جلوه‌كر اولور. لكن استبداد؛ ترقى‌يى انحطاطه، تقدمى تأخره، نمايى فنايه تقليب ايدر. اكثر طبايع انسانيه‌ده تأثيرات مشؤمه‌سنى كوسترر لوازم انسانيه وحريت شخصيه‌يى اونوتديرر. ترقى‌يه اولان ميل طبيعى‌يى تسفله تحويل ايدر. بر حالده‌كه برجاى رفعته ايصال ايديله‌جك اولسه آندن ابا ايتديكى كبى بياغى تألمات بيله كوسترر.

انسانك شئون حياتيه‌ده‌كى حركت ترقى وانحطاطى؛ اندفاع و انقباض ايله متحصل اولان حركت دوديه ايله‌ده توصيف وتوضيح اولنه‌بيلير. زواللى انسان! ابتداء نشأتنده حركت وادراك نقطهٔ نظرندن بتون حيواناتدن دها عاجز اولديغى حالده دنيايه كلير. صوكرا، كندركاه حياتنده راست كلديكى «رغائب نفسيه وعلقيه» يى ميل واستعداد طبيعيسى نسبتنده اقتباس و تمثل ايتمكه باشلار. ديركن پيشكاه تكاملنه برچوق «طبيعى مانعلر، مزاحمه‌لر» چيقار. مأيوس ومتأثر اولور. ترقى وتكامله بدل انحطاطه يوز طوتار.

ايشته انسانك خير وشره مناوبةً مظهريتنك سرى! كذلك قرآن كريمده متلو بولنديغى اوزره انسانك خير وشره ابتلاسنك، اثرده وارد اولديغى اوزره «خير؛ ذيل شره، شر؛ ذيل خيره مربوطدر» كلامنك حكمت مندمجه‌سى!

حتى: حكمانك؛ «نعمت، نقمته كوره‌در» همم نسبتنده عزائم حاصل اولور، سعادت ايله شقاوت اره‌سنده حرب متوالى واردر، عاقل اوغراديغى مصيبتدن، عاقبت انديش، حقيقت بين اولان كيس ايسه هم كندى مصيبتندن همده باشقه‌سنككندن مستفيد اولور» سوزلرندن هپ بو حكمت وحقيقت قصد واراده اولنمشدر.

بو حقيقت مسروده‌دن منفهم اوليوركه انسانك اندفاع وتأثر قانادلرى قوهٔ الكتريقيه‌نك مثبت، منفى پيللرى كبى

یکدیکریله متوازن اولدیغی مدتجه وجههٔ عزم و حرکتی دائما ترقی یه میالدر. بالعکس موانع طبیعیه و مزاحمه یه معروض قالمش، توازن مختل اولمش ایسه حرکت قهقری یه محکومدر.

صوکره، انسان رغائبه میل و انجذاب خصوصنده عقل، نفسه غلبه ایتمشسه وجههٔ عزیمت حکمته نفس، عقله غلبه چالمشسه صاپیلان یول وادیٔ زیغ و ضلاله منجر اولور.

تأثرك معتدل قسمی ایسه سعی و عمله سائق، مفرطی معطل حرکت و مهلکدر.

ترقی نك الك قوتلی موانعندن بولنان استبداد؛ تأثرك بو قسم مفرطنی تولید ایدرکه هر هانکی بر ملت ایچنده جاری اولسه اوزواللی یی شدتلی بر عطالت و ضجرته سوق ایدر. حیات اجتماعیه و ادبیه ده حرکت ترقی پرورانه و ذوق و سعادت نامنه برشی براقماز.

بوکا مبتلا اولانلر ایسه بر ملتك بالخاصه زوکورت قسمیدر. اسرای استبداد، لاسیما فقیر اولانلر؛ اودرجه زبونکشدرلر که کندیلرنده قیملدانه جق، معیشتنی اکتساب ایده جك حال و قوت بولنماز. بیچاره لر سویهٔ ادراك و اخلاق نقطهٔ نظرندن ده علی الاکثر پك پست بر درکه ده بولنورلر. لکن حقیقةً شایان ترحم اولان بو صنف بیچارکانه ملایمانه ارشاد و موعظه یه بدل لسان لوم و غلظتی توجیه ایتمك نه قدر ظالملکدر! بونلرك حالت مترحمه لرینی قوجه برقایا پارچه سنك التنده ایکلیه، ایکلیه یشایان حیوانات صغیره یه بکزه تنلر نه کوزل بر تشبیه ابداع ایتمشلردر. ارباب ارشادك عهدهٔ حمیتنه دوشن وظیفه؛ بونلری غایت ملایمانه، مشفقانه بر حالده تربیه و تعلیم ایتمك، حتی ممکنسه اوزرلرینه یقلمش اولان صخرهٔ استبداد و جهلی ذره، ذره طرناقلریله یونتمق صورتیله رفعی جهتنه کیتمکدر.

صبحی حازم

« روم ایلی » رفیقمزده اوقونمشدر

مدرسه لرمز

بو صره لرده صحائف مطبوعاتده اصلاح مدارس قضیهٔ معتنابهاسی حقنده دور و دراز یازلمش مقاله لره تصادف ایدیلیور. مدرسه لرمزك اصلاحی ایچون وقوعبولان تشبثات حقیقةً حیات اجتماعیهٔ ملیه مزه فوق العاده بر حس تأثیر اجرا ایلشدر.

درسعادتده کرك فاتح وکرك اسکدار مدرسه لرنده علوم جدیده نك تدریسنه باشلانلمسی ایله اصلاح مدارس اوغورنده آتیلان ایلك خطوه مملکتمزك ملتمزك هر خصوصده اولدیغی کبی امر معارفده پك چابوق ایلریله یه جکنه بر فال خیردر.

اوتوز کسور سنه دوام ایدن دور منحوس سابقده افراد ملتك منور الافکار اولمسی آرزو ایدلمدیکی ایچون حکومت مستبده نك ایلك هجومی من القدیم منبع علم و عرفان اولان مدارسمزه واقع اولمشدر.

یکی عصر غزته سنك ۱۷ شباط سنه ۳۲۵ تاریخ و ۱۸۱۱ نومرولی نسخه سنده « مدرسه لرمز » سرنامه سی التنده درج ایدیلن اوزون بر مقاله ده مدرسه لرمزك لزوم اصلاحندن بر خیلی بحث اولندقدن صکره ساحهٔ حصوله وضع اولنمسی ایچون بر طاقم چاره لر درمیان و توصیه اولنیور.

بو بابده محرر افندینك حسن نیت صاحبی اولدیغی اکلاشیلمقله برابر وقوفسزلق نتیجه سی اوله رق بعض خطالرینه ده تصادف اولنیور.

مثلا: کچن سنه مجلس عمومیٔ ولایتك مدرسه لر مسئله سنی نظر دقته آلدیغی، اصلاحات چاره لرینك تدقیقی ایچون بر هیئت علمیه تشکل ایلدیکی فقط بو هیئتك بو کونه قدر بر شی یاپمغه موفق اوله مدیغی ذکر ایدیلیور. اوت کچن سنه مجلس عمومیٔ ولایت مدرسه لر مسئله سنی مذاکره ایدرك حاکم الشرعك تحت ریاستنده بر هیئت تشکیلنه قرار ویردی. فقط یکی عصرك دیدیکی کبی منور الفکر علمادن

مرکب اوله‌جق اولان او هیئت لحکمة تشکل ایتدیرلمدی و ولایتك حاکمی تبدل ایتمکله برابر او قرار مفسوح حکمنی آلدی. بولدی مسئله مقامده مدرسه‌لرمزده بر حس مکملیته ایصالی ایچون برنجی درجه‌ده رجال علمیه‌دن بر هیئت تشکل ایتمسی واوقونه‌جق درسلر یالکز عربجه‌دن عبارت قالمیوب ترکجه، ریاضیات جغرافیا، کتابت کبی علوم و فنونك ده پروغرامه ادخالی توصیه اولنیور.

یکی عصرك سنه‌لری توصیه ایتدیکی بو خصوصی علماء دین دها اولدن تقدیر ایتمشلردی. حتی زمان استبدادده حکومت مستبده‌نك پنچه‌سی آلتنده ازیلن رجال علمیه‌مز بو چاره‌لری تحری ایتمك ایستمشلرسه‌ده هیچ برسینه موفق اوله‌میه‌رق ایچین ایچین آغلامقدن بشقه برشی یاپه‌مامشلردی. زیرا اوفاق برتشبث خیرك نتیجه‌سی یا براعدام ویا نفی مؤبد جزاسی تشکیل ایده‌جکنی محقق بیلیورلردی. وقتاکه: شمس حریت طلوع ایتدی. قلعهٔ متین استبداد ییقیله‌رق وطنمز ورطهٔ انحطاط و تفرضه [illegible] لائق تهلکه‌سندن تخلیص ایدلدی. رجال علمیه‌مز همان آشمیرساق ایله جمعیتلر تشکیل ایدورك دینك تقویه‌سنه مدرسه‌لرك اصلاحنه وار قوتلریله صرف همت ایتدیلر.

بو جمله‌دن اولمق اوزره سلانیکده متشکل جمعیت علمیه‌مز. بوندن برقاچ آی مقدم مدارسك اصلاحی ضمننده شهرمزده مکمل بر دارالتدریسك تأسیسی وکشادی ایچون مقام ولایته مراجعت ایتدی. جمعیت مقدسه‌مزك ترتیب ایلدیکی پروغرامده کتابت، ریاضیات، جغرافیا کبی درسلر موجود اولدیغی کبی طبیعیات و لسان اجنبیه‌ده وارایدی.

علماء بو یکی دارالتدریسك مصارف دائمه‌سنه قارشولق اولمق اوزره اولجه خاقان مخلوع طرفندن غصب اولونوب بالاخره مالیه‌یه دور ایدیلن بر طاقم اوقاف کوستردی. فقط [illegible] که حکومت [illegible] تصدیقدن بشقه برشی یاپمیه‌رق [illegible] هرکونه قدرت [illegible] ایله [illegible] دی.

بو کونلرده مجلس عمومیٔ ولایتده واردات معارفك محلنه ترکی مسئله‌سی تحت تذکرده اولدیغنی استخبار ایلدك.

شهرمزده وسائر قضالرده محتاج معاونت برچوق مدرسه‌لرده موجود اولدیغندن مجلس عمومینك مدرسه‌لری مکتبلردن آیریه‌رق آنلرده حصهٔ معارفدن برینی تفریق ایتمه‌سی مأمول ومنتظردر. بو بابده فضیلت ومعارفپرورلکی مسلم اولان والیٔ ولایت ابراهیم بك افندی حضرتلرینك ده همتلرینی دریغ بیورمیه‌جقلری شبهه‌سزدر.

یکی عصر، اصلاح مدارس ایچون ایکنجی برچاره اولمق اوزره مدرس افندیلرك حق مستحصللرینه قطعیاً رعایت ایدیله‌رك عزل وتبدیل ایدلمه‌لرینی توصیه ایله برابر مدرس افندیلره «سن بوایشی یاپه‌میه‌جقسك» دیه چیقارلمیه‌جقلرینه اعتماد ایدرلرسه تجددی حسن قبول ایده‌بیله‌جکلرینی درمیان ایدییور.

بو سوزلردن علمامزك تجدد پرور اولمدقلرینی وکندیلرینه آلداته‌رق تجددی قبول ایتدیرمك لازمکلدیکی آکلاشیلیور.

محرر افندی‌یه اولا شونی عرض ایدرزکه: علمامز قطعیاً تجدد و ترقی پروردر. منفعت شخصیه آرقه‌سندن قوشمق کبی شائبه‌لر خواجه‌لرمزك صلابت دینیه ایله پاك و نزیه اولان قلبلرنده یر بولماز. زمان استبدادده بیله قوت لایموت درجه‌سنده اوناین «۵۰» ویا «۱۵۰» غروش معاشله خراب مدرسه بنالرینك راطب اوطه‌لری ایله چوکمش سقفلر آلتنده هردرلو زحمته قاتلانه‌رق اولاد وطنك فکرلرینی تنویر ایتمکه چالیشان خواجه‌لریمز دکلیدر.

دور حریت باشلار باشلاماز علمامزك اصلاح مدارس ونشر معارف ایچون صرف ایتدکلری اقدامات پروغراملره علوم وفنون حاضره‌نك ادخالی ایچون ایتدکلری جهد وغیرت مقامات عالیه‌سنه مراجعت متوالیه‌لری. رجال علمیه ودینیه‌مزك دائما تجدد وترقی پرور اولدقلرینی ویو

اوغورده هیچ بر منفعت شخصیه تعقیب ایتمدکلرینی والی الابد ایله میه جکلرینی اثباته کافیدر. بوندن ماعدا ایکی عصر غزته سی مدرسه لرك وارداتنك تزییدی . ایجاب ایدرسه حصهٔ معارفدن محتاج مدرسه لره معاونت ایدلمسنی توصیه ایدییورکه بو پك محق ومصیبدر . آرتق حکومتمز حیات وطنیه مز ایچون پك منفعتلی ومؤثر بر مؤسسه تشکیل ایدن مدرسه لرمزك مصارف دائمه سنه تقابل ایده جك کلیتلی واردات کوسترملیدر. ولایتده موجود مدرسه لرك هپسی محتاج اصلاحدر . یالکز استانبولده برقاچ مدرسه نك اصلاحیله هرایش بیتدی صاییلماز . بوخصوصده مرجع عائدمز اولان شیخ الاسلام افندی حضرتلریله درس وکالت علیه سنك نظر دقت کار آکاهیلرینه عرض ایلرز .

جمعیت علمیهٔ اسلامیه سلانیك
ولایتی هیئت اداره سی

ادبیات

« تسدیس نعت شریف نابی »

تعالی الله زهی دولتسرای اصطفادر بو
کزیده جای آرام نبی مجتبادر بو
اکرچه سطح ارض اوزره ولی فوق العلادر بو
دخیلك کوی عجز اول که ملاذ التجادر بو
« صاقین ترك ادبدن کوی محبوب خدادر بو »
« نظرکاه الٰهیدر مقام مصطفادر بو »

بو جای پرشرف نزد حقایق بین دقتده
حقیقت بیت معموره مرجحدر شرافتده
اودر چون قبلهٔ دلدادکان راه محبتده
نه شبهه کعبه دن برتر کلیر مقیاس رفعتده
« حبیب کبریانك خوابکاهیدر ، حقیقتده »
« تفوقکردهٔ عرش جناب کبریادر بو »

ملکلر پاسباندر آستانده بلا فاصل
که آغوشنده اولمشدر اوماهی هاله وش حامل
نبی چون ایله دك یارب اوکا یوز سورمکه نائل
فیوض خاك قدسندن بیراقما چشممی عاطل
« بوخاکك پرتوندن اولدی دیجور عدم زائل
« عمادن آچدی موجودات چشمن توتیادر بو »

مطهر روضه سی باغ بهشتك رشکنا کیدر
قرین العین ایدن جان حزینی خاك پاکیدر
او حضرا قبه که کنج دفینن اوجه حاکیدر
اونك شوقیله کور ابری نصل سوزشله باکیدر
« فلکده ماه نو باب السلام سینه چاکیدر »
انك قندیلیدر خور ، مطلع نورو ضیادر بو »

خلوص قلب ایله طاهر دمادم یالوار اللهه
سنی تکرار سوق ایتسین دل افکارانه اول راهه
شرفیاب اولدیغك دمده اوعال العال اولان جاهه
صلات مذنبانه ك ایله یوب تقدیم اول شاهه
« مراعات ادب شرطیله کیر (نابی) بودرکاهه »
« مطاف قدسیاندر بوسه کاه انبیادر بو »

طاهر المولوی

کلام امام علی اولمق اوزره روایت ایدیلن :

کن غنی القلب واقنع بالقلیل
مت ولاتطلب معاشاً من لئیم
لاتکن للرزق مجروح الفؤاد
انما الرزق علی الله الکریم

قطعه سنك مآلاً ترجمه سی :

ایله‌یوب شکر وقناعت قسمته
ترك حق ایت اوله محتاج شیم
دلده پروای معیشت اولماسین
رزقه کافلدر خداوند کریم

طاهر المولوی

محترم مسافرمز

ژاپونیاده متشکل تدقیق ادیان جمعیتی اعضاسندن ومهدیون اسلامدن حاجی عمر یاما اوقا افندینك شرفنه اوله‌رق جمعیت علمیهٔ اسلامیه مرکزنده دونکی پازار کونی بر چای ضیافتی کشیده ایدلمشدر. اشبو ضیافتده مسافر مشارالیه ایله بغداد علماء بنامندن شیخ سعید افندی حضرتلری وجمعیت علمیهٔ اسلامیه اعضای کرامی و «دین اسلام وعلوم وفنون» نام اثرك صاحبی میلاسی دوقتور اسماعیل حقی بك وصراط مستقیم رساله محترمه‌سی صاحبی اشرف ادیب افندی حاضر بولنمشلردر. بو اثناده مسافر معزز حاجی عمر یاما اوقا افندی انکلیزجه اوله‌رق غایت بلیغ وصمیمی بر نطق مؤثر ایراد ایلمش وغزته‌مز صاحب امتیازی واستانبول مبعوثی مصطفی عاصم افندی طرفندن‌ده مقابله اولنمشدر. غزته‌مز محررلرندن عبدالاحد داود افندی هرایکی نطق مدیدك ترجمانلغی وظیفه‌سنی ایفا ایدرك غایت صمیمی آلقیشلرله تلقی واستماع ایدلمشدر [۱] بوندن صکره‌ده فاتح جامعشریفی امامی حافظ ابراهیم وفتواخانهٔ عالی مسودلرندن شوکت و سر محررمز مصطفی صبری افندیلر طرفندن تبرکاً بر عشر شریف تلاوت اولنه‌رق بوسایه‌ده مجلسده برفیض دیگر نورانی حصوله کلمش و اجتماع، شیخ سعید افندی حضرتلرینك عربی العباره اوله‌رق ایراد ایلدیکی دعای بلیغ ایله مسکی الختام اولمشدر. مسافر محترمز جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌یه اسمنی قید ایتدیرمش وژاپونیاده‌کی اخوان دینمزه سلاممزك تبلیغنی وعد ایدرك وداع ایتمشدر.

اللهم اید الاسلام بعمر

[۱] نطقلر غزته‌مزك ترتیبی نهایتلندیکی اثنایه تصادف ایتدیکی جهتله بونسخه‌مزه درج ایدیله‌مامشدر.

(اقدام) ك باشنه کلن قضا

اقدام غزته‌سنك صالی کونکی نسخه‌سی، قوم نجیب عرب حقنده هیچ بر وجهله لایق اولمیان بیاناتی حاوی اوله‌رق (خلیل حامد) امضاسیله یازیلان بر مقاله‌یی نشر ایتدیکندن طولایی مع التأسف وفقط بحق دوچار تعطیل اولمشدر.

اقدام ستونلرینك بویله برمقاله‌یه جای قبول اولمسی محضا برعدم دقت ومقاله محتویاتی‌ده برطغیان قلم اثری عد ایلك حسب الاسلامیه والانسانیه بزجه ضروریات اموردن اولدیغی جهتله حکومتك شو اجراآتنه قارشی عن صمیم القلب تقدیراتمزی عرض ایلمکلکمز اقدامك باشنه کلن قضایه عائد تأثرمزی بیانه مانع دکلدر.

سلانیك جمعیت علمیه‌سی جانبندن «اجتهاد» ه دائر اوله‌رق وارداولان تحریرات؛ غزته‌مز مندرجاتنك اولجه ترتیب ایتدیرلمش اولمسنه مبنی کله‌جك نسخه‌یه تأخیر ایدلدیکنی مع الاعتذار بیان ایلرز.

بازار ایرتسی فی ٩ ربیع الاول سنه ١٣٢٨ و فی ٨ مارت سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
كلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لكی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

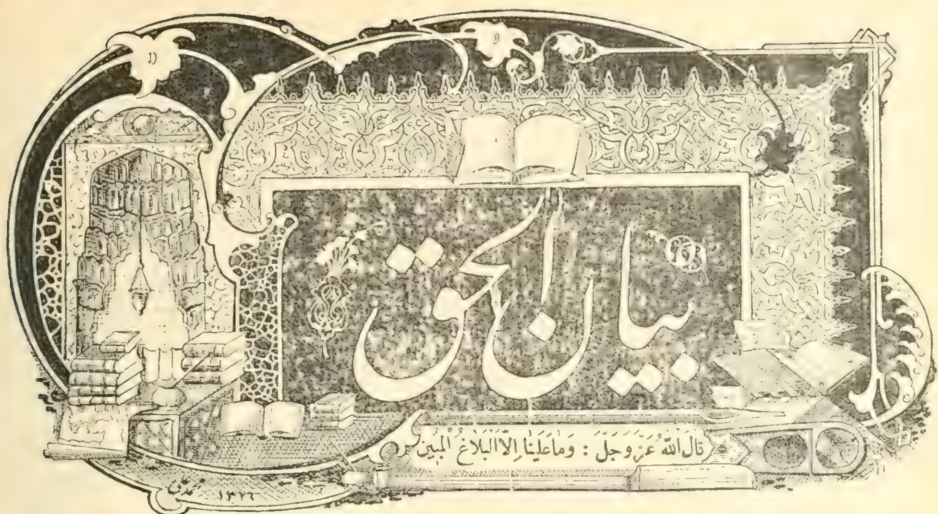
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اكثر مقالاته ایات كریمه و احادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

مولد حضرت نبوی

« بیان الحق » ؛ شرف ادراکیله مباهی اولدیغمز مولد قدسیٔ رسالپتناهینك امثال عدیدهٔ شرفداریله بوتون اهل اسلامك قریرالعین اولملرینی الطاف کبریادن تمنی ذریعهٔ متمینه‌سیله محترم قارئلرینه عرض تبریکات ایلر .

مولودیهٔ مبارکه

طوبی‌لك ای لیلهٔ غرای ولادت
هپ سندن آلیر فیضی لیالئ سعادت
سن جاء که نیر تابان ازلسك
رخسار منیرك صاحار انوار نباهت

دلکش اوقدر لمعهٔ گیسوی لطیفت
اولمرتبه یوق طرهٔ زیباده ملاحت
دیدار شرف پاشکه مجلوب سروشان
قارشیکده طورور جمله‌سی صفبستهٔ حیرت
تك صنف ملائك دكل ، افلاك وکواکب
هپ عالم کون ، شانکی تقدیس ایدر البت
ترتیل ایدییور وصفکی تاریخ ، تماماً
قدسیتکه ایلیور الله‌ده شهادت
برشب که صفا گستر اذواق وطرب‌دی
آچمشدی حجاز اوزره ملائك پرحرمت
مشهوددی بتون سوده بهشتی نیجه اذواق
نیسان ایدی موسم دخی پرفیض وطراوت
قیلمشدی خدا وادئ بطحایی خصوصا
هر درلو فیوضات ایله رشك آور جنت
آنات همایون صباحنده اولیلك
اول بدر منیر ، نیر رخشان رسالت

برشعشعهٔ خارقه پیرا ایله طوغدی
مستغرق نور ایلدی آفاقی اوطلعت
چینلاتدی قباب فلك سبعه‌یی فی‌الحال
عکس ایلیوب آهنك عمومیٔ مسرت
یوکسلدی همان عرشه قدر نغمهٔ توحید
هپ طولدی جهان زمزمهٔ شوق وشطارت
یکدیکرینی ارض وسما ایلدی تبریك
خالق دخی تجلیی امر ایتدی اوساعت
آتشکده‌لر سوندی ، صنملرده دوکولدی
صارصلدی نیجه کنکرهٔ طاق غوایت
رؤیای مهیب ، خوف وفزع ویردی قلوبه
هر سوده کورندی نیجه برهان جلالت
تاطفل ایکن اول امیٔ اعجاز نمانك
هرحالی ایدی حضرته مخصوص ، فضیلت
برابر لطیف رأس سعادتده طورردی
ایلردی آکاهر نره‌یه کیتسه رفاقت
اوضاع نجیبانه‌سی ، مشوار کریمی
امنیت وصدقی ایله بولمش ایدی شهرت
جذب ایلرایدی هرنظری ، لمعهٔ حسنی
طویمازدی تماشاسنه چشمان محبت
وجهنده تجلی ایدن انوار الهی
طبعنده‌کی قدسیته ایلردی دلالت
حاصل ، اوشه مظهر اسرار « اوادنی »
سرخیل رسل ، رهبر منهاج هدایت
اذعان بیوروب قلبی ایله وحدت حقی
بیلمشدی نه‌در عهد صباوتده ، حقیقت
اکثر کیده‌رك کوه حرایه تك وتنها
اللهه همان ایلر ایدی حصر عبادت
وقتاکه خدا بعثتی فرمان بیوردی
کوستردی نه‌در عالمه ، نوراحدیت
حقیتی وحدت خلاق عظیمك
بیك حجت ایله ایلدی اثباته عنایت
قانون متین ، حضرت قرآن مبینی
مکنون او دریاده بتون‌در شریعت
قرن ایله تبلیغ اوامر بیوروردی
مسلول ایدی دستنده ایسه سیف عدالت
قلع ایلدی هپ مادهٔ اشراك وضلالی
رفع اولدی بتون سیئهٔ کفروجهالت
سوق ایتدی شعوب امتی نقطهٔ حقه
هیچ قویمدی دللرده شقاق وعصبیت
دنیایی همان ازسرنو ایلدی احیا
تشریف همایونی اولوب باعث رحمت
بیك شکر ، اوشهك پیروشهراهی یز الله
کافیمی دکل بزلره یارب بوسعادت
لطفکله ینه ایلدك ادراك بوروزی
الحمد بودم ایشته ربیع دل امت
ایلغاً ، کرماً اوغرا صبا روضهٔ پاکه
آداب ایله اول سده‌یه رومال ضراعت
اول روح معلای شفیع العرصاته
قلبمکی اخلاص ایله قیل عرض تحیت

صبحی حازم

سید کائنات علیه اکمل التحیات افندمزه

عرض تعظیم [*]

سبیل معرفتده برمقدس رهنمادر بو
فلاحه مصدر ایجاد اولان برپیشوادر بو
بونك دور فیوضاتنده‌در بالجمله قدسیت
جهانلر کندینه مفتون اولان برمصطفادر بو
معلادر ، مزکادر ، مصفادر ، مجلادر
بتون علویتی جمع ایلین برمجتبادر بو

[*] قره‌سی مبعوثی عبدالعزیز مجدی افندی طرفندن اهدا اولونمشدر .

[illegible] فيض [illegible] . [illegible] الاعلى
[illegible] حوض [illegible] بر [illegible]
[illegible] عرفان وكمالاتى
سماى فيضى تنوير ايلين شمس الهدادر بو
كمالات دوكونى جمع ايدوب ذات جليلنده
صفاسندن صفا بخش قلوب اوليادر بو
تجلى لجه‌سنده غرقهٔ انوار مولادر
بوفيضا فيض ايله سرتاج فيض انبيادر بو
سموات علىٰ برخطوه‌در راه فيوضنده
نبوته شرفبخشاى عرش اعتلادر بو
عروج ايتدكجه ايتمش واپسين پايهٔ عقله
خرد سوز اعاظمدر مقدس برضيادر بو
درفيض كمالاتنده‌در روح الامين دربان
كمالندن كمال آراى قرب الانتهادر بو
بوسر نورمولادر بونور [illegible] اعلادر
سرائر سرذاتندن طوغان نور العلادر بو
يميننده كوركلزار [illegible] لاهوتك
يسارنده طوران ناسوته زيب انجلادر بو
ادبدر ، فرض اقدسدر جناب احمده تعظيم
مقدسدر حبيب خاص ذات كبريادر بو
اولور سربردهٔ تبجيل اوذاته جمله اهل الله
سرير اصطفاده پادشاه اصفيادر بو
محب [illegible] هر حرف [illegible] نمايان
دل سوزانه [illegible] ذوق وصل‌در بو
ديدكجه يا محمد [illegible] نوره مستغرق اولور قلبم
محبتدن هويدا عاشقانه برندادر بو
فيوض احمديت موجه ، موجه شعله صالمشدر
ضيا خواهانه قنديل لاهوتى ضيادر بو
دخيلك يا محمد شعله‌دار فيض خاصك قيل
بو (مجدى) عبد عاجزدر كمينه بركدادر بو

فى ١٠ كانون اول سنه ٣٢٢ قونيه

خلفاى راشدين حضراتى عصرنده

احوال اجتماعيه

حضرت عمرالفارق دورى

مقاله

٢

بوندن اولكى مقاله‌دن ، بالخاصه نهايتى تزيين ايدن خطبهٔ صديقيه‌دن دين‌مبين اسلامك نه‌درجه آمر عدالت ، نه‌مرتبه مروج مشروطيت اولديغى پك‌اوفق بر ملاحظه ايله ميدانه‌چيقار . حضرت خليفه منبره چيقييور . يوكسك برصدا ايله‌امته خطاباً كنديسنك موجبات عدل وحق ايفا ، مقتضيات ظلم وتعديدن‌اتقا ايده‌جكنى اعلان ، وعدينى انجازايلديكى صورتده‌امتك مظاهرتده بولونملرى لزومنى ، خلافى تقديرنده خطالرينى اخطار ايتملرى وجوبنى بيان ايدييور .

شمدى كله‌لم دور جليل حضرت فاروقه : بودور مسعود ومبجلده حالات اجتماعيه باشقه‌لاشمغه باشلادى . آرتق تأسس ايتمش اولان‌دولت اسلاميه؛تشكيلاتنى اكماله ابتدار ايلدى . تشتت ، افتراق ، جهل ، شدت ، سادكئ طبيعت وقبائل مختلفه‌سى آره‌سنده عداوت ايله مشهور اولان قوم نجيب عرب سايهٔ ديانتده صاحب مجد وسطوت ، واضع قوانين حكومت ، مشيد اركان سياست برهيئت متمدنه ، برجمعيت‌فاضله‌حالنه‌كلدى . تاريخلرده هيچ برقومك نائل اولمديغى درجه‌ده شهرت حسنه اكتسابنه باشلادى . احراز ايتدكلرى حيات سياسيه ، تدارك ايلدكلرى جامعهٔ مليه يك يكى اولديغى حالده سرعتله ترقى ايدييور ؛ عالمده بر انقلاب عظيمك حادث اوله‌جغنى ، نيجه حكومت معظمه‌نك بويكى دولته قارشى بيون اكه‌جكنى هرحاليله ، هرطوريله تبشير ايدييوردى . جامعهٔ اسلاميه‌نك بخش ايلديكى قوت ، اتحاد قوميتك باعث‌اولديغى روابط سطوت ايجاباتندن اوله‌رق كنديلرينه مجاور اولان فارس وروما حكومتلرى اونلرينه خونريزى اجرا قيلديغى حركات

مجاهدانه سببیله نیجه فتوحات احراز ایدلدی . حکومت ساسانیه‌نك خیلی سنه‌دنبری شوکتی محافظه ایلین سریر سلطنتی ییقلدی ، خراب اولدی. بو دولتلرك اك بیوك قوماندانلری بلاد شرقیه اطرافنه التجایه باشلادی. شرقی روما ایمپرا-طورلغنك سوریه‌سی ، خطهٔ مصریه‌سی حوزهٔ مسلمینه کیردی. مقر حکومت بیله خوف وخشیت ایچنده قالدی. بو ایکی دولتده اهالی ؛ معنای حریتی اونوتمش عادتا رؤسانك مملوکی ایمشجه‌سنه یاشامغه آلیشمشدی . اسارته مألوف اولمش ، کندی شخصنه وثوق واعتمادی قالمامش وحیاتنده استقلال ذاتی‌یی خاطرینه بیله کتیرمه‌مش اولان بو اقوام ؛ فتوحات عربیه نتیجه‌سنده اهل اسلام ایله بالضروره اختلاط ایلدی . فقط قوت دینیه مقتضیاتندن اوله‌رق اسلامك قانلرنده حب حریت بر صورتله قاینایوردی که امیرالمؤمنین اولان ذاتك دخی کندیلرینه قارشی عظمت ابراز و هرهانکی برشیده کندی نفسنی سائرینه ترجیح ایتمسنی چکه‌مزلردی ، عجبا خلیفه‌لری بوکبی احواله تنزل ایدرمی ایدی ؟ ایشك اك لطیف جهتی بوراسیدر . اهالی ؛ خلیفه‌نك ذروهٔ رفیعهٔ تواضعدن تنزل ایتمسنی ، کبروهٔ وضیعهٔ تعظمه دوشمسنی آرزو ایتسه‌لرده حضرت فاروقك مکانت دینیه واخلاقیه‌سی قطعیاً بوکا مساعد اولماز ایدی .

اختلاط وامتزاج سببیله بو احواله واقف اولان ، لذت حریتدن ذوق آلمغه باشلایان اقوام جدیده صانکه بر حیات تازه‌یه مالك اولمشدی . دماغلرندن بتون بتون سوکولمش . حیقاریلمش اولان استقلال ذاتی فکرلری ارتق غرس اولونمغه، کوندن کونه نشو ونما بولمغه ، عادتا اعدام ایدلمش اولان حریت دوشونجه‌لری اویانمغه، دیرلمکه باشلادی . استیلای عربینك ، ظفر اسلامینك اقوام مغلوبه حقنده بر نعمت اولدیغی تبین ایتدی . بو مغلوبلر؛ نشانهٔ شکران اولمق اوزره ملت غالبه‌یه اللرینی اوزاتدیلر. کوردکلری حسن مقابله‌یه بناءً کندیلرینك دخی افراد انسانیه‌دن اولدقلرینی وحقوق عمومیه‌ده امرایه مساوی بولندقلرینی آکلادیلر . مصریلردن برینی تحقیر ایدن والینك، [۷] اوغلی احقاق حق ایچون مدینهٔ منوره‌یه حضور خلیفه‌یه جلب اولندیغنی ، تحت محاکمه ومسئولیته آلندیغنی کوردیلر. حکومت مسئولیه‌نك اجرای عدالت خصوصنده حائز اولدیغی مرتبهٔ کمالی آکلامغه باشلادیلر. قوم نجیب عرب؛ مظهر فتوحات اولوب‌ده فتح ایتدکاری حکومتك شوکتی ، ابهتی ، آثار مدنیتی کوروبجه ملت غالبه‌نك ، کندیلرینك دها واسع برطریق اجتماعی‌یه سالك اولملری لازم کلدیکنی آکلادی .

فقط اندرده حضارتك ، مدنیتك قبولی ایچون خیر وشره مستعد اولان خلقت وجبلتلرندن و آنلری ظلمات جهل وغباوتدن قورتارمغه سوق و دعوت ، سبیل صوابه هدایت ایلیان شریعت جلیله‌یه اینانمش اولد-قلرندن بشقه برسرمایه موجود دکلدی . عقل سلیمك ، شرع قویمك سوق واداره‌سی التنده وکمال بصیرت اوزره اوله‌رق مناسباتنده بولندقلری اقوامك عادات وحرکاتندن — حکومتلرینك اکتساب ایتدیکی شکله کوره — اك معقول ومناسب اولانلری تقلید و قبوله باشلادیلر . فقط کندیلرنجه برنجی و اك معتنا اوله‌رق محارباتده استعمالنك فوائدی مشاهده اولنان الات و ادواتی، تدابیر حربیه‌ده منافعی کوریلان سائر خصوصاتی قبول ایتمك جهتی اولدی. ذاتاً قرآن عظیم الشان؛(واعدوا لهم مااستطعتم من قوة ومن رباط الخیل ترهبون به عدوالله وعدوکم و اخرین من دونهم) آیت جلیله‌سی و سائر ایات بینه ایله امر و فرمان بیورمقده‌در بوندن مقصود دخی ایسه قوته مثلیله مقابله ایتمکدن عبارتدی.

امور جهادیه تنظیم ایدلدکدن صکره معاملات سیاسیه واداریه جهتلری نظر دقته آلندی . امت اسلامیه ایچون

[۷] اوصره‌ده والی ، اصحاب کرامدن ودهاة عربدن عمروبن العاص رضی الله تعالی عنه حضرتلری ایدی .

سنهٔ جليلهٔ هجرت ؛ مبدأ تاريخ اتخاذ ايدلدى . ديوان
دولت تأسيس اولندى. ولايات طرح وتقسيم، مأمورين
متفرقه انتخاب ، ارباب استحقاقه تخصيصات ، اسراف
وتبذيردن آزاده اوله‌رق مصارف دولت تعيين ايدلدى .
آسايش مملكت تأسيس وتقرير ، حقوق اهالى‌يه تجاوز
وقوعه‌كتيرلمكسزين ، خزينهٔ‌دولته‌ضرر ايقاع‌اولنمقسزين
اصول جبايت وضع وتأسيس اولوندى . مملكتك هر
كوشه‌سنده هرنقطه‌سنده آثار عمران وثروت كنديغى
كوستردى . ارباب فتح وغزا دها زياده نائل مال‌وغنا
اولدى . آزچوق رفاه وتنعم يوز كوسترمكه باشلادى .
فقط بوتنعم ، بوترفه اووقتك ثروتنه ، قوهٔ اسلاميه‌نك
شوكتنه نظراً هيچ مثابه‌سنده ايدى .

هيچ بروقت دائرهٔ‌توسط واقتصاددن چيقلمامش ،
صرفنده بوشمق يجب ايدنجه‌هيچ برسببله بخل‌وامساكه
تمايل كوسترلمامشدر . شواعتدالك ؛ شومعيشت‌شرعيه‌نك
باشليجه ايكى سببى واردر : برى‌اول زمانده‌كى مسلمانلرك
كارلرينه قوانين شرعيه‌يه توفيق معامله‌ده‌كى اهتمامى ،
ديكرى حضرت خليفه‌نك اهالى‌يى سفاهته آليشديرمامق
خصوصنده‌كى اقداميدر . ايكنجى درجه‌ده اسبابه كلنجه
حضرت عمر رضى‌الله عنه ؛ مجاهدين اسلاميه‌يى محاربه
ميدانلرينه سوق ايلدكدن وآنلر لذائذ عمران وثروتى
كوروب طاتدقلرندن صكره آتياً ملتك دوچار كسل
وعطالت اولمسنه وسيله اولمق قورقوسيله استراحتلرينه
مساعده‌ايتمز ، دكل سراى سفاهت وصفاده عادتا شهرلرده
ياشاملرينه ، اقامتلرينه بيله ميدان ويرمز ؛ بر جهتدن
وظيفهٔ عسكريه‌لرينى اتمام ايدنجه ديكر بر قطعه‌يه سوق
ايدردى . خزينهٔ حكومتك احراز ايديكى ثروتى منافع
مملكته صرف ايلك وملل مغلوبه‌نك اخذ ثار سوداسيله
محتمل اولان‌هجومنه قارشوحاضر بولنديرمق اوزره‌ادخار
ايدردى . شواجرا آتده نيجه مقاصد سياسيه مندرج‌اولوب
آنلردن بريسى دخى امت عربيه‌يى جهانك اقطار
مختلفه‌سنده بولنان قواعد اجتماعيه ايله الفت وانسيت
ايتديرمك ، جبلتلرنده موجود اولوب شقاق و افتراقه
سببيت ويرن عصبيت داعيه‌لرينى ازاله ايتمك ايچين حرب
و ضرب ايله مشغول قيلمق ايدى .

عرب ، سياست عمريه‌نك سوقيله ممالك مختلفه‌يه
كيردى ، احوال اجتماعيه‌سندن بويوك بويوك فائده‌لر
قازاندى . مليونلرجه كيمسه‌لر دائرهٔ هدايته كيردى .
فقط آنلردن برچوقلرينك اوته‌دن برى محافظه‌ايده‌كلدكلرى
بعض معتقدات باطله بيله‌رك بيلميه‌رك ، ايسته‌يه‌رك ايستميه‌رك
اهل اسلام آره‌سنده منتشر اولمغه باشلادى . آز زمان
صكره آثار مضره‌سى كورولدى. اهل اسلامك خصوصات
اعتقاديه‌ده مذاهب مختلفه‌يه انقسام ايتمسى اسبابندن برى
اوله‌رق درلو درلو بدعتلر ظهور ايتدى . امور دينيه‌ده
بدعت و هوا التزياده فارس اهالئ اسلاميه‌سندن ظهور
ايتمشدر . برده سرعتله حصوله كلان بوترقى ايله متناسب
بر سرعتله دولت عربيه خلفاى عباسيه دورنده تدنى‌يه
باشلادى . ايشته بو ايكى نقطه‌يى حضرت عمرك مسلك
سياسنده برخطا اولمق اوزره تلقى ايتمك ايستينلر واردر.
فقط مسأله‌يى بويولده محاكمه ايتمك ياكلش و اصابت
فكريه‌دن بعيددر. زيرا فتوحاتده و نشردين خصوصنده
شو استعجال كوستريلمش اولماسه ايدى اسلامك دائرهٔ
انتشارى محدود قاله‌جق و ياخود اتساعى آتى‌يه معلق
بولنه‌جقدى .

بونلردن هيچ بريسى ذكر اولنان محذوره مانع
اولمدقدن بشقه تحديد ويا تأخير وسعت انتشاركى غايت
بيوك فنالغى مستلزم ايدى. برده بوكبى امور عظيمه‌ده
اجرا آت وموفقياته مساعد اولان حال وزمان الدن
قاچيرلدقدن صوكرا آنك بردها تدارك وتلافيسى قابل
اوله‌مديغى واولسه‌دخى مطلوب درجه‌ده موفقيت استحصال
ايديله‌مديكى امثال تاريخيه‌سيله ثابت اولان شئون جاريه‌
دندر. عربلر قبل الاسلام اسباب حضارت ومدنيتدن

اوزاق، اویولده‌کی معارفدن بی‌بهره بولنملری حسبیله کندیلرینه مجاوراولان‌اقوام، امم نظرنده‌قطعیاً حائز اهمیت دکلدی . کلمهٔ اسلام‌اوزرینه اتحاد ایدرك وحضرت عمرك قوماندانسنده اوله‌رق جهاده، فتوحاته باشلانجه ایکی مجاوردولتك رجال عسکریه وسیاسیه‌سی نظرنده حضرت عمرك سوقیات عسکریه، تدابیر ملکیه‌ده‌کی اجراآت و سیاسیاتی آکلاشلدی . آنلره امتلرك حیاتی نصل اولدیغی کوسترلدی . موفقیات متوالیه‌یی ایجاب ایدن اسبابك الك مهملری حکمدارك حق‌تعالی حضرتلرینه قارشی اخلاص واطاعتی، افرادامته محبتی، آنلرك امور ومصالحنی حسن ایفایه دقتیدر . بویله برحکمداره مالك اولان امتلر اقوام سائره‌یه غالب، علم ایله، قوت ایله‌صاحب عزت‌وشوکت‌اولور. خلاصهٔ کلام فاروق‌اعظم‌حضرتلری زماننده دولت اسلامیه هنوز تأسس ایتمش بولندیغی حالده مدت قلیله ظرفنده شایان‌حیرت برسرعتله مظهر ترقی و اعتلا اولمشدر .

مابعدی وار

مصطفی عاصم

تنقید

سلانیك جمعیت علمیه‌سندن وارد اولمشدر

صراط مستقیمك ۷۷ نمرولی نسخه‌سنده قریملی‌حلیم ثابت امضاسیله اجتهاده‌دائر یازیلان مقاله‌یی: واقعه مطابق وعلمای‌اسلام‌حقنده‌لایق اولمیان‌افاداتی‌حاوی‌بولدیغمزدن مقصد تحریریی بر درلو آکلایامادق .

حلیم ثابت افندی دییورکه :

« ترقیات اسلامیه اجتهاد ایله برلکده طلوع ایدوب برلکده غروب ایدرلر . مشئوم اولان تقلید ایله ادبار اسلام دخی تاریخمزك‌افق سیاهیسندن‌ایکی ظلمت‌منحوسه کبی بر اوله‌رق ظهور ایدییور . »

لکن بزم اسباب ادباریمزی ترك اجتهاده‌عطف و اسناد ایدن محرر مقاله‌نك بوادعاسنی مکذب اولمق اوزره ایران حکومت اسلامیه‌سنك مسلك اجتهادده دوام‌ایتدیکی ومع مافیه‌الحالة هذه‌بزمله‌همحال‌تدنی بولندیغی‌ذکر ایده‌بیلیرز . بو بر حقیقت مشهوده‌درکه‌یانی‌باشمزده طورمقده و محرر مقاله‌نك محاکمات منطقیه‌ده نه‌قدر قصیرالبصر اولدیغنی کوسترمکده‌در .

ینه محرر دییورکه :

« برچوق‌ولایتلر مرکزدن آیرلدی. چونکه‌مرکزده قوهٔ مادیه ضعیفلشدیکی کبی یکدیکرینی ربط ایدن قوهٔ معنویه‌ده عادتا یوق دینیله‌جك بر حاله‌کلمشدی. مرکزدن آیرلمش اولان او پارچه کیت کیده اعدا طرفندن بلع ایدیلدی . صوکره‌لری‌ممالك اسلامیه ایشته شو کوردیککز اسف نمون حاللره دوشدی »

اوت محرر افندی : قریم ولایتی مرکز خلافتدن آیریله‌رق روسیه‌نك طعمهٔ ابتلاعی اولدی. فقط تاریخکزه عطف نظر ایدرسه‌کز کورورسکزکه بوکا سبب، شاهنکرا یك اجتهادیدر . ایشته سزده بوکون بر اجتهاد مروجی کورونمکله اکا خیرالخلف اولمق ایسته‌یورسکز .

برده‌علمای‌کرامدن‌اجتهادك حد ذاتنده امکانی‌انکار ایدن هیچ بر فرد یوقدر. یالکز محلنده مسطور اولان شرائطی‌ده ملاحظه بیورمکز ایجاب ایدر .

بیان الحق

فی‌الحقیقه اسلامده ترك‌اجتهاد، اوقاپونك قاپالی اولمسندن نشئت ایتمیوب شرائط‌اهلیتی حائز ذواتك انقطاعیله‌منقطع بر حالده بولنمسندن عبارت اولدیغی جهتله باب اجتهادك مسدودیتنه‌دائر یوکسه‌لن‌فریاد شکایتی بی‌لزوم عدایدرز . زواللی بز ؛ کتبخانهٔ جهانی‌دولدیران مدونات فقهیه‌مزی هنوز بلا استثنا هیچ بریمز آدم عقللی‌اوقویامامشز . . اوقویامامشزده‌معلومات‌لازمه‌یی‌اکتساب ایتمکسزین صرف قریحه‌دن تألیف آثاره‌قالقیشان‌محررلر کبی بزده‌بادهوادن اجتهاد فقهی قدمهٔ علیاسنه صیچرامق ایستیورز . ایشته

مصرده طبع ایدیلکده بولنان مبسوط سر خسی‌یی مثال اوله‌رق ذکر ایدهلم. اوتوز جلد تشکیل ایدن بو کتابك، منقولات ومعقولات ایلی مالی بولنان بوخزینهٔ علمیه‌نك مندرجاتنی قاچ دانه‌مز محیط استحضارینه آله بیلمشدر. ایشته بوکبی مدونات عالیهٔ فقهیه‌ده بولنان معلومات واسعه‌نك هنوز برمالك مقلدی اولمق درجه‌لرینه بیله واصل اولمادن کندمزده اجتهاد فقهی اقتدار واحتیاجنی ناصل برخیالکه ایله حس ایده بیلیورز. بناءً علیه بزم اك اول یاپاجغمز اجتهاد. نواقص علمیه‌مزی اکمال ایچون اجتهاد ایتمك یعنی اوقومغه چالیشمق اوله‌جقدر.

حاجی عمر یاماوقا افندی

شهر ربیع الاولك برنجی بازار کونی جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك دیرکلر آره‌سنده‌کی مرکزنده ویریلن چای ضیافتنی متعاقب مشارالیه عمر افندی بولندیغی موقع احترامدن صالون قاپوسی یاننه چکیله‌رك و دست برسینهٔ تعظیم اولدیغی حالده بروضعیت خطیبانه آله‌رق کچن هفته درجنی وعدایلدیکمز نطق آتی‌یی انکلیزجه ایراد ایلمشدر:

«بن کندیمی ژاپونیالی حاجی عمر یاماوقادی‌یه‌رك تقدیم ایدییورم. عالم اسلامده کوردیکم توجه ومحبتلره قارشی تشکر ایچون سوز بوله‌مام. بن بو توجهلری شخصمه دکل، ملتمه، جمعیتمزه قارشی تلقی ایدرم. بناءً علیه ملتم، جمعیتم نامنه سزه عرض تشکرات ایلرم...

حج شریفه کیتدیکمدن بحث ایتمکه حاجت یوقدر، عثمانلی غزته‌لری بو بابده نشریاتده بولوندیلر. سزه ژاپونیانك احوال اجتماعیه و دینیه‌سنه دائر بعض شیلر عرض ایتمك ایسته‌یورم.

بیلیورسکزکه ٤٠ سنه‌دنبری، یعنی قید اسارتدن قورتولدیغی زماندنبری ژاپونیا دائمایلرولمکه وقف مساعی ایدییور والآن ده بتون جهد ومساعیمز مدنیت حاضره‌نك ای جهتلرینی ژاپونیاده تطبیق ایتمكدر.

دها اول یعنی بوندن اللی سنه مقدم بزم مدنیت حاضره‌یه قارشی اولان تمایلمزدن استفاده مقصدیله اوروپادن بزه بر چوق میسیونرلر کلدی. ابتدا ظن اولوندی که بو میسیونرلر ملتمزه یکی برروح، یکی برحیات ویره‌جکلر فقط برمدت کچوب ده بوتخملر فلیزلنمکه باشلاینجه رجال ملتمز کوردیلرکه بونك نتیجه‌سی وخیم. چونکه اهالیمزك احوال روحیه‌سی دکیشمکه، تحف برشکل آلمغه باشلادی. اکر بودوام ایده‌جك اولورسه بزم ملیتمز، شجاعتمز، دها برچوق اوصاف مخصوصهٔ قومیه‌مز محو اوله‌جقدر. بومیسیونرلرك (دین) نامنه کتیردکاری شی بزم هیئت اجتماعیه‌مزه، حیات و بقای ملیمزه منافی و مضردر. صوکرا دیکر طرفدن بوکلن آدملر پاره واسطه‌سیله مملکتمزده انتریقه‌لر چویرمکه باشلادیلر. نهایت آکلاشلدی که بونلر بر طاقم منافع شخصیه و مادیه تعقیبی ایچون بورایه کلمشلر، بزم ترقیمزی آرزو ایتمیورلر، بزه بر حیات نو بخش ایتمك ایچون دکل، بلکه بزم ملیتمزی محو ایدرك بزی کندیلرینه اسیر ایتمك ایچون کلمشلر... اونك اوزرینه حکومت ژاپونیاده‌کی میسیونرلر تهلکه‌سنی ازاله ایده‌جك اسبابه توسل ایتدی. کوستریلن شدت اوزرینه میسیونرلرك آرقه‌سی کسیلدی و برمدت بویله قالدی.

صوکرا — بوندن ٤٠ سنه اول — بزده معلومکز اولان انقلاب وجوده کلدی. مملکتمزده سربستی وحریت تماملیه تقرر ایتدی. بونك اوزرینه هرشیئه قارشی اولدیغی کبی میسیونرلره دخی قاپولرمز کشاده اولدی. میسیونرلر ینه کلمکه باشلادی. بونلر پك چوق چالیشدیلر: لکن متفکرینمز، تحصیل کورن طبقات منوره‌مز بونلره هیچ برزمان روی مماشات کوسترمدی، اصلا اهمیت ویرمدی. مع هذا بز کرك ادیان موجوده‌یی، کرك مدنیت حاضره‌یی تدقیقدن برآن خالی قالمادق. هرطرفه کوندردیکمز آدملر احوال حاضرهٔ اجتماعیه حقنده، دینلر حقنده تدقیقاتده بولنیورلردی.

بزم مدنیت حاضره‌دن آلدیغمز شیلر یالکز ایی جهتلردر. هرنه‌قدر پاره ایچون بعض فقرامز میسیونرلرك كتیردیکی دینی قبول ایتمش ایسه‌ده بوده حقیقی برقبول صاییلماز. چونکه دین برغدای معنوی‌در، احتیاج مادیدن زیاده احتیاج معنوی‌یی تأمین ایدر. بزه احتیاج معنویمزی تطمین ایده‌جك برشی لازمدی. اویله برشی که بزم حیات معنویه‌مزی جسد، زنده بر صورتده یاشاتسون. بزم معنویاتمزی اولدورمسون. بزم روحلرمزه تازه وابدی برحیات ویرسون. هم بوکا احتیاج، شدیددر.

چونکه رجال دولتمز، اکابر امتمز عواملك مدنیت حاضره‌یه قارشی اولان تمایلاتندن اندیشناك بولونیورلر. ملتی بومرضدن، اوروپایی تقلیدمرضندن قورتارمق ایچون خیلی زماندنبری برچاره دوشنیورلر. نه کبی برعلاج، نه کبی بردوا اوله‌بیلیرکه بزی بومرضه مصاب اولمقدن رهایاب ایلسون؟ ایشته عزیز قارداشلرم، ژاپون ارباب بصیرتی قطعاً حکم ایتدی که بوعلاج، بودوا یالکز «طوغرو بردین»دن عبارتدر. بزم ایچون وبلکه بتون ملتلر ایچون باشقه چارهٔ فلاح یوقدر. چونکه دینی اولمایان برملت دوام ایده‌مز.

برکره بوتقرر ایتدکدن صوکرا ایکنجی برجهت تدقیقه باشلاندی: یکی، بزه بردین لازم. فقط هانکی دین؟ ادیان موجوده ایچنده الك طوغری، الك صاغلام. فطرت بشره موافق بردین هانکیسی‌در؟ دیه دوشونمکه باشلادق. تدقیقات اجرا ایده ایده نهایت قرار ویردلر که ملتمزك حیاتنه الك موافق کان بردین وارسه اوده دین جلیل اسلامدر.

نه‌دن دین اسلام ژاپونیالیلر ایچون الك موافق بردین‌در؟ چونکه بودین عالینك احکام اساسیه‌سی، حقایق اصلیه‌سی، وبواسلام امتنك تاریخی، صفحات مختلفهٔ ماضیه‌سی بزم حیاتمزه پك اویغون دوشر. ژاپونیالك فطرتنه، طبیعتنه موافقدر. سزی تبشیر ایدرم که بزم الك سوکیلی‌مز اولان میقادو حضرتلری واحد حقیقی اولان الله عظیم الشانه سجده ایدییور. نه‌بودیلکی، نه‌قونفوچیوسیزمی، نه‌ده خرستیانلغی بکنمیور. بزم سرتاج مفخرتمز، معظم پادشاهمز میقادو حضرتلری براولان اللهه حمدوثنا ایدر؛ وبزم کبی لااله‌الاالله دیر. [آلقیشلر] ژاپونیالیلر اسکیدن، پك چوق اسکیدن‌او، براولان اللهی طانیرلردی. صوکره‌دن اونوتدیلر. بودیزمی، قونفوسیزمی، شینتیزمی قبول ایتدیلر. شمدی ایسه الحمدلله... [عینیله بوکلمهٔ طیبه‌یی تلفظ ایلدی] بن شرف اسلام ایله مشرف اولدم. بتون موجودیتمده، بتون قلبمده نور اسلامیت لمعان ایدر. لازم کان تدقیقاتمی‌ده ایفا ایتدم. شمدی انشاءالله ژاپونیایه کیدر کیتمز قلمله، سوزمله، بتون غیرت و قوتمله، نشر اسلامه چالیشه‌جغم. [آلقیشلر] میقادو حضرتلری مملکتده نشر اولونان بتون کتابلری و غزته‌لری کمال دقتله تعقیب ایدییور. شبهه‌سز بنم یازدیغم شیلری‌ده اوقویه‌جقدر. حقیقت حالی اکلاینجه رسماً بودین عالی‌یی قبول ایده‌جکدر. برکره میقادو (لااله‌الاالله محمد رسول الله) دیدیمی بتون ژاپون خلقی اونی تعقیب ایده‌جکدر. [آلقیشلر] چونکه بتون ملت اونی پك زیاده سور، اوقدر حرمت واطاعت ایدرلرکه کمال اشتیاق ایله میقادو حضرتلری نه‌یاپار، نه‌سویلر؟ اکلامق ایسته‌رلر و بتون احوالنی تعقیب ایدرلر.

ایشته بزم معنویاتمزی تهذیب ایده‌جك، اخلاقمزی ملیتمزی، حیاتمزی، بقامزی حاصلی مادی و ابدی سعادتمزی تأمین ایده‌جك چاره‌یی دین اسلامدن باشقه هیچ بردینده، هیچ برشیده کوره‌مه‌یز.

اکر شمدی‌یه قدر مسلمانلردن بعض فداکارلر چیقه‌رق تا ژاپونیایه‌قدر اختیار زحمتله کلوب بالفعل نشر اسلامه تشبث ایتسه‌لردی دهاچوقدن اسلامیت اورالرده تماميله انتشار ایدردی.

مع التأسف شمدی‌یه‌قدر مؤمن قارداشلرمزدن برکیمسه

کلوبده بزه رهبر اولمادی . کندیمز چالیشدق . دین
اسلامك تاریخنی واحکام اساسیه‌سنی تدقیق ایتدك توفیق
الهی‌ده بودین عالی‌یی دراغوش ایتمکه بزی سوق ایتدی .
[آلقیشلر] ژاپونیاده بر چوق ذوات وارکه سزك موقع
جغرافیکزی ، عنعنات تاریخیه‌کزی تدقیق ایتمشلر .
صوك درجه ایی بیلیورلر . بویله ایکن آره‌مزده تأسیس
مناسبات ایدیله‌مه‌مسی ایشته اوراده بو دین جلیلی نشره
چالیشه‌جق بر عنصر بولونمامسندن ایلرو کلیوردی .
فقط مادام‌که شمدی اوراده صرف بواغورده چالیشه‌جق
بر عنصر کسب موجودیت ایتدی ، ارتق انشاءالله عن
قریب ارامزده‌کی مناسبات پك قوی بر صورتده تأسس
ایده‌جکدر . [آلقیشلر]

اسلامیت سعادت بشریه‌یی تأمین ایدر ، سعی امر
ایدر . چالشملی‌یز ، روی ارضده صلح و مسالمتی
تأسیس ایتملی‌یز ، انسانلر راحت راحت یاشاسونلر ،
بز اکر راحت یاشامق ، ظلمدن قورتولمق ایسترسه‌ك
بو دین مقدسك روابطیله قلباً بر برمزه باغلانه‌رق ال
برلکیله چالشملی‌یز . وقتاکه بتون اسیا اقوامی
بویله جدی ، اساسلی بر رابطه ایله اتحاد ایده‌جکلر ،
اووقت بتون جهاندن قورقولری اولمیاجقدر . او وقت
صلح ومسالمت ایچریسنده کمال امن و آسایشله یاشایه‌جغز .
او وقت کمال استراحت ایله اوامر دینیه‌مزی ایفا
ایده‌جکز ، او وقت دین جلیلمزی کمال افتخارله سائر
اقوامده نشر ایده‌جکز .

ایشته ژاپونیاده‌کی اسیا جمعیتك برنجی و صوك
ارزوسی بودر .

بن چوق بختیار ، چوق ممنون ومتشکرم‌که بو
سیاحتمده هریرده بوقدر توجهلره مظهر اولدم ، بالخاصه
بو محترم جمعیت طرفندن بوقدر حسن توجه والتفات
کوردم . مملکتمه کیدنجه بتون ملتمه بونی بیلدیره‌جکم .
وان شاءالله عالم اسلامدن ژاپونیایه طوغری اوزاتیلان
اللری ژاپونیالیلرله مصافحه ایچون الصاقه بن واسطه
اوله‌جغم . یالکز سزدن شونی رجا ایده‌جکم‌که ژاپونیاده‌کی
اسلام قارداشلریکزی هیچ برزمان دعادن اونوتمایه‌سکز .
[یشاسون مسلمانلر]

شیمدی وداعاً جناب حقدن تمنی ایدرم‌که عمرکز
اوزون ، وجودکز زنده ، مملکتکز پایدار وقوتلی اولسون .
(آلقیشلر)

مصطفی عاصم افندینك نطق جوابیسی :

« نطق عالیلریکزی کمال شکر وممنونیتله دیکله‌دك .
نطق ابتدالرنده لطفاً ژاپونیانك تاریخ حیاتیسنی بزه اجمال
ایتمش اولدیکز . برچوق جلدلر قاریشدیرمقله طوپلایه‌
میه‌جغمز معلوماتك خلاصه‌سنی آلدق . بوکا تشکرلر
ایدرز .

ژاپونیاده اوته‌دنبری جاری اولان دینلری برطرف
ایدرك خرستیانلغی نشر ایتمك اوزره برطاقم میسیونرلر
کله‌رك اهالی‌یه تشویقاتده بولوندیغنی وبالنتیجه حکومتك
بونی منعه مجبور قالدیغنی ایضاح بیوردیکز . دینلر اساساً
انسانلر ایچون لازم اولان خصایصدندر . فقط اوته‌دنبری
قبول ایتدیکی اساسه مغایر یکی بر مؤسسه‌یی دفع ایتمك
البته سیاست حکومته موافقدر ، وحکومتك حقیدر .
بر جمعیت ، محافظه ایتدیکی برفکردن دیکره آتلار ،
فقط اراده بروجه رجحان بولنملیدر .

ایشته اسلامیت بو رجحانی حائزدر . اسلامیت فکری
برفکر مستقیمدر . علوی اساسلره مستنددر . هرهانکی
شخص ، هرهانکی جمعیت ، هرهانکی قوم بولوندیغی
اعتقاددن تجرد ایدرك بویله اساسات علویه‌یی حاوی بر
دینی قبولده حقلیدر ، وبوکا محتاجدر . قبول ایچون ظاهراً
برفدا کارلق یاپیلیرسه بیله معنوی موفقیتی پك بیوکدر .
سعادت دنیویه‌دن باشقه سعادت اخرویه‌یی‌ده تأمین ایدر .
بناءً علیه ژاپون کبی حقیقت بین برقومك اسلامیتی قبول
ایده‌جکلرینه امیدم بر کالدر .

دينك بررابطـهٔ مهمه اولديغنى ايضاح بيورديكز . اوت جهانده بنى‌بشرى بربريـنه ربط ايچون پك چوق روابط موجوددر: لسان بررابطه‌در، قوميت بررابطه‌در، نسب، عنصر بررابطه‌در . فقط بونلر حدود طبيعيه ايله محدوددر. انسان بوحدوددن طيشارى چيقه‌ماز . الحق دينك حدودى يوقدر؛ اونك حدودى آكاسالك اولان افراد بشرك، امتك اوالباده صرف ايده‌جكارى همت ايله متناسب‌در . اسلاميت ، جزيرة‌العربدن ظهور ايتمشدر . فقط ۲۵ سنه صوكرا اوقطعه اودينه كفايت ايتمه‌مشدر . جهانك بتون قطعاتنه انتشار ايتمشدر . وحدود طبيعيه‌يه محكوم اولمامشدر. بوسرعت انتشار وتوسع، اذهانك كمال سهولتله قبولنه مساعد بردين اولمسندن ايلرى كلمشـدر. البته افكار عاليه بونى قبول وبوكا خدمت ايده‌جكدر .

دينك سياست مليه‌يه‌ده پك زياده اجراى نفوذ ايتديكى ايراد بيورولدى. پك طوغرودر. حتى اوروپاده منسوب اولدقلرى دينك بطلانى اعتقادايدن برچوق حكما، افراد آراسـنده‌كى روابطى محافظه ايچون رسـماً اودينلرده قالمه‌يى مملكتك سياستنه موافق كورمشلردر.

دين اسـلام جمله‌نك معلومى اولديغى اوزره اديان سائره‌يه مقيس دكلدر . موجود اديانك برقسمى اسـاساً سماوى دكلدر ، برقسـمى‌ده سماوى اولمقله برابر محرف ومنسوخدر. دين‌اسلام سعادت دنيويه واخرويه‌يى تأمينه مدار بردين جليل‌در. دين‌اسلامى اكلامق ايچون اوامر واحكامنى تدقيق ايتمك كافيدر . دين اسـلام نه‌ايله امر ايديور ؟ وحدانيت الهيه ورسـالت محمديه‌يى تصديق ، ظلمدن مجانبت، مكارم اخلاقيه‌يه تشبث ايله، دليل خارجى‌يه مطلع اولماسه بيله بونلرى تدقيق ايله‌انسان ، اسـلاميتك دين الهى اولديغنه حكم ايدر .

ژاپونيانك حريت احرازندن صوكرا برباشقه ترقى‌يه طوغرويوز طوتديغى بيان بيورلدى. بو، غايت طوغرودر فعلنده ، قولنده ، حتى افكار وتصوراتنده غيره محكوم افراد بشريه‌ده نه‌كى موفقيات تصور اولنه‌بيلير :

هرهانكى برامت افكارنده ، تصوراتنده سربست اولورسه اوملتده آثار ترقى مشاهده اولنمسى طبيعيدر . فقط انسانلره خلقةً وبرموهبهٔ قدرت اوله‌رق احسـان اولنان شو مزيتلرينى محافظه وخللدن وقايه شرفنه مالك اولان حكومتلر ميانده برنجيسى اسلام حكومتى اولديغى تاريخاً ثابت‌در .

دين اسلامك احكامنى آكلامق ايچون اجراآتنى تدقيقه مجبور اولديغمز حكومات اسـلاميه‌نك برنجيسى اولوب اسلامك ادوار ذهبيه‌سـنده اجراى حكم ايدن خلفاى راشدين دورى‌در . بعض حكوماتك دين مبينك احكامنى اجرا ايتمه‌مش اولمسى دينه برلكه ديه قبول اولونمامليدر . اومعامله اونلرك شخصنه عائددر . بناءً عليه مثالى دور راشديندن عرض ايده‌جكم .

اسلامده سـابقين اولاين ياد اولونان برطاقم ذوات مبجله واردر . ايلك اسـلاميتى قبول ايدنلر ٤٠ كشى ايدى . بونلر برنجى قافلهٔ اسلاميانى تشكيل ايتمش وبو جهتله مديحهٔ رسول‌اللهه نائل اولمشلردى . شـمدى بو عصرده‌ده بونك اوفاجق برمثالنى كوريورز ، كه اوده ژاپونياده (۳۵) ه بالغ اولان بوعصرك سابقين اولينى‌در .

سـابقين اولينك قرقنجيسى اولان عمر الفـاروق رضى‌الله عنه حضرتلرى اسلاميتى قبول ايتدكدن ۲۰ سنه صوكرا مقام خلافته كلش و ٤٠ ميليون مسلمانه حكم ايتمشيدى .

بو ايكنجى خليفه مصر وسوريه‌يى فتح ايتديكى وقت اهالىٔ قديمه‌سى اسلاميتك بتون عناصره بخش ايتديكى حرتى كوره‌رك‌يكى حكومت اسلاميه‌يى آلقيشلرله قبول ايتمشدر . ايشته اسلامك برتاريخى !..

اثناى سياحتده مسلمانلرك ابذال ايلديكى توجهلردن متشكرانه بحث اولنيور . يولجى‌يه اكرام،حرمت،وابراز توجه ومعاونت دين جليلمزك وصـاياى عاليه‌سندندر .

اسلاملر هریوجلی‌یه وبالخاصه اسلامه خدمت ایدنلره حرمت ایتمکه دیناً بورجلیدرلر . وبونی دینك اوامری اولمق اوزره ایفا ایتمشلردر . بوکا مقابل تشکر دکل ، یالکز جناب حقدن ثواب وعنایت بکلرلر .

پیغمبرمز صلی‌الله علیه‌وسلم افندمز حضرتلرینك سیر جلیله‌لرنده مصرح اولان مسائلمدندر: کندیلری مسافرلره احترام ایدر وهر قومك مکرم اولانلرینی آیریجه تلطیف ایلردی .

قارشومزده‌کی مسافرمز ایسه کندی ابناءدینمزدندر، دین اسلامه خدمت ایتمشدر ، دها برچوق خدمتده وعد بیوریورلر . بویله مبجل بر مسلمانی سلاملرله آلقشلار ، اجلال ایدرز.. وبونی بروظیفهٔ دینیه اوله‌رق ایفا ایتدیکمزدن طولایی جناب حقدن ثواب بکلرز .

میقادوحضرتلرینك‌اهل‌توحید اولمسندن وژاپونیانك حریات وجدانیه‌یه مداخله ایتمیه‌رك دائما حقیقته متمایل بولونمسندن وآتیاً کلمهٔ شهادتی اتیانی مأمول وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق اسلامیتك ژاپونیاده واسع بر صورتده توسع وانتشارندن پك‌ممنون اوله‌رق، میقادوحضرتلرینك هدایت بولمسنه وشوکتنك تعالیسنه دعا ایدرز .

ژاپونیاده وجهانك قطعات سائره‌سنده بولونان‌بتون ابنای اسلامك ، اهل توحیدك کوندن کونه مظهر ترقی اولمسی وآره‌لرنده هردرلو نفاقك ، سوء فکرك برطرف اوله‌رق قلباً بر اتحاد متینه موفق اولملرینی جناب حقدن تمنی واسترحام ایدر وقبولی ایچون پیغمبرمز صلی‌الله‌تعالی وسلم‌افندمز حضرتلرینه صلات‌وسلام‌اتحاف وتقدیم‌ایدرز.

« اللهم صلی علی محمد وعلی ال محمد ... »

تصادفات حسنهٔ مشکوره‌دن اولمق اوزره صورتلری بالاده مذکور نطقلری انکلیزجه‌دن ترکجه‌یه وترکجه‌دن انکلیزجه‌یه ترجمه ایدن محررلرمزدن عبدالاحد داود افندینك‌ده مقدماً رهابین نصارادن ایکن شرف اسلام ایله‌تشرف‌ایدن‌مهتدیلردن بولندیغنی‌قارئلرمزه‌بیان‌ایدرز .

حاجی عمر یاماواقا افندی شرفنه جمعیت علمیه‌ده ویریلن چای ضیافتنده جریان ایدن حالات صمیمه‌یی وحاجی عمر افندینك اوضاع وشمائلنی ضراط مستقیم رفیق محترممز پك کوزل تصویر ایتمش اولدیغندن بوراده عیناً اقتباس ایلدك .

حاجی عمر (یاماواقا) افندی

جدیت و حقیقت پرستلکلری مسلم جهان اولان ژاپون قوم نجیبنه منسوب حاجی عمر (یاماواقا) افندینك غزته‌لرده کورولدیکی وجهله هدایت سبحانیه‌یه مظهر اوله‌رق قبول اسلام ایله حج شریفه عزیمتی وشیمدی‌ده دارالخلافه‌یی زیارتی اهمیتله تلقی ایدیله‌جك وقایع عظیمهٔ اسلامیه‌دندر .

پك بسیط کبی کورونن بو وقعه نتیجه اعتباریله اوقدر بیوك ومهمدرکه تاریخ اسلام ایچون‌یکی بردورك ؛ منور ، مسعود بردور جدید اقبالك مقدمه‌سنی تشکیل ایدر . بو برصباح ییلدیزی‌درکه آرقه‌سندن کونشك طلوعی بکله‌نیر . انتباه وحرکت حالنده بولونان عالم اسلام ایچون بووقعه ، برنعمت مخصوصهٔ سبحانیه‌در .

بر کون کلوب‌ده کلمهٔ توحید ژاپون سمالرنده‌ده یوکسلمکه باشلارسه اووقت مسلمانلر(لیظهره علی الدین کله) سرینك تجلیاتنی کوره‌رك عظیم بر حظوجدانی ایله مسعود وبختیار اوله‌جقلردر .

بویله پارلاق بر استقبالك مقدمهٔ فلاحنی تشکیل ایدن بووقعه‌نك ممکن اولدیغی قدر تفصیلاتنی قید ایتمك اسلام تاریخی ایچون شبهه‌سزکه برخدمت ، بروجیبه‌در. بناءً علیه حاجی‌عمر افندینك بوراده‌کی نطقلرینی ، افکار وملاحظاتنی ، حرکاتنی ضبط و تعقیب ایله محافظه‌یه وساحهٔ‌مطبوعاته‌تودیع اولنه‌بیله‌جك قسمندن قارئلرمزی خبردارایلمکه حسب‌المسلك کندمزی مجبورکوریورز .

حاجی عمر افندی قارداشمز اوتوز یاشلرینی اکمال ایتمش برکنجدر. انکلیز ،روس ، چین ، قوره‌لسانلریله‌ده

تکلم ایدر. دها بعض لسانلرده وقوفی وار. کوزلرنده ، حالنده ، طورنده هرشیدن زیاده خلوص وصفوت قلبیه‌سی اوقونور . دیندن قطع النظر حد ذاتنده قلبی پاك وتمیز . کندیسنی ایلك کورنلر حال وطورندن برشی آکلایه‌ماز. « صاف بر آدم » تلقی ایدر. چونکه عمر افندی شخصنه هیچ اهمیت ویرمز . اونك بتون دوشوندیکی ملتی ، قومی ، برده شیمدی شرفیاب اولدیغی دین مقدسی‌در . کندی اوفاق یاپیلی ، طرزتلبسی‌ده ساده وفقط تمیز . هله مزیات اخلاقیه‌سنی مسامات نسجیه [*] ارهسنده آرایانلر حاجی عمر افندیدن هیچ برشی آکلایه‌ماز. عمر افندی غایت متواضع ، محویتپرست ، طنطنه‌دن عاری عالی بر روح‌در. اویارادیلیشده بعض ذوات کندیسنه « روحم سزی پك سودی ، بونه‌دن ؟ » دیه صوره‌جق اولورسه « چونکه ، دییور ، بنم کبی دوشنورسکز. » عمر افندی تکلفات مدنیه‌یی سومز . اك زیاده نفرت ایتدیکی برشی وارسه اوروپا حیات معاشرتی تقلیددر . « بن ، دییور، مسلمانلرده باشقه برحال کورییورم ؛ برحالکه بزم احوال حیاتیه‌مزه پك توافق ایدر . مکهٔ مکرمه‌ده ایدی برذاته تصادف ایتدم . البسه‌سی ییرتیق ، یامه‌لی ؛ فقط تمیز برآدم . کندیسیله بعض شیلر کوروشدکدن صوکرا نهایت بکادیدی‌که : سن بنم البسه‌مك ییرتیق اولمسنه باقمه قلبمك صمیمیتنه عطف نظر ایله . . . حقیقةً بونك روحنی پك عالی بولدم؛ هردرلو شوائبدن تحسسات ظلم و خیانتدن خالی ایدی . اوزمان آکلادم‌که مسلمانلر ظاهره دکل، بزم کبی ، قلبه ، روحه اهمیت ویرییورلر. حالبوکه اوروپالیلرك اوشیق ، اومکلف لباس فاخرلری آلتنده اویله ظلم وخیانتله مالی قلبلری واردرکه تصوری بیله بنی تعذیب ایدر . » سادەلك ، تمیز قلبلیلك . . . ایشته عمر افندی ایچون یکانه مزیت ! . .

صوکرا بیوکاره قارشی عمر افندینك حرمتی پك زیاده‌در. کچن کون جمعیت محترمه علمیه‌ده ویریلن چای ضیافتنده کی برحالی هرکسك نظر دقتنی جلب ایتدی . مدعوذواتك اوکلرنده صرالانمش کوچك ماصه‌لره چایلر وتفرعاتی قونولدقدن صوکرا هرکس تناوله باشلادی . فقط عمر افندینك چایی صوغودیغی حالده بر درلو باشلامایور. « بیورکز » دنیلدکجه « تشکر ایده‌رم » مقابله‌سنده بولنیور .

نهایت کندیسنه ترجمان واسطه‌سیله نیچون اشتراك ایتمدیکی صوریلنجه « بوراده بویله بویوك ، محترم ذوات ایله برابر یمه‌ده تأدب ایدرم ، اونلر یدکدن صوکرا بن ییه‌جکم . . . » جوابی آلندی . بونك اوزرینه یاننده بولونان بیاض صقاللی بر پیر نورانی ، طرنوه‌لی محمد افندی دایانامدی ، او کوچك ژاپون اسلامی قوچاقلادی . [۱]

محترم آدم حرمت ایدیله‌جك شیلری بیلیر . مصطفی عاصم افندینك نطق جوابیسی اثناسنده‌ده « میقادو » حضرتلرینك اسمنی ایشتدی . همان آیاغه قالقدی ، اللرینی قاووشدیره‌رق اویله بر وضعیت احترامیه آلدی‌که حاضرون حیرتده قالدیلر .

کذا نطقك ختامنی متعاقب عشر شریف اوقونمغه باشلادی، هرکس دیز چوکدی . اوصره‌ده عمر افندینك وضعیت احترامیه‌سی بتون حضاردن زیاده ایدی .

صوکرا مصطفی صبری افندینك اوقودیغی عشر شریفده (محمد رسول الله) کلمهٔ طیبه‌سنی ایشتدیکی زمان عمر افندینك مشهود اولان اطوار تعظیمیه‌سی، غیر اختیاری خطوط وجهیه‌سنده تحصل ایدن حرمتله ممزوج آثار محبت متجلی بولندیغی اخلاق جمیله ، علویت روحی افهامه کفایت ایدر .

عمر افندینك یوزی ، قلبی کبی ، دائما کولر .

[*] لباسندن کنایه اوله‌جقدر . بیان‌الحق

[۱] بوحال، مصاحبت اثناسنده واقع اولمشدی . چونکه اثنای نطقده ذاتاً آیاقده بولنیوردی. بیان‌الحق

کوله‌رك سویلر ، کوله‌رك دیکلر . بر مجلسه کلیر کلمز « السلام علیکم » دیر ، ایکی ال ایله هرکسله مصافحه ایدر . مسلمانلردن ، کندیسنه ابراز ایدیلن توجه صمیمیلردن پك ممنون ومتشکردر ، هر نطقك ابتداسنده بونی تذکار ایدر .

عمر افندی ایچون کندی شخصنك هیچ اهمیتی یوقدر ، او هر کوردیکی معامله‌یی ملته ، ویکی تأسیس ایتدکلری نشر اسلام جمعیتنه قارشی تلقی ایدر . دائما جمعیتی نامنه سویلر . ذاتاً عالم اسلامده‌کی بو سیاحتی جمعیتك تنسیبیله‌در . هر کونکی وقایعدن تلغرافله جمعیتی خبردار ایدر ، واورادن آلدیغی تعلیماته توفیق حرکت ایلر .

عمر افندی نطقنی پارچه‌پارچه ایراد ایدر . سویلرکن برقاچ آدیم ایلریلر کلمه‌لرك بتون قوتنی محافظه ایدرك . سسنی بعضاً خفیفلشدیرر . بعضاً ده شدت ویره‌رك اوضاع واطوار مخصوصهٔ خطیبانه ایله برقاچ فقره سویلر . ترجمه اولنورکن ینه کیری چکیله‌رك ، اللرینی قاووشدیره‌رق اوکنه باقار ، کمال احترامله ترجمانك سوزینی بیتیرمسنی بکلر . انقطاعه اوغرامقسزین ایراد نطق ایتدیکی زمان دها زیاده غلیانه کلیر دها زیاده دقایق خطابت اظهار ایدر سامعینی دها زیاده جذب ایدر .

ادبیات

سیمتچی

اوروز صبح رفته . آخر دروند دمبدم
درین . درین جریحه‌لر : سیمتلرم بشر پاره ! . . .
سحرده حزن آثار بوییوروتیش کونی سوقاقلرده
یاقلده . باشده یوق . او حب ایچنده فقر مرتسم

چیقار لیالیٔ شتاده بر کثافت عیش آرار

سیمتلرم بشر پاره ! . . . بو نوحهٔ پیام غم
دیشارده کوکره‌یوب هجوم ایدن غریو صرصره
تقابل ایلدکجه بر فجیعه ، بر مخاطره
تجسم ایلیور نظرده ، بر وجود بر عدم

بو دحمهٔ هلاکی هب او زهمدیده قارشیلار

طیقرتیلرله عکس ایدیخه حاکانه جومبه‌دن
چوجق صداسی ، بر نوای تر : سیمتچی کاسه‌ك‌ئه !
قوشار زواللی لرزه‌لر ایچنده سمت روزنه
دونر ، جبین صفوتنده بر سرور ناکهان

ایدر او شوق یکدمیله بیك شدائد اقتحام

اوت ، او کونلرك برنده بر صباحدی ، بی امان
شتا ظلام ایچنده بکزه‌یوردی لیل شیونه
صباح اولور ظهور ایدر شو افتقاره حزنه ؟
چیقاردی ملجأندن اشکبار فقری ، آن بآن

کلیر صدای مغترب دییور : کلن او تلحکام

سوقاق باشنده رعشه‌لرله متصل ، صیجاق سیمیت ! . . .
دییوردی ، ثورت شتادن آغلیوردی حزن ایله
زوالی یأس ایچنده کائناتی کورمیور بیله
چیقوب او اولرك برندن : آل شونی ، براقده کیت !

دییوردی آق صقاللی بر کزیده پیر محترم
سزای غبطه ، احتیاج اوکنده صفحهٔ کرم

فاتح درسعاملرندن قونیه‌لی
ع . عاطف

« موت و بعد الموت »

شیخ سعدینك : روزی که زیرخاك تن مانهان شود
وانها که کرده‌ایم یکایك عیان شود

مطلعلی قصیده‌سندن خلاصةً مترجمدر :

بر کون کله‌جك که جسدبی‌روحمز دفین‌مزار واعمال مخفیه‌مز سراسر آشکار اولاجقدر. الٓهی ! سفر آخرته عازم اولدیغمز اوصیراده بزه‌لطف وکرمکله‌معامله بویور. بیچاره انسان بالفرض بیك سنه اجلدن امان بولوب کامران حیات اولسه‌ده وعده‌سی یه‌تینجه مطلقاعالم باقی‌یه کیده‌جکدر .

برزمانمز اولاجق‌که جسم نازنینمز،فراش اضطرابه اوزانوب درمانسز قالاجق . خسته‌لغمزی خبر آلان اصدقای احباب ، تهالکله عیادتمزه شتاب ایده‌جك . ایچلرنده الکمشفق اولانلری تحریٔ دوا ایچون اوته‌یه بری‌یه قوشاجق ، شوکا بوکا مراجعت ایله‌یه‌جك .

کتیریلن حکیم ، یوزمزه باقوب نبضمزی معاینه ایدنجه دردمزك درمان ناپذیر بولوندیغنی آکلایاجق ودوچار نومیدی اولاجق . لکن « فلان شروبی ایچ ، فائده‌سنی کوررسك » توصیهٔ تسلی بخشاسندن کری طورمایاجق . حال بوکه نفعی سویله‌نیلن اوشروب ، تشدید مرضدن باشقه برشیئه یارامایاجق .

ای‌اولوب اولامایاجغمز حقنده احبا واقربا شبهه‌یه دوشه‌جکی بزاوحالده‌بولوناجغزکه صحتده‌ایکن ارغوانی اولان یوزمز ، زعفرانی بررنك آلاجق، تأثیر درد ایله حصوله کلن ضعفدن وجودمز ایپلك کبی اینجه‌له‌جك . حیاتمز ، یلکنی پارچه‌لانوب دومنی قیریلان سفینه مثالی ورطهٔ هلاکه یاقلاشاجق .

قبض ارواحه مأمور اولان ملائکه‌نك ایاب وذهابی پیش نظرمزده تجلی ایده‌رك چشمانمزی خون افشان ایلیه‌جك .

الٓهی ! اوآن هول رسانده معین مهربانمز اول که قول زبانمز ، صدق جنانمزه توافق ایتسین . ایمانمزی شیطانك تسلطندن محافظه بویورکه روحمز قهر وعذابکدن رهایاب اولسون .

بعدالقبض ، روح ایله جسد یکدیکرندن آیریلاجق وقوش قفسدن اوچوب آشیان‌اصلیسنه رجوع ایده‌جك. روح مقبوض ، خبیث ایسه درکات سجینه دوشه‌جك ؛ طیب وطاهر ایسه درجات علیینه یوکسه‌له‌جك . بو اثناده (افندی اولدی !) فریادی عکس انداز اولوب قالینلی ، اینجه‌لی نوحات ایله اوك هرطرفی چینلایاجق. برطرفدن اوشاقلر ، کوله‌لر هنچقره‌هنچقره آغلایاجق، دیکر جهتدن خدمتجیلر ، خلایقلر ایکله‌یه ایکله‌یه اشکبار اولاجق .

بوغریو ماتم اراسنده غسال ایله برابر یاموق ، کفن، تنه‌شیر ، تابوت کبی لوازم تجهیزیه کتیریلوب غسله باشلانیله‌جق.غسل وتکفینك ختامنده جنازه‌دوش احترامه النوب‌اورادواذکارایله‌مصلایه کوتوروله‌جك،اوراده‌نمازی قیلینوب تزکیه ایدلدکدن‌صوکرا کنارمزاره کتیریله‌جك، تشییع‌ایدنلر اورایه‌قدر کلوب صوك‌خدمتی‌ده‌ایفا ایده‌رك ایشی کوجی ایله مشغول اولمق اوزره کری دونه‌جك .

ایشته اووقت جسد فرسوده‌مز تحت‌التراب غریب وبی‌تاب قالاجق وداها عقیب دفنمزده مسؤلیت ابتدا ایده‌جك .

اعمال خیریه‌ده بولونمش وهوای نفسه مخالفت ایتمش ایسه‌ك اوقرا کلق مزار ، بزه فرحفزا برکلزاراولاجق، بالعکس فسق‌وفجور ایله دمکذار اولمش ایسه‌ك اوقبر تار ــ معاذاه ــ بر حفرهٔ نار حالنه کیره‌جك .

دنیاده قالان دوستلر ، بر ایکی هفته قدر فراقزله آغلایوب صیزلایاجق ، اوچ درت دفعه جمعه کیجه‌لری

حلوا یاپدیروب روحمز ایچون فقرایه داغیتاجق . محبت ابدیه‌سندن بحث ایدن صداقتلی زوجه باشقه برینه وارمق تشبثنده بولوناجق ، حر صبرور وارثلرده نقود واشیادن باشقه تقسیم املا که قالقیشوب خانه ، باغچه ، دکان کبی غیر منقول اموال حقنده ایچه کفتکواولاجق . نهایت بر ساده بر نامایله طوپراق‌التنده بعض‌اجزای ناتمام قالاجق . حتی بر قاچ سنه کچنجه اونارده اونوتولاجق ، اوبقیه اجزاده بر اووچ طوپراق حالنه کیره‌جک . بلکه‌ده قبرمز مندرس اولوب خاك جسدمزدن کرپیچ یاپیلمغه وذرات وجودمز کرپیچجیلرك الندن قالبدن‌قالبه کیرمکه باشلایاجق .

بهار وخزان توالی ایتمك‌اوزره برچوق زمان بوحالده قالاجغز . صوکرا حلول میعاد ایله ارواح مجرده تکرار قرین اجساد اولاجق .

محکمهٔ کبرای الٓهیه هر فردی آیری آیری استجواب ایده‌جك ، اعمال حسنه و افعال سیئه‌دن هربری موقف محاسبه‌ده میدان علنیته چیقاجق . وزن اعمال ایچون نصب ایدیلن میزان عدالتده کیمنك خیری ، کیمنك شری آغیر باصاجق .

هرکس : حسنات وسیئاتنی ومکافات ومجازاتنی‌ادراك ایله‌ممنون‌یاخودمحزون‌اولاجق . فوق‌جهنمه‌قورولان‌صراطك اوزرندن کچه‌بیلنلر روضهٔ جنانه دخول ؛ پای اعوجاجی تیتره‌ینلر حفرهٔ نیرانه سقوط ایده‌جك .

اوکونك دهشتندن نیجه آی کبی یوزلر سیم‌سیاه‌اولاجق و بر چوق اوق مثالی طوغرو قامتلر .. یای طرزنده اکریله‌جك ینه اوکونك لطف و عنایتندن نه قدر فقیر کیمسه‌لر امیرانه برطور ایله جنته کیره‌جك و نه قدر بلی بوکولمش اختیارلر نشوهٔ جنانی‌ایله نشأهٔ جوانی اکتساب ایده‌جك .

خرم دلی که درحرم آباد امن وعیش
حق ز بخول ... [illegible]

[illegible]

متفرقه

مکتب نوابدن نشئت ایتمامش ووقتیله مجلس انتخاب حضورنده اصولی دائره‌سنده امتحان ایدلمامش اولان نوابدن مکتب نواب معلمینی مرفتیله فی ۳۱ کانون ثانی سنه ۳۲۵ وفی ۷ شباط سنه ۳۲۵ تاریخلرنده امتحانلری اجرا ایدیلن یکرمی ایکی ذاتدن طقوزی ابراز اهلیت ایتمش اولمغله اسملری بروجه آتی درج اولنور .

لاذقیه نائب سابقی عمرلطفی افندی
عیانجق قضاسی نائب سابقی محمودحمدی افندی
بولوادین « « « یوسف ضیا «
اوزله « « « حسن‌حسنی «
بوی آباد « « « عبدالرحمن «
اسقراپاز « « « عبدالحمید «
قیرایلی ناحیه‌سی « « ابراهیم‌نجیب
یوندطاغی « « « عبدالله‌عزمی «
اینجه « « « الیاس‌خلوصی «

تصحیح

سطر	صحیفه	خطا	صواب
۲۰	۱۰۱۳	اموال	احوال
۲۹	۱۰۷٤	مسجدیه	مسنونه
۱۳	۱۰۷٤	مهر	مهم
۲٦	۱۰۷٤	مصرع‌طاشلر	مرصع‌حجر
٤	۱۰۷٥	منافی	منفی
۹	۱۰۷٥	عمومکزی	امورکزی
۱۱	۱۰۷٥	مظلومندن	ظالمندن
۱۹	۱۰۷٥	خفیفکز	ضعیفکز
۱٤	۱۰۱۷	غیرت	عشیرت
« «	« « «	علفیه	عقلیه

۱۰۱٤ صحیفه‌اوچنجی سطرنده (وامثالی) کلمه‌سندن صوکرا شویله اولمق لازمدر : وامثالی نصوص قطعیه دخی دلالت ایدیکی ... اسلامك ... ادوار ذهبیه‌سنده حیات اجتماعیه .

مدیر مسئول . محمد منیر [illegible]

